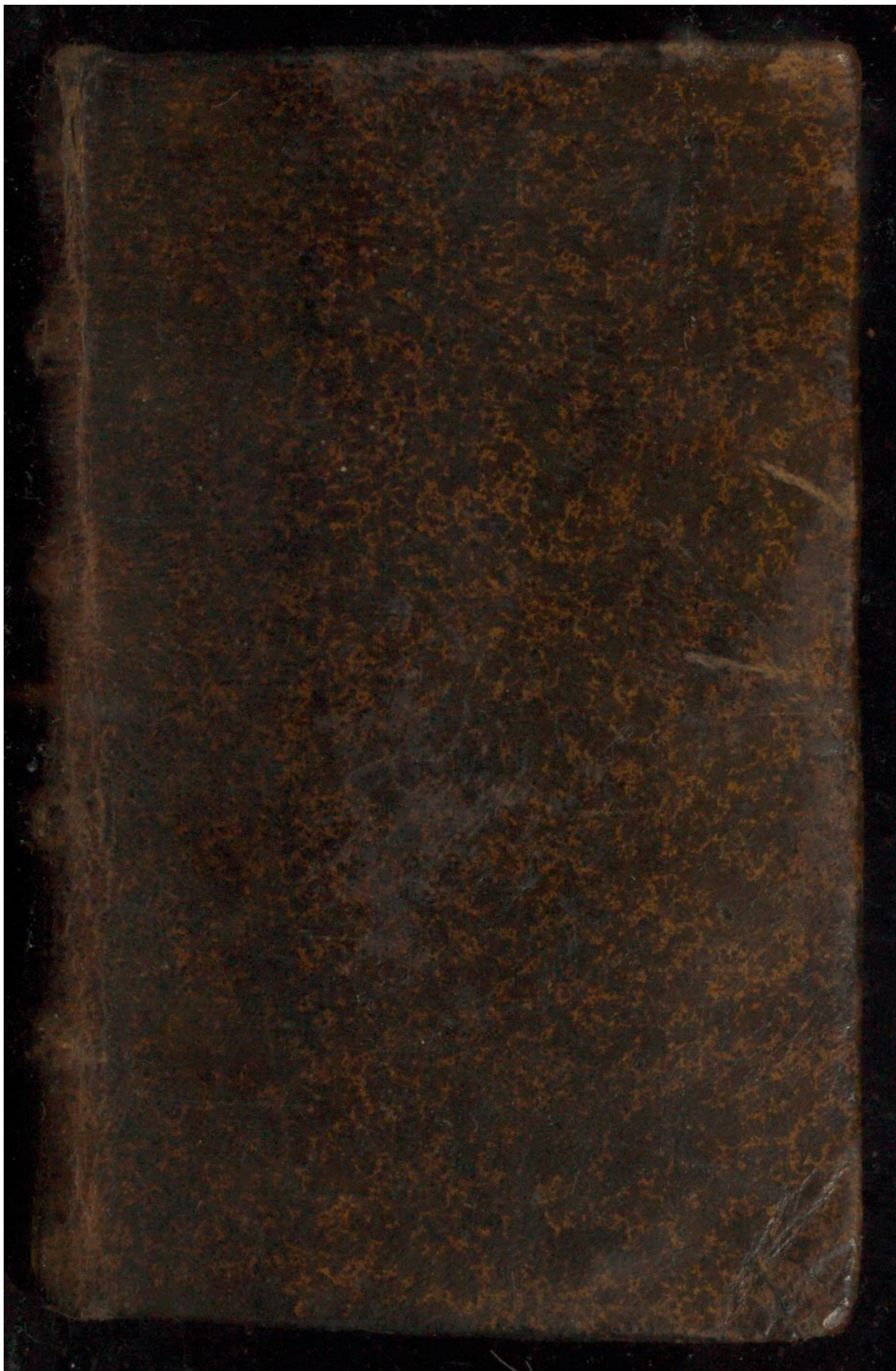
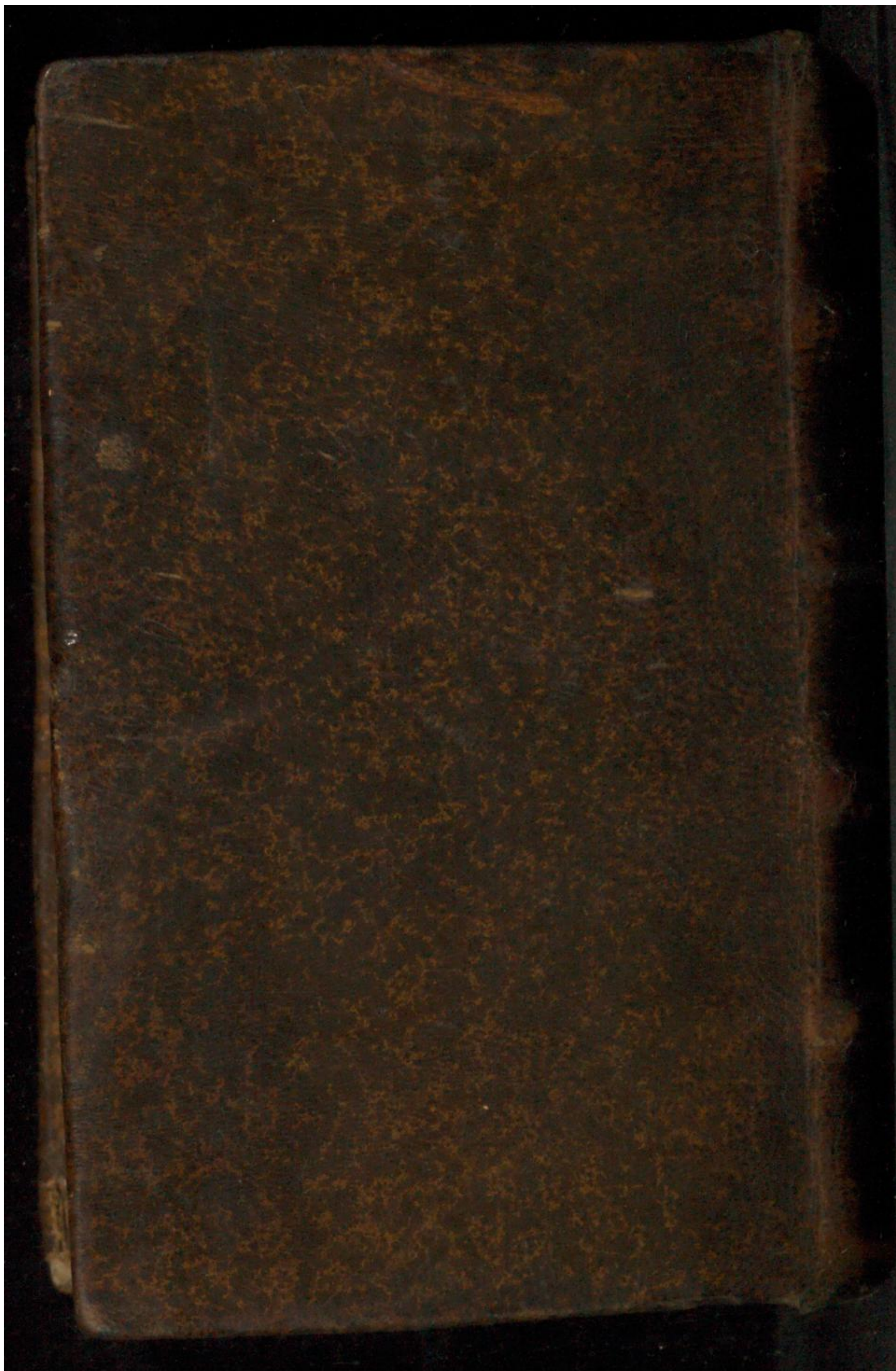
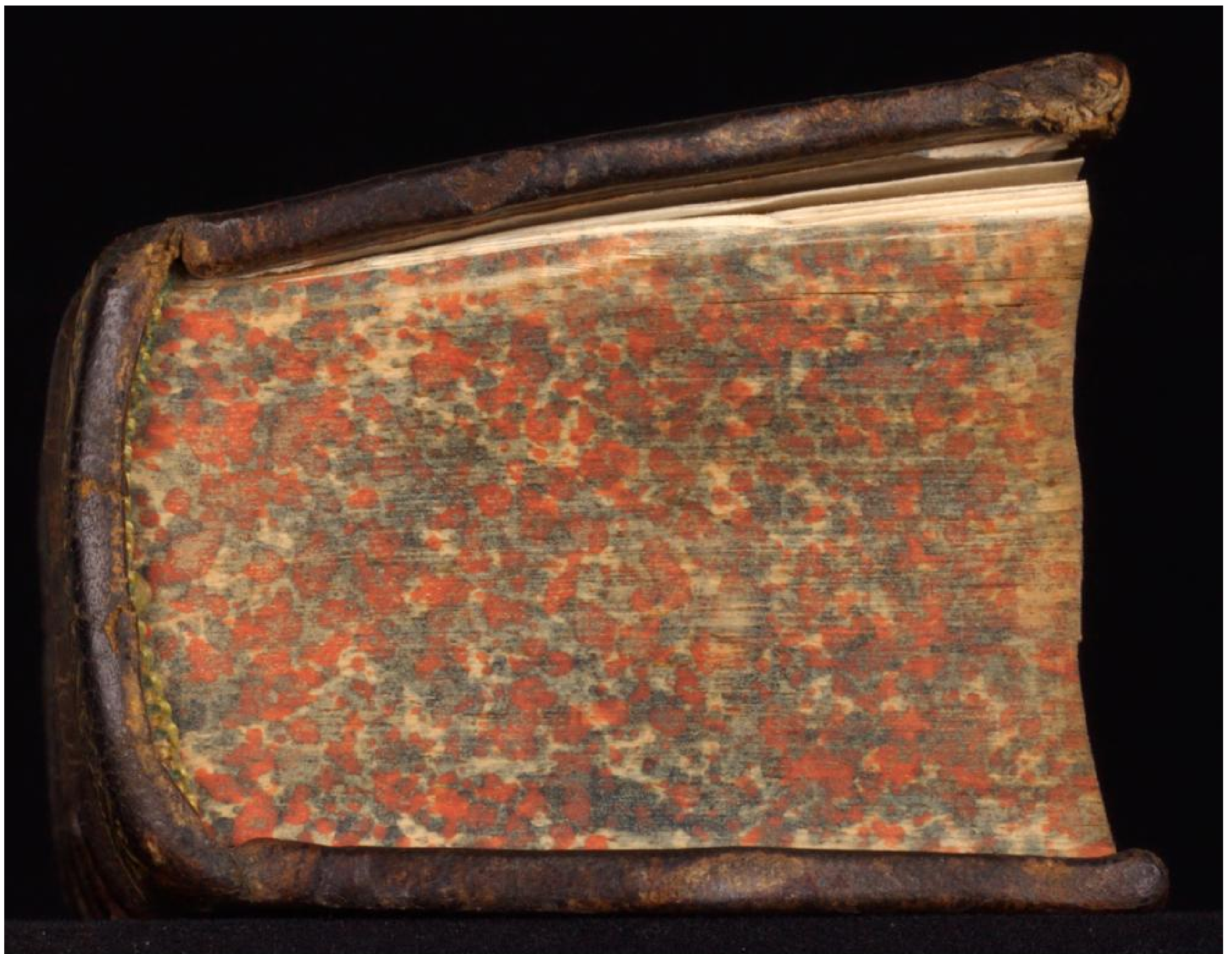
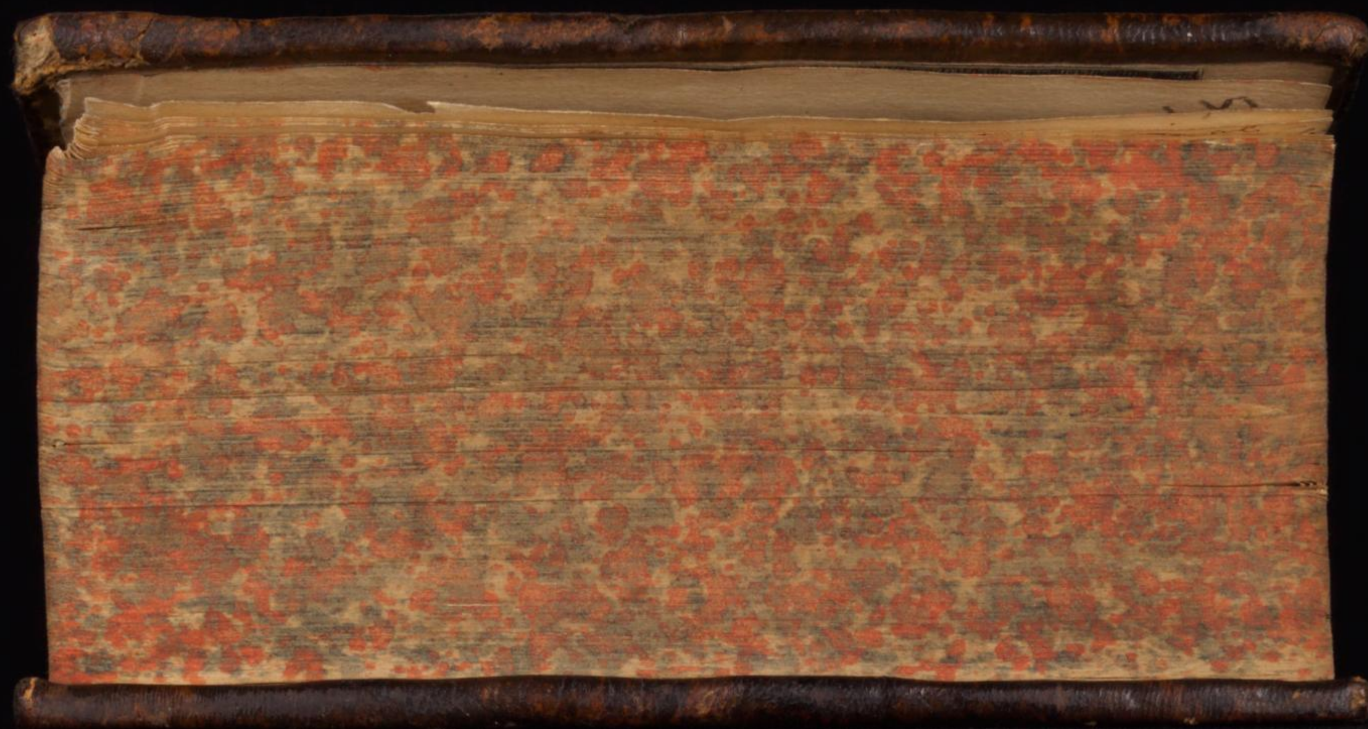

BACCHANEL·DE
CONSENS·MED·

EX LIBRIS A KÜHNHOLTZ-LORDAT
J. Dupont

Quittard
500 f. fr.
6 Aug '28.

IOANNIS

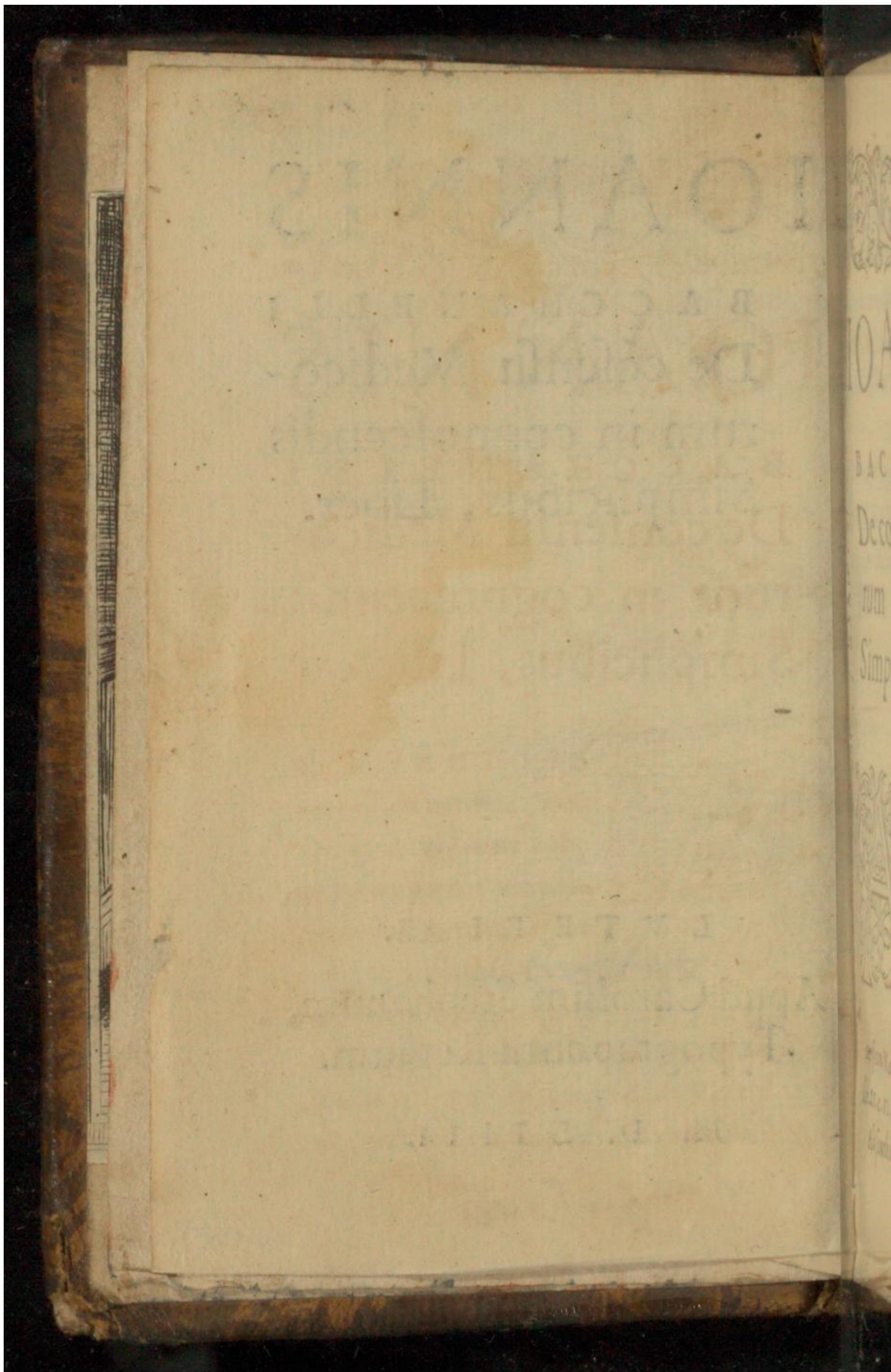
BACCHANELLI

De cõsensu Medicorum in cognoscendis Simplicibus, Liber.

LVTETIAE.

Apud Carolum Stephanum, Typographum Regium.

M. D. LIIII.

IOA
BAC
Deco
rum
Simp

IOANNIS BACCHANELLI

De consensu Medicorum in cognoscendis Simplicibus, Liber.

BROTONVM duplex, alterum masculum, quod omnibus notũ est: alterum fœmellum, quod uulgò dicitur Sãtolina, & est humilis cypressus. Diosc. cap. 26. tertij libri uersione Marcelli, Gal. 6. de fac. simp. Plin. lib. 21. c. 10. Paul. li. 7. calefacit & siccat in 3.

Absinthium triplex, uulgare nostrum, Se-

riphium, quod marinum appellatur: & Santonicum, quod plurimum in Gallia ultra Alpes nascitur, & est illud iuxta Mathiolum Senensem, cuius semen uulgò dicitur Sementina, quæ pro uerberibus datur pueris. Et nota quòd Canabel Serapionis, non est Sementina, ut uolunt aliqui, sed est terra arenosa pluuialis, uide Dioscor. cap. 24. & 25. lib. 3. & Gal. 6. de fac. simpl. ubi amaram & adstrictoriam ac acrem qualitatem illi tribuit. Paul. lib. 7. cal. in 1. sic in 3.

Acacalis nisi sit species tamarisci, haud scio quid sit, quoniam nullum semen uideri potest, quod sit huic simile. lege Dioscor. ca. 103. lib. 1. Paul. lib. 7.

Acatia, non habetur uera, sed eius loco accipitur succus prunioli agrestis communiter: quãquam satius foret folijs rhus, sumach uulgò appellati, uti, quàm succo prunioli dicti: quoniã rhus eisdem met facultatibus pollet, ac ipsa acatia, teste Dioscoride. Nec eius gumi, quod à Serapione dicitur gumi Arabicũ, habetur, sed eius loco gumi utimur, quod 7. de fac. simpl. à Gal. describitur. Diosc. 118.

cap.lib.1.Theoph.cap.4.lib.3. nam acatiã simpliciter spinam uocat.Plin.lib.24.ca.12. Gal.6. de fac. simpl. Siccat in tertio, & refrigerat in secundo ordine: itidem ait Paul. lib.7.

Acanthion quid sit nescio, etsi aliqui carduum montanum pro specie acanthij demõstrent.Dioscor. cap. 16.tertij.Gal 6. de fac. simp.Plin.lib.24.cap.12.Paul.calidus est.

Acanthũ domesticum & syluestrem, esse id quod uulgo branchã ursinã dicimus, aliqui affirmarunt : uide Plin. cap.22.lib. 22. & Diosc.cap.17.& 18 tertij:& Gal.6. de fac. simp.Paul.lib.7.discutit & siccat.

Achillea non est millefolium, ut putant aliqui ex authoritate Plin. cap.5. lib.25.ubi ipse habet à Latinis millefolium uocari. Serapio uocat succum Achilleæ,eo quòd rubeat, sanguinem draconis, qui nunc paratur ex sanguine arietis, sorbis & resina, & mille alijs miscellis.de Achillea Dioscor. cap. 34. quarti:Gal.8.de fac.simp.

Acinus est iuxta Manardi opinionem basilicum syluestre, & iuxta Ruellium basi-

licum domeſticum : ſed huic repugnat Plin. cap. 15. lib. 21. quum dicat, acinum non florere, de acino Dioſc. cap. 45. tertij. Paul. lib. 7. mediocres adſtringendi uires habet.

Acorus, ſecundum Manardum, uerus calamus aromaticus, Braſauola tenet quòd ſit galanga, aliqui quòd ſit uulgare giſirium, communis opinio quòd ſit calamus aromaticus. De acoro, Dioſc. cap. 2. primi. Gal. 6. de fac. ſimp. & quinto eiuſdem cap. 12. Plin. lib. 27. cap. 2. Paul. calefacit & deſiccat in tertio.

Aconitum uoluit Leonardus Fuchſius eſſe herbam paris, ſed falſò, quum nulla ſit cum deſcriptione aconiti ſimilitudo. Leonicenus credidit aconitum eſſe napellum Auicennæ, quum ſint res diſsimiles, nec adeò peccauit Auicennas in deſcriptione napelli, prout notat Leonicenus, ut uideri poteſt ex Andrea Belunenſi, qui Auicennæ textum optimè correxit. De aconito, Dioſcorid. cap. 75. & 76. quarti, duas ſpecies aſsignat: prima dicitur pardaliches, eo quòd pardos interficiat: altera cynoctonon & lycoctonon, eo quòd canes & lupos perdat: at manſa uel bibita ra-

dix non ſtatim interficit hominem, ſed aliquos in duobus uel tribus, uel ſex menſibus perdit. Gal. 6. de fac. ſimp. & Dioſcord. iterum lib. 6. cap. 7. Paul. lib. 7. lethalis uis & excedens eſt.

Adiantum, eſt uulgaris capillus Veneris. Theophraſt. cap. 13. lib. 7. Adianti duæ ſunt ſpecies, nigra & alba. uide Plin. cap. 21. lib. 22. Et Dioſcor. cap. 131. & 132. de adianto & trichomane. Vocatur & adiantum politrichon & gallitrichon ab ipſo effectu, quem circa capillos efficit. Galen. 6 de fac. ſimp. In caliditate & frigiditate ſymmetron eſt, extenuat, deſiccat, & digerit: itidem Paul. lib. 7.

AEgylops, eſt id quod uulgo dicitur, ſegala, & non eſt auena, ut aliqui uolunt. Dioſc. 134. quarti. Gal. 6. de fac. ſimp. Paul. diſcutit duras inflammationes.

Agallochon, eſt lignum aloes, nunc habetur Venetijs, & nuper eius loco afferebatur ex Rhodo oliuaſtrum, quod à Ruellio Aſpalathum creditur. Dioſcor. cap. 21. primi. Gal. nullibi, quòd ſciã, niſi ſuccidaneus. Paul.

lib. 7. iocinerosis, dysentericis & pleureticis opitulatur.

Agaricum notum est, ideo appellatum, eo quòd abundanter in Agaria Sarmatiæ nascatur. Plin. lib. 16. cap. 8, Nascitur in Gallia super arbores glandiferas. Diosco. cap. 1. tertij, In Galatia Asiæ supra cedros. Sunt qui dicant in Italia iuxta laricis arboris radices nasci. Gal. 6. de fac. simp. Paul. digerit crassos humores & incidit.

Ageraton sunt qui dicant in Hetruria inueniri, simile origano. Diosc. cap. 57. quarti, & Gal. 7. de fac. simpl. & 6. eiusdem. Paul. lib. 7. habet uim digerendi.

Allium, Græcè σκόροδον, duplex est, domesticum & syluestre. Domesticum σκόροδον à Græcis dictum, syluestre ὀφιοσκόροδον, id est, anguinum, non autem, ut Brasauola, scorodoprasson uel ampeloprason: nam ampeloprason nil aliud est quàm porrum syluestre, quod in uineis reperitur, & scorodoprason allium & porrum significat. Diosc. cap. 141. secundi. Gal. 8. de fac. simp. desiccat & calefacit in quarto excessu: uide etiã

illum ſecundo de facultate alimentorum in fine.

Alcea, uulgò malua ſylueſtris, ſiue althea ſylueſtris, non habet proprium caput apud Gal. ſed in cap. de malua, de hac mentionem facit ſeptimo de fac. ſimp. Dioſc. cap. 155 tertij. Volunt aliqui hãc eſſe quam uulgò dicũt herbam Hungaricam. Paul. lib. 7. ſylueſtris maluæ genus eſt.

Alypon quid ſit neſcio. Hoc ſcio plures de mente Athuarij uelle alypon eſſe thurbit album: nam hoc ab ipſo habetur, ubi de tripheræ compoſitione agit: aliqui dicunt alypon eſſe alypiam, ut Paul. AEg. aliqui dubitant an ſit ſena. Dioſc. cap. 173. quarti. Paul. bilẽ atram ſemen alypi ducit & ulcerat.

Alyſma niſi ea ſit, quam Ruellius & Fuchſius fiſtulam paſtoris, & ab alijs plantaginem aquaticam, quæ uulgò dicitur barba ſyluana, affirmare ne quid audeo: aliqui dicunt eſſe ſpeciem betæ aquaticæ. Dioſc. cap. 160. tertij, & Plin. cap. 10. lib. 25. duas ſpecies aßignat. Damaſoniũ etiã uocatur à Gal. 6. de fac. ſimp. & habet uim abſterſoriam.

Alisson sicut ex Plin.cap.11.24.lib.excerpitur, uidetur esse herba quæ Rubia minor dicitur: uerùm quia Aet. alisson uocat syderitim heracleam, quæ nullam præsefert similitudinem cum rubia minori, idcirco quid sit affirmare nō possum: de hac meminit Diosc. cap.96. tertij, & Gal. 6. de fac. simp. Nonnulli tamen duas species asignant, inter quas facilè posset rubia minor connumerari: uerū ea quæ morsibus canū opitulatur, deperdita est, nec reperitur. Paul.lib.7. siccatoriam illi ac discussoriam, abstersoriámque uim tribuit.

Aloes tria sunt genera, hepaticum, succotrinum & caballinum. Diosc.cap. 23. tertij, meminit de hepatica, & Gal.6.de fac.simp. desiccat in tertio, & calefacit in primo, adstringitque modicé.

Althæa, uulgò maluauischio, meminit Dioscor.cap.154.tertij, Theoph. cap.19. lib.9. uocatur & hibiscus, & est malua syluestris. Gal.6. de fac.simp.sub nomine hibisci, & 7. de fac.simp.cap. de malua. Paul.lib.7. Discutit, relaxat, lenit & concoquit.

Alumen, iuxta Diosc. cap.77. lib.5. tri-

plex est, scißile, rotundum & liquidum, loquendo de his quæ in medicinæ usum ueniũt (nam plura apud nos genera nunc habentur, sicut alumen rochæ, plumæ, fæcis, catini, scaioli, & zucharini) scißile illud est quod nos plumæ uocamus, alumen rotundum non habetur in Italia, nec liquidum: quanquam Brasauola affirmet esse alumen rochæ, quem ualidißimis rationibus confutare Mathiolus Sen. conatur. Alumen zucharinum fit ex alu mine rochæ, ouorum albumine, & aqua rosacea. Alumen catinum fit ex herba uocata soda, Arabice chali, unde etiam sal alchali prouenit. Nota est herba apud Hetruscos: alumen scaiolum fit ex petra lucida, scamosa & transparenti, uulgo dicta, spechio d'asino: alumen fæcis fit ex fæce uini cõbusta. Galen. 9 de fac. simp. Plin. lib. 35. cap. 15. Paul. maximè adstringit.

Ambrosia, iuxta Ruelliũ, notißima est in Gallia, nascitur inter segetes: uerũ eã nec uidi, nec scio quid sit, nisi sit species artemisiæ. Diosc. cap. 120. tertij, & Gal. 6. de fac. simp. Adstringit & repellit.

Ambræ odoriferæ tres sunt species, colore distinctæ, citrina scilicet, albida, & nigricās, cuius mētio fit à Serap. lib. aggre. cap. hambar. Auic. lib. 2. Calida in secūdo, sicca in primo, roborat cerebrum, & cor cōfortat. Nullibi quòd sciam, fit mentio de hac apud Diosc. uel Gal. aut Paul. uulgò dicitur Ambracane.

Amiantus, Græcè λίθος ἀμίαντος, lapis est qui ex Cypro affertur, similis alumini scissili, similis etiā ligno: unde Brasauola dixit esse aliquos qui eū credant esse lignū crucis Christi: nā in igne positus non cōburitur, sed magis illucescit: meminit Plin. cap. 19. lib. 36. & Diosc. ca. 113. quinti lib. Paul. lib. 7.

Amylum, uoce parū deflexa amido. Optimi amyli conditiones recitantur à Plin. cap. 7. lib. 18. ut sit albus, leuis, recēs, lenis. Fit amylum ex granis frumenti, ut Dioscor. cap. 92. lib. 2. Et Galen. 1. de facul. alimentorum excerpitur ex Plinio, cap. 25. lib. 22. quòd amylum corpus restringit, & fluxum sanguinis, & in doloribus uesicæ media uncia sumitur cum oleo & passulis. Galen. 1. de fac. alimen. ἀποίαν, id est, qualitate carentem. Paul.

Refrigerat mediocriter & siccat.

Ammi, Seplasiarijs ameos, & est simile semen cymino, ut testatur Plin. cap. 15. lib. 20. Et Galen. 6. de fac. simp. huius meminit, & Dioscor. cap. 63. tertij. Quod uerò accipitur pro ammi non est uerum, sed quid sit nescio. Paul. Calefacit & siccat in tertio. Gal. 5. de fac. simp. itidem ait.

Ammonicum, uulgò in officinis dicitur armoniaco, & est duplex iuxta Plin. cap. 24. lib. 12. primū thrausma dictum, & altero est excellētius. alterū phyrama, & est crassum, & ueluti resina. Primum thuris similitudinem præ se fert, unde à Paulo & Aetio ammoniacum thymiama nūcupatur: meminit Dioscor. ca. 89. tertij, & Gal. 6. de fac. simpl. Auer. 5. collig. Calidum in tertio, siccū in primo. Paulus lib. 7. Molliendi uires habet.

Amomū uerum, nonnulli uolunt esse rosam de Hierico, non uerum esse quoddam semē habitum: sed credo uerum non haberi, si rectè eius descriptionem perpendamus. Vtemur igitur loco amomi acoro, ut placet Galen. Dioscor. cap. 14. primi. Plin. lib. 12. ca. 13. Gal. 6.

de fac. simp. Paul. lib. 7. Eiusdem uirtutis cum acoro, sed paulò sicciori.

Ampelitis terra, Græcè γῆ ἀμπελῖτις, sicuti & terra heretria, samiachia, selinusia, sunt apud me incognita. De ijs Gal. 9. de fac. simplic. diffuse, & Diosc. c. 138. lib. 5. Paul. lib. 7.

Ampeloprasson, agreste porrum, uulgò porandello: de hoc Gal. 6. de fac. simp. meminit & Diosc. 139. secundi. Plin. lib. 24. cap. 15. Paul. li. 7. Acerrimũ calidissimúmq; in summo ordine, quamobrem ulcerat.

Anagallis, morsus gallinæ: non defuerint, qui portulacã syluestrem esse affirmarent: aliqui etiam dixerunt anagallidem esse pauarinam, uel centonẽ, sed longè à uero decipiuntur, quũ flores illis non sint eius qualitatis, ac ab ipso Diosc. pinguntur ca. 170. secundi. De utraq; anagallide scripsit Gal. 6. de fac. sim. Deceptus est Razes, interpretãs anagallidem pro matrisylua. Paul. Vis est abstersoria, subcalida & attractrix. Serapio lib. aggre. Calefacit parum, & siccat sine mordacitate.

Anagyris, planta est arborescens, aliquibus herbarijs ualde cognita : hanc uoluerunt

quidã esse, quam dicunt esse uuluariã. Refert Mathiolus eius copiã inueniri in Trẽtino agro, ego eã minimè uidi. de hac Gal. 6. de fac. simp. meminit, & Diosc. c. 158. tertij. Pli. lib. 27. cap. 4. Paul. lib. 4. Calefacit & discutit.

Anchusa flores habet à buglossa non ualdè dissimiles: huius tres species à Diosc. c. 25. 26. & 27. lib. 4. connumerantur, & à Plin. cap. 20. 21. lib. 22. Et à Galen. 6. de facul. simp. quatuor species. Paul. Adstringendi uim habet: aliqui hanc Asini lactucam dixere.

Androsæmon humani sanguinis herba, est species hypericonis: differt ab eo, quum frutex sit gracilibus ramulis, succosus, puniceo colore, rubentibus uirgis, &c. ut Dioscor. cap. 164. tertij, & Gal. 6. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Duplex genus, alterum quod diximus, alterum Dionysias dictum, cuius fructus purgant, & folia deficcant.

Anemone nisi ea sit, quæ à Brasauola uocatur papauer syluestris, cuius flores sunt rubei, certè nescio si unquam uiderim: hoc scio certè non esse herbam uenti, ut Ruellius: nam herba uenti iuxta placitum Simo-

nis Ianuensis est parietaria, quæ uulgò dicitur uitriola aut grassella: sunt qui anemonem uiderint longè à papauere syluestri differentem. Dioscor. cap. 167. secundi. Plin. lib. 21. cap. 23. Paul. lib. 7. Vim habet acrem, abstersoriam, & extrahēdi ac recludendi ora uasorum.

Anethum similem fœniculo effigiem præ se fert, ut uix ab ipso nisi per gustum cognoscatur. Gal. 6. de fac. sim. & Diosc. ca. 60. tertij. Paul. lib. 7. calefacit in secundo ordine intensius, & siccat paulò remissius.

Anisum, Galen. 6. de fac. simp. semen eius dicit esse calidum & siccum in tertio gradu, & Diosc. ca. 58. tertij. Paul. lib. 7.

Angelica, calida & sicca in tertio ordine, unicè ualet contra uenena, præseruat à peste, comesta confert humori pituitoso, crasso: sanat tussim ab humore uiscoso, si eius decoctum bibatur: consolidat ulcera interiorū, coagulatum sanguinem soluit, roborat stomachum, recuperat appetitū, ualet defectui cordis & morsibus canum.

Anonis, spina est, in aratis terris nascens,

uulgò bognacho. Galen. 8. de fac. ſimp. Ano-nis calida in tertio gradu, &c. Huius meminit Dioſc. ca. 19. tertij. & Theoph. cap. 5. lib. 6. de hiſt. plantarum: & Plin. cap. 4. lib. 27. Paul. lib. 7. Vrinam ciet, calculos conterit, & dolores dentium mitigat.

Anthemis apud Dioſc. eſt camomilla: duæ aliæ ſpecies à me non uiſæ, necdum cognoſcuntur. Dioſc. ca. 145. tertij, & Gal. ca. 9. lib. 3. & ſex. de fac. ſimp. inquit, quòd camomilla calida & ſicca eſt in primo gradu. Paul. Virtute tenui diſcuſſoria laxantique conſtat.

Anthylis, niſi ea ſit, quæ uulgò dicitur ſalſola de mente Ruellij, certè quid ſit diuinare non poſſum: huius duæ ſunt ſpecies, de quibus Gal. 6. de fac. ſimp. meminit. & Dioſc. cap. 144. lib. 3. Plin. lib. 21. cap. 29. Paul. lib. 7. Exiccat & abſterget.

Anthirrinũ, quid ſit neſcio, ſunt qui uiderint, & uulgarẽ in Italia naſci paßim affirmãt Dioſc. c. 126. li. 4. & Gal. 6. de fac. ſimp.

Anthera non eſt flos, ut nonnulli putarũt, in medio roſarũ poſitus, ſed potius quædam compoſitio, ut ex Gal. Paul. Corn. Cel. elici-

tur ad oris ulcera, & pedum scissuras, & digitorum pterigia accommodata.

Aparine inter lentes nascitur, omnibus nota, uulgò (eò quòd folia in modum calcaris habet) speronella dicitur, uel, ut aliqui uolunt, in modum stellæ folia, hæret uestibus hominum. Diosc. cap. 95. tertij. Gal. 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Modicè abstergit & desiccat.

Aphace similis uiciæ, sed non est uicia. Theoph. 7. & 11. c. lib. 6. cōnumerauit aphacē inter species cichorij, similiter & Plin. li. 21. sed ca. 5. lib. 27. postea historiam ex Dios. recitat: quare iuxta Diosc. connumeranda est inter legumina, non autem inter herbas syluestres. Diosc. ca. 137. secūdi. Gal. 2. de fac. aliment. Paul. lib. 7. Adstringit ualentius, siccat & mediocriter calefacit.

Apium satiuū, nil aliud est quàm uulgare petroselinum, ut testatur Plin. cap. 11. lib. 20.

Apium syluestre, quo utuntur seplasiarij pro uero apio, est apium aquaticum, eleoselinum à Diosc. dictum, ut testatur Theophrast. ca. 6. lib. 7. non autem est, ut placet Ruellio, quod uulgò dicitur il macerone. Petroseli-

nium uerò, id eſt, ſaxatile apium, maximè Macedonicum, nuſpiam in Italia naſcitur: apium uerò hippoſelinum dictum, id eſt grande apium, illud eſſe tenetur, quod uulgò leuiſticum dicitur. De apio meminit Dioſc. 67. 68. 69. 70. & 71. tertij. & Galen. 8. de fac. ſimp. & 6. eiuſdem Paul. lib. 7. Tanti caloris, ut menſes & urinas eliciat.

Apios, niſi ſit ſpecies raphani, haud ſcio quid dicere debeam. Ruellius famliiarem herbam eſſe ruſticis Galliæ, inquit, & communiter ab ipſis edi: ſed quum dicat Dioſc. uomitum dicere, neſcio an illi credendum ſit. Sunt qui dicant uidiſſe inter ſegetes naſci cum folijs rutæ, ſed paulò ſtrictioribus & uiridioribus: ego nec uidi, nec ſcio quid ſit. Dioſc. ca. 170. lib. 4.

Apiaſtrum, Græcè μελισσόφυλον, uulgò cedronella, aut meliſſa, aut muliſerno, in paſſionibus cordis (ſi Serapioni creditur) multùm ualens. Dioſco. ca. 109. tertij, & Galen. 7. de facul ſimpl. utitur pro marrubio duplicata doſi. Paul. lib. 7. Viribus marrubio per omnia reſpondet.

Arbutus, Græcè κόμαρος, arbor similis cotonea malo, uulgò dicitur in Hetruria albatro. Diosc. cap. 143. primi, & Gal. 7. de fac. simp. Turdi libenter arbuti fructibus uescuntur in hyeme. Paul. lib. 7. Acerbæ qualitatis est, aduersatur stomacho.

Arctiō, Latinis personatia, quid sit, nisi, ut Ruellius, sit lappa minor, facilè dicerē me nescire, quāquam sint qui lappam minorem dicant à Diosc. uocari xanthion. De arctio loquitur Diosc. c. 101. quarti, & Gal. 6. de fac. simp. Personatia tamē est lappa maior. Plin. lib. 25. ca. 9. Paul. lib. 7. Vis tenuis siccans & mediocriter adstringens.

Argemone inter species papaueris cōnumeratur, ego tamē nusquā argemonē uidi, etsi ubiq; nasci Mathiolus Sen. affirmet. Hoc bene scio, non esse agrimonium siue eupatorium, ut nōnulli. Diosc. cap. 168 secundi, & Plin. cap. 8. lib. 25. De hac apud Gal. nil memini me legisse. Paul. Abstergit & discutit.

Argentum uiuum est duplex, artificiale & minerale: sed quo pacto conficiatur, lege Dioscor. cap. 64. quinti, Gal. 9. de fac. simp. num

quam ausus est experiri, an foris uel intus applicandum foret, ueluti uenenum mortiferū. Auer. 5. collig. ca. 9. Est frig. & humid. Galen. 4. de fac. simpl. cap. 18. Calidum est & siccum.

Aristolochia duplex est, rotunda & longa: tertia species eius est dematitis uocata, quæ in Italia non habetur: de quarta specie facit mentionem Plin. cap. 8. lib. 25. & uocatur pistolochia. De Aristolochia meminit Galen. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 4. lib. 3. Cōmendatur in epilepsia. Paul. lib. 7. Calida, tenuis, abstergens, subacris. Auerr. Calida & sicca in secundo.

Armenius lapis, iuxta Manardi placitum, rarò inuenitur: licet Mathiolus Senensis dicat in mineris argenti, huius copiam inueniri, & dici uulgò uerd'azurro, quod nec affirmare, nec negare audeo: siquidem sua experientia comprobatum refert in ijs omnibus quæ ab antiquis scripta sunt: uide Diosc. cap. 59. quinti, & Galen. 9. de fac. simp. & Alexan. Trallianum cap. 22. lib. 1. & Plin. cap. 6. lib. 35.

Aron, ſpecies dracunculi ſiue ſerpentariæ, uocatur in Hetruria uulgò Gingaro, & fit ex eius radicibus aqua ad dealbandam faciem. Dioſc.cap. 157. ſecundi, & Gal.6. de fac.ſimp. Plin.lib.19.cap.5. & lib.24.cap. 16. Et Gal.2.de fac.alim. Paul.lib.7. Calore & ſiccitate eſt primi ordinis, ex terreſtri calida & adſtringente ſubſtantia.

Artemiſia, uulgò Cermiſia, in hac deceptus eſt Braſauola, confundens Artemiſiam cum Partenio, uulgò Matricaria appellato: cognoſco ego primam & tertiam ſpeciem, & eſt apud Regienſes in uſu. Dioſc. capite 118. & 119. tertij. Plin.cap.7. lib. 25. Gal.6.de fac.ſimp. Calida in ſecundo, & ſicca in tertio ordine.

Aſaron, uulgò Bacchara. Dioſc. cap. 9. lib.1. Gal.6.de fac.ſimp. Plin.lib.21. cap.6. Paul.lib.7. Similem acoro uirtutem habet.

Aſclepias niſi ea ſit herba, quam uocant hederam terreſtrē, aut uincetoxico, ut Fuchſius, certè neſcio quid ſit: hoc ſcio Empiricos pro mirabili potione in uulneribus ſanandis hedera terreſtri uti. Dioſcor. cap. 97. lib.3.

& Galen.6.de fac.ſimp.Plin.cap.5.lib.27. Paul. lib.7. Calida & ſicca tenuiſque ſubſtantiæ.

Aſpalatus in Italia non habetur: ſunt qui dicant eſſe ſandalum rubeum. Ruellius agallochon uulgare: ſed quum non præ manibus habeatur, iuxta Galeni placitum in ſuccidaneis pro eo utemur ſemine uiticis. Dioſc. cap.16.lib.1. Paul.lib.7. Conſtat uirtute acri & adſtringente.

Aſparagus duplex eſt, domeſticus & ſilueſtris per ſe naſcens. Galen.6.de fac.ſimp. Sunt abſterſiui. Plin.10. cap.lib. 20. Viſum corroborat, & doloribus thoracis & renum medetur. Auic.fen.ult.lib.4. Bonum odorem in toto corpore inſpirant, urinam uerò malè olere faciunt. Paul. lib.7. Medius in calore & frigiditate.

Aſphodelus, uulgò apud Seplaſiarios dicitur Haffrodilo, Latinis haſtula regia. Gal. 6.de fac.ſimp. ait, cinerem eius radicis facere renaſci pilos. Dioſc.cap.159.lib.1.Plin. lib.22.cap.22.Paul. lib.7. Vim habet detergentem diſcutientémque.

Aſplenon, uulgare citrach, etiam lingua ceruina eſt phyllitis apud Dioſc. Huius meminit Gal. 6. de fac. ſimp. & Dioſc. cap 142. lib. 3. Ait Galen. Etſi ſubtilium ſit partium, nihilominus non eſſe calidum, frangit lapidem, minuit lienem. Plin. lib. 27. cap. 5. Paul. lib. 7. Eſt uirtute tenui, ſed non calidum, ut ſuprà Galenus.

Aſter Atticus in pratis naſcitur. Serapio non diſtinxit hunc ab iringo, quoniam utrique flores in modum ſtellæ habẽt. Dioſc. cap. 115 lib. 4. Et Gal. 6. de fac. ſimp. Vocatur & bubonium, eo quòd bubones ſanat, & uocatur à Plin. lib. 22. cap. 7. & 8. cętum capita. Paulus lib. 7. Mixtæ eſt uirtutis, digerentis & refrigeratoriæ, iccirco bubonibus prodeſt.

Aſtragalus Dioſcor. cap. 60. quarti. & Plin. ca. 8. lib. 26. Gal. 6. de fac. ſimpl. Paul. lib. 7. Non ignauiter deſiccat, & eius radix adſtringit.

Athara Dioſc. cap. 83. ſecundi, genus pulticulæ, quod apud Teutonicos paratur ex farinà, lacte & butyro, in conuiuijs, & in cibandis infantibus. Galenus primo de alimẽt.

Attractylis, à Theodoro fusus syluestris: Hermolaus uult carthamum, syluestrem cnicum, dictum esse attractylidē. Diosc.cap.98. tertij. Plin cap.15 lib.21. & Theoph.cap.4. lib.6. Paul.lib.7. Vi siccante & mediocriter calida pollet.

Attriplex, ἀτϱάφαξις, uulgò trepese, non defuerint qui spinachia uulgaria esse uoluerint. Diosc.cap.110. secūdi, & Gal.6.de fac. simp. Facit eius semen uomere & purgare corpus per inferiora. Razes refert se uidisse hominem acceptis eius duabus drachmis assellasse usque ad magnam debilitatem. Paul. Est humidum & frigidum in secundo.

Auellana, Græcè κάρυον πόντικον, syluestris est & domestica. Diosc.cap.146.primi. Galen.7.de fac.simp. & 2.de fac.aliment. uulgò dicitur niciola. Paul. lib.7. Frigidiores sunt & austeræ, in cæteris iuglandibus æquales.

Auena, Græcis βρῶμος. Diosc.cap.85.secundi, & Galen.6.de fac.simp. Plin.cap.25. lib.22. Paul.lib 7. Siccat & modicè discutit, alicuius astrictionis compos.

Baccharis, nõ est asaron, ut hucusque putatum est à Seplasiarijs, nec est scarlegia, ut uoluit Brasauola de mēte Leonicenni, quum in radicibus scarlegia bacchari non respondeat, ut uideri potest ex Dioscor. cap. 46. tertij. quare dicendum est baccharem nostris in partibus non haberi. Paul. lib. 7, βάκχαρις acris est & odorata, eius folia adstringunt.

Ballote, marrubiũ nigrum, adeò simile est melissophylo, ut nisi per odorem malum agnosceretur, uix id per uisum scires discernere. Dioscor. cap. 109. tertij, & Paul. lib. 7. Acris est & absterforiæ facultatis.

Balsamum uerum non habetur, sed oleum antiquũ pro balsamo uendũt. de balsamo lege Plin. cap. 12. lib. 25. & Theoph. ca. 6. lib. 9. & Iustinũ historicũ lib. 36. & Dioscor. cap. 18. primi. Gal. 6. de fac. simp. Desiccat & excalefacit in secundo excessu, & est tenuium partium: itidem asserit Paul. lib. 7.

Barba hirci, Græcè τραγοπώγων, in Hetruria uulgo dicitur sassefrica: herba nota est: sunt qui uelint similem esse scandici: hu-

ius aqua chymico more ſtellata mirabiliter uulnera recentia carnis cum ſyndone appli-cata ſanat. Theoph. cap. 7. lib. 7. Dioſcor. cap 132. lib. 2.

Bdellium, res nota eſt: uerum quod pingi-tur à Dioſc. non habetur, quod magis nigre-ſcit & reſinum eſt, magis mollit. Duplex re-peritur, Sicilianum, quod folijs & radici-bus palmæ aßimilatur, & uulgò Neapoli di-citur cephaleone, cuius germen adhuc molle comeditur. Et Iudaicum, quod deſcribitur à Dioſc. cap. 61. primi, de primo loquens. Gal. 8. de fac. ſimp. dum de palma mentionem fa-cit, dixit, medullam encephalon uocari, un-de corrupto uocabulo uulgò cephaleone uo-catur. Paul. lib. 7. Emollit, maturátque.

Beta, Græcè τεῦτλον, nota eſt, nam paſ-ſim naſcitur, nigra eſt & alba, & tertia ſpecies, ut refert Mathiolus in agro Tren-tino inuenitur, quæ rubea eſt, & radices ha-bet carotis ſimiles: comeditur non minus in-ſuauis, q̃ cæteræ radices in acetarijs. Galen. 8. de fac. ſimp. Plin. lib. 20. cap. 8. & Dioſc. cap. 112. ſecũdi. Succus betæ albæ per clyſterẽ

infusus mirum in modum uentrẽ constipatum soluit, etiam si per alia enœmata solui non posset. Paul. lib. 7, Nitrosam uim habet, abstergit icciro & discutit.

Betonica, *Græcè* κέστρον, *notissima res est, habet multas uires quæ ab* Antonio *Musa* Cæsaris *Augusti medico exarantur. uide* Dioscor. *cap. 1. quarti, &* Galen. 8. *de fac. simp.* Paul. *lib. 7. duas species enumerat, sunt qui uelint calidam & siccam esse, ob id quod incidit & subacris est.*

Bitumen, *quod* Græci ἄσφαλτον *uocãt, est quædam mixtura cum pice & aliis miscellis, quare ad eam non confert quæ à* Diosc. *recitantur. Nascitur bitumen in* Iudæa *in eo lacu quo* Iordanus *fluuius ingreditur, sed de his latius uide cap. de* Naphtha. Diosc. *cap.* 84. *primi.* Plin. *lib.* 35. *cap.* 15. Gal. 2. *de fac. simp.* Bitumen *in mari mortuo inuentum, uim resiccatoriam & excalfactoriã habet in secundo ordine, ad glutinationes uulnerum cruentorum idoneum. Itidem ait* Paul. *lib. 7.*

Blatæ, *Græcè* σιλφη̃, *sunt animalia quæ circa molas & in pistrinis inueniuntur, si-*

milia grillis uocatis, ualent ad dolores aurium: uocantur etiam blatæ quæ in carnibus porci salsis inueniuntur, sed non sunt quæ à Dioscor. cap. 35. secundi recitantur: quæ uerò circa molas inueniuntur, ab aliquibus uulgò pintolæ uocantur. Vide Paul. lib. 7.

Blitum, uulgò dicitur Biedone, duas habet species: alteram coloris rubei, alteram albi: nullum ferè usum obtinet in re medica, peruertit stomachum. Dioscor. cap. 108. secundi, & Plin. lib. 20. cap. 22. Galen. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Frigidum & humidum in secundo ordine.

Botrys, herba aliquibus nota est herbarijs, quæ nisi sit artemisiæ species, haud scio planè quid explicem. Meminit Dioscor. cap. 121. tertij. Plin. lib. 25. cap. 7. & lib. 27. cap. 8. Paul. lib. 7. Planta est insigniter odorata.

Braßica, nota & uulgaris est, uulgo dicitur cauolo siue uerza, cuius multæ sunt species, ut refert Theoph. cap. 4. lib. 7. & Plin. cap. 8. li. 9. Prima braßica est quæ magnum habet thyrsum cum longis folijs: est & altera quæ crispa habet folia, & dicitur apiana:

alia eſt quæ caulem habet ſubtilem cum teneris & tenuibus folijs, eſt & apud Plin. lagotoria braßica, quam nonnulli uolunt eſſe id quod dicitur uulgo il capuzzo. Sunt & aliæ quamplures braßicæ ſpecies, quas narrare longũ foret. Semina braßicæ inueterata ſi ſeminantur, in rapas tranſeunt, & econuerſo. Braßica marina eſt uulgaris ſoldanella. Vide Dioſcor. cap. 111 ſecundi. Galen. 3. de fac. ſimpl. cap. 14. & ſeptimo eiuſdem & ſecundo de fac. aliment. Paul. lib. 7. Quæ comeditur ſiccat & abſtergit, ualentius tamen ſylueſtris.

Britannica, niſi ſit biſtorta, aut betonica quæ nunc eſt in uſu, certè neſcio quid ſit. Dioſcor. cap. 2. quarti. Gal. 6. de fac. ſimpl. Plin. lib. 25. cap. 3. uocatur ab Auicen. Bertanich. Paul. lib. 7. Adſtringit & conglutinat: quidam dixerunt eſſe lapatium acutum, ſed decipiuntur.

Bromos herba, ſimilis eſt auenæ, & eſt auena ſylueſtris: meminit Plinius lib. 22. cap. 25. & Dioſc. 135. quarti. Gale. 6. de fac. ſimp. Deſiccat & digerit mediocriter & ſine mor

ſu. Et primo de fac. aliment. itidem Paul. lib. 7. aſſerit.

Buccinæ, ſunt animalia oſtracodermata, id eſt duri corticis, & naſcuntur in mari, ſicuti & purpuræ: ſunt ſimiles buccinis ſiue tubis, unde dictæ ſunt. Maiores ijs ſunt purpuræ, & habent liquorem in gulæ uenis, quo infectores in tingendis ueſtibus purpureum colorem efficiunt. lege Plin. lib. 9. & Dioſcor. cap. 4. ſecundi. Galen. 2. de fac. ſimpl. Deſiccant ſine morſu dum uruntur, & in polinem conteruntur.

Bugloſſum, lingua bouis, nil aliud eſt quàm noſtra uulgaris borago: de hac meminit Galenus 6. de facul. ſimpl. & Dioſcor. cap. 123. lib. 4. Paulus lib. 7. Humidum calidúmque temperamento eſt.

Bulbus uomitorius, niſi narciſsi ſit ſpecies, & bulbus qui edẽdo eſt, niſi ſit Aſcalonia uulgaris, neſcio profectò quid ſint. Dioſc. ca. 160. & 161. ſecũdi. Scio noſtras Aſcalonias nõ eſſe Galeni bulbos, quũ acerrimæ ſint, nec quales à Galeno ſcribuntur. Vide Galenum 5. de facul. ſimpl. cap. 22. & ſecundo de facul.

aliment. Paul. lib 7. Amari ac adſtringentis ſaporis modicè eſt, ſiccat, glutinat uulnera & abſtergit. Vomitorius uerò multò calidior. uide & Gal. 6. de fac. ſimp.

Bunium, uulgò nauone ſaluatico, duæ eius ſunt ſpecies, ut Plin. cap. 4. lib. 20. bunion & buniada. Huius meminit Gal. 6. de fac. ſimp. & Dioſc. cap. 119. quarti. Paul. lib. 7. Buniũ calidum eſt, urinam & menſes ducit.

Buphthalmos, oculus bouis, non eſt cotula, ut Fuchſius, ſed flos ſimilis camomillæ, luteus eſt, non circumcirca albus, ut nonnulli. Huius meminit Dioſc. cap. 147. tertij. Et Gal. 6. de facul. ſimp. Plin. lib. 25. cap. 8. Paulus lib. 7. Diſcutit ac durities emollit.

Cacalia quum ſemen, ut ait Plinius cap. 2. lib. 25. paruum producat, ac ſunt margaritæ paruæ, neſcio profectò diuinare quid ſit. uide Dioſcor. cap. 117. quarti. Galen. 7. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Valet ſicuti cancamus.

Cadmia fit ære in fornacibus accenſo, adhærente fornacum parietibus, & eſt res, quæ nunc uulgò tutia dicitur. Dioſcor. cap. 42. quarti. Plin. lib. 34. cap. 13. uide Galen. 9. de

facul. ſimpl. Paul. lib.7. Deſiccat, abſtergit, & concaua ulcera explet.

Calamintha, eſt id quod uulgo dicitur calamēto: huius ſunt tres ſpecies, ut refert Dioſc. cap.38. tertij. ſecunda ſpecies uulgò dicitur neueda, nec eſt ea uulgaris herba quæ dicitur herba gatta, ut refert Braſauola, nec iſta herba gatta eſt tertia ſpecies, ut Ruellius putat, quoniā ſimilis eſt mentaſtro, non autē urticæ uel meliſſæ, ut herba gatta. Gal. de calamintha meminit 7. de facul. ſimpl. Paul. lib.7. Nepita calida & ſicca in tertio ordine.

Calamus aromaticus. i. odoratus: uerùm nō habetur, ſed pro eo accipitur radix acori. Meminit Theoph. 9. de hiſtoria plantarum, & Plin. cap.22. lib.12. Et de uiribus canarū cap.11. lib.24. Et Galen. lib.7. de fac. ſimpl. & Dioſcor. cap.17. primi. Paul. lib.7. Calefacit & deſiccat in ſecundo ordine.

Calx uiua, præſertim quæ ex fluminū excoctis lapidibus fit, omnibus nota eſt: hæc ſi diu lota fuerit, omnem mordacitatem amittit, & malignis ulceribus prodeſt. Dioſcor. cap.87. quinti, & Galenus 9. de facul. ſimp.

Paul lib. 7. Adeò uehementer urit, ut crustam inducat.

Cancamon, est lacha, & lacha est lachryma arboris Arabiæ, quæ ad nos non affertur: quare caueāt, qui dialacha componunt, quid per lacha imponere debeant: nam gumi rubeum quod demōstratur, non est lacha, quum odore careat. Nec debēt seplasiarij lacha artificiali uti, quæ componitur uerzino, grana & cremesi, nec uti debent, quòd uulgò dicitur sangue di draco in lachryma: quoniam uires lachæ cōtrarias habet: hic adstringit, illa aperit. Diosc. cap. 24. primi. Paul. lib. 7. Extenuat, abstergit, aperit.

Canabis duplex, satina & syluestris: sed syluestris non sic nota. Semen domesticæ genituram extinguit, sed in gallinis contrarium agit: nam quæ ex huius semine pascuntur, multa oua pariunt. Dioscor. cap. 156. & 157. Et Gal 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. Semen discutit flatus, & ita siccat, ut genituram arefaciat.

Camphora, est arboris Indici, statura maximi, quoddā gumi frigidū & siccū in tertio

ordine. Bona cāphora cognoſcitur, ſi intra panē calidū repoſita reſoluatur. Auic.lib.2. & Serapio lib. aggre. cap. de camphora. Huius rei non memini quicquam me legiſſe apud Græcos authores: multas hæc habet ſpecies ex locorum diuerſitate ſumptas.

Capparis ex Alexādria affertur: de hac Gal.7.de fac.ſim.& 2.de fac. aliment.cap. 24. Dioſc.cap.164.ſecūdi. Theoph.cap.5. lib.6.& Plin.cap.8.lib.19. Paul.lib.7. Radix extergit, purgat, incidit, diſcutit, & ſua acerbitate contrahit, ſtringit & denſat.

Cardamomon uerū non habetur, ſed quod pro cardamomo uēditur triplex eſt, maius & minus, quod nielam dicūt. Tertiū uocatur ab aliquibus mele geta, aut granum paradiſi, Arabicè dicitur cordumeni. Dioſc.cap.5.primi, & Plin.cap.13.lib.12.& Gal 7.de facul. ſimpl. Pro cardamomo accipitur cyperus uel myrthus, ut Gal.in ſuccidaneis. Paul.lib.7. Acre eſt & lumbricos interimit.

Carduus, domeſticus eſt & ſylueſtris, domeſtici cardones appellati, qui in poſtrema cœna crudi & cocti cū pipere & ſale comedū-

tür, uulgò carchiofoli. Theoph. ca. 4. li. 6. & Gal. 8. de fac. ſimp. ubi habet, quòd ſunt calidi & ſicci in ſecũdo ord. Dioſc. ca. 14. tertij.

Carum, uulgò carui. Dioſc. cap. 59. tertij, & Gal. 7. de fac. ſimp. Calidũ ſiccũ in tertio ordine. & 2. de fac. alimẽt. itidẽ Paul. lib. 7.

Caßia duplex, uera quæ cinnamomum, & falſa quæ caßia lignea uocatur. Caßia uerò ſiliqua eſt caßia ſolutiua ex AEgypto proueniens, ſed nuſpiã à Græcis de hac quicquam proditum eſt. Quum uerò apud Græcos legitur caßia, intellige de ea quæ nunc cinnamomum dicitur. Dioſcor. cap. 12. primi. Gal. de antidotis, & 7. de fac. ſimp. Exiccat & calefacit in tertio ordine.

Caſtoris ſiue fibri teſticuli, Græcè κάστορος ὄρχιες, in uſu ſunt & cognoſcũtur, uerùm qui iuxta heplaſiarios cernũtur, nõ ſunt ueri, ſed cõpoſiti, ut refert Plin. ex renũ partibus & teſticulis in ueſicis repoſiti. Dioſc. cap. 23. ſecũdi, & Plin. 30. cap. 8. lib. & cap. 3. lib. 32. Gal. 11. de fac. ſimp. de caſtoreo lib. ſcripſit Archigenes. Paul. lib. 7. Calefacit, ſiccátque cum extenuandi uiribus eximijs.

Castanea, res nota est. Gal. 4. de fac. simp. cap. 7. & 2. de fac. aliment. Diosco. cap. 126. primi. Vocantur etiam Græcè λόπιμα, & cōnumerantur inter glandes.

Caucalis, secundū aliquos, est id quod uulgò dicitur petrosello saluatico, eo quòd apio similia folia habeat. Dioscor. cap. 128. secūdi, & Gal. 7. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Dauci modo calefacit & siccat: sunt qui uocent caucalim uuam lupinam.

Cedrus, est arbor ut iuniperus, sed quid sit cedrinus liquor, nisi sit uernix, certè nescio quid dicere debeam. Diosc. cap. 9. primi, & Gal. 7. de fac. simpl. Plin. lib. 13. cap. 5. Maior & minor, & minoris sunt duo genera, lycea & fœnica. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio ordine.

Cētauriū maius, nil aliud est quàm rhapōticum uulgare. Plin. ca. 6. lib. 25. & Gal. 7. de fac. simpl. & Diosc. lib. 3. Paul. lib. 7. Radix est acris, calida & terreæ adstrictionis.

Centauriū minus, apud Hetruscos uulgô biondella, ob affectū quem circa mulierū capillos facit, uentrē soluit: non autem maius, ut

Arabes. Diosc. ca. 7. tertij, & Gal. ultra particularē tracta. 7. de fac. simp. etiā mētionem facit. Paul. lib. 7. Radix inefficax, sed coliculi ualidè & citra morsum siccant.

Calcanthū, latinus atramentū sutoriū, uulgò uitriol. Dioscor. cap. 68. quinti, & Gal. 9. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Carnes humidas absumit, siccátque.

Chamæcissos, nisi sit hedera terrestris, ut Fuchsius, haud scio quid sit, quū tot hederæ terrestris genera demonstrentur. Dioscor. cap. 121 quarti, & Gal. 8. de fac. simp. Plin. lib. 24. cap. 10. & 15. Paul. lib. 7. Flos eius insigniter amarus.

Chamædaphne, est Dioscor. laureola, sed laureola non est mezereon, ut putarunt nonnulli, sed potius chamelea Diosc. Plin. lib. 21. cap. 11. id uocauit chamædaphnen, quod uulgò dicitur uinca peruinca, sed postea cap. 15. lib. 24. chamædaphnen appellauit, ut Dioscor. ca. 144. quarti, de qua Galen. 6. de fac. simpl. uerba facit. Paul. lib. 7. Calida & acris est.

Chamædris, uulgò Calamandrina, recens

comesta hominem à peste præseruat: huius meminit Theoph.ca.10.lib.9.Gal.8.de fac. simp. & Diosc.cap.103.tertij. Plin.lib.24. cap.15. Paul. lib.7. in tertio ordine calefacit,exiccátque.

Chamelea & Thimelea apud Arabes est mezereon. Dioscor.cap.166.quarti,& 167. quarti. Galen.8.de facul.simpl. Vincentem habet qualitatem amaram.

Chameleon albus est & niger:albus est id quod uulgò dicitur carlina,niger uerò in medicinis,quæ per os assumũtur,nõ est mittẽdus: nã teste Gal.8.de fac.simp.nescio quid mortiferi in se habet. Arabes sæpe cõfundũt chameleonẽ cum chamelea. In chameleonis nigri radice nascitur uiscus, quod dicitur ixia, & est uenenum:unde quum in Plinio legeris remedia contra uiscum,intellige contra ixiam. Dioscor.cap. 8. & 9.tertij.Galen.8.de fac. simpl. Calefacit in secundo,& siccat in tertio ordine.

Chamæpitys,uulgò Iua & regij orbica, species à Dioscor.recitantur tres cap.166. tertij,& Gal.8.de facul.simpl. Expurgat,

abstergit, calefacit in secundo, siccat in tertio ordine.

Camæsice nisi sit species pepli, haud scio quid sit: interpretatur enim humilis & terrestris ficus. lege Diosc. cap. 164. quarti. Gal. 8. de fac. simp. Abstergendi simul & acrem uim poßidet. itidem Paul. lib. 7.

Chelidonium duplex, maius quod uulgò dicitur cerdogna: & minus quod uocatur à quibusdā scrophularia minor, ob similitudinē quā cum scrophularia in radicibus tenet, in Hetruria uulgò dicitur fauoscello. Diosc. ca. 172. & 173. lib. 2. Pli. ca. 8. lib. 25. Gal. 8. de fac. simp. Chelidoniū min⁹ calefacit, & siccat in 4. ordine absoluto. Paul. li. 7. Chelidoniū maius calefacit in tertio, & ualēter abstergit.

Chrysanthemon, Romanis calta: putaui ego olim corrupto uocabulo id esse, quod nos uulgò dicimus colta, & est similis camomillæ: sed qa nō omnes cōditiones seruat, quas chrysanthemo tribuit Diosc. nunc certè haud scio quid sit. Diosc. cap. 56. quarti. Differt autem chrysantem⁹ à buphthalmo, ea differētia quæ est in cap. 147. lib. 3. & cap. 56. quarti.

Chrysocolla, uulgò borace, duplex est, artificialis & mineralis: quæ uerò paratur ex alumine rochæ & sale ammoniaco, uocatur borace refacto. Viridior est in medicinis excellentior. Dioscor. cap. 58. quinti, Gal. 9. de fac. simp. & Plin. cap. 5. lib. 33. Paul. lib. 7. Abstergit, discutit, siccátque.

Cichoriũ siue intybum, uulgò endiuia siue radechij. Dioscor. cap. 121. lib. 2. & Gal. 8. de fac. simp. ubi inquit, Endiuia est herba amara, sed multò plus syluestris quæ ab amaritudine picris siue cichorium dicitur. Paul. lib. 7. Siccat, refrigerátque in primo gradu.

Cicuta similis ferulæ, sed mali odoris. Dioscor. cap. 77. quarti, & cap. 11. lib. 6. Plin. ca. 10. lib. 21. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Habet uires summè refrigeratorias.

Cinnabaris, uulgò sangue de draco in lachryma, est gumi cuiusdam arboris Aphricæ stillans, sãguini humano simile, unde nomen habuit. Cinnabaris uerò, quo nũc utuntur seplasiarij, duplex est, mineralis & artificialis: mineralis nascitur in mineris ubi argentum uiuum foditur: artificialis fit ex

ſublimatione argẽti uiui & ſulphuris, miniũ uerò Dioſcor. eſt noſtrum cinabrium. Vide Dioſcor. cap. 63. quinti. Galen. 9. de facul. ſimpl. Modicè acrem facultatem habet, & adſtrictionis quippiam.

Cinnamomũ uerum nõ habetur, ſed noſtrũ duplicatũ eoſdẽ effectus quos uerũ cinnamomũ efficit. Dioſc. ca. 13. primi. Vide de caſsia Gal. 7. de fac. ſimpl. Calefacit in tertio, non tamen ita deſiccat: itidem Paul. lib. 7. ait.

Circæa nondum à me cognita, nec uiſa eſt hucuſq;: de hac loquitur Dioſc. ca. 125. tertij. Galen. 7. de fac. ſimpl. Paul. lib. 7. Calida eſt eius radix & odorata, eius ſemen lac generat.

Cirſion, niſi ſit noſtra uulgaris bugloſſa, neſcio profectò quid ſit. Dioſc. cap. 14. lib. 4.

Ciſtos & hipociſtos, apud ſeplaſiarios uocatur corrupto uocabulo hipoquiſtidos, & eſt ſuccus radicis tragopoi, id eſt barbæ de becho ad ſolẽ inſpiſſatus, & nõ eſt id quod habet Dioſc. ca. 111. & 112. primi: nã eſt herba ſaxoſis locis naſcẽs. Gal. 7. de fac. ſimpl. Paul. li. 7. Adſtringit & modicè refrigerat.

Citria, siue citromala, omnibus nota sunt. in quorũ numero ponuntur quæ nos uocamus limonia & aurantia poma, unde Virgil. Aurea mala decem misi, uulgò dicũtur Arã-tiæ, quasi dixeris, aurantia. Diosc. cap. 136. primi. Plin. cap. 3. lib. 12. Gal. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. semen tertij refrigerantium siccantiúmque ordinis habetur, cortex siccat in secundo.

Clematis daphnoides uulgò uinca peruinca, sed altera clematis, nisi sit uitis alba, aut flamola uulgò dicta, nescio quid sit. Diosc. cap. 7. & 8. quarti. Gal. 7 de facul. simpliciũ. Paul. lib. 7. Clematis daphnoides siccandi uirtute pollet: altera uerò clematis acri & caustica facultate donata est.

Clymenon, sunt qui uelint esse uulgarẽ saponariam, sicuti & periclimenon, matrisylvam: decipiũtur uerò qui credunt matrisylvam & caprifoliũ esse unum & idem, quum caprifolium sit pixia cantha Dioscor. Vide de clymeno Diosc. cap. 14. quarti, & de periclymeno cap. 15. quarti, & Gal. 8. de facul. simpl. Plin. lib. 25. cap. 7.

Cnicus à seplasiarijs, dicitur carthamo, uulgo zafarano sarasinesco. Diosc. cap. 182. quarti, & Gal. 7. de fac. simp. & Theoph. cap. 4. lib. 6. Paul. lib. 7. Tertij ordinis siccantium est, semen purgat aluum.

Condrilla, cichorij species est, & alterum condrillæ genus, quod uulgò ab ipsius lacte lattarola nuncupatur: uide Dioscor. cap. 122. secundi, & Gal. 8. de fac. simp. cap. de endiuia & cichorio. Plin. lib. 22. cap. 22.

Conyza, uulgo pulicaria, eo quòd pulices enecet. Diosc. cap. 127. tertij, Theoph. cap. 2. lib. 6. & Gal. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat & calefacit in tertio ordine.

Corallium album & rubrum omnibus notum est, lithodendron etiam dictum, album rubro frgidius. Dioscorid. cap. 93. quinti, & Plin. cap. 2. lib. 32. Auic. de uiribus cordis. Paul. lib. 7. Validam siccandi uim habet, adstringendi uerò mediocrem.

Coriandrum omnibus notum: in uiribus eius dissentiunt Diosc. & Gal. nã tenet Dioscorid. cap. 64. tertij, quòd habeat uires frigidas, & similiter Auic. At Gal. 7. de facul.

simp. quòd sit tepentis facultatis cum pauxilla adstrictione: itidem Paul. lib. 7. tenet.

Cornus, mas & fœmina, non plantatur apud apum aluearia, ne apes corni floribus uescentes moriantur. Diosc. cap. 140. primi, & Gal. 7. de fac. simp. Exiccat ualenter, ac uulnera conglutinat. Paul. lib. 7. itidem.

Coronopos est, ut placet Manardo, id quod dicitur uulgò herba stella, & non Leoniceni, sanguinella, quæ est species graminis spinosæ, ut placet Plin. cap. 19. lib. 24. & uocatur dactylus. Diosc. cap. 119. secundi, & Plin. lib. 22. idem ait quod Diosc. Gal. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. Creditur prodesse ad colicos cruciatus manducata.

Costus uerus non habetur, sed pro costo quædam uulgaris radix uenditur, nec inuenitur dulcis & amarus, ut uulgus putat, sed bene albus & niger, nunc Venetijs optimus uenditur. uide Diosc. cap. 15. primi. Gal. 7. de fac. simp. Plurimam acrem & calidam qualitatem simul & facultatem habet, adeò ut etiam exulceret. Paul. lib. 7. itidem refert.

Cotonea mala, uulgò pome codogne, fortè

à Cydone Cretensi oppido oriunda, quæ minora, & in partes diuisa citrina & lanuginosa sunt, cæteris meliora: nam odorem longe alijs suauiorem reddũt. Struthia uerò à Gal. appellata, sunt quæ in magnitudine maiora & carnosiora, nec sic citrina, ut prædicta conspiciuntur: muliana uerò à Plinio dicta sunt cotonea, uulgò pome bastarde appellata. Diosc. cap. 136. primi. Paul. lib. 7. Frigidi, & terrestris tẽperamẽti sunt. Gal. 2. de fa. alim.

Crimnon est ex tritico uel zea granum, crassius trituratum quàm farina, quo antiqui uice panis uescebantur. Diosc. cap. 81. secundi, & Plin. cap. 8. lib. 18. Gal. 7. de fac. simp. & primo de fac. alim. ubi de zea loquitur. Paul. lib. 7. Valde nutrit, ægrè conficitur.

Crithmon, plures existimarũt id esse quod uulgò dicitur fenochio marino, ouer herba di san Petro: ego crederem esse mentam Florentinam. Diosco. cap. 118. secundi. Gal. 7. de fac. simp. Vis eius est exiccatoria & abstersoria. Paul. lib. 7. idem refert.

Crocodilion est species chameleontis, sed non est carlina. Diosco. cap. 10. tertij. Pli. ca.

8.lib.22.& Gal.7.de fac.ſimp. Paul.lib.7. Calidam, ſiccam,& diſcutiēdi uim obtinet.

Crocus melior ex aquila Abruci affertur Venetias, naſcitur multò precioſior in multis Lombardiæ locis,ſed rarior. Dioſcor.cap. 25.primi,& Gal.7.de fac.ſimp.Paul.lib.7. Calefacit in 2. & deſiccat in primo ordine.

Cucurbita,uulgò zucha,& eſt uel longa, uel rotunda,uel lata. Ex ſemine colli cucurbitæ fiunt longæ, & ex ſemine in parte rotunda contento, rotundæ: ſicut & in parte lata latæ oriuntur. Craßiores euadunt cucurbitæ, ſi ſemen cum acumine uerſus terrā plātetur. Dioſc.cap.123 ſecundi,& Plin.cap.5. lib.18.& Gal.7.de fac.ſimp. Paul.lib.7. Humida & frigida in ſecundo abſceſſu.

Cucumis eſt id quod uulgò dicimus cucumere ouer cedrone,ut probatur ex Plin.ca.5. lib.19.& ex Dioſc.nec eſt anguria ut uolunt aliqui: omnes tamen ſpecies cucumerum, melopeponum & peponum, ut affirmat Gal.2. de facult. alimen. uocantur nomine peponis. Melopepones ſunt noſtri uulgares melones: ſed quid ſint pepones, niſi fortè ſint,quos

Venetiis uulgò uocāt peponi, haud scio quid sint: scio hos non esse angurias, quum seorsum Serapio capita de omnibus faciat. Dioscor. cap. 124. secundi. Paul. Refrigerat & humectat in secundo ordine, semen abstergit & incidit: uide etiam Gal. 8 de fac. simp.

Cucurbita syluestris, uulgò coloquintida, ualet mirabiliter in asthmate & tussi antiqua & iūcturarum doloribus. Oleum in eius concauitate bullitum nigros efficit capillos, nec sinit canos fieri, & prohibet eorum casum, auribus sibilantibus medetur. Diosc. cā. 171. quarti, & Gal. 7. de fac. simp. uide etiam Mes. Paul. lib. 7. Validā habet uim purgādi.

Cucumis syluestris, uulgò cucumere asinino, ex quo fit elaterium, decoctum radicis & eius foliorum, & succus eius ualet summopere hydropicis, cum melle abstergit maculas liuidas ex percussione, ualet etiam ad lentigines & maculas faciei. Dioscor. cap. 149. quarti, & Gal. 8. de fac. simp. Paul. li. 7. Radix detergit, dissipat & emollit, succus uerò siccandi uires habet.

Cupressus, formicis familiarissima, nō na-

ſcitur ubi ſit aqua, nec eius lignũ marceſcit. Dioſc.cap.87.primi, & Plin.ca.15.lib.24. & Gal.7.de fac.ſimp. Paul. lib.7. Siccandi uires habet abſque calore conſpicuo.

Curmi Plin.ult.potus ueluti ceruiſia: uide Dioſc.cap.79.lib.2.

Cuſcuta tantùm iuxta Arabes memoratur, & eſt ſatis nota herba: habet uim adſtringendi & confortandi, ualet ad obſtructiones hepatis & lienis, & ſanguinem purificat.

Cyclaminus, uulgò pan porcino, & eſt omnibus nota: altera uerò cyclaminus dicta à Dioſc. haud certè ſcio quid ſit. Dioſc. cap. 153. ſecundi, & Gal.7.de fac.ſimp.Paul.lib. 7. Extergit, incidit, aperit, attrahit & diſsipat. Plin.cap.9.lib.21.

Cyanon puto eſſe lapidem lazuli, inuenitur in ærarijs fodinis, & in quibuſdam maris littoribus. Dioſcor.cap.60.quinti, Gal.9.de fac.ſimp.

Cyminum ſatiuum omnibus notum, uulgò cumino dicitur. Syluestre uerò, ꝙ ſciam, non cognoſcitur, niſi ſit quod uulgò dicitur ru-

cheta. Calidum est, ut placet Gal. 7. de fac. simp. Diosc. cap. 61. tertij. Paul. lib. 7. In tertio ordine calefacit, flatus discutit.

Cynocrambe, canina braßica, species mercurialis herbæ, Diosc. cap. 184. quarti. Gal. 5. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Lethalis homini est, fœdi odoris, citra siccitatem, digerit etiam.

Cynoglossa, lingua canina, duplex est. altera à Plinio descripta, altera uulgaris, quæ uera non est. Diosc. cap. 124. quarti, & Plin. cap. 8. lib. 25.

Cyperus duplex, alter paßim in Longobardia inuenitur, alter angulosi iunci radicé similis, nascitur in India, & est uulgaris nostra curcuma: Curcuma uerò Serapionis, non est curcuma nostra, sed radix chelidoniæ. uide Dioscor. cap. 4. primi. & Gal. 7. de fac. simplic. Paulus lib. 7. Siccat, calefacitque citra morsum.

Cytisus, uulgò trifolio caualino, ouer tribolo. Impinguantur equi cytiso, & à quocunque morbo liberantur libentius quàm hordeo, equi cytiso uescuntur. Dioscorid. cap. 108.

quarti, & Gal. 7. de fac. ſimp. & Plin. lib. 13. cap. 24. Paul. lib. 7. Tepidæ naturæ & leniter diſcutientis.

Daphnoides laureola, non eſt mezereon, quum ſit chamelea Dioſcoridis, ut dictum eſt, chamædaphne poſtea eſt ſpecies daphnoidis. Dioſc. cap. 143. quarti. Plin. cap. 15. lib. 24. & Gal. 6. de facult. ſimplic. Paul. lib. 7. Calida, acris, & ſubamara eſt.

Daucus eſt ſecundum aliquos paſtinaca ſyluestris: uerus daucus nondum habetur, quoddam aliud à ſeplaſiarijs pro dauco uēditur. Dioſc. ca. 66. tertij. Gal. 6. de fac. ſimp. Paul. lib. 7.

Dictamnus nuper inuentus habetur Venetijs: uerùm quòd uendunt pro dictamno, eſt ſpecies fraxinellæ, quæ nec dictamno Cretenſi, uel ſalſæ conformis eſt: ſed quæ ſit fraxinella nuncupata, quum nullibi ab antiquis mētio fiat, haud ſcio quid explicare debeam. De dictamno ſcribit Dioſcor. cap. 32. & 33. & 34. tertij. Gal. 6. de fac. ſimp. Theophra. ca. 16. lib. 9. Paul. lib. 7. Virtutem habet pulegij.

Dipſacos, ſiue labrum Veneris, uulgò dicitur ſcarzo da ſcarzare li panni: uocatur & ineptè à ſeplaſiarijs uirga paſtoris, ſic etiam Pandectarius, ubi dipſacum confundit cum polygonio, qui eſt centinodia ſiue corrigiola ouer ſanguinaria de dipſaco. Dioſcor. cap.2.lib.3.Gal.6.de fac.ſimpl. Plin. cap. 13.lib.24.& cap.9.lib.27.Paul.lib.7.Deſiccat in ſecundo ordine, & nonnullam adſtringendi uim obtinet.

Dracunculus duplex, maior & minor, & eſt res ab aro differens & alia, uulgò dicitur ſerpentaria maior & minor, non eſt tamen herba nomine ſerpentina, ſiue herba argentina, quæ in recentibus conſolidandis uulneribus mirabilis eſt, & in inteſtinorum rupturis. Dioſco.cap.155.& 156.ſecundi, & Gal. 6.de fac.ſimp. Magis calefactorium & tenuioribus partibus conſtat ipſo aro: itidem Paul.lib.7.

Dryopteris, quercuum filix, ſimilis eſſet filici, ſed multò minores foliorum inciſuras habet, depilat hæc cum radicibus emplaſtri modo impoſita. Dioſcor. cap.181. quarti, &

Galenus 6.de facult. ſimplic. Plin. cap. 9. lib.27. Paulus. Vim habet exedentem. Deceptus eſt Pandectarius, credens eſſe polypodium.

Ebenus, ſpecies ligni guaiaci, uel ſancti appellati, in quorum ordine id melius ac excellentius eſſe exiſtimarunt, quod minus nigricat. Ebenus olim in multa fuit ueneratione, ut teſtatur Plin. cap. 4.lib.12.& de eius uiribus ſcripſit Plin.cap.2 lib. 24. Galenus 6.de facult.ſimp. Dioſcorid.cap.114.primi. Paulus lib.7.Vis eſt excalefactoria, deterſoria & ſubtilis.

Ebulus & Sambucus res ſunt notiſſimæ. Aqua ex eorum floribus elicita, dolores capitis à uaporibus calidis factos mitigat. Succus ebuli ad ſolem concretus ac ſiccatus pondere unius drachmæ cum decocto iuæ datus dolores podagricos, & iuncturarum & morbi gallici tollit, & in enœmate poſitus ſciaticis prodeſt. Dioſc. cap.168. quarti, & Gal. 6.de fac.ſimp.Plin.cap. 8.lib.24.Paul.lib. 7.Vterque deſiccandi facultatẽ habet, digerit, conglutinat, & aquam per aluum educit.

Ebur, ἔλεφας, uulgò auorio, & est dens elephantis. Aristot. 6. de natura animal. Ebur ualet fluxui albo mulierum cum lacte ex seminum lactucæ extracto cum aqua chalybeata bibitum. Diosc. cap. 50. lib. 2.

Echion uolunt aliqui esse buglossum syluestre, flores iuxta folia purpureos habet, in quibus semen est uiperino capiti simile. Dioscor. cap. 28. quarti. Plin. cap. 19. lib. 25.

Echinus, uulgò riccio terrestre: uide eius uires iuxta Diosc. cap. 2. lib. 2. & apud Razem in tra. 6. animalium. Gale. 2. de facul. simpl. Plin. lib. 9. cap. 25. & lib. 32. cap. 1. Paul. lib. 7. Fel eius pilos fluentes glutinat, caro discutit & siccat.

Echinus, herba, nisi sit species spinæ albæ, eò quòd capitellũ simile echino pisci habeat, certè diuinare nescirem. Plin. cap. 8. lib. 23. Gale. 6. de fac. simp. Acerba repellit & siccat. itidem Paul. lib. 7.

Electrum, Latini succinum, Arabes charabe: uulgò ambra da corone, habet uim retinendi fluores stomachi & uentris. Dioscor. cap. de populo nigra, cap. 98. primi. nec est

gumi albæ populi, ut Brasauola. Plinius cap. 2. & 3. lib. 37. post longam improbationem fabularum Ouidij, inquit certum esse electrum gigni in insulis septentrionalibus, &c.

Elleborus duplex, albus & niger: uocatur etiam ueratrum: & est omnibus notum, cuius usum damnauit Mesues, sed conuenienter non solùm eius infusio, sed etiam puluis nunc in usu est absque alicuius patientis incommodo: radices quum extrahuntur, statim purgãtur, & abiecta parte interiore cortices tãtùm ad solem exiccantur, ex quibus deinde fit puluis. Vide de eius uiribus Actuarium. Galen. 6 de fac. simp. & Diosc. cap. 145. & 146. quarti. ualet suffusis felle, scabiei, lepræ, uolaticis. Paul. li. 7. Vterque calefacit, & siccat in tertio abscessu.

Ephemeron duplex, colchicon & ephemeron nuncupatũ agrestis iris, uulgò giglio matto. Colchicum uerò id est, quod nunc dicitur hermodactylus, & est res uenenosa. Hermodactylus uerus ac legitimus non inuenitur, nec ephemera est lilium conuallium, ut Fuchsius.

Paul. Mixtæ potestatis est repellentis & discutientis.

Epithymon, thymi inuolucrũ, uerum est id quo nunc utimur. Diosco. cap. 172. quarti, & Plin. cap. 8. lib. 26. Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat & calefacit in tertio abscessu.

Eryngium, uulgò Rinzzo, non est secacul Serapionis, imò nec istud secacul adhuc cognoscitur: iccirco qui eryngio uim excitandi uenerem tribuunt (quum nullibi à Gal. uel Diosco. hoc dicatur) summopere decipiuntur. Vide Diosc. ca. 22. tertij, & Gal. lib. 6. de fac. simp. Plin. ca. 2. lib. 25. Paul. lib. 7. Calefacit quidem nõ manifestè, siccat uerò nec modicè.

Eruca duplex, satiua & syluestris: satiua, dicitur Ruchetta in Hetruria, & Ruchula in Lõbardia, & comeditur in acetarijs. eius semen tritũ cum felle bouino cicatrices nigras, albas reddit, & cum melle maculas faciei & lentigines delet. Vide Diosc. cap. 129. secundi, & Gal. 2. de fac. alim. & 6. de fac. simp. cap. de uitice. Plin. ca. 13. lib. 20. Paul. lib. 7. Flatulenta est & uenerem instigat, sed syluestris ualentior est.

Eruum, uulgò orobo inuenitur inter uarias ſegetes, & ſpecies uitiæ eſſe præſumitur. Orobus uerò qui ex Alexandria Venetias affertur, non eſt uerus: Braſauola putauit id eſſe Eruum, quod uulgò dicitur Ruuione, quod à Galeno uocatur ochron, ſed decipitur: nam non prouocat ſanguinem cum urina ut orobus. Dioſc. cap. 100. ſecundi. Et Galen. 8. de fac. ſimpl. Plin. cap. 25 lib. 22. Paul. lib. 7. Calefacit in primo, ſiccat in ſecundo gradu.

Eupatorium eſt noſtrum uulgare agrimonium, ſed apud Arabes, & maximè apud Auicen. & Meſu. ſunt diuerſa eupatoria: nam quod ab Auic. deſcribitur, id eſſe uolunt quod uulgò dicitur canuarola. Eupatorium Meſu. eſt quod in Hetruria dicunt herbam Iuliam, quæ uehementer uermes interficit: idcirco in compoſitionibus Auicennæ uterer ſuo eupatorio, & ſimiliter in Meſu. herba Iulia, & iuxta Græcos agrimonio uulgari. Dioſc. ca. 39. quarti, Gal. 6. de fac. ſim. Paul. lib. 7. Tenuem uim & incidentem ſine conſpicuo calore habet.

Euphorbium eſt, quo uulgariter utimur.

uide de eius uiribus Mes. & Dios.c.87.tertij, & Gal.7.de fac.simp. Plin.c.7.lib.25.Paul. lib.7. Vim adurentem habet.

Faba, Græcè κύαμος, omnibus nota: AEgyptia uerò ea est, quæ uulgò dicitur colocasia, uide Diosc.c.96.& 97.secundi, & Theoph. cap.4.lib.4.& Gal.1 de fac.aliment.Paul. lib.7. Nõ recedit multùm à medio temperamento in refrigerando & siccando.

Ferula, νάρθηξ, in Apulia maximè cognoscitur, ubi lignorũ loco comburitur: uide Theophrast.lib.6.& Gal.8.de fac.simp.& Plin. ca.24.lib.20.& Diosc.cap.82.tertij.

Ficus, σῦκος, satiua est & syluestris: uide Diosc.ca.149.primi, & Gal.2.de fac.alim. & 8.de fac.simp.Paul.lib.7. Aridæ siccant in secundo, maturant, detergunt, ac discutiũt. Ficus uerò arbor calidi tenuisque temperamẽti, adeò succus foliorum abstergit, ut etiam exulceret.

Filix, πτέρις, uulgò felese, mas est & fœmina: uide Dios.ca.178.quarti, & Theoph.ca. 20.lib.9.& Plin.cap.9.lib.27.& Gal.8.de fac.simp.Paul.lib.7.uim siccandi & amarã

habet, fœtus corrumpit, lumbricos enecat.

Flos æris res est diuersa à uiridi ære, quo paßim utũtur seplasiarij pro flore æris. nã est pars æris tenuißima ex uapore æris fusi eleuata: quæ uerò ui quadam excutitur, ærugo æris dicitur, & est æs uiride. Dioscor. cap. 45. quinti. Plin. ca. 2. lib. 34.

Fœniculum, μάραθρον, domesticum & syluestre. Domesticum omnibus notum. uide Dioscor. cap. 74. tertij, & Galen. 7. de facul. simpl. Plin. lib. 20. cap. 23. & Gale. 2. de fac. aliment. Paul. lib. 7. Calefacit in tertio, siccat in primo ordine.

Fœnugræcũ, τῆλις, omnibus notũ, buceras â corniculis suis à Theoph. uocatur. Gal. 8. de fac. simp. Diosc. cap. 93. secundi. Plin. ca. 19. lib. 23. Paul. lib. 7. Calidũ in secundo, siccum in primo.

Fraxinus, μελία. Dioscor. cap. 93. primi. Theophrast. cap. 11. lib. 3. uide de eius uiribus Plin. ca. 8. lib. 24. Paul. lib. 7. Morsui uiperarum folia succurrunt, ligni ramenta ferunt esse lethalia.

Fumaria, κάπνος, uulgò fumus terræ, om-

nibus nota:uide Mes.de eius uiribus, & Dioscor.cap.105.quarti, Galen.7.de fac.simpl. Paul.li.7. Acris & amara est,eò dicta,quòd lachrymas eius succus eliciat.

Fungi, μυκῆται. Dioscor.ca.81.quarti,Galen.7.de fac. simp. Frigidos & humidos eos appellat.Plin.ca.3.li. 19.Paul.lib.7.Frigidi & humidi,nonnulli exitiosi,præcipuè putridæ qualitatis participes.

Galbanum,uulgò galbina, liquor est cuiusdam plantæ nascentis in Syria ferulæ. Diosc. cap.88.tertij,& Gal.8.de fac.simp.Calidũ in primo, tertij, & siccum in primo, secundi ordinis.Plin.cap.26.lib.12.

Galiopsis,herba similis urticæ,& est secundum aliquos urtica fœtida, uulgò urtica mortua,ouer quella ortica che ha le machie bianche. At secundum Fuchsium est scrophularia, sed reuera scrophularia non fœtet, ueluti urtica mortua. Vide Dioscor. cap.90. quarti. Plin.lib.27.cap.9.Paul.lib.7.Dissipat & emollit scirrhosos humores.

Gallion,quo lac coagulatur, herba est similis rubiæ minori,quæ aparine dicitur: alia

certè à presura uocata. Dioscor. cap. 91. quarti, & Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccandi uim cum mediocri acrimonia habet.

Garum est id iuxta Diosc. quod uulgò dicitur salamoia, sed apud Plin. cap. 7. lib. 31. erat condimentum ex interioribus gari piscis maceratis, & cum sale resolutis. Paul. lib. 7. Calefacit & exiccat.

Genista, σπάρτον, uulgò genestro. Diosc. ca. 152. quarti, Gal. 8. de fac. simp. & Mesu. inter alia sua solutiua. Plin. ca. 9. lib. 24. Paul. li. 7. Semen & flores per inferiora purgant.

Gentianæ radicis aqua per balneum mariæ elicita, febres oppilationum sanat, uermes interficit, & sæpe lauando maculas faciei omnes repurgat. De hac Dioscor. cap. 3. tertij. Plin. cap. 7. lib. 25. Galen. 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Extenuat, perpurgat, abstergit, & aperit.

Geranion, uulgò herba gruaria, quòd in summitate habeat caput gruis. Huius species sunt tres, una Latinorum, quæ est id quod uulgò dicitur rostrum gruis: & aliæ duæ Græcorum, inter quas est pes columbinus, & alia

quæ folia maluæ similia habet. Diosc. ca. 122. tertij. Plin. cap. 6. lib. 16. Paul. lib. 7. Radicem habet esculentam quæ inflammationes uteri dissoluit.

Gingidium, nisi sit quòd uulgò dicitur cerofoglio, ut putat Ruellius & Fuchsius, nescio certè quid sit: nam in Cilicia & Syria nasci traditur. Dioscor. cap. 126 secundi. Galen. 6. de facul. simplic. & secundo de facul. alimentorum. Paul. lib. 7. Non habet calorem manifestum, sed siccat in tertio & adstringit.

Git, μελάνθιον, siue nigella, idē sunt. Brasauola uult id esse quod uulgò dicitur gitone: aliqui uolunt esse quod uulgò dicitur rosola, aut id quod pro nigella à seplasiarijs uēditur: nam omnia indicia præter colorem habet. uide Dios. cap. 84. tertij. Gal. 7. de facul. simp. Plin. cap. 17. lib. 20. Paul. lib. 7. in tertio calefacit & desiccat.

Gladiolus Plinij est acorus, sed gladiolus Dioscor. est cuius flores in Hetruria dicuntur Monacaccie, Græcè dicitur ξιφίδιον. Dioscо. ca. 22. quarti, & Gal. 8. de fac. sim. Paul.

lib.7.Radix trahit,discutit,& siccat.

Glaucium est quod dicitur memithe, à Serapione & ab Auic. Nota tamen duo esse in Serapione capita,alterum de glaucio græcorum,alterum de chelidonia minori. Dioscor. ca.91.tertij. Gal.6.de fac.simp.Plin.ca.10. lib.27. Paul.lib. 7. Adstringit & manifestè refrigerat.

Glaux nisi sit , ut Ruellius , quod dicitur uulgò galenga, siue ruta capraria, quid esset profectò nescirem:ualet enim galenga in peste, & ad uenena serpentum epilepsiǽque,si eius succus ad mediam unciam bibatur : sed quia galenga lac non facit multiplicare, dicere possem non esse glaucum, uide Diosc.ca. 136.quarti,& Gal.6.de fac.simp. Paul.lib. 7. Calida & humida temperamento est,unde lac generat.

Glycyrrhiza,uulgò regolitia.Theoph.scitica,c.13.lib. 9.Et Gal.6.de fac.simp.Diosc. cap.5. tertij. Plin.cap.9. lib.22. Paul.lib.7. Tepidi humidique temperamẽti,alicuius adstrictionis particeps.

Gramen,ἄγρωστις,multas habet species,sed

apud nos duæ tantùm inueniuntur: altera scilicet communis, altera quæ uulgò dicitur sanguinella ouer capriola. Nota tamen non habere proprietatem ullam contra uermes, ut communis erat opinio. Dioscor. cap. 31. & 32. quarti, Galen. 6. de facul. simpl. Plin. cap. 19. lib. 24. Paul. lib. 7. Siccat & modicè refrigerat, tenuis & subacerbæ substantiæ.

Halicacabus est apud Arabes Alchechengi, & est species solatri: uide igitur fusius de speciebus solatri, cap. de solatro.

Halcyonium, uulgò spuma maris, â seplasiariis dicitur, cuius species quinque enumerantur à Dioscor. cap. 90. quinti, Plin. cap. 9. lib. 32. non nisi quatuor species recensuit: ego quum essem Venetiis, uix duas species uidi. Galen. 11. de fac. simp. quinque etiam memorat. Paul. lib. 7. Abstergit, discutit, acri qualitate præditum.

Harundo quinque species habet, ut Dioscorid. sed Plinius species 29. enumerat, cap. 36. lib. 16. & cap. 11. lib. 24. Vide Theophrast. cap. 12. lib. 4. & Gal. 7. de fac. simp. Diosc. cap. 99. lib. 1.

Hedera, κισσὸς, tres habet ſpecies, & omnes cognoſcũtur. Qui maiorem de hedera lectionem cupiunt, legant Theophraſt. cap. 18. lib. tertij. & Plin. cap. 34. lib. 16. & Galen. 7. de facul. ſimp. & Dioſcor. cap. 171. ſecundi. De hedera terreſtri lege Chamæciſſos. Paul. lib. 7. Hedera contrarijs conſtat uiribus, adſtringit, refrigerat, acris eſt & calida, aqueæ ſubſtantiæ & tepidæ.

Hedyſaron, eſt herba quæ creſcit inter aphacen, id eſt uitiam, unde Theoph. ca. 8 lib. 8. inquit, quòd hedyſaron eſt ueluti aphacæ peſtis, ſicut lolium tritico. Vocatur etiam ſecuridaca, eò quòd ſemen in ſiliquis contentum ancipiti ſecuri ſimile habeat. Dioſc. ca. 137. tertij. Plin. cap. 17. lib. 18. Paul. lib. 7. Amarum eſt, & leuiter adſtringit.

Heliochryſon, niſi ſit quod à nobis dicitur garyophilum Hiſpanicum, haud ſcio quid ſit: uide Dioſc. cap. 55. quarti. Plin. ca. 25. lib. 21. Galen. 6. de facul. ſimp. ſub nomine amaranthi. Facultatem habet incidentem & extenuantem, unde grumos ſanguinis liquat ac diſſoluit. Paul. lib. 7. itidem adſerit.

Heliotropiũ duplex, maius & minus. Maius apud nos uulgò dicitur Mirasole, apud Hetruscos dicitur uerrucaria, & uulgò herba da porri, quoniam porros dißipat. Valet etiam mirabiliter cancris, idcirco dicitur etiam herba cancri: uide Dioscor.cap.185.& 186.quarti. Paul.lib.7. Maius calidam, siccam, & abstergentem uim habet: Minus uerò lumbricos interimit.

Helxine, uulgò uitriolo, alij dicunt esse speciem inuolucri, quod flores in modum campanæ albos fert. Dioscorid. cap. 37. quarti. Credo ego uerè quòd sit parietaria: uide Gal.6.de fac.simpl. & Plin.cap.15.lib.21. Paul.li.7. Vis est abstergendi & leuiter adstringendi cum humiditate subfrigida.

Hemerocallis, est lilium syluestre, non autem lilium conuallium, ut uolunt nonnulli. Germani utuntur lilio conualli ad corroborandum cor, cerebrum, & omnia membra spiritualia: ualet etiam tremori cordis, epilepsiæ & apoplexiæ, morsibus & puncturis uenenosorum animalium. Dioscor.cap.128.tertij. Galen.6. de facul. simplic. Paul. lib.7. Ra-

dix uiribus lilio respondet: uide etiam Plin. cap.21.lib.21.

Hemionitis, herba est apud me incognita, nec est scolopendria illa quæ dicitur lingua ceruina, quum sit phyllitis apud Dioscorid. ca.143.tertij. Paul.li.7. Adstringit, & simul amara, lienosis succurrit.

Hiberis duplex, altera Democratis, altera à Paulo & Plinio recitata, quæ habet folia lauro similia. Prima est lepidion Dioscor. secunda uocatur piperitis siue piperella, à sapore piperis acuto: uide Diosc. cap. ult. primi, & Plin. cap.8.lib.19.

Hieracion, id est lactuca erratica, est herba spinosa similis soncho, id est cicerbitæ, de qua Plin. cap. 7. lib. 20. Valet cum lacte mixta infirmitatibus oculorum, præsertim cicatricibus, suffusionibus, caligini: cum aqua uerò & aceto bibita uentrem purgat: ualet cum uino morsui serpentum & uulneribus, si folia cum caule terantur: somnum excitat, Venerem prohibet, refrigerat, & sanguinem auget: uide Diosc. cap. 65. & 66. tertij. Plin. cap.7.lib.20.

Hippoglosson, uulgò bis lingua uel bonifacia, ualet præfocationib⁹ uteri, si cochleare eius radicis sumatur. Valet etiam mirabiliter ruptis siue crepatis, si pulueris cochleare cũ brodio carnis quotidie sumatur: uidentur tamen in primis diebus eorum uelle intestina exire, nihilominus postea conglutinantur, idcirco diligenter in primis illis diebus ligentur. Dioscorid. cap. 127. quarti. Plin. cap. 10. lib. 77. Paul. lib. 7. Molliendi uirtute pollet.

Hippuris siue equisetũ, uulgò cauda equina, huius aliud genus asprella dicitur. Valet, ut testatur Galen. 6. de facul. simplic. omnibus uulneribus, etiam si nerui essent præcisi. Dioscorid. cap. 44. quarti. Paul. lib. 7. Adstringit & ualenter circa mordacitatem exiccat.

Hordeum, κριθὴ, ex quo paratur ptisana. Dioscorides cap. 78. secundi. Galen. 7. de facul. simplic. & primo de facultat. aliment. Refrigerat & siccat in primo ordine cũ pauxilla adstrictione: itidem Paulus lib. 7.

Hordeum murinum, φοίνιξ, uulgò lolium

ſylueſtre, ubique naſcitur ac ipſum frumentum. Dioſcorid. cap. 40. quarti. Plin. cap. 25. lib. 22.

Hyacinthus, eſt ſecundum aliquos id quod uulgò dicitur cipola ſeluatica, nec eſt ille hyacinthus, de quo fabulantur poetæ, ex Aiacis ſanguine natus: nam ille producit florem rubeum iridi ſimilem. Dioſcor. cap. 61. quarti. Galen. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Refrigerat in ſecundo, ſiccat in primo, ſemen leuiter abſtergit & adſtringit.

Hydropiper non eſt, ut Ruellius, uulgaris canuarola, ſed potius quædam ſpecies perſicariæ, quæ nullam in folijs maculam præ ſe fert: hæc enim ſeruat omnes illas cõditiones, quas illi tribuit Dioſc. cap. 150. ſecundi. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Aquaticum piper calidum, ſed piperis modo.

Hyoſcyamus albus & niger non inuenitur, ſed tantùm qui flores flauos profert, uulgò dicitur iuſquiamo ouer dente cabalino. Dioſcor. cap. 67. quarti. Latinè dicitur apollinaris herba ſiue altercum. Galen. 8. de facul. ſimp. Plin. cap. 4. lib. 25. Paul. lib. 7. Eſt

ex tertio refrigerantium ordine.

Hypecoon, uulgò ruta seluatica. Dioscorid. cap. 66. quarti. Galen. 8. de facul. simp. Plinius cap. 11. lib. 27. Paul. lib. 7. Refrigerat in tertio.

Hypericon, ascyron, androsemon, & cori, una & eadem res est, & si aliqua in folijs, caule, & floribus differentia adsit. Vocatur uulgò perforata, nec est ruta syluestris, ut opinatur Brasauola, sed est uera perforata, qua uulgariter utimur. Dioscor. cap. 162. & 163. & 164. & 165. Galen. 8. de facul. simp. Plin. cap. 8. lib. 26. Paul. lib. 7. Tertias species calefacit, & siccat tenui substantia prædita. De alijs dictum est in Androsemon.

Hyssopus, uulgò etiam hyssopo dicitur, aliqui putarunt gratiolam esse hyssopum montanum, sed decipiuntur: nam graciola in locis humidis nascitur, & soluit uentrem, educens bilem & pituitam, & ulcera conglutinat. De hyssopo lege Dioscoridem cap. 27. tertij. Galen. 8. de fac. simp. Calidus & siccus in tertio ordine.

Iaspis, uulgò dicitur diaspro: meminit Dio-

ſco.cap.160.lib.6.& Galen.9.de fac.ſimp. Paulus lib. 7. Confert non continentibus cibum in ſtomacho.

Indicus lapis, uulgò endego, naturalis non habetur: quo uerò utimur, fit ex iſatide ſiue gado. Dioſcorid. cap. 61. quinti. Plinius cap.6. lib. 35. Paul.lib. 7. Contra hæmorrhoidas ualet.

Inula, ἑλένιον, uulgò enola ouer iola. Dioſcorid.cap.27.primi.& Plin. cap.5.lib.19. & Gal.6.de fac.ſimp. Valet pectoris humoribus uiſcidis, item ſciaticis in modum cataplaſmatis, & fluxionibus paruis ab humiditatibus factis. Paul.lib.7. Calida eſt & ſicca cum excrementitia humiditate.

Ireon, ἐρύσιμον, modò inter ſegetes, modò inter herbas naſcitur, acuta eſt ac naſturtiũ: certè puto quòd res ſit ſimilis ſyſamo: naſcitur ubique cum folijs erucæ, floribus paruis & flauis, à quibus corniculæ quædam, in quibus eſt ſemen, proueniunt. Dioſcorid.cap. 147. ſecundi. Plinius duobus in locis 7. & 10. cap. lib. 28. & cap. 25. lib. 22. ſimiliter Gal.6. de facul.ſimplic. & primo de fa-

cul.aliment.Paul.li.7. Erisimi semen igneum calefactoriúmque est.

Iris, seplasiariis irios, uulgò zilio morello, de hac nullibi iuxta Galen. nisi in Andromachi theriaca, ubi illyrica commendatur. Dioscorid.cap.1.primi libri. Et Plin. cap.7. lib.21. Paulus lib. 7. Affatim calefacit, extergit, & maturat, tenuis substantiæ tussi utilis.

Isatis, uulgò guado da tingere: nam colores in sua uiuacitate omnes conseruat. Dioscor.cap.107. & 108. secundi. Galen.6.de facul.simp. Paul.lib.7. Siccandi uires & adstringendi habet.

Isopyron hucusque non uidi, nec qui uiderit uel cognouerit adhuc intellexi. Dioscor. cap.116. quarti. Galen.6.de fac.simp. Paul. lib.7. Abstergit, incidit semen eius.

Iuncus odoratus, σχοῖνος, uulgò squinanto, prouocat urinam & menstrua. Vide Diosco. cap.16.primi. Gal.8.de fac. simp. Plin.cap. 18. lib.21.

Iuncus, ὀξύσχοινος, uulgò zuncho. Diosco. cap.50.quarti, & Galen.8.de facul. simpl.

duas species iunci memorat, ut oxyschenon & oligoschenon. Paulus lib. 7. Oxyscheni semen somnificum est, utriusque semen frixum desiccat, & fluxus cohibet.

Iuniperus, ἄρκευθος, gummi eius sandaraca siue scriptorum uernix est, sandaraca inquam Arabum: nam sandaraca Dioscor. est res mineralis, similis auri pigmento. Fit ex hoc gummi & oleo de semine lini artificialiter uernix liquida, qua utuntur pictores ad illustrandas picturas: ualet combustioni ignis & doloribus ac tumoribus hæmorrhoidarum: gummi uerò iuniperi ualet catarrhis, cohibet menstrua, fistulas exiccat, uermes interficit, & resolutis neruis confert. Dioscorid. cap. 89. primi. Galen. 6. de facul. simplic. Valet etiam scissuris manuũ ac pedum ex frigore factis, & fluxum sanguinis, & hæmorrhoidarum constringit.

Ixia, uiscus est radicibus chamæleonis adhærens, quo pennæ sagittis adglutinantur. Diosc. cap. 21. lib. 6.

Ixus est uiscus quercinus, qui paratur à pueris in capiendis auibus. Dioscorid. cap.

94. tertij. Galen. 6. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Calefacit cum acrimonia, & humores ex alto elicit.

Lactuca, res nota est. Galen. 6. de facul. simplic. Frigida & humida, sed non excessiuè, tollit sitim, & semen eius fluxum spermatis cohibet. Et secundo de facul. aliment. Generat sanguinem, quàm aliæ herbæ, meliorem, sed non omnino laudabilem. Diosco. ca. 125. secundi.

Labrusca, est uitis syluestris omnibus cognita. Diosco. cap. 2. quinti. Plin. cap. 29. lib. 12. Paul. lib. 7. Germina habent uim abstergendi nonnihil & adstringendi.

Ladanum, aromatarij laudanum dicunt. Plin. cap. 17. lib. 12. & Gale. 7. de fac. simp. Diosc. cap. 113. primi. Paul. lib. 7. Calidum in secundo, emolliens mediocriter, discutiens & maturans.

Lagopus, id est pes leporinus, nisi sit garyophillata, ut Pandectarius: nescio certè quid sit: ualet in potionibus pro uulneribus & menstruis & sputo sanguinis, dysentericis & ramicis per os sumpta, & emplastri modo im

posita: est calida & sicca. Dioscorid.ca. 19. quarti. Galen. 7. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Desiccat.

Lanaria herba, siue radicula, res erat tempore Dioscoridis multùm in usu, sed apud nos quid sit, nescio: ualet enim summopere in dealbandis lanis, cuius semen condisi dicitur, quod etiam minimè habetur. Dioscor. cap. 152. secundi. Plin. ca. 3. lib. 19. & Galen. 8. de fac. simp. Calida in quarto quodammodo ordine, siccáque est.

Lapathum siue rumex, uulgò dicitur romice, de quibus plura Dioscor. cap. 106. secundi. Oxylapathon enim & hippolapathon, & oxalida sunt species lapathi: uocatur primum lapathium, acutum: secundum, magnum lapatium, quod folia rheubarbaro similia habet ex oxalida, quã acetosam, & uulgò herbam bruscam uocant. Plin. cap. 21. lib. 20. & Galen. 7. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Oxylapathum discutit, & pauxillum repellit.

Lapsana, res est incognita, sed iuxta Plin. est species brassicæ syluestris. Dioscorid. cap.

107. Plin. cap. 8. lib. 20. Galen. 7. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Abſtergit, diſcutit.

Lacer ſiue lacerpitium, uulgò aſſa, quæ in fœtidam & odoratam diuiditur. Aſſa fœtida eſt quæ habetur apud aromatarios: odoratus uerò lacer, eſt quod uulgò dicitur belzoino. Nota tamẽ non haberi aſſam dulcem, nec eius loco ſuccũ glycyrrhizæ poni, ſed potius belzouino uocato. Dioſc. cap. 85. tertij. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Probè calefacit, extrahit, emollit. Plin. cap. 3. lib. 19.

Lathyris, eſt quæ uulgò dicitur cataputia ſiue cazzapuza maior: nam minor eſt riccinus. Dioſcor. cap. 171. quarti. Gal. 7. de fac. ſimpl. Plin. cap. 11. lib. 27. Paul. lib. 7. Purgandi uim obtinet.

Laurus, arbor notiſsima, olim in pretio habita. Sunt qui uelint per ſe laurum ignem accẽdere, dummodo rami ſimul confricentur & ſulphur ſurſum proijciatur. Dioſcor. cap. 91. primi. Galen. 6. de facul. ſimpl. Paulus lib. 7. Folia ſiccant & calefaciũt inſigniter.

Laurus Alexandrina, ſiue laureola, & ſi ruſco & hypogloſſo ſimilis ſit, imò pro hyp-

poglosso à Fuchsio accipiatur, quum re uera non sit, mihi incognita restat. Dioscor. cap. 142. quarti. Galen. 6. de facul. simpl. Paulus lib. 7. Calida, acris & subamara est.

Lemnia terra, est uerus bolus Armenius, orientalis dictus, si bene consyderetur Galeni locus lib. 9. de facul. simpl. nec est terra illa sigillata, quam tanti faciunt. Dioscor. cap. 67. quinti. Plin. cap. 6. lib. 35. Paulus lib. 7. Siccat & adstringit mediocriter.

Lentes siue lenticulæ, uulgò dicuntur lenticiæ. Dioscor. cap. 98. secundi. Galen. 8. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Siccant in secundo ordine, medio caloris & frigiditatis temperamento.

Lens palustris, uulgò dicitur Zen uel lenticularia, oritur in aqua. Dioscor. cap. 34. quarti. Gal 8. de facultate simplicium Paul. lib. 7. Humectat & refrigerat in secundo abscessu.

Lentiscus arbor, Græcè σχῖνος τὸ δένδρον, est quæ mastichen producit. Dioscor. cap. 77. primi. Galen. 8. de facul. simpl. Plin.

cap.6.lib.13. Paul.lib.7. Siccat in ſecundo, medius in calefaciendo & refrigerando.

Lepidium, eſt piperitis, ut dictũ eſt de Iberide. Dioſcor.cap.165.ſecũdi. Ruellius, Hermolaus, & Manardus putant, quòd ſit Raphanus. Plinius cap.8.lib. 19. Galenus 7. de facultate ſimplicium. Calefacit in quarto, & eſt ſimile naſturtio. Paul. lib.7. idem refert, ſed ipſe inquit in tertio.

Lichen, ſeplaſiarijs hepatica. Plinius cap. 4.lib. 26. duas ſpecies commemorat: alteram quæ ſolùm latifolium apud radices habet, alteram quæ petris adhæret, ueluti muſcus. Valet lichenis, id eſt uolaticis. Dioſcor.cap. 51.quarti. Galenus 7. de facul. ſimplicium. Paul.lib.7. Extergendo purgat, mediocriter ſiccat & refrigerat.

Liguſticum, ab aliquibus pro leuiſtico accipitur, ſed ſi litera Dioſcor. bene penderetur, non eſt uerum liguſticum: uide Dioſcor. cap.53. tertij. Galenus 7. de facultate ſimpl. Paulus lib.7. Excalefaciunt ac probè flatus diſcutiunt ſemen & radix.

Lilium uulgare eſt, quod uulgò marte-

gone dicunt, de uulgari. Dioſcor. cap. 107. tertij. Galenus 7. de facultate ſimpl. Plinius cap. 5. lib. 21. Paul. lib. 7. Flos lilij diſcutiendi ac emolliendi uires habet.

Limonium, ſimile eſt betæ ſylueſtri. Plin. cap. 8. lib. 20. Quanuis affirmet Galenus ſe nunquam betam ſylueſtrem uidiſſe. Dioſc. cap. 18. quarti. Gal. 7. de facul. ſimpl.

Lini ſeminis oleum, neruorum & iuncturarũ durities mollit, & eſt mirabile hæmorrhoidibus, ignis cõbuſtionibus cum aqua roſacea lotum. Sumuntur & in principio morbi lateralis ex eo unciæ quatuor, & ſanat. Dioſcorides cap. 94. ſecundi. Galenus 7. de facultate ſimpliciũ. Calidum quaſi in principio, medium inter ſiccum & humidum.

Lithargyros ex plumbo & ære prouenit, dum argentum & aurum depuratur. Dioſcorides cap. 56. quinti. Plinius cap. 6. lib. 33. & Galenus 9. de facul. ſimpl.

Lithoſpermõ, ſeplaſiarij miliũ ſolis uocãt: crederem ego id eſſe quod uulgò dicitur lacryme da corone. Miratur Plinius cap. 11.

lib. 17. de lithospermo. Dioscor. cap. 149. tertij. Paulus lib. 7. Calculos frangit & urinas elicit.

Lolium, uulgò dicitur loio, nec est pseudomelanthium, ut Fuchsius. Gal. 6. de facult. simpl. Dioscor. cap. 191. secundi. Paul. lib. 7. Calidum in primo tertij, & siccum in fine secundi.

Lotus AEgyptia, uocatur à Serapione handococa, ex cuius semine paratur oleum ad dolorem iuncturarum: uerùm de utraque loto intelligit Serapio. Dioscor. cap. 109. quarti. Galen. 7. de facul. simpl. Plin. cap. 17. lib. 13. & cap. 31. lib. 15. Paulus lib. 7. Lotus arbor extenuat & siccat, ac mediocriter adstringit.

Lotus satiua, nisi sit melilotus uulgaris, haud scio quid sit. Lotus syluestris ignota est. Dioscor. cap. 106. & 107. quarti. Paulus lib. 7. Lotus domestica à nonnullis triphyllon appellatur: abstersorias uireis & modicè siccanteis obtinet.

Lupini, quãuis amari, coctione tamen dulcorantur & comeduntur, maximè domesti-

ci. Dioſcor.cap. 101.ſecundi, & Galenus 1. de facultate aliment.& 6.de facultate ſimplicium. Paulus lib. 7. Eſculentum obſtruit, amarum abſtergit, diſsipat, & ſine morſu deſiccat, lũbricos occidit, & uiſcera purgat.

Lychnis, niſi id ſit quod uulgò dicitur roſete, profectò neſcirem quid ſit: nam Plinius cap. 4. lib.21. inquit, roſarum ſpeciem eſſe in aquoſis locis naſcentem cum quinque folijs. Dioſcorides cap. 105. & 106.tertij. Galen. 7.de facul.ſimpl.

Lycium, aliud eſt quo ſeplaſiarij utuntur, aliud quod à Dioſcor. cap. 117. primi recitatur. Quod uerò in officinis uenditur, alij componunt ex baccis lyguſtri, alij ex matriſſylua, utriſque ſimul: ſed uti poſſumus pro lycio ſumach. uide Galen. 7. de facultate ſimplicium: nam ex pixiacantha arbore fieri inquit, ualens ulceribus oris malignis & ſerpentibus. Plinius cap.7.lib.12. & cap.14.lib.24. Paulus lib. 7. Calefaciendo & refrigerando medium eſt, deſiccat uerò in ſecundo abſceſſu.

Lycopsis, nisi sit species anchusæ, aut cynoglossa uulgaris, nescio profectò quid sit. Vide Dioscor.cap.27.quarti. Plin. cap. 11. lib.27.Paul.lib 7. Radix adstrictoria.

Lyncurion,est electrum siue succinum plumas siue paleas trahens, ut refert Dioscor. cap.73. secundi: unde pterygoforon dictum: uide de Electro.

Lysimachia, non est cereta, sed alia longè diuersa herba: nam cereta folia lino similia habet, non salici. Dioscorides cap.3. quarti. Plinius cap.7.lib.25. Galenus 7.de facultate simpl.

Macer,siue macis, est cortex nucis Indicæ, ut coniectari possum. Dioscorides cap. 95. primi. Galenus 8. de facul.simpl. male interpretatur à Pandectario cortex mali punici.Paulus lib.7.Inter frigiditatem & calorem medium obtinet, siccat in tertio ordine, & adstringit.

Malabathron,uulgò folium Indicum,nobis ignotum, pro quo utimur caßia uel nardo Indico, ut Galenus in succidaneis.Diosc.

cap.11,primi.Plinius cap.27.lib.12.

Malua, μαλάχη. Diosc.cap.109. secundi. Galenus 2. de facultate alim. Theoph. cap.5.primi. Plinius cap.21.lib. 20. Paulus lib.7.Syluestris mediocriter discutit & mollit,hortensis uerò imbecillior.

Mandragora pluribus in locis Italiæ nascitur. Vanum est credere mandragoræ radices habere formam hominis : uerùm propter pomũ,quod cum radicibus euellitur,formã hominis sine brachijs præsefert,unde Pythagoras ανθρωπόμορφον appellauit Diosco. cap.74.quarti, & Galenus 7. de facultate simplicium. Frigidus est in tertio, sed poma eius aliquid caliditatis in se habent. plura habet Serapio in lib.aggre.

Manna,non dico thuris,sed solutiuum est in multiplici differentia, ut referunt Arabes. Duplex est quod ad nos affertur, masticinũ scilicet & bombicinũ: masticinũ dictũ,quia simile est grano masticis,& est excellentissimũ bombicinũ nullius ferè pretij. Calabrensis dictum ualidius est in folijs, q̃ quod in ra-

mis arborum colligitur, unde uulgò dicitur manna di foglia, minutis granis transpa-rens, graue, album, dulce, & suaue, Arabes duas species aßignãt, Mãnam scilicet & Tereniabim, nec inter se hæ duæ differunt, nisi quòd Tereniabim est liquidius. uide de manna Galenũ 3. de fac. aliment. ad eorũ confusionem, qui Galenum mannã non cognouisse affirmant, in capite de melle, ubi multa de manna pronuntiat. Est & manna thuris, & est quidam puluis, ut testatur Dioscor. cap. 69. primi: uide de manna Auicen. & Serapionem cap. de tereniabim & menh.

Marrubium, πράσιον, Galenus 8 de fac. simpliciũ, & Theoph. cap. 2. de histor. plant. Dioscor. cap. 110. tertij. Est & alterum marrubium nigrum, ballote dictum, quod adeò melissæ est simile, ut uix ab ipsa, nisi malus odor adesset, agnosceretur. Dioscor. cap. 108. tertij. Paulus lib. 7. Nigrum est, acris & absterioriæ facultatis. Prasion uerò calefacit in secundo, siccat, & uiscera laxat.

Marum, nisi sit quod uulgò dicitur maio-

rana fina, haud ſcio quid ſit: nam bene redolet, ut m.trum. Vide Galenum de antidotis cap. de compoſ. hedicroi, & Dioſcoridem cap. 44 tertij.

Medica, herba in Hiſpania abundantiſsima, in Italia non habetur, Arabicè alfaſaſat. Ruellius hanc naſci in Gallia adſerit, uocarique trifolium maius. cap. 136. ſecundi. Plinius cap. 16. lib. 18. A' Medis inuenta dicitur.

Medium, quum nec uiderim, nec apud me de eo aliqua ſit imago (in Media enim tantũmodo naſcitur) neſcio quid affirmare debeam. Dioſcorides cap. 20. quarti. Plinius cap. 12. lib. 27. Galenus 7. de facultate ſimplicium. Contrariam ſemini eius habet temperiem: nam menſtrua herba conſtringit, quæ ſemen prorſus elicit.

Melilotus, quem etiam ſertulam campanam uocant, affertur ex Neapoli Venetias: quo uerò utuntur ſeplaſiarij, uerus non eſt, ſed ſpecies trifolij: ſunt tamen qui dicant melilotum uulgare eſſe lotum. Dioſcorides

Plinius cap. 9. lib. 21. Et Galenus 7. de facult. ſimplic. Dioſcorid. cap. 43. tertij, Paulus lib. 7. Diuerſis facultatibus pollet, adſtringendi ſcilicet & diſcutiendi & concoquendi.

Meliſſophyllon, uulgò dicitur moliſerno ouer cedronella, cardiacis & triſtibus, ut referunt Arabes, & paßionibus cordis ualet & aperit oppilationes cerebri. Dioſcor. cap. 109. tertij. Gal. 7. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Viribus marrubio reſpondet.

Menta & mentaſtrum excitāt Venerem, ut Gal. & Dioſcor. quanuis contrarium ſentiat Plin. cap. 14. lib. 20. Vide in hoc Galenū 6. de facult. ſimplic. & Dioſcorid. cap. 36. & 37. tertij. Vermes etiam interficit. Paul. lib. 7. Calida in tertio ordine, tenuis, acris cum humiditate ſemicocta.

Meon etſi multa copia naſcatur in Hiſpania, nullibi tamen, quòd ſciam, in Italia habetur: nam quod paßim oſtenditur pro meo, eſt radix ſapori paſtinacæ ſimilis. Eius uice funguntur myrobalani, uulgo dicti ben

delli profumeri, unde etiam ſub nomine nucis unguentariæ appellantur. Dioſco.cap.3.primi.Plin.cap.23.lib. 20. Gal.7.de fac.ſimp. Paul.lib.7. Calefacit in tertio ordine, in ſecundo ſiccat.

Mercurialis herba, ob encœmatum uſum notiſſima: uide Plin.cap.5.lib.25. Gal. 7. de fac.ſimp. & Dioſcor. cap.183. quarti. Paul. lib. 7. Aluum liberaliter ſubducit, & illita diſcutit.

Millefolium duo capita habet. Dioſcorid. alterum de ſtratiote millefolia, & alterum de myriophyllo. Sunt qui uelint, ſtratiotem eſſe millefolium uulgare noſtrum, quum in myriophyllo unus tantùm coliculus, & in noſtro uulgari plures inueniuntur. De ſtratiote loquitur Galenus 8. de facult. ſimplic. & Dioſcorid. cap. 110. quarti: de myriophyllo cap.100. quarti, & Galenus 7. de fac. ſimp. in fine. Plin. cap.16. lib. 24. Paulus lib.7. Vim ſiccandi adeò obtinet, ut conglutinet uulnera.

Mora tam alba quàm nigra cognoſcuntur: habent uim ſoluendi & conſtringendi.

Dioſc.cap.147.primi. Gal.8.de fac.ſimp. Paul.lib.7.itidem adſerit.

Muſcus arborũ,uulgo dicitur uſnea, quæ, ut refert Serapio,ſomnum prouocat,uomitum & fluorem uentris cohibet, & eſt medicina cordis,ut Auic. Dioſc.cap.20.primi, Gal.6. de fac.ſimp.Paul.lib.7. Quòd cedris adhæret,diſtrahendi ſimul & molliendi uim moderatam habet.

Muſcus odoratus eſt res quæ in gazellarũ folliculis continetur,recens & immatura,grauis ac peſſimi odoris, ſed quum maturuerit, tanquam ſanies è folliculis egrediens eſt gratiſſima ac pretioſiſſima, calida & ſicca in ſecundo ordine.lege Serapionem lib.aggre.

Muſcus marinus eſt uulgaris corallina, quæ pro enecandis uermibus datur pueris. Gal.6.de fac.ſimp. Dioſc.cap.94. quarti, Paul.lib.7.Infrigidat & adſtringit.

Mumia uera non habetur, ſed poſſet parari uera,ſi corpora mortuorum ex aloe,myrrha & croco condirentur: deinde id liquoris ad tempus excerperetur. Valet ita parata doloribus capitis frigidis, paralyſi, oris tor-

turæ, uertigini, si extrahatur per nares cum aqua maioranæ, & doloribus aurium cum oleo uiolaceo albo. Est calida & sicca in tertio secundum Arabes.

Myos otis, id est, muris auricula, nisi sit quod uulgo dicitur centone, haud scio quid sit. Gal. 6. de fac. simp. Diosc. cap. 175. secūdi. Plin. cap. 12. lib. 27. Paul. lib. 7. Refrigerat & humectat, & uocatur ab ipso alsine.

Myrrha uera non habetur, nisi fortè nostra communis sit, quæ à Diosco. dicitur caucalis siue ergasine: nam nostra cunctis conditionibus requisitis indiget, quum nec sit uiridis, nec crassa, nec acuta, nec odorata, nec colore unita: quare caueant qui in potionibus ac catapotijs eam imponunt. Diosc. cap. 69. primi. Gal. 8. de fac. simp. & in lib. Antid. in compos. Theriacæ. Paul. lib. 7. Calefacit in secundo, & siccat. uide etiam Plin. ca. 16. & 17. lib. 12.

Myrrhis, herba, nisi sit cicutaria, ut communis est opinio, uel cerefolium, ut Manardus, nescio quid aliud sit. Qui tenent hanc esse angelicam herbā, ualde decipiuntur: si-

quidem angelica cicutæ folia non habet ſed potius paſtinacæ. Dioſcor. cap. III. *quarti. Paul.lib.7.Calefacit in ſecundo, & nonnihil extenuat.*

Myrthus, μυρσίνη, *frigida eſt & terreſtris.* Gal.7.de fac.ſimp.Quod *uerò myrtidanum dicunt, eſt quoddam gibboſum ueluti adnatũ myrtho.* Dioſc. *cap.33 primi.* Paul.*lib.7.Valentius ſiccat.*

Naphtha eſt ueluti oleum petroleum, uel de monte zibio appellatum: reuera bituminis genus, quod in mari mortuo, quod eſt ſtagnũ minoris Syriæ, *naſcitur.* Calefacit, *exiccat, & uulnera recentia conglutinat.* Dioſcor. *cap.* 86.*primi.*

Napellus Auicennæ *niſi ſit toxicon* Dioſcoridis, *ut putat* Manardus, *neſcirem profectò, ni* Dioſcoridis *capita huc referrem: eſt enim mortiferum uenenum.* Auic.*lib.2.Calidum & ſiccum eſt in ſummo.*

Napus, βουνιάς, *uulgò* Nauon, *ex cuius ſemine oleum in* AEgypto *extrahitur.* Dioſ.*ca.* 103.*lib.2.*

Narciſſus, ſimilis eſt hermodactylo, folia

habet porracea, tenuiora tamen & angustiora, caulem sine folijs, concauum, in quo candidus flos existit. Dioscorid. capit. 155. quarti. Theophrastus cap.6. libr.6. Plinius cap 3.lib.21. Galen.8.de facult. simp.Paul. libr. 7. Vim habet aliquam attrahendi & abstergendi.

Nardus est, quam spicam nardi seplasiarij uocant, & est Syriaca spica, & non Indica. Sed mirari satis non possum, quòd si ab una eadémque radice multæ ac numerosæ spicæ pullulent (ut inquit Dioscorides) cur nõ spicas, sed radices esse Galenus dixerit in Andromachi theriaca. Nec satis est dicere montanam spicam non ita oriri, quum ipsa, teste Dioscoride, non nisi bonitate odoris, torosioréque spica differat. Quare caueat Mathiolus Senensis, quomodo in Manardum alioqui doctißimum tam apertè latret: nam & Galenus in eodem loco iubet in his & alijs Dioscoridẽ consuli. Paulus lib.7. Calefacit in primo, siccat in secũdo. Vide & Gal.8. de fac. simp. & Plin. ca. 12. lib 12.

Nardus gallica, uulgò spica Celtica, non habetur apud nos: uide Diosc. cap. 7. lib. 1. Quòd uerò non sit saliunca Plinij, non est ut probem. Gal. 8. de fac. simp. Paul. li. 7. *Calidior superiori, minúsque adstringit.*

Narcaphton, uulgò tignamo, ac si diceretur thymiama, quod nihil aliud sonat, quàm suffumigium: uide Dioscor. cap. 22. primi.

Nasturtium, κάρδαμον, uulgò agretto, est familiarißima herba, de qua Gal. 7. de fac. simp. *loquitur, calida est.* Dioscor. cap. 144. secũdi. Paul. lib. 7. *Semen modo sinapis urit.*

Nerion, uulgò dicitur oleandro, est ueluti uenenum, ut Gal. 8. de fac. simp. *Enecant etiã (inquit* Diosc. cap. 80. quarti) *flores & folia omnes quadrupedes, ualent etiam emplastri modo morsibus uenenatorum, non autem sumpta, ut putarunt nonnulli.* Plin. cap. 2. lib. 24. Paul. lib. 7. *Extrinsecus uim habet discußoriam, & si intus assumatur, occidit.* Dicitur *etiam alio nomine rhododaphne.*

Nymphea, uulgò nenupharo, potentior est, quæ radicem albam fert: uide Gal. 8. de fac. simp. Diosc. cap. 140. & 139. tertij. Plin. ca.

7.lib.25.Paul.lib.7.Vires habet ſine eroſione ſiccas, uentrem reprimit, & genituram areſacit.

Ocra eſt terra gialla, quanquam alij uelint eſſe terram rubeam: uide Dioſc. cap. 62. quinti.

Ocymoides, uulgò baſilico ſaluatico, Dioſ. cap.29.lib.4 inuenitur inter frumẽta. Gal. 8.de fac.ſimp.Paul.lib.7.Radix inutilis, ſemen ſine eroſione ſiccat.

Ocymum, uulgò baſilico domeſtico, Dioſc. cap.130.ſecundi, & Gal.2.de fac.alimen.& 8. de fac.ſimp. Calidum in ſecundo ordine cum ſuperflua humiditate: itidem Paul. lib. 7.adſerit.

Ocymum aquaticũ, ἔϱινος, uocatur. Dioſcor.cap.30.quarti, & eſt fortè apud Gal. echinum dictum.6.de fac.ſimp.

OEnanthe eſt filipendula, Fuchſi. Theophraſt.cap.7.lib.6. & Plin.cap.24.lib.21. Dioſc.cap.126.tertij. OEnãthe etiam accipitur pro flore uitis ſyluestris, qui inſigniter adſtringit ſtomachum, & aluum firmat, ſed OEnãthe Dioſcorid. eijcit ſecundinas, ſtilli-

cidio urinæ & morbo regio medetur. uide Paul.lib.7.

Olosteon, est species consolidæ, & non est pilosella, ut nonnulli putarunt: nam pilosella est herba ualde adstrictoria, ita ut uulnera conglutinet, cohibet fluores uentris & sputum sanguinis, & fluxus mulierum albos. uide Dioscoridē cap. 12. quarti. Galenum 8. de fac.simp.

Olyra, est species zeæ, uulgo spelta nominatæ, nec est segala, ut Virgilius Marcellus: nam ex olyra panis dulcissimus conficitur, & ex segala amarus, nec siligo est segala, ut aliqui putarunt, sed potius species grani, ex cuius flore panis albissimus & optimus olim conficiebatur: quod contrarium omnino accidit nostræ segalæ seu ferragini, ut à Plinio uocatur cap.16.lib. 18.uide Dioscor. de olyra ca.82. secūdi, & Gal.1.de fac. alimen. & 8.de fac.simp.

Opium fit ex lacte, quod à papaueris capite destillat, ut Dioscorid. cap. 63. quarti. Paulus lib. 7. tenet, quòd sit frigidum in quarto: nihilominus eius amaritudo non

frigidum ſimpliciter, ſed aliquatenus calidum potius affirmaret, quare diligentius res conſyderetur. uide Gal. 7. de fac. ſimp. ubi de papaueris ſpecie agit.

Opopanax fit ex panacis herculei liquore. uide Dioſcoridem cap. 50. tertij, & Galenum 8. de facult. ſimplic. calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo. Meſu. cap. de opo. Pituitam craſſam & uiſcoſam in remotis partibus corporis contentam ſoluit. Paulus lib. 7. Mollit etiam & diſcutit.

Origanũ, quo utimur, ut refert Braſauola, eſt heracleoticum, ſed iuxta aliorum opinionem, eſt origanũ ſylueſtre & heracleoticum, & onitis noſtro tempore non inueniuntur. Dioſcorides cap. 29. tertij, Theophraſtus cap. 2 lib. 6. Plinius ca. 17. lib. 20. Galenus 8. de facult. ſimpliciũ. Habet uim incidendi, extenuandi, ſiccandi & calefaciendi in tertio abſceſſu.

Orminum niſi ſit, ut Ruellius, ſelarea, neſcio certè an reperiatur. Dioſc. cap. 126. tertij. Plin. cap. ult. lib. 22. Gal. in fine primi,

de fac. alimen. alteram speciem ormini memorat. Paul. lib. 7. Marrubio simile, calidũ, mediocriter siccum & abstergens.

Ornithogalos, quamuis ubique inter segetes nascatur, nondum à me uisa est: radices habet quas edũt pueri, ut refert Ruellius. Sũt in Veronensi agro quædam radices dulces, & in sapore castaneis similes, quæ thrasse uocantur. Diosc. cap. 133. secundi.

Orobanche non solùm orobum strangulat, sed omnes quæ uicinæ sunt, plantas sternit, unde ab aliquibus herba lupa, ab alijs cauda leonis, ab alijs uerò herba taurina, eò quòd à bobus comesta ad coitum eas promouet. Diosc. cap. 131. secundi. Theoph. 8. de histor. & quinto de causis plant. Plin. cap. ult. lib. 22. Paul. lib. 7. Est temperamenti sicci & frigidi ad primum ordinem.

Oryza, uulgò riso, nascitur palustribus & uliginosis locis, aluum compescit: uide Diosc. cap. 86. secundi. Plin. lib. 18. cap. 7. Paul. lib. 7. Vim habet adstrictoriam.

Osyris, uulgò linaria: uide Diosc. cap. 138. quarti Gal. 8. de fac. simpl. Plin. cap. 12. lib.

27. Paul. lib. 7. Amara eſt, & uires iecoris laxat.

Oxyacantha, Arabiæ berberi, nec eſt, ſi bene huius plantæ notæ conſyderentur, quod uulgò dicitur creſpini. Dioſcor. cap. 107. primi. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Fructus ipſius myrthi baccis reſpondet. Auic. tenet quòd ſit frig. & ſic. in tertio.

Pæonia, fœmina, eſt notiſsima, ſed maſcula non inuenitur. Gal. 6. de facult. ſimp. Eſt tenuium partium, ſed non nimis calida, imò magis temperata, aut à temperie parum in calore diſtans. Dioſcor. cap. 148. tertij. Plin. lib. 25. cap. 4. Paul. lib. 7. Radix acris leuiter, ſubamara & ſiccans, cui nõnihil adſtrictionis ineſt.

Paliurus quid ſit, re uera neſcio: nam omnes antiqui in paliuro diſcrepãt. Theoph. cap. 17. libri tertij, & capit. 4. lib. 4. Dioſc. cap. 113. primi. Plin. cap. 19. lib. 13. & cap. 13. lib. 24. Paul. lib. 7. Adſtringit, & ſemen incidit.

Palma, φοίνιξ, res nota eſt: nam dactylis, quos ipſa fert, libenter ueſcimur: in quorum

numero ponuntur etiam tamarindi, qui nil aliud sunt quàm dactyli Indiani. Diosc.cap. 129.primi.Galen.8.de fac.simp. & secundo de fac.alim.Paul.lib.7.Fructus iam maturus calefacit, reliqua palma ualde adstringit.

Panax quum triplex sit Asclepium scilicet ab AEsculapio, chyronium à Chyrone, & heracleum ab Hercule: & si aliquibus cognitum dicatur, reuera tamen ego non uidi. Sunt qui pro panace Asclepio mõstrant millefolium uulgare, & pro chyronio inulam campanam: uide tamen Dioscor. cap. 50.& 51.& 52.tertij.Gal. 8.de facul.simpl.Plin. cap.27 lib.12.& cap. 4.lib. 25. Paul. lib.7. Herculeum calidum in tertio, & siccum in secundo, mollit & discutit: ex hoc fit opopanax Asclepium & chironium: priora sunt calidiora.

Pancration est minor & rotundior scilla: uide Dioscor.cap. 165.secundi, uide etiam de scilla Gal.8.de fac. simp.Paul.lib.7. Specie & uiribus scillæ simile est.

Panicum omnibus notum.Galen.6.de fac. simp.Paul.lib.7.Siccat & refrigerat.

Papauer, μήκων, duplex est, alterum sylue stre, quod flores puniceos siue rubeos habet, qui à uulgo in laterali morbo sicci habentur pro efficaci remedio: alterū domesticū quod rursus duplex est, album scilicet & nigrum, quanquam horum à Diosc. tertia species aßignetur: uide Dioscorid. cap. 62. & 63. quarti, Gal. 7. de fac. simp.

Papauer cornutum, μήκων κερατινὸς, sæpius à me uisum, sed spumeum, quod prope mare nascitur haudquaquam. Theoph. cap. 13. lib. 9. Qui dicunt glaucium ex hoc papauere fieri, quod & memithe Arabes uocant, reuera decipiūtur. Dios. ca. 64. & 65. 4. Gal. 7. de fa. sim. Paul. li. 7. Adstrīgēdi uireis habet.

Papyrus in Italia nō habetur, ut Theoph. ca. 9. lib. 4. & Plin. ca. 11. lib. 13. sed tātū in AEgypto. Olim ex papyro chartæ cōficiebātur, unde etiam nomen adhuc retinet. Diosc. ca. 100. primi. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat, chartæ crematæ modo.

Paronychia etsi à multis herbariјs cognita, nunquam à me uisa est, scio tamen folia iuxta radices rotunda habere similia peplo:

uide Diosco. cap. 52. quarti, Gal. 8. de facul. simp. Paul. lib. 7. Extenuat, siccat, paronychijs medetur citra erosionem.

Parthenium, uulgò matricaria ouer amarella, nomen adhuc seruans amaraci, nec est secunda species artemisiæ, ut Brasauola & Fuchsius, nec est cotula fœtida, nec helxine, quam parietariam dicũt, ut nõnulli sunt qui dicant athanasiam uulgò daneda uocatam, esse speciem matricariæ. Dioscor. cap. 146. lib. 3.

Pastinacæ, στα φυλίνοι, tã domesticæ quàm syluestres, uulgò pastonache dicuntur, nec sunt carubiæ siue carotæ, ut Ruellius, quum non habeant radices sanguineas, ut carobæ. Decipiuntur etiam qui pro dauci semine, semen pastinacæ accipiunt, quum alia res sit daucus à pastinaca. Diosco. cap. 54. tertij, Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Vrinas & menses mouet, adstringendi uiribus prædita, syluestris tamen est ualentior.

Pastinaca, piscis est qui uulgò dicitur pesce columbo, in cauda habet spinam acutissimam & uenenosissimam, unde Plin. cap. 8.

lib. 32. Paſtinacæ quoque radio ſcarificare gingiuas, & in dentium dolore utiliſsimum, conteritque is, & cum helleboro albo illitus dentes ſine uexatione extrahit. Dioſcor. cap. 19. ſecundi, Ex oleo in quo hepar huius piſcis ſit decoctum, ſcabies non ſolùm in hominibus, ſed etiam in beluis probè expellitur.

Peplus à Seplaſiarijs eſula rotunda dicitur, & eſt herba lacte plena. Peplis uerò quũ in maritimis locis naſcatur, nunquam à me uiſus eſt. Dioſc. cap. 162. & 163. quarti. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Eius liquor tithymalorum modo purgat.

Peucedanum olim Dioſcoridi familiare, ſed quod pro peucedano monſtratur, non eſt uerum peucedanum, optimũ in Sardinia oritur. Dioſcor. cap. 83. tertij. Gal. 8. de facult. ſimp. Plin. cap. 9. lib. 25. Paul. lib. 7. Calefacit, diſcutit, & ſiccat in tertio ordine.

Phalaris, ſpecies lithoſpermi, maior & minor reperitur. Dioſcorides capite 150. tertij. Plinius capite 12. libr. 27. Paulus libro 7. Calida eſt & tenuis, doloribus ueſicæ prodeſt.

Phaselus, uulgò fasolo, huius species plures enumerantur coloribus distinctæ. Nam aliqui sunt rubri, albi, alij citrini flaui que, & ex diuersis coloribus picti. Dioscorid. cap. 99. secundi. uide de smilace Auerrhoim. Declinant ad calidum & humidum, impinguant corpus.

Phu Valeriana duplex, maior & minor. Minor autem lanuginosior & breuior est, flores fert albos & purpureos, simul mixtos, multas radices tenues habet. Maior uerò similis est olusatro, caulem habet cubitalem & maiorem, & cætera quæ in Valeriana uisuntur, demptis floribus, qui Narcisso nõ sunt similes: quanquam locum hunc in Diosc. corruptum putat Ruellius, quod fieri potest, quũ cætera sint satis manifesta. Dioscor. cap. 10. primi. Gal. 8. de fac. simp. Vim habet nardo similem.

Phycus marinus, φῦκος θαλάσσιος, quid sit nescio, algam uertit Theodorus, sed non est alga, quæ Venetijs in seruandis uitris reponitur. Diosc. cap. 95. quarti. Gal. 8. de fac. simpl. Plin. cap. 23. lib. 13. Paul. lib. 7. Refri-

gerat, ſiccat in ſecundo, & mediocriter adſtringit.

Phyllitis eſt lingua ceruina, olim pro ſcolopendria habita, quum reuera nunc ſit aſplenon ſiue citrach Arabicè dictũ, nec eſt hemiotitis lingua ceruina, ut Manardus, Leonicenus & Fuchſius & Ruellius adſerunt, ſi locus rectè perpendatur. Dioſc. cap. 112. tertij. Gal. 8. de facul. ſimplic. Diarrhoeam cohibet phyllitis. Paul. lib. 7. Acerba qualitate cõſtat.

Phyllyrea non eſt tilia, ut Hermolaus, Ruellius & Marcellus Florentinus interpretãtur: nam tilia, Græcè φύλλυρα, *& non* φυλλυρέα *dicitur. De tilia ſcripſit Theoph. cap. 10. lib. 4. cuius cortex modo emplaſtri recentia uulnera conglutinat, & folia eius trita inflammationes pedum reſoluunt, & facit capillos renaſci, prohibens etiam eorum profluuium. Phyllyrea, arbor, ignota eſt noſtro tempore: uide Dioſ. cap. 110. primi. Paul. lib. 7. Tiliæ folia adſtringunt, iccirco ulceribus oris medentur.*

Phyllon, uulgò folio, niſi ſit perſicaria maior, ut Ruellius: neſcio profectò quid ſit: uide

Diosc.cap.131.tert.Nullibi à Gal.nec à Paulo mentio habita est.

Pityusa à seplasiarijs Esula maior uocatur, cuius radices ab ijs qui à monte Gargano siue sancti Angeli ueniunt, pro turbit uẽduntur, à peritis tamen medicis neglectæ: hæc uerò Esula maior alcebrã & scebram à Mesue nominatur, cuius rei fidem facit Serapio cap. de scebram: uide Dioscoridẽ cap. 160. lib. 4.

Plantago, ἀρνόγλωσσον, maior & minor inuenitur: quanquam non desint, qui lanceolam herbam esse plantaginis affirmant. Maior constat septem neruis, media quinque, minor tribus: habent facultatem aqueam, frigidam, cum aliquali austeritate, ut Galen. 6. de facult. simplic. Dioscorid. cap. 115. secundi. Paulus libr. 7. Refrigerat & desiccat in secũdo, temperata ex aquea & terrestri substantia.

Platanus in Italia, ut refert Theophrast. non nascitur, uide tamen Diosc. de eius uiribus, cap. 92. primi. Plinium cap. 7. lib. 15. & Gal. 8. de fac. simplic. Exiccat & infrigidat,

à latis folijs dicta est quæ habet instar fici folia. Paul. lib. 7. Frigidiore & humidiore ui constat.

Polemonia, nisi sit galego, siue gearcha dicta, ut refert Brasauola, nescio quid sit: nõ habet tamen in summitate corymbos, ut refert Diosc. cap. 9. quarti. uide Gal. 8. de fac. simp. & Plin. cap. 6. lib. 25.

Polium sunt qui pluries uidisse affirment, scio ego in hoc seplasiarios decipi: nam herbam pro polio ostendunt, quæ caules ualde tenues & lino similes, seminibus rotũdis onustos habet, quæ polium reuera non est. uide Plin. cap. 7. lib. 21. & Theoph. cap. 21. lib. 9. Gal. 8. de facult. simplic. & Diosc. cap. 115. tertij. Paul. lib. 7. tertij. Calefacientium & siccantium ordinis est.

Polygonon, herba sanguinalis, tam mascula quàm fœmina omnibus nota, uulgo corrigiola siue centinodia dicitur. Dioscor. cap. 4. & 5 lib. 4. Plin. cap. 12. lib. 27. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Habet uim adstringendi, frigida & humida in secundo ordine.

Polygonaton, uulgo frasinella siue gino-

chiella, cuius radicibus mulieres ad fucum utuntur: ab aliquibus etiam uocatur ſigillum ſanctæ Mariæ, & ſigillum Salomonis. Manardus in hoc deceptus eſt, credens polygonatum eſſe ſecacul Arabum: nam Serapio ſcribens de ſecacul, nihil refert quod ad polygonatum attineat. Galenus 8. de facultate ſimplicium. Dioſcorid. cap. 6. lib. 4. Paul. lib. 7. Variæ facultatis eſt, adſtrictoriæ, acris & amaræ.

Polypodium, inquit Actuarius, purgat bilem nigram & pituitam. Manardus, ſoluit ſine moleſtia. Meſues, extenuat corpora, quod & Galen. 8. de facultate ſimplic. ualenter exiccare inquit ſine mordacitate. Dioſcorid. cap. 179. quarti, Plinius cap. 8. libr. 26. Paulus libro 7. Siccat abunde citra morſum.

Pompholyx, qua utuntur ſepalſiarij, eſt potius cadmia: quòd uerò tucia non ſit, apparet, quum tucia uera, leuiſsimus quidam puluis ſit, non autem ut lapis ac noſtra uidetur. Quare apud pharmacopolas non inueniri tuciam nunc affirmarem, niſi aliam habere

forte inuestigauerint. uide Dioscor. cap. 43. quinti: nec ausus est aliquis, quòd sciam, hanc in catapotijs siue pharmacis, quæ per os deglutiuntur, tuciam imponere. Gal. 9. de fac. simp. Plin. cap. 13. lib. 34. Paul. lib. 7. Siccat sine erosione.

Populus, αἴγυρος, tam alba quàm nigra, nota est omnibus, uulgò ab Hetruscis dicitur oppi, à Longobardis Piope, ex quibus fabulantur electrum oriri, sed reuera ab insula quapiam olim Austrauia dicta à quibusdam arboribus nostro pino similibus effluit, & ad Germaniam per maris inundationem aliquando perfertur. Hoc uulgò dicitur à seplasiarijs charabe, nec est gũmi populi, ut nonnulli retulerunt. Diosc. cap. 94, & 98. primi. Plin. cap. 24. lib. 16. Paul. lib. 7. Nigra calefacit in primo, modicè siccat, tenuis substantiæ: alba aquosa est, tepida terrestrísque substantiæ & abstersoria.

Porrum capitatum dictum, quod in tempore transplãtationis, si folia & radices porris incidantur, & aliquid quod illud descendere prohibeat, in plantando subterponatur,

facilè capitatum euadat. Diosco. ca. 38. lib. 2. De porro uerò agresti, lege Ampeloprason. Paul. lib. 7. Mali succi est & acris, extenuat & abstergit.

Portulaca, ἀνδράχνη, uulgò porcellana. Galen. 6. de facul. simp. Frigida in tertio, & humida in secundo, biliosos ac calidos humores cohibet, &, ut refert Plin. cap. 21. lib. 20. rupturas umbilici constringit. Diosc. cap. 113. secundi. Paul. lib. 7. Refrigerat in tertio, humectat in secundo.

Potamogeton, uulgò beta aquatica, nascitur in lacustribus & aquosis locis, pruritibus ac uetustis & depascentibus ulceribus prodest. Dios. ca. 96. quarti. Gal. 8. de facul. simp. Paul. lib. 7. Refrigerat & adstringit.

Psylij semen, ut refert Gale. 8. de fac. simp. frigidum est in secũdo, humectat & desiccat mediocriter. Plin. c. 9. lib. 25. Dios. c. 68. li. 4.

Ptarmice, uulgò oliuella, ea plerique pro scopis utuntur, & dicitur ptarmice, eò quòd odorata planta statim sternutamẽta irritet. Diosco. cap. 151. secundi. Gal. 8. de fac. simp. Viridis, calida, & sicca in secundo: siccata

uerò in tertio ordine.

Pulegium omnibus notum, inuenitur masculum cum floribus albis, & fœmellum cum floribus purpureis. Qui dicunt speciem calamenti esse id quod in usu est, ualde decipiuntur, siquidem calamenti species per se omnes inueniuntur. Diosc. cap. 31. tertij. Gale. 6. de fac. simp. Plin. ca. 14. lib. 20. Extenuat, calefacit, concoctionésque adiuuat, ut Gal.

Pumex, est lapis combustus ex monte AEtnæ, uel Vesuuino monte Campaniæ, qui si iterum comburatur, non erit smyra inferior. Dioscor. cap. 79. quinti, & Galen. 9. de facul. simplic. Habet uim exiccandi & abstergendi.

Pyrethrum sua radice notissimum, habet folia ueluti daucus & fœniculus agrestis. Dioscor. cap. 78. tertij. Gal. 8. de fac. simp. Facultas eius est caustica.

Pyrites lapis, uulgò Marchesita, probatur qui est aëri similis. Diosco. cap. 96. quinti. Gale. 9. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Validè discutit tumores, sanguinémque in grumo concretum.

Quercus, δρῦς, connumeratur inter arbores glandiferas, ſicuti etiam Elix, Fagus, Cerrus, Suber, Farnia, Iſchia: uide Dioſcoridem cap. 126. primi. Galen. 6. de facul. ſimp. Paulũ lib. 7. Folia ac fructus ſiccant, ac tepida ui pollent.

Quinquefolium, πεντάφυλλον, maius folia mentæ ſimilia habet, & florẽ in pallido candidũ, ſecũda ſpecies à prima tãtùm in colore differt, tertia per terram ſerpit, quarta folia ſimilia uiti tenet, ab aliquibus diapenſia, uel ſannicula dicitur: uide Dioſc. ca. 40. quarti, Gal. 8. de fac. ſimp. Radix eius exiccat in tertio, nec euidentem habet caliditatem. Plin. cap. 9. lib. 25.

Radix, ῥάφανος, uulgò Rauanello. Gal. 8. de fac. ſimp. Calida eſt in tertio, & ſicca in ſecundo. Dioſc. cap. 104. lib. 2.

Radicula, ſiue herba lanaria, ſicuti tempore Dioſc. cognita, ita nũc maximè reſtat incognita. Dioſ. c. 153. ſecũdi. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. li. 7. Calefacit ĩ tertio, ſiccat in ſecũdo.

Ranunculus, βατράχιον, eſt apium raninum, cuius ſpecies quatuor enumerãtur: ſcili-

cet apium, quod est pes columbinus, pes paipi, pes milui, & apium risus, quod herba sardonia aliàs appellatur: unde Virglius,

Imò ego sardonus uidear tibi amarior herbis.

Hæc si ab homine deuoretur, ita interficit, ut contractis neruis instar ridentis moriens uideatur. Diosc. cap. 166. secūdi. Plin. cap. ult. lib. 25. Paul. lib. 7. Omnia genera sunt excellenter calida, sicca, acria, urentia.

Rhabarbarum, uulgò rheubarbaro, cognoscitur differenter ab omni rhapōtico, de quo satis amplè tractauit Mesues.

Rhamnus, uulgò dicitur spinceruino, aut id quod Hetrusci dicūt marucho. Diosc. ca. 104. primi. Galen. 8. de facul. simplic. Exiccat & digerit in secundo. Plin. cap. 14. lib. 24.

Rhapònticum, Diosc. cap. 2. tertij. Plin. ca. 12. lib. 27. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. cōpositum ex terrestri frigida & tenui substantia, aëreáque, calida, & leuiter acri.

Rhodia radix, nisi sit quæ garyophillata dicitur, certè nescio si unquam uiderim: hoc scio, eam rosas, unde nomen accepit, redolere. uide Dioscor. cap. 43. quarti. Galen. 8. de

fac.ſimp.Paul.lib.7.Calefacit in ſecundo,tenui & diſcutiente ui prædita.

Rhu obſoniorum, uulgò dicitur ſumacho: in condendis enim cibis antiqui hoc, loco ſalis utebantur, quod etiam nunc in Syria & AEgypto obſeruatur. Dioſco.cap.128. primi. Gal.8.de fac.ſimp.Paul. lib.7. Conſtringit & exiccat in tertio,detergit in ſecundo.

Ricinus,frutex, uulgò miraſole, dictus eſt ricinus ab animale ricino, uulgò zecca, quæ in equis & canibus ſæpe uiſitur, quanquam heliotropios ſit miraſole, dicitur à ſeplaſiarijs cherua maior,& à Meſ.granũ regis.Gal. 7.de facul.ſimp.Dioſcor.158. quarti. Paul. lib.7.Purgat,abſtergit & digerit.

Roſmarinum, λιβανωτὶς,habet duas ſpecies,quæ à me nondum uiſæ ſunt:roſmarinum coronarium eſt,quo paſsim utimur,& uulgare noſtrum.Dioſc.cap.79.& 80.tertij.Gal. 7.de fac. ſimp. Habet uim incidendi & abſtergendi.Plin.cap.11.lib.24.

Roſæ, excellentiores ſunt rubræ, poſt has purpureæ,demum albæ. Componuntur ex diuerſis ſubſtantiis, ut Galen. Putarem ego ea-

rum infusionem potiorem fieri, si ex Damascenis rosis pararetur. Dioscor. cap. 115 primi. Galen. 8. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Iuxta constant substantia, aquosa scilicet, calida, adstringenti & amara: flos autem magis adstringit & desiccat.

Rubus caninus, κυνόσβατος, nō est rosa syluestris, ut nonnulli putarunt, teste Theophrasto, qui diuersa capita agit: nam de cynosbato loquitur cap. 18. tertij, & de rosa canina cap. 6. lib. 6. Diosc. cap. 108. primi. Gal. 7. de fac. simp. Fructus astrictorius, &c.

Rubia, ἐρυθρόδανον, omnibus nota, cuius caulibus & folijs ob suam asperitatem utuntur fœminæ ad illustrandum stannum. Dioscorid. cap. 151. tertij. Galenus 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Radix acerba & amara ita iecur & renes purgat, ut sanguinem & menses euocet.

Ruscus, ὀξυμυρσίνη, apud seplasiarios bruscus, herba spinosa, similis myrtho, quam & syluestrem myrthum dicunt: eius germina in acetarijs comesta, ualenter urinam prouocant, & obstructiones aperiunt. Dioscorid.

cap.141.lib.4.

Ruta, πήγανον, duplex est, syluestris montana, & satiua hortensis, & ambæ species cognoscuntur. Galenus 8. de facul. simpl. Calida in quarto est syluestris, & satiua in tertio. Contra fascinationes eam commendauit Aristoteles in suis problematis. Dioscor. cap. 47. tertij.

Ruta syluestris, πήγανον ἄγριον, hanc harmel Arabes uocant, ex Cappadocia & Galatia affertur, nimirum nostris partibus non habetur. Qui uerò pro harmel, semen cicutæ accipiunt, ualde decipiuntur. Volunt aliqui geargam esse rutæ speciem, uulgò galega dictam, cui attribuunt in peste & contra uenena miram quandam uirtutem. uide Dioscoridem cap. 48. tertij. Galen. 7. de facul. simpl. uocat eam moly.

Sabina, βάρυτον, tam quæ similis est cupresso, quàm quæ Tamarisco cognoscitur. Dioscor. cap. 89. primi. Galen. 6. de facul. simp. Plin. cap. 12. lib. 24. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio.

Saccharum Dioscoridis & Galeni nonnul-

li esse ex eodem liquore quo nostrum affirmant, nec à nostro differre dicunt, nisi arte & natura: alij uerò longè à nostro differentem existimant, nec eodem liquore confici, sed ueluti ex rore factum credunt. Dioscorid. ca. 74. ad finē lib. 2. Gal. ca. de melle. Paul. li. 7. ca. de melle. Sachar minus dulce nostro, sed æquales uires obtinet, nec nocet stomacho, nec sitim efficit.

Sagapenum, uulgò serapino, liquor est ferulaceæ herbæ: electissimum habetur Venetijs, potentius est orientale. De eius uiribus uide Mesuen & Diosc. cap. 86. tertij. Galen. 8. de facul. simp. Suffusioni oculorum & debilitati uisus ualet. Paul. lib. 7. Calidum & tenue, cui abstersoria uis inest.

Salix, arbor, ἰτέα: eius species tres recitantur à Theophr. & Plin. de tribus succis eius mentionem facit, scilicet de gummi, & de eo qui fit inciso eius cortice, & de eo qui incisis ramis tempore autumnali per se destillat: habent enim uim exterendi quæcunque claritati oculorum officiunt. Plin. cap. 38. lib. 16. Galen. 6. de facul. simp. Paul. lib. 7. Folia &

flores ſiccant citra roſionem, & nõnihil adſtringunt.

Saluia, ἐλελίσφακος, ab Agrippa herba ſacra uocabatur, eius ſuccus bibitus facit quæ ſteriles ſunt mulieres, prolificas; & confert ſputo ſanguinis, uide tamen de his Aetium & Dioſcoridem cap.35.tertij. Gal.6.de fac. ſimp. Plin.cap.6.lib.26, inquit, quòd ſuccus foliorum capillos generat. Paul.lib.7. Euidenter calefacit, & leuiter adſtringit.

Sambucus & ebulus, ἀκτὴ, ſuccus corticum radicum hydropicis ſuccurrit, & ſemen ebuli in decocto iuæ, dolores iuncturarum, podagræ, & morbi Gallici tollit: ſuccus etiam eius in ſole exiccatus, & in clyſteribus iniectus, ſciaticis medetur. fomentum etiam ex eorum radicibus factum tumores pedum, qui ex longo morbo prouenerunt, optimè reſoluit. Dioſcor.cap.168.quarti.Galen.6.de facul. ſimpl. Exiccat & conglutinat. Plin. cap.8. lib.24. Paul.lib.7. Deſiccat, modicè digerit, & conglutinat.

Sampſuchum, uulgò maiorana: nec miretur quiſpiam, ſi per diuerſa capita mentio

fiat à Gale. & à Diosc. de sampsucho & amaraco: nam hoc fieri potuit, ut rem melius exprimeret Dioscor. nam in Galeno creditur in eo textu esse menda, ubi pro amaraco legi debeat maro, & non amaraco. Dioscor. cap. 4. tertij. Gale. 8. de facul. simp. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio, tenuis ac discussoriæ naturæ.

Sandaracha non est uernix, ut aliqui putarũt, quum uernix sit gummi iuniperi: sed est potius res mineralis, quæ ab auri pigmento nõ differt, nisi in coctura: nam si quis diu auri pigmẽtum coxerit, facilè illud in sandaracham conuerti efficiet, nec arsenicum chrystallinum ex auri pigmento per sublimationem paratur, ut nonnulli crediderunt, sed potius est res mineralis per se oriens. Verùm quod uulgò dicitur risagalum, ex arsenici & auri pigmenti pari portione per sublimationem bene conficitur. uide Dioscorid. de sandaracha cap. 76. quinti. & Gale. 9. de facul. simplic. & Paulũ lib. 7. Adurantis est facultatis.

Sarcocolla, est gummi cuiusdam in perside

arboris, mirè conglutinat recentia uulnera, & ulcera antiqua mundificat, glutinat, & carnem inducit, & est mirabilis in oculorum destillationibus. Optima cognoscitur, si sit amara & alba, ualet etiam ulceribus auriũ, si in melicrato bõbix intinguatur: deinde pulueri sarcocollæ inuolutus auri imponatur. Dioscorides cap. 90. tertij. Gal. 8. de facul. simpl. Plin. cap. 11. lib. 13. Paul. lib. 7. Siccandi ac opplendi uires habet.

Satyrion non habetur nostris temporibus, sed eius loco testiculi canis: nec Satyrion habet duas radices, ut putarunt nõnulli, sed unã tantùm bulbosam pomo similem. Plures sunt deinde testiculorum canis species, inter quæ palma christi reponitur. Diosco. cap. 134. & 135. tertij. Galen. 8. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Calidi & humidi tẽperamenti est, unde Veneris appetentiam facit.

Saxifraga, uulgò sassifragia, uulgaris herba est, in frangendis lapidibus, & in prouocanda urina summopere cõmendatur. Diosc. cap. 17 primi, & Paul. lib. 7. Vrinam mouet, & calculos conterit.

Scammonia, uera & optima erat quæ ex Mysia Asiæ olim afferebatur, sed quæ à Dioscoride reprobatur, in Iudæa & Syria oriẽs, tantummodo nunc in usu est, nec uera sic alacriter soluit ac nostra: nam olim drachma scãmoniæ cũ duobus granis hellebori pro dosi tribuebatur, sed nostra si ad pondus decem uel quindecim granorum exhibeatur, adeò uẽtrem exonerat, ut etiam quàm maximè supérque euacuet. Dioscorides capite 165. quarti. Plin. cap. 8. lib. 26. Paul. lib. 7. Calefacit, digerit, & biliosa extergit, magísque eius liquor.

Scilla, uulgò deflexa uoce à seplasiarijs dicitur squilla: aiunt minutim incisam, & in uase uitreo melle pleno per totam æstatem soli expositam, deinde colatam, præsentaneum esse remedium epilepticis. Galen. 8. de fac. simpl. Incidit scilla, sed non adeò calida, ut secundum gradum transcendat. Dioscorides cap. 102. secundi. Paulus lib. 7. Incidit & calefacit & desiccat in secundo ordine.

Scordion uerũ nunc inuenitur, simile chamædrio, differens tamen odore allij. Creten-

ſe à Gale. in lib. antid. laudatur. Et 8. de facul. ſimpl. Componitur ex diuerſis ſubſtantijs, cõſolidat omnia uiſcera, ruptis & ſpaſmo confert, ualet doloribus, lateris modo emplaſtri, & recentia uulnera ac ulcera conglutinat. Dioſcor. cap. 116. tertij. Paul. Varijs conſtat facultatibus, quum amarum, acerbum, & acre ſit: purgat igitur & calefacit.

Sedum, ἀίζωον, uulgò ſempre uiuo dicitur, cuius ſpecies tres numerantur à Dioſcor. cap. 85. & 86. quarti. Maius uulgò dicitur orchiella, minus dicitur uermicularis uel pignola, & eſt maſcula & fœmella. Gal. 6. de facultate ſimpl. Frigida in tertio mediocriter adſtringit, & ſiccat leuiter. Plin. cap. 2. lib. 25.

Senecio, ἠριγέρων, uulgò ſpelicioſa, coliculus quodammodo rubẽs, folijs longis & inciſis ueluti in eruca uiſitur, flores lutei citò in pappos deſinenteis. Galen. 6. de facul. ſimp. Dioſcorides cap. 92. quarti. Nõnulli eſſe carduum benedictum affirmant. Paulus lib. 7. Mixtas habet uireis, refrigerat enim & modicè diſcutit.

Serpyllum, Dioscor. cap. 41. tertij. Galen. 6. de facul. simpl. Plin. cap. 22. lib. 20. Paul. lib. 7. adeò calefacit, ut urinam & menses moueat.

Sesamum, est simile milio, sed aliquantulo craßius, & altius folia fert rubra cum flore uiridi, & producit in siliquis semen ueluti papauer. Dioscor. capit. 90. secundi. Gal. 8. de facul. simpl. Plin. cap. 10. lib. 18. Paul. lib. 7. Mediocriter calefacit, mollit & opplet. Auer. quinto colliget. Calidum in primo, humidum in tertio.

Seseli, Arabicè siseleos, notum est, præsertim Maßiliense: ualidißimè urinam prouocat, & epilepsiæ ac spirãdi difficultati medetur. Creditur à ceruis inuentũ: nam à partu id statim comedunt, ut denuò concipiant, sicut refert Arist. 9. de natura animalium, cap. 5. Dioscor. cap. 55. tertij, & Galen. 8. de facul. simpl. lib. Plin. cap. 5. lib. 20. Paul. lib. 7. Calefacit, tenuisque substantiæ est.

Sideritis, non est herba Iudaica, ut Ruellius: nam herba Iudaica est quam uirgam auream appellamus. Hæc caulem fert rubrum

ad duorũ cubitorum altitudinem cum folijs modo oliuæ circum circa incisis, & floribus in summitate aureis, uulneribus & fistulis mirè confert, similiter in frangendo lapide, ut Arnaldus de uilla noua. Dioscor. cap. 33. quarti. Galenus 8. de facultate simpl. Paul. lib. 7. adstringit.

Sinapi triplex est: syluestre, quod semen habet paruum: commune, folia habet rapo similia: tertiũ, uulgò dicitur Rugetta, album semen ferens, & eo utimur in seruanda uinorum dulcedine. Dioscor. cap. 143. lib. 2. Gal. 8. de facul. simpl. Plin. cap. 8. lib. 19. Auic. lib. 2. Calida & sicca in quarto.

Siser, propemodum simile est pastinacis domesticis, nascitur in Germania, & uocatur rapa citrina. uide Pliniũ cap. 5. lib. 19. Dioscoridem cap. 106. secundi. Galenũ 8. de facultate simplicium. Paul. lib 7. Calidum in tertio ordine. Radix cocta stomacho utilis, urinam cit, semen tenue & discussorium, cum uino ualet singultui.

Sisymbrium, est seplasiorũ balsamita, uulgò menta Romana, uel menta Florentina.

Sisymbrium uerò aquaticum est id quod uulgò dicitur crescione. Dioscorides cap. 117. secundi. Theoph. cap. 7. lib. 6. & cap. 8. lib. 5. de plant. caus. & Plinius cap. 10. lib. 19. Galen. 8. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Calefacit siccátque in primo, humidum in secundo abscessu.

Sion, non est quod uulgò dicitur crescione, sed aliud: uerùm unum absque altero rarò inuenitur. Sion habet folia lata olusatro similia, sed crescionus habet quales in erucæ uisuntur. Dioscorides cap. 116. secundi. Plin. confundit utrumque sium, id est sium uerum & sisymbrium aquaticum, ut apparet cap. 22. lib. 22. Galen. 8. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Calidum est, urinam citat, discutit, & renum càlculos frangit.

Smilax aspera & lenis: inuenitur aspera, quæ folia habet periclymeno similia, arboribus aduoluitur, & habet innumeras uiticulas spinosas cũ fructu uuæ, racemi modo rubẽti: lenis uerò hederæ folia habet similia, & uiticulas similes antedictæ, sed non spinosas, uulgò uiluchio, & à seplasiarijs uolubilis di-

citur, flores habet orbiculatos ueluti campana. Theoph. cap. ult. tertij. Dioſcor. cap. 139. & 140. quarti. Galen. non ſimilacem, ſed milacem uocat 7. de facul. ſimpl. Plin. cap. 2. lib. 16. & cap. 10. lib. 24.

Smilax, arbor, uulgò deflexa uoce â taxo ſic à Romanis appellata, Naſſo dicitur. Vide Dioſcor. cap. 78. lib. 4. Caue tamen ab huius fructibus, quoniam interficiunt. Plutarchus inquit, quòd ſola umbra interficit, ſed de ea tu intellige, quæ in Carbonia naſcitur. Paul. lib. 7. Eſt uiroſæ uirtutis.

Smilax hortenſis, ſunt qui eſſe exiſtiment phaſelum rubeum, qui uulgò faſolo turcheſco appellatur. Manardus tenet, quòd ſit Galeni dolicus, & uulgô quod dicitur rouiglione. ſed credo illum decipi, quoniam quod dicimus rouiglione, Galen. & Paul. non dolicum uocant, ſed potius ocrum. Dioſcor. cap. 135. lib. 2. Gal. 1. de facul. aliment.

Smyrnium, uulgò dicitur Macerone, nec eſt imperatoria, ut nonnulli, quæ commendatur in omnibus frigidis ægritudinibus, ſicut in doloribus colicis & ſtomachi, men-

ſtrua prouocat & urinam, dolores dentium tollit, & cum uno ſtrangulatui uuluæ medetur, cerebrum maſticata purgat, & eius puluis ad epilepſiam, ſpaſmum, paralyſim, & ad febrem quartanam ante eius paroxyſmum per horam utiliter cum uino bibitur: ualet in peſte, & ad omnia uenena: ſpiritum reficere, & membra ſenſuum roborare poteſt: datur inſuper aſthmaticis, ictericis, hydropicis & lienoſis. Dioſcor. cap. 72. tertij. Galen. 8. de facultate ſimplicium. Plinius cap. ultimo lib. 19. Paulus lib. 7. Calefacit & ſiccat in tertio ordine.

Solanum, στρύχνον, uulgò ſolatro, cuius ſpecies à Dioſcor. quatuor enumerãtur, hortenſe, halicacabum, ſomnificum, & furioſum. Hortenſe & halicacabum nunc paßim cognoſcuntur: nam halicacabum eſt id quod Arabes uoce parum deflexa Alchachengi dicunt. Plures etiam ſpecies inueniri dicuntur, ſed de his quaſi per ſomnium loquuntur authores. Vide Dioſcoridem cap. 69. 70. 71. & 72. lib. 4. Galenũ 8. de facultate ſimpl. Pliniũ cap. 31. lib. 21. Paul. lib. 7. Hortenſe

& Halicacabum adstringunt, & in secundo ordine refrigerant.

Sonchos, sunt qui scariolam esse dicunt. Scio apud Hetruscos uocari Circebita. Dioscorides cap.110.2. Galen. 8. de facul. simplicium. Paulus lib.7. Adstringit & manifestè refrigerat.

Sparganium hucusque non uidi, etsi ab aliquibus reperta esse dicatur: hoc scio, non esse spatulam fœtidam, ut Ruellius, ex cuius succo sanãtur scabies & uolaticæ. Dioscorides cap.23.4. Gal. 8. de facultate simplicium. Paulus lib. 7. Siccandi uireis habet. Plin. cap.9. lib.25.

Spina alba, λευκάκανθα, uulgò bedeguar sicuti Arabice. Sunt qui pro spina alba accipiunt carduum benedictũ, alij carduũ carlinam dictum, alij alium carduum. Aduerte tamen bedeguar tantùm nasci in montibus & syluosis locis. Dioscor. cap.12.3. Gal.6. de facul. simpl. Radix desiccat & modicè adstringit, semen est tenuis essentiæ & calidæ facultatis.

Spina Arabica, est similis albæ. Ego eam

non uidi: hoc ſcio nõ eam eſſe, ut Ruellius putat, ſpinam arboris acatiæ. Dioſcorides cap. 73.3. Galenus 6. de facul. ſimpl. Validius adſtringit & deſiccat.

Spondylion audiui ab aliquibus eſſe inuentum: ualet epilepſiæ eius fructus & orthopnœæ. Vide Dioſcor. cap. 81.3. Gal. 8. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Conſtat uirtute acri & diſcuſſoria.

Stachys, niſi ſit marrubium album, neſcio quid ſit. Dioſc. cap. 33. Gal. 8. de fac. ſimpl. Plin. cap. 15. lib. 24. Paul. lib. 7.3. In calefaciendo tertium ordinem occupat.

Stacte, eſt ſtyrax liquida. Dioſc. ca. 64.1.

Staphys agria, ἄσαφις ἀγρία, uulgò ſtrafuſano, ſiue uua ſeluatica. Dioſcor. cap. 150.4. Galen. 6. de facul. ſimpl.

Stibium & ſtibi, antimonium eſt, ut placet Auicen. & Serap. Fũditur ipſe, & omnia metalla facit fluida, ut ferrum. Dioſcorid. cap. 53.5. Galen. 9. de facul. ſimplic. Exiccat & conſtringit. Plin. cap. 6. lib. 33.

Stœchas, Arabicè ſtichados, eſt res notiſſima. Vide Meſ. & Dioſcor. cap. 28.3. Galen.

8.de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Aperit, extenuat, detegit & confirmat uiſcera.

Stœbe non cõuenit cum ſcabioſa, ut nonnulli affirmarunt, ex cuius decocto ſanantur ſcabies & pulmonis uitia. Dioſcor. de ſtœbe cap. 13. 4. & Galen. 8. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Semen & folia in tertio adſtringunt.

Styrax, uulgò ſtorace calamita. Dioſcor. cap. 70. primi. Galen. 8. de facultate ſimpl. Plin. cap. 25. lib. 12. Paul. lib. 7. Calefacit, emollit, & concoquit.

Sycomorus, arbor noſtro moro non diſsimilis, fructum fert non ramis, ſed caudice ficorum groſſulis dulciorem. Dioſcorides cap. 148. primi. Gal. 2. de alim. Theoph. cap. 2. lib. 4. Plin. cap. 7. lib. 13. Paul. lib. 7. Fructus nullius nutrimenti, liquor arboris emollit, uulnera conglutinat, & tumores diſcutit.

Tamarix domeſtica apud nos non inuenitur. Dioſc. cap. 101. primi. Gal. cap. ultimo 7 de facul. ſimpl. Plin. cap. 21. lib. 13. Paul. lib. 7. Incidit, extergit, ita tamẽ ut manifeſtè non exiccet, ſed adſtrictionis particeps ſit.

Telephium, eſt faba craſſa, uulgò dicta.

Diosco.cap.ult. lib.2. Galenus 8. de facult. simplic.Paul.lib.7.Calefacit in primo,& in secundo desiccat.

Tamarindi, aliàs dactyli Indi uocantur: uide suprà.

Terebinthus,res est nunc nota, olim quasi incognita recesserat. Nunc eius resina non liquida,sed potius cocta ad nos affertur.Dioscor. cap.77.primi.Theophr.cap.15. tertij. Inuenitur tam masculus,quàm fœmina.Gal. 8.de fac.simp. Fructus adstrictorium quiddàm habent, sed in secundo calefaciunt & desiccant.

Teucrium adhuc non uidi.Plin.cap.5.lib. 25. duas species teucrij memorat, & secundum habere folia fabæ similia adserit: unde nonnulli id esse uoluerunt, quod uulgò dicitur faba grassa. Dioscorid. cap. 102. lib.3. Gal.8.de fac.simp. Exiccat in tertio, calefacit in secundo.

Thalictron est secundum Ruellium herba Argentina,quæ folia coriandro similia habet.Dios. cap.93.quarti.Gal.6.de fac.simp.

Thapsia rarò ad nos affertur.Valet liui-

ditati carnis cum thure & cera, ut refert Plin.cap.20.lib.13 Gal.6.de facult.simplic. Dioscorid. cap.151.quarti. Theoph.cap.23. lib.9. Est radix uomitoria.Paul.lib.7. Acris est & uehementer cum humiditate calefacit, ex alto attrahit,& attractum discutit.

Thlaspi quid sit, non possum affirmare: nam bursa pastoris multùm à thlaspi differt, si quis rationem utriusque perpendat. Dioscor.cap.145.secundi.Gal.6.de facult.simp. Paul.lib.7. Semen uiribus acre,ut intestinorum abscessus potu rumpat.

Thymbra siue Satureia, siue cunila, uulgo Sauorezo siue peuerella, apud Tuscos coniella,pollet ac ipse thymus.Diosco.cap.40. tertij.Plin.cap.8 lib.19.& cap.20.lib.20. Reperitur domestica & syluestris:quare non mirum si Columella inter Thymbram & Satureiam,diuersitatem posuerit. Paul.lib.7. Syluestris præstat,quæ thymus,hortensis uerò imbecillior.

Thymus inuenitur albus & niger:at niger iuxta Aetij placitum est malus. Dioscor.cap. 39.tertij.Gal.6.de facult.simpli.Theophr.

cap.2.lib.6.Paul. lib. 7.Calefacit in tertio, & desiccat,& glutinosos humores incidit.

Tithymali genera sunt septẽ,charatias & myrthites,quæ sunt nobis incognita: Paralius uerò ab aliquibus cognoscitur, & uulgò uocatur herba mora, ex qua pisces moriuntur. Cyparisius est esula minor : dendrodes,à me nunquam uisus . Plathyphylos, apud Tuscos dicitur torto maglio . Nota tamen quòd cyparisius uocatur à Mesue alscebram, & ab Auic.scebram,alscebram uerò mezeheregi est pityusa à Diosc. Lac eorum depilat oleo in sole inunctum, & ortum tandem prohibet. Diosco.cap.159.4. Gal.8.de facul.simplic. Plin.cap.8.lib.26. Paul. lib. 7. Omnes è quarto ordine calefacientium, acrimoniæ & ualidæ amaritudinis participes.

Tragacantha, uulgò draganti eius gumi uocatur,in Creta & Achaia nascitur. Gal. 8. de facult. simplic, exiccat. Dioscor. cap. 21.tertij.Plin.cap.21.lib.13.Paul.lib.7.Similes gumi uireis habet.

Tragion quid sit diuinare nescio,sicut etiã de eius secũda specie dicerẽ,nisi fortè sit pim

pinella, uel ſaxifragia hircina. Galen. 8. de fac ſimp. Dioſc. cap. 47. & 48. quarti. Plin. cap. 21. lib 13 Paul lib. 7. Calidum in tertio, attractorium, diſcutiens.

Tragum niſi ſit ſpecies iunci, haud etiam ſcio quid eſſe poßit: nam ſine folijs Plin. eam cum minimis ramentis pingit, cap. ult. lib. 27. Dioſcor. cap. 49 libri quarti.

Tragoriganũ, ut placet Leoniceno, in acetarijs comeditur, uulgò tragone appellata. Dioſcorid. capit. 30 tertij. Plin. cap. 17. lib. 20. Galen. 8. de facult. ſimpli. Paul. lib. 7. Vires habet origani, & nonnullam etiam adſtrictionem.

Tribulus habet duas ſpecies, ut Theophr. cap. 5. lib. 6. quarum una producit fructum ſpinoſum, cuius radices à multis pro iringo condiuntur, & re uera decipiuntur. Dioſ. ca. 16. quarti. Gal. 8. de fac. ſimp. Plin. cap. 16. lib. 21. Paul. lib. 7. Mediocriter refrigerat, ſed terreſtris ſiccando ualentior eſt, aquaticus leuiter humectat.

Trifolium, τρίφυλλον, omnibus notũ, cuius ſpecies apud nos tres enumerantur, prima

habet folia rotunda & magna, secunda longa, tertia rotunda & minuta. Plin. cap. 9. lib. 21. Scripsit etiam de trifolio acuto Scribonius, & est species trifolij acetosi, & uulgò dicitur Alleluia, *siue pan cuculo*. Decipiuntur *qui pro andacocha semen trifolij accipiunt: nam andacocha nil aliud est quàm lotus syluestris siue* AEgyptius. Galen. 8. de facult. simplic. Dioscorid. cap. 114. tertij.

Trinitas, *herba nota ferè omnibus, habet enim folium in tres partes diuisum, simile folijs cyclaminis cum cœlestis flore coloris*. Cõglutinat *uulnera & intestinorum rupturas, & quæ in scrotum descendunt, præsertim si medium huius pulueris cochleare cum uino styptico sumatur*.

Tripolium *etsi ab aliquibus credatur esse turbit, nihilominus decipiuntur: si quidem nostrum turbit odorem non habet ut tripolium, sed creditur potius turbit nostrum esse alipiam* Dioscoridis: *sed quum uerum tripolium non habeatur, id quod à monte sancti* Angeli *affertur, esse cortex pityusæ creditur*. Dioscorid. cap. 130. quarti. Galen. 8. de fac.

simpl. Plin. cap. 7. lib. 26. Paul. lib. 7. Calida radix est in tertio, & acris.

Tubera, Græce ὕδνον, uulgò tartufi, de quibus mentionem facit Plinius cap. 2. lib. 19. Galen. 2. de facul. aliment. non habet, ut ipse inquit, euidentem qualitatem. Auicen. 2. suorum can. Componuntur ex terrestri & aquea sabstantia & sapore priuantur, generant humorem melancholicum, crassum, & quandoque paralesim, stomachum aggrauant, & malè digeruntur. Dioscorid. cap. 134. secundi. Paul. lib. 7. Constant ex terrestri substantia cum modica uirtute tenui.

Tussilago, Græcè βήχιον, uulgò farfara uel ungula caballina dicitur, nota est: eius fumus prodest tussientibus, unde nomen accepit. Dioscorides cap. 117. tertij. Galenus 6. de facul. simplic. Paulus. Constat ex calida & aquosa substantia.

Turbit Mesue est radix alipiæ, ut dictum est de Tripolio.

Typha, τύφη, uulgò mazza surda, hæc nascitur in aquosis ac palustribus locis. Surda iccirco dicta, quia eius lanugo si aures ali-

cuius ingrediatur, facilè ille surdescit, est nota etiam pueris, quum sæpe illam primò manibus habeant. Dios.cap.124.tertij. Theoph. cap.13.libri primi. Apud Galenum uel Paulũ nulla de hac fit mentio. Plin.cap.10.lib.18.

Vmbilicus ueneris, Græcè κοτυληδὼν, uocatur apud Tuscos coopertorium. Sunt qui in Lombardia cymbaria quadam pro Veneris umbilico utuntur. Dios.cap.87.quarti. Gal. 7. de fac. simp. Plin.ca.2.li.25. Paul.lib.7. Refrigerat, repellit, abstergit, dissipat.

Verbascum, Græcè φλόμος, uulgò tasso barbasso, & est omnibus notũ. Inuenitur mas & fœmina: mas ex folijs strictis, fœmina ex latioribus: cæteræ species nondum mihi sunt cognitæ, etsi Ruellius primulam ueris esse unam phlomi speciem crediderit, sese profectò decipiens, quum nullibi de eius flore agat Dioscorides. Succus ex flore huius herbæ omnes faciei maculas abstergit. De uerbasco loquitur Galen.8.de facul. simpl. Dioscorid.cap.99. quarti. Plin.ca.6.lib.26. Paul.lib.7. Folium omnium siccantem & mediocriter adstringentem uim referunt.

Verbenaca tã recta quàm supina, à Græcis περιστερεὼν dicta, uulgò berbena uocatur, nec uirtute hæ species inter se differunt, nisi quòd altera mas, quæ raris folijs constat, altera fœmina magis foliosa. Diosco. cap. 58. & 59. quarti. Plin. cap. 9. lib. 25. Galen. 8. de facul. simp. uim habet siccantem.

Vetonica, κέστρον, uulgo notissima est, quæ tot uirtutes præ se fert, quot Anto. Musa, Cæsaris medicus, illi attribuit. Vide Dioscorid. cap. 1. quarti, & Gal. 8. de facul. simp. Mundificat renes, pulmonem, pectus, & hepar. Plin. cap. 8. lib. 25.

Viola alba, λευκόϊον, ex qua unguentum iasminum fit, nota omnibus est, sicuti & uiola lutea, quæ à seplasiarijs uocatur lzeiri, de cuius uiribus Galen. 7. de facul. simplic. tractat. Diosco. cap. 129. tertij. Paulus lib. 7. Frutex abstergendi extenuandique uires habet, magis autem flores.

Vitex, Græcè ἄγνος, uulgò agno casto dicitur, & est duplex, albus & niger, maior & minor, ut testatur Plinius cap. 9. lib. 24. Galen. 6. de facul. simplic. Calidum & siccum

est in tertio. Dioscorid. cap. 120 primi.

Vitis alba, Græcè ἀμπελολεύκη, uulgò brionia dicitur, siue zucha saluatica, & est res notissima: uide de eius uiribus Dioscorid. cap. 176. quarti. Galen. 6. de facul. simplic. Radix resoluit splenis duritiem.

Vitis nigra, siue ἄμπελος μέλαινα, uulgò dicitur uua tamina, & apud Tuscos tamaro, & est res nota. Dioscor. cap. 177. 4. Plin. cap. 2. lib. 23. Paul. lib. 7. Pollet, sed non ita efficaciter ut alba.

Viticella, quæ ab aliis dicitur momordica, ab aliis balsamina, ab aliis coranzana, inuolucris herba est, florẽ habens cucumeri similẽ, à quo postea fructus oritur, ouo gallinæ similis, sed minor satis cũ quibusdã ueluti acutis spinis uiridis existens ante maturationem, & rubens post ipsam maturationem: cuius folia neruorum uulnera conglutinant, & oleum ex infusione, eius fructus uulneribus, apostematibus, & ulceribus mamillarum non solùm prodest, sed mirum in modum dolores matricis per clysterẽ iniectum & hæmorrhoidarum, uulnerum, & apostematum maxi-

mè leuat ac tollit, cicatrices extenuat, &c. ut uidere poteris iuxta Mathiolũ Senensem cap. de uite nigra.

Vitis syluestris, Græcè ἄμπελος ἀγρία, omnibus nota: longas enim ex se mittit uiticulas, uinũ uitis modo ferentes, lignosas & asperas. Folia solatro similia, latiora tamen & longiora, florem ceu musculosum capillum, fructum exiguis uuis similẽ, radices in aqua decoctæ dantur contra cutẽ subeuntes aqua, acini uuarum asperam & discolorem cutẽ, omnésque alias maculas repurgant. Diosco. cap. 175. quarti. Galen. 6. de facul. simplic. Paulus lib. 7. Germina abstergunt, & nõnihil adstringunt.

Vrtica, Græcè ἀκαλύφη, res notißima est: uide de eius uiribus Dioscorid. cap. 89. quarti, & Gale. 6. de fac. simp. Plin. ca. 15 lib. 21. Paul. lib. 7. Tenuem habet substantiam, citra rosionem siccat, tumores discutit, abstergit, & uentrem subducit.

Xanthion, uulgò lappa minor dicitur, inuenitur in pinguibus locis, & in paludibus per æstatem siccatis: uide Dioscoridem cap.

133. quarti. Galen. 8. de facul. simplic. Paul. lib 7. Fructus discutiendi uires habet.

Xyris, sunt qui eum esse uelint uulgarem acorum, ego eum nuspiam uidi: scio tamen ex Galeno 7. de facul. simplic. quod eius semen est ualidissimum in prouocanda urina, & in duritie splenis. Diosc. cap. 24. quarti. Paulus li. 7. Tenuis & discussoriæ & extrahentis est facultatis ac etiam exiccatoriæ.

Zea nil aliud est, quàm nostra spelta uulgaris. Dioscorid. cap. 80. secundi. Plin. cap. 8. lib. 18. Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Viribus tritici respondet, & medium inter calorem & siccitatem obtinet.

Zingiber, res nota est seplasiariis, & affertur ex Arabia & ex AEgypto, germinat quotannis, folia habens harundini similia. Dioscorid. cap. 149. secundi. Galen. 6. de facul. simp. Paul. lib. 7. Impense calefacit.

Zedoaria, radix est gingiberi similis, odoratior tamen & aliquantulũ amara, nõ autẽ sic acuta ut gingiber, impinguat, flatum discutit, & comesta affert odorem allij, ceparum & uini. Confert etiam morsibus animalium

uenenosis, resoluit apostemata matricis, curat uomitum & dolores colichos, &, ut refert Auicennas, est theriaca Napelli. Serap. lib. aggr. cap. Zerumbet & Auicen. lib. 2. Calida & sicca est in tertio gradu.

Zythũ, siue ζυθὸς, *nihil aliud est quàm potus qui ex hordeo & frumento paratur, quẽadmodũ ceruisia. Vide Dioscoridem cap. 79. secundi. Plinium cap. ultimo lib. 12. Paulum lib. 7. Compositæ est substantiæ, acris enim est & frigidus.*

FINIS.

EXCVDEBAT CARO-
LVS STEPHANVS, TY
POGRAPH. REGIVS,
PARISIIS, AN. M. D.
LIIII. ID. SEPTEMB.

(2)

IOANNIS

BACCHANELLI, Regiensis, De consensu Medicorum in curãdis morbis libri quatuor.

Eiusdem de consensu Medicorum in cognoscendis simplicibus liber unus.

LVTETIAE.

Apud Carolum Stephanum, Typographum Regium.

M. D. LIIII.

AVTHORES, QVORVM CONsensus hoc libro producitur.

Hippocrates	Auicennas
Plato	Auerrhois
Aristoteles	Razes
Galenus	Serapio
Aetius	Haly abbas
Paulus AEgineta	Azaranius
Alexander Tral.	Nicolaus Florentinus
Cornelius Celsus	Conciliator
Oribasius	Mesues
Dioscorides	Gordonius
Theophrastus	Michael Sauonarola
Theophilus	Marcus Catinarius
Plinius	Arculanus
Philaretus	Guilielmus Placentinus
Platearius	Ioannes Manardus.

Carolus Stephanus Lectori S.

LICEAT mihi per tuum fauorem, Lector, hoc de Bacchanello non quidem tibi persuadere, sed tantùm affirmare, ac liberè pronunciare, nihil in eius libro de Medicorum in curandis morbis, ac simplicibus dignoscendis consensu me reperisse, quod non baccas myrtheas ac laureas potius, quàm Bacchum redoleat: adeò sibi constat in veterum authorum productionibus, adeò compositè ac concinnè quæcunque ad Medicinam faciunt, in memoriam tibi reduxisse mihi visus est. Quo (siue laborem, siue industriā appelles) si quid præstantius esse putes, id verò à te vehementissimè requiro. Non enim dubito, quàm sis in recentiorum vigilijs perscrutandis diligens ac curiosus. Sed hoc ab humanitate tua lubens expostulauerim: nihil vt ob sermonis venustatem (qui in eo haud ita fortasse tersus atque expolitus esse videbitur) iudicij atque authoritatis illi adimas. Certè perinde non est, ac si de Rhetoricis, aut bene atque ornatè dicendi ratione conscripsisset. Verùm si tu in huius vigiliis succum eum, qui ad medicandi ra-

tionem faciet, expostulabis, hunc à paucis etiã veterum in ea re superatum fuisse facilè indicabis. Atque hoc quidem est, quod te admonere volui, antequam ad huius vigiliarum lectionem aggrediaris. Vale.

IOANNES BACCHAnellus, excellentiss. Medico Ioanni Scutellario S.

CERTVM est mi doctissime Ioannes, quòd olim elegeram quædam Medicorum dogmata, ad medẽdi normã satis (meo iudicio) opportuna, tum vt inde labili memoriæ, quandoque aliis in rebus occupatæ, succurrerẽ, cũ etiã vt illis satisfacerẽ, qui non nisi authoritatibus, etiam si mille rationes probatissimæ adducerẽtur, acquiescere nolũt. Certè, vt ingenuè fatear, quod ex mea inuẽtione nõ poterã, vt Græcè loquar, συλλεξάμενος γὰρ πολλὰς τῶν παλαιῶν ἐκείνων βίβλους ἀνδρῶν, ἐν μέσῳ τούτων ἐμαυτὸν ἵδρυσα, ac flores varios veluti ex pratis relegẽs, ita effeci, vt quod prima nauigatione non poterã, πρὸς τὸν δεύτερον πλοῦν me contulerim ac expediuerim. Sed opus adeò vtile ac gratũ esse non potest, vt tuo excellenti in-

genio poſſit ſatiſfacere : quanquam (ni fallor) nihil in eo dictum vel excogitatum eſt, quod authoritate non comprobetur, quod planum non ſit, quod non remediis fultum, quod breuitatem etiam non amplectatur: in quo multa vno intuitu viſuntur ac comprobantur, quæ ſicco pede fortè intacta dimitterentur. Non auderem tamen (quod expoſtulas) vt formis excuſum iſtud opus in publicum prodiret: ne mihi nouo homini, & vix intra proprios lares cognito, id mihi vitii daretur, quòd plura voluerim amplecti & exprimere, quæ ſemidocto cuiuis homini nota ac vulgata ſunt, & ita trita ac exploſa, vt vix de illis mentio fieri debeat. Vrget tamen me tua quotidie humanitas, & potiſſimis præcipuè rationibus adhortatur, vt illud iam iam in lucē pariam, & alios iuuenes huiuſce mei laboris participes efficiam. Certè vereor ego, ſi tuæ

voluntati obtemperare voluero, ne velut inter olores anſer primùm obſtrepere videar. Et quũ plurimi nominis apud te ſim, ne deinceps de me id fiat, vt eſt apud Theocritũ, ꝙ τόσον ἔχοι λάθας, ὅσον πόκα θασέα φαντὶ Εν δίᾳ λασθῆμεν εὐπλοκάμου ἀριάδνας. Noſti enim (ita varia ſunt hominũ ingenia) quod vni placere ſolet, multis nõ placere poſſe. Nec te præterit, ꝙ in diuino illo Platone cõfuſionẽ criminãtur, in Ariſtotele tenebroſam obſcuritatem, in Plinio turbulentã quandã congeriẽ, in Paulo Ægineta mirã breuitatẽ, in Auicenna etiã nuper emẽdato quãdã nominũ barbariẽ, in Galeno nimiã prolixitatẽ, & ad praxim nõ deſyderatum ordinẽ, in aliis cõfuſionẽ potius, quàm cõpoſitionem: qui dũ Latini videri non poſſunt, interdũ ita loquũtur, vt vix à paucis quid velint intelligantur. Quid dicã de Hippocrate, qui modò laudatur, modò à Galeno dam-

natur ac reprehenditur?Hunc deinde Auerrhois plurib⁹ in locis, alioqui doctissimum, etiã redarguit. Postremò Thessalus omnium placita medicorum renuit ac cõfutat, adeò vt nihil sit in scientiis ab omni parte beatum. Quare si vera hæc tibi esse videntur: existimare poteris, pauxilla hæc mea, quæ nec nomine digna sunt, si in lucem exierint, quo tandem appulerint ac peruenerint, vt ἡμιώτερα, sicut dici solet, πολὺ τῶν χαφιστομένων τὰ χρηστά εἰσί. Verùm si his rationibus acquiescere nolueris, ecce mitto tibi librum, vt tuo arbitratu eo vtaris ac abutaris: expunge ac reseca quod est superfluum: quod verò deficit, adiunge: fac vt lubet, modò id intelligas animi nostri pignus apud te esse, & tenax nostri amoris intimi quoddam vinculum. Vale, &, vt facis, me ama. Ex ædibus nostris, 5. Calendas Maii, Anno 1550.

IOANNIS BACCHANELLI, Regiensis, De cōsensu Medicorum in curandis morbis, Lib. I.

Quid sit Medicina.

EDICINA, *est scientia corporis humani sanitatem reficiens uel cōseruans. uel, Medicina est adiectio & ablatio. uel, Medicina est scientia, sanitatis conseruatrix, morborúmque repultrix. uel, Medicina est, quæ sanis uictus rationem præscribit, & ægrotos curat. Quæ*

definitiones, ueræ non sunt medicinæ : non enim hæc ipsa efficit, sed ex illis quæ efficit hæc proueniunt, idque non semper. Quare Medicina erit scientia salubrium, insalubriũ & neutrorum.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Galenus 11. Meth. cap. 12, Medicina appositio est & detractio, deficientium quidem appositio, redundantium detractio. Et hæc intelliguntur de prima, secunda & tertia descriptione. De quarta loquitur Gal. lib. finitionum med. in principio. Sed quòd hæ non sint ueræ definitiones, ex sequentibus locis monstratur. Gal. in lib. de sectis, ad eos qui introducuntur, Propositum artis medicæ est sanitas, finis uerò eius adeptio. Quibus autem quis absentem sanitatem recuperet, uel præsentem conseruet, medicis cognoscere est necessarium. Porrò quæ absentem sanitatem restituunt, curationes & auxilia uocantur: quæ præsentem conseruant, salubris uictus est ratio. Quod si ita est, medicina igitur non erit

conseruans uel reficiens, sed salubrium, insalubrium & neutrorum scientia. Quod probatur ex Gal. 1. art. med. cap. 2. Auic. Medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanantur, uel ab ea remouentur, ut habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur. Si scientia est, qua noscuntur humani corporis dispositiones, id igitur non erit, quod adiicit uel aufert, quod reficit uel conseruat, nec quod ægros ad sanitatem perducit.

Quot sint partes Medicinæ.

Partes Medicinæ sunt quinque. Prima est φυσιολογικὴ, id est, rerum naturæ contemplatio. Secunda est αἰτιολογικὴ ϗ παθολογικὴ, id est, causarum & affectuum consideratio. Tertia est ὑγιεινὴ, sanitatis tuendæ ratio. Quarta est σημειωτικὴ, id est, signorum obseruatio. Quinta est θεραπευτικὴ, id est, medendi modus. Physiologica naturam hominis consyderat, & elementa quibus componitur: & generationem eius, & partes corporis tã intrinsecas quàm extrin-

secas. αἰτιολογικὴ uniuscuiusque morbi causas & effectus inquirit. ὑγιεινὴ sanitatem tuetur, præcauendo ne corpora in morbos incidant, & ubi inciderint, ad sanitatem reducit. σημειωτικὴ signorum notitiam, præteritorum cognitionem, præsentium inspectionem, & futurorum præsagia nobis declarat. θεραπευτικὴ tres in partes diuisa est, unam, quæ uictu curat, alteram quæ medicamentis, tertiam quæ manum admouet.

Loci consentientes de naturæ contemplatione.

Gal. lib. de constit. art. med. cap. 13. *φυσιολογικὴ non est inter minimas naturalis contemplationis partes recensenda, immò opus erit medicũ in ea esse probè exercitatum.* Et *primo de elem.* Naturalis *scientia corpora quæ generantur ac intereunt, quæque prorsus sunt exposita transmutationi, contemplatur: quibus deinde ablatis pariter & medicina tollitur.* Primùm *quidem ob id, quòd ea sit quasi generationis & interitus ministra.* Et *Meth. tertio cap. quarto,* Nihil *posse me-*

dicum, inquit, de ulla ſimilarium partium agitare ſine naturali ſciētia. Et tertio Meth. cap. 7, In eiuſmodi ſermonis noſtri decurſu perſpicuum planè fit, tum ægri naturam eſſe conſiderandam, tum cuiuſque hominis eſſe propriam curationem, &c. Et in lib. quòd optimus ſit medicus & phyſicus. Hæc ars docet corporis noſſe naturam, tum eam quæ ex primis conſtat elementis, tum quæ conſtat ex ſecundis. De cæteris medicinæ partibus deinceps ſuis locis loquemur.

Quid ſit Natura.

Natura philoſophicè ſumpta, eſt quæ deorum, hominum, ſyderum, plurimorúmque corporum eſſentiam, potentiam, uiréſque cōplectitur.

Natura humana, eſt temperies, uel quādā facultas, qua animal regitur.

Loci conſentientes de Natura philoſophica.

Plato loquēs de natura deorum, uim quādam eſſe dixit rationis atque ordinis parti-

cipem, cuius solertiam, inquit Cicero de natura deorum, nulla ars, nulla manus, nemo opifex consequi potest imitando. Gal. lib. finit. med. de mente Platonis, Natura est uis, quæ ex seipsa mouetur, auctor formationis, generationis & perfectionis. Arist. sec. physic. Natura est principium motus & quietis in quo est primò & per se.

Loci consentientes de Natura humana.

Gal. tert. de temper. & secun. aphor. com. 34, Natura humana nihil aliud est, quàm ex primis quatuor elementis conflata temperies, uel facultas quædam uniuersi corporis rectrix. Et quin. de Sympt. cau. in principio, Natura est omnis illa facultas, qua animal regitur, siue illa pendeat à uoluntatis nostræ imperio, siue secus. Et sext. de Sympt. cau. cap. prim. Natura est aggregatio omnium uirtutum, quæ totum corpus regit. Et lib fini. med. Nam est spiritus calidus, qui ex sese pro seminarij rationibus mouetur, ac certis temporibus homines generat, perficit & conseruat.

Quot modis accipitur Natura?

Accipitur Natura quadrifariam, primò pro facultate naturali, secundò pro consuetudine, tertiò pro temperie & compositione naturali, quartò pro naturali calore.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd pro naturali facultate natura accipiatur, hi sequentes loci attestantur. Gal. quinto de Sym.cau.cap.2, Nam si morbus facultatem uicerit, id est naturam, membrum haudquaquam poterit transferre: si superior manserit facultas, id est natura, nihil eã impediet. Et paulò inferius, Natura facultates attollit & sustinet, id est, natura hoc efficit. Et quarto de uic.in mor.ac. Scire oportet naturam haudquaquã quiescere, sed interdum contentos humores ita aggredi, ut à bonis eos separet, &c. id est, Naturam esse facultatem qua boni humores retinentur, & praui reÿciuntur. Pro secundo, de consuetudine. Gal. 2. de temper. Consuetudo est natura acquisita,

& Hip.lib. de Aëre & aqua: item Auerrhois pri.phy. & Arist. in prædicamentis, Consuetudo est altera natura. Pro tertio, de temperie: Gal.2.de temper. Hæc in nostra regione, quæ utique est temperata, subiectarum partium naturam prodit, id est, temperiem demonstrat. Nam temperaturas iuxta regiones ibi consyderat. & Auic. Humor & natura mutant animam, id est, humor & temperies. Pro compositione sic, & intelligitur de natura medicinarum. Vnde citatur poeta in lib. de natura humana ita loquens,

Sic ait à Maia genitus, medicamē & offert
Euulsum terra, naturámque edocet eius.

id est, compositionem eius explanat. Pro quarto, de naturali colore, Gal. lib. de tre. & pal. cap. 6, Natura & anima nihil aliud quàm calidum est, quod semper mobile est. Distinguit autem naturam ab ipsa anima primò de potentiis naturalibus, dum dicit, Et motor in corpore aut est natura, aut anima. Hîc pro calido intellige calorē innatum, qui teste Gal. aphor. pri. comm. 15, est facultatis nos gubernantis robur, & omnium natura-

lium operum causa.

Quid est elementum.

Elementum philosophicè sumptum ita describitur, Elementum dicitur id ex quo quidpiam primò componitur, & est in eo, indiuisibiléque existit specie in aliam speciem. Medicè sic, Elementum est minima rei particula cuius est elementum.

Loci consentientes de elemento philosophico.

Arist. 5. Met. tex. 4, στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος. *Similiter secūdo de generatione à principio, & tertio cæli, & de sensu & sensato tex. 20.*

Loci consentientes de elemento Medico.

Gal. 8. de plac. Hip. & Plat. Nominatur utique elementum, quodcunque minima sit pars illius rei, cuius fuerit elementum. Similis sententia est pri. elementorum cap. pri. item primo elementorum ad medium, Si elementū

sit minima & simplicißima rei particula, atque hoc si sensu metiri oporteat, profectò os & similaria omnia erunt humanorum corporum elementa. Et Auic. pri. cau. cap. 3, Elementa sunt corpora, & sunt primæ partes humani corporis & aliorum, quæ in partes diuersarum formarum diuidi minimè poßsunt. Intellige quatuor elementa sub ratione elementi hîc definiri: nam dixit, sunt corpora, ut primam materiam, facultates, & id genus alia excluderet. Dixit primæ partes, ut ne quis de humoribus membrísue simplicibus, ut caro, os, &c. quæ in componẽdo nõ sunt, prima intelligeret. Cætera in descriptione sunt nota.

Quot sunt elementa?

Vniuersalia elementa sunt quatuor à prima materia, ut Ignis, Aqua, Terra, Aer. Particularia erunt duo, membra simplicia & humores.

Loci consentientes de vniuersali elemento & de particulari.

Arist. secundo de generatione probat per

quatuor qualitates, eſſe quatuor elementa. nam ſicut ſunt quatuor qualitates, ut calida, frigida, humida, ſicca: ita erunt quatuor cõiugationes, ut calidum cum humido, unde aer: calidum cum ſicco, unde ignis: frigidum cum humido, unde aqua: frigidum cum ſicco, unde terra. Probat etiam hæc eſſe quatuor per binas eſſentiales formas elemẽtorum, quæ ſunt grauitas & leuitas. Auic. & Auer. ſimiliter iiſdem argumentis hoc probant. De particularibus elementis Galenus ſecundo elementorum, Hominis uerò propria elementa ſunt ipſæ particulæ minimæ, quæ ſimilares appellantur: de quibus (inquit) paulò pòſt in diſſectionum pertractationibus ſermo erit. Et ſecundo element. in primo, Sanguis enim pituita & utraque bilis ſunt non modò generationis hominum, ſed cæterorum animalium ſanguine præditorum elemẽta. Probatur etiã tali ratione: Id eſſe elementum dicitur, quod eſt principium omnium corporis particularum: ſed ſanguis cum aliis humoribus in utero matris eſt huiuſmodi, Igitur ſanguis & cæteri humores erunt elementa.

Authores erronei dissentientes circa elementa.

1 *Adserere, elementa esse unum, ut plerique philosophi.*

2 *Adserere, duas qualitates in summo in elementis dari.*

3 *Adserere, idem esse principium & elementum.*

4 *Adserere, elementorum doctrinam esse medico inutilem ac superfluam.*

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutat eos Galenus primo de elementis, Si unum est, uel erit patibile, uel impatibile: non patibile, quia unum quatenus unum, non habet in quod transmutari, uel à quo pati poßit: non impatibile, quia tunc id alteratione & sensu careret, igitur plura quàm unum. Arist. primo phys. contra hos inquit, Quicunque ens unum esse pronuntiant, naturalis philosophiæ principia tollunt: quum maximè in physica contemplentur corpora, quæ generantur & intereunt, & transmuta-

tioni sunt exposita, quæ si auferantur, tum medicina tollitur. Ad secun. Arist. secun. de generatione inquit, Quòd ignis est magis calidus, quàm siccus: aer magis humidus, quàm calidus. Igitur duæ qualitates non sunt in summo in elementis.

Obiectio.

Quomodo dicis hoc? nam Galenus quem tantopere sequeris, dari has qualitates in summo docet primo elementorum?

Responsio.

Quòd in igne sit summus calor & summa siccitas, uerum est, ut Galenus asserit, si modò intellexeris, in superlatiuo gradu has qualitates reponi non debere, sed quòd sint duæ qualitates in summo, id est, simplices & sine ulla admixtione. Ad tertium, Gal. pri. de elementis, Principia sunt eiusdem generis cum iis quorum sunt principia: sed elementa non sunt huiusmodi: igitur sunt diuersa. Quòd principia sint eiusdem generis, probatur ab ipso: nam simplex qualitas ita qualitatis cõpositæ, sicut simplex corpus corporis compo-

ſiti eſt principium. Differunt etiam, quia elementum dicitur de cauſa materiali intrinſeca: at principium de cauſa finali & efficiente extrinſeca, ut Ariſt. 12. Meth. Quòd uerò elementum dicatur de cauſa materiali, probatur ex Ariſt. 8. Meta. dum inquit, Elementum eſt materia, cuius eſt elementum.

Ad quartum: Quòd hæc doctrina elementorum non ſit inutilis, neque ſuperflua, probatur à Galeno primo de elementis, tribus medijs: Primo, quia omne quod noſtris corporibus offertur, non impermixtum eſt, ſed cum altero ſemper mixtum: Secundo, quia omnibus elementis, ut aqua, aere, terra, igne, ſemper utimur: Tertio, quia hæ qualitates poſſūt omnem ſubſtantiā tranſmutare, unde fit, ut ſi quid in qualitatibus modum exceſſerit, comprimi indigeat, & ſi quid defluit, reſtituatur: igitur nec inutilis, uel ſuperflua. De elementorum utilitate lege uberius Auicennam cap. de elementis.

De temperaturis, & primo de earum deſcriptione.

Temperies, quæ à Græcis κράσις dicun-

tur, duplices sunt, quarum altera qualitas est, quæ ex elementorum qualitatibus conficitur. Altera quæ ex mixtorum etiam inuicē actione & paßione resultat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

De utraq; loquutus est Auic. pri. pri. cap. de complexionibus, Complexio est qualitas, quæ ex actione & paßione diuersarum qualitatum in elementis inuentarum prouenit, quorum partes ad tantam paruitatem sunt redactæ, ut plurimùm cuiusque earum, plurimum alterius contingat. Ac si dicat, Temperies est quoddam aggregatum, nō ex actione & paßione mixtorum, sed ex qualitatibus elementorum, ut res naturales & corporeas excluderet. Nam dictum est etiam alibi ab ipso, quòd ex primis elementorum qualitatibus remißis, quædam media qualitas constituitur, quæ corporis mixti est propria qualitas. Vide fusius de his Arist. quar. Methe.

Quot sunt Temperaturæ.

Nouem sunt temperaturæ, octo inæquales,

& una æqualis: unde inæqualium quatuor sunt simplices, ut calida, frigida, humida, & sicca: quatuor ex his compositæ, ut calida & humida, calida & sicca, frigida & humida, frigida & sicca. Æqualis est, qua corpus incolume cum moderatione quadam seruatur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd nouem sint, probatur ex Auic. pri. pri. cap. de complex. Tum, inquit, postquam de complexione temperata diximus, ad loquendum de distemperatis redeamus. Igitur datur temperata complexio. Quòd uerò distemperatæ sint octo, paulò inferius dicta resumens, inquit, Vnaquæque autem harũ octo complexionum aut est cum materia, aut sine materia, &c. Gal. pri. de temper. cap. pri. Vnum igitur & primum id est, quòd temperatam naturam dicimus, quæ tamen non uirtute modò, sed etiam uiribus reliquis præstat. Et pri. de temper. probat etiam, quòd detur ista temperata natura, tali ratione, Caliditas stat cum excellenti siccitate & cum ex-

cellenti humiditate, igitur cum medio inter eas, & sic datur natura media contra philosophos. Quòd uerò sint nouem temperaturæ, probatur rursus ex Gal. pri. de temp. cap. 8. dum inquit, Etsi quidem hæc sic se habent, sicut certè se habent, cur nouem dicere uniuersas temperamentorum differentias dubitemus, temperatam quidem unam, non temperatas octo? Quarũ quatuor simplices sint, calida, frigida, humida, sicca: quatuor compositæ, ut calida, humida, &c. Quid uerò sit temperies æqualis, Gal. pri. de temper. cap. 6, AEqualis siue temperata ea est, quæ ex contrarijs æqua prorsus inter se portione coeuntibus constat.

Authores erronei dissentientes circa temperamenta.

1 Adserere cum antiquis, non esse nisi quatuor temperamentorum coniugationes, duas humidas, & duas siccas, atque has à calore & frigore diuisas.

2 Adserere cum Auerrhoistis, simplices non dari temperaturas.

3 Adserere, temperatam naturam esse calidam & humidam.

4 Adserere, humiditatem non posse cum abundanti calore consistere, aut siccitatem cum uehementi frigore.

5 Adserere, temperiẽ & mixtionẽ esse idẽ.

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutant antiquorum opiniones loci superius citati de nouem temperaturis ex Auicẽna & Galeno. Confutat etiam eos Galenus primo de temper. cap. 3. inquiens, quòd antiqui, quum de sanitatis tuendæ uictu inuestigant, calidius iusto corpus iubent refrigerare, ut omne exuberans æquent. Sed quomodo (inquit) hoc fieri potest, nisi temperatã quandam naturam constituant, ad quam sunt intenti? Quam si constituerint, tunc erunt quinque & non quatuor, &c.

Ad secundum: Auerrhois suismet uerbis uincitur, quum tertio colliget, species octo morborũ enumerat, inter quas quatuor simplices reponit. Erunt igitur per ipsum quatuor sim-

plices à compositis separatæ. Gal. pri. de tẽper. cap. 8. hanc etiam opinionem improbat hoc modo, Concedis alteram esse temperiem humidam & calidam, & alteram siccam & calidam: si non erit, igitur necesse siccam esse, quæ calida est, quoniam & eam esse humidam licet: tunc igitur eam esse mediam licebit, & sic calida tantúm. Quod etiam de frigida & de alijs similiter est ratiocinandum. Igitur quatuor erunt simplices temperaturæ.

Ad tertium: Hipp. ter. Epidimiωn, Si totus, inquit, annus calidus & humidus fuerit, tunc necesse est quòd magna succedat pestilentia: igitur quod erit calidum & humidũ, non erit temperatum. Præterea Gal. pri. de temper. cap. 4. ad hoc probandum tali utitur ratiocinio, Quòd est putredini aptum, id est pessimum temperamentum: sed natura calida & humida est putredini apta: igitur erit pessima. unde optimam esse cõcludit tẽperiem, quæ in quatuor qualitatum mixtionis æqualitate consistit.

Ad quartum: Impugnat Gal. pri. de tem-

per. & omnis schola medicorum, nec non & ipsa experientia: nam aqua ex calore feruẽti humida manet. Verùm num calida magis uel humida dicatur, ab eo quòd in mixtura pollet (inquit Galenus) appellatio sumitur, ut si maior erit portio humiditatis, quàm caliditatis, humida dicetur, &c.

Ad quintum: lege Arist. secun. de gene. cap. de mixtione, ubi omnes dicunt temperiem esse mixtionem, sed non extra. Item mixtio significat motum, unde complexio prouenit, & sic idem: non sunt, &c.

Quot modis aliquid dicatur esse calidum vel frigidum.

Bifariam calidum dici potest, absolutè, & sic omnes qualitates absoluto sermone inueniuntur in elementis. Aut per collationem, & sic trifariam: aut per collationem ad mediũ: siue ad pondus, siue ad iustitiam, aut ad seipsum, aut ad extraneum medium. Ad iustitiã rursus duplici modo sumitur, scilicet secundum genus, ut animal in genere animalis dicitur calidum: uel secundum speciem, ut homo

in ſpecie hominis eſt temperatus. *Calidum etiam dupliciter intelligitur, energia, quum id ſit actu: uel poteſtate, quum id nondum ſit, ſed id fieri facile poßit.*

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal.prim.de temper.cap.6, Calidum dicitur per collationem: uel per abſolutum ſermonem: & hoc ſimpliciter: uel per mixtionẽ: uel ſecundum genus, uel ſecundum ſpeciẽ, ut Animal in genere animalis eſt calidũ: ſecũdũ ſpeciẽ, ut bos, leo, canis. Vnde mediũ temperie in toto genere animalium homo eſt, medium tẽperie in hominũ ſpecie eſt, quem Græci εὔκρατον, id eſt, bene temperatum uocant, &c. Quod uerò detur temperies ad iuſtitiam, in hoc capite ad finem ita inquit Galenus, Temperies ad iuſtitiam eſt, quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem explorat. Auicennas latius de his omnibus pertractat cap. de complexionibus.

De membrorum temperaturis.

Calidiora in corpore membra uiciſsim ſe

comitantia sunt spiritus, cor, sanguis, hepar, caro, musculi, splen, renes, tunicæ arteriarum, uenarúmque, & cutis.

Frigidiora sunt, pituita, pili, os, cartilago, ligamentum, tendones, membranæ, nerui, nuca, cerebrum, adeps, pinguedo.

Humidiora sunt, pituita, sanguis, adeps, pinguedo, cerebrum, nuca, caro mamillaris testiúmq;, pulmo, hepar, renes, musculi, cutis.

Sicciora sunt, pili, os, cartilago, ligamentū, tendones, membranæ, arteriæ, uenæ, nerui motrices, cor, nerui sensus.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.pri.de temp.cap.ult. Cor, *tum natura, tum omnium animalis particularum maximè sanguineum, tum uerò calidißimū, proximum illi iecur.* Et *sic ibi de singularum partiū tēperie mēbratim pertractat.* Auic.*pri. pri. cap.2.de complex.hæc diffusius enarrat.*

De notis temperaturarū in genere.

Cognoscuntur temperaturæ ex habitu to-

tius corporis, ex operationibus, ex regione, ex colore, ex tactus ratione, & ex ætatibus.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. secun. de temperamentis cap. 4, Pinguiores omnes sunt frigidi, sicut mari fœmina: siquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur. Corpulenti calidiores, quia carnis abundantia à multa sanguinis abundantia oritur. Mediocritas uerò, quæ inter hæc reperitur, temperatæ naturæ est nota. Et sic ex habitu totius corporis cognoscuntur temperamenta. Auic. prima pri. cap. de complexio. inuestigat etiam ipse notas temperamentorũ, ibi, Fœminæ frigidiores secundum diuersitatem, &c.

Ex operationibus sic: Gal. sec. de temper. cap. 6, At ubi uaria partium temperies est, ex una earum pronũciare de toto corpore nõ licet, sed adeundæ singulæ sunt, æstimandúmque quo temperamento uentriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se unaquæque seorsum sit: atque hæc ex functioni-

bus, &c. & pri. temperaturarũ cap. 6, Optime ſe habere aliquid pro ſua natura ex ipſis functionibus intelligitur, quippe animal & ſtirpem optimè ſe habere dicimus, quum optimè ſuam functionem obeunt: igitur ex operationibus temperies agnoſcitur.

Ex regione, Gal. 2. de temper. cap. 6, Penſitandus & continentium partium affectus eſt, quarum omnium extrema cutis eſt. Sed corporis temperies in his regionibus, quæ à temperie receſſerunt, inæqualis uiſitur, externis ſcilicet, & internis partibus non ad eundem modum ſe habentibus. Gallis enim & Germanis, & omni Thracio & Scythico generi frigida & humida cutis eſt: ideóque etiã mollis, alba, & pilis nuda. AEthiopibus uerò & Arabibus, qui ad meridiem incolunt: nam cutis ex ambienti æſtu, & naturali calore foras acto, uſta, dura, ſicca, nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinente portionem, ſed alieno atque aſcititio incaleſcente. Hoc etiam probatur ex Auicenna cap. allegato, ibi, Septentrionales ſunt humidiores, & ſimiliter nautæ, &c.

Ex colore: Gal. de tuenda sanitate, Succorum corporis color est certißima nota: nam rubeus, croceus, luteus, ac pallidus caliditatē demonstrant: liuens, plumbeus, albus, frigiditatem. Aetius ser. pri. cap. de uiribus simpli. Amplius uerò nihilo magis ex coloribus cōijcere possumus de ijsdem: in singulis enim coloribus inueniuntur & calida, & frigida, & sicca, & humida, &c.

Ex tactus ratione: Gale. secundo de temper. cap. 3, Ergo calidi frigidique corporis solus tactus est iudex: humidi & sicci una cum tactu ratio, &c. Et 2. de temper. cap. 2, Calidum quod in ætatibus cognoscere cupimus, primùm & maxime tactu iudicemus.

De notis temperaturæ optimæ.

Tēperaturæ optimæ signa sunt, quū corpus neque densum, neque rarū, neque durū, neque molle, neque hirsutū, neque glabrū, sed medio quodā modo se habeat. De tēperamento calido, frigido, humido, sicco, in particulari nō me extendā, neque de singulis partibus corporis loquēdo. Nā Gal. in arte med. cap. 52. & Aet.

ser.quar.cap.77. & Paul. AEgi.lib. secun. cap.63.usque ad 73. Notato tamen, quòd nō ex temperie unius particulæ tantùm est pronunciādum de toto corpore, sed singulæ partes per se considerandæ sunt.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.pri.de temper.cap.9, Quod omnium extremorum, calidi scilicet, frigidi, humidi, sicci medium est, quod in duritiæ mollitiéque medio statu consistit, id corpus erit temperatum. Et in lib.de opt.corp.const.cap.4, Porrò corpus etiam quod conspicuè neque densum, neque rarum, neque durum, neque molle, &c. optimè temperatum est, &c. Vide etiam de his Aetium ser.quar.cap. 59. diffusius loquentem.

De ætatum temperaturis, & de earum descriptione.

AEtas siue αἰών, est spatium, in quo animal crescit, stat, decrescit, & manifestè declinat. Et diuiditur in quatuor partes, in ado-

lescentiam, quæ est calida & humida: in iuuentutem, quæ est calida & sicca: in senectutem, quæ est frigida & sicca: & in ultimum senium, quod est frigidum & humidum.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd ita describatur AEtas, habes ex Alberto Magno in lib. de senectute & iuuentute, dum inquit, AEtas est spatium temporis in uiuente derelictum, in quo uirtus uitæ secundum omnem suæ operationis modum perficitur. Gal. quar. de salub. diæta tex. 7, AEtatũ temperamenta sunt quatuor, humida & calida puerorum, sicca & calida adultorum, sicca & frigida eorum qui in ætate inclinata sunt, humida & frigida senum. Et Auic. prima pri. cap. 3. de complex. ætatum, AEtates omnes sunt quatuor, ætas adolescentiæ quæ durat usque ad 30. annum. ætas consistendi, quæ durat usque ad 40. ætas minuẽdi, cùm uirtus non amittitur, quæ est usque ad 60. annum: & ætas minuendi, cùm manifesta uirtutis imbecillitas est, quæ durat usque

ad finem uitæ.

Obiectio.

Plures uidentur esse ætates quàm quatuor, siquidem Auicennas octo, Galenus & Hippocrates plures etiam enumerant.

Responsio.

AEtates in genere sunt quatuor, sed in specie plures. Nam Hippocrates, teste Galeno, aphor.3. aphor.26 mentionem facit de recèns natis puerulis: deinde de illis qui dentire incipiunt: deinceps de his qui mediam ætatem habent, quæ ad duodecimum & tertiumdecimum annum progreditur, & est ætas proxima pubertati. Nam pubertatis tempus incipit post quartumdecimum annum, & durat usque ad uigesimumquintum, teste Gal. cõment. aphor. 7. Adolescentia igitur comprehendit sub se infantiam, pueritiam & pubertatem. Sic iuuentus ac senectus alias ætates sub se habent, quæ tãdem ad capita redacta, in genere sunt quatuor. Possent etiam reduci ad duo capita ut philosophi, ad profectum scilicet & defectum: uel ad trinam

diuisionem, si his addam statum: sed nos ad quaternam diuisionem ætates reduximus, eò quòd temperamenta sunt quatuor.

Authores erronei dissentientes circa ætates.

1 Adserere, ætatem per quandam qualitatem describi debere, & non per quantitatē.
2 Adserere, senium esse frigidum & humidum simpliciter.
3 Adserere, ætates posse præfiniri.
4 Adserere, in ætatibus fundari temperaturas, seu dicere, ætates temperatas uel distēperatas absque ullius subiecti intelligentia.
5 Adserere, ætatum doctrinam esse inutilē.

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Quòd non per qualitatem, probatur ratione: quia interrogatus, quotennis es, respondetur per numerum, ut biennis, triennis, quæ est quantitas discreta, non qualitas. Præterea ætas nihil aliud est, quàm distantia à primordio uitæ usque ad finem, quæ

distantia quantitate, non qualitate determinatur. Hanc tamen dico non esse ueram definitionem, sed quandam descriptionem necessitate datam. Nam quod loco generis ponitur, non conuenit rei descriptæ.

Ad *secundum* : Gal. 1. *de temperamentis* cap. 2, *Senum, inquit, temperies est frigidissima & siccissima, non autem humida.* Quod *probatur tali ratione ab ipso*: Omne id siccum dicitur, quod *nutrimentum intra se trahere non potest. Senum autem temperies ob excrementa superflua nutrimentum intra se trahere non potest. Igitur senum temperies erit sicca.* Pro *exemplo sint arbores: nã quotiens senescunt, magis exiccantur.* Et *Auic. prima primi cap.* de *complex. ætatum inquit,* Senes & *decrepiti præter hoc,* quòd *sunt frigidiores, adhuc etiam sunt sicciores.*

Obiectio.

Dictum est superius ex Galeno temperiem senum esse frigidam & humidam. Quomodo nunc probas esse siccam?

Responsio.

Galenus non iuxta propriam opinionem

loquutus est, sed id de mente aliorum disseruisse uoluit, sicuti uberius per totũ illud cõmentum demonstratur.

Ad tertium: Gal. 3. prognosticorum comment. 28, Ob id igitur Hippocrates quandoque, inquit, trigesimum commemorat, sæpe etiam trigesimum quintum, quia aliæ alijs accidunt mutationes: fieri non potest, ut una mẽsura firma, ac cunctis promiscua finiatur.

Ad quartum: Gal. 2. de tempera. cap. 2, Intelligamus, inquit, recens formatum animal in utero matris, quo sciamus, qua ratione humidißimum, calidißimúmque sit. Nam prima eius constitutio ex semine & sanguine est, quæ humidæ & calidæ res sunt: igitur hic de complexione subiecti, nõ autem de ipsa ætate calida & humida loquitur. Dicitur enim ætas calida & humida, prout est in corpore calido & humido. Posset probari hoc ex mille locis, sed tantùm hic locus ad probandum sat sit.

Ad quintum: Gal. 2. de temper. cap. 2, Verũ quum ad ea, quæ nunc sunt proposita, magis urgeat ætatum consideratio, quæ etiam ma-

ximam nobis ad causarum inuentionem facultatem suggerit: huic nunc insistamus, &c. Ex quibus uerbis doctrinam ætatum non inutilem esse nobis demonstrat.

Obiectio.

Quos putas esse calidiores, puerulos an iuuenes?

Responsio.

In calore tria considerantur, quantitas scilicet natiuæ humiditatis & sanguinis influentis: qualitas, id est ipsa caliditas, & fomes ipsius caliditatis, quæ est caloris essentia. Dico igitur, si iuxta humiditatem natiuam quantitas caloris consideretur, quòd puerculi sunt iuuenibus calidiores: at si iuxta sanguinem influentem, quòd iuuenes sunt puerulis calidiores, quia sanguine magis abundant. Sic etiam Gal. 3. de temper. cap. 4. considerat in calore qualitatem & substantiam, quę legere poteris. Aduerte tamen has diuisiones, quoniam omne dubium remouere circa hæc poteris.

De Humorum definitione & diuisione.

Quoniam humores ex primis elementis orti, sunt causa generationis & corruptionis hominum, idcirco duplicem etiam definitionem sortiuntur, uniuersalem scilicet & particularem. Vniuersaliter sic, Humores sunt corpora, quæ ex prima ciborum mixtione generantur. Particulariter sic, Humor est corpus humidum currens, quod ad membra conuertitur. Generantur humores ex alimento, quod ab innato calore alteratur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 2. de element. Quatuor humores ex primis elementis ortos constat, materiámque esse generationis hominis, causámque esse corruptionis omnimodam, si quid in generatione animalis deesset: quoniam uno quidem deficiente humore, totum animal interit ac deperditur. Auic. prima. 1. cap. de membris, Membra sunt corpora, quæ ex prima humorum commixtione generantur: quemadmodũ

humores sunt corpora, quæ ex prima ciborum commixtione generantur. Et cap. de humoribus, Humor est corpus humidum, fluidum, liquidum, in quod in primis nutriens conuertitur. Ac si diceret, est corpus humidum, id est, actu fluens, id est, substantia fluida. Nam aliquid esse humidum dupliciter intelligitur, natura uel substantia. Nam quædam res dicuntur in substantia humidæ, quæ natura & potestate sunt siccæ, & sic econuerso: quædam uerò utroque modo, tam natura, quàm substãtia humidæ dicuntur. Idcirco dixit humidũ, fluidum. Gal. aphor. 5. aphor. 39, Superfluum id, quod ex alimento relinquitur, humor existit naturæ partis similis. Et secundo de facult. naturalibus cap. 8, Demonstratum est, inquit, alimentum, dum in uenis ab innato calore alteratur, sanguinem quidem ex mediocri calore fieri, reliquos uerò succos ex eodẽ, modum non seruante. Et sic habes quomodo generentur humores.

De alia diuisione de his qui nutriunt humoribus.

Ex his qui nutriunt humoribus, quædam

ſunt primæ & ſecundæ humiditates, quarum primæ ſunt humores. Secundæ rurſus bipartiuntur: nam quædam ſunt ſuperfluæ, quædã non. Non ſuperfluæ erunt, quæ à principali diſpoſitione cõuerſæ, ad membra relegantur: & iuxta Auicennæ placitum erunt quatuor, ſcilicet, nomen non habens, ros, cambium, gluten. Humorum uerò, à quibus hæ humiditates proueniunt, ſunt quatuor genera, ut genus ſanguinis, pituitæ, bilis, melancholiæ.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auicẽnas prima primi cap. de humi. Humiditates quædam ſunt primæ, quædam ſecundæ. Primæ ſunt quatuor humores. Secundæ uerò, quæ non ſunt ſuperfluitates, ſunt humores, qui à diſpoſitione principali conuerſi, ad membra relegantur: & ſunt, nomen non habens, ros, cambium, gluten. Et Gal. 10. Meth. ad finẽ, loquens de hectica, de his mẽtionem facit, primam uocans natiuam humiditatem: alteram, nomen non habens: ſimiliter de different. feb. Et Auic. prima quarti &

dicitur 12. de animalibus. De his etiam uide de hectica. Quòd uerò humorum genera sint quatuor, probatur ex Gal. 2. de element. dum inquit, Conabor ea explicare, unde adductus est Hippoc. ut sentiret, humores quatuor materiam esse generando homini. Et lib. finit. Med. Humores quatuor sunt, ex quibus animal consistit, sanguis, pituita, & duæ biles, flaua scilicet, & atra: & sic sunt quatuor humorum genera.

De humoribus in particulari, & primò de sanguine.

Αἷμα, id est sanguis, humor est calidus & humidus, ex ipsius chyli temperatiori parte progrediens: qui naturalis est & non naturalis. Naturalis, qui mediocri substantia, rubido colore, malo carens odore, sapore dulci, mitis ac benignus existit. Non naturalis, qui ab isto degenerat, & hoc bifariam, uel sui, uel alterius ratione. Ratione sui, dum mutatur propria substantia: & hoc dupliciter, uel quia nimis crassa, aut nimis tenuis: uel quia aduritur, & sic pars tenuior in flauam bilē

uertitur : craßior in atram ratione alterius, quum alius humor illi permiſcetur, & tunc uario modo hoc contingere poteſt, prout uariæ bilis ſpecies & pituitæ & melancholiæ ſanguini admiſcentur. Locus *in quo conſiſtit, eſt hepar, in quo perficitur, cor, in quod influit, uenæ & arteriæ.*

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Quòd ſit calidus & humidus, probatur ex Gal.2.de morb.cau.cap.4.quum dicat nẽpe, quòd flaua bilis poteſtate calida eſt & ſicca, atra uerò ſicca & frigida: ſanguis calidus & humidus, pituita frigida & humida. Et primo de naturalibus facul. cap. 9. idem aſſerit. Auic. *prima primi cap.de humor.* Sã*guis uerò natura calidus & humidus exiſtit, cuius duæ ſunt ſpecies, naturalis & non naturalis, &c.* Gal. *lib.de atra bile cap.2,* Igi*tur magna ex parte rubeus color in hoc humore exuperat, & talis exactè optimus ſanguis exiſtit.* Et *paulò inferius,* Sanguis *maiori ex parte dulcis apparet.* Et *ſecundo de tem-*

peram.cap.3, Succorum optimus, & maximè proprius ac domesticus, sanguis est: igitur à temperatiori parte progreditur. Et secundo de facult. naturali cap. 8, Sanguis fit à mediocri calore, bilis ab immodico. Igitur sanguis à parte temperata oritur. Et hæc de naturali sanguine. De non naturali, dum mutatur propria substantia, ut pars tenuior in bilem, habes ex Gal.2. de differ. feb. cap. 9. ubi inquit, Pars sanguinis subtilior ac pinguior omnino in flauam conuertitur bilem: quæ autem crassior, in atram. Itidem ait 2. de cris. cap.12, Quod uerò sanguini alius humor misceatur, habes ex Gale. lib. de plenit. ad medium, Quum tumor, inquit, præter naturam, ad quancunque substantiam pertinere possit, siue is syncerus sanguis sit, siue biliosus, siue serosus, siue pituitosus, &c. Id est, quum bilis aut pituita sanguini miscetur. De loco sanguinis, Gale. 1. de temper. cap. ult. Sanguis ipse à corde suum accipit calorem. Et 6. de plac. Hip. & Plat. At qui in dextro sinu continetur sanguis, eandem speciem habet, quam omnis alius, & is qui in iecore

habetur, &c. Hîc *etiam ab ipso probatur, cor & iecur esse sedem sanguinis, ipsúmque iecur uniuersam sanguinis speciem absoluere: & quòd sanguis humidi temperamento, rubri colore, cuius sanè in iecore est prima generatio.* Riui *autem & uenæ id toti corpori traducũt distribuúntque.* At *sanguinis flaui, tenuis, spumosi, prima in sinistro cordis sinu est origo : uerùm talem arteriæ dispensant, & in totum corpus deducunt, &c.* Vide *de his etiam* Gal. *de facul. natural. diffusius.*

De pituitæ diuisione & descriptione.

Φλέγμα, *id est pituita, duplex est, naturalis & non naturalis.* Naturalis, *est humor frigidus, humidus, substantia crudus, colore ad albedinem, sapore interdum dulci, quandoque omnis qualitatis expers.* Non *naturalis est qui à sui natura degenerat: & hoc bifariam efficitur, per se scilicet & per admixtionẽ.* Per *se, quũ à propria substãtia egreditur: nã in substãtiã aquosam uel flatuosam uel admodum tenuẽ cõuertitur, unde pituita*

aquosa, flatuosa, & tenuis dicitur. Si uerò craßior ac uiscosior reddatur, tunc pituita erit crassa, uiscosa, & mucilaginosa. Quæ si magis indurescat, gypsea & uitrea dicetur pituita: quæ si ultrà putrescat & alteretur, fiet salsa, uitrosa, & corrosiua. Per admixtionem, quum illi alius misceatur humor: nã sanguine admixto dulcis efficitur: flaua bile, salsa: melancholia, pontica, acida.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Auic. prima primi cap. de humor. Phlegmatis aliud naturale, aliud non naturale. Naturale est, quod aptum est in aliquo tempore fieri sanguis, quoniam est sanguis non plenè concoctus. Vnde Arist. 6. Topic. inquit, phlegma esse primum indigestorum à cibis proueniens. Gal. 2. de diff. feb. cap. 6, Quicunque humor in corpore frigidus atque humidus fuerit, hunc nos pituitam appellamus: & sic erit humor frigidus & humidus. Et de atra bile cap. 2, Apparet pituita omnis qualitatis expers, ueluti aqua. Verùm

naturali qualitate mutata, non modò ſalſa, ſed acida etiã fit, quin & non rarò dulcem qualitatem acquirit. Hunc itaque humorem, qualiſcunque fuerit, pituitam appellant, ſi modò albus extiterit. Et 2. de diff. feb. cap. 6, Alia eſt pituitæ ſpecies, quam plerique cũ ſcreatu expuũt, ſenſibilẽ habẽs dulcedinẽ, &c. Auic. prima primi cap. allegato, octo ſpecies phlegmatis non naturalis enumerat, ut uidere poteris.

Obiectio.

Quomodo octo enumerat, quum iuxta Gal. ſententiam ad ſummum tres tantùm ſint, ut ſalſa, dulcis, acida?

Reſponſio.

Certum eſt Galenum non niſi tres enumeraſſe differentias pituitæ, ut 2. de diff. feb. cap. 6. Item 3. de loc. aff. cap. 7, Veruntamen pituitam poſſumus dupliciter conſiderare, uel in ratione ſaporis, uel in ratione ſuæ ſubſtantiæ. Si ratione ſaporis, tunc erunt tres differentiæ, ut ſalſa, dulcis, acida: quanquam & inſipida addi poſſet: ſed ratione ſubſtãtiæ

erunt etiam quatuor, quæ primis copulatæ, erunt octo. Quod Galenus etiam non negaret: nam in lib. de plenit. ad finem, humorem crudum inter pituitæ species esse reponendum ait, qui crassior ac minus flatuosus est, &c. Præterea 14. Meth. cap. 17. dixit euacuationem bilis esse facilem, sed pituitæ crassioris & glutinosioris esse difficilem. Ergo datur pituita crassa, quæ & mucilaginosa esse potest. Rursus 3. de loc. aff. cap. 7. mentionem facit de uitrea à porracea appellata. Item de aquosa, quæ nulla qualitate infecta, dici potest insipida: & sic ratione substantiæ erunt aliæ species. Item 3. de loc. aff. cap. citato, atram bilem differre facit, ob substantiæ uarietatem. Igitur à simili pituita etiã in substantia uariabit.

Obiectio.

Quomodo concordabis Auicennã Galeno in ijs admixtionibus? Nam Galenus salsam fieri pituitam asserit, aut propter putredinẽ, aut propter salsæ serosæ humiditatis miscellam: Auicennas uerò ex miscella bilis cum pituita.

Responsio.

Quòd fiat propter putredinem, ut dixit Gal.2.de different.feb.cap 6.etiam Auic.cōcedit, inquiens, Et nos quidem dicimus putredinem ipsum phlegma salsum efficere, ideo quòd in ipso adustionem facit, &c. Nec in humiditate serosa distat à Galeno. nam ipse, Sola, inquit, aquositas non facit salsum, quod uerum est. Sed Galenus non solam, sed salsam & serosam dixit, quod Auicennas nō negasset. Quòd uerò à bilis miscella fiat phlegma salsum, uerum. Nam Arist. in lib. de sen. & sensa. & 2. Meth. salsum saporē affirmat esse eiusdem speciei cum amaro: nam terreæ partes adustæ, & amari saporis, si insipidæ humiditati æqualiter misceantur, fit salsedo: si uerò humiditatem superent, amaritudo. Quare cùm bilis amara quidem natura ac sicca sit, & pituitæ misceatur, fieri potest, ut inde pituita salsa euadat.

De bilis definitione & diuisione.

Χολὴ, id est bilis, est humor calidus & sic-

cus, ex tenuiori & calidiori parte chyli, uel ex sanguine tenui & feruescente proueniens. Hæc duplex est, naturalis & non naturalis. Naturalis, est humor calidus & siccus potestate, substantia tenui, flauo colore, aut rubro ad flauitiem declinante, sapore amaro. Non naturalis est quæ à iam dicta degenerat: & hoc dupliciter, per se, & per admixtionem. Per se adhuc bifariam, quum putrescit & aduritur, & tunc dicitur adusta per putredinem. Altero modo, quum non naturalis, uitellina dicta, colore quodam igneo, in hepate, aut uentriculo, aut in uenis concoquitur, & tunc fit porracea, quæ & prasina dicitur & æruginosa. Per admixtionem non naturalis efficitur, quum illi alius humor admiscetur, & hoc multifariam. Nam si phlegma tenue & aquosum admisceatur, citrina siue crocea efficitur: si crassum & uiscosum, uitellina: si adusta melancholia, fit bilis adusta, & sic erunt sex species.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd bilis sit calida & sicca potestate,

probatur ex Gal.2.de natu.fac.cap.9, Bilis, inquit, flaua, calida & sicca est, quantumuis sit ab aspectu humida. Quòd uerò sint sex bilis species, habes ex Gal. lib. de atra bile cap. 2. ubi inquit, Bilis enim flaua fit pallida ex serosa & tenui humiditate, quæ ubi resoluitur, λεκυθώδης, id est uitellina appellatur. Est & bilis, inquit ipse, πρασοειδὴς, id est porracea: alia ἰώδης, id est eruginea: alia ἰσατώδης, id est glauca: alia rubra, sanguini tenuiori proxima: & sic erunt sex species. Auic. prima primi cap. de humor. hanc totã diuisionem habet: lege eum uberius.

De Melancholiæ definitione & diuisione.

Melancholia duplex, naturalis & non naturalis. Naturalis est boni sanguinis fæx, ac ueluti limosa quædam superfluitas, siue crassior quidam sanguis, cuius color niger est, sapor uerò acerbus uel acidus, in massa sanguinaria existens, ad alendas partes melancholicas progenitus. Non naturalis, qui à naturali degenerat, definitúrque in uniuersum,

quòd ſit humor frigidus & ſiccus, ex craſſiori portione chyli prouueniens, cuius ſpecies ſunt quatuor. Prima quum melancholicus humor, naturalis dictus, in ſua propria ſubſtantia aduritur & putreſcit, fitque bilis exquiſitè nigra, quæ acida eſt, & in terram effuſa uelut acetum feruet, & terram attollit. Secūda eſt bilis atra ex aduſtione aliorum humorum. Quæ enim fit ex flaua bile uehementer aduſta, non aliter ac exquiſitè atra terram radit ac attollit. Tertia ſpecies melancholiæ non naturalis eſt, quæ à lapidoſa concretione oritur. Quarta ſpecies, quum alius humor ipſi melancholiæ naturali permiſcetur, dúmque hoc fit, dulcoratur & miteſcit, modò neutra bilis aduſta admiſceatur: quia tunc uel aceſcit, uel amareſcit, & eroſionis fit particeps.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. 2. de temper. cap. 3, Sanguis optimus ſuccorum ac proprius, huius ueluti ſedimentum ac fæx atra bilis eſt: quæ idcirco tum fri-

gidior, tum craßior sanguine est, sicuti flaua bilis longè calidior. Et 3. Prognost. comment. 29, Atræ bilis generatio duplex, altera à sanguine craßiore, qui proportione in uenis subsidenti in dolio uini fæculæ respōdet. Altera à flaua bile uehemēter assata, quæ atra bilis alioqui malefica est, ac derodit partes, in quibus abundè collecta est. Altera mitior quàm hæc est, maximè quoties nondum traxit in animali moram cum aliquo calore abundanti præter naturam. Et 3. de loc. aff. cap. 7, Melancholicos, inquit, esse, in quibus siccitas & frigiditas dominatur. Et paulò inferius, Atra bilis ob substantiæ uarietatem non obscuras habet differentias: nam alia est ueluti fæx sanguinis quæ admodum spissa, & fæcibus uini non absimilis: alia uerò, quàm superior, essentiæ est multò tenuioris, atque uomentibus causa, & olfacientibus acida uidetur: quæ etiam terram radit, attollit & fermentat. Sed ea, quam crassæ fæci similem esse dixi, in terram effusa non inducit feruorem, nisi fortè in ardente febre ipsam præassari contingat. Hanc nominare consueui suc-

cum melancholicum aut ſanguinem melancholicum. Vide etiam de his plura iuxta Gal. de atra bile cap. 2. & 2. de naturalib. facul. cap. 9. ad finem. Auic. prima primi cap. de humor. Choleræ nigræ alia naturalis, alia non naturalis. Naturalis eſt boni ſanguinis fæx & turbulentia, & ſuperfluitas in comparatione ad ſanguinem. Melancholia non naturalis, non eſt ad modum hypoſtaſis & fæcis, imò eſt ad modum aduſtionis & cinereitatis: & tunc eſt multiplex, uel eſt phlegmatis, uel choleræ, uel ſanguinis, uel melancholiæ cinis: & ſic erunt quinque ſpecies.

Obiectio.

Quomodo dici poteſt cinis phlegmatis, quum Manardus dicat non poſſe ex pituita tantam aſſationem fieri ut nigra euadat?

Reſponſio.

Dico, quòd pituita, ſi aduritur, melancholia in qualitate, ſi non, in colore fieri poteſt.

Obiectio.

Quid eſt frigidius, pituita an atra bilis?

Responsio.

Si considerentur iuxta earum essentiam, frigidior est pituita: si uerò iuxta earum impreßionem, atra bilis, quia pituita est desior.

Authores erronei dissentientes circa humores.

1 *Adserere cum Aristotele, solum sanguinem nutrire, & cæteros humores esse superfluitates.*

2 *Adserere, humorem naturalem esse malũ, quum nutrire non poßit.*

3 *Adserere, sanguinem dari ab alijs humoribus in aggregatione distinctum.*

4 *Adserere, uirium robur sequi ad sanguinis copiam, & ad eius paucitatem minui.*

5 *Adserere, non dari quartam temperiem in succis, quæ est frigida & sicca.*

6 *Adserere, humorum generationem esse reciprocam, ita ut ex sanguine fiat pituita.*

7 *Adserere, humorum cognitionem esse inutilem cum Erasistrato.*

Confutatio diſſentientium circa humores.

Confutat primùm Gal. 3. de temper. cap. 2 dum inquit, Omne animal conueniente ſibi nutritur alimento. Conueniens cuique alimẽtum eſt, quicquid aßimilari poteſt corpori, quod nutritur. Et primo de natur. fac. cap. 2, Nutritio eſt ad id quod nutritur eius quod nutrit aßimilatio. Igitur melancholica membra, melancholia: pituitoſa ipſa pituita in nutritione indigebunt, & ſic ſolus ſanguis nõ nutrit. Auic. prima primi cap. de humor. Qui ſolum ſanguinem dicit nutrire, mentitur: ſi enim ſolus ſanguis eſſet humor qui membra nutrit, omnia in ſuis complexionibus & eſſentiis ſimilia forent, &c. Igitur ſolus ſanguis non nutrit.

Ad ſecundum, probatur tali ratione, Humor malus poteſt nutrire, ergo bonus & naturalis. Quòd malus nutrire poßit, probatur, quia ad benignum poteſt reduci.

Ad tertium: Gal. lib. de plenit. ad finem, Nam neque fieri alioqui poteſt, ut adeò ſyn-

cerus in uenis reperiatur sanguis, quin illi ali quid aut bilis aut pituitæ aut serosi humoris permixtum sit: siquidem syncerus ab alio humore sanguis & impermixtus inueniri nusquam habetur. Et lib. de atra bile ca. 5, Quod igitur in uenis & in arterijs humores omnes unà cum sanguine continentur, ostendit ipsius uarietas tum in colore, tum in consistentia, &c. Probatur & ex Hippocrat. lib. de natura humana, quem citat hoc in loco Galenus. Igitur sanguis ab alijs humoribus non distinguitur.

Ad quartum: Auic. prima primi cap. de humor. Sunt quidam, inquit, qui opinantur, corporis uirtutem sequi ad sanguinis multitudinem, & ipsius debilitatem sequi eius paucitatem, sed non est ita. Quod uerò attenditur, est dispositio eius quantitatis, quæ de eo corpus ingreditur.

Ad quintum: Gal. 2. de natural. fac. cap. 9. contra Erasistratum probat authoritate medicorum & philosophorum, qui humores quatuor anni temporibus compararunt. Vnde, inquit, sicut quatuor sunt anni tempora,

ita quatuor erunt humorum temperaturæ. Præterea sicut dantur morbi frigidi & sicci, ita in humoribus quarta temperies, quæ est frigida & sicca.

Ad sextum: Gal. 2. de uic. in mor. ac. comment. 31, Pituita processu temporis coquitur, & sanguis efficitur. Sed nec flaua bilis, nec atra in sanguinis substantiam redeunt: igitur eorum generatio non erit reciproca. Vel tali ratione: Frigidum à calido fieri non potest, regulatis à natura humoribus: igitur nec à sanguine fiet pituita, & sic non erit reciproca generatio.

Ad septimum: Gal. 2. de nat. fac. cap. 8, Nunquid quæso quemadmodum cibi concoquuntur in uentre est utile sciuisse, ita nónne paris momenti est, uel sanguinem bonum gigni, uel nutrimentum in uentre probè in chylum uerti? Et paulò inferius, Nónne generandæ hydropis causa ex sanguificationis defectu prouenit, sicuti ex ciborum coctionis defectu diarrhœa? Ac si diceret, Quomodo hæc capi possunt, nisi humorũ cognitionẽ contemplatus fueris, &c? Et sic humorum cognitio

non erit inutilis.

De diuisione Membrorum in genere.

Membrorum alia sunt homœomera, id est similaria. alia organica, id est instrumentaria. Homœomera dicuntur, quæ communicant cum suis partibus in nomine & ratione, ut os, caro. Organica uerò sunt, quorum nulla pars nec in nomine, nec in ratione cum toto communicat, quum manus, siue capitis pars, nec manus sit nec caput: quæ diuisio à naturali operatione sumitur. Naturalis enim operatio his tribus perficitur, scilicet temperie, compositione & unitate: quarum temperies simplicibus membris attribuitur, compositio instrumētarijs, & horum utrisque unitas. Cōpositorum igitur quædam sunt principalia, quorum unum ad speciem conseruandam, ut testiculi, reliqua ad indiuiduum seruandum attribuuntur. His seruiunt, ut cerebro nerui, cordi arteriæ, hepati uenæ, testiculis uasa spermatica: ab his quoque tanquam à principio dependent, stomachus, renes, intestina,

omnésque musculi, quæ præter proprias uirtutes sensu & uita cum uoluntario motu fruuntur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. de consti.ar.med.cap. 4, Nimirum quum corpora, quæ similaria appellantur, ex dissectione apprehenderimus, compositorũ pariter membrorum, quæ instrumentaria nõnunquam nominare solemus, scientiam assequemur: & sic duplicia sunt membra, simplicia & composita. Auic. prima primi cap. de memb. Membrorum alia sunt simplicia, alia composita. simplicia sunt, quorum quãcunque sensibilem partem assumpseris, in nomine & definitione erit toti communicãs. Composita sunt illa, quorum quancunque partem acceperis, in nomine & definitione communicans non erit, sicut manus & facies. Gal. in lib. art.med. cap.9, Vniuersæ partium differentiæ sunt quatuor, nonnullæ earum principia, aliquæ ab his originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præ-

sunt, neque aliunde gubernantur, quum insitas habeant à natura potentias, à quibus reguntur: quædam sunt quæ insitas simul & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt cerebrum, cor, hepar, testiculi: ab his oriuntur & subministrant nerui & spinalis medulla cerebro, cordi arteriæ, hepati uenæ, testiculis uasa seminaria. Et cap. 8. art. med. Vitiorum genera eadem sunt his, quæ uirtutem perficiunt. Temperies quidem in consimilibus, numerus, formatio, magnitudo & situs in instrumentariis, utrisque uerò cōmunis unitas. Et de tot. morb. temp. cap. 7. Tria facultatum totum corpus gubernātium principia sunt, cor, hepar, cerebrum, ex quibus oriuntur nerui, uenæ, arteriæ. Hi & similes loci ea quæ dicta sunt probant.

De facult. naturalibus & de earum definitione.

Potentia siue facultas est cuiusuis operis & actionis causa: & hæc duplex, ἐνεργείᾳ id est actu, altera potestate. Hæc potentia siue facultas etiam dicitur uirtus, & tunc

quadrifariam describi potest. Primò, quòd uirtus sit habitus, penes quem aliquis dicitur bonus. Secundò, quòd sit quædam actiua qualitas, sicut dicimus elementa habere quatuor uirtutes, id est quatuor qualitates, scilicet calidas, frig. &c. Tertiò describitur, quòd uirtus sit quædam forma specifica, sicut dicimus Eupatorium habere uirtutem ad iecoris morbos. Quartò describitur, quòd uirtus sit animæ facultas, qua suas peragit operationes.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Arist. 2. Ethic. Virtus est dispositio quædã animæ, per quam inter duo extrema tenemus medium: & hæc spectat ad moralem philosophum. Gal. 1. de cau. pulsuum, loquens de generibus pulsuum, inquit, Quando essentia incognita nobis est, hoc nomine facultatis eã appellamus. Alicuius enim est facultas, & eius notio est relationi subiecta. Ac si diceret, eam facultatem dici de omnibus, ad quæ referri potest, & sic de habitu & de qualitate actiua dicitur. Gal. 1. de fac. simp. cap. 1, Fa-

cultas, causa quæ est effectrix, eáque partim actu, ut calefaciendi in igne: partim in futuro tempore, ut calefaciendi pyretro. uel sic in animalibus describitur: Virtus *siue facultas est animæ potentia, membris essentialiter attributa, ad suas operationes peragendas.*

De facultatum alia diuisione.

Facultas etiã triplex est, naturalis, uitalis & animalis: triplex inquam in ratione, non in substantia. Nam *sicut in citro color, odor, & sapor inueniuntur diuersi in ratione, ijdem in substantia: ita in his facultatibus, naturalis locatur in hepate, & est facultas, quæ nutriens in similitudinem nutriti trãsmutat.* Hæc duo *præsupponit, generationem scilicet & auctionẽ: nã generatio ita alterationẽ & formationẽ, sicuti auctrix habet alteratricẽ & nutricẽ auxiliatrices.* Auctrix *facultas est potentia, qua corpus in omnem dimensionem augetur, usque ad augmenti finem: uocatur ab* Auicenna *Crescitiua.* Na*turalis siue nutrix facultas similiter agglutinationem & appositionem præsupponit.* As-

ſimilatio, quæ in nutrice reponitur, quatuor has facultates ſupponit, attractricẽ ſcilicet, retentricem, alteratricem ſiue concoctricem, & expultricẽ. Facultas uitalis ſiue animoſa eſt quæ uiuificat, & locatur in corde, à quo procedit uita, ad ſingula corporis membra uiuificanda. Facultas animalis eſt potentia ipſius animæ, in cerebro locata, quæ in motricem & ſenſibilem, aut in quaternas cerebri facultates diuiditur, quæ ſunt, ſenſus cõmunis, imaginatrix, ratiocinatrix, quam cogitatiuam etiam dicunt, & memoratrix. Senſus communis eſt, qui ſolus omnium aliorum ſenſuum ſenſata percipit. Imaginatrix, quam Græci φανταστικὴν uocãt, dicta eſt, eo quòd inde nobis uiſa proueniant. Ratiocinatrix eſt quæ reuocat ſpecies ſub ſenſum ad iudicium, atque rerum imagines de potentia abſtrahit. Memoratrix eſt quæ omne quod à cæteris facultatibus elaboratum eſt & receptum, ueluti tutrix conſeruat & fouet.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. 9. meth. cap. 10, Gubernant ani-

mal tres diuersi inter se generis facultates, toti corpori ex suo ueluti fonte quæque distributa (eas Plato uocat animas) Est enim earum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur pro fonte habet : hanc appetitricem, seu naturalem, seu altricem appellare licet, sicuti & animam aut facultatem . Altera est, quæ non modò ut stirpibus aut uita præditis, sed etiam ut animalibus est anima insita: hæc in corde collocatur , ceu insiti caloris fonte . Tertia anima ratiocinatrix in cerebro domicilium habet, ea uoluntariis actionibus unà cum sensibus præsidet.

Loci de virtute nutrice.

Aristo. 2. de anima, Virtus nutritiua est potentia saluare suscipiens ipsum secundum quod est eius . Gale. 1. de naturalibus fac. cap.12, At quòd necesse sit, nutritionem esse aßimilationem nutrientis ei quod nutritur, clare liquet. Auic. prima primi cap. de uirt. Virtus nutritiua est illa, quæ nutriens in nutriti similitudinem conuertit , ideo ut per

ipſum reſtaurationem eius recuperet, quod diſſolutum fuit. Quòd primum in naturæ operibus ſit generatio, probatur ex Gale. 1. de fac. nat. cap. 5, Generatio ſimplex quædam actio naturæ non eſt, ſed ex formatione alterationéque compoſita. Et cap. 8, Vbi animal magnitudinem perfectam adeptum eſt, uſque ad ætatis uigorem nutrix uirtus dominatur, cui auxiliatrices & miniſtræ ſunt alteratrix & nutrix. Et cap. 11, Ad hoc ut fiat nutritio ſiue adhærentia præcedat oportet: ſicuti etiã ut illa fiat appoſitio. Exemplum habes de uitiligine, quæ nutrimenti eſt adhærentia, ſed non eſt aßimilatio.

Loci de quatuor facultatis nutritiuæ miniſteriis.

Auic. prima primi cap. de uirt. miniſt. Virtuti nutritiuæ miniſtrantes ſunt quatuor uirtutes, attractiua, retentiua, digeſtiua & expulſiua. Quæ uerò ſit unaquæque, poteris ab ipſo ediſcere. Gal. 3. de temper. cap. 1, Quatuor nimirum dicimus totius corporis proprias facultates eſſe, attractricẽ, alteratricẽ,

retentricẽ, & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdémque facultates effectus esse totius in quouis corpore substantia, &c.

Loci de virtute auctrice.

Arist. 2. de anima, Virtus augmentatiua est uirtus factiua quanti. Gal. 1. de fac. nat. cap. 7, Auctio est solius naturæ opus, ut corpus quod continuitatem suam & speciem, quam prius habuit, uniuersam seruet, in omnem partem extendere: quæ sine nutrimento affluente adhærentéque fieri nequit. Auic. prima primi cap. de uirt. minist. Virtus augmentatiua est uirtus, quæ addit in diametris totius corporis secundum proportionalitatem, quousque corpus ad augmenti finem perducatur per illud, quod ipsum ingreditur ex nutrimento. Itidem ait in sexto de naturalibus.

Loci de facultate vitali.

Gal. 5. de locis affe. cap. 1, Cor innati caloris ueluti fontẽ esse, neq; animal mori posse, nisi cor afficiatur, iã declaratũ est. Igitur cor

est membrum uiuificans. Auic. prima primi, cap. allegato, Virtus uitalis est, quæ cùm recepta fuerit in membris, præparat ea ad recipiendum uirtutem sensus & motus & operationes uitæ, &c.

Loci de facultate animali.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 1, Ostensum est, sensum & motum uniuersis corporis partibus à cerebro suppeditari, &c. Et tertio de loc. aff. cap. 7, Rationi consonum uidebatur, animam in cerebri corpore sedem obtinere, atque in ipso & rationis uim & sensibiliũ imaginum memoriam residere, &c. Et sic animæ facultas in motricem & sensibilem potẽtiam diuiditur. Arist. tertio de anima cap. 2, Sensus communis est qui solus sensata aliorum sensuum percipit. Auic. primo can. cap. de uir. animali, Phantasia, id est imaginatiua est uirtus, quæ formas perceptas à sensu communi custodit, & retinet eas post sensus absentiam. Themist. unà cum Aristotele Imaginatiuam esse potentiam animæ à sensibus ortã dicit. Arist. primo Ethic. facit

differre uirtutem ratiocinatricem ab intellectu, eo quòd causas cum effectibus conferre posit, sed intellectus causas tantùm comprehendat. Gal. lib. fin. med. Sensus est affectus animæ per corpus, nuncius rei quæ mouere idonea est. Arist. lib. de memoria & reminiscen. Memoria, inquit, est habitus phantasmatis, id est, imaginis. Auer. ibi, Memoria est reuersio in præsenti intentionis iam in præterito comprehensæ. Auic. primo can. Memoria est thesaurus eius quod peruenit ad extimationem de intentionibus perceptis à sensu extra formas perceptas à sensu. Gal. lib. fin. med. Memoria est præteriti comprehensio, cuius præsens fuit ex sensu perceptum.

Dissentientes circa facultates dictas.

1 Adserere, facultates naturales non esse in qualibet parte corporis.

2 Adserere, facultates esse remediorum indices.

3 Adserere, facultatem nutricem & auctricem esse idem.

4 *Adserere, facultates non alibi, quàm in animato corpore posse reperiri.*

5 *Adserere, facultatum cognitionem esse medico inutilem.*

6 *Adserere, facultatem uitalem non esse naturali priorem.*

Confutatio dissentientium circa facultates naturales.

Ad *primum:* Gale. 5. *de loc. aff. cap. ult. Est igitur communis sermo, quem inuenire proposui de naturalibus facultatibus, quas in qualibet parte quatuor generatim esse didicistis: primam uoco attractricem, quæ parti peculiares succos alendi ipsos gratia, & appetere & attrahere potest.* Altera *est, quæ alteratrix dicitur, qua succus attractus similis euadit parti, quæ aliter* Crescitiua: *huic duæ aliæ ministrant, retentrix & expultrix, &c. Et sic in qualibet parte erunt facultates.* Si*milis sententia est in lib. de plenit. circa medium.*

Ad *secundum:* Gal. *de opt. secta ad* Thra*sybu. cap.* 42, Si *constans uis remedium in-*

dicat, in ſanis quoque quoniam conſtat, remedium indicabit: ſed in ſanis remedium non indicat, ergo nec in ægris conſtans remediũ indicabit.

Ad tertiũ: Gal. primo de natural. facult. cap. 9, Quippe ſumma rei ſic habet, generatio, auctio & nutritio prima naturæ operũ, ac ueluti capita ſunt. Vbi diſtinguit auctionẽ à nutritione, igitur idem non ſunt. Præterea tali ratione probatur: Quæcunque in fine & in quantitate materiæ differunt, non ſunt idem: ſed auctrix & nutrix ſunt huiuſcemodi, igitur idem non ſunt. Quòd differant in fine & in quantitate materiæ, probatur ex hoc, quia nutrix indiuiduum tantum cõſeruat, auctrix uerò auget. Veruntamen dicimus unam & eandem ſubſtantiam eſſe, quæ duo hæc efficit.

Ad quartum: Galen. primo de natur. fac. cap. 13. probat in magnete & in ſuccino eſſe uim attractoriam, ſicuti & in purgantibus medicamentis, & in ſtirpibus, & in ſimilibus eſſe alias facultates: igitur alibi quàm in animato corpore reperiuntur.

Ad quintum: Gal. 2. de naturali fac. cap. 3, Nisi enim à natura facultas quædam naturalis unicuique instrumento statim ab initio sit tributa, durare animalia non poterũt, non modò tantum annorum, sed nec paucissimorum dierum: igitur scire has facultates non erit inutile. Præterea probat Galenus citra facultatem attractoriam de urinæ secretione, neque de alimenti distributione, aut de nutritione non medico licere loqui: igitur harum cognitio non erit inutilis. Rursus quinto de loc. aff. cap. ult. Has facultates, inquit, in qualibet affecta parte, utrum ualidæ sint, an infirmæ consideretis hortor: & sic earum cognitio non erit inutilis.

Ad sextum: Auic. prima primi cap. de uirt. uit. inquit, quòd præparat ad recipiendum alias uirtutes: igitur erit prior. Præterea id prius est, cuius instrumentum est primum: sed instrumentum uirtutis uitalis, scilicet cor, est prius factum quàm hepar, igitur erit prius.

De sanitatis ac morbi definitione.

Sanitas est harmonia siue concinnitas

quatuor primorum elementorum, quæ secundũ naturam in nobis sunt. Vel, Sanitas est omniũ nostri corporis partium naturalis quædam constitutio, ex qua actiones naturales edimus. Vel, est naturalium uirium actio minimè impedita. Ad sanitatẽ requirũtur, pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo erit, si proportio membrorum cum coloris probitate adsit. Bonus habitus sit, non qualis exercitatorum: nam ne salubris quippe hic habitus est, sed sicut superius à nobis descriptus. Integritas erit, si ne quid circa animum, mores, & robur ac symmetriam corporis desit. Morbus uerò cùm ex diametro sanitati opponatur, erit inconcinnitas, siue intemperies primorum elementorum quæ in nobis sunt. Vel erit partium præter naturam constitutio, ex qua actio uitiata prouenit. Vel erit naturalium uirium præpeditio.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd sanitas sit harmonia, &c. probatur ex Gale. 1. de temp. cap. 1, Nam indicium, in-

quit, sani hominis ac temperati est elementorum portionis æqualitas. Et tertio de mor. diff. cap. 1, Sanitas est affectus secundum naturam, ad faciendam actionem idoneus. Nec refert si dixeris constitutionem siue affectũ, sicut nec actionem, nec actionis causam. Et primo meth. cap. 9, Sanitatem, inquit, esse ipsarum functionum constantiam, aut affectum siue constitutionem partium, cuius ope functiones secundum naturam edimus. Et tertio meth. cap. 3, Quippe monstratum est, sanitatem in similaribus corporibus ipsarum quatuor qualitatum esse iustam temperiem. Auic. secunda primi cap. de diuisione dispositionum corporis, Sanitas, inquit, est dispositio, per quam corpus hominis in sui complexione & compositione tale existit, ut ex eo operationes eius omnes proueniant incolumes. Quod uerò pulchritudo requiratur, &c. Gal. in art. med. cap. 8, Signa optimæ constitutionis sumuntur à commensuratione, pulchritudine, ab optimo colore, ac præterea ab earum, quæ ipsis insunt, uirtute operationum. De morbo uerò sic Gal. de constitutione art.

med. cap. 12, Id quod excellenter ſanum eſt, ſit modò illud ſimilare uel inſtrumentarium, omni ex parte moderatum exiſtet, ægrum uero immoderatum: ſiquidem morbus immoderatio quædam eſt. Et ſecundo de natu. hum. comment. 1, Morbus eſt affectio quædam in animantis corpore, quæ primùm actionem lædit. Et. 3. de ſympt. differ. cap. 1, Morbus eſt conſtitutio quædam præter naturam, à qua primò actio uitiatur: quin ſi affectum dixeris, à quo actio uitiatur, idem eſt, &c. Et meth. 2. cap. 1. & 3. Nam contrarium ſanitati affectum, à quo lædi actionem diximus, morbum tantùm appellamus. Et ſimiliter cap. ult. Quicunque affectus functioni officit, is eſt morbus.

De ſex morborum generibus.

Sicuti naturalis operatio in his tribus cõſiſtit, ſcilicet intemperie, compoſitione, & unitate, ut dictum eſt, ita morbus erit in triplici diuiſione: nempe in complexione, compoſitione, & unitate ſoluta. In complexione, ut calid⁹, frigidus, humidus, & ſiccus: aut ca-

lidus ſiccus, calidus humidus, frigidus ſiccus, frigidus humidus. In compoſitione quarupliciter, in poſitione, magnitudine, figura & numero. In unitate ſimpliciter, nempe in ſimilaribus & inſtrumentarijs ſimul: & ſic ſex erunt in uniuerſum morborum genera, unum quippe in ſimilarium partium intemperantia, in organicis quatuor, in utriſque unum, quod eſt ſoluta continuitas. Læditur etiam operatio tripliciter, debiliter, uitioſè, aut quia nullo modo fit operatio.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auic. ſecunda primi cap. 2, Dicimus quòd ægritudinum genera ſunt tria, loquendo de ſimplicibus ægritudinibus. Primum eſt ſimilarium, & eſt ſpecies malæ complexionis. Secundum eſt membrorum officialium, quæ ſunt ægritudines compoſitionis. Tertium eſt ægritudinum communium, quæ ægritudines accidunt membris ſimilaribus & inſtrumentarijs, &c. Gal. 1. de differ. mor. cap. ult. Nempe dictum eſt, quòd alij ſunt primorũ ſimilariúmq;

corporum morbi, alij instrumentorum compositorúmque, alij utrorumque, ut phlegmone, &c. Et lib. de opt. corp. constitutione inquit, quòd temperamentum ex calido, frigido, humido, sicco, coagmenti mensura definitum, similarium membrorum est sanitas, & quòd constructio partium ex positione, magnitudine, & figura, & numero constituitur, &c. Si igitur sanitas in ijs consistit, simili modo & morbus in his erit, quum in eodem genere ambo constituantur, teste Gal. meth. 1. cap. 7.

Quòd uerò sex sint morborũ genera, probatur ex Gal. 2. meth. cap. 6. dum inquit, Ergo sunt sex in uniuersum morborum genera, unum ipsorum similarium proprium, nempe intemperies: quatuor, ut modò dictum est, instrumentorum cuiusque, & cum his sextum, quod tum similaribus, tum instrumentalibus est commune, ipsius unitatis solutio.

De causis salubribus & insalubribus.

Causarum aliæ sunt conseruatrices, aliæ effectrices. Conseruatrices sunt, quæ corpus

in optima conſtitutione præſeruant. Sed *quia corpus alteratur & corrumpitur, idcirco quot modis alteretur dicamus.* Alteratur *corpus ſextupliciter, primò ex aere ambiente, ſecundò ex motu & quiete, tertiò ex ſomno & uigilia, quartò ex cibo & potu, quintò ex his quæ excernuntur & retinentur, ſextò ex affectibus animi.* In *his cauſæ ſalubres & inſalubres conſeruatricéſque conſiſtunt. nã in his ſi modus ſeruetur, cõſeruatrices ſunt: ſed ubi à modo receſſerint, inſalubres reddũtur.* De *his ſex rebus non naturalibus in morbis à capite uſq; ad pedes deinceps pertractabim⁹.* Cauſa *etiam diſpoſitionum corporis rurſus alteratur ex frigore, calore, ſiccitate, humiditate.* Cauſæ *uerò morbi effectrices ſunt tres, procatarcticæ, & antecedentes, & coniunctæ, quæ diuiduntur per ſe, uel per accidens.*

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. *in art. med. ca.* 84, Quia *ſalubriũ nõnullæ ſunt cõſeruatrices, nõnullæ effectrices.* Et *paulò infra,* Si *corpus eſſet impatibile &*

inalterabile, semper optima cõstitutio perduraret: sed quia corrũpitur & alteratur, idcirco eũdẽ prioris status tenorẽ nõ seruat, &c. Et cap. 85. eiusdẽ lib. Quot igitur numero sint ea, quæ ex necessitate corpus alterãt, distinguentes, propriũ in singulis eorũ causarũ salubriũ genus inueniemus. Vnum igitur erit, ex ambientis aëris adhæsu, secundum ex motu & quiete, &c. ubi sex res non naturales enumerat. Auic. secunda primi doc. secunda, cap. I. causæ dispositionũ corporis, &c. sunt tres, antecedentes, primitiuæ & coniunctæ: & paulò inferius dicemus, quòd causæ quæ mutant dispositiones corporis, & quæ conseruant, aut sunt necessariæ, à quibus impossibile est hominem egredi in toto tempore uitæ suæ, aut non necessariæ. Necessariarum sunt sex genera, genus aeris circundantis, genus motus & quietis, &c. Gal. in art. med. cap. 80, Alteratur uerò substantia à caliditate, frigiditate, humiditate & siccitate.

De causis morborum partium instrumentalium.

Dictum est, quòd ad composita membra

quatuor ſpectant, poſitus ſiue ſitus, formatio, magnitudo & numerus. Primùm ſitus uel eſt optimus, uel parum uariat, uel à modo recedit, uel ægrum plurimo receſſu reddit. Formatio quoque tripliciter læditur, uel in figura, quum à curſu naturali mutatur in meatu uel orificio, & hoc ratione obſtructionis aut dilatationis: in membrorum ſuperficie, quum adeſt aſperitas & lenitas. Magnitudo dupliciter, exceſſu & defectu. Numerus ſimiliter aut deficit aut ſuperabundat, ut ſextus digitus in manu. Hæ omnes cauſæ ſi modum exceſſerint, inſalubres dicuntur: ſi uerò à mediocritate non receſſerint, erunt ſalubres. De ſoluta unitate, quum de chirurgia tractabimus, fuſius loquemur.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auic. ſecunda primi cap. 3, Compoſitionis ægritudines quatuor cõprehenduntur generibus, ut ægritudines creaturæ, ægritudines quãtitatis, ægritudines numeri, & ægritudines ſitus. AEgritudines creaturæ, id eſt for-

mationis uel sunt in figura, uel in uiis, uel in receptaculis & uentriculis, uel in superficie, &c. Gal. in art. med. ca. 87, Instrumētaliū partiū causæ salubres, aliæ sunt salubres erroribus, qui in foramine cōsistunt: aliæ his quę in magnitudine, uel numero, uel positu, &c. quæ fusius uidere poteris. Lege etiam de his Gal. 1. de diff. *morb. cap.* 7. *exempla in omni morbo afferentem.*

De Morborum calidorum, frigidorum, siccorum, & humidorum causis.

Causæ morborum calidorum sunt quinque, putredo, uicinitas ad corpus calidum, obstructio, cibus & potus calidus, & motus uehemens. Causæ frigidorum sunt quatuor, uicinitas frigidorū, cibi potúsque qualitas & quantitas, obstructio & raritas, ociū & motus immodicus. Causæ siccorum sunt sex, plurima transpiratio & pauca nutritio, alimenta siccātia, solicitudo & uigiliæ, aeris constitutio sicca, aquæ nitrosæ & sulphurosæ, aluminosæ, & medicamenta exiccantia. Causæ humidorum sunt his econtrario oppo-

sitæ, ut alimēta humida, quies, somnus, potus plurimus, &c. ex quibus facilè morborū cōpositorum causæ intelliguntur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gale. 2. de morb. cau. cap. 2, *Corpora quæ plus satis incalescunt, ita uidentur affici, uel ob motum aliquem aucto calore, uel ob putredinē, uel ob calidioris corporis uicinitatem, &c. redditque rationem de unoquoque.* Et cap. 3. *eiusdem lib.* Frigidi *morbi causæ sunt, ut frigidorū uicinitas, cibi potúsq; quātitas & qualitas, constipatio & raritas, &c. reddens de singulis rationem.* Et cap. 4. & 5. Similiter *de sicci & humidi morbi causa etiam rationem reddit.* Auic. *secunda primi doc. secunda, summa secunda cap.* 2. 3. & 4. *idem asserit ut* Galenus, *quæ longum esset recensere: uide tu, si lubeat, eum fusius.* Vide etiam Galenum *primo de diff. feb. cap.* 3. & 2. *eiusdem cap.* 9.

Authores erronei dissentientes circa sanitatem & morbũ.

1 *Adserere, sanitatis cognitionem non esse medico necessariam.*

2 *Adserere, morbos posse cognosci, non cognito affectu secundum naturam.*

3 *Adserere, morbos similariũ partium non distingui ab instrumentalium morbis.*

4 *Adserere, scire morborum numerum non esse necessarium.*

5 *Adserere, morbũ in numero ab eo quod est in quantitate non differre.*

6 *Adserere, causas morborum non esse semper considerandas.*

Confutatio dissentientium circa sanitatem & morbum.

Confutat *primum* Gale. *meth.* 2. *cap.* 3. *inquiens, quòd sanitatis egemus omnes ob actionem quæ est secundum naturam.* Nam *sine sanitate actionem integram habere non possumus.* Et *nono meth. cap.* 9, Sic*ut primũ propositũ est in methodo, morbi sublatio, ita in opere de sanitate tuẽda, est sanitatis tuitio.*

Igitur erit necessaria.

Ad *secundum*: Gale.*meth*.2.*cap*.4, *Necesse tibi erit, eo quod secundum naturam est prius præsumpto, ita quod est præter naturã inquirere. Nã si ipsum quod secũdum naturã est, non nosti, nec quod egressum est à natura nosti. Igitur prmùm sanitatẽ cognosces, antequam morbum cognoscas.*

Ad *tertium*: Gale. 2. *meth*. *cap*. 6. *exemplo probat*, Nam *quum crystallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio. Cæterum non est, ut eorum organa sint morbus. Præterea* Hippocrates cõstituit *aliud esse in corporibus similaribus morbi genus, aliud in instrumentariis*: Igitur *distinguuntur.*

Ad *quartum*: Gal.*meth*.1.*cap*. 5, Quoniã *omnis morbi curationem inuenire propositũ est, necesse est, morborũ numerum prius sciri.*

Ad *quintum*: Gal.*de consti. art.med.cap.* 12, *Differt numeri morbus à quantitatis morbo, ex eo quod in hoc morbi genere particula nõnunquam integra: in illo uerò portio quæpiam alicuius particulæ aut amputanda est,*

aut adiicienda.

Ad ſextum:Gal. primo meth. cap. 8. tria rerum genera enumerans, primum genus corporum, alterum actionum, tertium inquit eſſe genus cauſarum, quæ hos affectus creant, quæ ad medendi artem incipiendam primùm ſunt noſcenda.

De cura ſingulorum ſex morborum in genere.

Morbus in complexione per ſui contrariũ aufertur. Nam *ſi calidus ſit, frigido, ſi frigidus, calido, ſi humidus, ſicco, & econuerſo remouebitur: ſi ex utroque ſit compoſitus, utroque contrario indigebit: ſiquidem contraria contrarijs curantur.* Morbi *in formatione, in nuper nato animali ad habitum naturalem tantùm reducuntur, poſthac emendari non poſſunt.* Similiter *morbi in cauitate parui, quum adhuc augetur animal, per quietem & alligationem redduntur: magni uerò per partium operationem & ſpiritus retentionem.* Morbi *in numero ſi ex aliqua particula deficiente fiant, eam efficere ſtudebi-*

mus ſubminiſtrando naturæ, ſi ex ſuperabũdanti hanc reſecabimus, hæc omnia ſanare poſſumus. Sed quòd omnia generentur, non æquè poſſumus: morbis in magnitudine ſimiliter excedentibus naturæ modum: ablatio & abolitio cõuenit: deficiẽtibus, refectio uel generatio. Morbos in ſitu, ſi quæ particulæ à ſuo ſitu dimoueantur, ad ſuum locum reducendo, ſanabimus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. in art. med. cap. 89, Curatio *unam præcipuam ac communiſsimam habet intentionem, ad id, quod eſt diſpoſitioni contrarium auferendæ. Calido enim affectui cauſa frigida contraria eſt, frigido calida, eadémque in cæteris proportione ſeruata.* Et *cap. 93, eiuſdem libri, In his igitur qui adhuc creſcunt, poßibile eſt plurium partium figurã emendare: in his autem qui iam aucti ſunt, minimé.* Et *cap. 96, Quum morborum in numero duplex ſit differentia, quibus aliqua particula deficit, his intentio alteram effi-*

cere ſubminiſtrādo naturæ. At quibus ſuperabundat, hanc reſecare oportet aut ſcalpello, aut igne, aut medicamento quod urendi uim habeat. De *alijs morbis lege cap. 97. & 98. eiuſdem libri.* Gal. *8. meth. cap. 3,* Illud *eſſe uerißimum omnium, inquit, quòd contraria contrariorum ſunt remedia* . Et *cap. primo eiuſdem libri,* Omnis *exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur.* Similiter *lib. 7. cap. tertio. & lib. 4. cap. 2,* Curabis, *inquit, calidum refrigerando, frigidum calefaciendo, &c. ſimilis ſententia eſt aphor. 2. aphoriſ. 22. & in mille alijs locis.*

Obiectio.

Obſtructio *ad quem horum morborum referenda erit?*

Reſponſio.

Obſtructio *eſt compoſitionis morbus in meatu ſiue in orificio, fitque ex lentis ac craßis humoribus, curátque per apertionem, quæ fieri ſolet per abſtergentia atque incidentia medicamina.*

Obiectio.

Intelligisne per apertionem, uulgarem medicorum digestionem, an aliud ab hac distinctum? Nam digestio Auicennæ est tenuis materiæ incrassatio, uel crassæ & lentæ extenuatio.

Responsio.

Intelligo per apertionem, humorũ ac meatuum præparationem. Nam humores oportet esse non tam fluxui paratos, quâm etiam aperta esse foramina, per quæ debet purgatio fieri, ut Gal. aphoris. primo, comm. 24. Et secundo aphorismo, comment. 9. Nam tunc fluidum esse corpus pronunciat, quum tam in humoribus, quàm etiam in meatibus reseratus fuerit apertum.

De Morborũ indiciis in genere.

Indicia morborũ uel à ratione temporis sumuntur, & sunt tria, præsentia, præterita, & futura. Nam uel morbum præsentem indicãt, uel futurum esse prænunciant, aut memoriæ subiiciũt. hæc omnia interdum à medicis præ-

nunciatiua uocantur. Vel ſumuntur à ratione ſuæ eſſentiæ, & ſic erunt quatuor. Primum ab exeuntibus in quantitate & qualitate mutatis, & cognoſcuntur à multitudine excrementorum, ſiue per urinam, per ſudorem, per uomitum, per ſputum, & per ſeceſſum, & per qualitatem mutatam, ſicut eſt totius corporis rubor uel pallor, uenarum ac membrorum tumor, &c. Secundum ab operatione læſa, & cognoſcitur à grauitate, à pigritia, à ſenſuum imbecillitate, à pulſu magno & pleno, ab anhelitu, à corporis extenuatione, &c. Tertium à propriis morborum accidentibus, ſicut in pleuritide, à tuſsi, à dolore, à febre. Quartum à membrorum poſitu, ut à capite, à uentre, & ab aliis locis affectis. Vel ſumuntur indicia à uiribus corporis, & hoc trifariam: uel à uirtute animali, & cognoſcitur ex motu, ex ratione, & ſenſibus. Vel à uirtute uitali, & cognoſcitur ex pulſu & ex ſpiratione: uel à uirtute naturali, & cognoſcitur ex urinis & exegeſtionibus. Horũ quædam ſunt ſalubria, quæ ſalutem, quædam inſalubria, quæ mortem prædicere ſolent.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gale. *in art. med. cap. 7, Signa sunt salubria & insalubria, quæ præsentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atque præteritam memoriæ subiiciunt. Et paulò inferius, Hæc quoque secundum tria tempora salubria & insalubria dicuntur, quorum usus maior est de indicatiuis, quàm ex his quæ memoriæ subiiciunt.* Galenus *in artic. med. capite 81, Quæcunque excernuntur, nonnulla quidem sunt ueluti partes patientium locorum, nonnulla tanquam excrementa: quæ uerò in ipsis continentur, singula propriam faciunt iudicationem, & sic ab exeuntibus sumitur indicium.* Gal. *primo de loc. aff. cap. 5, Locorum notæ, ab actione læsa, & excrementis, & positu, & doloris proprietate, & à propriis accidentibus sumuntur: affectuum uerò ab excrementorum specie, à loci natura, & doloris proprietate, & propriis accidentibus. Sane actio læsa affectam partẽ indi-*

care potest, &c. similiter 3. de Symptomatũ diff. cap. 3. de his indicia habentur. Gal. method. 9. cap. 13, Hæc itaque cùm uires indicent, maxima harum erit dignitas. Nam uiuere ipsum nobis ex harum custodia constat, utpote quum uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones sit necesse, &c. Hippoc. aphorism. 2. aphorism 33, In quouis morbo mente constare & bene se habere, ad oblata bonum, contrà uerò se habere, malum. Et Gale. in hoc comment. Ex his constare mente cognosces, quæ ad cerebrum & omnes membranas, sicuti ad uentrem attinent hepar & cor, ubi adest promptitudo ad ea quæ offeruntur, &c. Gal. 1. de art. curat. ad glauc. Virtus uitalis, quam ex corde prodire ostendimus, ex pulsuum debilitate cognoscitur: at quæ ex hepate oritur, naturalis dicta, ex sanguineis egestionibus, aquosis & tenuibus, & quæ ex cerebro originem ducit, animalis dicta, ex motuum uoluntariorum imbecillitate deprehenditur, &c.

De alia signorum diuisione.

Sumuntur etiam indicia á complexione, ab humorum dominio, ab ætate, á tempore, consuetudine & uictu præterito complexiones cognoscuntur per decem genera. Primo ex tactu, ut si calidus, frigidus. Secundo ex adipe & carne addita: nam multa caro caliditatem, pauca cum multo adipe, frigiditatem. Tertiò ex celeri ac tardo capillorum ortu: nam celer caliditatem, tardus frigiditatem. Quartò ex corporis colore: nam color croceus, rubeus, luteus ac pallidus caliditatem, albus, liuens, plumbeus, frigiditatem. Quinto ex membrorum forma: nam ampla, lata caliditatem: angusta uerò, frigiditatem. Sextò ex membrorum sensu: nam citò sentiens, caliditatem: tardè, frigiditatem. Septimò á cogitatione hominum. Octauo ab operationibus: nã celeres operationes caliditatẽ, & ecõtra frigiditatẽ. Nono ex superfluitatibus corporis: nã si quid egrediens acutũ habeat odorẽ, caliditatẽ indicat: si minus, frigiditatẽ. Decimo ex

accidẽtibus animi, ut ira, audacia, inquietudo, impietas, & similia caliditatẽ: contrà uerò, frigiditatem. De ætate id dictum est, pueros & iuuenes esse calidos: senes & decrepitos, frigidos. Similiter ex tempore & consuetudine & uictu præterito iudicandũ est.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. *lib. de sectis ad eos qui introducuntur cap. 4. & 5, Hoc igitur modo illi ab ipso affectu eius quod confert, indicationem eliciunt: similiter ab ægrotantis uiribus, ab ætate, ab anni tempore & regione, &c.*

Auic. *secunda primi cap. 3, Signorum genera, quibus complexionum dispositiones cognoscuntur, sunt decem, & ea enumerat, exẽpla singulorum afferens, ut dictum est suprà.*

De vrinæ definitione & diuisione.

Lotium, *est sanguinis aliorúmque humorũ serea quædam redundantia. Id tamen existi-*

mandum est optimum lotium, in quo residet candidum, leue, & æquale, per omne tempus: uel id optimum est, quod urinæ sanorum est simillimum. Tria in lotio considerantur, substantia, color & hypostasis. Substantia sit tenuis, crassa: nam si tenuis & alba sit, uel uirtutis imbecillitatem, uel renum obstructionem significat. Si tenuis & pallida, uel tenuis & rufa, uirtutis imbecillitatem, & quo ad substantiam, cruditatem significat. Tenuis uerò & flaua incoctionem, & alimenti defectum, uigilias ac animi pathemata significat. Tenuis rubra, sanguinem incoctum: tenuis & nigra, melancholiam, uel nimiam frigiditatem, aut sanguinis adustionem indicat. Crassa uerò & alba, maximam crudorum humorum copiam demonstrat: si crassa & rubea, plenitudinem sanguinis: si crassa nigra, euacuationem atræ bilis significat. Color flauus, rubeus, caliditatem: albus, liuens, ater, frigiditatem denotant. Hypostasis uerò diuiditur secundum situm: nam si in fundo non diuulsa residet, sed pyramidalis, bonam indicat concoctionem: si in supremo loco, diuulsa &

inæqualis, imbecillitatem uirtutis: si in medio loco, malum portendit, maximè si diuulsa sit: nam naturam defecisse in cōcoctione ob distractionem significat. Consideratur etiam urina iuxta suum colorem: nam rubea, sanguinis incocti copiam, & morbi cruditatem indicat: idcirco morbum facit diuturnum. Nigra, cui antecesßit liuiditas, frigiditatem: cui uerò croceitas, calorem. Liuida frigiditatem, & uirtutis interitum: oleosa, totius corporis adipis colliquationem indicat. Rursus si sedimētum citò crassum fiat, citò morbum solutum iri significat. Si residat crassum, aßistente uirium robore, longum fore morbum: si uerò imbecillitas adsit, ægri mortem prænunciat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Theoph. de urinis cap. 1, Lotiū est sanguinis aliorúmque humorum aquea quædam colatura. Gal. lib. finit. med. Vrina est superfluitas ex colatu sanguinis in magna uena, quæ per renes & ureteras in uesicam

delabitur. Hippocrat. *prognoſt*. 2. *tex*. 26, τό δὲ οὖρον ἄριστόν ἐστι εἰ λευκή τε ἡ ὑπόστασις καὶ λείη ἐστὶ ὁμαλὴ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον. Gal. 1. *de criſ. cap*. 12, *Ex his igitur illa optima eſt, quæ urinæ ſanorum eſt ſimillima: quæ uerò non eſt talis ſimpliciter, uel incocta eſt, uel præter hoc pernicioſa*. Gal. 1. *de criſ. cap*. 12, *Oportet urinam optimam diſcedere tantùm ſua craßitudine ab aquoſa, quantum colore, ſi bene concoqui debeat, ponens differentiam in ſubſtantia & colore, &c*. Gal. *loco citato*, *Praua autem ſufficiẽter eſt, quæ tenuis & alba eſt, ſicuti aqua: nam ſimplex quidem diſpoſitio eſt, ſed ultimæ imbecillitatis eſt indicium. Huic proxima eſt altera urina uini tenuis albi colore, quæ in multis apparet morbis. Poſt hanc eſt ſubpallida, &c*. Hippo. 2. *prognoſt. tex*. 30, *Dum urina tenuis fuerit ac rufa, crudam eſſe ſignificat ægritudinem. De lotij colore* Hippo. 2. *progno. tex*. 32, *Exitioſior urina eſt, ſi aquoſa, ſœtida, nigra, craſſáque eſt. uide in hoc latius Galeni comment. Quod ſitus hypoſtaſis conſiderandus, & eius color,*

lege Hippo.2.*progno.tex.36, Consideranda,inquit, in urina nubecula, utrum ſurſum fuerit an deorſum, item color quem obtinet, &c.* De *oleaginoſa urina* Hippoc.2.*progno. tex.35,* Si *pingue deſuper natet, araneorũ ſpeciem referens,damnandũ: indicat enim conſumptionem.* Et Gale. *de criſ. cap.12,* Quod *ſi ueluti oleum mingatur, colliquationis eſt ſignum.* De *colore* Hippoc. 2. *prognoſt. tex. 27,*Vrina *ſubrubra cum ſedimento ſubrubro admodum ſalutaris, ſed morbum diuturnum fore indicat.* Et *tex.* 33. *eiuſdem lib.* In *mulieribus & uiris urina nigra,in pueris aquoſa,deterrima eſt.lege fuſius* Galenum. De *urinis, quæ uel turbidæ minguntur, & paulò pòſt reſident, uel quæ ſemper turbidæ mictæ permanent,aut quæ puræ mingũtur,& poſtea conturbantur. habes plura ex* Gal. I. *de criſ.cap.12.& aphoriſ.4.comment.7.& 4. ſuper primam epidemiam.*

Authores erronei diſſentientes circa vrinam.

1 Adſerere, *renum nutritionis excremẽtum*

tantum esse lotium.

2 Adserere, *per urinam cognosci posse morbos ex succis ortos, qui in uenis non continentur.*

3 Adserere, *sedimen in urina esse semper bonum indicium.*

4 Adserere, *ex Galeno non posse per urinarum coniecturam in sectionis uenæ cognitiones peruenire.*

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutat primam opinionem Gal. 1. de nat. facult. cap. ult. contra Lupum quendam dum inquit, Quòd autem soli renes tantillæ corpora quatuor interim totos, uel etiam plures habeant excrementi congios, id nec cõfessum, nec rationi consentiens.

Ad secundum: Gal. 4. de sanit. tuend. circa principium, Quoniam laßitudo uitio acrium excrementorum oritur, ante omnia considerandum, in solidisne tantum corporibus, an intra uenarum sinus, succus contineatur. De his quæ intra uenas sunt, nullum

planè, nec manifeſtum, nec euidens ſignum, præter ſolam urinam conijcere licet: in reliquis, quonam qui affligitur uſus ſit uictu existimandum, id eſt, per alia ſigna quàm per urinam coniecturandum, quum urina in hoc caſu ſit exiguum ſignum. Et quarto de uic. ratione in morb. ac. Non tutò, inquit Galen. comment. 83, morbi facilitas ex urinarum cõcoctione prænoſcitur: nam etſi febris cruditates per urinas manifeſtè indicentur, morborum tamen muſculos infeſtantium, non ſecura eſt per urinas ſignificatio, &c.

Ad tertium: Gal aphoriſ 4. comment. 69, Contigit aliquando uel per initia morbi, uel paulò pòſt, urinas factas craſſas propter grauitatem habere ſedimen, quod bonum ſignum non eſt, ſicuti in alijs quæ ab initio tenues exiſtentes, ratione coctionis totius morbi ſedimen capiunt.

Ad quartum: Gal. 2. prognoſt. cõment. 27, Quoties ſerum ſanguinis pariter cum urina excernitur, colore ſubrubra apparet: indicat enim exuperantiam ſanguinis non exquiſitæ ratione confecti, & ſic ſectionem uenæ. Et

meth.9.cap.4, Mittendus est sanguis, etiamsi nec in lotio, aut in ipsa caloris qualitate humorum putrescentium signum apparuerit. Interdum igitur signum in urina de mittendo sanguine apparet.

De pulsuum definitione & diuisione.

Σφυγμός, id est pulsus, est cordis arteriarúmque dilatatio ac contractio. Consideratur pulsus uel ratione uirium, & tunc est triplex, uehemens, quando scilicet tangentis manus ualidè repellitur: languidus, quum inualidè imbecillum ictum edit: mediocris, mediã seruans proportionem. Vel ratione arteriæ, & est duplex, durus & mollis. Vel ratione diastoles, & est trinus, ut altus, longus, latus. Vel ratione plenitudinis & euacuationis, & est duplex, plenus & uacuus. Plenus, qui arteriam solidiorem undosámque in compressione ostendit: uacuus, qui inanitatem suo digito repræsentat. Vel ratione rhythmi, in quo proportiones temporis metiuntur, & sic est duplex, deficiens uel intercidens. Vel

ratione temperaturarum ætatum, anni, temporum, regionum, sexuum: de quibus satis loquuti sumus infra, ubi Galeni loca citauimus. Vel ratione somni & uigiliæ, uel aliarum causarum non naturalium: nam in somno lãguidiores minoresque sunt: quum à somno expergiscuntur, uehementes & crebriores sunt.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 4. de diff. puls. Pulsus est distentio & contractio cordis & arteriarum. Et ibi uarias pulsuum descriptiones ex antiquis recitat. Quòd uerò ratione uirium cõsideretur pulsus, habetur ex Gale. 4. de præsag. ex pulso cap. ult. Quum, inquit, pulsus per se sint languidi, infirma est facultas: ubi earum arteriarum languidus nunc pulsus sit, nunc uehemens, facultas non est per se imbecilla, sed ex copia humorũ degrauatur, &c. & ibi omnia ad uirtutem spectantia per pulsum declarat. Et 3. de diff. pul. Pulsus qui cum renisu quodam pulsat, Vehemens uocatur, cuius causa

est facultatis robur. Quòd uerò ratione arteriæ pulsus consideretur, habes ex Gal. primo de caus. puls. Reliqua, inquit, & tertia gignendorum pulsuum continens causa, ipsum est arteriarum corpus, &c. Et cap. de puls. causis ex diff. instrumentorũ, Quũ durius aut mollius euaserit corpus arteriæ, ipsos pulsus duros uel molles reddit. Similis sensus est primo de differ. puls. & in lib. finit. med. Gal. primo de diff. puls. Iam quia arteria tres dimensiones obtinet, longitudinem, latitudinem & profunditatem, non potest in singulis dimensionibus non fieri quantitas aliqua distentionis & contractionis. Galenus primo de different. pulsuum cap. de reliquorum diff. generum, Plenus est pulsus, qui pleniorem arteriam ostendit. Vacuus, qui arteriæ eleuationem facit bullosam, ut digitorũ impreßioni greſſus per uacua occurrat, & sic plenitudinis & euacuationis pulsus datur. De rhythmo genere pulsuum habes Gal. 1. de diff. puls. cap. de diff. quietis & rhythmi, dũ plures species rhythmorũ pulsuum enumerat, quem fusius leges. Omnibus enim naturis, lo-

cis, anni temporibus, omnibúsque alijs suum rhythmũ tribuit, & inter eos rhythmos alios pari proportione, alios impari constare inquit. De temperie, Gal. 3. præsag. puls. Ex intemperie cordis calida fiunt pulsus imbecilles: ex intemperie uerò frigida planè efficiũtur contrarij, parui, tardi & rari. De intemperie sicca & humida cordis tractat eodem lib. cap. ult. & lib. de introductione puls. Calidiores natura pulsum habent maiorem, celeriorem, ac longè frequentiorem, non multò tamen uehementiorem: graciliores uerò, maiorem ac longè rariorem, uerùm non multò uehementiorem. Vide de his similiter de usu pulsuum circa finem. De pulsibus ætatum, Gal. in introduct. puls. cap. 9, Mutantur per ætates: sic puerulo nuper nato pulsus est frequentissimus, senum rarissimus: qui uerò in media ætate sunt inter hos, ijs pulsus ad proportionem respondent. De pulsu anni temporum Gal. loco nuper citato, Per anni tẽpora pulsus mutantur: nam in medio uere maximi ac uehementissimi, celeritate uerò ac frequentia moderati, similiter medio autumno ha-

bentur. Progrediente uere magnitudo ac uehementia ipsius minuuntur, augentur autem celeritate ac frequentia. Autumno progrediente omnia minuuntur, magnitudo scilicet, uehementia, celeritas ac frequentia: Adueniēte uerò æstate, fiunt languidi & parui, celeres & frequentes: contrà uerò in hyeme, in paruitatem, languorem, tarditatem ac raritatem mutantur, &c. De regione, Gal. loco citato, Per regiones mutantur: siquidem in calidis, pulsus sunt, quales in æstate media: in frigidis ualde, quales hyeme media: in medijs ad proportionem se habent, &c. Quòd pulsus uirorum à fœminarum pulsu differat, habes Gal. loco citato: Viri enim, inquit, mulieribus pulsum habent multò maiorem & uehementiorem, paulò tamen tardiorem ac longè rariorem. De somni pulsibus ac de expergefacto à somno, similiter de mutatione pulsuū per exercitium, balnea, cibos & potus, aerem ac accidentia animi: nam ab ira pulsus fiunt alti, magni, uehementes, celeres ac frequentes: à mœstitia parui, tardi, languidi, rari: à metu celeres, turbulenti, inordinati, inæqua-

les, &c. habes in hoc loco citato plura ex Galeno.

Authores erronei diſſentientes circa pulſuum doctrinam.

1 *Adſerere, utilitatem pulſuum eſſe magis neceſſariam, quàm reſpirationis.*

2 *Adſerere, certius eſſe indicium ab urina ſumptum, quàm à pulſu.*

3 *Adſerere, cor & arterias moueri tantùm ex motu pulſus.*

4 *Adſerere, pulſuum genera eſſe, quàm decē pauciora, cum Auerrhoe.*

5 *Adſerere, ex repletione pulſum dilatari, & non econuerſo.*

Confutatio diſſentientium circa pulſuum doctrinam.

Ad primum : Gal. *de uſu pulſ.* Si *reſpirationem cuipiam adimes, illico mortem afferes: at pulſu ſi per multas particulas priues, non magnopere lædes, & ſic maior erit reſpirationis utilitas, quàm pulſuum.* Prꝛterea *ex* Hippocrat. *totum corpus eſt conſpirabile*

atque confluxile. Quare ſi non per arterias, ſaltem certè per alia, & potiſsimùm per uenas, &c.

Ad *ſecundum* : Haly Abbas 7. *ſuæ practices inquit, quòd pulſus eſt præco uerus qui multa refert*. Præterea *id certius eſt, quod ab operatione ſumitur, quàm quod ab exeũtibus: ſed pulſus ſumitur ab operatione: igitur certior*. Probatur *etiam ex uulgari quodã carmine ſic dicto,*

V*rinæ fraudes aperit diſcretio pulſus.* Gal. 1. de *different. reſpirationis, cap.* 18, Plus *indicat pulſus, quàm ipſa reſpiratio.* Et *lib. de conſt. art. med. cap.* 18. *hoc idem affirmat, &c.*

Ad *tertium*: Galen. 4. de *diff. pulſ. probat de mente antiquorum, non ſolùm cor & arterias moueri motu pulſus, ſed etiam per ſe, ſicuti etiam cerebrum.* V*nde* 8. *de uſu partium cap. de uſu inſtrumenti odoratus, probat cerebri interiores uentriculos aerem ſe dilatando attrahere, & ſe conſtringendo expellere, &c.*

Ad *quartum*: Phylar. *de pulſ. cap.* 9, Ha-

benturgenera pulſuum decem, quorum primum, &c. Et Gal. 1 *de differ pulſ. decem etiam enumerat : igitur non pauciora quàm decem.*

Ad *quintũ:* Gal. *de uſu pulſ. inquit,* Neque *enim eò quod impletur , idcirco dilatatur: uerùm ex eo quod dilatatur, impletur, contra Eraſiſtratum.*

De ſignis repletionem indicantibus.

Plethora *eſt ſuccorum æqualiter ſe habẽtium exuperantia: differtque à cacochymia, quum hæc uitioſorum humorum non referat, ſicuti cacochymia.* Plethora *igitur duplex eſt, quoad uires ſcilicet : altera quoad capacitatem uaſorum , cuius ſigna ſunt uaſorum diſtentio, rubor, totiúſque corporis grauitas, & in mouendis membris pigritia, cutis extẽſio , pulſuum plenitudo , uiſus debilitas , & ſomnia quæ grauitatem portendunt.* Hæc *niſi ſanguinis miſſione curetur , calorem natiuum ſtrangulat.*

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 13. meth. cap. 6, *Vbi autem æqualiter inter se succi adaucti sunt, id & plethos & plethorā Græci uocant, nos succorum plenitudinem siue redundantiam dicimus. Vbi uerò flaua bile, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertum corpus fuerit, cacochymiam, id est succorum uitium dicimus.* Et *lib. de plenit. ad finem,* Plenitudo, *est copi humorum in uniuerso animalis corpore.* Et *paulò pòst, quid intersit inter cacochymiam & plethoram, apertiori sermone demōstrat.*

Gal. *lib. de plenit. inter indicia, uenarum tumorem, ac earum tensionem, ruborem, corporisque grauitatem & in mouendis membris pigritiam memorat.* Itidem *meth.* 9. *cap.* 5, *obstructionem, distentionem, tumorem, ruborem, in ea, quæ ad uasa refertur, repletione, recenset.* Auic. *secunda primi doct. tertia, ca.* 6, Repletio *secundum duos modos existit: est enim repletio secundum foramina, & est repletio secundum uirtutem.* Repletio *secundum*

foramina est, ut sint humores & spiritus in qualitate boni, sed in quantitate sui sint superflui, ita ut foramina impleant & extendant. Repletio secundum uirtutem est, ut humores sui quantitate non noceant, sed sui qualitate. De duplici hac plenitudine habes ex Gale. lib. de plenit. & meth. 9. cap 5. & 10. eiusdem lib. cap. ult.

Hippoc. aphoris. 1. aphor. 3, Habitus exercitatorum qui ad summum bonitatis attingunt, &c. Ibi in comment. Gal. Nimia repletio, inquit, calorem natiuum extinguit, &c.

Gal. meth. 13. cap. 6, Ergo plethora tum sanguinis mißione curatur, tum frequenti balneo, exercitatione, frictione, & digerentibus medicamentis. Vide fusius 3. & 6. de sanit. tuenda.

Authores erronei dissentientes circa plenitudinis indicia.

1 Adserere, plenitudinem mensurari posse tantummodo ex ipsis uiribus.

2 Adserere, plenitudinem tantum esse quo ad uasa, non quo ad uires.

Confutatio dissentientium circa plenitudinis indicia.

Confutat primum Gal. lib. de plenit. circa principium, dùm inquit, Qui ex ipsis tantùm uiribus plenitudinem metiuntur, hi uidentur nunquam utres præter modum repletos uidisse, nec se etiam plus quàm par est unquam impleuisse cibo, ita ut uentriculus inde distẽderetur, &c.

Ad secundum: Gal. loco nuper citato, Itaque, inquit, subiecimus duas esse tum notiones, tum relationes multitudinis: alteram ad robur uiresque illius qui defert, alteram ad eius qui suscipit capacitatem, &c.

De signorum notitia vniuscuiusque humoris.

Sanguinis superabundantiam indicant, repletio, grauitas capitis circa oculos, oscitatio, nausea, laßitudo absque labore, dulcedo in ore, rubor, & sanguinis à quocunque loco facilis fluxus: indicãt & tẽperies, uictus præcedens, ætas, consuetudo & insomnia circa res rubeas. Pituitæ indicia, albedo, mollities,

frigiditas, sputi copia, sitis pauca, somnus multus, otium, pigritia, pulsus tarditas, & quæcunque de uictu & ætate & consuetudine indicare possunt. Bilis *indicia sunt, color flauus siue citrinus, oris amaritudo, sitis copiosa, narium ac linguæ siccitas, pulsus crebritas, nausea & uomitus biliosus, & quæcunque dici possunt de ætate, temperie, uictus ratione.* Atræ *bilis indicia sunt, corporis macies, uigiliæ multæ, craßities ac nigredo sanguinis, multa sollicitudo, corpus nigrum, fuscum, pilosum, insomnia terrorem inducẽtia, in tenebris timor, similiter ætas, consuetudo, ars, tempus & uictus ratio præterita de atra bile indicant.*

Loci consentientes ex vera Medicina.

Faciunt *ad sanguinis signorum probationem quæcunque dicta sunt ex Galeno lib. de plenit. circa principium, ut uasorum distentio, rubor, grauitas uniuersi corporis, pigritia ad motum, membrorum tentio, laßitudo, prior uita in otio, uictus ratio transacta, & sup-*

pressæ euacuationes solitæ. Auic. secunda primi cap. 7, Sanguinis significationes cùm dominantur, significationibus repletionis secundum foramina uicinæ existunt, &c. Nam de singulis humorum signis ibi diffusè pertractat. Dictum est etiam de his fusius de febribus, & ubi de humoribus pertractauimus, & de morbis à capite usque ad pedes: nam ibi non solùm de his, sed de obstructionum, flatuum, abscessuúmque signis apertè declarauimus.

De artis curatoriæ diuisione.

Ars curatoria trifariam diuisa est, in διαιτητικὴν, id est, in uictus rationem: in φαρμακευτικὴν, id est, medicamentorum rationem: & in χειρουργικὴν, id est, in eam quæ manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi & concoquendi facultatẽ habent, est administratio, confértque non solùm sanis, sed etiam omnibus ægris, & maximè febricitantibus. Secunda est φαρμακεία, id est, medicatio dicta, quæ nudis medicamẽtis interiores affectus & exteriores, in cor-

porum cognitionem, & remediorum naturā diuisa, sanat. Tertia est quæ incisionibus, ustionibus, & oßium instauratione homines curat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Corn. Cels. *lib.* 1. *cap.* 1, Medicina *in tres partes diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu medetur, &c.* Auic. *quarta primi,* Res *medicationis ex uno trium rerum completur regimine, potione & chirurgia.* Gal. *primo de uic. in morb. ac. comment.* 6. *de triplici hac diuisione etiam ipse loquitur, scilicet de diæta, chirurgia, quæ per sectiones, adustiones perficitur: & de pharmaceutica, quæ per medicamenta perficitur, accusans priscos, qui nihil de uictus ratione scripserint.* Gal. *lib. finit. med.* Medicina *uictus institutrix est, quæ in sanis atque ægrotis, rationi uictus instituendæ studet.* Gal. *de art. curat. ad glauc. cap.* 1, Ars *curatiua qualitate & quantitate singulorum medicaminum perficitur.* Et *lib. de cō-*

ſtitut. artis med. Hæc ars in duo capita redacta eſt, in corporum nempe cognitionem, atque ipſam remediorum naturam. Gal. 4. meth. cap. 1, Vnum eſſe morborũ genus ipſam quoque continuitatis ſolutionẽ diximus, hæc in animalis ferè omnibus partibus accidit, &c. Vbi docet quibus curandum ſit intentionibus, &c. de hac plura, quum de chirurgia dicemus.

De victus diuiſione in genere.

Victus ratio ſumitur uel à ratione morbi tantùm, uel à ratione uirium ægrotantis & materiæ morbi ſimul, uel à ratione temporũ anni, ætatum, uel à ratione ſuæ quantitatis uel qualitatis, aut in uniuerſali, uel in particulari.

De victus ratione in morbis.

Morbus uel peracutus eſt, uel acutus, uel longus. In peracuto, qui in quatuor diebus iudicatur, uti oportet tenuiſsimo uictu, ſicuti meliorato: ratio eſt, quia totus hic morbus ſtatus eſt: idcirco in ſtatu tenuiſsimo uictu

utendum est, præcipuè si uires consentiant: in longo, pleniori uictu, ut ouis, alica, piscibus, sed nõ eodem quo in sanis modo utendum: in acuto uerò tenui, ut ptisanæ succo. Quare duo in uictu extrema dantur: primum quòd sit uictus tenuissimus: secundum quòd sit crassissimus: mediat uerò inter hæc tenuis. Ratione igitur status morbi semper uictus ratio instituenda est.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. aphoris. 1. comment. 11, Nam morbus uel est acutus, uel peracutus, uel longus, & quando maximè, &c. Hippocr. aphorism. 1. aphoris. 4, Victus tenuis atque exquisitus, in morbis quidem longis semper, in acutis uerò, in quibus non conuenit, periculosus. Gal. in comment. Nunc dixisse sufficit, ut in omnibus morbis, quibus morbi uigor & indicatio primis quatuor diebus futura sit, modò natura sit fortior, integram inediam seruare debeamus: in quibus uerò non ultra primam septimanam protrahãtur, forti existente natura,

ſolo utendum eſt melicrato, ſolus autem hic tenuiſsimus uictus eſſet, non tamen in extremo, &c. Et poſt hæc uictum tenuem appellat ptiſſanæ hordeaceæ ſuccum, & plenum uictum, qualis eſt qui fit per oua & alicam & piſces. Quòd uerò morbus peracutus totus ſit ſtatus, probatur ex aphoriſ. 7. primi lib. ubi inquit Hippocrates, Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſsimo uictu utendum eſt. Ex quo aphoriſmo probatur etiam, quòd ratione ſtatus morbi inſtituenda ſit uictus ratio. Si uires cõſentiant, notanter dictum eſt: nam Gal. aphoriſ. 1. comment. 9. inquit, Quòd ſi in ipſo morbi uigore aliquis caſus interuenerit, naturæ robur diſſoluens, nutrire cogimur: quòd uerò in longo morbo, pleniori uictu utendũ. Gal. loco nuper citato, Cùm morbus cõſiſtit, uictu tenuiſsimo oportet uti: in aliјs morbis, qui ſuum uigorem ſunt poſterius accepturi, nõ licet afferre ſtatim ab initio tenuiſsimum uictum: nam prius homo morietur, quàm morbus in uigore conſiſtat, &c. Auic. 4. can. de cib. feb. Si uideris ægritudinem chronicam,

aut propinquam chronicæ, non ſubtilies regimen, &c.

Obiectio.

Quum morbus non poßit cognoſci, an ſtatum habere debeat in quarta, uel in ſeptima, quomodo inſtituendus erit uictus?

Reſponſio.

Vera præcognitione ſtatus morbi non cognoſcitur, ſed iuxta æſtimationē, quæ proxima eſt ueritati, præcognoſcitur, ex qua tunc uictum ordinamus. Nam Gal. de uirium robore primo aphoriſ comment. 12. idem refert eſſe coniecturandum.

De ratione victus à viribus & à materia morbi Hip.

Victus uel reſpicit uires tantùm, uel materiam morbi tantúm. Si ſolùm uires, tunc uictus plenus conuenit: ſi ſolam morbi materiā, tunc nullus cibus conuenit, quia cibare prohibet naturam in morbum agere. Hac ratione duo erunt uictus extrema, quorum alterum ſolam uirtutem conſeruat & auget, & talis

uictus erit ſanorum: alterum ſolum uirium robur in materiam excitat, & talis uictus erit morbi peracutiſsimi, in quo pene nihil datur. Medium uerò inter hæc extrema duplex erit, uel maiorem uirium partem ſeruabit, & minorem partem in morbum excitabit, & talis erit uictus craſſus, qui in longis morbis conuenit: aut minorem uirium partem ſeruans, maiorem in morbum reijcit, & talis erit uictus tenuis, qui in morbis peracutis inſtituitur: aut tantum uirtuti, quantum morbo tribuit, & talis uictus eſt mediocris, qui in morbo acuto exhibetur. Si igitur uires ſint debiles, & humores pauci & corrupti, parum & ſæpe cibandum: ſi uires debiles, & humores temperati, uel abundantes, parum & raró: ſi uires multæ, humores pauci non corrupti, multum & ſæpe: ſi uires multæ & corpus plethoricum, paucum & raró.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gale. aphoriſmorum primo, comment. 11. totius morbi uictus rationem in unoquoque

morbo à duabus intentionibus iußit assumere, ex futuro totius morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis, &c. Hippocrat. aphoris. 1. aphoris. 9, Coniectari autem oportet, an æger cum uictu sufficiat perdurare. ubi de uictu, quoad uires, intelligit Hippocrates. Galenus in eodem comment. Est autem hæc intentio uis ipsa ægrotantis, cuius gratia nutrimus: neque enim morbi causa: igitur ratione morbi nullus cibus conuenit. Auic. prima quarti, cap. 8, Et scias, quòd si non esset illud quod pertinet uirtuti, esset magis necessarium, ut subtiliaretur cibus ultima subtiliatione, sed uirtus non suffert, &c. Gal. aphorismo. 1. comment. 4, In sanis corporibus semper oportet naturæ robur seruare uel augere alimentis, non demoliri. Est autem augere potens alimentum, quod plenum uocatur: conseruans, quod modicum existit: quod uerò comminuit, tenue. Igitur dantur duo uictus extrema: alterum augens uires, alterum in quo nihil datur. Et in eodem comment. Magna uerò ex parte properamus in longis quidem morbis fouere uires, in acutis

uerò parum debilitatas conseruare. Igitur si fouere uires uolumus, uictu crasso utemur, & sic partem maiorem uiribus condonabimus, & minorem in morbum concitabimus. Et sequitur in textu, In acutis si uires sint parum imbecilles, conseruamus. Igitur non minus uiribus, quàm morbo dabimus. Auic. cap. citato, Nam si ægritudo fuerit ualde acuta, & uirtus nō deficiat usque ad statum, tunc eam incitabis super materiam, & non facies eam occupari in cibo spisso, immò subtilia regimē statim cū dimißione cibi omnino. Igitur minus dandum est uirtuti, & talis uictus erit tenuißimus. Gal. aphorismo. 1. commen. 17, Nam si sæpius, aut rarò, siue omnino nutrire oporteat, ab ægritudine & uiribus primùm maximè accipitur. Post hæc autem singula recitat, quæ à me prius enarrata sunt, ut si humores corrupti & uires debiles sint, parum & sæpius cibandum, &c.

De ratione victus per ætates.

AEtas puerilis minus inter alias ætates in-

ediam ſuſtinet: deinde qui in ætate conſiſtẽte ſunt, poſt hos decrepiti: ſenes uerò, qui nondum ad extremam ſenectutem peruenerunt, facillime inediam tolerant. Nam pueri ob id quòd creſcunt, plurimum innati caloris obtinent, idcirco plurimo indigent cibo: ſenibus uerò parum caloris ineſt, quam ob rẽ paucis egent fomitibus. Medio modo ſe habent qui inter has ætates conſiſtunt.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Hippocrat. aphoriſ. primo, aphoriſmo 13, Senes facillimè ieiunium ferunt, ſecundo loco qui ætatem conſiſtentem habent: minus adoleſcentes, omnium minimè pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt uiuidiores. Et hoc probans inquit, Qui creſcunt, plurimũ habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus abſumitur, &c. Auic. quarta primi cap. de cib. febri. Omnis, cuius calor innatus fortis eſt ualde, aut plurimus, aut calor innatus eſt debilis ualde, non poteſt dimittere cibum, &c. Gale. primo aphoriſ. cõ-

ment.14, Omne id eget alimento, cui plurimum ex corpore defluit: sed humidioribus & plus aeris participantibus plurimum defluit: igitur plurimo egent alimento. Quare pueri quum humidiores & aerei sint, plurimum cibum expostulant. Senes uerò & iuuenes sicci & terrestres non sic resoluuntur, idcirco ieiunium facilè ferunt.

De ratione victus ex temporibus anni sumpta.

Conducunt anni tempora mirum in modũ ad uictus rationem instituendam: nam in hyeme plus dare expedit, quàm in æstate: siquidem hyeme, calore innato ad interiora se recipiente, cibi facilius concoquuntur: contrà uerò, in æstate ad exteriora se protendẽte non fit tam ualida concoctio, quare minus dare conueniet. In æstate igitur sæpe & pauca exhibeantur: in hyeme, rarò & multa: in uere, rarò & pauca: in autumno similiter, sumpta à roboris uirium indicatione: si uires ualidæ, sæpe & multa: si uerò imbecilles, pauca & sæpius offerimus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Hippocrat. *primo aphoriſmorum, aphoriſ.* 15, *Ventres hyeme & uere natura calidiſsimi ſunt, & ſomni longiſsimi, quare per ea tẽpora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & pluribus eget alimentis.* Indicio *ſunt ætates & athletæ.* Gal. *in comment. huius aphoriſ.* Non *parum, inquit, conducunt anni tempora ad uictus rationem inueniendam: nam hyberno tempore plus appetũt homines, & cibum facilius concoquunt: contrà in æſtate, &c.* Hippocrat. *aphoriſ.* 1. *aphoriſmo.* 18, AE*ſtate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, ſecundũ locum uer habet, &c.* Hippocra. *aphoriſm.* 1. *aphoriſ.* 17, Et *quibus ſemel & bis, & quibus plura, ne cur pauciora particulatim oporteat afferre conſiderandum, condonandum eſt aliquid tẽpori, ætati & conſuetudini.* Gal. *in cõmen. huius aphoriſmi,* A *tẽpore & ætate, & aliis, quæ ſunt proportionalia uictus, accipitur hoc modo æſtiuo tempore, quantum ad temporis*

rationem attinet, sæpius & pauca danda sunt. Hyberno tempore ob uirium robur multa, sed rarò, &c.

De victus ratione à ciborum qualitate sumpta.

Quæcunque præter naturam sunt, contrarias in uictus ratione indicationes expostulant: quæ uerò secundum naturam sunt, similes. Nam morbus calidus & siccus, cibum frigidum & humidum expostulat: calidus & humidus frigidũ & siccum, frigidus & siccus calidum & humidum, & sic de reliquis. Similiter similia similibus conseruantur, seruata tamen quantitate & qualitate eadem inter se.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Hippocr. aphor. 1. aphor. 16, Victus humidus omnibus febricitantibus confert, maximè uerò pueris, & alijs qui tali uictu uti cõsueuerunt. Gal. in comment. Primùm qualis sit

adhibendus uictus febricitantibus monstrat, deinde quòd uictuum ὑγιαινόντων indicationes ijs quæ præter naturam sunt contrarias: ijs uerò quæ sunt secundum naturam similes facere oporteat, &c.

Gal. 8. meth. cap. 9, Dictum sæpenumero est, id quod secundum naturam est, similia semper postulare: quod præter naturam est, contraria: siquidem quod naturaliter se habet, custodire: quod præter naturam est, tollere oportet. Porrò febris præter naturam est, ideóque uictus rationem frigidam & humidam exigit, &c.

De vniuersali ac particulari victus ratione.

Vniuersalis totius uictus ratio est, quæ ad duos medendi scopos, ad morbi scilicet uigorem, & ad ægrotantis uires respicit. Sed particularis est, quæ morborum accessiones in cibando cauere studet, ita ut nec quando accessiones adsunt, nec quando futuræ sunt, quicquam exhibeatur, cauendo tum ea inte-

rim quæ inediam ferre non possunt corpora, nam & in ipso febris principio cibanda sunt.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.aphor.1. aphor. 11. totius uictus rationem à duabus intentionibus, ex totius morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis assumere iußit. Quòd autem quispiam particulatim cibum afferat conuenienter, in hoc docet sermone, caueri iubens morborum acceßiones. Et comment. 12, Totius uictus figuram ad duas respiciens intentiones faciebat, quarum altera uis ægrotantis, altera constitutio morbi: particulares autem oblationes ex acceßionibus cõiecturabatur, &c. Hippoc.aphor. 1.aphor. 11, In acceßionibus abstinere oportet: nam cibum dare, nocuum: & quibus per circuitus fiunt acceßiones, in ipsa acceßione abstinere oportet.

Auic.quarta primi, cap.de cib.feb. Et de corporibus sunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuersum ab illo quod diximus. Ipsi enim quum non cibantur in ipso fe-

bris principio, aut in hora status, quæ est prauior, tunc non uacuæ sunt dispositiones eorum à duabus rebus: nam si sunt debilium uirium, superuenit syncopis, & moriuntur in paroxysmo: si uerò fortium uirium, cadunt in extenuationem. Igitur *hæc corpora cauenda sunt, quæ ferre inediam non possunt. Galen. meth.* 10. *cap.* 5, Aliquos uerò eorum cibabis, *& quum inuasura adhuc est febris, & quum incipit: sint porrò hi sicco ac calido temperamento, &c.*

Authores erronei dissentientes circa rationem victus.

1 Adserere, *plenum uictum in omnibus morbis conuenire.*

2 Adserere, *tenuem uictũ in omnibus morbis esse pleno præferendum.*

3 Adserere, *uictum plenũ ut crassum in diuturnis morbis non esse necessarium.*

4 Adserere, *uictum tenuissimum in nullis morbis esse exhibendum.*

5 Adserere, *uictus scopum sumi tantùm debere à uiribus, non à morbo.*

6 Adserere, esse incipiendum à tenuiori victu in principio morbi, & procedendum ad pleniorem.

7 Adserere, qualitatem & non quantitatem esse tantummodo considerandam, & econuerso.

8 Adserere, in febribus carnem, præsertim delicatis, non esse præbendam.

Confutatio dissentientium circa rationem victus.

Ad primum: Hippoc. aphoris. 1. aphoris. 7. Vbi morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & extremè tenuißimo uictu utendum. Igitur plenus uictus in omnibus morbis non conuenit. Galenus præterea hoc ipsum attestatur in commento.

Ad secundum: Hippoc. aphor. 1 aphor. 4, Victus tenuis atque exquisitus in morbis quidem longis semper, in acutis uerò, in quibus non conuenit, periculosus. Igitur in omnibus morbis pleno non est præferendus. Prætereà Gal. in hoc comment. In sanis seruandum robur uel augendum monet, in ægris rarò au-

gendum, in longis morbis conseruandum, in acutis mediocriter debile seruandum. Quare sicuti in acutis tenuis, ita in longis plenus erit præferendus.

Ad tertium: Hippoc. aphoris. 1. aphoris. 7. Tantum cibi indulgendum est, quanto morbus extremis mollior est. Galenus in comment. præcipit tãtum à uictus tenuitate declinare, quantum morbus ab extremis recedit. Igitur quanto tardiorem ferè morbi statum iudicabimus, tanto magis craßiori uictu utemur.

Ad quartum: Hippoc. aphor. 1. aphor. 6, Extremis morbis extrema exquisitè remedia optima sunt. Vbi Gal. inquit, Hippocratem præcipere, exquisitißimam curationem & uictum pariter adhiberi tenuißimum. Igitur uictus tenuis in his morbis erit exhibendus.

Ad quintum: Gal. 1. aphor. comment. 12, Cùm igitur tres essent intentiones ad perfectam & indeficientem uictus rationem, Prima quidem sumpta ex uiribus ægrotantis: Secunda, ex morbi constitutione: Tertia ex particularibus acceßionibus, assumi debet, &c. Igitur non tantùm à uiribus, quantum à

morbi constitutione, scopus rationis uictus assumi debet.

Ad sextum: Gal. aphor. 1. comment. 7, In morbis, qui sunt suum uigorem posterius accepturi, non licet ab initio afferre tenuissimũ uictum. Nam prius homo è uita migrarit, quàm morbus in suo uigore consistat.

Ad septimum: Hippoc. aphor. 1. aphor. 9, Coniectari oportet, an æger cum uictu sufficiat perdurare, &c. Et aphor. 13, Senes facillimè ieiunium tolerant, &c. Et aphoris. 15, Ventres hyeme & uere natura calidissimi, &c. In omnibus his locis loquitur de quantitate uictus instituendi, quæ à uirtute, ab ætate, à tempore sumenda est. Igitur quantitas est consideranda. Et particulariter Gal. 1. de art. cur. cap. 9, Quantitas cibi tanta sit, ut bene concoqui ualeat. De qualitate iam dictum est superius.

Ad octauum: Gal. 1. de art. cur. ad Glau. cap. de feb. tertiana, concedit ex piscibus saxatiles, ex uolatilibus quæ molli carne consistunt, ita & gallorum testiculos, & suum pedes & cerebra, præsertim deliciosis.

De parte Pharmaceutica.

Medicatio bifariam diuisa est, in euacuationem & in alterationem. Euacuatio fit multifariam, uel per sectionem uenæ, per clysteres, per urinas, per secessum, per sudores, per diuersionem & deriuationem, per menstrua, per hæmorrhoidas, per nares, per palatum. Alteratio uerò erit duplex, uel secundum qualitatem, uel secundum locum. Alteratio secundum qualitatem nihil aliud est, quàm mutatio eius, quæ prius fuit, qualitatis: mutatio uerò secundum locum non alteratio dicitur, sed potius latio, quæ est prioris loci mutatio: alterationis uerò species concoctio existit.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Indicatio huiuscemodi est euacuatio & alteratio, inquit Gal. in art. med. cap. 89, Euacuationes uerò fiunt & per sanguinis missionem, & clysteris usum, & per urinæ uias, atque eam, quæ fit per cutem, transpirationem, ac per eam, quæ fit ad partes oppositas,

attractionem, & ad alius propinquas deriuationem, &c. Gal. primo de naturalibus fac. cap. 1, Nec ea modò quæ in colore & sapore mutantur, alterari dicimus, sed si quid ex calidiore fit frigidius, & econtra: nam commune nomen alteratio est. At genus aliud est in corporibus quæ situm mutant, cui latio nomen est: hi duo motus sunt simplices, scilicet alteratio & latio, sed compositi: ex quibus alteratur substantia, sunt diminutio, auctio, generatio & corruptio, &c. Vide etiam de his secundo meth. & primo de loc. aff. Quòd uerò alterationis species sit concoctio, uide Galenum in art. med. cap. 89. & fusius secundo, & tertio de nat. fac.

Quomodo alteratio, concoctio, & humorum præparatio ac digestio inter se differãt.

Quid sit alteratio iam dictum est. Concoctio uerò duplex est, altera quæ penes alimenta perficitur, & est mutatio in propriam eius quod mutatur qualitatem: altera, quæ impropriè maturatio dicitur, est quædam in

concoquentis substantiam eius quod concoquitur deductio: unde Cococta etiam dicuntur, quæcunque à natura euicta sunt, Cruda uerò quæ nondum euicta. Digestio uerò est ueluti quædam alimenti distributio. Nam Græci ἀνάδοσιν, id est, cibi distributionem per totum corpus à natiuo calore facti dicũt. Interdum sumitur digestio pro discußione excrementorum seu pro segregatione, quæ à facultate expulsoria & attractoria perficitur, unde à concoctione differt in particula. Differt etiam, quia concoctio ad digestionẽ præire solet, uel quia à diuersis facultatibus utraque fit: alteratio autem, quum sit humorum in qualitate mutatio, quomodo ab his differat, iam notum est. Solùm enim in ijs morbis alteratio conuenit, qui non amplius ab aliqua causa fouentur, sed tantum contrarijs remedijs indigent, ut hectica & diaria febris: & hæc perficiuntur absque concoctione, digestione, & præparatione. Quid autem sit præparatio, uide de obstructione superius.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.2.de fac.nat.cap.4, *Concoctio est alteratio quædam, ac nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur, mutatio.* Similiter 3.de nat.fac.cap.4.& 7.& 8. eiusdem libri asserit. Quòd uerò cõcoctio significet maturationem, uideri potest aphoris. 1. comment. 12. unde Galenus, *Si aliqua fuerit inflammatio cum tanta meatuum angustatione, ut nihil extra effundatur, necesse est illam esse & concoctu difficilem, & longo tẽpore perdurare,* ubi terminos cõcoctionis paulo inferius docet. *Nam crudißimus, inquit, morbus est, in quo nihil expuitur: secundus in quo sanies tenuis est: tertius in quo craßior: quartus in quo perfectam habet cõcoctionem,* id est maturationem. Vide tamen etiam Galenum de hac maturatione secundò de uictu in morb.ac.comment. 45. fusius loquentem. De digestione Gal.6.de sympt.caus. cap. 2, *Igitur alimenti per corpus digestio, Græci ἀνάδοσιν uocant, inter naturalia opera numeratur, quum ex uentriculo in iecur,*

atque ex hoc in uniuersum corpus alimentū digeritur: & sic digestio sumitur pro distributione. Gal. 3. prognost. comment. 23. in fine comment. Humores tenuiores ac calidiores ad excretionem parati sunt, crassi uerò & crudi ad abscessum uel ad digestionem: porrò idipsum ut per concoctionem medeatur, excretio quædam est, quæ ex urina plerunque, raròque per aluum efficiatur. Quòd concoctio præcedat digestionem siue segregationē, hoc habes ex primo aphor. comment. 22, Siquidem, inquit Galenus, ante concoctionem non medicari oportet: nam post concoctionē natura euacuationi adminiculans humores discernit, & superfluitates expellit: quare concoctio ad digestionem præcedit. Præterea Gal. aphor. 4. comment. 22, Quando aliquis morbus incipit, si quid excernitur, nihil excernitur tunc naturæ ratione: quia cùm à causis morbum facientibus grauatur, & cruditas humorum adest, tunc aliquid bene euacuari est impossibile: siquidem oportet concoctionem præire, subsequi uerò discretionem, deinde euacuationem, &c. Gal. meth. 11. cap.

9, Quum dictum sit contrariorum contraria esse remedia, quid uetat omnibus febricitantibus frigidam uno ordine exhibere? Nam ostẽsum est, ipsius febris, prout febris est, aquã frigidam semper esse remedium: quod uerò ad alia spectat, nõ semper, id est, febris prout calor est, frigido indiget, id est, alterari ad frigidum: sed ubi alia fuerit causa quàm calor, non alteratione, sed & præparatione indigebit, &c.

Obiectio.

Quum quis dixerit excrementum crudum uel concoctum, de qua concoctione intelliget, præsertim si tale excrementum mutatum nutrire non ualeat?

Responsio.

De uniuersaliori significato intelliget: nã Gal. 2. de uic. in morb. ac. comment. 45, Generali, inquit, concoctionis significato utimur, quum uel catarrhum, uel coryzam, uel fluentes ex his humiditates, uel eas quæ ex oculis manant, aut crudas aut coctas esse dicimus, quæ concoctio est, quum natura humores euincit.

Authores erronei dissentientes circa digestionis, concoctionis, & humorũ præparationem.

1 *Adserere, digestionem esse humorum alterationem.*

2 *Adserere, concoctionem à frigidis fieri.*

3 *Adserere, præparationem à digestione & à concoctione non esse alienam.*

4 *Adserere, humores calidos ac tenues non præparatione prius indigere, quàm euacuentur.*

5 *Adserere, humores crassos cum extenuantibus ac inuidentibus esse maturandos & concoquendos.*

Confutatio dissentientium circa concoct. & digest.

Gal. lib. finit. med. Digestio est concocti ac confecti, & in sanguinem conuersi alimenti in corporis particulas omnes attractio, quam natiuus calor molitur. Igitur non humorum est alteratio.

Obiectio.

Quum duplex ſit digeſtio, altera alimentorum, altera humorum ſiue excrementorum, cur exemplum tantùm affers de digeſtione alimentorum?

Reſponſio.

Exemplum tantùm adduxi de alimentis, quoniam digeſtio etiam excrementorum eſt ueluti ſegregatio, quæ non minus quàm prima à calore innato perficitur: nec per alterationem, ut nonnulli putarunt, conficitur, ſed per ea quæ calorem innatum roborant.

Ad ſecundum: Galen. 3. de ratione uic. in morb. ac. comment. 29, Concoctioni perpetuò *calidum opitulatur, conferrque: frigidum uerò renititur & aduerſatur.*

Obiectio.

Ergo bilioſi humoris concoctio non fiet à frigidis.

Reſponſio.

Circa nomen deciperis: nam bilioſi humoris non dicitur concoctio, ſed potius altera-

tio, quæ nullo pacto uel concoctio uel digestio dicitur: nam nec flaua bilis, nec atra in sanguinis substantiam redire possunt, teste Galeno 2. de uict. in morb. ac. comment. 31. sed in contrarium alterari, nisi fortè pro digestione uel concoctione intellexeris à natura euinci, quæ euictio dici potest maturatio, siue imperfecta concoctio.

Ad tertium: Quæcunque fiunt à diuersis causis, inter se sunt aliena: sed præparatio, concoctio & digestio fiunt à diuersis causis: ergo sunt inter se aliena. Quòd uerò fiant à diuersis causis, probatur: nam concoctio & digestio fiunt à natura, præparatio autem tantùm ab arte.

Ad quartum: Gal. 1. de sanit. tuend. circa finem, Quòd si uel crassitudinis, uel abundātiæ, uel lentoris excrementorum uitio meatus obstructi sunt, tenuatoria uictus ratio his competit.

Obiectio.

Non possum capere, quo pacto in humore tenui præparatio fieri debeat, quū huic hu-

mori nec incisio, nec alia præparatio competat, sed ratione sui poßit euacuari.

Responsio.

Præparatio quatuor in partes diuisa est, quarum prima est crassorum humorum præuisio siue extenuatio: secunda est meatuum obstructorum reseratio: tertia est quæ humectantibus ac laxantibus, utputa quiete & alimentis, & balneis perficitur, de qua loquitur Hippocrat. aphor. 4. aphor. 13, ubi iubet ante epotum ueratrum corpus præhumectandum esse cibis, balneis & quiete. Quarta est humorum multitudinis obstruentis, ac omnia uasa replentis apertio. Quare dicimus si nō ratione humoris craßi, uel ratione meatuum obstructorum, siue à craßitie, siue à copia, saltem ob eam quam nobis monstrauit Hippocrates, ut mollius corpus reddamus, præparationem molimur.

Ad quintum: Quæcunque maturantur, coguntur ac incrassantur, teste Galeno 4. de ratione uict. in mor. ac. ubi inquit, Necesse est, quæcunque concoquuntur ac euincuntur,

cogi ac incrassari. Igitur non extenuari nec incidi debent. Praeterea Gale. lib. de totius morbi temporibus, adserit, urinam, sputum, lippitudines, & omnes humores, qui à cerebro per palatum & neruos defluunt, esse ab initio aqueos tenuésque: quum uerò temporis processu concoctionem adsumunt, crassiores euadere & pauciores. Et sic quaecunque maturantur, crassiora euadunt. Similis sententia habetur ab ipso Hippoc. prognost. 2.

De euacuatione per sectionem venae.

Venae sectio, est uniuersalis euacuatio, quae auctionem humorum super aequalitatem uenis exuberantium euacuat. Verum est, quòd plenitudo non semper de sectione uenae indicat: nam haec ipsa ab humoribus crudis fieri potest, qui sectionem uenae haudquaquã exposcunt. Indicatio sectionis uenae sumitur à magnitudine morbi, à uirium robore, considerata tamen aetate puerili uel senili, & aere nos ambiente calido uel frigido. Sumitúrque indicatio ab ipsa patientis temperie, ab

habitu totius corporis, à loco habitationis, ab anni temporibus. Fit ſectio uenæ ob duas cauſas: aut quia ſanguis inutilis eſt, & ſuam qualitatem non ſeruans, nutrire non ualet: aut quia uires premit, aut uenas & arterias diſtendit, findit & obſtruit. Tempus inciſionis erit, ſi fieri poteſt, à principio morbi: ſi minus, dummodo morbus ſectionem requirat, nullus dierum numerus erit conſiderandus, ſed uſque ad quatuor dies erit factitanda ſectio. Quantitas extrahendi ſanguinis erit, quouſque color mutabitur, aut uirium robur ſuſtinebit, & in uirium imbecillitate aut dimittenda eſt, aut partiri expediet. Venæ ſecandæ ſunt in capitis paſsionibus exteriores, à collo infrà interiores, à renibus infrà quæ per malleolos ac poplites decurrũt.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auic. quarta primi, cap. de phlebot. Phlebotomia eſt euacuatio uniuerſalis, quæ multitudinem euacuat. Multitudo eſt augmẽtum humorum ſuper æqualitatem ipſorum in ue-

nis. Gal. de cur. ratione per sang.mißionē, Sin infesta sit degrauās plenitudo, haud semper sanguinis molliendą detractio est, cuius rationem paulò inferius reddit. Auic. loco allegato itidem asserit, inquiens, Et debes scire, quòd quotienscunque fuerit plethora, non debes phlebotomare, quoniam repletio quandoque ex humoribus crudis fieri potest: quòd si minueris, non maturabis eos, & timebitur ne æger perdatur, &c. Gal. de cur. ratione per sang. miss. cap. 20, Scopi in mittendo sanguine sunt, morbus ingens, robúrque uiriū, excepta ætate puerili, & aere nos ambiente ualde calido. Et cap. 13. eiusdem lib. Morbi itaque magnitudo cum uirium robore, primi erant mittendi sanguinis scopi. Idémque asserit meth. 4. cap. 6. & meth. 9. cap. 5. Itidem quarto de ratione uict. in mor. ac. comment. 24. Similiter Hippoc. eodem lib. cap. 19. attestatur. Gale. de cur. ratione per sang. miss. cap. 13 Deinde considerandum, quæ sit naturalis hominis temperies: nā quibus amplæ sunt uenæ, quique modicè graciles sunt, nec candidi, nec tenera carne præditi, copio-

ſius euacuabis, &c. Et meth. 9. cap. 17, enumerat conſuetudinem, ætatem, locum habitationis, anni tempus, & laborantis uires. De tempore ſectionis habetur Galeni textus de opt. ſect. ad Thraſybu. cap. 37, Plerunque, inquit, remedia ut purgationem & ſanguinis miſsionem adhibemus, quum morbus quidem non adeſt, ſed futurus timetur. Et paulò inferius, Age enim, inquit, in decremento innuctio, cataplaſma & cibus adhibetur, & iſtorum cuiuſque eſt propriū tempus: ſed in initio ac morbi incremento ſanguis mittitur. Et de cur. ratione per ſang. miſſ. Non numero tantùm animaduertes, quod quidam faciunt, ſed & corporis habitui: nam ſunt qui ſeptuaginta annos nati ſunt, & ſectionem perferūt. Gal. 9. meth. cap. 11, Sanguis, inquit, naturæ inutilis fieri poteſt bifariam, uel ſui qualitatem non ſeruans, ut amplius nutrire non poſſit, aut uires premat, aut uenas & arterias diſtendat, findat & obſtruat. Gal. de cur. ratione per ſang. miſſ. cap. 20, Igitur uniuerſim hoc ſciendum in ſanguinis miſsione, dierum numero haud attendendum, &c. Et

paulò inferius, Quocunque die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud adhibeto, etiam si is uel uigesimus ab initio extiterit. Et Auic. quarta primi, cap. de phleb. Non attendas quod quidã dicunt, quòd non est bonum post quartum diẽ ut fiat phlebotomia, quoniam bonum est, ut fiat etiam si fuerit post quadraginta dies. Hippoc. 2. de ratione uict. in morb. ac. ca. 10, Eousque auferendus est sanguis, donec rubidior multò, uel pro puro rubidóque liuidus fluxerit. Similiter Auic. quarta primi, cap. de phleb. à coloris mutatione, & à lenitate & laxitate pulsuum signum ponit. Almansor lib. 7. cap. de phleb. & Haly Abbas lib. 9. cap. de phleb. dicunt, quòd non debemus considerare mutationem sanguinis, nisi in calidis apostematibus, ut in pleuresi, quod uerum est. Nam Gal. lib. de curandi ratione per sang. miss. cap. 14. inquit, In quibus iuxta sectam uenam phlegmone est ingens, optimum est sanguinis & in colore & consistentia mutationem expectare, &c. Et paulò inferius, Non semper hæc expectanda est, sed antequam

mutatio fiat, cessare conuenit, tum ob infirmas uires, tum ob phlegmones paruitatem. Gal. de curandi ratione per sang. miss. cap. 12, Vbi multa euacuatione est opus, & uires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit. Et Auic. cap. de phleb. Cùm phlebotomia fuerit necessaria cum debilitate uirtutis, partire phlebotomiam sicuti diximus. Gal. loco allegato cap. 16, Igitur interior utilis est in his, quibus inferiores collo partes patiuntur: exterior uerò in ijs, quibus quæ his superiores sunt, ut facies & caput, &c.

Authores dissentientes circa sectionem venæ.

1 *Adserere, sectionem uenæ non nisi mane esse committendam.*

2 *Adserere, obstructionem & putredinem esse causam mittendi sanguinem.*

3 *Adserere, sectionem uenæ non competere morbo non asistente.*

4 *Adserere, in die indicatoria sectionem uenæ fieri debere.*

5 *Adserere, sanguinis detractionem uisum*

hebetare.

6 *Adſerere, in plenitudine ſectionem uenæ ſemper eſſe perpetrandam.*

7 *Adſerere, fluente aluo eſſe mittendum ſanguinem.*

8 *Adſerere, nullum eſſe temporum anni diſcrimen in ſecanda uena.*

Confutatio diſſentientium circa ſectionem venæ.

Ad primum: *Gal. de cur. ratione per ſang. miſſ. cap. 12, Quamobrem nec per noctem ſanguinem mittere uerearis: ſiquidem ridiculum eſt, quod quidam factitant, à ſecunda diei hora ad quintam aut ſextam ſolummodo ſanguinem mittentes, haud alio quouis tempore, &c.*

Ad ſecundum: *Gal. 2. meth. cap. 14,* Nec *obſtructio, nec putredo cauſa eſt mittendi ſanguinem, ſed ſuccorum redundantia: nam nec obſtructio, nec putredo per ſanguinis miſsionem curari poſſunt, ut quæ alia remedia deſiderent.*

Ad tertium: *Gal. de opt. ſect. ad Thraſyb.*

cap.37, Plerunque, inquit, remedia, ut purgationem & sanguinis mißionem adhibemus, quum morbus quidem non adeſt, ſed futurus timeatur.

Ad quartum: Auic. quarta primi, cap. de phleb. Neque phlebotomia, neque uentris ſolutio fieri debet in die motus ægritudinis, nec quum ægritudo eſt criſim habitura, ſed ſi poßibile fuerit, quies eſt habenda. Habes etiã in hoc aphoriſmum uigeſimi primi, ibi, Quæ iudicantur uel iudicata ſunt, &c.

Ad quintum: Gal. de cur. ratione per ſang. miſſ. cap. 7, Sunt quidam imbecillioribus oculis aut ſcotomacis, in quibus ſanguis abundare dicitur: hos omnes euacuabis, uel medicamento purgante, ſi alij à ſanguine humores ſint, aut diminutione ſanguinis. Et ſic ſanguinis detractio conuenit, nec hebetat, ſed uiuidiores reddit.

Ad ſextum: Gal. 4. de uict. in morb. ac. comment. 19, Plethoria non ſemper ſanguinis mißione curanda, ſed & frictione, balneis multis, abſtinentia: faciunt etiam quæcunque recitata ſunt ſuperius ex Galeno & Auicen-

na ad hoc probandum.

Ad septimum: Hippoc. 4. de uict. in morb. ac. cap. 118, Si cuipiam sanguinem auferre confert, uentrem confirmare oportet, & ita auferre, &c. Et Gal. hoc in loco, Fluēte aluo, inquit, sanguinem ne detrahes, ne perseuerāte fluore uirtus prosternatur.

Ad octauum: Gal. ad Glauc. cap. 14, Qui omnino de temporum statu nihil cogitantes sanguinem abstulerunt medici, hos omnes interemerunt. Et quarto de uict. in mor. ac. comment. 19, Si abunde aer calidus & siccus fuerit, tunc à sanguinis missione abstinemus, etiā si morbus magnus fuerit & ætas florens.

De purgatione per medicamenta soluentia.

Purgatio est humorum, qui sua qualitate molestant, euacuatio, ob idque purgans dicitur, quia sanguinem ab excrementis purgat. Hæc purgatio ab ipso Hippocrate uocatur uasorum inanitio, ab euentu: nam omnia uasa inaniri euenit in omni euacuatione. Intētio euacuationis non solùm humorem supera-

bundantem respicit, sed & uires & naturam illius qui debet euacuari. Ad euacuationem quatuor requiruntur: primum, robur uirium: secundum, quòd materia non sit crassa nec uiscosa: tertium, quòd meatus nõ sint obstructi, sed aperti: quartum, quòd nullum adsit apostema intrinsecum, nec illa sint extensa, nec materia sit in aliqua parte firmata, sed à natura sit euicta. Quantitatem purgantis medicamenti, quæ præberi debeat, ignoramus. Verùm tantum medicamenti erit propinandum, quantum in plurimis mediocriter euacuari noueris. Non fiat igitur euacuatio nimia, quoniam periculosa est. Qualitas uerò medicamenti ea sit eligenda, prout natura redundantis succi exposcit: nam si flaua bilis, uel pituita abundet, quæ flauam bilem uel pituitam educat, tempus purgandi erit ab initio morbi, si humores turgeant: si uerò in aliqua parte firmentur, uel crudi sint, eousque morandum in purgando, donec à natura euincantur siue concoquantur: uel eo tempore euacuandum, quo superfluitates natura expellere conatur: nam tunc ad id, in quo

natura deficit, supplere debet medicus. Tempus uerò particulare erit, ut purgationes in accessionibus morbi fiant per superiora, & in remissionibus per inferiora. Si multa simul purgantia pharmaca miscueris, fac sint congenera, ut simul eodem tempore soluant: uitandáque est medicamenti insuauitas, & eius uehementia moderanda: quanquam decem sint, quæ in purgatione sunt consideranda, ut repletio, uirtus, complexio, accidentia, figura, ætas, tempus, dispositio aeris & regionis, cõsuetudo euacuandi, &c.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. aphor. 1. comment. 2, Euacuatio est humorum, qui sua qualitate molestant, purgatio. Et in lib. de purg. med. fac. Purgans pharmacum ob id dicitur, quia à recrementis purum sanguinem reddat. Gal. aphor. 1. comment. 3, Intentio quantitatis euacuationis nõ solùm humorem respicit superabundantem, sed & uires hominis, qui debet euacuari. Nam alij minus, alij magis perferunt euacuationes.

Idem etiam asserit aphor. 4. comment. 2. Gal. aphor. 1. comment. 24, Considerare oportet, nunquid æger idoneè se habeat ad purgationem. Nam quicunque multa cruditate laborant, uel qui tenaces ac crassos cibos assumpserunt, & quibus ὑποχόνδρια extenta atque inflata sunt, aut aliqua uiscerum adest inflammatio, omnes ij non sunt apti ad purgationem. Et aphor. 1. comment. 3, In omni euacuatione uires ægroti oportet attendere, & donec laborans tolerat, humorem exuberantem educere: quum uerò dissoluuntur, etiamsi remaneãt superfluitates, cauere oportet eorum euacuationem. Itidem Auic. quarta primi, cap. 5. asserit. Adiungit etiam, quòd fastidium habentibus molestæ sint purgationes. Gal. de cur. ratione per sang. miss. cap. 12, Quòd laboranti præbendum sit medicamen, aut bilem tum flauam tum atram, aut pituitam, aut serosum excrementum euacuans exactè nouimus. Cæterùm quantum præberi debeat, nescimus. Similiter in lib. de sect. ad eos qui introducuntur, cap. 5. asserit. Et aphoris. 1. comment. 23, Quantitatis euacuationis

nullum habemus indicium, nisi ex tolerantiæ facilitate. Gal. aphor. 2. comment. 22, Euacuatio nimia morbũ parit. Et Hippoc. aphor. 1. aphor. 3, Sic & euacuationes, quæ ad extremum deducunt, periculosæ Et Auic. quarta primi, cap. 3, Et scito, inquit, quòd residuum materiæ dimittere, quod necesse erat euacuare, est minus nocuũ, quàm exquisitè euacuare: ibi etiam omnis euacuatio superflua secũdum plurimum febres generat. De qualitate euacuationis Hippoc. aphor. 1. aphor. 2, Si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt. Gal. in comment. Sermo est de eorum qualitate, quæ euacuantur. Si igitur pituita superabundet, hanc omnino oportet euacuari: flaua autem bile uel atra infestante, demissa pituita, bilem euacuandã, &c. Hippoc. aphor. 1. aphor. 22, Concocta medicari, atque mouere non cruda, modò non turgeant, plurima uerò non turgent. Et Gal. in comment. Tales humores euacuare conuenit, qui agitantur, & de loco ad locum mouẽtur ac transfluunt: qui uerò in aliqua parte firmati sunt, neque alio auxilio moueri

oportet, neque medicari ante concoctionem. Et paulò pòst, Si natura mediocrius atque imbecillius agat, id quod deficit, oportet supplere: nam natura expellente, & medicaměto attrahente, humoris noxij euacuatio fiet. Et Auic. quarta primi, cap. 3, In acutis ægritudinibus maturationem expectare melius est, quàm euacuare, præcipuè si quietæ fuerint. Quòd si moueantur, ad euacuandum festina: nam impedimentū eius motus est maius, quàm suæ euacuationis. Gal. in lib. quos purg. oportet, Purgandi occasio à temporibus morbi sumitur, utputa purgationes in accessionibus per superiores partes, in remissionibus per inferiores conueniunt. Gal. in lib. quos purg. oportet, Purgantia medicamenta, si simul misceantur, congenera esse debent, id est, eiusdem naturæ, ut eodem tempore soluant. Gal. lib. de comp. med. Per genera purgantis medicamenti insuauitas ac eius uehementia moderanda est. Auic. quarta primi, cap. 3, Decem sunt in euacuando consideranda: & enumerat omnia quæ dicta sunt. Primum est repletio: nam nisi repletio supponatur, nulla

opus esset euacuatione. Robur uirtutis: nam ubi uirtus deficeret, inanis esset euacuatio. Complexio: nam ubi nimis calida uel frigida foret, non competeret euacuatio. Similiter accidentia uehementia prohibent euacuationem: sic figura si sit raræ texturæ, ne spiritus resoluantur: sic ætas nondum parata, sic hora regióque nimis calida uel frigida, ut septentrionalis & meridionalis, sic ars laboriosa euacuationem non admittunt. Et Gal. lib. de sect. ad eos qui introducuntur, cap. 5, Euacuatio est plenitudini contraria, & contraria contrariorum sunt remedia: uerùm uires, ætatem, tempus anni, & regionē, & alia antè enumerata prius considerare oportet, &c. Et de feb. ad Glau. cap. 14, Vbi fuerint uigiliæ uehementes, aut dolor intensus ægrotum infestans, cauendæ sunt subitæ ac malæ euacuationes, &c.

Authores erronei dissentientes circa purgationem.

1 Adserere, pharmaca non proprios humores attrahere.

2 Adserere, purgantia medicamenta à nutrimento non differre.

3 Adserere, nullo modo purgantia pharmaca in principio morbi esse exhibenda, nisi materia turgeat.

4 Adserere, purgantium pharmacorũ usum etiam non ualde indigentibus esse utilem.

5 Adserere, in die critica nullo modo pharmacum esse præbendum.

6 Adserere, pharmacum nulla habita tẽporis anni ratione posse exhiberi.

7 Adserere, ob igneam caliditatẽ in febriũ principio esse uerenda pharmaca, etiam si materiæ copia adsit.

8 Adserere, pharmaca purgãtia æquè omnes indifferenter humores purgare.

9 Adserere, euacuationem optimam esse, si copia humorum peccantium extracta sit.

Confutatio dissentientium circa purgationem.

Ad primum: Gal. de element. 2. circa finem: Exeuntia ostendunt quàm proprium humorem quodlibet pharmacũ attrahat. Quo-

tiescunque enim quis medicamentũ hauserit, quod uim habeat bilem euacuãdi, uomitu huiuscemodi humorẽ eiiciet. Et paulò infra, Ex quibus licet manifestè inferre, unumquodque medicamentum, cui uis purgatoria inest, proprium attrahere humorem. Hoc idem etiã asserit primo de fac. nat. cap. 14. & de atra bile cap. 6. & 9.

Ad secundũ: Gal. 3. de nat. fac. ca. 7, Porrò in hoc dissidet medicamentũ à nutrimento: nam medicamentum uim corporis uincit, nutrimentum uerò ab hac uincitur. Et 3. de temp. cap. 2, At quæ quidem assimilantur, omnia nutrimenta uocantur, reliqua omnia medicamenta: unde quatuor species medicamentorum enumerat. Prima, quæ non mutatur à corpore, sed corpus mutat ac uincit. Secunda, quæ initium mutationis habet à corpore, deinceps putrescit, & putrescendo corpus corrumpit ac putrefacit: & hæ duæ species medicamentorum uenenosorum sunt. Tertia est, quæ corpus alterari facit, sed mali nihil infert. Quarta species eorum est, quæ agunt & patiuntur aliquid, sed per spacium

temporis uincuntur & aßimilantur : & hæc sunt tam medicamenta, quàm nutrimenta, &c.

Ad *tertium:* Hippoc. *aphor.* 2. *aphor.* 29, *Cùm morbi inchoant, si quid uidetur mouẽdum moue: cùm uerò consistunt ac uigent, melius est quiescere.* Vnde Gal. *in comment.* Vt *melius hoc eueniat, melius est circa principium euacuare, quò minorem factam materiam natura poßit facilius concoquere.* Vnde *hic de multitudine loquitur* Galenus, *quæ euacuari in principio expostulat.* Verum *est, quòd etiam euacuatur in principio, si humorum mala qualitas adsit, ut in pestilẽti morbo uidetur.* Nam Gal. 9. de *meth. præcipit, in corruptela humorum cum uiribus imbecillis paulatim quod uitiosum est euacuare.* Similiter *quarto de sanit. tuend.* Sin, *inquit, uires imbecilliores* dehortãtur, *sanguis haud mittendus est, sed deiectio mediocris adhibenda.* Euacuatur *quoque in principio morbi, si locus læsus urgeat, ut pleuritis, aut si in aliquo alio principe loco materia decumbat.* Nam Hippoc. 2. & 4. *de uict. in morb.*

ac. tex. 76. Si dolor sub thorace fuerit, & ualde infestauerit, pleuretico uētrem subpurgabis. Similiter Gal. in comment. Si uehemēs febris non sit, hominisque naturam noueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, &c. Euacuatur etiam maximè si uehemēs dolor alicubi fuerit. Nam Gal. aphor. 1. cōment. 23. In maximis doloribus nullum maius inueni remedium, quàm usque ad animi defectum euacuare, &c.

Ad quartum: Gal. aphor. 3. comment. 15. Euacuatio per purgantia pharmaca ualde indigentibus & ex longo interuallo uix utilis est. Nam si quis uti uoluerit bis uel semel in mense, ueritus ne superfluitatum multitudo aggregetur, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet consuetudinem (quāquam Gal. de pharmaco ualde purgatorio intelligat) sed uti solutiuis, quæ sunt ueluti siliquæ Aegyptiæ, Māna, Dactyli, Indi, quos Tamarindos uocant, succus rosarū uiolarum, Myrobalani, Rheubarbarū & similia, nō esset tā grande peccatū, maximè si morbus fieret, factus uel faciendus hoc exposceret.

Ad quintum: Hippoc. 4. de uict. in morb. ac. tex. 76. pharmacum exhiberi in quarta iubet. Vnde, inquit, si dolor ualde infestauerit, pleuretico uentrem subpurgabis: ueruntamen purgans medicamentum quarta die ministrabis, & tribus primis diebus clysteres exhibebis. Et Gal. in comment. non tantùm in prima, sed in tertia, & quarta se præbuisse pharmacũ ait. Verùm id nota, quod ipse inquit, Si minus dies iudicatorius expectetur, quocunque die hæc tutò præbebũtur, &c.

Ad sextum: Hippoc. aphor. 4. aphor. 5. Sub cane & ante canem difficiles sunt medicationes. Vnde Gale. reddens rationem, inquit, Nam purgatio praua fiet, quum calor aëris ambientis in partem trahat extrinsecam, contrariam ei, ad quam medicina ducit humores. Ex quibus dictis Galeni collige duos motus contrarios esse in medicina gerendos.

Ad septimum: Gale. 9. meth cap. 5. In quo morbo adest humorum abundantia & calor uehemens, ibi est inter ipsa sanandi remedia discrimen, ut si abundantiam euacuare uelis,

febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris: & in hanc consilij inopiā deuenerunt, qui statim ab initio non euacuarunt, &c.

Ad octauum: Gale. de atra bile cap. 6. At si uerum esset, omnes humores qui in uasis continentur, alteratos quidem à medicamento pro illius facultate æquè euacuari, simile utique fuerit auxilium, ab aliquo horū medicamētorum purgari, & secta uena exinaniri. Cur igitur ὑδραγωγὰ hydericis exhibemus, quum liceat uena secta sanguinem euacuare? Similis quoque sententia habetur eodem in lib. cap. 9.

Ad nonum: Hippocrat. aphoris. 1. aphor. 23. Deiectiones non multitudine sunt exstimandæ, sed si talia deiiciantur qualia conueniunt, & ægri facilè tollerant. Vnde Gal. in comment. Quare non promptam eorum quæ euacuantur quantitatem oportet attendere, sed duas, quæ dictæ sunt, significationes, si qualia oportet euacuentur, & si facile tollerant.

Obiectio.

Antequam pharmacum ſoluat eritne dormiendum? Aut ſi ſolutionem tardauerit, erit ne aliquid ultra exhibendum?

Reſponſio.

Auic. quarta primi, cap. 5. reſpondet tuæ obiectioni, inquiens, Si medicina ſit fortis, ſuper eam dormiat, alioquin natura medicinã digeret, nec illico ſe mouere debet, ſed cùm ſedata fuerit anima, ambulet & moueatur.

Ad ſecundam, Auic. Si ſolutionem prolongauerit, bibat hydromel, uel ſupponatur clyſtere, cauendo tamen, ne duas medicinas uentrem ſoluentes in una die cõiungas: quoniam periculoſum eſt & extra rectitudinẽ iudicij.

IOANNIS

BACCHANELLI Regienſis, De cōſenſu Medicorum in curandis morbis, Lib. 2.

Cephalææ deſcriptio.

EPHALAEA eſt dolor diuturnus, difficultérque ſolubilis, qui per quoſdam circuitus intolerabilem capitis paſſionem affert.

Loci conſentientes de Cephalææ deſcriptione.

Gal, 3. de loc. aff. cap. 9, Eſt enim affectus

hic, dolor diuturnus difficultérque solubilis, qui à parua occasione uehementes habet accessiones, ut neque strepitum, neque uocem neque luminis splendorem, neque motum tollerare poßit infirmus, sed tranquillitatem obscurúmque cubiculum quærat, &c. Similis sententia est in Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 2. Hanc paßionem uocat Auic. prima tertij, cap. 35, Ouum & Cauthati siue Alchude quod interpretatur Galea, ut in correctione ex Andrea Belunensi, uel potius ex suis Auic. commentatoribus apparet. Nam huic illa omnia tribuit, quæ à Galeno de cephalæa recitantur. Aët. ser. 6. cap. 48. ita bellè imitari Galenum uidetur, ut nil aliud quàm mera Galeni uerba exprimat, quod identidē, sed breuiusculè agit Paulus AEg. lib. 3. cap. 5. Cornel. Cels. lib. 4. cap. 2, In capite interdū acutus ac pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν Græci uocant, dolórque est intolerabilis circa tempora uel occipitium, &c.

De loco affecto.

Cerebrum afficitur aut eius membranæ quas Græci μήνιγας uocant: interdum dolor

intra caluariam ſe continet, interdum extra.

Loci conſentientes de loco affecto.

Gal 3. de loc. aff. cap. 9, Quæ cephalæa à Medicis nominatur, nemo dubitat quin cerebri ſit morbus. Alex. lib. 1. cap. 17. Fit ab inflammatione in caluariæ membranis ac cerebri pelliculis orta. Paulus lib. 3. cap. 5, Quibus intra caluariam morbus conſiſtit, his dolor ad oculorum radices porrigitur: quibus extra eſt, circa caluariam dolent. idem Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 2 aſſerit. Auic. prima tertij, cap. 35, Fit ab ipſo phlegmone in cerebro, aut eius uelaminibus exiſtēte, &c.

De cauſis cephalææ.

Cauſæ ſunt uel per ſe, uel per conſenſum. Si per ſe, uel erit primitiua, à Græcis προκαταρκτικὴ *dicta, uelut eſt ardor, frigiditas, ebrietas, plaga, &c. Antecedens, à Græcis* προηγουμένη *dicta, erit ſextuplex: prima, humorum multitudo: ſecunda, partium capitis imbecillitas: tertia, obſtructio meatuum:*

quarta, humorum mala qualitas: quinta, intemperies ſimplex: ſexta, ſenſus exuberantia. Vel cauſa erit coniuncta, à Græcis συνάιτιον, *id eſt, concauſa, cephalæam actu efficiens, & erit triplex: mala complexio, ſoluta continuitas, uel utraque ſimul. Rurſus mala complexio uel erit calida, uel frigida, ſicca uel humida. Cauſæ malæ complexionis calidæ, ſunt ſanguis, bilis, pituita ſalſa. Cauſæ malæ complexionis frigidæ, ſunt humores & uapores frigidi. Cauſæ malæ complexionis ſiccæ, ſunt dies caniculares, motus corporei & animales. De cauſis humidis nulla fit mentio, ex eo quòd dolorem non pariunt, niſi cum aliqua acrimonia, uel alia mala qualitate coniunctæ ſint, &c. Solutæ continuitatis cauſæ ſunt omnia quæ continuitatem diſſoluunt, &c. Si uerò cauſa ſit per conſenſum, tunc uel erit ab aliquo membro mittente, ſicut à uētriculo uteróue, aut ab hepate, & reliquis: aut à præcedentibus morbis.*

Loci conſentientes de cauſis cephalææ.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. Cauſæ

producentes sunt quinque: prima est iuxta intemperiem simplicem, citra humorum complexum: alia iuxta humorum qualitatem: alia iuxta multitudinem tantùm ipsorum humorum contingit: quarta, quum multitudo hæc transitus humorum ac uaporum obturat: quinta, quum in quibusdam capitis partibus ob imbecillitatem spiritus flatuosus innascitur. Sexta quam adiũximus habetur ex Gal. 3. de loc. aff. cap. 9. ibi, Neque absurdum est, inquit, ut quosdam ob sensus exuperantiam dolor infestet, quemadmodum in ore stomachi accidit, &c. Auic. similiter prima tertij, cap. 35. huius ægritudinis causam ponit cerebri imbecillitatem, & fortitudinem sensus eius, &c.

De causa procatarctica loquitur Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 1, ibi, Quandoque etiam ob causam aliquam externam procatarcticam lacessentem, uelut est ardor, frigiditas, ebrietas, plaga capitis, dolor contingit. Auic. prima tertij, de uniuers. ser. Causæ primitiuæ calefacientes sunt, sicut sol, ignis, uinum, potus & crapula, &c. De causa coniũ-

cta ibi etiam loquitur Auic. loc. citato dicēs, quòd causa doloris immediata aut est mala complexio, aut solutio continui, aut utraque, sicut in apostemate, &c. De mala complexione loquitur Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 1, ibi, Vehementißimi dolores fiunt iuxta caliditatem & frigiditatem, moderati iuxta siccitatem, ad humiditatem nullus cōsequitur dolor, &c. Gal. aphor. 4. comment. 70, Fiunt enim dolores capitis etiam ex calore solo, nonnunquam ex flaua bile, quæ uel in capite uel in uentriculo continetur, ut ex abundantia humorum caput opprimente: uel propter aliquam loci obstructionem, uel à spiritu flatuoso, habente in parte ipsa generationē. De causa per consensum loquitur Auic. prima tertij, cap. 35. ibi, Et multotiens contingit à morbis antecedentibus, qui substantiam cerebri, & eius uelamina tam intrinseca quàm extrinseca debilitarunt. Fit etiam ex uaporibus stomachi ad caput elatis, &c. Alexand. lib. 1. de dol. cap. Dolor, inquit, capitis non semper primario affectu efficitur, sed per consensum nonnunquam alterius mē-

bri: unde si ad nimium iecinoris calorem dolores capitis oriantur, multo uehementiori cruciatu laborantem adfligunt, ob fumos eiusdem uisceris caput petentes, &c.

De signis cephalææ.

Primùm si dolor fuerit à causa procatarctica, cognoscitur ex affectu derelicto. Si dolor fuerit per essentiam in capite, dolor continuò ægrum lædet, læsionémque in aliqua cerebri parte comprehendemus, & cum reliquis cerebri operationibus manifesta læsio apparebit, sicuti in sensu uisus uel alijs sensibus. Quòd si dolor capitis per consensum fieri contigerit, tunc per consentientis membri læsionem magis uel minus intensam, dolor magis ac minus crescet minuétque. Cognoscitur etiam à primordio ipsius læsionis: nam quod primum læditur, alteri læsionem infert. At si ab intemperie fiat dolor, citra humorũ complexum, tunc manifestus calor uel frigus absque ulla in capite grauitate sentietur. Quòd si ab intemperie humorali, tunc uniuscuiusque humoris aderũt particularia signa:

nam sanguinis sunt septem, rubedo, tensio, grauitas, tactus calidus, pulsus magnus, somnus ob uaporum copiam, urina crassa, rubea. Bilis signa sunt sex, dolor acutus, mordicans, punctorius in anteriori & dextra capitis parte, uigiliæ, coloris flauities, parua grauitas, tactus acris, calidus, pulsus uelox, & sitis. Pituitæ signa sunt quatuor, color albus, dolor obtusus & perseuerans in occipite, somnus profundus & pigritia. Melancholiæ signa sunt, liuor, in facie nigrities, sensuum corruptio, dolor obtusus perseuerans in parte occipitis sinistra. Flatus signa sunt loci extensio, nulla adest grauitas: interdum fit cum sonitu & tinnitu, permutatur dolor de loco ad locum, & multiplicato uapore maior fit in capite pulsus: imaginatio interdum corrumpitur, & sequitur uertigo. Dolorem qui fit à soluta continuitate, ipsa solutio indicat, quæ nisi extrinsecus appareat, per puris ac sanguinis excretionem cognoscitur. Si fiat dolor ab aliquo abscessu, aderunt signa lethargi uel phrenitidis: si fiat à febre, tunc ipsa crescẽte dolor augebitur, & declinãte minuetur.

Loci consentientes de signis cephalææ.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 2, *Habet hæc affectio interdum continuos dolores, interdum exacerbationes & interualla, siue ordinata siue inordinata: intermittunt exacerbationes ueluti in comitiali morbo correptis.* Dolores *igitur cum grauitate humorum multitudinem significant: cum mordacitate, aut humorum uel uaporum acredinem: cum pulsu, inflammationem: cum tensione citra grauitatem ac pulsum, tenuis ac uentosi flatus multitudinem demõstrant: si uerò cum pulsu, membranosi corporis inflammationem: si uerò cum grauitate distentio fiat, humorum multitudinem intra membranas contentam.* Et eodem in lib. cap. 1, *Qui ex ardore caput dolent, cutis tactus aridior, oculósque rubros habent, frigidísque tum perfusionibus, tum illinitionibus gaudent.* Quòd *si ob biliosum humorem caput doleat, accedit maior morbus, & faciei pallor, & aliquando oris amaritudo contingere solet.* Porrò *signa dolentium caput ob frigiditatem contraria sunt eis, quæ*

ex ardore oriuntur, &c. Lege de his Paulum lib.3.cap.5.

Obiectio.

Ob quam rationem hæc affectio dolores per interualla habet uelut morbus comitialis?

Responsio.

Hac ratione, quia hoc contingere potest ex specifica proprietate in humoribus inuenta: nam ex bile extra uasa mota fit dolor tertianarius, & in uenis contenta mota & alterata prouenit dolor continuus: & hoc cótingit ex specificabilis proprietate, uel hoc euenit ob quantitatem auctam aut diminutã humorum, uel propter eorum crassitiem, tenuitatem, fluxibilitatem & uiscositatem. Et hoc habetur ex Gal.2 de diff.feb.de febre sextana, & ab Auic. prima quarti, tra.4.ca.de feb.apostematum, &c. Auic.prima quarti de feb. Ephemeris causa primitiua cognoscitur per eius præsentiam & ablationem, & ab effectu derelicto, &c. Et prima tertij, cap. de signis ostédentibus, species sodæ, habet omnia quæ antè recitata sunt, &c. Lege etiam Aët. ser.6 cap.48.

De cura cephalææ ab humore calido.

Eliciuntur ex Gal. quinque ad curandum intentiones: prima est uniuersalis euacuatio, quum à multitudine dolor fiat: secunda est reuulsio: tertia malæ qualitatis repulsio: quarta capitis particularis purgatio: quinta capitis roboratio, & si quid derelictum est, resolutio, &c. Vniuersalis euacuatio fit per sectionem uenæ: primò per saphenam, si in causa sint hæmorrhoides, uel menstrua retenta: uel per uenam basilicam uel communem, si adhuc sanguis abundare uideatur: deinde per cephalicam: postremò per uenas frontis, aut eius loco applicentur naribus sanguisugæ. Reuulsio fit pluribus modis, sicut per enemata, per extremarum partium frictiones, ligaturas, per sanguinis detractionem, per cucurbitulas, per hirundines ad hæmorrhoidas & ad nares applicitas, per suppositoria. Nã interdum sub reuulsione etiam deriuatio cõuenit, quæ ad uicina loca tantùm fieri solet: unde per ἔῤῥινα id est, per nares euacuantia, ut sternutatoria, gargarismata, masticatoria,

aurifusoria & similia fiunt. Repulsio malæ qualitatis fit dupliciter, per exteriora, & per interiora. Exteriora fiunt per repellẽtia epithemata, inunctiones, cerata, cataplasmata, odoramenta, suffumigia, instillationes, lotiones, & similia: ita tamen ut repellentia sint adstringentia & frigefaciẽtia primùm, deinde repulsoria, quibus addendum est aliquid ex mitigatorijs ac concoctorijs medicamentis: deinceps ad discussoria paulatim accedendum, detractis omnino repellentibus. Interiora malam qualitatem remouentia sunt Syrupi, Zulapia siue Iuleb, eclegmata, apozemata siue decocta, pulueres, &c. Syrupi sunt, acetosus simplex, uiolaceus de endiuia, rosaceus de succo acetosæ, de agresta, de granatis, de limonibus, de acetositate citri, &c. Zulapia uaria sunt, ut uiolacea, nenupharina. Fiũt etiã cum ptisana & uino granatorum, cydoniorũ malorum, uel cum Iuleb rosaceo, aqua hordei, & aqua coriandrorum præparatorum, &c. Electuaria sunt diarrhodon Abb. Triasandali, conserua uiolacea, rosacea, confectio de prunismes. Manuschristi, diacorali, &c.

Decocta fiunt ex rebus frigidis ad caput spectantibus, ut sunt uiola, nenuphar, rosa, salix, cucurbita, mala granata, lactuca, sandali, myrthus, plãtago, semperuiua, portulaca, & similia. Capitis purgatio multifariam fieri potest, siue per simplicia medicamina, uel per composita. Simplicia sunt rheubarbarum, aloes, agaricus, succus rosarum, diagridium, myrobalani citrini, caßia, siliqua, succus uiolarum, manna, succus iridis, tamarindi, succus fumi terræ, & similia. Composita sunt uaria, sicuti electuaria, confectiones, pilulæ, trochisci, potiones, boli, pulueres. Electuaria sunt electuarium de succo rosarum nic. electuarium ros. Mes. Diaprunis sol. Nic. Diaphẽnicon Mes. electuariũ de psylio sol. Mes. Cassia & manna cum rheubarbaro, cum agarico, cum scamonio præparato. Confectiones sunt, cydoniata solutiua, nebulæ solutiuæ, & mille confectiones quæ parari possunt, sicuti passulæ cum diagridio, &c. Pilulæ sunt aureæ Nic. de hiera simplici Gal. pilulæ lucis Mes. de hiera cõposita Nic. De Rheubarbaro Mes. Aggregatiuæ Mes. aleophanginæ Mes.

Trochiſci ſunt, Trochiſcus de diarrhodon, de rheubarbaro, de camphora. addendo aliquid rheubarbari uel diagridij. Potiones fiunt ex electuarijs ac decoctis ſuprafcriptis: ſimiliter boli cum electuarijs & ſaccaro. Pulueres ſunt ex rheubarbaro, aloe, agarico, cucumere ſylueſtri, &c. Apis roboratio perficitur cum ſtypticis infrigidãtibus ac conſtringentibus, ut oleo roſaceo, myrthino, &c. Reſidui reſolutio fiet cum reſoluentibus modicè calefacientibus, ſicut ſunt ſemina Altheæ, fœnugræci, lini, mel liloti cum camomilla, anetho: aut cum oleis camomillæ, anethi, &c. uel cũ pulmone agni uel arietis catulorum, & pullorum columbarum, &c.

Loci conſentientes de cura cephalææ.

Auic. prima tertij, tra. 4. cap. 36. Si cauſa eſt ſanguis, phlebotoma: & ſi tu in principio adminiſtraſti id quod repellit, demum utere embrocis ex aquis, in quibus reſoluentia ſint modicè calefacientia cum repercuſſione modica & ſtipticitate, ut flos ſquinanti, ca-

momilla, &c. Deinde euacua cum eis quæ eueniunt: & scias, quòd quum purgasti, superest ut confortes cerebrum & eius uelamina, &c. Ex quibus uerbis omnes intentiones à me iam dictæ eliciuntur. Præterea Paulus AEg. lib. 3. cap. 5. & Aet. ser. 6. cap. 50. & Mes. cap. de soda, & Arcul. de cura cephalææ: similiter Michael Sauonarola de cura sodæ cali. Gerardus de solo, Gordonius ac ipse Marcus Catinarius omnes in has intentiones curandi concurrunt. De reuulsione loquitur Gal. 2. de compos. med. per loc. ca. 2. inquiens, Reuulsio itaque fit per clysteres, per extremitatum ligaturas, & per plures infernarum partium frictiones: interdum per sanguinis ex cubito detractionem, & ex naribus, aperta uena & apophlegmatismis & medicamentis quæ naribus induntur, &c. Similiter Hippo. 3. de morbis circa principiũ, Si dolor capitis permanet, ut sternutet curato, lenibúsque ac odoratis caput & uentrẽ purgato, ptisanæ succum sorbeto, uinum ne potato, &c. De repulsione malæ qualitatis loquitur etiam Gal. loco citato, ibi, Repellit

oleum roſaceum omphacinum per ſe, & cum aceto ex capitibus papaueris, &c. Et.2. de cõpoſ.med. per loc. cap.1. Quòd ſi in capite ipſa affectio calida exiſtat, in primis repellendum cum refrigerantibus, deinde ex mitigatoriis ac concoctoriis aliquid admiſcere ad repulſoria oportet, deinde diſcuſſoria adhibenda, ita ut paulatim repulſoria pharmaca detrahantur. De interioribus exhibendis conſule neotericos authores. De purgatione capitis tetigit Gal.2. de compoſ. med. per loc. cap.2. ibi, Dabimus hieram exacutam, &c. Quomodo uerò hiera exacuatur, docuit Galen. eodem in lib. cap. de Alopecia, dicens ſe ueratrum nigrum addere, ſi atra bilis ſit expurganda, aut ſcamonium, ſi amara bilis ſit euacuanda. Vnde Græcè habetur τὴν ἱερὰν ὀξύναντες δοτέον. Et 2. de compoſit. medicam. per loc. cap.1. Euacuandus eſt bilioſus humor per abſinthij cremorem, aut per aloen, & per ipſam picram antidotum, aut modica addita ſcamonia, aut per catapotia ex aloe confecta, &c. De capitis roboratione & reſidui reſolu-

tione ſatis habes ex Auicen. Meſ. & Al-manſ. capite de ſoda calida. Gal. cap. cit. Diſcutit oleum dulciſsimum calidum & magis inueteratum, itémque Sycionium. Nota non dici Sycionium ἀπὸ σικύου id eſt, à cucumere, ut nonnulli putant, ſed potius à Sycionia patria ubi parabatur: nam Dioſcor. 1. lib. de oleo Sycionio loquens nullam de cucumere mentionem facit, & hoc prius annotauit Cornarius in ſuis annotationibus. Diſcutiunt etiam inquit Arcul. pulmo arietis, agni, item catuli lactentes, ac pulli columbarum, &c.

Obſeruationes de venæ ſectione.

Auic. prima tertij, de cura ſodæ calidæ abſque materia, in ſectione uenæ primùm caue, ne uenter ſit ſtypticus: ibi tu ad curandas ægritudines capitis lenificatione multũ naturæ indiges, &c. Similiter Razes lib. diuis. cap. 3. aſſerit. Secundo caue ne adeò uehemens ſit dolor, ut curandi ordinem permutet: & hoc uoluit Mes. & Auicẽ. quarta primi, cap. 3. ibi, Quúmque ad diuerſum tra-

here uolueris, dolorem illius membri prius seda. Gal. meth. 12. cap. 1. Qui dolori neglecta curatione tantùm est intentus, non id ex topicis artis ratione, sed in ægri gratiam facit: at si ex dolore uires resoluantur, atque ex eo periculum impendet, & mitigari prius dolor & uires roborari debent. Similis sensus est eodem in lib. cap. 7.

Obseruationes de repulsione.

Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. Aptißimus locus est ad applicanda remedia iuxta capitis sinciput: siquidem ob laxitatem coarticulationis iuxta coronalem suturam, & ob oßium tenuitatem & raritatem facile, tum caliditatem cum frigiditatem omniúmque adhibeatur, intro distribuit.

Auicenn. de uniuers. cur. sod. Alienanda sunt hæc frigida à posteriori cerebro, quod est origo neruorum. Gale. loco citato, À papaueris succo & mandragoræ est abstinendum: non enim citra damnum refrigerant, uitandáque quæ cum refrigeratione manifesta adstringunt, ut solani succus, mali punici, co-

tonei, & meſpili: & ſiquando neceßitas expoſtulat, parum ex eis admiſcere oportet.

Meſues cap. de cur. ſod. cal. Quum topipicis uſus fueris, fac ne priuentur his tribus uirtutibus: prima, quòd in gradu alterationis competant: ſecunda, quòd membri uirtutem coadunent, ne ſuperfluitates caput recipiat: tertia, quòd ſua proprietate caput roborent, &c. rurſus idem Meſues, Adhibenda ſunt alterantia frigida, præterquam in quatuor caſibus. Primò, quum ſoda calida ſit in febribus materialibus: nam ſodam multiplicat uſus epithematum, uapores exire non permittentium, ut teſtatur Auic. prima tertij, cap. 11. Secundò, quum ſoda ſit propter uapores acutos, qui ex totius corporis conſenſu, uel partis, ad caput perueniunt, etiam caput eos recipit: nam diuerſio ad oppoſitum ex una parte competit, & ex alia receptorum reſolutio, non autem alteratio. Tertiò, quum ſoda ſit à multitudine materiæ, & tunc euacuatio ſedat. Quartò, quum ſit à multitudine uaporum, exiſtentium in capite per conſenſum totius uel partis: tunc reſolutio &

particularis euacuatio conuenit, & non alteratio.

Gal.2. de compoſ. med. per loc. cap. 1. notat, quòd ubi frigidior & crudior fuerit humorum multitudo, tepida applicentur: ubi calidior & bilioſior, frigida. Arcul. Præſente rheumate fomentationes, ſternutatoria, & gargariſmata, & lotiones pedum & capitis non ſunt omnino, niſi poſt perfectam euacuationem admittenda. Auic. prima tertij, cap. de can. uniuerſ. cur. Cauendum eſt in cerebri inflammationibus, ne maturantia adhibeamus, &c.

Obſeruationes de purgatione capitis.

Auic. prima tertij, de euacu. cur. A' facilioribus eſt inchoandum. Similiter Mes. cap. de ſod. cal. Auic. prima quarti, cap. de cura putridarum in genere, Ad euacuationẽ præcedat digeſtio. Et Hippoc. aphor. 1. aphor. 22. Concocta medicari atque mouere, non cruda, modò non turgeant, &c. De his uide de purg. ſup.

De cura Cephalææ ex humore frigido.

Curationis scopi erunt quinque: primus, modus regiminis: secundus, materiæ præparatio: tertius, humoris præparati euacuatio: quartus, diuersio: quintus, cerebri roboratio ac residui resolutio.

Modus regiminis, si materia sit pituitosa, frigida scilicet & humida, erit circa sex res non naturales calefaciens & exiccans. Materiæ præparatio fiet, si pituita fuerit crassa ac uiscosa, per incidentia ac attenuantia capiti conferentia, ut est rhodomel, oxymel simplex, compositum & scilliticum, syrupus de duabus radicibus, syrupus de quinque rad. syrupus de stechade, de betonica, cum decoctis incidentibus, ut ex hyssopo, origano, pulegio, saluia, maiorana, betonica, ruta, peonia, saturegia, stechade, sileri montano, ex chamedrio, chamepithi, castorio, cinnamomo, ligno aloes, laudano, mellıloto, calamo aromatico, uerbena, fœniculo, folijs lauri, cum mosco, ambra, nuce myristica, rosmarino, quæ omnia summopere capiti oportuna esse uidentur. Si

uerò materia fuerit tenuis & fluens, calidis stypticis, quæ craßiorem materiam reddant, utemur, sicuti est mastiche, nux mosch. lignũ aloës, &c. Posset etiam fieri materiæ præparatio cum cataplasmate ex rebus prædictis, minus calido & frigido, prout expedire uidebitur. Euacuatio fiet, ut suprà dictum est, per simplicia ac composita pharmaca. Simplicia sunt, colocynthis, agaricus, aloes, uebuli, sarcacola, turbit, chartamus, esula, polypodium, hermodactylus, scilla, radices ireos, ciclamen, &c. Composita sunt, cõfectiones, electuaria, pilulæ & pulueres. Confectiones sunt diarob, diaturbit, & mille aliæ, quas per te cum melle & saccharo poteris componere. Electuaria sunt, diaphinicon Mes. electuariũ indum Mes. diacartami magist. egetea Mes. electuarium elescoph Mes. diarob cum turbit & rheubarbaro & similia. Pilulæ sunt chochiæ Almans. pilulæ fœtidæ Mes. de serapino Mes. de rheub. Mes. de sarcacola Mes. hieralogodion nic. pilulæ aggregatiuæ Mes. sine quibus nic. pilulæ de hiera magna Gal. de hiera cum agarico magist. pilulæ aleophan-

ginæ Mes. pilulæ de agarico & de hermodactylis Mes, &c. Pulueres componi possunt ad libitum, sicut puluis turbit, præparati rheub. agarici, cartami, &c. Diuersio & deriuatio, quæ est altera euacutio, fit per extremarum partium ligaturas, per suppositoria enæmata, cucurbitulas, lotiones, frictiones. Deriuatio fit per gargarismata, sternutatoria & masticatoria, caput purgantia. Ligationes fient ualidiores quàm in calida cephalæa. Suppositoria parantur ex specierum hieræ compositæ ʒ. ij, salis gemmei. ʒ, i. cum melle, quibus addi potest colocynthis, agaricus, fel tauri, stercus muris, euphorbium, esula, diagridium, &c. Enæmata parari possunt ex decocto saluiæ, stæchados, mercurialis, maluæ, furfuris lib. i. caßiæ, hieræ, logodionis añ ʒ. s. Rhodomellis, olei communis añ. ℥ iij. salis ʒ. s. Validiora fiunt cum colocynthide, agarico, centaurio, cartamo, &c. Cucurbitulæ applicantur cum scarificatione, prout tibi uidebitur. Fricationes fiunt manibus oleis, mantili aspero uel leni, uino albo & decocto asparagorum & herbarum cali-

darum, &c. Gargarismata fiunt cum oxymelle simplici & composito & scillitico, cum decocto origani, hyssopi, cui addi potest, ut sit ualidius, synapis, piretrum, cortices thuris, ac piper, &c. Sternutatoria cum pipere, condisi, helleboro albo fiunt. Caputpurgia cum nigella per.24 horas infusa in aceto & exiccata & in puluerem redacta fiunt, aut ex felle taurino aut caprino cum modico castorei & parte una croci, cum aqua maioranæ fiat collriū. Masticatoria fiunt simpliciter cum mastice, addito pipere uel piretro, uel radice capparorū, &c. Capitis roboratio fiet cū calidis stypticis. Residui resolutio fieri potest per linimenta, epithemata, attractiones, sacculos, instillationes, confectiones, & suffumigia, & cerata. Linimenta fiunt ex oleo camomillino, rutaceo, laurino de spica liliorum alborū, de cheiri nardino sansucino, de amygdalis amaris, de croco: quibus addi possunt oleum rosaceum, uiolaceum & similia: uel si calidiora desiderantur, cum oleo de castorio, de euphorbio, de piperibus. Epithemata fiunt ex aquis maioranæ, uel oleis, aut ex decocto stecha-

dos, foliorum lauri, camomillæ, rosarum cum oleis ad caput spectantibus. Attractio per nares fiet cum aqua maioranæ muscho addito uel ambra (quanuis odorifera in mulieribus sint uitanda, ob conuersionem uteri ad superiora) uel cum alijs aquis capitalibus, addẽdo calamum aromaticum & nucem myristicã. Sacculi fiunt ex camomilla, maiorana, stechade, folijs lauri, pulegio, origano, corticibus cedri, cinnamomo, spica, mace, gallia muschata, &c. Instillationes fiunt ex laudano, storace cal. cum oleo camomillino, rutaceo, &c. Confectiones fiunt ex diambra, diamargaritone, diamuscho dul. confectiones de gẽtis aromatico ros. moschato electuario regum mytridato theriaca, diacoro, &c. Suffumigia fiunt ex thure, sandaraca, ligno aloes, laudano, muscho, storace, calamite, caryophillis, &c. Cerata fiunt ex camomillæ, maioranæ, stechades, rotarum ana. p. i. corticum citri, garyophyllorum, cinnamomi, nucis muscha. ana. p 5 galliæ muschatæ, laudani parum, cũ oleo de spica & resina pini ad libitum fiat ceratum, &c.

Loci conſentientes de cura cephalææ ab humore frigido.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. Si uiſcoſus aut craſſus humor, aut flatus uaporoſus in anguſtiis meatuum infarcitur, ita ut multo tempore opus ſit ad curationem, tunc quæ ſic infarcta ſunt, attenuare oportet, meatûſque dilatare, per quos excernantur, habita prouidentia, ne quid humoris uel flatus amplius infarciatur, & ad hæc corroborandum eſt affectum membrum. Ex quibus uerbis curandi intentiones elici poſſunt. Conſule tamen in iis omnes neotericos practicantes. De ſex rebus non naturalibus loquitur Paulus lib. 3. cap. 4. ibi, Vinum, inquit, ſubtilius propinandum, corporis motio adhibenda, item balneum prodeſt, &c. Quôd materiæ præparatio fiat per incidentia ac extenuantia, habes in. 9. aphor. 2. libri: nam in fine commen. Gal. Erit fluidum corpus omnibus reſeratis meatibus, humoribus uerò inciſis, abſterſis atque extenuatis, ſiquis fuerit humor in corpore craſſus ac glutinoſus. Quôd

uerò tales syrupi iam enarrati sint ad propositum, lege ex Mesue, uel ex Gale. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. ubi acetum, mulsum in potu aut simplex aut Iulianicum appellatum ex origano hyssopo commendat. Auicen. prima tertij, de cura sodæ frigidæ, Et administrentur subtiliatiua uel maturatiua & euacuatiua determinata, &c.

De diuersione loquitur Auic. loc. cit. ubi eam fieri in principio imperat, si humor in eo fuerit communicans. Quòd uerò hæc tot modis, quot iam diximus, fiat, expreßè habetur ab Arcul. Marco Catinario & ab omnibus practicantibus. De roborando capite lege Gal. loco nuper citato. Item Auic. prima tertij, ubi modos epithematum caputpurgiorum oleorum ac herbarum docet: inde enim omnia ex me dicta intelliges. Auic. de cur. sodæ frigidæ. Omnes qui habẽt sodam ex frigore post purgationem, si ea indigent, iuuant unctiones, caputpurgia, suctiones nariũ, odoramenta, embrocæ & emplastra calefacientia, &c. Habes similia ex Gal. 2. de compos. med. cap. 2. de cura cephalææ ex Archigene

& Asclepiade, & plurimis alijs, ut apophlegmatismos, sternutatoria, & amuleta, quæ capiti circumponuntur: similiter irrigationes, masticatoria, pastillos, &c.

Obseruationes de regimine in cephalæa.

Auic. prima tertij de uniuer. regimine in soda, Tu scis quòd soda est exemplum reliquis ægritudinibus in necessitate abscissionis suæ causæ & oppositione ei cũ contrario. Et post hæc scis, quòd ex rebus in rememoratione sodæ iuuantibus est paucitas comestionis, & potus propriè uini, & multitudo somni: uerùm nimia paucitas comestionis in soda calida nocumentum affert, augmentum in ipsa faciens. & in uniuersali can. Et scias, quòd qui conqueritur de ægritudine frigida in capite, nocetur à uino, & qui habet ægritudinẽ in uelaminibus, nocetur ab aqua frigida. Arcul. Fercula sint facilis concoctionis & paucarum superfluitatum: item comedantur aliqua styptica post cibum, uapores reprimẽtia, sicut cydoniata cum speciebus, uel pira,

uel fructus ſtyptici . Somnus ſit minor quàm in alijs ſodæ ſpeciebus: dormiat leuato capite, loco exercitij fricationes uicem ſuppleant, animi accidentia uitentur exceſsiua, &c.

Obſeruationes de materiæ præparatione.

Marcus Catinarius *de cura ſodæ phlegmaticæ,* Ab *imbecillioribus, inquit, inchoandum ad ualidiora procedendo .* Ratio *eſt, quia ualde extenuantia in principio exhibita magis naturam dilatant, quàm in digerendo adiuuent, &c.*

Obſeruationes de euacuatione.

Meſues *de ſod. frig. ab humore melancholico,* Tria *conſideranda ſunt in euacuatione, primum, quòd nō ſemel, & multam & ſubitam faciamus euacuationem, ſed per interualla, habentem temperiem, ut natura euacuationem, nō autem euacuatio naturam regulet: nam ex ſubita ac uiolenta euacuatione uix natura regulariter operatur , ſicut impetus flammæ, quæ ſubitò agit in ſubtile, &*

prætergreditur crassam. Secundum est, quòd euacuatio sit cõmensurata, non excedens mediocritatem, sed sit extensio eius eleuationis non recedens à gradu medicinarum incolumium. Tertium est, quòd non expolientur solutiua à rebus lenificatiuis & humectantibus, nam hæc operationem beatificant. Itidẽ asserit Auicen. prima tertij de can. uniuers. curat. Adde tamen his tu quartum, quoniam quum phlegmagoga indifferenter ab omnibus partibus euacuant, idcirco aliquid quod membrum euacuandum respiciat, his semper addere conuenit, ut uirtus pharmaci ad id tendat, quod euacuare intendis, ut si caput, capitalia, si pectus, pectoralia, &c.

Obseruationes de topicis applicandis.

Gal 2. de comp. med. per loca, ca. 1, In inueteratis capitis affectionibus ac doloribus ualidis ac frigidis necessariò capillos radimus, aut ualde usque ad cutem resecamus. Paulus lib. 3. cap. 4, Topica mutentur singula continuè, nam uetustate fiunt inefficacia. Galen.

2. de cõpoſ. med. per loc. cap. 2. inquit, quòd in principio morbi à debilioribus eſt auſpicandum, quum ſtatim efficaciſsima adhiberi non conueniat, ut ſuprà dictum eſt.

De Hemicrania.

Ημικρανία ſiue ἑτεροκρανία eſt, ubi uel in parte ſiniſtra uel dextra dolor capitis accidit, qui interdum intenſionem, quandoque remiſsionem infert. Locus doloris interdum extra caluariam percipitur, aliquibus ad capitis uſque profunditatem penetrat, quibuſdam uerò temporum muſculos uehementer infeſtat, &c.

Loci conſentientes de Hemicrania.

Gal. 2. de compoſ. med. per loc. cap. 3, Hemicrania eſt affectio doloroſa, circa dimidiã capitis partem, aliquando dextram, aliquando ſiniſtram, quæ iuxta ſuturã ſecundum eius longitudinẽ terminatur, & ut plurimùm exacerbatur. Auicẽ. prima tertij, Hemicrania eſt dolor in una medietate capitis excitatus, &c. Razes, quem multi ſequuntur, nul-

lum agit de hemicrania caput, uolens fortaſſe pharmaca, quæ inueterato capitis dolori medentur, hemicranicis etiam affectionibus auxiliari: ſed non mirum, quum nec Apollonius Archigenes, & Aſclepiades unà cũ Critone, ut refert Galen. ſcripſerint. De loco affecto loquitur Galen. loc. citat. ibi, Quidam circa temporum muſculos dolitant, & pleraque ſanè ipſorum pars hoc modo affligitur: quidam uerò dolorem longè ulterius progredientem habent, & quidam adeò uehemẽter dolent, ut neque manus contactum facile ferant. Aet. ſer. 6. cap. 49, Et aliquibus contingit, ut extra caluariam doloris ſenſum perceptent, quibuſdam in capitis profunditatem penetrat, &c. Similiter Paulus lib. 3. cap. 5, Quãquam unum & idem caput de cephalæa & hemicrania ipſe faciat.

De cauſa Hemicraniæ.

Cauſa eſt plenitudo, uel humorum aut uaporum influxus. Fit nonnunquam etiam hemicrania ab intemperie nuda, abſque humorum complexu: ſæpius tamen fit ex aliarum

corporis partium consensu, & denique ab his omnibus quæ dicta sunt superius de cephalæa.

Loci consentientes de causis Hemicraniæ.

Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 3, Hemicrania fit ex influxu humorum, siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum, causam doloris suggerente. Hoc idem asserit Aet. ser. 6. cap. 49. itidem Paulus. Alex. lib. 1. cap. 18, nonnunquam fieri, inquit, ex solo temperamento, sæpius ex consensu aliarum corporis partium, &c. Negat tamen Auic. posse fieri hemicraniam à malitia complexionis singularis, id est, ab intemperie nuda, sed quum nullam adducat euidentem de hac re rationem, plus tribuendum esse Alexandro authoritatis assererem in hac re, quàm Auicennæ.

De Hemicraniæ indiciis.

Quanuis uberius de indicijs suprà dictum sit, quum de Cephalæa uerba fecimus, nihilominus, ut in summa referam, grauitas mo-

lesta, plenitudinem indicat, dolores cum erosione, humorum uel uaporum acrimoniam, dolores cum pulsibus, inflammationem, dolores uerò ad radices oculorum se extendentes, intra caluariam morbum denotant: si uerò circa caluariam doleat, dolores extra sunt. De humorum qualitate sumi potest indicium à iuuantibus & nocentibus applicitis, &c.

Loci consentientes de Hemicraniæ indiciis.

Aet. ser. 6. cap. 48, Dolores cum grauitate humorum multitudinem indicāt, cum mordacitate, humorum uel uaporum acredinem, cum pulsu inflāmationem, &c. Et paulò inferius, Dolores quidem in superficie hærentes mēbranæ os caluariæ ambientis affectionem significant: quibus uerò affectio intra caluariam est, dolores usque ad radices oculorum procedunt, &c. Hoc idem asserit Galen. 2. de compos. medic. per loc. cap. 2. & Paulus Aegi. lib. 3. cap. 5. Auicen. prima tertij, cap. 37, Quum fiat hemicrania modò à frigidis, modò à calidis, frigidos esse dices, si cum calefa

ctione quietem inueneris : calidos, si quietem cum infrigidantibus, &c. Vide etiam de his latius Gal. 3. de loc. affect. cap. 9.

De cura Hemicraniæ.

Tres sunt in cura hemicraniæ intentiones medendi, prima est euacuatio, secunda est reuulsio ac deriuatio, tertia malæ qualitatis permutatio. Euacuatio fiet uel pharmaco, uel uenæ sectione, prout æger magis opus habuerit : & de his superius uberrimè dictum est in capite cephalææ. Reuulsio ac deriuatio per eadem perficientur, ut suprà dictum est. Verùm ante accessionis tempus hæc perpetranda sunt : iuuat in hoc fricare partem, quæ circa temporum musculum est, tam diu, ut excalefiat, præsertim si à frigida causa dolor proueniat. Mala intemperies, siue humorũ qualitas per sui contrarium permutabitur, ut calida cum frigidis, frigida cum calefacientibus: utrisque tamẽ semper ea addenda sunt, quæ adstringẽtem facultatem habent, eo tamen seruato, quòd in uehementi caliditate modicè refrigeres, in frigida mul

tum excalefacias, dolor uerò ſine humorũ cõplexu per alterãtia tantùm extrinſecus adhibita, curabitur.

Loci conſentientes de cura Hemicraniæ.

Galen. 2. de comp. medic. per loc. cap. 3, *Vbi quis hemicraniam curare aggreditur, prius quali purgatione, aut uenæ ſectione æger opus habeat, conſideret, atque ita ad capitis auxilia progrediendo, tum per digitos ſuæ manus, tum per linteum dimidiam frontis partem, & eam maximè quæ circa temporum muſculum eſt confricando excalefaciat: atque id ante acceßionis tempus faciendum eſt, poſt exacerbationem uerò pharmacis hemicranicis utendum. Quòd ſi multa caliditas in doloribus percipiatur, ijs quæ modicè refrigerant: citra uerò hanc, ijs quæ multum excalefaciunt: uerùm utriſque ex his quæ firmitatem ac robur addunt, miſceantur quæ adſtringentem habeant facultatem, &c.*

Auicen. *prima tertij, cap. 38,* Eius *cura eſt phlebotomia, & propriæ uenæ frõtis & tem*

poris, & solutio, & clysteria, & attractio, & totum cum eo quod conuenit ipsi, ut dictum est. Quum periodus adest, oportet ut purgetur corpus ante ipsum, & permutetur cõplexio post purgationem. Quòd si materia fuerit calida, pones narcotica super tempora, &c. Et paulò infrà, AEgritudo, cuius tempus est prolongatum, est frigida secundum dispositionem, & indiget resolutione, & quod calefaciat cum fortitudine, &c. Alex. *lib.* 1. *cap.* 8, Si *hemicrania citra materiam ab intemperie fiat, solis extrinsecis utendum est præsidijs.* Si *uerò cũ materia, considerandum est, quisnam humorum adauctus redundet: quòd si sanguis modum excesserit, sectione uenæ utendum, si alius humor sortito medicamine statim euacuandus est, &c.*

De cura cephalææ & hemicraniæ per consensum.

Si *ab uniuerso corpore caput afficiatur, quatuor erunt curandi intentiones.* Prima, *euacuatio aut purgatio: secunda, reuulsio & malæ qualitatis impressæ repulsio: tertia erit*

eius, si quid adsit in capite, cõcoctio: quarta erit partis affectæ roboratio ac discussio. Si uerò uni alicui parti condoleat, binæ tantùm erunt intentiones, altera scilicet ad mẽbrum, ex quo humores uel uapores mittũtur, altera ad mẽbrũ in quo recipiũtur. Euacuatio fiet, si multitudo humorum in uenis fuerit, per sectionẽ uenæ: si uerò qualitate tãtùm humores inualeant, purgante pharmaco utemur, &c. Reuulsio fiet in partem contrariam reuellendo. Repulsio malæ qualitatis impressæ fiet per sorbitiones aut irrigationes moderatè refrigerantes. Concoctio eius quod capiti impactũ est, fiet per attenuantia & incidentia, ut dictum est suprà. Roboratio fiet etiam per eadem, ut suprà dictum est. Quod uerò attenuatum est & incisum, tunc discutiẽdum erit. Si uerò una pars mandet, & altera suscipiat, quòd altera non trãsmittat, stypticis refrigerãtibus procurandũ, & quòd caput ne recipiat, ijs quæ firmitatẽ ac robur indunt, utendum erit. Quot modis autem aliquid per consensum fiat, lege fusius ex Auic. secunda primi, cap. de complendis dispositionibus, &c.

Loci consentientes de cura Cephalææ & Hemicraniæ.

Gal. 2. de compos. medic. per loc. cap. 1, Si *ab uniuerso corpore caput afficiatur, prospiciendum intemperiei & materiæ prædominanti, instando, eásque urgendo: & si multitudo humorum circa uenas fuerit, uenā secabimus, si qualitas magis inualuerit, purgante pharmaco utemur: quòd si uni alicui parti condoleat, existente calida intemperie, panem ex diluto uino dabimus, exhibēdo etiam sorbitiones ex alica, & foris irrigationes moderatè refrigerantes, & firmitatē addētes, ut dictum est, &c.* Et *paulò superius dixerat,* Si *aliunde humor uel uapor deriuet, influentem in primis repellere necessariū est, impactúmque cōcoquere & attenuare, idque ipsum discutere, & circa partem affectam firmitatem inducere, ut ne quid influens amplius suscipiat.* De *reuulsione loquitur* Hippoc. *aphoris. 5. aphor. 68. ibi,* Dolenti *partem capitis posteriorem in fronte uena incisa prodest.* De *coctione, Gal. 2. de composit. med., per loc.*

cap. 1, ubi inquit, Si uerò ob crassos & uiscosos humores in stomacho cōtentos caput doleat, hos extirpabimus, acetum mulsum exhibendo, aut simplex, aut Iulianicū appellatum ex hyssopo & origano potionibus, &c. Quòd uerò membrum ne transmittat, iubet Razes buccellas panis in succo granati, aut uuæ acerbæ, aut horum similium exhiberi: quare de re frigidis stypticis opus est in his uti, &c.

De his quæ lædunt caput.

Galen. 2. de compos. medic. per loc. cap. 1. iuxta finem, Viticis semen, absinthij succus, lac in potu, glandes quercinæ, oliuæ nigræ, eruū: hoc enim articulos dissoluit. Offendūt etiam caput myrrha, thus, hederæ cacumina. Perturbant etiam mentem lentisci fructus, crocus, peucedanū, cyclaminus sicca cū uino potata, styrax. Medicus potus tristitiā discutit, multus autem turbulentos somnos efficit, &c. Dioscor. Lædunt præter hæc, palma, arbutus, ferula, meu, mandragora, uinum gypsatum, &c. Auicen. præter hæc damnat lac, allium, cepas, & omnia acrumina. Et pri-

ma tertij, de ser. uniuer. sod. omnia aromata siue calida siue frigida. Item *dãnat carnem uaccinam, & reliquas carnes crassas, fabas, auellanas, &c.*

De prognosticis cephalææ & Hemicraniæ.

Hippoc. *aphor.* 6. *aphor.* 10, *Caput dolẽti & circundolenti pus, uel aqua, uel sanguis effluens per nares aut os aut aures, morbum soluit.* B. *Intellige, si dolor ab inflammatione, aut ab humorum multitudine fiat, alioqui si à flatuoso spiritu, aut ab intemperie contigerit, non per hos modos sanaretur, ut* Gal. *in comment.* Et *aphor.* 3. *aphor.* 13, Si *æstas sicca fuerit & aquilonia, autumnus uerò pluuiosus & australis, dolores capitis ad hyemem fiunt.* Hoc idem etiam adserit Auic. *prima tertij, cap. de uniuers. sermone sodæ.* Et *aphor.* 4. *aphor.* 70, *Quibus urinæ perturbatæ, quales sunt iumentorum, ijs dolor capitis uel adest uel aderit.* Ba. *Nota ex* Galeni *comment. quòd quædam urinæ longo tempore manent perturbatæ, quædam citò sedimen*

crassum habent, & citò morbum finiri denotant: quæ uerò non resident, si uires adsint, longum fore morbum prænunciant, si imbecilles, ægri mortem prædicunt. Auic. similiter de his pertractat, de signis nunciatiuis sodæ cap. 8. ibi, Vrina similis asinorum urinis, significat, quòd soda fuit, aut fit, aut erit, & similiter rubedo urinæ, & subtilitas eius in febribus, & hora crisis significant permutationem ad caput, &c. Hippoc. aphor. 6. aphor. 51, Quicunque sani dolore capitis repentè capiuntur, & statim muti fiunt & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehẽderit, &c. Et 3. prognost. cap. 7, Capitis dolor uehemens & cõtinuus cum febre, siquidẽ ex indicijs extiterit exitiosis, lethalis admodum est, &c. Hoc idem etiam habet de coactis prænotionibus, & plura multa. Et 3. prognost. cap. 12, Si quis per febrem nõ exitiosam dixerit caput dolere, aut etiam tenebricosum quid ob oculos obuersari, si uentriculi dolor in eo extiterit, biliosa uomitio aderit, &c. Et post hæc tres capitis dolorum differentias assignat, ibi, Si quibus horum cœpit

dolor, &c. lege fusius, & plura inuenies ad hanc rem utilia. Arcul. *Dolor capitis continuus, prolongatus, frequenter ad cerebri absceßum, aut cæcitatem ægrum perducit. Itẽ, Cephalalgia in febribus continuis, quæ non inclinante febre remittitur, phrenitidem pronunciat.* Hippoc. 3. *de morbis circa principiũ, Quum grauis capitis dolor repentè per exordia mutum facit, præsertim cum temulentia, hic in septẽ diebus perit.* Habes *etiam plurima prognostica ex prædictione secũda ipsius* Hippocratis: *quanquam eße* Hippocratis *librum falsò ascribant nonnulli, &c.*

Authores erronei dissentientes circa dolorem capitis.

1 Adserere, *cephalæam à cephalalgia non differre.*

2 Adserere, *alterationem eße solam tantummodo causam doloris, cum* Auerrhoe.

3 Adserere, *humidum quatenus humidum nullo modo efficere dolorem.*

4 Adserere, *solutionem continui eße solam tantummodo causam doloris.*

5 *Adſerere, quòd tenues urinæ dolores capitis ſignificent.*
6 *Adſerere, ſectionem uenæ non in omni capitis dolore conuenire.*
7 *Adſerere, reuulſionum modos eſſe ſex tãtùm, & non plures.*

Confutatio diſſentientium circa dolorem capitis.

Ad *primum*: Gal. 3. de loc. aff. cap. 9, *Conſtat quòd ſicut in cephalalgia, ita & in cephalæa caput facillimè afficitur, atque hoc eſt ipſis commune: uerùm per cephalæam affectæ partes multò debiliores quàm in cephalalgia redduntur. Igitur intenſè differũt.*

Ad *ſecundum*: Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1, *Dictum eſt, ob diſſolutionem continuitatis ſimilarium partium dolorẽ oboriri: diſſoluunt enim erodentia, diſſecantia, diſtendentia, & uehementer calefacientia & refrigerantia, &c. Si igitur diſſolutio continui cauſa eſt doloris, non ergo ſola tantummodo alteratio, &c.*

Ad *tertium*: Gal. in arte med. cap. 80, *Al-*

teratur substantia à caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate. Itidem adserit secundo de uic. in morbis ac. comment. 1, Igitur humiditas alterando efficiet dolorem, quod intelligendum est, si non per se, saltem hoc efficere per accidens.

Ad quartum: Auic. prima tertij, de uniuer. ser. sod. Causa doloris aut est mala complexio, aut solutio continui, aut utraque, sicut in apostemate. Itidem ait Gal. 12. meth. cap. 7, Necesse est, ut affectus, qui dolorem excitat, uel diuisio sit, uel alteratio, &c. Itidem in art. med. cap. 80, Igitur non sola solutio continui est causa tantummodo doloris, sed etiã alteratio.

Ad quintum respondet Gal. aphor. 4. cõment. 70. esse falsum, quòd urinæ tenues sint κεφαλαλγικὰ, id est, dolorem capitis significantes, &c.

Ad sextum: Hippoc. aphor. 5. aphor. 68, Dolenti partem capitis posteriorem in fronte recta uena incisa prodest: qua de re si non ratione euacuationis, ratione tamẽ auersionis ne aliquis abscessus fiat, semper conueniet.

Ad ſeptimum: Gal. 5. meth. cap. 3, Reuulſio in his quæ ſuprà ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur, ſurſum in iJs quæ ſunt infrá. Præterea à dextris ad ſiniſtra, ſicuti ab iJs rurſus ad illa, ſimiliter ex iJs quæ intus ſunt ad ea quæ foris habentur: & ſic ſunt ſex modi. Sed hic Gal. reticet modum de antè & retrò, quem aphor. 5. comment. 68. recitauerat, & ſic ſunt octo.

De Phrenitidis deſcriptione.

Phrenitis duplex eſt, uera & notha. Vera eſt inflammatio membranarum cerebri, cum febre acuta, delirium & mentis perculſionẽ inducens. Mendoſa, quæ paraphrenitis dicitur, eſt non inflammatio cerebri uera, à conſenſu totius uel alicuius partis dependens. Phrenitidis tres ſunt differentiæ, una, qua læditur cogitatio, & ſeruatur ratio & memoria: ſecunda, in qua ſolùm læditur ratio, ſeruata imaginatione & memoria: tertia, in qua læditur memoria, ratione & imaginatione ſeruata. Quarta etiam addi poteſt, in qua nihil horum ſeruatur. Si igitur imagina-

tio læditur, tunc pars ſincipitis læſa eſt: ſi memoria, pars occipitis: ſi ratio, medius uentriculus, &c.

Loci conſentientes de Phrenitide & eius diff.

Gal. lib. finit. med. Phrenitis eſt mentis delirium, cum febre acuta, ac floccorum collectu & mentis emotione. Paulus lib. 3. cap. 6, ἡ φρενῖτις φλεγμονὴ τῶν μηνίγγων ἐστιν. Auic. prima tertij, tra. 3. cap. 1, Charabitus, id eſt, phrenitis eſt apoſtema calidum, in uelamine cerebri, ſubtili ac craſſo, abſque corpore cerebri, licet quandoq; cerebro accidat. Vocatur etiam ab ipſo ſirſen calidum. Quod uerò fiat cum acuta febre, lege Hippoc. lib. 3. in epidemicis morbis, ibi, φρενιτίζειν Græci dicunt, qui cum febre acuta deſipiunt: μαίνεσθαι uerò, qui citra febrem inſaniunt. Hoc idem ſentit Gal. 5. de ſympt. cau. ubi inquit, delirium eſſe motum principis facultatis deprauatum à prauis ſuccis, ſiue à cerebri intemperie ortum habens: cui ſi febris acceſſerit, phrenitis uocatur, ſi citra febrem, mania, &c. Quòd uerò

tres ſint uel quatuor phrenitidis differentiæ, innuit Gal. 4. de loc. aff. cap. 2. ubi inquit, Tres ſunt differentiæ, duæ quidem ſimplices, ex quibus tertia componitur. Prima quæcunque oculis offeruntur, quantum ad ſenſitiuam notitiam pertinet, rectè iudicat, cogitando uerò à naturali iudicio aberrat. Secunda rectè cogitat, ſed à ſenſibus difformiter mouetur. Tertia, quæ ſimul & ſenſus & cogitationis uitio laborat. De memoria amiſſa in hoc caſu habes ex Galeno exemplum de quodam, qui cùm matellam petiuiſſet, meiere tamen neglexerit, aut quum lotium emiſiſſet, matellam prodere non meminerit, &c. Quod uerò quarta ſpecies ſiue differentia addi poſſit, habes ex Auicenna capite de ſignis charabiti. De his etiam mentionem facit Aet. ſer. 6. cap. 2. ibi, Proinde anteriore cerebri parte læſa, imaginatio ſolum peruertitur, &c.

De cauſis phrenitidis.

Cauſarum aliquæ antecedentes, aliquæ coniunctæ. Antecedentes ſunt, ſucci calidi, ue-

luti sanguis & utraque bilis, in cerebri membranas penetrantes. Coniunctæ sunt iidem & succi inflammationem ad actum deducentes. Paraphrenitis uerò fit à uaporibus calidis & mordacibus, à toto uelut in febre acuta ad caput elatis. Interdum fit etiam à simplici & nuda alteratione, interdum affecto diaphragmate, uel alia quapiam corporis parte. Verùm ea quæ à septo transuerso prouenit, adeò similis ueræ phrenitidi existit, ut quis facilè in hoc decipi poßit, &c.

Loci consentientes de causis phrenitidis.

Gal. 5. de sympt. cau. cap. ult. *Phrenitis non solùm ob calidos succos, uel calidiorem cerebri temperaturam accidit, sed quum phlegmonen in cerebro, uel in ipsius membranis iÿ succi pariunt, &c.* Paulus lib. 3. cap. 6, *Causa morbi est sanguis exuperans, uel biliosus humor, interdum flaua bilis adeò perusta, ut in nigram degenerauerit, quæ etiam grauißimã phrenitidem contrahit, &c.* Gal. 5. de loc. aff. cap. 4, *Atque delirare etiam solent non-*

nulli ob uitium, quod in ore uentriculi consistit, & febribus ardentibus, & pleuritide, & peripneumonia: sed quæ ob septi transuersi accidunt deliria, non multùm distant à phrenitide.

De Phrenitidis indiciis.

Quum tria sint phrenitidis indicia, præcedentia scilicet, demonstratiua ac rememoratiua, de præcedentibus ac demonstratiuis hîc tantum mentionem facimus. Signa præcedentia sunt, uigiliæ prolixæ, somnus turbulẽtus, obliuio agrestis, dolor capitis, promptitudo ad iram & odium, aluus adstringitur, urinæ sunt tenues, biliosum humorem ad superiora petentem demonstrantes. Signa demonstratiua sunt sex, ut febris continua conclusa, magna capitis & oculorum grauitas, uehemens in facie & oculis rubor, dolor capitis, horror luminis, & pulsus frequentia cũ duritie. Signa inter ueram & spuriam interstinguentia sunt, ut si quid ex dictis sex defecerit, non amplius sit uera, sed spuria. Præterea si ab altera corporis parte, uel à toto,

ut in febribus, fieret, tunc mendosa est: nam febre curata etiam ipsa curatur. Præterea mendosa statim fieri solet, uera autem paulatim accedit. Signa causarũ sunt, nam sanguine peccante, oculorum aderit rubor, uenæ sanguine tumefactæ, risus, motus morbi uniformis (uniformiter moueri inquam, quum nec de tertio in tertium, nec de quarto in quartũ accessionem habet) sanguis destillat è naribus, somnus longus, imaginationes rubeæ. Signa bilis sunt audacia, temeritas, oculorum uultúsque flauities, uigiliæ multæ, linguæ ariditas: qui uerò tã immaniter sæuiunt, ut coerceri nequeant, ijs ab atra bili phrenitis procedit. De signis quæ affectam particulam demonstrant superius dictum est. Signa inflammationis in cerebro, aut in eius membranis, sumuntur ex dolorum ac oculorum affectionibus: nam maior est dolor, quum in membranis inflammatio existit, quàm in cerebro, &c.

Loci consentientes de signis Phrenitidis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 4. de omnibus his si-

gnis mentionem facit, ibi, Interdum uigiliæ præcedunt, & somnus manifestis imaginibus turbatus, ita ut clament & exiliant: interdũ adeò agrestis obliuio, ut ne meiere, sed nec matellam prodere meminerint, &c. Lege fusius, & inuenies multa à me pridem recitata. Leges etiam in hoc capite differentiam inter ueram & mendosam phrenitidem.

De signis sex demonstratiuis loquitur Razes. 9. Almans. ibi, Quum aliquem febris conclusa continua inuaserit, cum forti capitis & oculorum grauedine, & in facie atque in oculis uehemens fuerit rubedo, & capitis dolor, & horror luminis fuerit, & in pulsu uelocitas, & frequentiæ superfluitas, sunt certißima phrenitidis indicia. Quòd si lingua fuerit nigra, uel citrina, & permisceatur intellectus, & multum fuerit alienatus, & multum uigilauerit, iam phrenitis perfecta est, &c. Sed Gal. 1. prorrhet. comment. 4. à principio usque ad finem methodum inueniendi phrenitidis indicia docet, ubi quæ propria, quæue inseparabilia esse signa dicantur, facilè intelliges. De paraphrenitide loquitur Pau-

lus lib. 3. cap. 6. ibi, Quæ consensu stomachi gignitur, non est phrenitis, sed hoc solùm puta delirium. Facit etiam mentionem de signis causarum, ibi, Quibus sanguineus humor morbum facit, ij cum risu insaniunt: quibus flaua bilis, ferociter, quibus atra, tam immaniter sæuiunt, ut coerceri nequeant, &c.

De uera ac mendosa phrenitide loquitur etiam Cornel. Cels. lib. 3 cap. 18. ibi, Phrenitis tum demum est, quum continua dementia esse incipit: sed perfecta est, ubi mens imaginibus addicta est, &c. Itidem Gal. aphor. 7. comment. 14, Desipientia agnoscitur loquentibus agentibúsue nihil consentaneum rationi, &c. lege etiam de his Hippoc. 3. de morbis circa principium, &c.

De cura ipsius phrenitidis.

Considerandum in primis, num facta uel fienda sit inflammatio: quòd si non facta, prohibendum ne fiat, his uidelicet quinque modis. Primò, cum uictu tenui, ac alijs sex rebus non naturalibus in contrarium ordinatis. Secundò, reuulsione & deriuatione, uel si

adſit plethoria, euacuatione. Tertiò repulſione. Quartò, ſanguinis & aliorum humorũ alteratione. Quintò euacuatione. Regimen ſex rerum non naturalium tale ſit, primùm quieſcat in aëre puro ac temperato, nec in thalamo ſint picturæ: uictus ſit in primis tenuis, ad frigidum decliuis, abſtineat à potu aquæ frigidæ, præſertim ſi morbus in ſepto tranſuerſo fuerit, ſed potus ſit aqua hordeacea cum oxymellite. Reuulſio fiet per ſectionẽ uenæ cephalicæ. Deriuatio per hyrudines naribus applicitas, uel per ſectionem uenæ in fronte, uel per cauſtica quædam, ueſicatoria nuncupata. Euacuatio nimia exiſtente plethoria fiet incipiendo à ſaphenis, deinde à communi & à baſilica. Repulſio fiet per epithemata, inſtillationes, & cætera topica, prout ſuprà relatum eſt in cura cephalææ calidæ. Epithemata fient cum oxyrhodino, quod uario modo parari ſolet. Nam aliqui aquæ roſaceæ ad alia ingredientia portionem duplam immittunt, ſicut ℞. aquæ roſ. ℥. viij. olei roſ. & aceti ana ℥. iij. Alij uerò uolunt, ut ex his tribus aliud ſit ſubduplum ad

reliquum, ut uerbi gratia, ℞. aquæ ros ℥. viij. olei ros. ℥. iiij. aceti ℥. ij. Alex. uerò trac. quintam aceti partem oleo ros. adiungit. Alteratio sanguinis uel bilis fiet per infrigidantia styptica, & hæc perficitur per cibum aut potum, per Iuleb aut syrupos uocatos aut confectiones. Cibi sint frigidi styptici. Potus sit uinum granatorum malorum, uel cydoniatus succus, omphacium, limones, & arantia mala. Iuleb sit rosaceum, uel cum aliquibus syrupis concinnatum, miscẽdo unà aquas uel decocta plãtaginis, solatri, portulacæ, cichorij. Vel sic paretur: Accipe syr. de aceto citri ℥. iiij sy. de papauere ℥. ij. aquæ ros. florũ nenupharis, cichorij ana. ℥. v. uini granatorũ ℥. i. uini cotoneorũ malorum ℥. v. fiat Iuleb cum sandalis rubeis aromatizatum. Syrupi sunt sy. de ribes, de limonibus, de succo acetosæ, sy. rosaceus, uiolaceus, de papauere, de citro, de agresta, oxysachara. sy. de granatis. Confectiones sunt, conserua ros. uiol. boraginacea, diacorali, diarhodõ Abb. &c. Euacuatio fiet si morbus sit sanguineus, per sectionem uenæ, ut suprà retulimus: si uerò biliosus, per phar-

macum cholagogum, quod fiet per electuaria, uel pilulas, uel potus, prout opus fuerit, de quibus suprà in capite cephalææ fusius pertractauimus. Peculiaris tamē est aqua fructuum Mes. distin. 7, Antidotarij & infusio rheubarbari, &c. At si inflammatio facta sit, tunc duo erunt medēdi scopi: alter ad materiæ fluxæ resolutionem, alter ad tollenda symptomata. Resolutio materiæ ita fiet, primò, euacuando materiā exuperantē cū rheubarbaro, myrobalanis, uel pilulis iam dictis. Secundò, resoluendo cum topicis temperatæ caliditatis, sicut cum columbis, pulmone arietis, & catulis scißis ac euisceratis, cum natiua eorum caliditate, aut aduentitia, præsertim parata cum rebus anodinis, modicè calidis, ueluti sunt uiolæ, maluæ, mellıloti, folijs lauri, corticibus papaueris, camomilla, anetho, folijs senæ, & stechade, &c. Remotio symptomatum fiet, si uigiliæ adsint, cum somnum prouocantibus, ueluti cum syrupo de papauere, cum lotionibus extrinsecis soporiferis, ut cum corticibus capitum papaueris albi, cum hiosciamo, floribus nenupharis, uiolis, ane-

tho, & cum folijs uitium, salicis, lactucæ, mandragoræ, rosarum, populi, &c. Vel cum seminibus papaueris albi, aut semiscrupulo pilularum de cynoglossa, &c. Quòd si retineatur urina, eam prouocabimus cum oleo scorpionum, inungendo circa uesicæ regionem, uel cum cataplasmate ex parietaria, &c.

Loci consentientes de cura, & primo de regimine.

Auicen. prima tertij, cap. de charabito loquēs, De regimine sex rerum naturalium inquit, Et fac eum quiescere in domo temperata, & in aëre puro.

Obiectio.

Aër esse debet frigidus, quum sit morbo cōtrarius, & cordis intemperiem magis euertet. Quomodo igitur erit temperatus, ut Auicenna?

Responsio.

Aër ratione morbi potestate debet esse frigidus, sed non actu, quia poros ac meatus cutis nimium constiparet: calidus uerò nimium

caput repleret, & resoluendo uires debilitaret. Quare magis temperatus esse debet quàm frigidus. Hoc etiam habes ex Gal. 10. meth. & ex Alex. & Raze. 1. continentis. Mesues cap. de phrenit. & Auicen. loco citato, Domus in qua locatur patiens, sit exuta à formis & luciditate: nã phreneticus intueri eorum imagines diligit, & ex earum intuitu læditur cerebrum.

Obiectio.

Quomodo hîc luciditas prohibetur, quum Alex. cap. de phrenit. dicat, quòd magis lucidus debeat esse aër, quàm obscurus?

Responsio.

Si patiens ex tenebris timorem concipit, aut amoto lumine in imaginationes incurrat, aër esse debet lucidus: si uerò econtrà, in obscuro quiescat. Vide in hoc casu Cornel. Celsum lib. 3. ca. 18. De uictu loquitur Paul. lib. 3. cap. 6. inquiens: Cibus primùm esto aqua mulsa, deinde ptisanæ cremor, & sorbitiones ex condro cum quadam dulci potione, ut rhodomellite. Panis quoque aqua lotus re-

cte exhibetur, similiter intubum, lactuca elixa. Ab aquæ frigidæ potu arcendi sunt, præsertim si septum transuersum consortij lege malo dedisse originem cognoueris. Razes similiter 9. alman. Nutrimentum eius sit aqua hordei, semel aut bis in die sumpta, secundum consuetudinē, quam in tempore sanitatis habuerit. Arcul. iubet ptisanam quater in die esse sumendam. Auicen. Incipe nutrire ipsum subtili nutrimento, ita ut sis contentus oxymellite: deinde permuta ipsum ad aquā hordei subtilem cum oxymellite, deinde permuta ad crassum, & cōsidera ægritudinem & uirtutem. Et loquens de potu, Aliena, inquit, eos ab aqua uehementis frigoris.

Obiectio.

Dogma Auicēnæ de cibandis ægris omnino contrariū uidetur Hipp. 1. aphoris. Nam iubet quòd à principio morbi uictus sit crassior, & uersus statum sit tenuior: hic uerò econtra iubet primùm quòd sit tenuior, & uersus statum craßior.

Responsio.

Modus cibādi in morbis acutis cum apo-

ſtemate eſt diuerſus ab eo, qui tantùm in morbis acutis ſine apoſtemate fieri ſolet. Nam morbus acutus cum apoſtemate requirit in principio uictum tenuiorem, ut mẽbra magis conficiant & retineant, & motus humorum ex hac retentione ſupprimatur: hócque habetur ex ipſo Auic. fen. 16. cap. de cura fluxus cum excoriatione, & cap. de tineſmo. Sed in alijs morbis acutis ſeruatur dictum Hippoc. De diuerſione ac ſectione uenæ loquitur Gal. 13. meth. cap. 21. ibi, Itaque incidenda eſt in talibus affectibus uena ſtatim ab initio, ſi modò tam ualens fuerit uirtus, ut ſine noxa miſsionem ſanguinis toleret. Et paulò pôſt, Et hoc utrique uitio cõmune eſt, & ei quod cum ſopore, & ei quod cum uigilijs incidit, &c. Similiter Mes. cap. de phren. In primis ſi nihil prohibeat, phlebotometur cephalica, deinde phlebotoma uenas frontis, uel ſanguiſugas naribus applicato, &c. Razes. 9. alman. AEgro igitur, antequam prædicta compleãtur accidentia, eſt ſubueniendum ex ſanguinis detractione, & uentris ſolutione cum ſucco fructuũ, &c. Aduerte quòd

Azarauius non uult fieri sectionem uenæ in biliosa phrenitide, sed tantum hemorrhoidarum prouocationem. Auic. prima tertij, cap. de cura charab. Fiat phlebotomia ex cephalica, & egreßio sanguinis aliquantula, imò multa ualde: deinde phlebotoma uenas frontis, &c. & cùm phlebotomaueris, tum oportet ut ipsum clysterizes clysteri ualde leni, cum oleo scilicet rosaceo & aqua hordei, deinde trahe materiam ad interiora cum fricatione pedum, &c.

Obiectio.

In principio morbi conueniúntne frictiones?

Responsio.

Dico, quòd repletione imminente, ne materia plus agitetur quàm auertatur, non cōducat, sed remota hac causa, si fuerint debiles frictiones, & à longinquis partibus inceptæ, fortè conducent, &c. De hac sectione omnes ferè practici loquuntur. Similiter Cor. Cel. lib. 3. cap. 18. ibi, Quòd si uires patiantur ægri, sanguis quoque mittendus. Itidem ait Aët. ser. 6. cap. 2. &c. De repulsione lo-

quitur Gal.13. meth. cap. 21.ibi, Commune præterea utriusq; est, ut oxyrrhodinũ in principio admoueas, &c. Similiter Auic. prima tertij, cap.cit.ibi, Et pone super caput eius in principio oleum rosaceum cum aceto, infrigidatum niue, &c. & oportet ut in principio administres repercussiua pura, nisi sit de genere magno, ex quo apostemantur uenæ quæ sunt extra caput, &c. Nam in morbi augmento pura non conueniunt, sed cum resoluentibus mixta, &c. Itidem fatetur Cor. Cel. loco citato, ibi, Conuenit caput ad cutem tondere, &c. De alteratione per syrupos & confectiones habes plura ex Mes. Arcul. Marc.Cat. Sauonarola, &c. Similiter de euacuatione: nam Arcul. Si cholera fuerit in causa, euacuabis eam cum medicina leniente, quæ etiã digesta materia erit reiterãda, &c. De remotione accidentiũ loquitur Cor. Cel. lib.3.cap.18.ibi, Si nihilominus uigilent hi, quidam somnum moliuntur, potui dando aquam, in qua papauer aut hyosciamos decocta sit. Et paulò pòst, Seruanda est aluus quàm tenerrima, remouendi terrores, & po-

tius bona spes afferenda, quærenda delecta-tio ex fabulis ludísque, quibus capi maximè sanus assueuerat. Paul. *lib.* 3. *cap.* 6, *Quòd si urina ipsis delirÿ uitio cohibeatur, calentis hydrelei imbre pubem & uesicam fouebimus.* Itidem *ait* Auic. *loco citato,* Inungens *oleo pubem tepido.*

Obseruationes de venæ sectione.

Auic. *prima tertÿ, cap. de charab. inquit, quòd phlebotomia fieri debet ex cephalica, seruatis quatuor conditionibus.* Prima, *quòd nihil sit quòd prohibeat, sicut tempus anni, ætas, robur uirtutis, &c.* Secunda, *quòd copiosa fiat, si à sanguine phrenitis dependeret: pauca si ab alio humore, ibi,* Cholericum *indiget in sui cura eductione choleræ plurima, & phlebotomia minore, & cum cautela, &c.* Tertia, *quòd cauenda est syncopis, ita ut ne actu accidat.* Quarta, *quòd sit cautela in ligando, ne ex magna commotione fieret hypospasma, id est uenæ ruptio.* Haly *abbas unum tãtùm aduertit, ut ne post*

tertium diem sui euētus fiat uenæ sectio. Hoc idem uidetur attestari Hippoc. in eo aphorismo, Medicari in ualde acutis, si materia turget, eadem die: tardare enim malum est. Auic. loc. cit. uidetur etiam innuere, quòd uniuersalis uenæ sectio particularem præcedere debeat, obseruatis tamen tribus conditionibus: prima, quòd uirtus sit ualida: secunda, quòd dispositio capitis hanc requirat: tertia, quòd sæua accidentia non adsint, &c.

Obseruationes de repulsione.

Auic. de cura charab. Conuenit oxyrrhodinum niue infrigidatum & non calidum.

Obiectio.

Quomodo frigidum, si Aēt. ser. 6. cap. 2. dicat, Caput rosaceo tepido irrigetur, nam in cerebri membrana inflammata frigiditas rosacei non est tuta?

Responsio.

In phrenitide duplex esse potest medendi scopus quatenus ad topica, alter scilicet ad

inflammationem, alter ad reliqua indicantia. Si igitur ad inflammationem tantùm sit tua intentio, tunc oxyrrhodinum cõuenit actu frigidum, si ad reliqua indicantia, tepidum, &c.

Obseruationes de euacuatione.

Mes. in cholerica phrenitide, Statim fiat euacuatio cum aqua fructuum, nec in mora sit medicus: nam induciæ nõ dantur in præparanda materia: unde uersus,

Sinocha cum colica, phrenesis, squinantis & anthrax,
Materias crudas euacuare iubent.

Et de topicis loquens, inquit: Scito quòd sanguinea indiget resolutione plus, & extinctione minus, cholerica uerò econtra: hoc idem ait Auicennas.

De prognosticis phrenitidis.

Hippocr. aphoris. 6. aphor. 53, Desipientiæ, quæ cum risu fiunt, securiores: quæ uerò cum studio, periculosiores. B. Securior, id est, minus periculosa, & hæc fit à sanguine: sed quæ fit à flaua bile, timor est ne exusta insa-

niam satis furiosam generet, &c. Et aphor. 2. aphor. 2, Vbi somnus delirium sedat, bonum. B. Hoc delirium non fit patiente cerebro, sed tantùm à caliditate nuda. Vnde mirum non est, si id somnus de medio tollat. Et aphor. 7. aphor. 12, A pulmonis inflammatione phrenitis malum. B. Etiam econtra malum est, si ex phrenitide inflammatio pulmonis sequatur. Verùm quòd tunc phrenitis mala est, quum ad cerebrum permutatur, uel si adeò excrescat, ut meningæ cerebri patiantur. Galen 3. de loc. aff. cap. 7, Phrenitis mitior est, quum à pallida bile ortum contraxit: uehementior, quũ à flaua: ferina uerò, quũ à flaua bile perassata. Hippo. prognost. 1. cap. 9, Qui in febre acuta, aut delirio, aut pulmonia, aut capitis dolore, manus subinde ad os fert, aut frustrà uenatur muscas, aut colligit festucas, aut euellit pilos, id exitiale est. B. Lege fusius Gal. comm. de delirio. Et Hippo. aphor. 4. aphor. 72, Quibus urinæ albæ & perspicuæ, malæ, præsertim si in phreneticis appareant. Et Auicen. prima tertij, cap. de charab. Nullus uisus est habens apostema in partibus ce-

rebri, cuius urina fuerit aquosa, qui euaserit. Nã tunc aquosa esse dicitur urina, quũ, teste Gal. perspicua simul sit & alba. Hæc enim magnam cruditatem ac flauam bilem ad caput solummodo rapi ostendit, &c. Mesu. cap. de phrenit. Cura huius ægritudinis, si iam impreßit, cassa est: si uerò adhuc perfecta nõ est, curatur, sed non apud negligentes & stultos medicos, &c.

Authores erronei dissentientes circa phrenitidem.

1 Adserere, cerebri substantiam nullo modo posse inflammari, ut Serapio.

2 Adserere, phrenitidem absque febre fieri posse.

3 Adserere, paraphrenitidem à nuda caliditate non posse effici.

4 Adserere, phrenitidem à sanguine exortam, non esse signum periculosum.

5 Adserere, aquam frigidam in phrenitide posse exhiberi, ut Razes.

6 Adserere, in omni phrenitide sectionem uenæ non conuenire.

Confutatio dissentientium circa phrenitidem.

Confutat primum Auicen.cap.de charab. dicens: Quidam medicorum existimant, quòd ipsum cerebrum non apostematur, quia quod lene est ut cerebrum, uel durum ut ossa, non extenditur, & sic non apostematur. Sed hic sermo est erroneus, quoniam lene uiscosum extenditur, & ossa etiam apostemantur, &c. Quod intelligendum est per uiam congestionis, non autem per uiam rheumatis: & hoc idem sentit Auer. 4.collig.& Gal.6. aphor. comment. 53. ibi, Fiunt omnes patiente cerebro, &c.

Ad secundum: Gal.3.de loc.aff.cap.7, Igitur quemadmodum phreniticis febris unum quoddam accidens dispositionem cerebri cẽsetur, sic econuerso in ardentium febrium dementia, multis elatis ad ipsum uaporibus. Idẽ sentit Hippoc. in Epid.mor. & Galen.5. de sympt.cau.&c.

Ad tertium: Gal.6.aphor.comment.53.loquens de paraphrenitide, inquit, Quæcunque enim ex sola caliditate sine humore uitioso

fiunt, similes quodammodo sunt eis, quæ ex ebrietate contingunt. Igitur quædam fiunt à nuda caliditate.

Ad quartum: Gal. aphor. 2. comment. 2, Sed satis fuit ei periculosissimum morbum phrenitidem nominare. Et aphor. 6. comment. 53. Nulla, inquit, desipientia secura est. Igitur nec à sanguine exorta.

Ad quintum: Auic. prima tertij, cap. de charab. & Alex. cap. de phrenit. Gelida autem aqua, quoniam parum frugi, omnino uitanda: nam internæ phlegmoni nocet, deliriúmque auget, & omnia in deterius conuertit, materiæque resolutionē prohibet, & neruis nocet: & sic nullo modo conuenit.

Ad sextum: Conueniunt Alexan. Razes & denique omnes, quòd fieri debeat, si non euacuandi, saltem reuellendi gratia, & hoc in principio morbi, cauendo ut suprà.

De Lethargi descriptione & loco affecto.

Lethargus est dormiendi inexpugnabilis quædam cupiditas, eóque λήθαργος dictus

est, quod ab accidente, id est, ab obliuione frigidum cerebri apostema sequente fiat. unde & aliàs. Veteranus morbus uocatur, eò quòd qui tali ægritudine laborant, æterno ueluti sopore afficiantur. Fitque hic morbus uel in meatibus substantiæ cerebri, & hoc utplurimum: uel fit in pãniculis, uel in eius substantia, & hoc raró admodum contingit, in uentriculis uerò cerebri nequaquam. Quòd si fieri contingat, non amplius lethargi nomen, sed potius apoplexiæ uel epilepsiæ obtinet, fitque utplurimum in occipitio, interdum in sincipiti, uel in medio, sed raró admodum.

Loci consentientes de lethargo.

Gal. lib. finit. med. Letharg⁹ est delatio in somnum non facilè excitabilem, quæ cum coloris uitio & flatuoso œdemate, nec sine ipsarum quoque solidarum partium repulsifici spiritus languore prouenit fere indebili febre ac maligna. Auicen. prima tertij, cap. 16, Lethargia dicitur apostema phlegmaticum intra cranium factum, & est sirsen pituitosum, &c. Et hæc quidem ægritudo nominatur no-

mine ſui accidentis, id eſt ab obliuione apoſtema cerebri ſequente, &c. Cel. lib. 3. cap. 20, In lethargo marcor eſt, ac inexpugnabilis penè dormiendi neceſsitas, &c. De loco læſo loquitur Paul. lib. 3. ca. de leth. ibi, τόπον μὲν ἔχει τὸν αὐτὸν τῇ φρενίτιδι φημὶ τὸ ἐγκέφαλον, &c. Auicen. prima tertij, cap. 16, Et plurimùm quidem fit in meatibus ſubſtantiæ cerebri, & rarò in uelaminibus & ſubſtantia cerebri, quia phlegma rarò penetrat panniculos cerebri, propter eorum duritiē & propter eius uiſcoſitatem, &c. Galen. 3. de loc. aff. cap. 5, In lethargo & in omnibus ſoporoſis affectionibus ratio & memoria pereūnt. Quare quum memoria in occipitio, & ratio in medio uentriculo reponatur, hoc ſequi neceſſe eſt, lethargum ſcilicet plerunque in his duobus locis contingere, &c.

De lethargi cauſis.

Quum cerebrum primario affectu laborat, binas tantùm cauſas antecedentes & coniunctas habere dicitur, ex quibus procatarcticæ intelliguntur. Antecedentes ſunt uehe-

mentia frigora cum multa humiditate complexa, sicut in pituita & in nimia repletione cernitur. Vel antecedentes dicuntur quæcunque pituitosum humorem generare possunt, sicut comestio fructuum & ceparum, aut nimia potio. Causæ uerò coniunctæ sunt humores lethargum ad actum producẽtes: si uerò cerebrum per consensum afficiatur, tunc uel fit ex mutatione alicuius acuti morbi, uelut à phrenitide & à febre continente, uel à stupefaciẽtibus pharmacis nimis refrigerantibus cerebro adhibitis, aut fit à diaphragmate, uel ab aliquo alio uiscere affecto. Verus igitur lethargus à pituita tantùm fit, nothus uerò à pituita cum bile admixta, in capite putrescente, oboritur, unde symptomata habet etiam admixta.

Loci consentientes de causis lethargi.

Gal. 3. de loc. aff. cap. de morb. comit. Lethargus or um trahit à uehementi frigore. Et 2. apEhor. comment. 3, Somnus, inquit, fit refrigerato primo sensitiuo, id est, cerebro,

quæ refrigeratio si mixta fuerit humiditati, facit lethargicas paßiones, si cum siccitate κατάληψις. Et 4. *de sympt. cau. cap.* 8, Fit *ltehargus à frigida multáque humiditate grauante.* Vide etiam Gal. 2. *de loc. aff. cap. ult.* Nam *ibi quotquot, inquit, affectus sunt soporosi ac somnolenti, tot omnes à frigida causa oriri.* Itidem 3. *de loc. aff. cap.* 5, Paulus *lib.* 3. *cap. de leth.* Ex *pituita quæ frigore nimio & humiditate cerebrum imbuerit, contrahitur.* Auicen. *prima tertij, cap.* 16, Et *hæc ægritudo generatur ab omni quo generatur humor phlegmaticus, & in quo sunt euaporatio & putrefactio, &c.* Et *plurimum, inquit, generatur ex comestione ceparum, & ex nimia repletione stomachi, & multitudine potus, & comestione fructuum intellige frigidorum humidorum.*

Obiectio.

Qur damnat cepas Auicen. *quum ex sua caliditate potius proficere, quàm nocere deberent?*

Responsio.

Considerat in cepis duas esse partes, quas-

dã ſcilicet craſſas, ex quibus pituita generatur, & quaſdã acres, quæ euaporationẽ ad caput mittunt, quæ ſimul unitæ potius capiti nocẽt, quàm proſunt. De cauſis per cõſenſum loquitur Aët. ſer. 6. cap. 3, Fit lethargus ex mutatione alicuius acuti morbi, ut ex phrenitide, & à continente febre, & ex aliis plurimis morbis, in quibus præſertim euacuationes ſequutæ ſunt, &c. Galen. lib. finit. med. Lethargus euenit partim affecto principio, id eſt, cerebro, partim abſceſſu. Alexan. lib. 1. cap. 20, Si pituita ſola deliquerit, lethargiam ueram introducit: notham uerò pituita cum bile mixta in capite putreſcente, & ſunt in ea ſymptomata permixta.

De lethargi indiciis.

Indicia lethargi ſunt 13. ut dolor leuis quaſi extendens, ſebris lenta, ſomnus grauis, obliuio uehemẽs, reſpiratio imbecillis & rara, crebra oſcitatio, ſingultus ob ſtomachi cõſenſum, albedo linguæ, pigritia in motu palpebrarum, pulſus rari & tremuli, aluus interdũ humida, interdũ, ſed raro, areſcit, uri-

næ quales iumentorum, interdum tremores & sudores apparent, &c.

Diſcrimen phrenitidis & lethargi ex Auicenna.

Vterque affectus ſimilis in hoc eſſe uidetur, quòd patientes aliena ac uaria loquuntur. Differũt uerò quadrifariam: primò, quia in lethargo ſomnus eſt grauis, in phrenitide paucus uel nullus: ſecundò, lethargici in ſuis lectis præcipitati iacent, phrenetici reſurgũt: tertiò, in lethargo pars poſterior, in phrenitide anterior læditur: quartò, in lethargo eſt febris lenta, leuiſq; dolor capitis, in phrenitide uerò uehementia ſunt omnia, &c.

Diſcrimen lethargi & apoplexiæ, ſyncopis & vteri ſtrangulatus.

Differt lethargus ab apoplexia ex eo, quòd lethargus paulatim ac pedetẽtim fiat: apoplexia uerò ſtatim. Differt ab uteri ſtrãgulatu, quum excitatus reſpondeat, ſtrangulata minimé. Differt à ſyncopi, quum in le-

thargo facies sit uiuida, in syncopi ueluti mortua. Differt à subet & congelatione per febrem, quæ nec in subet uel congelatione accidit, intellige, præsertim si ægritudines & non accidentia per se sint.

Loci consentientes de signis lethargi.

Paulus lib. 3. cap. 9, In lethargo adest febris lenta, non admodum acris, cum animi in somnum profunda delatione, pulsus magni, turbulenti, respiratio rara & imbecillis, & cætera omnia à me exposita. Auic. similiter prima tertij, de signis leth. ibi, Soda leuis, febris lenta, necessaria enim est febris in omni apostemate facto ab humore putrefacto: & propter hoc separatur à subet, &c. Vide insuper Gal. 5. de loc. aff. cap. de septi transuersi affectibus, & 3. de loc. aff. cap. 5, Itidem Aet. ser. 6. cap. 3. ibi, Proinde considerare oportet speciem delationis in somnũ, &c. De signis discriminũ lethargi cũ phrenitide, apoplexia, & cæteris similibus lege ex Auicenna. Arcul. Sauonarola, & ab ipso Gordonio.

De lethargi cura.

Scopi in curando lethargum quinque enumerantur, primus euacuatio, secundus reuulsio, tertius materiæ repulsio, quartus symptomatum emendatio, quintus uictus ratio instituenda. Euacuatio, si adsit repletio, aut pituita cum sanguine abundauerit, fiet per sectionem uenæ cephalicæ: quod si minus sanguis redundet, per phlegmagogum, per secessum, uel per uomitum educens moliri potest. Educunt pituitam hiera simplex, hiera composita; pilulæ chochiæ, electuarium indum, & quæcunque in cephalæa ab humore frigidó exarata sunt. Vomitus fiet ex decocto raphani cum sesquiuncia oxymellitis scillitici. Reuulsio fiet per cucurbitulas, lotiones, clysteria, quæ multum in hoc casu laudantur, per frictiones, ligationes, &c. Clysteria parantur ex rebus ad caput spectantibus, sicut ex decocto saluiæ, maioranæ, rutæ, betonicæ, stechados, cui mellis rosacei tres unciæ, & totidem olei communis adiectæ sint: uel si acria uolueris, adde prædicto decocto rādicum cyclaminis, colocynthidos, cartami, centaurij

quantum lubet, addito etiam sale gemeo, aut hiera composita, electuario indo, &c. Lotiones *fiant ex prædictis rebus à cubito ad extremam manum, & à genu usque ad plantas pedum, &c.* Repulsio *materiæ perficitur per exteriora & interiora.* Per *exteriora in principio repellentia, per interiora materiã præparantia.* Exteriora *in principio repellentia sunt oxyrrhodinũ: in augmento repellentibus adde resoluentia, ut est aliquid castorei, & à medio statu usque ad lethargi declinationem resoluentibus puris utendum, sicuti est emplastrum* Mesues, *quod recipit piretri, sinapis, scillæ, castorei, euphorbij, &c.* Interiora *materiam præparantia sunt syrupus de stechade, oxymel scilliticum, rhodomel, & cætera quæ dicta sunt in capite cephalææ ab humore frigido, cum aquis uel decoctis saluiæ, stechados, maioranæ, hyssopi, betonicæ, &c.* Emendatio *symptomatum fiet per ea, quæ à somno profundo ægrum reuocant, ut est fumus humorum capillorum, itẽ frictio pedum cum aceto, sale, uel farina synapis, uel cum succo rutæ, aceto & sale.* Re-

uocat etiam à somno pilorum euulsio partiũ inferiorum, clamor & tumultus: obliuio uerò loquendi, mingendi, ac egerendi, incitando, uesicam comprimendo, oleísque aspergendo, membráque inferiora uehementer comprimẽdo, reuertitur. Victus sit tenuis, incisorius ac resecans, cum condimentis quibusdam paratus, ut panis contritus in aqua cum saluia, pauco pipere, uel cinnamomo, uel ptisana, sale uel pulegio uel oxymellite parata, uel aqua cicerum uel lupinorum: potus sit hydromel. In declinatione morbi uictus sit qui uires recolligat ac recreet: unde dandum est uinum aquosum, tenue, album, subadstringẽs. Carnes sint gallinarum, columborum, montanarúmque auicularum, pisces petrosi, olera sint porri, asparagus, petroselinum, &c. Aër sit lucidus, splendidus, domus tepida, somnus non permittatur nisi per mediam horã, deinde excitetur, ita ut de media in mediam horam dormiat & excitetur: frictiones uicem suppleant exercitij, &c.

Loci consentientes de cura lethargi.

De omnibus his ferè intentionibus loquitur Galen. 13. meth. cap. 21. & primùm de euacuatione, ibi: Incidenda *est in talibus affectibus uena statim ab initio, si uirtus ualeat, &c.* De *humorum præparatione, ibi:* Excitare *eos oportet, & craßitiem humorũ incidere & excalefacere, incoquentes in aceto thymum, & pulegium, &* origanum, *&c.* De *riuatione, ibi:* Mox *palatũ ualentibus & acribus medicamentis ungemus, deinde sternutamẽtis utemur.* De *repulsione, ibi:* Tum *capiti similes præsidiorũ facultates imponemus, adaucta semper eorum usque ad ipsum sinapi uehementia.* De *reuulsione, ibi:* Quinetiam *cucurbitulis utemur, &c.* De *euacuatione loquitur Auicen. etiam prima tertij, cap. de cu. leth. ibi:* Si *nõ fuerit quod prohibeat, phlebotometur prius: & si alia fuerint tibi necessaria, da ei ad potandum hieræ picræ, ℨ. i. & quartam unius drachmæ de pulpa colocynthidos, & tres drachmas myrobalanorum & dauic unum masticis.* Aet. *ser 6. cap 3,* Si *san*

guis fuerit redundans, secetur uena, & pro uiribus euacuetur. De reuulsione loquitur Paul. lib. 3. ca. 9, ibi, Si minus sectio uenæ competit, eius loco clysterijs acribus aluũ ducemus. Acria enim huc spectant, quia tũ febris mitis est & lenis, tum quia materia crassa, non apta fluere, in uentriculo continetur, à quo clystere acutum diuertit & euacuat. Similiter Auicẽ. loc. cit. Administra eis clysteria acuta, & trahatur materia ad inferiora, & fac eum uomere cum penna melle & sinapi illita, & frica extremitates eius donec rubescant & doleant, &c. De repulsione & materiæ præparatione loquitur Auicen. cap. cit. & in principio, Repelle materiam cum oleo rosaceo & aceto, & post duos dies à principio sui misceatur eis castorium, &c. Alex. lib. 1. ca. 20, Vniuersam curationem capiti applicare oportet, quò uapores, qui eò deferuntur, promptius supprimantur. Danda est insuper opera, ut humores ibi coacti concoquantur, incidantur, & dißipentur, &c. De sympt. emendatione facit mentionem Cels. lib. 3. cap. 20. ibi: Hos quidam excitare nituntur admotis

his, per quæ sternutamenta euocantur, & his quæ odore fœdo mouent, qualis est pix cruda, lana succida, piper, ueratrum, &c. Auicen. loco cita. Quum in subet profundi fiunt, euelle capillos eorum, & pone apud nocram uentosas multas cum igne & absque incisione, & quum eis acciderit obliuio urinæ & stercoris, embroca utraque emunctoria, & uentrem cum decocto camomillæ, melliloti, uiolarum, & comprime uesicam, &c. De uictus ratione instituẽda lege Aet. ser. 6. cap. 3. ibi, Cibi porrò sint tenues, & incisorij, ac resecantes, & cum condimentis parati, aniso, cumino, apio, pipere: sunt tamẽ qui anisum damnent, quum sit somniferum. Paul. lib. 3. ca. 9. etiam de his loquitur, ibi, Alimentum sit cremor ptisanæ cũ oxymellite, uel salibus, uel pulegio, & hoc in principio. Nã in declinatione uictus sit qui uires recolligat, &c. Auic. loco cita. Et quum nutris, nutri eos cum aliquibus quæ sint sicut aqua lupinorum, ciceris cum hordeo fracto: deinde quum finitur ægritudo, administra restaurantia. Lege fusius hos authores, & plura, quæ hîc recitari

non possunt, inuenies, &c.

Lethargum generantia.

Cepe, ozimum, semina nigri & albi papaueris, poma mandragoræ.

De prognosticis lethargi.

Hippocr. aphor. 2. aphor. 1, In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si uerò iuuat, non mortale. B. intellige somnum, quatenus somnum, non esse mortalem, sed quatenus accidens alicuius morbi. Et aphoris. 2. aphor. 3, Somnus atque uigilia si modum excesserint, malum. B. Excedit modum tripliciter: primò ex parte quantitatis, unde multus uel deficiens malus: secundò ex parte qualitatis, qualis est somnus inexpugnabilis & superfluus, cerebrum infrigidans & humectãs: tertiò, ex parte temporis, qualis meridianus & nocturnus. Auicennas prima tertij, cap. de signis lethargiæ, Qúmque fortia fuerint accidentia lethargiæ, & multiplicatur sudor ualde, est tunc perimens, propterea quòd sudor deijcit uirtutem, & quum spiritus dilatatur & fit bonus & declinant

accidentia, tunc tēdit ad salutem, & propriè si apparēt apostemata post aures, &c. Cels. lib. 3. ca. 20, Lethargus est de genere acutorū, & nisi succurratur, celeriter iugulat, &c.

Authores dissentientes circa leth. & vertig. quære infrà.

De vertigine.

Τὸ σκοτωματικὸν πάθος, *id est affectus scotomaticus, qui & uertiginosus dicitur, quid sit, ex ipsa appellatione manifestatur. Est enim scotomaticus is dicendus, cui obtenebrationes contingunt, ac ei uidetur caput circūferri, ita ut firmari non posit, sed parua occasione cadat. Differt uerò uertigo à scotomatico affectu, eò quòd omne scotoma uertigo sit, sed non econuerso.* σκότωμα *dictum Latinè turbo, à* σκοτῶμαι, *id est uertiginor, siue à uerbo* σκοτόω, *id est obtenebro, siue à* σκοτίζω, *id est obscuro: obscurātur enim præ caligine oculi, ut nihil uideant. Sed in uertigine simpliciter dicta res uidentur tantùm circunuolui, absque casu & tenebris. Differunt etiam in causis, ut infrà uidebitur.*

Loci consentientes de vertigine.

Galen. aphor. 4. comment. 17, Vertigo *est quando simul uidetur circũuolui quæcunque conspicimus, & sensus uisus derepẽte destruitur, quum uideãtur tenebræ circunfusæ. Auic. prima tertij, tra. 5*, Vertigo *est, ut habens ipsam imaginetur quòd res super ipsum uoluantur, & quòd eius cerebrum & corpus ipsius reuoluantur: quare non regit se ita ut firmetur, imò cadit, &c.* Ba. *Intellige scotomaticũ affectum (& si nulla de tenebris fiat mentio) hîc ab* Auic. *definiri, sub quo uertigo tanquã minor dispositio cõtinetur.* De*finitur uerò uertigo à* Raze *hoc modo*, Razes 1. *commen. ca. 2*, Vertigo *est dispositio, in qua apparet res reuolui, & tamẽ homo non cadit, sed regit se, &c.* Ba. Adde, *sed perseuerãte morbo diutius ex facili occasione concidit, maximè ubi in circulũ circũuertatur.* Vnde *Gal. 3. de loc. aff.* A *parua occasione hebetantur, ita ut interdum cadant, si circũrotentur.* Hoc *idem adscrit* Paul. *cap. proprio, &c. &* Aët. *ser. 6. cap. de uertig.*

De vertiginis causis.

Causæ uertiginis primitiuæ sunt omnes sex res præter naturales, ex quibus uapores crassi egredientes, ut cepæ, uinum, cerebrum malè afficiunt. Similiter uua in sole, mala intemperies, capitis percußio, aut cranij fractura solita, excretiones retentæ, cruditates, ebrietates, & consideratio rerum quæ circumaguntur. Antecedentes sunt omnes humores, à quibus uapores eleuantur, qualis est utraque bilis, pituita & sanguis. Coniunctæ sunt uapores spiritibus admixti, existẽtes actu in regione uisus. Hæc affectio etiam per consensum alicuius partis uel totius fieri potest, ex uaporibus ad caput elatis, aut ex ore uentriculi à malis humoribus morso, ab ijsdem et causis denique prodeunt uertigines, à quibus morbus comitialis, & easdem et sedes occupant, &c.

Loci consentientes de causis vertiginis.

De causis primitiuis loquitur Galen. 3. de locis aff. cap. 8. ibi, Id maximè accidit, quum

uel sub sole æstuauerint, uel aliam ob causam calefacto fuerint capite, aut ex calido uaporosoque spiritu caput opplente, &c. Aët. ser. 6. cap. 7, Facile capiuntur ab hac affectione, quibus consuetæ excretiones sunt oppressæ, sed & cruditas & ardores aßidui, & ebrietates affectionem hanc efficiunt. Auic. prima tertij, cap. de cau. uertig. Fit propter considerationem ad res quæ uoluuntur, ita ut figatur forma illa sensata in anima. Et paulò pòst inquit, Interdum fit à malitia complexionis, & fit ex motore spiritus exterius, sicut ex percußione capitis & fractione cranii, &c. De antecedentibus causis lege Gal. aphor. 3. comment. 27. ibi, Quotidianæ constitutiones, &c. ubi inquit, Fit uertigo ab humore cum spiritus craßitie in capite moto, ideóque proxima est comitialibus morbis & apoplexijs, &c. Paul. lib. 3. cap. 12, Nascitur uertigo, quum frigidus & glutinosus humor cerebrum occupat, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Vaporis materia quandoque est cholera, quandoque phlegma, & uertigo phlegmatica similis est epilepsiæ, &c. De atra bile

& sanguine non meminit, nisi ubi de signis uertiginis loquitur. De causis coniunctis loquitur Gal. aphor. 3. comment. 31. ibi, Vertigines accidunt propter spiritum uaporosum, qui in partibus cerebri inordinato motu cietur, &c. Auic. prima tertij, cap. cit. Ex causis fit corporeis præsentibus in uacuitatibus cerebri, contentis in ipso ex uaporibus prouenientibus in uenis, quæ sunt in ipso & neruis, &c. De causis per consensum plura habes ex Gal. aphor. 4. comment. 17. ibi, Fit ab ore uentriculi à malis humoribus morso, &c. Item aphor. 3. comment. 31. ibi, Aut in uentriculo uitiosis superfluitatibus aceruatis ad cerebrum fertur exhalatio uaporosa. Item 3. de loc. affect. cap. 8, Oribasius aphoris. 3. comment. 20. de hac re mentionem & ipse facit, ibi, Sicut uentus sese eleuans, & puluerem in sublime rapiens, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Et quandoque fit ex uaporibus ascẽdentibus ad cerebrum, &c. lege eum fusius, nam ibi enumerat omnes partes, à quibus se extollere potest. Gal. in lib. qui introductio siue medicus nuncupatur, Caligines, inquit,

oculis offusæ & uertigines cognata sunt uitia morbo caduco, ab iisdemet causis prodeunt, atque easdem sedes occupant, &c.

De signis vertiginis.

Indicia quæ distinguunt utrum primario affectu, an per consensum efficiatur uertigo, hæc tria sunt: primum non præcessit alterius membri nocumentum: secundum est uertigo assidua, quæ non excitatur ex repletione alterius membri, nec remouetur ad alterius membri euacuationẽ: tertiũ, quia omnes ferè sensuum actiones læsæ sunt. Si igitur alterius membri læsio præcesserit, ad cuius incrementum uertigo augeatur, & ad eius decrementũ decrescat, & ad eius ablationem auferatur, tunc per cõsensum est. Vbi igitur per consensum uentriculi fieret uertigo, tunc præcedet praua concoctio, appetitus deiectio, grauitas, nausea, uomitus, & anxietas quædam stomachica, dolórque erit in anteriori parte cerebri usque ad medium, propter neruorum reuersiuorum consensum, &c. Si uerò primario affectu, tunc præcedunt hebetudines in oculis, aurium sonitus, auditus grauitas, do-

lor capitis, & sic uniuscuiusque sensus oblæsio aderit. Indicia humorum, præcipuè sanguinis sunt, uenarum inflatio, oculi rubei, capitis grauitas, somnus & pulsatio. Bilis sunt uigiliæ, inflammatio sine grauitate multa, imaginationes citrinæ, &c. Pituitæ, sunt grauitas, tumor, & multitudo somni: & sic de reliquis humoribus etiam intelliges, &c.

Loci consentientes de signis vertiginis.

Galen. 3. de loc. affect. cap. 8. loquens de signis primarij affectus & per consensum inquit, Vertigo quũ per se fiat, aut per uentriculi cõsensum, sicut & Archigenes fatetur, sic signa distinguere oportet. Nam si uertigo ex primaria cerebri affectione fiat, tunc aurium soni, & capitis dolor, & grauitas, & sic olfactus & cuiuscunque sensus à capite prodeuntis oblæsio aderit. Vbi uerò per consensum oris uẽtriculi, præsentietur cordis morsio, quam Græci dicunt καρδιωγμόν, & nausea, &c. hæc eadem recitat Paul. lib. 3. cap. 12. Auic. prima tertij, tra. 5, Vertigo facta ex reuolutione hominis, aut cõsideratione ad

res reuolutas, nota est per se, & similiter, quæ fit à percußione & casu. In ea quæ fit à retentione materierum in cerebro, signa sunt, quòd ægritudo est aßidua, non sequens ægritudinem aliorum membrorum, nec est excitata cum repletione, nec sedata cum euacuatione, & antecedit ipsam dolor capitis, sonitus & tinnitus, & grauitas est in capite, & inuenit tenebrositatem in uisu, & in sensibus abbreuiationem, &c. Lege eum *fusius: nam si omnia uellem in unum congerere, essem longitudine longè longior.* Lege *etiam ipsum de signis cuiusque humoris, ibi,* Et *si fuerit humor, &c.*

De cura vertiginis.

Primum id in cura notato, an per se, an per compatiẽdi rationem morbus fiat. Si *per se, an actu uertiginosus sit, an facultate.* Pri*mò expedit curatio, alteri præseruatio.* Præ*terea etiam id intuere, num in ipsa uertiginis acceßione sit patiens, an extrà.* Si *in acceßione, tunc frictionibus, cucurbitulis, ligationibus & medicamentis odore mouẽtibus æger*

excitandus est: si uerò extra accessionem, tunc primùm causa diligenter considerata, curandus erit. Vnde si fuerit causa primitiua, qualis est uisus rerum circũuoluentium, aut auditus uocum ingẽtium, aut percussio & crapula, tunc ita remouenda erit causa, ut nec res mobiles uideat, nec sonos ingentes audiat: & tunc motus spirituũ & eorum disiũctio moderetur cum quiete animi & corporis in loco obscuro, interim remouendo si quæ mala fuerit intemperies in cerebro derelicta, cum contrarijs intrà & extrà applicatis. Si uerò aliquis humorum causa fuerit, tunc quintuplici medio indiget, primò euacuatione, secundò reuulsione simul & deriuatione, tertiò alteratione siue humorum præparatione, quartò accidentium remotione, quintò uictus ratione. Euacuatio fiet per sectionem uenæ, si sanguis superabundauerit, per remotas uenas, incipiendo à saphena, deinde à basilica, postremò ab ipsa cephalica & à uenis, quæ post aures locantur, præsertim si purgationes menstruorum uel hæmorrhoidarum oppressæ sint. Si uerò sanguis cum alijs humori-

bus in qualitate redundet, prout natura humoris requirit, euacuabitur cum rheubarbaro, myrobalanis, caßia, &c. Reuulsio fiet cum omni reuulsionum genere, ut suprà dictum est in cap. cephalææ, procedendo usque ad cauteria. Alteratio, siue humorum præparatio perficitur per exteriora & interiora. Exteriora parantur in principio cum his quæ repellunt ac infrigidant, quale est oleum rosaceum & acetum. In medio tempore cum repellentibus ac resoluentibus mixtis, & in fine cum puris resoluentibus, prout habuisti in capite cephalææ. Interiora per ea quæ immobiles reddunt spiritus, sicuti sunt frigida styptica, qualis est syrupus ros. de granatis, de ribes, de citoniis, & quæcũque apozemata ex his parata, ubi materia sit calida, & spiritus in motu fuerint. Valẽt etiã in hoc casu eclegmata ex saccharo rosaceo, mina cydoniorũ, item cotoneata à prandio statim uel ab ipsa cœna comesta. Remotio accidentium erit, si nec apud ignem, nec in scalis, nec prope flumina patientes sint, ne interdum ex uertigine oborta præcipitentur: si uerò aliquæ etiam

tenebræ adhuc remaneant, cum his quæ clarificant, statim curabuntur, &c. Victus ratio, si ab humore calido fieret uertigo, erit quæ bilis aut sanguinis feruorem extinguat, sicut sunt acetosa, styptica, qualis est succus cotoneorum malorum & granatorũ, in quo buccella panis immergi potest, sitque uictus non flatuosus, non cacostomachicus, sed facile cõcoctilis. Aër sit magis obscurus, quàm lucidus, ne spiritus agitentur. Potus sit modicum uini albi tenuissimi, præsertim si uertigo per compatiẽdi rationem fieret. Somnus sit notabilis. quies non solùm corpori, sed etiam animo cõfert. Vitanda insuper sunt accidentia animi, sicut ira, tristitia, nimia cogitatio, &c. Venereis quantum potest se abstineat, &c. Si causa fuerit per cõsensum, tunc triplici scopo curabitur, primò cum causæ remotione, secundò cum membri mittentis & recipientis roboratione, tertiò cum reuulsione uaporũ, adhibito tamen regimine cõgruo, ut suprà: quæ omnia longè uberius habita sunt in cap. cephalææ per consensum, &c. Quare non est ut hic denuò recitentur, &c.

Loci consentientes de cura vertiginis.

Paulus lib.3.cap.12, Vertiginosos in accessione excitabimus cum medicamẽtis quæ odore mouent, item frictionibus, & id genus alijs, &c. lege etiam de hoc Marc. *Cat.* Auic. *prima tertij, tra.5,* Vertigo *facta à reuolutione hominis super ipsum, & consideratione eius ad reuolutiones, & consideratione à loco alto, cum quiete & tranquillitate curatur & somno, si non citò sedatur.*

De cura *à causa humorali, & primò de ipsa euacuatione loquitur* Auicen. *loco nuper cit. ibi: Quæ uerò facta est ex sanguine, aut ab humore contento in corpore, curat phlebotomia ex cephalica, deinde ex uena quietis, quæ est post aurem.* Et Paul. *loc. cit.* Vbi *morbus conquieuerit, sanguis discutiendi gratia extrahatur, & purgatio ex hiera præstanda.* Et Razes 9. *almã.* Quòd *si non appareãt, & facies sit rubra, sanguis ex cephalica uel basilica erit minuẽdus.* De *reuulsione etiam loquitur* Paul. *ibi,* Interpositis *diebus acri clystere & cucurbitulis ad occipitiũ cum scari-*

ficatione, móxque apophlegmatiſmis & ſter nutamentis uti debemus, &c. Auic.loc.cit. *Et cauterizatur arteria, & propriè ea cuius cau ſa eſt aſcēſio uaporū: & uentoſæ cōferunt nocrati, &c.* Si uerò *fuerint humores diuerſi à ſanguine, incipe ad curandum cum pilulis de hiera & infuſione aloes, uel in humoribus calidis cum decoctione myrobalanorū, epithimi, pilulis ſtomaticis, &c.* De *alteratione plura habes ab* Aet.*ſer.* 6.*ca.* 7.*ibi,* His *uerò qui calidū caput habent, etiam roſaceū cum aceto adhibeas, &c.* Et Auic. *cap.cit.* Et *cōfortabis caput cū oleo roſaceo & aceto & oleo camomillino, & poſt cōfirmationē cum oleo camomillino ſingulari, &c.* Loquēs *etiam de interiori inquit,* Et *malitia cōplexionis curatur per cōtrarium, ut tēperetur cōplexio naturalis, ubi* Hugo Senēſis *utitur ſyrupo de ſtechade, de epithimo, oxymelle cōpoſito & ſcillitico cum decocto: haſce origani, hyſſopi, ſtechadis, &c.* De *accidentium remotione loquens etiam* Auic. *inquit,* Et *habens uertiginem alienet à ſe conſiderationem ad omnem rem citò reuolubilem, & ab aſpectu profun-*

ditatum fouearum, & uerticũ montium. Lege etiam de his omnibus Arcul. Marc. Cati. Michaelem Sauo. & Gordonium. De uictus ratione fit mentio ab Aetio ser.6. ibi, Cibi sint boni succi, facile concoctiles, flatus exortes omnino stomacho ac uẽtri cõmodi, urinam cientes, uinum modicũ sit, album & tenuissimum, & non ualde uetus. De cura per consensum, Mes. cap. de uert. inquit, In primis materiã abscinde, deinde mẽbrum mandans rectifica, & regimen ad æqualitatem administra, cerebrum & caput conforta, ne recipiat, deinde diuerte uapores & fumos cum constructione dolorosa, uentosatione, elysteriis, &c.

Obseruationes de sectione venæ.

Aet. ser. 6. cap. 7. monet, ne aceruatim euacues, nã ex facili occasione concidũt, &c.

Vertiginem generantia ex Diosc.

Cardamomũ, hyosciamus, mandragora, falernum, aconitum, cicuta.

Remedia ad vertiginẽ ex eodem.

Valent peucedanum, galbanũ, ampelos leu-

ce acetum ſcilliticum, uinum ſcilliticum.

De prognoſticis vertiginis.

Auic. prima tertij, tra. 5, Quandoque fit uertigo & ſcotomia ſecũdum ſemitam criſis, & uertigo frequens, & propriè in decrepitis nunciat apoplexiam: & ſimiliter uertigo eueniẽs ſucceſsione ſtuporis cõmunicãtis mẽbrum, & quãdoque ſoluit uertiginẽ ſoda accidens. Ille cui frequenter accidit ſcotomia, de ſeipſo ſolicitus ſit, & humorem euacuet craſſum, ne ad epilepſiam aut apoplexiam perueniat. Quum uertigo prolõgatur, ſignum eſt quòd fiat à cauſa frigida, &c.

Authores diſſentientes circa lethargum & vertiginem.

1 *Adſerere, lethargum non principaliter in cerebro, ſed in corde fieri, ut Ariſtoteles, qui primam uim ſentiendi in corde eſſe dicebat, & non in capite.*

2 *Adſerere, lethargum à melancholia generari poſſe, ut Razes.*

3 *Adſerere, in lethargo à frigiditate & hu*

miditate proueniente, ſectionem uenæ non competere.

4 Adſerere, in lethargo occipiti eſſe adhibenda repellentia.

5 Adſerere, ſcotomaticum affectum non differre à ſuffuſionibus oculorum, quum utrobique imagines uideantur.

6 Adſerere, uertiginem quæ fit per conſenſum, non eſſe attribuendam capiti.

7 Adſerere, omnem uertiginem per arteriarum ſectionem eſſe curandam.

Confutatio diſſentientium circa lethargum & uertiginem.

Impugnat primum Gal. 4 de ſympt. cau. cap. 8. ibi, Cæterũ quòd capitis repletio ſomnum conciliet, iam Ariſtot. ſatis monſtrauit: ſed quamobrem oppleto capite prima ſentiendi uis quieſcat, quum ipſa (ut ille putat) in corde reſideat, nullam probabilem inuenire potuit rationem, igitur, &c.

Ad ſecundũ reſpondet Auic. prima tertÿ, cap. 16. ibi, Sunt quidam Medici, qui nominãt lethargiam omne apoſtema frigidũ in cere-

bro, siue sit melancholicũ, &c. quem uidere poteris. Præterea Gal. loco citato, Lethargus, inquit, fit à frigiditate & humiditate: sed melãcholia frigida est & sicca, igitur, &c.

Ad tertiũ: Alex. lib. 1. cap 20, Si nec uires ægrotantis, nec ætas, regio & tẽpus obsistere uideatur, sanguinẽ detrahere in principio statim expedit, &c. Auic. Si non fuerit quod prohibeat, phlebotometur: intellige saltem reulsiuã sectionẽ cõpetere, si non euacuatiuã.

Ad quartũ: Gal. 13. meth. cap. 22, Sed quoniam suturæ & præsertim coronaria, nõ solùm impositi medicamẽti qualitates, sed etiã substantiam, (si tenuis est) intrò transmittit: nam præter reliqua, tenuissimum est hoc loco cranium & rarissimum: ergo quotiens medicamenti cuiusque uim uehementer descendere uoles, hoc maximè loco impones, &c. igitur non occipiti, &c.

Ad quintũ: Gal. in lib. qui Introductio siue Med. nuncupatur, respondet dicens, quòd caligines oculis offusæ & uertigines cognatæ sunt uitia morbo caduco, sed inter se differũt, quod experiẽtia demõstratur: nã in scotoma-

tico affectu leui occasione hebetãtur & cõcidunt, sed non in suffusionibus oculorum, &c.

Ad sextũ: Gal. 3. de loc. aff. cap. 8, Verùm ut iã antea sæpenumero monuimus, licet caput per alterius partis consensum afficiatur, affectio tamen ipsi ascribenda est, &c.

Ad septimum: Galen. 3. de loc. aff. cap. cit. Quamobrem nõnulli horum ab arteriarũ sectione præsidiũ petierũt, arterias pone aures secantes, sed constat non omnes huius auxilij beneficio fuisse curatos, &c. Nam fieri potest, quòd inæqualis cerebri intemperies huiusce-modi spiritum producat, &c.

De morbo comitiali.

Morbus comitialis, Græcè ἐπιληψία dictus, est totius corporis non omnimoda conuulsio, ex qua operationes, motus & sensus in membris prohibetur, per tẽporum interualla accidens, fitque cum repẽtino casu ac exitu spumæ oris. Talis uerò conuulsio sequi solet uel à multitudine grauante, uel ab acri materia cerebrum mordicante: quod quum tale molestum reijcere conatur, tali motu conuulsiuo concutitur, &c.

Loci consentientes de morbo comitiali.

Gal.3.de loc.aff.cap.7, Morbus comitialis est omnium corporis partium cõuulsio non perpetua, sicut in emprosthotono, opisthotono & tetano, sed quæ ex temporum accidit interuallis. Et lib.finit.med. Comitialis morbus est oppreßio mentis sensoriorúmque cum repetino casu, ac spumæ oris exitu. Auic.prima tertij, tra.5, Epilepsia est ægritudo, prohibens mẽbra animata ab operationibus sensus & motus in erectione non integrè: & illud est propter oppilationẽ cõtingentẽ, &c.

Obiectio.

Quum Gal.de sympt.diff.cap.3. dicat, Si non totũ corpus cõuellitur, sed principes functiones detinẽtur, hoc symptoma morbus comitialis appellatur: si igitur symptoma est, quomodo ab Auicen. ægritudo dicitur? Præterea conuulsio est symptoma, sed morbus comitialis est cõuulsio: igitur symptoma & non morbus, ut Auic.

Responsio.

Morbus comitialis sumi potest primò pro

obstructione cerebri uentriculos opplente, uel pro mala intemperie, uel pro mala compositione, & sic his tribus modis est ægritudo: at sumptus pro motu conuulsiuo, est symptoma siue accidens, &c. Quur motus conuulsiuus fiat in cerebro, reddit rationem Galen. 3. de loc. aff. cap. de mor. comit. ibi, Proinde existimaui similē motū cerebro euenire, qualis stomacho interdū à re quapiam molestato accidere solet, &c. Vide etiā de hac re Aet. ser. 6. cap. 13. De generatione spumæ uide Gal. aphor. 2. comment. 43. ibi, Strangulati, &c. & Auic. ibi, Spuma uerò accidēs in epilepsia est propter agitationem motus, &c.

De causis morbi comitialis.

Causæ primitiuæ sunt uictus deprauatus ac potus multitudo, mora in sole nimia, coitus plurimus, exercitiū super repletionem: accidentia animi, ut tristitia, ira, timor, euētus, tumultus, auditus uocum terribiliū, odor hepatis cerui usti & gagates lapis, bitumen & cornu ceruinum. Causæ antecedentes sunt, intemperies mala totius corporis, cōplexio cerebri frigida & humida, ex qua flatuosus

ſpiritus generatur, uel malus humor, ut pituita, atra bilis, ſanguis uel materia uenenoſa. Cauſæ coniunctæ ſunt, uapor uel flatus craſſus, uel talis humor actu obſtruens. Cauſæ uerò per conſenſum, omnia membra, à quibus uapores ad cerebrum mittuntur, ſicut totum corpus, ſtomachus, lien, & cætera membra, à quibus uapores eleuari poſſunt.

Loci conſentientes de cauſis morbi comitialis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 6, Iam alios uidimus (loquens de cauſa primitiua) cõuulſione comitiali ob oris ſtomachi uitium correptos, quũ aut nõ probè concoxiſſent, aut uini meracioris plurimum potaſſent, aut Veneri immodicè operam dediſſent. Auicen. prima tertij, tract. 5, Et cauſas mouentes epilepſiam plerunque adiuuant cauſæ extrinſecæ, ſicuti immoderantia cibi & potus, & ſatietas nauſeatiua, & mora plurima in ſole, & coitus plurimus, & exercitium ſuper repletionem, & id quod debilitat cor ex timore, &c. Aet. ſer. 6. ca. 14, Epilepticos collabi faciunt ſuf-

fita, bitumen, lapis gagates, cornu ceruinum, odor hepatis caprini assati, & ipsum hepar dum editur. Hoc idem habet Paul. lib. 3. cap. 13. Gal. aphor. 2. cõm. 45, Magna ex parte uictus deprauatus hanc paßionẽ generat. Matthæus de Grado historiam de suo filio recitat, qui ex magno tubarum sonitu in epilepsiam ceciderit. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. ibi, Non ab ariditate uacuationéque, sed à crasso semper humore hanc affectionem induci argumento est, quòd & subitò fit, & soluitur confestim: nam subitariam meatuum obstructionem à crasso uiscosóque humore fieri constat. Paulus lib. 3. cap. 13, Morbus comitialis habet causam partim in ipso cerebro, partim in uniuersis uentriculis subsistẽtem, modò humorem pituitosum, modò melãcholicum. Itidem ait Gal. 3. de loc. aff. ca. de Mania. Auic. prima tertij, tract. 5, Tunc restat ut eius causa sit, aut contractio cerebri ad expellendam rem impedientem, quæ est aut uapor, aut qualitas mordicatiua, aut humectatiua malæ substãtiæ, aut humor fa-

ciens oppilationẽ & ſpaſmum non integrum in uentriculis cerebri, & principiys originis neruorũ,&c.B.Nota quòd hæ tres cauſæ,ſcilicet uapor,humor & qualitas uel mordicãs uel ſubſtãtiæ uenenoſæ, mutuã adeò beneuolentiã in ſe agunt,ut una ſine altera effici nõ poßit, & ſic intelligitur Auic. Ipſe uerò loquens de cauſa materiali inquit,Fieri à ſanguine plurimo dominante, aut à phlegmate, aut à melãcholia,aut à cholera, & eſt parua ualde,&c.Hippoc.de ſacro morb. Pituitoſis fit natura non bilioſis. Gal.4. de loc. aff.loquẽs de ſopore,apoplexia,& morbo comitiali,inquit,Horũ trium morborũ frigidi-e.us,ac craſſus,aut omnino uiſcid' humor cauſa eſt.Similiter 2.aphor.comm.45.dixit.De cauſis per conſenſum habes plura ex Gal. 5. de loc.aff. cap.de affectu oris uentriculi, ubi exemplũ de grammatico affert,qui quotiens doceret,cogitaret, iraſceretur, morbo comitiali corripiebatur . Item differentias huius habes ex Gal.3.de loc.aff. cap.de morb.comit. Similiter habes exemplum de puero,qui principiũ affectionis ſentiebat in crure.Præ-

terea quomodo ille humor ad caput aſcẽdat, habes etiã exemplũ de ictu ſcorpionis, quãuis hæc tertia ſpecies rarò contingere ſoleat, prout notauit Aet. ſer. 6. cap. 13. Paulus lib. 3. cap. 13, Ore uentriculi inquit affecto conſortylege oboritur, quemadmodum in colicis. Itẽ & ab alijs inquit partibus naſcitur, quũ ueluti aura quædã frigidior ad cerebrũ aſcẽdat, aliàs à crure, aliàs à manꝰ digitis, aliàs ab utero mulieris grauidæ, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Membra ex quibus uapores eleuantur ad cerebrum, epilepſiã facientes, ſunt aut totum corpus, aut ſplen, aut ſtomachus, aut myrach, & contingit etiam illud in reliquis membris, &c.

De ſignis morbi comitialis.

Signa cõmuniter præcedẽtia, ſunt mutatio corporis à complexione ſua, grauitas capitis, triſtitia, & eorũ quæ iuxta ſunt, obliuio, imagines inſomniorum turbulentæ, pallor faciei, inordinatus linguæ motus & ira. Signa morbũ demõſtrãtia, ſunt ſpuma oris, repẽtinus caſus, oris ac faciei diſtractio, ceruicis ac totius

tremor, dentium constrictio, stercoris ac urinæ ac etiam spermatis inuoluntaria emissio. In uehementi morbo si spuma ab ore abstergatur, denuo resurgit, in debili uerò non amplius reuertitur, uel in debili citò resoluitur, in uehemēti nequaquam. Signa pituitæ sunt, si spuma sit crassa ac multa, si urina uitro liquefacto sit similis. Cognoscitur etiam ex uomitu, ab ætate, à regione, à regimine præterito, à colore faciei, & ab alijs ut dictū est in primo lib. Signa demonstrantia morbum esse in capite uel in alijs membris sunt, quia si in capite, præcesserunt sensus & motus læsiones, aut obliuio, aut amentia, &c. Si in stomacho, cognoscitur ex nausea, uomitu, erosione, & sic de reliquis morbis, &c.

Loci de signis morbi comitialis.

De signis præcedentibus Auic. ibi loquitur & plurimū antecedit mutatio corporis à cōplexione sua, &c. Paulus lib 3. cap. 13, Præcedunt quædā, animi tristitia, eorum quæ iuxta sunt, obliuio, turbulentæ insomniorū imagines, dolor capitis, ciúsque repletio cōtinua,

& ob iracundiam faciei pallor, inordinatus linguæ motus, &c. De signis morbum demõstrantibus loquitur Razes 9. alman. cap. de epilep. Quum aliquis cadit in terram, & torquetur, & commouetur, & intellectum amittit, dicimus esse epilepticũ: quòd si spuma exit per os, aut se commingit, aut sperma egreditur, aut egestio, paßio tunc est grauior ac uehementior, &c. Paul. cap. cit. Quamprimum morbus inuadit, concidunt ægri, uóxque interrũpitur: peculiaris morbi nota est oris spuma. non desunt quibus urina & stercus præter uoluntatem excernitur, &c. B. Hæc signa de uehementi epilepsia intelliguntur: nam in debili non omnia adsunt. Vide de ijs tamen fusius Arcul. Sauonarolam, Gordoniũ & cæteros practicantes.

De signis humorum lege Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, Et signa eius cuius causa est phlegma, &c. uide eum fusius: nam omnia annotasse longum ac præter rem foret.

De signis per consensum loquitur ibi, Qui non ex propria cerebri affectione, sed per cõsensum comitiali morbo laborant, ij citra

perpetuã conuulsionẽ, ueluti saliẽdo per interualla cõcuti uidentur. Manardus in epist. 6. lib. 3, Quando per consensum patitur, non accidunt uehemẽtes & assiduæ cõuulsiones, sed per interualla breuibus quibusdã saltuosis motibus patiens concutitur. Gal. 5. de loc. aff. cap. de oris uẽtriculi affectione. & Paul. lib. 3. cap. 13. Similiter Alex. ca. de sacro morbo, Si per consensum stomachi eueniat, cognoscitur ex nimia uentriculi repletione, aut ex inedia, aut syncopi, ex nausea, uomitu, erosione, &c.

De cura morbi comitialis.

Id inprimis præuidendum est, an in ipsa morbi exacerbatione æger actu sit an extra. Si in exacerbatione, tunc unica tantũ curãdi intẽtio erit, scilicet ab exacerbatione liberatio, quæ fieri potest cũ reuulsione uaporũ ad alia loca per cucurbitulas, frictiones, clysteres, suppositoria, aut per odores sensum irritantes, cũ castoreo, succo, cirenaico, id est, assa fœtida, succo rutæ, &c. Si uerò patiens fuerit extra exacerbationem, tunc conside-

ra nũ inceperit, uel incipienda ſit ægritudo: quæ ſi non inceperit, ſed incipienda timeatur, tũc una tantũ erit curandi intẽtio, præſeruare ſcilicet ne patiens diſpoſitus in hanc ægritudinẽ incurrat, quod fiet ſi ſuperuacaneas humiditates abſtulerimus cũ electuario ex ſaccharo & amygdalino oleo aut ſiſamino: parato, aut ſi ea quæ à proprietate comitialẽ morbum expellũt, dederimus, ſicut peoniã, &c. aut infantes ab omni ſtrepitu & timore cuſtodierimus: aut ſi nutrix à coitu, à crapula, & ab his quæ lac malum generare poſſunt, ſeſe abſtinuerit, &c. Si uerò morbus iam dudũ inceperit, cauſam tũc primùm inquirito, quæ ſi fuerit pituita tanquã maiori ex parte cõtingens, uide num per primariam affectionẽ, aut per conſenſum efficiat: ſi affectio primaria ſit in cerebro uel in uentriculis eius, tunc quinque erunt medendi intentiones. Prima, uictus ratio. Secunda, humoris præparatio. Tertia, euacuatio. Quarta, reuulſio. Quinta, cerebri roboratio, ac reſidui reſolutio: quãquã ſi ad Galeni dogma acceſſerimus, unic⁹ tãtũ erit curãdi ſcop⁹, qui eſt ob-

ſtructionis remotio. Victus ratio ſit incidens ac extenuans, qualis eſt capparis uſus, ſitque laudabilis chymi, nõ ſuperfluè humectãs. Cauenda eſt inſuper repletio, & mala digeſtio, ſemel in die reficiatur æger ſi tolerat. Caue etiam ne uentriculo pleno ſuperueniat exacerbatio, caueant etiã à craßis carnibus multæ ſuperfluitatis, & à leguminibus uinóq; copioſiori: nam paucitas uini dilatat animam, inquit Auic. & excuſat à multitudine. Item à uenereis liberalioribus, à balneis ante purgationem, à ſinapi, eo quòd cerebrũ ſua acrimonia percutit. Caueant inſuper à calore & frigore ſuperfluo, à uentis, ſi poßibile ſit regionẽ permutantes. Quies & tranquillitas laudatur, & exercitiũ poſt euacuationẽ. Sõnus ſuper repletionem uitandus, & uigiliæ ſuperfluæ: nam ſpiritum reſoluũt ac debilitant. Præparatio humoris perficitur per ea, quæ incidendi ac extenuandi uires habent, quale eſt oxymel ſimplex & compoſitũ & ſcilliticum, ſyrupus de abſinthio, apozema ex hiſſopo & origano, ſyrup. de ſtechade, de hiſſopo, rhodomel, &c. cum decoctis ſaluiæ, hiſſopi, ru

tæ, maioranæ, radicũ iridis, scillæ, uisci quercini, peoniæ, florũ rosmarini, stechados, glycyrrhizæ, acori, passularum, nucis moschatæ, cinnamomi, betonicæ, &c.

Euacuatio erit, si repletio uniuersalis existat cũ pituita, & nihil aliud prohibeat, per sanguinis à cubito missionẽ: si minus, fiet cum turbito agarico, cum hiera Ruffi, cum pilulis chochijs fœtidis, polypodio. Si uerò fuerit affectio atrabilaris, cum helleboro, pilulis indis, de lapide lazuli, cum myrobalanis & similibus, &c. Vel euacuatio fiet cũ electuarijs dissolutis in aliquo decocto, sicut cũ diaphinicone, electuario indo, &c. ut suprà relatum est in capite cephalææ. Reuulsio, id est, ad inferiora materiæ deductio, perficitur cũ cucurbitulis dorso & præcordijs etiam cute incisa affixis, aut enæmate ex cẽtaurio, colocynthide, additis quibusdã electuarijs ad hoc propositũ facientibus, ut hiera diacolocynthidos, hiera simplici, & oleis, & rhodomelle, deinde frictionibus, lotionibus circa crura, quib⁹ annecte deriuationes quæ fiũt per sternutatoria, masticatoria, gargarismata, &c.

Roboratio ac residui resolutio fieri possunt per exteriora & interiora, remouendo malam intemperiem derelictā, ne ipsa remanēte, noua materia denuò aggregetur. Interiora sunt diacorus, diamuschus dul. cōfectio pliris, arcoticō Nic. theriaca, mitridatū, acorus conditus, & quæcūque à proprietate occulta conferre dicuntur, de quibus plura à nobis dicta sunt in fine capituli, & sunt, peonia, ruta, corium frontis asini, &c. Exteriora sunt sacculi, commissuræ coronali & sagittali appliciti ex maiorana, stechade, ruta, peonia, nuce moschata: uel fiat eodem in loco sinapismus, aut cauterium aliquod potentiale uel actuale usque ad ossis superficiem, & ulcus per aliquot dies apertum conseruetur. At si per alicuius partis consensum morbus comitialis acciderit, procurandum, ut membri, à quo malus uapor ad caput reptat, mala dispositio remoueatur, uel ascensus prohibeatur cum ligatione arcta, uel cucurbitulis, uel loci apertione, prout magis expediet: deinceps cerebrum, ne uapores suscipiat, roborādum, & quod susceptum est, resoluendum, &c.

Loci conſentientes de cura morbi comitialis.

Aet.ſer.6.ca.13, *Cura tempore exacerbationis erit, partes obtortas deligare, inũgere, & dirigere odoribus, ſenſum irritare & perſeuerante exacerbatione caſtorium aut ſuccum cyrenaicum ori cum aceto mulſo infundere, &c.* B. *Intellige de his qui poſt annos pueriles in morbum concidunt.* Arcul.de cura epilepſiæ, *Quædam adminiſtranda in tempore paroxyſmi diuertendo cum fricationibus, ligaturis, & ſuffumigium ex aſſa citò remouet paroxyſmum, &c.* Vide in hoc cæteros practicantes, ſicut Gord. Marc. Cat. Sauona. itidem habes Auicẽ.ibi, *Et finis actionis cauſæ eius eſt, alleuatio à prauitate paroxyſmi, &c.*

De præſeruatione lege Meſuen, ibi: *Præſeruant quæcunque à proprietate retardant paroxyſmum, aut prohibent aduentum eius omnino, aut occultant, ſicuti dicemus, &c.* Auicen.prima tertij, tra.5, *Epilepſia in infantibus curetur ita, ut nutrimentũ lactantis re-*

ctificetur, unde lactãs alienet à se omne quod generat lac aquosum, aut corruptũ, aut grossum, & prohibeat sibi coitum & prægnationem, & alienetur infans ab omni re, in qua est timor, & uoces magni sensus, ut uox tonitrui, fulguris, &c.

Razes primo comment. cap. de epilep. scribit plures medicinas morbum prohibentes, calefacientes scilicet & exiccantes, quas etiam habet Auicen. loc. cit. & sunt peonia, quam Gal. 6. de fac. simp. tantopere laudat, suspensa uel in potu data, & quæcunque infrà ex mente Dioscor. recitabuntur, &c. Quòd primùm in omni morbo inquirenda sit causa, habes ultra Auicen. & Galeni textum, etiam duos Ausonij uersus, in quibus omnes ferè intentiones curandi habentur, & sunt,

Quis morbus, quæ causa facit, qui casus ab illo
Nascantur, quæ cura modo, quis deniq; finis.

Mesu in cura epilep. Sunt quinque intentiones: Prima regimen in uita ponit, secunda æquat & coaptat materiam, tertia abscindit eã, &c. in hoc consule nõ solùm Græ

cos omnes, sed etiam cæteros Arabes: nam fusius de his pertractant. De uictus ratione loquitur Paulus lib. 3. cap. 13. ibi: Victus ratio utilis est, quæ incidit & extenuat, idcirco capparis esus & salsamentum prodest. Auic. prima tertij, tract. 5, Commune est omnibus epilepticis, ut utantur cibis laudabilibus, quibus inest humectatio laudabilis, nõ superflua, caueant à repletione, & custodiant se à malitia digestionis. Qui uerò non tolerant ut semel reficiantur, diuidant cibũ suum in tres partes, & sumant duas tertias in prandio, & tertiam in cœna, &c. B. Hic Auicennæ locus effecit, ut discrimen illud inter neotericos nasceretur, utrum cœna maior prandio esse debeat: sed quum utrinque robustæ ac ualidæ rationes afferantur, tu tamẽ aduerte, ne adueniente exacerbatione siue uesperi, siue manè, quòd uentriculus sit ualde plenus. Vnde Auicen. Et oportet ut occurrat paroxysmus cum mundatione stomachi, &c.

Paul. lib. & cap. cit. Fugere, inquit, oportet carnes, legumina, uinum copiosius, Venerem liberaliorem, balnea, sinapim, &c. Aui-

cē.loc.cit. Oportet ut alienent omnes fructus humidos & grossos, nisi stypticos super cibū, quia roborant stomachū, & repletio uini multum nocet, sed parum ex ipso sumptū dilatat animā, & confortat spiritum &c. Mes. Hydromel est potus elegantior, quàm uinum. Auicē. Et oportet ut alienent à se omne acre & uaporosum, & uitent cibos graues, ut sunt raphanus, caules bauciæ, id est pastinacæ, &c. lege hunc locum fusius, & plurima à me dicta inuenies. Celsus lib.3. cap.25, Cauendæ sunt cruditates, locique præcipitis cōspectus, omnia terrentia, uomitus, laßitudo, solicitudines & negocia omnia, &c. De humorū præparatione loquitur Auicen. loc. cit. ibi, Et ex syrupis est oxymel squilliticum, & similiter syrupus de absinthio, & apozema hissopi cum origano, &c. Itidem Mes. ibi, Adaptant materiam, ut eius facilis fiat expulsio, qualia sunt squilla & acetum eius & oxymel, &c. Et Paulus, Auxiliatur his oxymel scilliticum quotidie potum, &c. De euacuatione loquitur Aet. ser.6. cap.14, Si nihil dicens prohibeat, uenā secare oportet, & intermißis qua-

tuor aut quinque diebus corpus reficere, ac sic infrà euacuare, maximè per ueratrum nigrũ aut colocynthidẽ, &c. Itidẽ adserit Paulus & Auicen. ibi, Melius quo purgetur illa, cuius causa est phlegma, est hiera & pulpa coloquinthidos, & hiera hermetis. Quòd si cum phlegmate est repletio uniuersalis, tunc phlebotomia, secundum quod narrauimus, est ei iuuatiua, &c. De reuulsione & deriuatione uerba facit Mes. cap. de epilepsia, ibi, Competunt gargarismata & sternutatoria, & propriè uomitus, & masticatoria, & fricationes, & ligaturæ in extremitatibus, & uentosationes in eis, & emplastra rubificantia super membrum mandans, &c. Itidem Auicen. & Paulus ibi, Synapismus capiti inducatur, &c. Et Auic. ibi, Ex eis uerò quæ materiam ad inferiora trahunt, &c.

De roboratione cerebri ac residui resolutione habes plura ex Auic. prima tertij, trac. 5. ibi, Et post illud permuta complexionem cerebri cum confortatiuis, calefacientibus, ex emplastris & sinapi, &c. Paul. lib. 3. cap. 13. iubet ad hoc caput esse tondendum, & ex

peucedani liquore, cui spondylium sit incoctum cum aceto diluto, perungendum, &c.

Mes. Et in omnibus his rectificatio cerebri debet esse intentio prima, &c. Arcul. Vnum est ut fiat attractio materierum de profundo capitis ad cutim, ad quod ualet hoc emplastrū. ℞ ammoniaci dissoluti cum pinguedine anatis uel milui uncias duas, fermenti unciam unam, sinapis unciam semis, cantaridarum ʒ.ß. peoniæ ʒ.ij. fiat emplastrum, quo remoto, inungatur cum pinguedine milui, & iterum apponatur & auferatur, donec crustæ apparuerint, &c.

Quæ excitare possunt morbum comitialem.

Excitant epilepsiam apium, & in hoc consentiunt Plinius lib. 20. Auicen. Serapio, & Mes. Item allium, asphaltū, nidor, cornu capræ, uel hirci, uel cerui. Item ostracorum, & sulphuris suffumigium, lácque omne nocet secundum Serapionem.

Morbum comitialem curantia.

Cardamomum, balsamum, populus nigra,

ficus, iuncus odoratus, lepus terrestris, mustela, iecur, & unguis asini, lichen equi, iecur hirci, hirundines, lac humanum, coagulum, fel, sanguis, fimum, plantago, eryngion, ruta, seseli, libanotis, spondylium, peucedanum, laserpitium, galbanum, segapenum, ammoniacum, trifolium, coniza, anthyllis, symphyton, cestron, pentaphylon, uiola purpurea, helleborum nigrum, ampelos leuce, oxymel, acetum scillite, lapis selenites, lapis aëtites, &c. Confectiones *ad hunc morbum idoneæ sunt, aromaticum moschatum, confectio* Nic. *confectio de moscho, diacastoreum* Nic. *potio sancti* Pauli, *pliris arcoticon* Nic. *pilulæ indæ, pilulæ* Alex. *de sex rebus, pilulæ ex artemisia, &c.* Si *quis scire uoluerit, quo pacto applicari debeant simplicia legat de singulis,* Diosc.

Quæ curant à proprietate.

Hugo, *Curãtia à tota specie sunt, hepar lupi, hepar milui, pellis frontis asini portata super carne' nuda, cingulum ex pelle caudæ lupi, aut frontis eius, uesica apri cum urina pulverizata, omnia coagula & propriè leporis,*

pyretrum conditum, peonia, uiscus quercinus, caput cuculi, oua corui, far, smaragdus portatus, lapis spongiæ, phylipendula in cibis, os hominis, &c.

De prognosticis morbi comitialis.

Hippoc. *aphor.* 2. *aphor.* 45, *Quicunque iuuenes morbo comitiali laborãt, mutatione ætatis, temporum & locorum, & uictuum quoque liberantur.* B. *id est, Quæcunque possunt patientis temperaturã permutare, ea à morbo ipsum liberant.* Et *aphor.* 5. *apho.* 7, *Quibuscunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem, mutationem accipiunt: quibus autem uigesimoquinto, commoriuntur.* B. Nota *quòd pubertas durat à* 14. *usque ad* 25. *annum.* Gal 3. *de loc. aff. ca. de morb. comit.* Porrò *in his omnibus affectibus, in quorum numero est epilepsia, periculi magnitudinem ex anhelitus nocumento conijcere oportet.* Paul. *lib.* 3. *ca.* 13, Si *acutißimus fuerit æffectus, tum ob crebras acceßiones, tum ob symptomatum uehementiam statim iugulat.* Itidem Aet. & *Auicen. ibi* , Et *quando continuantur paroxy*

mi epilepsiæ, interficit, &c. Paul. lib. de dinamidijs, Si quis lunaticus spumat, & oculos conuertit, & fremit, & mugit, & cadit, & membra contraxerit, & colorem similem croco habuerit, moriturus est. Razes 1. cōment. authoritate Hippoc. Multi pueri moriuntur ex eo, quia eorū uenæ arctæ sunt, & phlegma plurimum recipere non possunt. Auic. prima tertij, tract. 5, Et quando apostemata apparent in ea, fortasse resoluunt eā, & minuunt materiam eius, & multotiens mutatur epilepsia ad melancholiam, & multotiens resoluitur propter febres, quæ sunt longæ, & epilepsia melancholica est deterior, quàm phlegmatica, &c. Michael Sauonarolus inquit, quòd si infans est genitus tēpore menstruorū, uel præsente epileptico, quòd incurrit in epilepsiam incurabilem, sed quur ita sit, diuinare non possum, & fortè pace sua diexerim, hoc somniauit. Hippocr. de mor. sac. Quum inueterauerit, amplius medicabilis non est, quoniam cerebrum pituita consumitur & liquefit, quo liquefacto, crebrius corripiuntur, &c.

Authores dissentientes circa morbum comitialem.

1 *Adserere, in epilepsia sensum & motum omnino integrè auferri.*

2 *Adserere cũ Auerrhoe, causam immediatam epilepsiæ esse uaporem absque materia fouente.*

3 *Adserere, epilepsiæ causam & locum affectum non idem esse cum apoplexia.*

4 *Adserere, epilepsiam per consensum post pubertatem non posse curari.*

5 *Adserere, omnem mutationem ad calidam complexionem & siccam curare epilepsiam.*

Confutatio dissentientium circa morbum comitialem.

Ad *primum respondet Gentilis & Auer. 3. collig. ca. ult. quòd in epilepsia in relationem ad apoplexiam, non aufertur sensus & motus omnino integrè, quia cuiuslibet epilepsiæ obstructio non est integra, seu omnimoda, ut in apoplexia, itidem Galenus & Auicen. ut suprà.*

Ad ſecundum, Auic. prima tertij, tra. 5. impugnat ipſum Auerrhoim, probans quòd pura qualitas ſine materia fouente hoc per ſe efficere non poßit. Vide tu eius rationes. Hoc idem ait Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. ibi, Planè cõſtat hanc in cerebro affectionẽ cõſiſtere impediente humore animalem ſpiritum, quo minus poßit exire, &c. Ex quibus uerbis nõ puram qualitatem, ſed potius humorem cauſam eſſe conijcere poſſumus, &c.

Ad tertium, Gal. aphor. 2. com. 45, Morbus comitialis, inquit, eſt proximus quodammodo apoplexiæ, quũ idem locus in utroque patiatur, & idem humor in cauſa ſit, &c.

Ad quartũ, Gal. 5. de loc. aff. ca. 6. exemplum affert de quodam grammatico, qui ex affectu oris uentriculi morbo comitiali corripiebatur, cui probã concoctionem procurans, & robuſtum uentriculum efficiens, ſimúlque purgans cũ hiera, uiginti annis, quibus poſtea ſuperſtes fuit, integra ualetudine uitã exegit. Quæ ſi uera ſunt, ſequitur, quòd ea quæ per conſenſum fit, ſaltem ſi non quæ per eſſentiam curari poßit.

Ad quintum, Gal. 2. aphor. commẽ. 45. respondet, quòd non quælibet mutatio morbum soluit comitialem, sed ea tantùm, quæ calidiorem & sicciorem corporis habitũ efficit, &c. Igitur non quælibet mutatio, sed quæ corpus tantùm ad has qualitates peruertit, &c.

De apoplexiæ descriptione.

Apoplexia, est quædam uentriculorum, cerebri, obstructio, per quam membra motu & sensu priuantur. uel ἀποπληξία, *quæ* Latinè *dici potest* Syderatio, *est priuatio motus & sensus totius corporis, unà cum læsione principalium actionum derepẽte incidens, in qua nõ tantùm motus & sensus, sed etiam interdum ipsa spiratio uehementer impeditur, & hæc acutissima est apoplexia.*

Loci consentientes de descriptione apoplexiæ.

Auic. prima tertij, tract. 5, Apoplexia, *est otiositas membrorum, à sensu & motu propter oppilationẽ contingentem in uentriculis cerebri, & in cursibus spiritus sensibilis & motiui, &c. Paul. lib. fini. med.* Apoplexia, *est*

detētio mentis cum priuatione sensuū & corporis resolutione, &c. Cels. lib. 3. ca. 27. mentionē facit de apoplexia simul & paralysi. Paul. lib. 3 ca. 18. & Aet. ser. 6 ca. 27. describūt etiam apoplexiā, ibi, Est affectio cerebri, priuatio motus & sensus totius corporis, &c. Similiter Gal. aphor. 2. commēt. 42. ibi, Vbi in apoplexia totū corpus sensu & motu priuatur, solus restat anhelitus. Qui si etiā ipse prohibeatur, maxima est & acutißima hæc apoplexia, &c. Auer. 3. collig. ca. ult. Apoplexia est, quum homo cadit in terram, & cessat eius uox, & priuantur omnes operationes motus totius corporis, &c.

De causis apoplexiæ.

Quū apoplexiæ causa sit obstructio, ut dictum est, duplex erit obstructionis causa, uel clausio, uel repletio. Clauditur cerebrum, uel ex causa uirtutem stimulante, unde fugit & contrahit: uel ex causa dolorem inferente: uel ex mala qualitate, frigida, styptica, uētriculos cerebri opprimente. Repletur cerebrū uel ab apostemate calido uel frigido, uel ex mate

ria pituitosa uel melăcholica uel sanguinea, rarò fit à pallida bile: fit etiam à percußione, aut casu, aut per consensum, &c.

Loci cōsentientes de causis apoplexiæ.

Auic. prima tertij, tra. 5, Hæc quidem oppilatio fit aut propter clausionem, aut propter repletionem. clausio fit, quum id ad cerebrum perueniat, quod dolorem facit, aut impediat, & moueatur motu contractionis, aut qualitas perueniens ad ipsum stypticum, faciens, &c. Repletio aut est apostemans, aut nō, &c. lege fusius, & cætera habebis. Gal. aphoris. 2. cōment. 42, Omnes autē apoplexiæ fiunt ni animali non potēte ad partes infra caput existentes defluere, aut propter aliquam dispositionem inflāmationi similem, quæ sit in ipso cerebro constituto, aut uentriculis ipsis humore pituitoso oppletis, &c. Paul. lib. 3. cap. 18, Origo uitij est ex frigidiore pituita, quæ principalißimo cerebri uentriculos una uice & cumulatim replet, &c. Gal. aphor. 6. com. 56, Apoplexiæ & cōuulsiones fiunt pro-

per humorem pituitosum aut melancholicū, quoniam cōmunis utrisque est crasitudo. B. Hac ratione motus Hippoc. in aphor. 57. eiusdem dixit apoplexias fieri à quadragesimo usque ad sexagesimum, quoniam in his maxime temporibus abundat uterque humor, &c. In reliquis lege Aet. ser. 6. ca. 27. in principio: item Galen. 4. de uict. in morb. acut. comment. 27. & 3. de loc. aff. ca. 7. Item Alex. & Arcul. & Gord. &c.

De signis apoplexiæ.

Signa præcedentia sunt, dolor capitis, uertigines & scotomiæ, uenarū circa guttur inflatio, totius corporis tremor, & stridor dentium in somno, grauitas ac pigritia, frigus extremarum partium, motus difficilis, urina æruginosa, atra, & modica. Signa actualis apoplexiæ sunt, quia subitò infirmus cadit, & ueluti attonitus iacet, uox amittitur cum totius corporis sensu & motu citra febrem, in somno stertit, uocatus non respondet, nec diuulsis pilis uel stimulo punctus non sentit.

Signa apostematis sunt, febris superueniens

dolor, &c. Signa loci affecti sunt, quia si fuerit in uentriculis prioribus, aut in meatibus qui ἰσθμοειδεῖς dicuntur, tunc resolutæ erunt faciei partes, aut odoratus uitiatur: si in uentriculis posterioribus, tunc resolutio erit in spinæ principio. Signa humorum non est ut totiens repetantur, quum à nobis aliàs satis supérque relata sint. Signa quibus apoplexia à subet, syncopi, epilepsia, uteri strãgulatu, & à defuncto corpore differat, intelliges ex locis allegandis infrà. Signa eius quæ fit à percussione, aut à casu, cognosces ex narratione infirmi, &c.

Loci consentientes de signis apoplexiæ.

Paul. lib. 3. ca. 18. loquens de signis præcedentibus, inquit: Præcedunt capitis turbatio, acutus dolor, & iugularium uenarum suspensio, tenebræ oculis offusæ, extremarum partium sine ratione algores, totius corporis palpitatio, motus difficilis, & dentium in dormiendo stridor, urina æruginosa, atra, modica, &c. Et Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, Antecedunt soda & inflatio guidez, &c. qua

habet Paulus, sed rudioribus uerbis expressa. De signis præsentibus habes locum in Raze, 9. alman. ibi, Quum aliquis quasi dormiens iacet, & sine somno stertit, & quum pungitur, nõ sentit, tunc iam patitur apoplexiam: quantitas ægritudinis est secundum quod fortiter aut debiliter stertit. Oribasius 2 aphor. comment. 47, Cognoscimus esse apoplexiam, dum spumam edit, & extẽsionem molitur & oppreßionem, &c. Itidem Paul. ibi, Procumbunt, id est, attoniti iacent, uox intercipitur, &c. Gal. 1. meth. ca. 9. ibi, Si quis tribus horis, siue quatuor, siue horæ dimidio, toto corpore sit uehementer arreptus, ut neque sentiat, nec moueatur, hunc apoplecton siue attonitum esse dicimus. Signa apostematis habes etiam ex Auicenna prima tertij, tract. 5. ibi, Quæ autem est ex apostemate, non euacuantur à febre, &c. B. Idcirco febris fit, quia dum pus conficitur, dolores & febres accidunt, teste Hippocrate aphor. 2. aphor. 47. Signa humorum peccantium similiter ab eodemet Auicenna recitantur ibidem, & illa quæ fit ex sanguine, significant signa san

guinis prædicta multis uicibus, & est facies rubea, &c. Illa uerò quæ fit ex phlegmate, significat color & forma oculi, &c. lege de his Alex. Arcul. & Gord. De signis quibus apoplexia differt à subet, &c. loquitur primũ Auic. ibi, Differẽtia inter apoplexiã & subet est, quòd apoplecticus clamat, &c. Arcul. Differt à syncopi, quia facies ueluti mortui & pulsus debilis ualde & summersus: in apoplexia uerò facies & pulsus cõsuetus. Differt ab epilepsia, quia hæc cũ periodis, & cũ motu cõuulsiuo citò soluitur, & ad paralesim non terminatur ut apoplexia. Differt à uuluæ strangulatu, quia præfocata sentit, audit, & habet omnes interiorũ sensuũ operationes, nõ autem apoplexia. Differt à mortuo per quatuor signa ab ipso recitata, sicuti per cotum subtilißime carminatũ ori admotum, aut per speculũ lucidũ ac tersum naribus appositũ, &c. Vide Marc. Catin. Auic. loc. cit. Et tardetur sepultura ambigui ex mortuis, donec perpẽdatur eius dispositio, & nec sit minus 72. horis, &c. Quur insepultus tãto tempore remanere debeat, in hoc consule conciliato-

rē: mihi uidetur potiſsima ratio, quia in hoc potiſsimum tempore fœtor apparet, qui mortuum hominem proclamat, &c.

De cura apoplexiæ ſanguineæ.

In apoplexia primùm coniectari oportet, an patiens mortuus ſit, an adhuc ſuperſit cū hiſdem ſignis nuper à me recitatis. Deinde ſi in cauſa fuerit ſanguis, tunc triplex erit curandi ſcopus: primus reuulſio, ſecundus euacuatio, tertius malæ complexionis derelictæ remotio. Reuulſio ſtatim fiet per ſectionem uenæ ſaphenæ aut baſilicæ, præſertim ſi corpus fuerit pletoricum, aut ſolitæ purgationes oppreſſæ ſint: ſi minus, fiet ſectio uenæ cephalicæ, aut uenæ frontis, & ſufficiet etiam pro euacuatione. Remotio malæ complexionis derelictæ fiet cum epithemate ex aceto & oleo roſaceo, & hoc in fine, ne in principio morbi ficta magis obſtruat.

De cura apoplexiæ pituitoſæ.

Cura apoplexiæ pituitoſæ requirit quatuor intentiones, ſcilicet euacuationē, reuul-

ſionem & deriuationem, reſidui reſolutionem, & ſex rerum non naturalium regimen. Euacuatio fit per ſectionem uenæ, ſi cum pituita ſigna ſanguinis adſuerint. ſi minus, ſtatim per pharmacum, abſque ulla humorum præparatione. Nam tardare in acutis malum eſt. Aut fiat per enæmata, ſuppoſitoria, uomitoria, aut per pilulas chochias, fœtidas de euphorbio cum ſyro. de ſtechade aut aquis capiti dicatis diſſolutas. Clyſteres parari poſſunt cũ decoctis ſaluiæ, maioranæ, roriſmarini, origani, calamenti, centaurij, abrotoni, peoniæ, pulpæ colocynthidos, additis hierelogodionis, cæſiæ extra. ſacchari partibus opportunis, & cum oleo camomillino, rutaceo, laurino, addito ſale conficiantur, &c. Suppoſitoria parentur cum ueratri uel colocynthidos puluere, uel cum ſpeciebus hieræ picræ ſale gẽmeo, &c. Vomitoria fiant cum penna in oleo liliaceo intincta, ac gutturi immiſſa, &c. Reuulſio & deriuatio fiet cum cucurbitulis, occipitio cũ ſcarificatione affixis, modò uires permittant. Item cum ligaturis ſæpe reiteratis, & cum apophlegmatiſmis, cum ace-

to ex origano & thymo decoctis. Item cum sternutatorijs, cum helleboro & pipere, aut cum fricationibus pedum, cum oleo quopiam calido, aut cum suffumigijs ex castorio, oppopanace, galbano, &c. aut cum synapismo, aut uesicatorio capiti admoto, &c. Resolutio residui perfici poterit, tum per exteriora, tum per interiora. Exteriora fiant cum epithematibus calidis, quæ parantur ex rebus capitalibus, item cum linimentis, inungendo cum oleo de costo, de euphorbio, de castoreo, cum emplastris, in quorum numero laudatur emplastrum de sinapi Mes. aut cum candenti ferro capiti admoto. Interiora perficiuntur per confectiones, electuaria, pulueres, masticatoria, gargarismata: nam ad resolutionem simul ac diuersionem hæc faciunt. Confectiones sunt diacori, confectio anacardina, item quæcunque calida sunt & sicca febrem euocantia, &c. Victus ratio sit calida & abstersoria, in principio tenuis atque exquisita, capiatur tantùm hydromel uel aqua hordeacea, modò sanguinea sit apoplexia, procedatur deinde

à tenuißima ad craßiusculam, ita ut solo pane patiens uescatur, quousque morbus iam se remittere incœperit: deinde cibus mollis & succulẽtus, cõcoctu facilis dãdus: similiter uinum aqua dilutum & carnes exhibeantur. Exercitium ante cibum commendatur, uel loco eius fricationes. Somnus modò conceditur, modò damnatur, si fuerit multus, aut si assumpto statim cibo quis dormiat: conceditur uerô ex eo, quod concoctionem adiuuat, & cerebrum roborat, & uaporum resolutionem perficit, &c. Conferunt etiam quandoque animi accidentia, sicuti est irasci, &c.

Loci consentientes de cura apoplexiæ sanguineæ.

Auic. Aliquando accidit, ut homo in epilepsiam incurrat, & non sit differentia inter ipsum & mortuum, idcirco in primis num æger uiuat uel mortuus sit. Mes. cap. de apoplexia, Conaberis à principio materiam subtrahere, inquantum poßibilitas exigit: & si sãguineã uideris, utriusque partis illico phlebotoma cephalicã, simul cum emißione multi

sanguinis, & cõsequẽter crura & pedes uentosari facias, &c. Paul. itidẽ habet lib. 3 cap. 18 ibi, Qui curationem admittunt, iis statim sanguis ex uena detrahendus est eadem die. Itidẽ adserit Gal. in introduc. ibi, Sãguis statim mittendus, &c. Auic. similiter prima tertii, tra. 5. ibi, Regimen illius quæ fit ex sanguine, est phlebotomia in hora illa, & mißio sanguinis multi: sanat enim in dispositione, id est, citò, & post phlebotomiam clysteriza, cum eo quod sciuisti de clysteribus, ut deponatur materia à capite, &c. De remouenda mala cõplexione loquitur Paul. loc. cit. ibi, Caput inungatur oleo camomillino uel anethino, in quo spondilium decoctum sit uic. Et fac ipsum olfacere, quod confortet cerebrum, & non calefacit cum eo quod docui te, id est, in cap. sodæ, &c. similiter omnes practici in hanc concurrunt opinionem.

Loci consentientes de cura apopl. pituitosæ.

Auicen. prima tertii, tra. 5, Si uerò cum ea quæ facta est ex phlegmate inueniũtur signa

ſanguinis, phlebotometur, deinde clyſterizetur cum clyſteribus fortibus, & ſupponantur collyria fortia, in quibus ponuntur gumæ & fel bouinum, poſtea bibat quod ſoluit, &c. Celſ. *lib.3. cap. 27,* Proderit *malo corporis uel ſanguis miſſus uel aluus ducta, &c.* Aet. *ſer.6.cap.27,* Qui *uerò ad uenæ ſectionem inepti ſunt, primùm ad uomitum cõmoueantur, & ſedes ipſorum illinatur ijs quæ flatus educunt, &c.* Paul. *lib.3.cap.18,* Oportet *& ori per uim aperto digitum uel pennam oleo madefactam inſerere, ut ea quæ inſunt eijciantur.* Auic. *loc.cit.* Et *ſi poßibile eſt, fac eum uomere cum penna immiſſa gutturi, illita cum oleo liliaceo, & propriè quum exiſtimatur ꝙ in ſtomacho, aut in eius ore repletio, &c.*

Obiectio.

Celſus *uidetur eſſe huic opinioni contrarius, cùm dicat,* Non *oportet in hoc caſu uomere, neque urinam medicamentis mouere.*

Reſponſio.

Intellexit Celſus, *ſi neruorũ dolor aut tre-*

mor, qui aliquando accidere solet, in præsentiarum adesset, quia tremor neruorum ex uomitu magis intēderetur, alioqui uomitum & ipse à cœna utilem non proposuisset, &c. De reuulsione & deriuatione loquitur Aet. ser. 6. cap. 27. ibi, Post purgationem cucurbitæ præcordijs aut capiti affigantur cum scarificatione. Similiter Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, Et non est malum post euacuationē ipsius cum clysteribus & similibus, ut naribus aliquid approximetur, & propriè condisi & caputpurgia fortia, &c. Itidem Paul. loc. cit. ibi, Si uires permittant, cucurbitulæ occipitio cum scarificatione defigātur, & si fieri potest, etiam præcordijs. Valetudini etiam faciunt quæ sternutamenta excitant, & apophlegmatismi ex thymi & origani decoctis parati, &c. De resolutione residui habes plura ex Auic. loc. cit. ibi, Et fiāt pòst super caput eius uaporationes calefacientes, sicut ex anetho, amaraco, folijs citri, calamento, origano, &c. Vel fiant inūctiones ex oleis calefaciētibus & confortatiuis, & ignitū ferrum apponatur capiti, uel aliquod emplastrū ex

resolutiuis quæ sciuisti, &c. Et hæc de exterioribus, nã de interioribus postea medicamẽtis loquẽs dixit, Et cùm uideris alleuationem, fac gargarismata, sternutationes, & pone uentosas super collum, &c. De regimine uictus, Aet. ser. 6. cap. 27. inquit, Curãdũ est ut accipiant cibos quotidie quidẽ, uerùm paucos, leues & calidos, & extersoria ui præditos, plerũque cum melle edulcatos, intellige in pituitosa apoplexia. Auic. prima tertij, tra. 5, Et subtilia regimen ipsius, & sis contentus in eo Iuleb, & aqua hordei subtili & aqua casei. Intellige in prima die, & in sanguinea apoplexia: nam de pituitosa postea loquens dixit, Et potus eorũ sit aqua mellis, & panis cum ficubus siccis est bonus eis. Quidam uerò dicũt ex eis esse bonũ origanũ cum lentibus, & uuæ passæ, & amygdala & ficus sunt ex fructibus cõuenietibus eis, &c. Paul. lib. 3. ca. 18, Vbi morbus se remiserit, cibus mollis, distribui facilis & succulentus assumetur. Et paulò infra, Vinum tenerũ, calente aqua temperatum potui exhibebitur, &c. Auenzoar, Sint carnes syluestres, nõ in domibus pingues

factæ, unde passeres & omnia minutarum auium genera in declinatione morbi conueniũt. Auic. loquens de uino inquit, Non nouum sit, ob eius superfluitatem: non antiquum, ob uelocem eius penetrationem, sed inter utrunque eorum magis erit coueniens: intellige inclinato morbo, nam in principio nusquam conuenit. Cels. lib. 3. cap. 27, Potus sit sine uino aquæ calidæ, id est, in principio. Auẽzoar, Nec potent aquam frigidam, nec aquã per se, sed aquam tepidam cum syrupo corticũ citoniorum cum melle. si uerò dederis uinũ, da solùm unciam unam in fine pro cõfortatione membrorum, &c.

De motu loquitur Auic. ibi, Quum autem uoluntas adest ut cœnent, non est malum, si antè præmittatur exercitiũ leue, & moueant membra laxata motu aliquo, &c. Paul. Gestentur ægri curru aut lectica aut lecto pensili, &c. De somno & uigilia Auicen. dixit, Quum aliquid assumunt, non dormiant super ipsum uelociter, sed expectent aliquantulum, donec descẽdat & digeratur digestione aliqua, nec etiam plurimum uigilent: illud enim

iuuat cerebrum, & resoluit ex cibis uaporem non digestum prohibentem digestionem, &c. B. Hinc pende quorundam errores, qui nullo pacto apoplecticum dormire permittunt. Caueat tamen etiam medicus, ne ex hac Auic. licentia ægrum in somno postea perdat: unde apprehenso manibus pulsu, si nimis sentiat calorem profundari, statim infirmum excitet, ne amplius dormiat, &c.

Obseruationes de sectione venæ.

Aet. ser. 6. cap. 27, Copia sanguinis qui detrahitur, diuidatur: commouere enim tantùm oportet, non uires exoluere, & calorem extinguere, &c. Marcus Catinarius, Ne seces uenas guidez, id est, iugulares, sicuti præcipit Razes, nam difficillimè consolidātur: & recitat historiā de quodā scholari in his uenis uulnerato qui mortuus est. Paul. 4. de uic. in morb. ac. cōment. 27, Primùm ante sectionē uult per omnes corporis particulas frictiones fieri, ut sāguis extenuatus facilius exeat, &c.

Obseruationes de topicis.

Auic. prima tertij, cap. de apople. Et opor-

tet ut incipias à debiliori unctione, si cõfert: & si non, adde, & permuta ad id quod est fortius.

Obiectio.

Auic. primo can. fen. quarta, cap. 1, In forti morbo debemus, inquit, à fortiori medicamẽto incipere, quomodo hic adserit cõtrariũ?

Responsio.

Tuæ obiectioni respondet Concil. differentia 154. inquiens esse hanc curam Auicennæ tentatiuam, &c. Vide eum fusius si lubeat.

Obseruationes de potu.

Auic. loc. cit. Et potus super cibum est ex rebus magis nocitiuis, ac si diceret, à prandio uel à cœna nullo modo bibant, &c.

Apoplexiam excitantia.

Excitant apoplexiam fungi, mandragora, & pomorum nimius usus & odoramentum.

Apoplexiam curantia.

Cõferũt apoplexiæ absinthiũ, anacardus, acorus, betonica, colocynthis, galliæ odoramẽ-

tum, euphorbium, piretrum, confectio anacardina, theriaca, diatesseron, theriaca magna, hieralogodium, & quæcunque dicta sunt in capite epilepsiæ, huc referantur. Vide insuper aggregatorem cap. de apop. Item Guilielmum Varignanã, capite proprio. Item consilia Bertholamei Mõtagnani, præsertim ubi de epilepsia loquitur, &c.

De prognost. apoplexiæ.

Hippoc. aphor. 2. aphor. 42, Soluere morbum, quem apoplexiam uocãt fortem, impossibile, debilem uerò non facile. B. Fortis apoplexia magna ex parte curationem non admittit, ob respirationis læsionem, aut uirium imbecillitatem: debilis uerò non facile, quia terminatur in paralesim. Vnde Auic. Paul. Aet. Razes, Vt plurimum in paralytidem terminatur, &c. Et aphoris. 6. aphor. 51, Quicũque sani à dolore capitis derepẽte capiuntur, & incurrunt apoplexiam, ij in septem diebus pereũt, nisi febris apprehẽderit. B. Intellige si dolor fiat à spiritu flatuoso, & apoplexia à materia pituitosa, quia tunc fe-

bris superueniens dispositionem soluit calefaciendo, extenuãdo ac resoluẽdo spiritũ flatuosum, & humorem pituitosum. Pereunt in *septimo, inquit* Galenus, *quia pars principalis non diu tolerat fortes simul & diuturnas passiones.* Auic. *prima tertij, tra. 5,* Et *quum acciderit febris, tunc spes sit, ut cum ea resoluatur superfluitãs, &c.* Aet. *ser. 6. cap. 27,* Exhibet *spem salutis ipsa calamitas febris.* Paul. *lib. 3. cap. 18,* Apoplexiæ *morbus nequaquam aut rarò curatur, ut qui minetur mortem in propinquo.* Si *uerò etiam remedia admittat, plurimum cum partis cuiusdã corporis resolutione discedit, &c.* Razes *9. almã.* Si *spuma ab ore exeat, non est medicamen.* Adijcit *his* Arcul. Quod *si admotis ualenter sternutationẽ mouentibus, & non stertat, neque impressionem sentiat, quod est mortale, &c.* Cels. *lib. 3. cap. 27,* Post *sanguinis missionem, si non redit motus & mẽs, nihil spei superest.* Gal. *lib. de dinamidijs,* Apoplecticus *quum ex multis rebus desiderat sibi cibum afferri & potum, & statim hæc abominatur, mortem sibi imminere significat.*

B. In hoc tamen tu considera robur uirium, & æquum iudica, &c. Auic.loc.cit. Et scias quòd plurimùm accidit apoplexia habentibus ætates, & corpora, & regimina humida, & propriè quum adest cum humiditate frigus. Si autem accidit cum caliditate complexionis & siccitate, tūc est res praua: ægritudo enim contraria complexioni non accidit, nisi propter magnam causam, &c. Cùm seni etiam accidit uertigo comitans iterata, tunc illud nunciat apoplexiam, &c. Mesu. cap. de apoplex. inquit, Illico administretur omnis cura: nam dilatio ducit ad mortem festinam, quum morbus per se parum curam recipiat. Idcirco cum protestatione mortis medicus se ad curam intromittat.

Authores dissentientes circa apoplexiam.

1 Adserere, apoplexiæ species esse tantùm tres, ut Auicennas.

2 Adserere, apoplexiam à frigido tantùm humore fieri, & non à calido.

3 Adserere, in apoplexia musculos pectoris

ob neceßitatem reſpirationis moueri.

4 Adſerere, apoplexiam à nudo & ſimplici frigore poſſe fieri, cum Auicenna.

5 Adſerere, in acutißima apoplexia omnino deficere ſpirationem.

6 Adſerere, apoplexiam fortem nunquam poſſe curari.

Confutatio diſſentientium circa apoplexiam.

Ad primum, Quæcunque ſunt quatuor, nõ ſunt tres tantùm, ſed ſpecies apoplexiæ ſunt quatuor per Gal. aphor. 2. comment. 42. igitur non tres tantúm. Quòd ſint quatuor, ibi enarrat Gal: dicens, quòd prima eſt, quũ anhelitus prohibetur: ſecunda eſt, quum reſpiratio fit cum magna ui: tertia eſt, quæ nec intentum nec uiolentum, ſed inæqualẽ ac exordinatum, ac preterea intermittentem habet anhelitũ: quarta eſt, in qua anhelitus aliquẽ ſeruat ordinẽ, & eſt debilior & citò curatur.

Ad ſecundũ reſpõdet Auic. 3. can. ꝙ cauſa apoplexiæ poteſt eſſe ſanguis & pituita. Quare nõ ſolũ à frigido, ſed etiã à calido humore

fiet. Item Gal. lib. de sang. miss. cap. 6, Apoplexiæ proueniunt multo nimirum sanguine in principium animantis confertim incumbente. Itidem ait *4. de uic. in mor. ac. comment. 27. & in lib. introd. siue medico appellato, & sic etiam à calido fiet.*

Ad *tertium* : Gal. *aphor. 2. comment. 42,* V*erũ in apoplexijs non ob id quod sit adaucta necessitas respirationis, sed quia uis est imbecillis, idcirco musculi pectoris coguntur operari, &c.*

Ad *quartum respondet* Gal. 3. *de loc. aff. cap. 7. ibi* , A*poplexiæ quòd subitò eueniat aut frigidum, aut crassum, aut uiscidũ quidpiam, quod principes cerebri uentriculos affatim implet, non autem totius substantiæ intemperiem, causam esse manifestum est.* Idẽ *confirmat* Aet. *ser. 6. cap. 27.*

Ad *quintum* : Galen. 6 *de loc. aff. cap. 4,* Q*uippe in confesso est , & spirationem à uita, & uitam à spiratione seperari non posse, adeò ut uiuentem non spirare , & spirantem non uiuere, sit impossibile.* Igitur *spiratio omnino non deficit, nisi uellemus apoplexiam*

mortẽ appellare: uerùm, ut ipse inquit Gal. adeò potest esse exigua ista respiratio, ut sensum omnino effugiat. Itidem ait 4. de loc. aff. cap. 7. &c.

Ad sextum: Gal. 2. aphor. comment. 42. uidetur innuere, quòd interdum poßit curari, per id quod dixit, magna ex parte curationẽ non admittit. Præterea regulæ medicorum non semper, sed ut in pluribus intelliguntur: igitur interdũ curabitur. Præterea Hippoc. 6. aphor. 51. aphor. inquit, apoplexiam fortem in septem diebus ægrum perdere, nisi febris apprehenderit, igitur febre superueniẽte curatur. Quod uerò de forti apoplexia intelligat, lege Gal. in comment. ibi, Mutos solet Hippoc. nominare, &c. Item Auic. prima tertij, tra. 5. cap. de apople. Accidit, inquit, ut homo epilepsiam incurrat, & non sit differẽtia inter ipsum & mortuum, & non apparet anhelitus, deinde reuiuiscit & sanatur, & tamen intelligit de forti apoplexia, igitur, &c.

De paralytidis descriptione.

Quum paralysis binas habeat descriptio-

nes, propriam ſcilicet & cōmunem, iſta erit propria, Paralyſis eſt mollificatio totius medietatis corporis cū priuatione ſenſus & motus: communis eſt iſta, Paralyſis eſt ablatio uel diminutio in ſenſu & motu uoluntario, aut mixto in aliqua corporis parte, nō in toto. Motus ubi deperditur, & ſi ſenſus integer remaneat, ſemper paralytidem efficit. Quur autem interdum remanente ſenſu, ſolus amittatur motus, & econtra, triplices aſsignantur cauſæ. Prima, quia ex paucitate ſpiritus, motus potius quàm ſenſus deperditur. Secunda, quia aliqua materia eſt in neruis motus, & non ſenſus. Tertia, quia temperies pro uno magis quàm pro alio corrūpitur: nā ſi corrumpatur ab humido, motus deperditur: ſi uerò à ſicco, ſenſus, &c. In hoc morbo interdum cerebrum, interdum nerui muſculi ad motionem deputati afficiuntur. Quòd ſi materia obſtruens in ambobus cerebri uentriculis foret, tunc apoplexia diceretur: ſi uerò in uno tantùm latere, hemiplexia: ſi in parte nuchæ, omnes corporis partes præter faciem reſoluuntur: ſi in parte ſpinæ ſiue

dextra siue sinistra fiat obstructio, tunc in ea parte erit resolutio, &c.

Loci consentientes de descriptione paralytidis.

Quòd binæ sint paralysis descriptiones, lege Auic. secunda tertij, cap. de paraly. ibi, Paralysis quandoque dicitur sermone absoluto, quandoque sermone proprio, &c. Gal. lib. finit. med. Paralysis est affectio uoluntariorum motuum offendens in partibus, uel parte quadam cōtingens. Item Prorrhet. 3 cōm. 26, Paraplegia talis est affectio unius partis corporis, qualis paraplexia totius, &c. Et quarto de sympt. cau. cap. 5, Si nerui à principio fiant stupidi, deinde omnino sensum & motum amittant, paralysis, id est, neruorum resolutio dicitur. B. Pende ex hoc loco, quòd paralysis à stupore non differt, nisi in magnitudine. Auicen. secunda tertij, cap. cit. Et multotiès remanet cum ea sensus, quoniam materia est in neruis motus & sensus, & una est causa, quur motus deperditur, &c.

Vide de his latius Auic.*loc.cit.* & Arcul. *De loco affecto loquitur* Gal.3. *de loc.aff. cap. ult.* Igitur quemadmodum ubi uniuersæ corporis partes quæ sub facie constitutæ sunt, resoluuntur, faciei partibus illæsis, affectionem in spinæ initio esse certũ est: quòd si hæ quoque afficiantur, cerebro noxam iam illatam esse ostenditur. Aet.ser.6.cap. 27. *plura habet de his, ibi, Si omnes nerui sensum & motum amittant, &c.* Itidem Paul.*lib.3. ca.18. adserit.* Lege etiam Galen. 4. *de sympt. cau. cap.5. fusius: item 4. de loc. aff. cap. de linguæ aff. ibi, Quum utraque cerebri pars, &c.* Item Auic. *loc. cit. ibi, Si materia aut læsio fuerit, &c.*

De causis paralytidis.

Causæ sunt tres, primitiuæ, antecedentes & coniunctæ. Primitiuæ sunt regimen frigidum & humidum in sex rebus non naturalibus, incisio neruorum, dislocatio spondilium, ligaturæ comprimentes, percusio in partibus neruosis, & accidentia animi, ut timor, ira. Item ægritudines præcedẽtes sicut

apoplexia, epilepſia, cholica, uteri ſtrangulatus, &c. Cauſæ *antecedentes ſunt quatuor humores, inter quos plerunque in cauſa eſt pituita, interdum ſanguis, rarò melancholia, rariſsimè omnium bilis, niſi alijs humoribus admiſceatur.* Cauſæ *coniunctæ ſunt repletio uel inanitio, uel apoſtema in principio nuchæ, uel in una parte actu cõtenta obſtruẽs: item immoderata temperies frigida & humida cum materia & ſine materia, licet etiã immoderata temperies calida & ſicca ſenſum & motum ex ſua immoderantia debilitet, &c.*

Loci conſentientes de cauſis paralytidis primitiuis.

Auic. *ſecunda tertij, tra. 1. cap. de cau. paraly. de cauſis primitiuis loquitur, ibi,* For*rorum contractio quandoque accidit propter ligaturam, aut quandoque fit ex compreſsione uehementi ſicut accidit apud percuſsionem aut caſum: aut accidit quum declinant ſpondyli & rumpuntur, &c.* Item *inciſio quæ eſt in latitudine prohibet ſenſum*

& motum in membris, & cui accidit percussio & ictus, aut motus subitò ex timore, pauore, ira, delicijs, angustia amittitur, &c. Gal. itidem ait 4. de sympt. cau. cap. 5. ibi, Idque uel ob luxatam quandam uertebram, uel alio quouis modo. Si quidem ingens fuerit affectus, partes inferiores subitò & sentiẽdi & mouendi facultate priuantur, &c. De casu & percussione habes ex Gal. 3. de loc. aff. cap. ult. exemplum de Pausania Syro, qui ex casu in initio dorsi læsus duos sinistræ manus digitos amiserat, &c. Similiter habes ex hoc capite Galen. plura de incisione spinæ. Gal. 5. de sympt. cau. cap. 2, Corripiuntur, qui uehementer fuerunt refrigerati, & qui se meraco uino ingurgitarunt, & qui diu in otio uixerunt, & qui intempestiuè multam aquã frigidam biberunt, &c. De causis antecedentibus habes Aet. ser. 6. cap. 28. ibi, Conflatur hæc affectio humoribꝰ multis, uiscosis ac crassis, neruos obturantibus, per quos motus uolũtarij perficiuntur. Auic. loc. cit. Et scitum est, quòd destructio motus & sensus fit, quoniam spiritus sensibilis aut motiuus retinetur à pe-

netratione ad mēbra, &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Vbi uerò deperdito ſenſu quis conciderit, non accidente motu, quo uel cōuelli uel ſalire uideatur, id à uehementi frigore ortum trahere ſentio, &c. Et aphor. 5. comment. 17, Immodicum frigidum hæc facit, cōuulſiones, diſtenſiones ob neruorum refrigerationem, &c. De cauſis coniunctis loquitur Auic. ſecunda tertij, cap. cit. ibi, Et paralyſis faciens abſciſsionem ſpiritus à membris, aut eſt repletio aut apoſtema, aut ſolutio ſingularitatis, &c. Gal. aphor. 2. comm. 20. loquens de immodica intemperie inquit, Quoniam omnis immodica intemperies, imbecillem reddit aut exoluit operationem propriæ uirtutis. Et in lib. introd. ſiue med. Hemiplexia fit ex humorum craſſorum copia, qui capitis uaſa, unde corpori ſentiendi mouēdique facultas aduenit, obſtruunt. Itidē adſerit 3. aphor. cōm. 23, in fine cōmēti, loquēs de apoplexia. Paul. lib. 3. ca. 18, Si partes reſolutæ cōuellantur uel relaxētur, id ab inanitione uel repletione proueniet, &c. Huc etiā ſpectant quæcunque de cauſis apoplexiæ nuper recitata ſunt, &c.

De signis paralytidis.

Quum quis sensum & motum in una parte, uel in pluribus corporis partibus amiserit, tunc paralytidem pati dicimus. Signa, si fiat à primitiuis causis, habentur partim ex relatione infirmi, partim ex quadam coniectura. Signa ex causis antecedentibus, si sint humores, cognoscuntur, quia si sanguis, adest inflatio uenarum, totius repletio, oculorum rubedo, &c. Si pituita, adest albedo, mollities, urina alba, pulsus debilis, tardus, &c. Signa ex causis coniunctis, si adsit apostema, cognoscitur ex febre, dolore, tumore & duritie in loco percepta. Si immodica intemperies cum materia replens, cognoscitur ex tactu, uel ex his quæ iuuāt & nocent, i. ē ex habitudine, uictu præcedente & similibus, &c.

Loci consentientes de signis paralytidis.

Razes 9. *alman. Quum aliquis se mouere non ualet, aut unum, aut plura membra ex suis, & sensum illius membri siue membrorum amiserit, incurrisse paralysim pronunciamus.*

Auic. secunda tertij, tra. 1. cap. de sig. paraly. Illa quæ est à tortuositate, aut à casu & percußione aut sectione, cognoscitur ex præcedenti causa. Et primo lib. fen. secunda, cap. de signis dominij humorum, & loco citato, habet omnia signa humorum, præsertim ibi, Et si materia est cum sanguine, significat eã guidez, & uenæ, & oculus, & repletio, &c. lege fusius in hoc loco, & intelliges cætera à me dicta: lege etiam Arcul. & Gord. & Sauona. & Auic. ibi, Si fieret ab apostemate calido, tunc extensio & febris, &c.

De cura paralytidis.

Ad curationem quinque expediunt, uidelicet uictus ratio, humoris præparatio, euacuatio, reuulsio & deriuatio, residui resolutio, & membrorum roboratio. Victus ratio sit attenuatoria, sicca, non uiscosa, non uirosa, sed uentri accommoda, urinam ciens, in quãtitate modica: utatur his, quæ roborandi neruos facultatem habent: toleranda est fames & sitis, in potu exhibeatur hydromel potius quàm uinum: nam materias ad neruos uinum

penetrare facit, & procul sit acetum: nã ual de nocet in morbi recessu: uinũ antiquũ paucum exhiberi debet, eò quòd calefaciens & exiccans, ægritudinibus neruorũ cõfert. Similiter & frictio & gestatio in lectica aut uehiculo, & balnea cõmendãtur. Humorũ præparatio fiet cum calefaciẽtibus & exiccantibus, utputa cũ hydromelle, syrupo de stechade, rhodomelle cũ aquis saluiæ, betonicæ, rosmarini: huc etiam spectat oxymel simplex, sed ratione aceti cum syrupo mellino rectificandum est. Euacuatio fiet per ea quæ redundãtem humorem euacuãt, ut cum hiera simplici & composita, hiera hermetis, hiera logodione: nec ab re existimarem, si à uenæ sectione inciperemus, moderatámq; detractionem moliremur, ut ne ægri nimis perfrigerẽtur, fiátq; detractio per antithesim à sanioribus partibus, nisi quid aliud impediat. Reuulsio & deriuatio, si ea quæ à cerebro ad nucham confluunt, ad alias regiones trahamus cũ cucurbitulis affectis, partibus affixis, enæmatibus, masticatorijs, crinis siue sternutatorijs frictionibus, & his similibus. Resolu-

tio residui paratur per exteriora & interiora. Exteriora fiunt linimẽtis, ceratis, emplastris & balneis. Linimẽta parẽtur cũ oleo camomillino de spica, de costo, de terebĩtho, uul pino, de castoreo, &c. Cerata similiter fiunt cũ puluere lumbricorũ, galanga, piretro, castoreo, additis oleis, cera & pice. Emplastra prosunt, quale est emplastrũ de sinapi Mes. uel fiãt cum herbis capitalibus, additis oleis & aliquali farina. Balnea cõferunt tã naturalia, sicut sulphurea, quàm etiã arte parata. Interiora sunt electuaria, cõfectiones, pulueres, & similia. Electuaria sunt diamuscus dulcis, theriaca, & omnia deniq; quæ calefaciunt, siccant & resoluunt. Confectiones sunt acorus cõditus, pulueres, chamæpitheos, stechados, &c.

Loci consentientes de cura paralytidis.

Aet. ser. 6. cap. 28. loquẽs de diæta inquit, Sit attenuatoria uentri cõmoda, nihil uiscosi aut uirosi habẽs, &c. Paul. lib. 3. ca. 18, Cibi cõueniũt ad cõcoctionem expediri, nec recrementitij. Et paulò infra, Victus siccior utilis

est, potio modica & frictio, &c. Mesu. cap. de paralysi, Vtantur cibis, qui proprietatem habeant confortandi neruos, qualia sunt grana pini, leporis cerebrum, origanũ, hissopus, piper, gingiber, sansucus, saluia, &c. hoc intellige in causa frigida, & in processu morbi. Auic. secunda tertij, Stude ut facias pati famem, & ciba cum cibis siccis, & fac tolerare sitim: & in secũda mensa iuuat uti medulla nucleorũ pini, & scias quòd aqua melior est eis quàm uinũ: nam materiã in neruis penetrare facit, & utplurimum acescit: acetum uerò est ex rebus quæ sunt neruis nocibiliores, &c. Conciliator diff. 144, Non cõpetit uinum, si materia cruda & in fluxu sit: si uerò digesta, & factæ sint euacuationes, paucũ uinũ antiquum cõfert: nam materias resoluit & exiccat. B. Nota paucum dixisse ex eo quod Mes. dicebat, scito uinũ esse neruis inimicum & oculis per se: ipsius enim abusus causa est morbi per se. Itidẽ Auic. loc. cit. Paul. Vomitus à cœna cõuenit, itẽ gestationes curru, lectica aut uehiculo, &c. De præparatione humorũ meminit Auic. secunda tertij,

quando dixit, Et in hac hora ſis contentus rebus ſubtilibus ex his quæ leuiter digerũt & ſoluunt: unde dixerat, quòd quãdoque exhibetur oxymel cum ſua diſpoſitione, & oppopanacum cum ſyrupo de melle, &c. Aet. ſer. 6. cap. 28, Vtendum eſt etiam potionibus relatis ad morbũ comitialẽ. Quòd uerò per potiones intelligat ſyrupos, & ea quæ incidẽdi uim habent, manifeſtũ eſt ex his, quæ ab ipſo ſuprà relata ſunt, &c. Meſu. Adæquatio fit materiei, cum adminiſtratione rerum morbi materiam carminantium & maturantium, &c. Vide de hac præparatione humorũ plura iuxta neotericos practicãtes, &c. De euacuatione facit mẽtionem Aet. ſer. 6. cap. 28. ibi, Manifeſtum igitur eſt, quòd redundantẽ humorem euacuare oportet, nec aptius principium in his reperire datur, quàm à uenæ ſectione, ſi permiſerit ætas, habitus, tempus, progreſſus uictus, &c. oportet autem moderatam detractionẽ facere, ne uenæ perfrigerentur. Quapropter minuenda eſt materia paululum, detractio uerò fiat à ſanioribus partibus, &c. Auic. In illa autem, in qua eſt

ſpes, oportet incipere à phlebotomia, &c. Paul.loc.cit. Quoniã partes reſolutæ uel cõuelluntur uel relaxantur, idque à repletione uel inanitione, attendendũ rurſus eſt partim ſanguinem detrahi debere, partim non, &c. Meſu.cap.proprio, Euacuatio fiet cũ adminiſtratione propriorũ euacuantium, ſicut cũ hiera diacolocynthidos, pilulis fœtidis, hiera hermetis, &c. Similiter Aet.loc.cit. Interpoſitis diebus aluus ſubducatur, primùm clyſteribus, deinde per aloës & polypodij & colocynthidis cremorem, conuenit etiã hiera Archigenis, &c. De reuulſione loquitur Auic. ibi, Oportet ut clyſterizẽtur enæmatibus fortibus, & colyria fortia ſupponãtur, ut inclinentur eorũ materiæ ad inferiora: cõfert etiã poſitio uentoſarum ſuper capita lacertorum abſque inciſione, ſed poſt euacuationẽ, &c. Similiter Aet.ſer. 6.cap.cit. Poſt purgationẽ cucurbitulæ affectis partibus adhibeantur: ſi uerò hæ ineptæ ſint, uicinis affigãtur, &c. Et paulò pòſt, Detracta materia etiam ſternutatorijs, & pituitã per os ducentibus, utendũ eſt, &c. Itidẽ Paul.lib. 3.ca.18 aſſerit. Meſ.

cap. de par. Diuersio cõpletur cũ gargarismatibus, masticationibus, caputpurgijs & sternutatorijs, &c. Quomodo autẽ hæc fiant, habes suprà de cephalæa à causa frigida, &c. De resolutione residui Auic. secũda tertij, cap. cit. Cúmq; membrũ redit ad se, oportet ut ipsum excites, post id & constringas ipsum, ut ad integrã redeat sanitatẽ, &c. Et paulò infrà, Oportet ut resolutio fiat cũ aliquibus, quæ sint ut anisum, sigia, id est, storax liquida & castoreũ. Et suprà dixerat, quòd emplastrũ de sinapi est ex eis quæ ipsis cõferunt, & fricatio cũ oleo & nitro, & aqua sulphurea, & administratio acori, & quòd nihil est ita conferens ut theriaca & mitridatũ, & assa fœtida est uehemẽtis iuuamẽti bibita uel linita, &c. Mesu. Vltimã rem cõplẽt unctiones, emplastra, fricationes & balneũ, &c. Aet. loc. cit. laudat ad resolutionem residui ustiones quatuor fieri, unã circa cauitatẽ occipitis, tres in uertice, ex quibus, inquit, nõ despero perfectã restitutionem, &c. Paul. li. 3. ca. 18, Cucurbitulæ resolutis partibus agglutinẽtur: si paucæ fuerint distinctim,

post cucurbitulas delinantur medicamēta ex pice, resina, &c. Vide etiā Auic. ibi, Quādoque iuuantur à febre & à balneo sicco, &c.

Obseruationes de humorum præparatione.

Marcus Catinarius *cap. de par.* Cauen- *dum est, inquit, ne nimis præparemus cum fortibus digestiuis nimium calefacientibus, usque ad quartam diem, sed gradatim procedendū à debilioribus ad fortiora, eo quòd magis materiam dilatant, quàm præparent.*

Obseruationes de euacuatione.

Auic. *secunda tertij*, Et *non properes in usu medicinarum fortium in principio rei, imò tarda usque ad quartum & septimum: quòd si fuerit ægritudo fortis, usque ad decimumquartum.*

Obiectio.

Q*uur* Auic. & Mes. *incipiunt à debilioribus, quum* Razes *dicat*, Cuius *curam incipiemus cum pilulis fœtidis, quæ inter uehementia pharmaca reputantur?*

Responsio.

Intellige ad utriusque concordiam, quòd hic coactè, illi magis regulariter procedunt. Paul. incipit à semidrachma hieræ, & interpositis diebus exhibet integram drachmam, dehinc unã & semis, postea duas atque tres. B. Notãdum est etiam ex Pauli & Aetij textu, quòd in hoc morbo interpolatim medicinas exhibeamus, ne natura medicinis assuescat & laxetur. Idcirco diebus interpositis, modò uno, modò altero medicamine uti præcipiũt, & interim uires resumẽdas iubẽt, &c.

Obseruationes de resolutione.

Auic. cap. de cur. par. Et ubi necesse est, resoluere oportet, & non sint resoluentia cũ lenificatione pura, sed cum aliquantula stypticitate, quia laxantia substantiam membri debilitant, & resoluẽtia spiritũ resoluũt, idcirco cum stypticitate fienda, &c.

Obseruationes de topicis.

Galeni est placitum 3. de loc. aff. cap. ult. ut consideretur locus originis neruorum, unde

exemplum refert de Pausania Syro. Auic. loc. cit. Positio medicinarum super locum paralyticatum est ex eis, quæ non afferunt iuuamentum, de quo sit curandum, sed oportet cognoscere originem neruorum, &c. & oportet cum resoluentibus procedere à debilibus ad fortiora, & cùm medicatur cum calidis, augmentatur ægritudo, quoniam materia subtilis dilatatur per ea plurimum: idcirco oportet miscere cum infrigidantibus aut temperatis, ut succo liquiritiæ: & de emplastris loquens dixit, Quúmque sensus est debilis, fortasse emplastrum forte nocet, & non sentit id, & ducit ad læsionem & ulcerationem fortem: oportet igitur ut omni custodia ab illo caueatur, & ut consideretur dispositio impreßionis emplastri, &c. Paul. lib. 3. cap. 18, In relaxatis quidem mēbris adstringentia ijs quæ laxant miscere, & frictionem intensam moliri conuenit: in conuulsis uerò laxantibus duntaxat utendum est, & frictione molli, &c.

Paralytidem generantia.

Generant paralytidem uapor argenti ui-

ui, carnes porcinæ, & tubera.

Paralytidem curantia.

Faciunt ad paralytidem, & à proprietate tam occulta, quàm manifesta ualent, abrotonũ chameoris, betonica, saluia, aristologia, artemisia, costus, maiorana, matersylua, colocynthis, laurus, rosmarinum, acorus, calamentum, origanum, hissopus, mellissophyllon, rutha, sauina, mel, cinnamomum, anacardus, assa, helleborus, pyrethrum, peucedanum, diptamus, cyclamen, ceratũ alexandrinũ, aqua sulphurea, aluminosa, unguentum de bdellio Mes. *unguentum basilicon* Mes. *unguentum marciaton* Nic. *oleũ de piperibus, de cinnamomo, de citro, oleum laterinum, uulpinum, de costo, de terebinthina, de sinapi, de pyrethro* Nic. *pinguedo gliris, blãcha* Nic. *confectio pyrethri* Mes. *ca. de epileps. cõfectio anacardina* Mes. *ca. de ægritud. neruorũ, diambra* Auic. *in 5. tra. diacalamentũ, diacastoreũ* Ni. *sy. de stechade, theriaca, hiera* Ruffi, *hiera* Hermetis, *hiera logodion, hiera picra, cõfectio de musco, diapliris arcot.* Nic. *pilulæ fœtidæ, de euphorbio, &c.* Roborant *neruos*

nuclei pinearũ conditi, castoreũ, nux indica, pæonia, &c. Vide Varigna. in lib. de secretis, ca. de paral. Item Barth. Montagnanã cons. 48. Item Arcul. & Sauon. ca. de cur. paral. Vide etiam Gord. & alios practicantes.

De prognosticis paralytidis.

Paulus loco suprà citato, Quæ à nerui diuisione oritur particularum resolutio, insanabilis est: quæ uerò à temperie uel ab humore, commune ex facultatibus prædictis præsidium recipit. Auicennas secunda tertij, cap. cita. Vrina infantis si sit uiridis, nunciat paralysim siue spasmum, & paralysis eueniens à remotione spondilium mortifera est secundum plurimum. B. Ratio est, quia spondiles eos neruos, qui à se exeunt, facilè comprimunt: qui nisi ad suum locum reducantur, insperata est salus. Celsus lib 3. cap. 27, Morbus qui fit in partibus, nunquam acutus, sæpe longus, & ferè sanabilis est. Razes cap. de paral. Quòd si paralysis ex percussione aut casu euenerit, & accidit subitò, ita quòd nerui aliqualiter contundantur, tali-

ter permanebit, nec unquam ſanabitur. B. Intellige, niſi ſit in ætate, in qua membra ſpermatica reſtaurari poßint. Hippocrat. 3. prorrhet. Paraplecticis parotides uitioſæ. B. Parotides ſunt abſceſſus poſt aures, uitioſique ſunt, quia ad inferas partes non deuoluuntur, ſicuti cæteri abſceſſus boni. Auicen. loco cit. Et quodcunque membrum mollificatorum & paraleticorum ſecundum colorem reliqui corporis exiſtens, non minoratur nec extenuatur, eſt de quo maior habenda eſt fiducia, quàm illud quod eſt diuerſum ab hoc: nam quum minoratur aut extenuatur, ſignum eſt quòd non nutritur, &c. At ſi nihil horum acciderit, bene ſperandum. Item febris ſuperueniens ſoluit paralyſim. B. Intellige, ſi ab humiditate & frigiditate fiat. Arcul. Tremor & dolor in paralyſi ſuperueniens, bonũ: ſi uerò paralyſis annũ pertranſit, utplurimum non recipit curam. B. Intellige tremorem & dolorem idcirco eſſe bonum indicium, quia ubi tremor & dolor, ibi eſt ſenſus & motus, &c.

Authores dissentientes circa paralytidem.

1 *Adserere, tunc resolutionem uocari, quum sensus deperditur, & non motus.*
2 *Adserere, impreßionem sensus in membris à calore impediri.*
3 *Adserere, frequẽtem usum calidorum mirum in modum prodesse neruis.*
4 *Adserere, uehementia pharmaca in principio curæ paralytidis conuenire.*
5 *Adserere, tunc paralysim uocari, quum uis sentiendi & mouendi omnium neruorum amittatur.*

Confutatio dissentientium circa paralytidem.

Ad primum respondet Gal. 3. *de loc. aff. cap. penul. dicens, Quòd neruorum tunc uera erit resolutio, ubi motus deperditur: ubi uerò aliquarum partium sensus perit, eam partem sensus expertem uel stupidam potius dicimus quàm resolutam.*

Ad secundum dicit Auic. *secũda tertij, tra. 1, Quôd membra sensus non recipiunt impres*

ſionem propter complexionis corruptionem: complexio uerò corrumpitur à calido, aut frigido, aut humido, aut ſicco: ſed calidum, inquit, non prohibet impreßionem ſenſus, &c.

Ad tertium, Hippocr. aphor. 5. aphor. 16, Calidum, inquit, ubi eo ſæpius utatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, neruorum incontinẽtiam, &c. ubi Gal. in comment. intelligit neruorum imbecillitatem fieri, eorum ſubſtantia à calore diſſoluta, & ſic calidi frequens uſus neruis nocet, ſubſtantiam neruorũ diſſoluens.

Ad quartum, Communis eſt opinio, ut regulariter procedendo non euacuemus cum uehementi pharmaco, maximè quum paralyſis de materia pituitoſa non ſit morbus acutus, ſed ubi ſubitaneam mortem minetur, coactè cum uehementi pharmaco purgabimus.

Ad quintum, Galen. 3. de loc. affec. ca. 10, Quum omnes igitur nerui quum ſentiẽdi tum mouendi uim amiſerint, apoplexia huiuſcemodi affectio appellatur, igitur non paralyſis, &c.

De conuulsionis descriptione.

Conuulsio, est neruorũ ac musculorum affectio, per quam interdum totum corpus, interdum pars, citra uoluntatem ad suam originem contrahuntur. Huius *species sunt tres, scilicet* τέτανος, *id est, tẽtio æqualis:* ἐμπροσθότονος, *id est, tentio ad anteriora:* & ὀπισθότονος, *id est, tẽtio ad posteriora: locus uerò affectus cognoscitur, quia uniuerso corpore cõuulso infra faciẽ, tunc prima spinalis medullæ pars affecta est: si uerò cũ uniuerso corpore etiam facies conuellatur, tunc cerebrum affectum esse dicimus: si autem quæpiam corporis pars conuellatur, tunc eorum neruorũ originem esse affectam iudicamus, &c.*

Loci consentientes circa conuulsionis descriptionem.

Gal *lib.* finit. med. Conuulsio, *est affectus qui neruis ac musculis accidit, quum modò corpus totũ, modò pars eius citra uolũtatem trahitur.* Oribas. *aphor.* 2. *comment.* 30, *Spasmus est, inquit, motus inuoluntarius, uoluntaria obtinens loca.* Auicen. *secunda tertij, cap.*

de spas. Spasmus, est ægritudo neruosa, qua mouentur lacerti ad principia sua, & inobedientes sunt in dilatatione: nã alij remanent secundum suam dispositionem, & non dilatantur: alij facilè redeunt ad dilatationem suam, sicut in oscitatione & singultu, &c.

Obiectio.

Quomodo est ægritudo, si Gal. 5. de sympt. cau. referat esse accidens?

Responsio.

Tria considerantur in conuulsione, malus motus, & sic est accidens: uel mala membri figura, & sic est morbus officialis: uel causa cuius fiat hoc accidens, & sic est intemperies sicca, idcirco ægritudo dicitur, &c. Galen. aphor. 6 com. 39, Conuulsio est passio inuoluntaria ad similẽ uenientibus neruosis partibus dispositionem, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumebant. Itidem ait in lib. de trem & palpit. in fine. Et aphoris. 4. com. 57, Tres sunt numero conuulsiones, opisthotonos, emprosthotonos, & tetanos. Itidem ait in lib. de trem. & palp. Simi-

liter Auicen.ibi, Sic mollificatio diuersificatur in membris. Et ibi, Quum corpus declinat ad anteriora. De loco affecto loquitur Gal. 3. de loc. affec. cap. 6. ibi, Conuulso enim uniuerso corpore infra faciem, omnium infra faciem neruorum originem affectam esse putandum est, quæ sunt primæ spinalis medullæ partes: si uerò cum uniuerso corpore facies etiam cõuulsa sit, non solùm eam partem, quæ ex spina procedit, uerumetiam ipsum cerebrum curamus, &c. Itidem. 4. de sympt. cau. cap. ult. adserit.

De causis conuulsionum.

Quum duplex sit spasmus, alter ad materiam proportionatus, alter non proportionatus, causa non proportionati duplex, innatus, causa non proportionati duplex, intrinseca & extrinseca. Intrinseca sunt accidentia animi sicut timor, mœstitia, dolor, uel mala qualitas à materia uermium, uel mala qualitas per cõsensum aliorum membrorum, ad neruos, ut uentriculi, uteri, &c. Extrinseca est mala qualitas frigida, styptica, membrum comprimens, ut frigiditas aëris, uel fri-

gus nerui uulnerati. similiter punctura cæca, casus, percußio, incisio, uel mala qualitas uenenosa, qualis est morsus uenenosorũ animalium, uel præcipitatio, & quicquid cerebrum imbecille reddit, mordicat ac dolorem infert, ex quo nerui fugiant ac contrahantur, &c. Proportionatus uerò ad materiã duplex, alter de repletione, alter de inanitione. Causæ primitiuæ de repletione sunt, crapula, ebrietas, consuetæ euacuationes retentæ, balneum, & exercitiũ in corpore plethorico, &c. Causæ antecedentes sunt utplurimum pituita & sanguis, rarò melancholia, rarißimè omnium bilis. Causæ cõiunctæ sunt ipsi humores in neruis existentes, neruos iuxta lõgitudinem dilatantes, interdum abscessus, uel flatuosus spiritus, crassus, qui ubi fuerit particularis, uulgò dicitur granfo. Causæ conuulsionis de inanitione sunt quæcunque strenuè exiccant, quales sunt febres ardentißimæ, ieiunia, uigiliæ, alui profluuium, nimius concubitus, euacuationes persoluentia pharmaca, nimius labor, & quæcunque possunt humiditates in neruis naturaliter existentes dißipare ac extenua-

re, & omnino exiccare, &c.

Loci consentientes de causis conuulsionum.

Auic. secũda tertij, ca. de spas. Et quandoque fit spasmus qui ad materiam non proportionatur eueniens causa rei impediẽtis, à qua nerui fugiunt & congregantur ad expellendũ ipsum: & causa illa aut est dolor, & multotiens ex uapore calido mordicatiuo, aut à qualitate uenenosa perueniẽte ad cerebrum, aut propter qualitatem nõ uenenosam, sicut quum spasmus accidit ab infrigidatione uehementi, congregante neruum & lacertum, & contrahitur ad caput suum, &c. Paul. lib. 3. cap. 20, *Porrò facit affectum, quanuis rarò laßitudo, humi dormitio, ponderis eleuatio, casus, uulnus, ardor, ictus, & alia quæ eandẽ neruis offensam inferre possunt, &c.* Vide de his latius Auicen. loc. cit. *Quòd uerò spasmus proportionatus sit duplex, lege* Galen. apho. 4. comment. 57, *Omnes cõuulsiones fiunt aut à repletione, aut ab euacuatione partium, uidelicet neruosarum.* Itidem adserit aphor. 6.

com.39 & 5.de sympt.cau.cap.2.ibi, Atque omnes, Hippoc. authore, in duo capita reducuntur, plenitudinẽ & inanitionẽ. Et Hipp. aphor 6.apho.39, Cõuulsio, inquit, fit uel ex repletione & inanitione, &c. De causis huius cõuulsionis proportionatæ primitiuis loquitur 3.de loc. aff. ca.6, Si temulento cuipiam ac omnino pleno homini, qui in otio degit, id euenire conspexeris, ex repletione iudicabis. Et aphor.5.com.5, Solet etiam uinum neruos replere, quibus repletis fit conuulsio, &c. lege fusius de hac re Arcul.cap.de spas. Gord. Ant. guaine. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur Auicennas secunda tertij, cap. de spas. ibi, Causa spasmi aut est cum materia, aut sine materia, sicut caliditas & siccitas: & materia spasmi secundum plurimum est phlegmatica, aut melancholica, aut sanguinea, &c. Et paulò pòst, Causa essentialis spasmi ex repletione est, aut humiditas & frigiditas adiuuans secundum cõgelationem & grossitiem, aut caliditas & siccitas, &c. Hippoc. aphor.5. aphor. 17, Frigidum conuulsiones, distensiones, liuo-

res, rigores febriles facit, &c. B. Quia omne nimiũ siue calidum siue frigidum neruis nocere solet: nam ex immodico calore eorũ substantia dissoluitur, & ex immodico frigore cogitur ac cohibetur. Gal. 2. de sympt. cau. cap. 2, Causam huius rei quippe demonstrauimus, dum neruum aut stupore aut resolutione infestari dicebamus si frigus illum constringat, aut crassi lentique humores obstruant, aut aliqua causa externa ipsum suo pondere comprimat, &c. Itidem ait in lib. de tre. & palpitatione cap. ult. ibi, Itaque neruos, tendinésque in animalium corporibus ex humore superfluo tẽsos, &c. Quòd fiat etiam à flatuoso spiritu, habes ex Auicen. loc. cit. ibi, Et non est longum, quin sit spasmus eueniens à uentositate inflatiua, spissa. Ipse enim est ex eis quæ plurimum accidunt, & remouetur in hora, intelligens de eo quod dicitur granfo. Itidem ait Paul. lib. 3 cap. 20. ubi tribuit originem musculis repletis spiritu & aëre crasso nebulosoque, &c. De causis conuulsionum ex inanitione plurima refert Auic. secunda tertij, cap. cit. ibi, Spasmus autem sic-

cus, alius quidem qui fit succeßione febrium adurentium, & propriè in febribus sirsen, & succeßione motuum laboriosorum corporalium, & animalium sicut angustiæ, uigiliæ, timor, & ille est ex eis, à quibus fit euasio.

Obiectio.

Quomodo fit euasio, si ab Hippocrate & *Galeno lib. de tre. & palp. in fine existimatur incurabilis?*

Responsio.

Duplex est spasmus, alter quidem confirmatus, in quo omnes substantiales membrorum humiditates consumptæ sunt, & hic dicitur incurabilis, quia humiditates illæ deperditæ haudquaquã restaurari possunt. Alter non cõfirmatus, in quo primæ tãtùm humiditates cõsumptæ sunt, sed spei aliquid superest ut restaurẽtur, & sic interdũ ab his fit euasio. Gal. 3 *de loc. aff. cap.* 6, *Quippe cũ conuulsio fit uel à labore, uel uigilijs, uel fame, uel solicitudine, uel arida æstuãtéque febre, qualẽ in phreneticis uidere est, causã eius esse*

ariditatem uacuationémque rectè putaueris. Et 5. de sympt. causis, Phlegmone plenitudinem parit, ardentissimæ ac aridissimæ febres inanitionem, &c. lege etiam aphorismum, Ex superflua purgatione cõuulsio, &c. lege etiam Gal. 5. de sympt. cau. cap. 2. & in lib. de tre. & palp. & aphoris. 6. cõment. 39. ubi affert exemplum modò de chordis, quæ ob nimiam humiditatem rumpuntur: aut de loris, quæ ad ignem longius calefacta contrahũtur. Itidem Auic. Sic dispositiones chordarũ, quæ elõgantur in hyeme propter humiditatem, & abbreuiantur in æstate propter exiccationem.

De signis conuulsionum.

Signa præcedentia sunt angusta ac luctuosa respiratio, pulsus rarus, durus, exiguus, risus sardonicus, tremor manus ægri occultus: aluus siccescit, urina aquæ similis uel cruenta esse uidetur: tument oculi, & facies rubescit, præcedunt tremores & singultus, dolor capitis, lumborum ac clauiculorum accidit, dentes strident, oculi peruertuntur. Signa præsentia sunt membrorum contractio ad suam

originem, diuersitas in pulsu, ita ut in principio sui motus sit humilis, in medio sui motus ascendat, & in fine cadit, arteria alijs membris est calidior, &c. Signa conuulsionis erunt, si in sanis repentina conuulsio adueniat ac permaneat. Signa conuulsionis de inanitione sunt, conuulsiones post multos sudores, uomitus, alui profluuia, sanguinis fluxum, uigilias, fames, aut febres ardentissimas accidentes, &c. Signa conuulsionis non proportionatæ ad materiam sunt causæ eius antedictæ. Signa humorum cognoscuntur ex coloribus & reliquis sæpius antedictis. Signa apostematum sunt dolor, febris, pulsatio, &c. Signa conuulsionis per consensum alicuius membri sunt, quia præcedit læsio illius membri, &c.

Loci consentientes de signis conuulsionum.

Paul lib.3 cap.20. de signis præcedentibus uerba facit, ibi, Notæ horum sunt angusta respiratio, pulsus rarus & exiguus, nonnunquam & risus sardonicus oboritur, rubet fa-

cies, oculi intumescunt, & id reliquum quod à me nuper relatum est. Auic. quasi de uerbo ad uerbum eadem recitat. Galen. prognost. 3. comment. 34, Potissimũ conuulsiones futuræ cognoscuntur, si partes in uultu peruertãtur, aut dentes strident, aut oculi crebrò mouentur ac peruertuntur: sed in pueris sufficit, si tantummodo uigilent, si admodum metuant, si mente lugeant, ac aluus non deijciat, &c. Memento etiam aphor. 54. lib. 6. uidelicet, In acutis paßionibus, quæ cum febre sunt, luctuosa suspiria malum. uide de pulsu duro & de alijs huc spectantibus, Gal. in cõment. De signis præsentibus lege Razen, 9. alman. cap. de spas. ibi, Quum aliquod mẽbrum alicuius contrahitur, & ad suam redit originem, aut plura membra sic disponuntur, spasmata esse pronunciamus. Auic. secunda tertij, cap. de sig. spas. Pulsus spasmatorum est extensus & diuersus in situ, ascendens & dimittens, sicut sagittæ euadentes de arcu sagittarij, &c. De signis spasmi, de inanitione & repletione Gal. prorrhet 3. cõment. 69. inquit, Conuulsiones ex euacuatione post su-

dores multos, uel uomitus, uel deiectiones, uel sanguinis eruptiones, uel inediam, uel uigilias, uel motiones tum multas, tum uehemẽtes fiunt, &c. Itidem Paul. lib. 3. cap. 19. Aet. ser. 6. cap. 38, Si statim ab initio morbi conuulsiones fiant & permanserint, tunc à plenitudine ortum habent: si uerò à multis sudoribus, uomitibus, &c. tunc ex inanitione oriuntur. Itidem Auic. loc. cit. ibi, Si spasmus à repletione fiat, signa sunt, quòd subitò prouenit, & non discedit uelociter: si à siccitate fit paulatim & successione ægritudinum euacuantium, &c. Idem sentit Gal. aphor. 2. comment. 26, Signa humorum tangit Gal. prognost. 3. cõment. 34. ibi, Colores præter naturã habentur indicantes humorum prauitatẽ, ex quibus cõuelli assolent. Pallidus enim aut liuidus prauũ qualitate significat humorem, rubidus uerò sanguinis copiam, &c. De signis spasmi ex apostemate loquitur Auic. secunda tertij, cap. de sig. spas. ibi, Et quandoque cum spasmo sunt pulsatio & saltus, & est signũ malum. Pulsatio unam duarum rerum significat, aut apostema in uisce-

ribus, &c. Similiter loquẽs de ſignis per conſenſum alicuius partis inquit, Cùm nocumentum eſt ex ſtomacho, cõmunicat ei cerebrum, deinde nerui, & fit ſpaſmus ſucceſſione uomitus, qui eſt ſicut ſuccus porri, aut ærugo æris, &c.

De cura conuulſionum.

Ad curã ſpectant quatuor intẽtiones: prima, eſt uictus ratio: ſecũda, euacuatio, ſub qua reuulſio comprehenditur: tertia, reſolutio ac mẽbrorum roboratio: quarta, eſt ſymptomatũ remotio. Victus in conuulſione de repletione exiſtente materia pituitoſa ſit calidus, tenuis & ſiccus in principio & in uirium robore: ſi uerò imbecillitas uirium adſit, etiam in ſtatu cogimur ei ſuccurrere, cum carnibus qualitate ſiccis, uinum non bibatur uſque ad morbi remiſſionem, nam tũc ad reſolutionem antiquum facit. In conuulſione de inanitione uictus ſit frigidus, humectans, pinguis, tenuis, quũ malè tranſglutiant, & uiæ ſint strictæ: magis tamen humectet, quàm infrigidet, qualis eſt aqua carnis cum quatuor ſemini-

bus frigidis alterata, lac recenter mulctum, sorbitiones ex chondro & alica, cremor ptisanæ. Potus sit aqua hordei, aqua cucurbitæ & mellonis indi cũ Iuleb, si adfuerit febris: si minus, his addatur parũ uini tenuis & aquosi, facit enim ad penetrationẽ, &c. Euacuatio fiet primùm per uenæ sectionem, si sanguis uel humorum copia in causa fuerit: si minus, iuxta humorum exigentiam euacuato, de quibus in capite de paralysi satis dictum est. Sed ubi morbus inducias dederit, tunc primũ materia erit præparãda cum rhodomelle, syrupo de stechade, cum aquis ac decoctis capiti spectantibus. Conueniunt insuper clysteria cũ rebus capiti dicatis, frictiones ad partes subiectas, item masticatoria, sternutatoria, cucurbitulæ affectis partibus cum scarificatione, multa existẽte materia, uel sine scarificatione, pauca existẽte. Resolutio ac membrorum roboratio perficitur cum emollientibus ac resoluentibus, cùm materia sit crassior quàm in paralytide, & hæc per exteriora & interiora. Exteriora sunt linimẽta ex oleo liliorum alborum, lumbricorum, oleo uulpino,

costino, &c. unguenta ex bdellio, balnea tam naturalia quàm artificialia. Naturalia, sulphurea, salsa, aluminosa. Artificialia sicut in oleo communi, uel in balneo, in quo decoctæ sint uulpes catuli cum herbis capitalibus, scilicet camomilla, anetho, maiorana, saluia, rosmarino, stechade, & similibus. Interiora sunt electuaria resoluentia, ut diamuscus, diacorus, mitridatum, confectio anacardina, & quæcunque febrem prouocare possunt. Remotio symptomatum fiet, si dolor qui interdum uehementissimè molestare solet, auferatur, & hoc perficitur cum anodinis, cum balneo 53. ex oleo communi, in quo decocta sit lumbricorum quædam quantitas, uel cum oleo camomillino de semine lini, uel balneo arte parato, & membra contracta ad suum locum reducantur, & inordinato motui resistatur. Cura conuulsionis de inanitione tantummodo consistit in humectando & restaurando, modò cum balneis ex lacte, modò artificialibus, cum folijs salicis, hordeo, uiolis & seminibus frigidis, &c. Post balneum statim membra ex oleo rosaceo li-

miantur, ne humiditas impressa exhalet, sed sua stypticitate cohibeatur. Clysteria fiant ex rebus similibus, additis quibusdam impinguãtibus. Somnus insuper accersendus est. Euacuatio nulla fiat nisi naturalis, & nutriatur ut dictum est. Cura conuulsionis non proportionatæ ad materiam sic fiet, Primùm si fuerit à percussione, cum laxantibus balneis, ex hordeo, camomilla & malua, fœnugræco, &c. Si fuerit ex uulnere, in primis dolorem remoue, & sanies inducatur, cum emplastro altheæ, uel cum uitello oui, & terebinthina, & tota spina liniatur cum humectantibus temperatis, sicut oleo amygdalino dulci, &c. Si fuerit à uentositate, resoluatur cum frictione & oleis calidis. Si fuerit à punctura uenenosa, extrahatur illa humiditas uenenosa, uel cum cucurbitula apposita, uel cum emplastro ex scabiosa & uitello oui. Si fuerit punctura ex ferro, tunc aperiatur locus, ita ut uirus quoquo modo trãspiret, cum unguento exiccante & corrodente, quale est unguentum apostolorum ægyptiacum, sed prius sedetur dolor cum

terebinthina & oleo rosaceo, aut cum balneo ex oleo lumbricorum, aut cum pane in lacte infuso, aut cum aliquo quod locum stupidum reddat, qualia sunt opiata, &c. Si fuerit ab apostemate, curetur eodem tramite, quo solent tales abscessus curari. Si fuerit per consensum uentriculi, curetur uomitu uel euacuatione per secessum, roborando cerebrum & spinam, ne amplius quidpiam suscipiant, & sic intelligito de aliis particulis, &c.

Loci consentientes de cura conuulsionum.

Habes de uictu primùm Auic. secunda tertii, ibi, Et si habés spasmum humidum debilis sit uirtutis, non abscindantur ab eo carnes siccæ, sicuti carnes minutarum auium, & cubegi, & cheruberi, id est, perdicis & alaudæ: & si uirtus non fuerit debilis, sint cibi eius panis cum melle, & aqua ciceris cum anetho & sinapi, &c. & sic calidum ac tenuem uictum imperat. Paul. lib. 3. cap. 20, Porrò uictus erit tenuis, qui expeditè distribuatur, & recrementis omnino uacet, &c. Et loquens de

uictu conuulsionis, de inanitione, dixit, Qui ex inanitione conuelluntur, nutriendi sunt ex chondro & alica, uinóque tenui & aquoso, quod facile per omnia corporis membra distribuitur, nisi febris adsuerit, tunc ptisanæ cremor utilis est. Et Auic. loc. cit. Et infirmo detur in potu lac recenter mulctum, secundum mensuram conuenientem, si non fuerit febris, & aqua hordei, & aqua cucurbitæ & aqua melonis indi cum Iuleb, & si cõmisceatur cum aliquo horum parum uini albi, ut penetrare faciat, erit conueniens. Et paulò pòst, Cibus habẽtium spasmum siccum, sit totum quod humectat & lenit, & omnes sorbitiones pingues, lenes, factæ ex aqua hordei, assumpta ex carnibus agnorum & hædorum, & quandoque ponitur ex oleribus humectatiuis, frangentibus nocumentum carnis, si illic fuerit caliditas, &c. De euacuatione lege Paul. loc. cit. ibi, Quibus ceruix recta intẽditur, ab initio sanguis detrahendus est, & partes lanis oleo Sycionio imbutis & castoreo contegantur, & cucurbitulæ sic admouendæ, ut cutis exasperetur: le-

nes enim noxam inferunt, &c. Auicen secunda tertij, cap. de cur. spasmi, Si spasmus est humidus, oportet ut curetur cum euacuantibus & purgantibus, &c. & cùm uideris sanguinis signa dominantia, tum phlebotoma, &c. Aet. ser. 6. cap. 39, Post uenæ sectionem utendum unguentis lancinantibus, & cucurbitulæ cum scarificatone locis omnibus affectis affigantur: in potu conueniunt apomelli & radicis silphij decoctum, & ipsa trita, & hyssopi decoctum, &c. B. Intellige non tantùm ratione potus, quantum præparationis materiæ. Itidē Paul. & Auic. loc. cit. asserūt. De resolutione postea loquens Aet. loc. cit. inquit, Deinde cataplasmata locis affectis adhibeātur, quæ laxare ac discutere possunt, simúlque lenire. horum autem materia sit fœnugræcum, semen lini, farina hordeacea ac loliacea, &c. Paul. lib 3 cap. 20, Quòd si tetanus ad uetustatem inciderit, in oleum bis quotidie descendere oportet, nec diutius immorari, quum maxime uires conuellat. B. Nota quòd tetanus non differt à conuulsione, nisi ut genus & species, uel si-

cut compositum à simplici. Sunt enim in tetano binæ conuulsiones diuersorum musculorum & neruorum, ad oppositas partes sese trahentium. Auicennas secunda tertij, cap. de cur. spasma. Et ceßio in pelli uulpium & luporum iuuat, & inunctio cum adipibus luporum, & oleo de lilio, si non fuerit febris: & decoctum catulorum, aut seßio in aquis, in quibus decoctæ sint medicinæ subtiles, sicut abrotanũ, aut folia radicis iunci, & calamus aromaticus, & folia lauri, &c. lege eũ fusius, & plura ad balnea & inunctiones spectãtia ab ipso intelliges, &c. De remotione accidentium habes ferè omnes practicantes, sed præcipuè Paulum lib. 3. cap. 19. ibi, Primùm partes quæ contrahuntur, ualenter continendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus: oleo perfricare oportet rutaceo aut sycionio, &c. Itidem Auic. ibi, Et applanetur quod spasmatũ est leniter, &c. Et antea dixerat, Et si fuerit dolor, seda dolorem, postquam cõsideraueris quid sit, & abscinde causã eius. Lege de his Arculanũ. De cura spasmi ex inanitione lo-

quutus est etiam Auic. ibi, dicēs, Conueniētior cura est tina, & inunctio in oleo humido post ipsam, & eius iteratio multotiens. Si autem poßibile est, tina fiat ex lacte: si non, ex aquis, in quibus cocta sint folia salicis, hordeum, uiola nymphea, cucurbita, & citruli: aut sit totum illud ex aqua rosacea, in qua decoct: sint aliqua horum: & si feceris, clysteria fiant ex istis expreßionibus & oleis aliquibus dissolutis, humectantibus & impinguantibus, &c. Itidem Paul. loc. cit. adserit, ibi, Eos qui ex inanitione conuelluntur, oleo uel hydreleo calido fouere competit, &c. De cura per consensum habes plura apud neotericos omnes, quos recensere esset præter longitudinem satis graue. Vide tu Arcul. Marc. Catin. Gord &c. Lege insuper Auic. ibi, In eo qui factus est à percußione, oportet ut administrentur embrocæ quæ laxant, factæ ex hordeo, camomilla, &c. Si fuerit à dolore, seda dolorem, &c. Et si est propter pūcturam, curetur, &c. Et si fuerit à nocumento, propter alicuius rei uenenosæ potum, curetur cum eo quod

cognoscitur in cap. de uenenis, &c.

Obseruationes de sectione venæ.

Aet. ser. 6. cap. 39, Primùm si à repletione fiat, secanda est uena. Auic. de cur. spas. loquens, de sectione uenæ inquit, Non extrahas totum, quod necessarium est ex sanguine: imò retine ex eo aliquid, ut resistat spasmo, & resoluatur resolutione motuum spasmi: & hæc obseruatio etiam habetur à Raze I. contin cap. de spas. &c.

Obseruationes de balneis.

Auic. loc. cit. Et scias quòd lõgitudo spatij moræ in tina est ex eis quæ nocent propter mollificationem uirtutis, tu autem pone multitudinẽ numeri in loco longitudinis spacij, & fac sedere ipsum bis in die, &c. hoc idem annotauit etiam Paul. lib. 3. cap. 20.

Obseruationes in ponendis cucurbitulis.

Auicen. Et ille qui utitur uentosis, oportet

ut utatur ſine ſcarificatione, ſi res eſt leuis: & ſi non ita eſt, ſcarificatio fiat, & loca uentoſarum cuſtodiantur & conſeruentur, ne corpus infrigidetur, &c. Vide de hoc la-*tius* Paul. *AEginet.*

Obſeruationes de aqua frigida.

Paul.lib. 3. cap.20, Frigidæ *ſuperfuſionem, quum ſit (quemadmodum ait* Hippo.) *periculoſiſsima, eóque poſteris credo uituperata, & nos dānamus deuitamúſque.* B. Hæc dicta *ſint in* Marcum Catinariam *, qui per immerſionem aquæ frigidæ curam fieri iubet.* Similiter *de febre prouocādā: nam non ſolùm Auic.ut ſuprà, ſed etiam* Paul. *in hoc loco optimum eſſe inquit præſidium febrem, quæ per initia non fuerit, ſuperuenientem: & hoc contra* Michaëlem Sauonarolam *qui nullo modo prouocandā ait eſſe, quū poſtea noſtri non ſit arbitrij eam expellere.*

Conuulſionem excitantia.

Excitant, *eíque nocent coturnix, helleborus, albus, tribulus marinus.* Prohibent *à pro-*

prietate spasmum iuxta Auicen. & Plinium, Fel adipis, cinis mustelæ, spolium serpentis, storax bibita, &c.

Conuulsionem curantia.

Curant spasmum ex repletione, acorus, assa, aristologia, bdellium, calamentum, chamedrys, castoreum, centum capita, colocynthis, epitimum, euphorbium, galbanum, peucedanum, pyrethrum, satirion, scenoanthos, absinthium, oleum amygdalarũ dul. de been, de piperibus, de costo, de croco, de alchechẽsigi, de semine lini, syrupus de stechade, de betonica, rhodomel, pilulæ fœtidæ, de serapino, de sex rebus Alex. chochiæ, unguentum aragon, balsamum, confectio anacardina, diamuscus, diãbra. lege etiam remedia, inunctiones, &c. iuxta Varig. cap. 10. de dispos. capitis. Item Bartho. Montagnanam cons. 244. in fine: uide etiam Aggregatorem, Arcul. Sauona. Gord. Act. &c.

De prognosticis conuulsionum.

Hippocr. aphor. 2. aphor. 26, Febrem conuulsioni superuenire, melius est quàm febri

conuulsionem. B. Nam si febris superueniat humorem calefaciens, extenuat & dissoluit: si uerò post febrem conuulsio accidat, statim ob sui acutiem uires dissoluens, exitium affert, nisi ab initio quis huic opportunis remedijs resistat. Et aphor. 4. aphor. 5, Ex purgatione superflua, conuulsio aut singultus superueniens, malum. Et aphoris. 4. aphor. 49, In febre non intermittẽte si labrum, uel oculus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel non uideat, aut iam debili existente corpore, quodcunque horum fiat, iam propè est mors. Et aphor. 4. aphor. 57, Qui à conuulsione uel distentione neruorum tenetur, febre superueniente liberatur. Et aphor. 4. aphor. 66, In acutis febribus cõuulsiones & circa uiscera dolores fortes, malũ. Et aphor. 4. aphor. 67, In febribus ex somnis timores uel conuulsiones, malũ. Et aphor. 4. aphor. 68, In febribus spiritus offendens, malum, conuulsionem enim significat. Et aphor. 5. aphor. 1, Conuulsio ex helleboro lethalis. B. Non eam intelligit Hippoc. quæ per consensum oris, stomachi, neque eam quæ per ni-

miam euacuationem accidit, ſed fortè eam, quæ ab impulſa hellebori uirtute, uiolentius neruorum ſubſtantiam exiccat, alioqui fruſtrà legeretur alter aphor. Ex ſuperflua purgatione, &c. Et aphor. 5. aphor. 2, Conuulſio ex uulnere lethalis. B. Quia ad uulnera ſequi ſolet inflammatio, quæ ubi neruos attigerit, conuulſiones accidunt quandoque uniuerſales, ex quibus mors. Etiam aphor. 5. aphor. 3, Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus aut conuulſio ſuperueniẽs, malum. Et aphor. 5. aphor. 5, Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ad horam peruenerit, qua ſoluuntur crapulæ, uocem recuperet. Et aphor. 5. aphor. 6, Quicũque à diſtentione corripiũtur, in quatuor diebus pereunt: ſi uerò hos effugerint, ſani fiunt. B. Morbus hic in primo dierũ indicatoriorũ circuitu finitur, non tolerante diu natura laborem. Et aphor. 5. aphor. 18, Frigidum inimicum oßibus, dẽtibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ, calidum uerò utile. Et aphor. 5. aphor. 57, In fluxu muliebri, ſi cõuulſio & animi defectus aduene-

rit, malum. Et aphor. 5 aph. 70, À quartanis capti, non admodum à cõuulsione capiũtur: si uerò prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. Et aphor. 7. aphor. 9, À profluuio sanguinis desipientia & conuulsio, malum. B. Dictum est conuulsionem ex euacuatione esse malam, sed quanto magis, si ambarũ fuerit conuentus? Et aphor. 7. aphoris. 10, Ab ilio uomitus, singultus, desipientia uel conuulsio, malum. Et aphor. 7. aphor. 13, Ab æstibus fortibus conuulsio aut distentio, malum. B. Intellige pro æstibus siue febrem, siue aerem ambientem, uel feruorẽ, uel cauteria, uel escaram: nam ob neruorum siccitatem hæ proueniunt conuulsiones, quæ difficillimè curantur. Et aphor. 7. aphor. 18, In uigilia conuulsio uel desipientia, malum, &c. Et aphor. 7. aphor. 25, Ex medicamenti potione conuulsio. Et aphor. 7. aphor. 27, Mulieri uterum gerenti si tentio superuenerit, facit abortum. Razes 9. alman. Spasmus qui non repentè, sed suauiter accidit post febrem, aut post multam uentris solutionem, aut multum uomitum, aut

sanguinis fluxũ, malus est, & uix curabilis. Itidem habet Paul. loc. cit. Et Aet. & Auic. Mes. Cur sit hic deterior, quàm distentio est, quia iuxta omnes dimẽsiones cõtrahit. Gal. lib. de tre. & palp. in fine, Conuulsiones, quarum siccitas causa est, minimè medicaberis: nam sic affecti citißimè intereunt, nec medicamẽta sibi ipsis utilia excogitare permittunt: at quæ ex humorum copia, aut ab inflammatione eueniunt, humorum euacuando repletionem & inflammationem proprijs remedijs medendo ipsas curare poteris, &c. Similiter aphor. 5. comment. 7, Conuulsio, quæ fit ab euacuatione, acutißima est & perniciosißima: quæ uerò à repletione neruosarum partium, neque acutißima, neque similiter periculosa.

Authores dissentientes circa conuulsionem.

1 Adserere cum Aristotele, neruos oriri à corde.

2 Adserere, conuulsionũ species esse plures

quàm tres, quum corpus etiam ad dextram & sinistram curuari possit.

3 Adserere, conuulsiones de inanitione non esse semper mortales. Nã pueri, inquit Auic. liberantur à spasmo sicco uelociter.

4 Adserere, omnem conuulsionem de repletione posse semper à febre curari.

5 Adserere, conuulsionis motum à naturali motu non differre.

Confutatio dissentientium circa conuulsionem.

Confutat primum Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. probans duobus medijs non oriri à corde. Primũ per exercitatissimos medicos, qui non cordi in hoc morbo, sed cerebro, uel circa spinam, remedia adaptant. Alterũ ex arte anatomica, in qua euidentissimè cernitur, neruos oriri à cerebro, & non à corde.

Ad secundum respondet Gal. lib. de tre. & palp. cap. ult. enumerans tãtùm tres species, inquit, Huiusce passionis modos hũc quidem emprosthotonum, illum uerò opisthotonum, tertium autem tetanum (ut omnes fatentur)

appellari cognosces, reliquos modos laterales tanquam impoßibiles propter situm neruorum & corporis imbecillitatem, tacens, quos si cognouisset utiles, non utique sicco pede pertransiuisset.

Ad tertium inquit Gal. aphor. 2. comment. 26, Si uerò ex ardentibus febribus totum corpus exiccetur & neruis: deinde ex siccitate conuulsio accidat, hoc maximum est malum, & penè insanabile, cuius ratio ab ipso redditur, &c. Quod uerò dicit Auic. ita intelligẽdũ est, quòd pueri liberãtur à spasmo sicco uelociter: id est, pueri immunes sunt, ne de facili in conuulsionem de inanitione incidãt ob eorum edacitatem, &c.

Obiectio.

Gal. 3. prognost. inquit, Quòd cõuulsio accidens pueris cum acuta febre, facilè curatur, & tamen sequitur febris: igitur non omnes moriuntur.

Responsio.

Duplex est febris. Altera totum corpus & neruosam compaginem desiccans, & hæc est incurabilis & lethalis. Altera est dissoluens

humores pituitosos, frigidos, quæ facilè curātur pueri, & sic intelligit Gal. ibi.

Ad quartum respondet Gal. in lib. de tre. & palp. non curari conuulsiones ex repletione, tantùm ex febre, sed quæcunque tantummodo ex frigidorū humorū copia proueniunt, repletionem tamen euacuādo: sed quæ ab inflāmatione eueniunt, minimè per febres curantur, sed inflammationē proprijs auxilijs: igitur conuulsio de repletione non semper à febre curabitur.

Ad quintum inquit Gal. 3. de loc. aff. cap. 6, Conuulsionem in conuulsis partibus factā hac sola ratione à motu naturali differre, quod præter uoluntatem fit. Naturalis uerò motus uoluntarius est. Et sic differt à motu materiali qui inuoluntariè semper fit.

De Melancholiæ descriptione.

Melancholia est quædam sine febre mētis alienatio ex humore melancholico dependēs. Hæc duplici specie insigni cōstat: altera quā Græci μελαγχολίαν, id est, atram bilem: altera μανίαν, id est, insaniam uocant. Melāncholia ratione locorū affectorū duplex est:

prima, quũ cerebrũ primario affectu afficitur: altera, quũ per consensum uel totius, uel partiũ præcordijs scilicet affectis molestatur, unde præcordialis siue hypochondriaca melãcholia uocatur. Cõplures uerò & harũ existũt differẽtiæ, quas enarrare lõgũ foret. Nã quidã semper ridẽt, nonnulli plorãt, alij mortẽ expetunt: alij mori timẽt, alij futura uaticinãtur, quos ἐνθεαστικοὺς Græci uocãt, &c.

Loci consentientes de Melancholiæ descriptione.

Gal. lib. finit. med. Melãcholia, *est quidã sine febre affectus mentẽ lædẽs, nõ sine graui molestia animi, atq; auersione à rebus charißimis.* Ibi *etiã describitur* Insania, *dũ inquit, est alienatio mẽtis, mutatióq; à cõmuni hominũ ritu ac sanorum moribus, sine febre.*

Auic. Melãcholia, *est mutatio existimationũ & cogitationũ à cursu naturali ad corruptionẽ, & ad timorẽ, & ad malitiã, propter complexionẽ melancholicam, facientem spiritum cerebri syluestrem interius, & faciẽtem ipsum timidum propter tenebras, &c.*

Oribasius aphor. 7. comment. 10, Atra bilis est affectio cerebri, & ex melancholica fit materia, &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Vbi atra bilis in corpore abundat, eam insaniæ speciē, quā Græci μελαγχολίαν uocant, efficit. Quemadmodū alter atræ bilis succus, qui præassata flaua bile nascitur, ferina deliramenta inducit, modò cū febre, modò sine febre. Alexand. Tra. cap. 22, Sed ex loco etiam affecto aliā atque aliā sortitur speciei nomēclaturā: afficitur enim interdum cerebrū primario affectu, nōnunquā per consensum singularū corporis partiū, interdū uētre & præcordijs adflictis, quā speciē hypochondriacā nominant. Gal. 5. de sympt. cau. in fine, Melācholicæ demētiæ uariæ sunt species, prout in ipsis particulatim dolosæ suspectæ'que apparent. In omnibus commune unum habetur, quòd omnes præter rationem mœsti sunt, nec quamobrem tristentur, rationem possunt reddere, ac non pauci eorum mortem, & alia non timenda timere uidentur, &c. Vide fusius infra de signis melancholiæ, &c.

De causis Melancholiæ.

Causæ uel sunt in cerebro, uel extra cerebrũ. Si per se in cerebro sunt, & non ab alijs dependeant partibus corporis, tunc uel sunt initiatrices siue primitiuæ, uel antecedentes, uel coniunctæ. Causæ primitiuæ sunt aër frigidus & siccus, turbulentus, aut calidus siccus adurens, sicut aër æstatis & autumni, cibi potúsque atrabilarij, qualis est caro bubula, caprina, lentes, uinũ crassum, exercitiũ exiccans, ac balneũ, immoderata uigilia, timores, tristitiáque, uehemens studiũ, lõgi carceres, menstrua ac hæmorrhoides oppressæ, &c. Causæ antecedentes sunt mala intemperies, frigida & sicca sine materia, quæ tũ cerebri, tum spiritus animalis complexionem ac substantiam tenebrosam efficit. Itidem facit mala intemperies calida & sicca, nam adurendo eorum substantiã obtenebrat. Itẽ mala temperatura frigida & sicca cum materia melancholica naturali uel non naturali, ut ex adustione sanguinis. Mania similiter ex bile præassata generatur. Causæ coniunctæ sunt, uel ipsa intemperies cerebri frigida &

ſicca, naturalis & non naturalis, melãcholiã ad actũ producẽs, uel ipſa melãcholia in cerebro contenta. Cauſæ uerò per conſenſum à toto corpore ſunt, uel febres quartanæ præcedentes, uel aliæ ægritudines in melancholiam deſinentes. Cauſæ per conſenſum à partibus erunt plures: nam ſi proueniat malum à ſplene, tunc cauſa erit uel eius imbecillitas, ſegregare ac expurgare atram bilem non ualens, aut obſtructio, aut apoſtema, aut mala intemperies. Et ſimiliter intelligito de hepate, ſtomacho, præcordijs, ex quibus humor aut uapor tenebroſus tandem ad cerebrum eleuatur.

Loci conſentientes de cauſis Melancholiæ.

Auic. loc. cit. *Et melancholiæ cauſa aut eſt in ipſo cerebro, aut extra cerebrum.* Aet. ſer. 6. & Paul. lib. 3. cap. 14. & Gal. 3 de loc. aff. ca. 5, *Interdum ſine febre uitiũ eſt, ut in mania & melancholia, id quod modò per cõſenſum, modò primaria affectione, cerebro laborante accidit.* Itidẽ ait cap. 7. B. *Ex hoc*

Galeni loco cognoscitur, quotienscunque ali quid per se & per consensum afficiatur, & hoc exactè discernitur per propria accidentia perpe. De causis primitiuis melancholiæ loquitur Gal. aphor. 3. comment. 20. ibi, Furores enim & atra bilis, & morbi comitiales, & anginæ sunt morbi autumnales. Similiter & comment. 22. eiusdem est sententiæ, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Et quandoque causa generationis eius est aër exterior, & quandoque fiunt in generatione eius cibi generati choleræ nigræ, & ex causis fortibus in generatione melancholiæ est superfluitas tristitiæ & timoris. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Facilè in temperiẽ melancholicam incidũt, qui & uigilijs & multis laboribus, & solicitudine, & tenui uictu fuerint educati. Ad hæc accedunt, si hæmorrhois aliqua restricta sit, aut alia quædã consueta sanguinis euacuatio, aut mulierũ menstrua: insuper si quis usus sit cibis qui suapte natura sanguinem melãcholicum efficiunt, ut caprina bubuláque caro, magisque hircinæ & taurinæ, asinorum ac camelorum carnes. Item uulpinæ, caninæ,

atque magnam uim in huiuscemodi generatione ex lepore cibus est, sed multò magis, ac frequenter limaces comestæ, omnésque terrenorũ animaliũ carnes sale cõditæ. Ex aquatilibus thunni, balenæ, uituli marini, delphini, canis atque cetaceorũ omniũ. Ex oleribus braßica sola ferè: inter legumina lentes, mox panis furfuraceus, & qui ex uitiatis seminibus conficitur. Præterea uina crassa nigráq; aptißima sunt, ut ex ipsis melancholicus humor efficiatur: uetus denique caseus, &c. Vide de his etiã Gal. de atra bile cap. 4. & 6. &c. De causis antecedentibus loquitur Gal. 1. quòd fiat sine materia, aphor. 6. comment. 53. Et Auic. prima tertij, tra. 5, Causa est malitia complexionis frigidæ & siccæ, sine materia permutãte substantiã cerebri, & complexionem spiritus luminosi ad tenebras: aut est cum materia, & illa aut est in uenis, ueniens ad eas ex loco alio, & conuertitur ad cholerã nigram per adustionẽ, aut est materia imbibita in corpore cerebri, &c. Et paulò infrà inquit, Et oportet ut scias, quòd cholera nigra faciẽs melancholiã, quãdoque est

cholera nigra naturalis, aut phlegma, quādo conuertitur in cholerā nigram ob spißitudinem, aut ob aliquā adustionē, quanuis hoc sit rarum & parum, &c. B. Nota ex Manardo in secunda epistola noni libri, pituitam adeò assari non posse in corpore humano, ut nigra in totum euadat. Et Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Igitur ea quam atra bilis constituit, in melancholiam transit: quæ uerò à pituita parta est, in aliam affectionem permutatur, melancholiam haudquaquam efficiens, &c. Gal. 5. de sympt. cau. in fine, Sola autem melācholica demētia à frigidiori succo, ut causa, euenire solet, &c. Et 3. de loc. aff. cap. 7, Prouenit huiuscemodi humor in quibusdam plurimus, uel à tēperie ab initio comparata, uel à cibis in hunc humorē cōuersis. Et paulò antè, Melancholici sunt, in quibus siccitas & frigiditas dominatur, &c. Vide etiam caput sextum de atra bile. Aet. ser. 6. cap. 9, Generatur autem caliditate multa indigena, aut flauam bilem, aut craßiorem sanguinem adassante, &c. Vide etiam Galenum 3. de locis affect. & 2. artis curatiuæ, &c.

Causæ coniunctæ recitantur ab Auicen. loc. cit. ibi, Et unaquæque specierum choleræ nigræ, quum in cerebro est, modo prædicto facit melancholiam. Gal. 5. de sympt. cau. in fine libri, Porrò omne delirium deprauatus est principis facultatis motus, à prauis succis, aut cerebri intemperie ortum habens. Et in fine cap. Quod nobis extrinsecus accidit, quum ambiens nos aër uastißimis tenebris fuerit obscuratus, id melancholicis ab intimo corpore erumpere uidetur, occupante cerebrum, uel ipsamet atra bile, uel uapore quopiam melancholico, &c. De causis etiam per consensum loquitur Galen. 3. de loc. affec. cap. 7. ibi, Interdum cerebro accidit, ut nonnunquam uniuerso in uenis sanguine melancholico effecto, ob commune uitium ipsum quoque lædatur: nonnunquam uerò reliqui corporis sanguine prorsus innocuo, solus qui in cerebro continetur, uel aliũde in ipsum deriuans, aut in ipsomet humor melancholicus genitus est, &c. Et paulò pòst, Sunt etiam nonnulli, qui per febriles morbos melancholicum humorem contraxerunt, &c. Auicen. prima tertij, tract. 5.

cap. de melancho. Cui causa est extra cerebrum, communicat res aliqua ex qua humor aut uapor tenebrosus eleuatur ad cerebrum, & res illa aut est in toto corpore, quũ ei dominatur complexio melancholica : aut præcesserunt ægritudines, quibus succedit melancholia, ut febres temporales & permixtæ: aut quum sit permutatio ex epilepsia: aut est in splene, quum in ipso retinetur melancholia, & non potest ipsam purgare, uel trahere nigram ex sanguine: aut quia in ipso peruenit apostema uel oppilatio, &c. Lege fusius eum, & inuenies etiam caliditatẽ hepatis esse causam, &c. Aet ser. 6. cap. 9, Perducit etiam ad cõsensum cor ipsum ob uicinitatem. Et ibi, Plerunque partes circa præcordia primario affectæ caput ad consensum perducunt, & delirium efficiunt, &c. Galen. 3. de loc. affec. cap. 7, Videtur quidem in ipso uentriculo inflammatio esse: sanguis enim in parte inflammata contentus crassior & atræ bili magis conformis: & sicut ex uentriculo halitus fumosus ad oculos eleuatus suffusorum accidentia efficit, pari ratione subla-

ta ad cerebrum ab atra bile euaporatio, melancholica accidentia excitat, &c.

De signis Melancholiæ.

Signa principij melancholiæ, sunt timor & mœstitia sine causa, solitudinis dilectio, iudicium corruptũ, iræ uelocitas. Signa cõfirmatæ melancholiæ sunt, si quæ cogitare cœpit, ore promat, & permisceat actus & uerba, ut si dicat timere casum cœli, uel putet se esse regem, & sic adest timor & existimatio mala, & sermonis alienatio, solicitudo & angustia, & non timenda timet, &c. Signa melancholiæ in cerebro sunt superflua cogitatio, & assidua solicitudo melancholica, firmúsque aspectus ad terram, uel ad aliã rem. Item capitis, faciei, & oculorum color niger, capilli crassi & nigri, præcedúntq; malæ cogitationes ac insomnia, uel aliquæ cerebri ægritudines, ut epilepsia: nec adsunt indicia per consensum afficientia. Signa, quum à toto per cõsensum fiat, sunt gracilis corporis habitus, qualis est niger, hirsutus, & ex toto melancholicus per naturam uel per acquisitio-

nem, ſicuti per ſolicitudines, uigilias, malorum ciborum eſus, uel per menſtruorum uel hæmorrhoidarum oppreßionē: adeſt inſuper multitudo pilorum uehementer nigrorum atque craſſorū, &c. Signa hypochōdriaca melancholiæ, quam Auicennas Myrachiam uocat, ſunt inflationes, rugitus, ructus acidi, ardor, & hypochondriorum grauitas, aluus reſtringitur, uomitus, dolor uentriculi, & propriè à cibo, quouſque digeſtum ſit. Accidunt etiam ex acceptione cibi multa accidentia, quæ facta digeſtione minuuntur, iuuantúrque à uomitu, ructu, flatibus, & excretione alui, ac à concoctione. Signa humorum, ſi fuerit atra bilis ſanguinea, primùm inſaniunt cum riſu uero uel ficto, nec ulla adeſt mœſtitia: ſi melancholia fuerit pura, tunc mœrent, plorant, mortem expetunt: ſi bilis peraſſata, tunc uehementer inſaniunt, effrænes ad modum ferarum euadunt, & uiolenter homines uerberant, &c.

Loci conſentientes de ſignis Melancholiæ.

Hippoc. aphor. 6. aphoriſ 23, *Si timor atque*

mœstitia longo tempore perseuerent, ex eo atra bilis significatur. Auic. prima tertij, tra. 5. ca. de sig. melāch. Signa principij melācholiæ sunt, existimatio mala & timor sine causa, & uelocitas iræ, & dilectio solitudinis, & tremor, & uertigo, & sonitus, & tinnitus & propriè in myrach, &c. Razes 9. alman. Quum alicui malæ cogitationes sine causa acciderint, & timor, & mœstitia in eo præualuerint, est principium melancholiæ. Galen. 3 de loc. affect. cap. 7, Differunt inter se melancholici: nam omnes timent, mœrent, uitam damnant, odio habent homines, sed non omnes mori cupiunt. De signis cōfirmatæ melācholiæ loquitur Auic. loc. cit. ibi, Quum autem confirmata est, tunc adest timor & malitia existimationis, & angustia, & solicitudo, & alienatio sermonis, & fastidium propter multitudinem uentositatis, & species timoris ex eis quæ non sunt aut sunt, penè infinitæ. Nam quidam timent casum cœli supra se, alij quòd terra eos absorbeat, alij timēt latrones, & quandoque imaginantur se factos reges, &c. Razes loc. cit. At si quæ cogitare

cœperit, ore promat, uerba sua actúsque permisceat, iam perfecta est melancholia. Faciũt quoque ad hunc locum quæcunque ex Gal. in 5. de sympt. cau. & 3. de loc. affe. ca. 7. suprà recitata sunt. Itidẽ habet Paul. lib. 3. ca. 14. & Aet. ser. 6. ca. 9. ibi, In summa melãcholia multiformia deliria sunt ob particulares corruptas imaginationes, non pauci mortem timent, &c. De signis melãcholiæ in cerebro lege Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Quum autem propria melãcholiæ accidentia auctiora uidentur, circa uẽtriculum uerò nulla, aut pauca admodum sunt, haud ab re existimaueris primitiuam in cerebro affectionem consistere, ob atram bilem in ipso congestam, &c. Aet. ser. 6. cap. 9, Cognitio an totum corpus melancholicum sanguinem habeat, an iuxta solum cerebrum talis sit, nigriores & hirsuti, & qui uenas amplas habent, aptißimi sunt ad atræ bilis generationem: interdũ homines rubicundi in melancholicam temperiem transeunt, similiter & flaui, præsertim ubi uigilijs, laboribus pluribus & curis, & tenui uictu, aut melancholicis edulijs usi fuerint, &c.

Vide etiam quæcunque suprà ex Galeno de causis primitiuis uerba fecimus. Itidem adserit Auicen. loc. cit. ibi, Signa eius quæ in cerebro est, sunt propriè superfluitates cogitationis, & aßiduatio solicitudinis melācholicæ, &c. De signis per consensum totius corporis loquitur Paul. lib. 3. cap. 14. ibi, Peculiares melancholiæ notæ sunt, gracilis corporis habitus, niger, hirsutus, & ex toto melancholicus uel natura, uel acquisitione per solicitudines, uigilias, &c. Auicen. loc. cit. Eius quæ facta est communitate totius corporis est nigredo corporis, & arefactio, & retentio eius quod euacuatur ex splene & stomacho, & quod euacuatur cū periodis, ex ano, & menstruis, &c. lege Gale. 3 de loc. aff. cap. 7. Facit etiam mentionem de signis melancholiæ hypochondriacæ, 3. de loc. affect. cap. 7. ibi, Quúmque circa uentriculum prima incœperint accidentia, ipsísque auctis melancholica sequatur affectio, deinde alui deiectione, & uomitu, & proba cōcoctione, ructibúsque leuetur is qui laborat, hypochondriacum flatuosúmque morbū ipsum nominabimus, &c.

Auicen.loc.cit.Signa myrachiæ sunt, grauitas in myrach, & attractio ad superiora, & nausea inseparabilis, & malitia animæ, & corruptio digestionis, & eructuatio acetosa, & sputum humidũ, & rugitus, & exitus uentositatis, &c. Lege eum fusius.lege etiã Paulum lib.3.cap.14.ibi, *Qui hypochondriaca laborant, habent cruditates, acidos ructus, ardorem, & ipsorum grauitatem, præcordia sursum conuellũtur, &c.* Razes 9.alman. *Quòd si cum melancholia fuerit dolor uentris, & inflatio, & malus color, & digestionis corruptio, & uomitus acetosus, &c.* De signis humorum loquitur fusius Auicen.loc.cit.ibi, *Et cholera nigra faciens melancholiam, quando est cum sanguine, est cum gaudio & risu, & non comitatur ipsam tristitiam uehemẽs, & si est cum cholera, tunc est cum agitatione & læsione & dæmonio, & est similis maniæ: & si fuerit cholera nigra, pura, tũc aderit cogitatio plurima, & audaciæ minus, nisi moueatur & rixetur, & habeat odium cuius nõ obliuiscitur, &c.* Lege etiam Paul. lib.3.cap.14.ibi, *Si quando flauæ bilis supra*

modum exustæ in nigram fiat mutatio, &c.

De cura Melancholiæ sine materia.

Quum dictum sit suprà, cerebrum uel primario affectu uel per consensum laborare, & quòd primarius affectus uel ab intẽperie nuda, sine humorum cõplexu, uel cũ humoribus complexa perficiatur, idcirco primùm de cura eius qui sine materia fit, agamus. Hæc igitur mala temperies triplici scopo remouenda erit: primùm alteratione, cum ijs præsertim, quæ cerebrum & cor roborant: secundò, cum euacuatione & diuersione: nam si quispiam humor fuerit in fluxu, euacuari debet ac diuerti: tertiò cum sympt. remotione. Alteratio fiet cum humectantibus calidis uel frigidis, prout in discrasia expediet, roborantibus tamen spiritus, cor & cerebrum. Spiritus simpliciter roborant oua, uinum, aqua carnis: spiritus & sanguinem purificant margaritæ, capillus ueneris, fumus terræ, &c. lapsum temperamenti cordis emendant, si sit frigidus muschus, ambra, melissophyllon, borago: si calidus, camphora, rosæ, sandali, acetosa, uiola

nimphæa, coriãdrum, coralli. Euacuatio *fiet per ſimplicia uel per compoſita : ſimplicia ſunt helleborus niger, aloes, agaricus, colocynthis, epithymum, ſena, myrobalani, chebuli, lapis lazuli, lapis armenius, ſerum lactis, &c.* Compoſita *ſunt, diaſene, confectio hamech, hiera* Hermetis, *hiera* Iuſti, *pilulæ de lapide lazuli, pilulæ indæ, decoctum ſenæ epithimi, &c.* Remotio *ſympt. uerſatur circa uigiliarum remotionem, cum ſomniferis tã intrinſecus quàm extrinſecus adhibitis.* Caueãt *ſibi ab imminentibus periculis, ne alta petentes, interdum ſe præcipitent, uel ne arrepto ferro, alios percutiant, uel ſemetipſos interimant, &c.*

De cura Melancholiæ cum materia.

Cura malæ cõplexionis cum materia in cerebro per ſcopos quinque abſoluitur: primò, per ſex rerũ nõ naturaliũ inſtitutionẽ: ſecundò, per materiæ præparationẽ: tertiò, per euacuationem: quartò, per reuulſionẽ ac deriuationẽ, tum à cerebro, tũ à corde, ad alia membra minus principalia: quintò, per reſolutio-

nem residui cerebri, ac cordis roborationem. Victus ratio in melancholia sit calida & humida, magis tamẽ humectans quàm calefaciens, sitque probi succi, concoctu facilis: uitentur quæcũque atrem bilem generant, de quibus suprà in causis primitiuis satis copiose à Galeno dictum est. Commendantur uolucres montanæ nõ pingues, oua gallinarum mollia, pisces petrosi, carnes hœdinæ, & lactentium animalium: uitẽtur animalia in stagnis degentia. Potus sit uinum tenue, album, non uetus: abstineant à copia potus, ne cibi ex uentre fluitent, acetum à cibo commendatur: somnus non prohibeatur, imò cum remedijs sæpe arcessendus est, uicem motus leues frictiones suppleant, coitus uitetur, & sudor copiosus: in accidentibus animo caueant mœrorem & tristitiam, sed sonoribus cantinellis ac modulationibus lætificentur, uitẽntque cogitationes, &c. Præparatio materiæ fiet per syrupos & per decocta. Syrupi sint de pomis, de epithimo, de fumo terræ, de lupulis, de uiolis, de succo boraginis, de cortice citri, &c. Decocta sunt ex epithimo, sena, polypodio la

pulorum, thymo, fumo terræ, boraginis, menthæ, calamo aromatico, mellissophyllo, macis, rosmarino, xyloaloe, &c. Euacuatio, si materia in capite contineatur, non fiat per uenæ sectionem, nisi uel copia sanguinis adsit, uel præseruationis gratia id fiat, sed potius per atram bilem subducentia eam moliemur, prout suprà dictum est. Reuulsio & deriuatio fient per enæmata, frictiones, cucurbitulas, de quibus aliàs satis copiosè uerba fecimus. Resolutio residui per intrinseca & extrinseca perficietur. Extrinseca erunt balnea, sacculi & epithemata, balnea uel naturalia, sponte scaturientia, uel artificialia, cum herbis prædictis parata. Sacculi quoque parantur ex floribus buglossæ, boraginis, mellisophylli, rosarũ, & cum been albo & rubro, sandalis, garyophyllis, &c. Similiter epithemata cũ debitis aquis & pulueribus cordi dicatis componantur. Intrinseca sunt saccharum buglossatum, boraginaceum, rosaceum, uiolaceum, addendo ijs aliquid diamusci dulcis & electuarij de gemmis, &c.

De cura Melancholiæ per consensum.

Cura melãcholiæ per consensum binis intensionibus præseruatiuis potius, quàm curatiuis perficitur, quarum altera cauet, ne hic humor abundet: altera cerebrum roborãdo, efficit ne quid in se recipiat: & si quid receperit, id expurgando à se expellat. Humor non abundabit, si per sectionem uenæ, (præsertim atra bile uniuersum corpus occupante) uel per purgantia pharmaca superius habita patiens euacuetur, præparando tamen interim ac alterando, prout in discrasia expedit: rursúsque repurgando, deinde reuellendo ac diuertendo cum cucurbitulis, lotionibus, aut menstruorum uel hæmorrhoidarũ euocatione, & in fine resoluẽdo siquid supersit, &c. Roboratur cerebrum cum humectantibus calidis uel frigidis, prout morbus requiret, tam intrinsecus, quàm extrinsecus applicitis, sicuti fieret epithema cum rosis, nenuphare, folijs salicis, uiolarum, boraginis, mellissophylli, stechadis, & hœdino capite, &c.

Loci consentientes de cura Melancholiæ sine materia.

Auic. prima tertij, tra. 4. ca. de cur. mel. Si melancholia fuerit ex malitia complexionis singularis, frigidæ aut siccæ, sufficiet ut administres calefactionem cordis cum lætificantibus, è medicinis de musco & theriaca, & metridato, & similibus, & cura caput cum eis quæ dicta sunt in cap. de stoliditate, &c. Gal etiam 3. de loc. aff. ca. 7. de cura melancholiæ sine materia loquitur, ibi, Interim monendi sunt amici, qui me curantem uiderunt, frequentibus balneis, uictúque humido, boníque succi, nullóque adhibito præsidio huiuscemodi morbum me curasse, ubi nondum ob longum temporis tractum nocuus humor euacuationi resisteret, &c. Arcul. in 9. alman. nouem modos roborandi ac alterandi spiritus & cor docet, quem tu fusius uidere poteris. De cura in cerebro cum materia loquitur ibi Auicē. prima tertij, tra. 4, Si est ex materia melancholica in cerebro confirmata, tunc thesaurus curæ est tres res: prima euacuatio materiei: secunda, ut administres

cum euacuatione humectationem aßiduam cum embrocis & oleis calidis: tertia, ut administres confortationem cordis in complexione frigida cum calidis lætificantibus, &c. De *uictus ratione lege* Aet. *ser.* 6 *ca.* 10. *ibi*, Post *balnea cibos damus concoctu faciles, flatus exortes: plerunque conueniunt panes in clibano cocti probè parati, uolucres non pingues, non uirosæ, montanæ, oua gallinarum mollia, pisces petrosi, & molles carne, uitetur in stagnis degentia & in paludibus.* Ex *carnibus conueniunt hœdinæ & lactentiũ animalium, & magis extremæ partes probè concoctæ.* Vinum *sit tenue & album, & non ualde uetus.* Nec *aceruatim detur inter cibum, nec magna copia exhibeatur, ne cibi in uentre fluitent, &c.* Paul. *lib.* 3. *cap.* 14. *etiam de uictu facit mentionem, ibi*, Victus *omnibus melancholicis confert probi succi & mediocriter humidus: uitanda sunt, caro bubula, & quæcũque atram bilem generant, &c.* Itidem Auicen. *ibi*, Sumat *cibos laudabilis chymi, humectatiuos ualde, & fiat augmentum in hoc, ut corpus eius tenerescat cum cibis cõuenien-*

tibus, &c. Lege cum fusius. Razes in Diuis. Potet uinũ album, subtile, clarum cum aqua plurima. Aqua sit boraginea, inquit Guai. De præparatione materiæ habes Aet. ser. 6. cap. 10. ibi, Optimum est pulegij decoctum sæpe bibere, & ante purgatoria, & post. Mesu. cap. de Melanch. Fac ut cadat digestio æqualiter in materiam, quoniam est cura uera, &c. Hippoc. in lib. de atra bile, Primùm quidẽ bona digestio curæ sit, deinde purgatio. Et Auic. loc. cit. Incipe à digestione. Et paulò infrà laudat syrupũ, in quo semina flatus discutientia decoquantur. De euacuatione melancholiæ loquitur Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Nam ubi uniuersum corpus sanguinem melancholicum continet, curationem à sectione uenæ incipere oportet: ubi uerò solum cerebrũ sanguinis detractione æger non indiget, quanuis ob aliam fortè causam mitti poßit, &c. Itidem adserit Aet. adiungens, Ni præseruationis gratia detractionem faciamus. Auicen. prima tertij, cap. de cur. mel. Amplius euacua in principio rei, cum medicinis lenibus, in quibus recipiuntur epithi-

mũ, pulpa colocynthidos, & scamoneæ parũ. deinde cum decoctione, in qua sit epithimum & agaricũ: & postea si non cõfert, administra hieras magnas, deinde helleborũ, sed cũ timore & cautela: quæ si non cõferunt, rursus reitera, & in omni hebdomada euacua uice una, &c. B. Nota melãcholicos ob grauitatẽ humoris per inferiora purgari debere, unde Hipp. apho. 4. aph. 9, Melãcholicos plenius inferiores eadẽ ratione contraria apponentes, unde dixit ἀδχολέρως pro σφοδρῶς, id est plenius, pro fortius, quũ humor de sui natura ad exitũ sit ineptus. Paul. lib. 3. ca. 14, Purgentur per initia epithimo uel aloe. Aet. ser. 6. ca. 10, In quibus uitiati humores magis redũdãt, agrum purgabis per hierã Ruffi aut Archigenis aut Iusti. Cõducit etiã sero lactis aluũ subducere, quod à lacte per cocturã separatur. B. Modus segregãdi lac à sero habetur non solùm hîc ab Aet. sed etiã à Diosco. ca. de lacte, ubi etiam modũ bibendi demonstrat. De reuulsione & resolutione loquitur Auic. ibi, Quúmq; purgaueris, attẽde ad cor, cum his quæ multotiens diximus, & ad-

ministra masticationes, gargarismata, & odoramenta bona, muscum, & ambram, & alseniati, & xyloaloen, &c. B. Alseniati sunt species aromaticæ, ut gariophyllũ, & similia. Mesu. Secundum regimen est faciens resolutionem cum mediocritate. uide Arcul. & cæteros practicantes de resolutione, &c. De cura per consensum lege primũ illud Paul. Morbum qui ex totius corporis consortio trahit originem uiribus ualentibus, à sanguinis missione curare incipies, & interposito tempore uiribus recollectis inferius purgare conuenit, & si hæmorrhoidibus aut mensibus suppreßus morbus proueniat, horũ purgationem moliemur. Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 9. ibi, Quum igitur totum corpus melancholicum sanguinem habuerit, &c. Itidem Auicen. loc. citat. ibi, Nam si uides uenas plenas, qualitercunque sit cholera, nigra est sanguinea: phlebotometur igitur ex nigra, &c. Lege etiam Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. De aliis intẽtionibus habes plura iuxta modernos authores, pro resolutione utitur tripheræ. ʒ. iij. epithimi. ʒ. i. hieræ. ʒ. s. Aet. theriaca præsertim hye

me & uere. De roboratione cerebri lege Auicen. ibi, Succurres illi cum eis quæ caput infrigidant, & humectant ipsum ac confortant, ut non recipiat quod peruenit ad ipsum ab aliјs, &c.

Obſeruationes in cura.

Auicen. prima tertij, tract. cit. Oportet ut cura eius fieri incipiat, antequam confirmetur, quoniam facilis eſt in principio, & praua & difficilis cùm eſt cõfirmata: ſitque ſtudium tuum in humectando, magíſque in calefaciendo. Itidem ait Aet. ſer. 6. cap. 10. ibi, Incipientem affectionẽ curare oportet, &c.

Obſeruationes de cibo.

Auicen. loc. cit. Et prohibe ne comedant poſt cibum illum alium, & ab intermiſsione cibi ſuper cibum iam corruptum, & alienent è ſe fabas, carnes ſalitas, lentes & caules, & uinum craſſum & nouum, & omne ſal, & omne ſalſum, & acre, & acutum, & quod eſt uehementis acetoſitatis: ſed ſumat pingue, & dulce, & cibos generatiuos ſanguinis laudabilis, &c.

Obſeruationes de euacuatione.

Meſu.cap.de melancho. Tria in euacuatione annotanda proponit. Primum, ut non ſemel laborioſam & ſubitaneam euacuationem faciamus, ſed pro temporis interſtitio: nã ſubitanea ac uiolenta euacuatio uix à natura regulatur. Secundũ, quòd ſolutiuũ ſit cõmenſuratũ, non excedens mediocritatẽ. Tertium, non ſpolietur à rebus lenientibus & humectantibus. Hoc idem ſentit Auic.ibi, Euacuato in rei principio cum medicinis lenibus, &c. B. Adde tu quòd pharmacũ in ſe habeat aliquid ex medicinis membra principalia & ſpiritus roborantibus, &c.

Obſeruationes de ſectione venæ.

Gal.3 de loc.aff.ca.7, Quũ ſperaueris in uniuerſi corporis uenis, melancholicum ſanguinem contineri, quo certiorem habeas notitiam, mediam cubiti uenam ſeca, quæ cõmunis eſt: quòd ſi fluens ſanguis nõ uideatur melancholicus, ſtatim ſupprimatur: ſi uerò talis appareat, euacua, quantum pro laborantis corporis habitu ſatis eſſe conieceris, &c. Iti-

dem Aet.ca.9.adſerit. Auic.loc.cit.Amplius ſi phlebotomas, & inuenis ſanguinē ſubtilē, non retineas ſanguinē propter hoc,quoniam multotiens in ipſa præcedit ſubtilis. Et ſimiliter oportet ut amplifices phlebotomiam,ut nō effluat quod ſubtile eſt,& retineatur craſſum. Meſu. Si ſanguis exuberat in toto,& uenæ plenæ ſunt,euacua ex uena nigra,& poſt ipſam ex baſilica,& hoc in melancholia: in mania uerò fac econtra :incipe à baſilica, deinde ex uena nigra, & poſt has phlebotoma ex ſaphenis,&c.

Obſeruationes de alteratione.

Arcul.& Marc.Catin.Fac quòd alteratio non uirtute ſolùm, ſed etiam numero euacuationi correſpondeat,ita ut nō fiat ſtatim, ſed ſucceſsiuè,ut dictum eſt.

Obſeruationes de reſolutione.

Auicen.loc.cit. Non adminiſtrentur pura reſolutiua,ut non incraſſetur humor propter reſolutionē purā,&c. Et paulò poſt,Quúmque adminiſtras embrocas, nō eſt uia ad miniſtrandum infrigidantia pura ſuper caput,

&c. Intellige in mania, &c. Michael Sauo. *Diuretica in hoc casu sunt suspecta, ex eo quod tenue educunt, & crassum aptum in melancholiam conuerti relinquunt, &c.*

Melancholiam incitantia.

Inducunt melancholiam & maniam carnes uaccinæ, nimius anacardi usus, allium, hyosciamus, lentes, solatrum fluuiale, uitis alba, & quæcunque sanguinẽ crassum efficiũt.

Melancholiam curantia.

Curant melancholiam, absinthium, epithimum, fumus terræ, borago, buglossa, lupuli, anacardi, aurum, margaritæ, calamus aromaticus, sena, helleborus niger, eupatorium, mellissophyllõ, matricaria, scylla, stechas, thymus, myrobalani chebuli & nigri, ozimum fluuiatile, diasene, confectio hamec, confectio esdra Nic. *ius galli decrepiti, serum lactis, pliris, arcoticon* Nic. *rosata magna* Nic. *dianacardinum, serapio. 8. antido. mitridatum, lapis armenius, lapis lazulus, pilulæ indæ, pilulæ de lap. lazuli, sal indũ, saccharũ buglo-*

ſaceum, boraginaceum, roſaceum, muſcus, lætificans almans. electuarium de gēmis, & mille alia quæ arte parari poſſunt. Vide de hac re Varignanam cap. 8. tra. 2. plura compoſita afferentem uide etiam Montag. conſ. 47. de ægritudinibus cap. Vide inſuper Arcul. Michaël. Sauo. & Gord.

De prognoſticis melancholiæ.

Hippocr. lib. de atra bile, Morbus hic quū nondum ferè incœpit, curari debet: nam inueteratus, difficulter curatur ac tractatur. Cognoſces eſſe confirmatum ex ſignis ſuprà poſitis. Et aphor. 6. aphor. 53, Deſipientiæ quæ cum riſu fiunt, ſecuriores: quæ uerò cum ſtudio, periculoſiores.

Obiectio.

Quomodo eſſe poteſt riſus in melancholia, quum dictum ſit, mœrorem & triſtitiam eſſe eius accidentia?

Reſponſio.

Duplex eſt riſus, fictus & uerus, ſed de hoc lege Gentilem & Arcul. qui de hac re fuſius ſermocinantur, intelligéque ſecuriores pro

minus periculosas. Et aphoris. 6. aphor. 21, In insanientibus si uarices uel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio. B. Fit solutio, natura ad ignobiliores partes humorem melancholicum transmittente. Auic. cap. de Malan. Si accidat casus appetitus, tunc ægritudo est mala: & si accidant in corporibus eorum ulcera, tunc mors est propinqua. Si uerò cholera nigra appareat in egestione, uomitu, urina, in coloris cutis lentiginibus & panno & ulceribus, scabie, uaricibus, elephantia & cursu, quod ex ano profluit, est signum bonitatis: quia hæc signa omnimodam à sanguine discretionem ostendũt, &c. Et aphor. 6. aphor. 56, In morbis melãcholicis ad hæc periculosi decubitus stuporẽ corporis uel conuulsionem uel furorem uel cæcitatẽ significat. Et aphor. 6. aphor. 2, Atra bile uexatis & renum paßionibus hæmorrhoides superuenientes bonum. Auic. prima tertij, tra. 5, Præparati ad hoc sunt trauli, & syllabam multotiens repetẽtes, antequam dictionem proferant, &c. & hæc ægritudo plus accidit uiris, sed in mulieribus est dete-

rior, & multiplicatur in iuuenibus & senibus. Et plurimum melancholiam habens est spleneticus, & ægritudines, quibus succedit melancholia, sunt sicut febres temporales & mixtæ, & melancholia accidens successione alterius ægritudinis calidæ, facilis est curæ, ita ut embrocationibus remoueatur, &c. B. Trauli dicuntur qui proferre non possunt r & s, ob humiditatem linguam mollificantem. Dixit accidere plus uiris quàm mulieribus, quia calidiores sunt uiri fœminis. De successione huius morbi per alias ægritudines lege 3. prognost. tex. 29. in comment. Gal. &c. Hippocr. de morb. uulg. Melancholici magna ex parte morbo comitiali laborant, & econtra. B. Quia habent communem causam, idcirco facile alter in alterum mutatur, &c.

Authores dissentientes circa Melancholiam.

1 Adserere, in hoc morbo idem esse affectum & causam.

2 Adserere, in omni specie melãcholiæ sectionem uenæ congruere.

3 Adſerere, pituitam adeò aſſari poſſe, ut melancholia efficiatur.

4 Adſerere, Melancholiam cõfirmatam ſine controuerſia poſſe ſanari.

5 Adſerere, humorem melancholicũ, qui eſt fæx ſanguinis, non differre à melancholia.

Ad primum: Gal. lib. 2. artis cur. Melancholiæ nomen à cauſa ipſum faciente prouenit, & humor, qui ipſius eſt cauſa, melancholia ab omnibus dicitur. Igitur ſicuti differt cauſa ab effectu, ita hic affectus à ſua cauſa, & ſic idem non erunt.

Ad ſecundũ: Gal. 3. de loc. aff. ca. de melan. Vbi uniuerſum corpus ſanguinẽ melancholicũ continet, curationẽ à uenæ ſectione incipere oportet: ubi uerò ſolum cerebrũ, infirmus ſanguinis detractione non indiget, in omni igitur ſpecie ſectio uenæ non congruit.

Ad tertiũ: Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Igitur ea quã atra bilis conſtituit, in melãcholiam tranſit: quæ uerò à pituita parta eſt, in aliã affectionem permutatur, melancholiã haudquaquam efficiens.

Ad quartũ: Alex. cap. de melanch. Si con-

firmatur hic morbus, cerebrum ad ſui naturam mutat, & æger ad aſſumptionem medicinarum fit inobediens, &c. Hippocr. lib. de atra bile, Non curatur confirmatus, quia in inſaniam ſæpe conuerti ſolet. Idem etiã Aet. & Auic. adſerunt.

Ad quintum: Gal. lib. de atra bile & de plenit. circa finem, Porrò dum ea ueluti fæx ſanguinis permanet, neque adhuc acida facta eſt, ſatius forſan ſit, humorem melancholicum illam appellare, nondum melancholiam: ſed melãcholicum potius humorem ſolemus appellare, quando propè acceßit, ut in melancholiam uertatur. Melancholia uerò dicitur, quæ iam atra bilis eſt, & ſic per hæc uerba inter ſe differunt.

De Ophthalmia.

Lippitudo, Græcè ὀφθαλμία dicta, eſt annatæ tunicæ inflammatio rubore caloréque plurimo, ac punctionibus eueniẽs. In hoc genere continetur etiam perturbatio ſiue uacillatio, à Græcis τάραξις dicta, quæ nihil aliud eſt, quàm oculi humiditas cum calore & rubore naturæ alieno, ob extrinſecã cau-

ſam forinſecus adueniẽte. Sequitur etiã tertia ſpecies ophthalmiæ, à Græcis dicta χήμωσις, Arabicè alguardenegi, & fit quotieſcũque ab inflammatione uehementi utræque palpebræ ita inuertũtur, ut uix oculi ab ipſis contegantur.

Loci conſentientes de ophthalmia.

Gal. 1. de diff. mor. cap. 13, Lippitudo eſt membranæ, quæ ceratoidi tunicæ adhæret, phlegmone. Itidem de part. art. med. cap. 3. ait, & in lib. finit. med. Eſt, inquit, phlegmone circa oculos cum rubore & plurimo calore, & motu difficili, ac punctionibus nata. Auic. tertia tertij tra. 1, Ophthalmia alia eſt uera, & alia ei ſimilis, quæ nominatur cõturbatio & uacillatio Ophthalmia uera eſt apoſtema in cõiunctiua: & alia quidem eſt, quæ eſt apoſtema ſimplex, non pertranſiens terminũ: & alia eſt quæ magis eſt pertrãſiens termini in magnitudine, in qua ſuperabũdat albugo ſuper pupillã, & tegit eam, & prohibet clauſionem, & nominatur chimoſis, & apud nos alguardenegi, &c. B. Ex his intel-

lige tres esse ophthalmiæ species: prima est τάραξις, quæ leuis est: nã remota eius causa, remouetur: secũda ophthalmia, quę est apostema simplex, non pertrãsiens terminũ, & in ea est uenarũ exuberatio, fluxus & dolor: tertia χήμωσις, quæ est ophthalmia magna, pertransiens terminũ in magnitudine, in qua superabũdat albugo super pupillã, &c. Amplius scito omnes oculorũ morbos esse in triplici differẽtia, scilicet ex phlegmone, fluxu, & ulcerationibus. Quid sit phlegmone iam declaratũ est. Fluxus uerò est tenuium delatio humorum citra uolũtatem quæ cohiberi non potest. Vlceratio uerò est ceratoidis ruptio ab ictu uel à ualida inflãmatione oriẽs. de his uide Galen. lib. fin. med. Habet etiam unaquæque oculi tunica morbos à quibus afficitur, quæ separatim à Paulo & in uno capite ab Aetio declarantur. De his uide etiam Manardũ epist. 2. lib. 7. Loquitur insuper Gal. de his primo de diff. mor. cap. 13. & 4 de sympt. cau. circa principium. Paul. lib. 3. cap. 22. τάραξις est oculi humiditas cũ calore & rubore naturæ alieno, nõ ex corpo

re, sed à foris adueniente causa. Gal. lib. fin. med. Chemosis est ambientis oculum mēbranæ, quod album quoque appellatur, extuberatio, albæ carnis persimilis, &c. Vide etiam Paul. loc. cit. ibi, Chemosim uocant, &c.

De causis ophthalmiæ.

Causæ initiatrices sunt puluis, fumus, sol, aër, uel quæcūque ex sex rebus non naturalibus, & sibi annexis oriūtur. Causæ antecedētes sunt sex, sanguis, bilis, pituita, atra bilis, materia aquosa & flatuosa. Causæ coniunctæ sunt, hi humores ophthalmiam ad actum producētes, aut inflāmatio, aut alius quispiā tumor. Causæ generationis ophthalmiæ binæ sunt, prima fit cum materia ex superfluitate alimēti annatæ tunicæ paulatim cōgeritur, aut ipsum alimentum non probè concoctum in ea permanet, & apostema efficit. Secunda est, cùm materia per modum fluxus à capite per uenas & arterias, musculos ac neruos opticos siue intrinsecè siue extrinsecè ad annatā oculi tunicam se cōfert, aut quum ab alijs corporis partibus materia trāsmittitur ad oculū iam debilē ob eius tēperaturam,

uel à generatione existentem. Causæ doloris oculorum in inflammatione fiunt aut ex acrium humorum influxu, aut à distentione tunicarum repletarum, aut à crassis humoribus & à flatuosis spiritibus, &c.

Loci consentientes de causis ophthalmiæ.

Galen. in lib. de ocu. cap. 8, Ophthalmia *quæ uisum turbat triplex est, cuius causa uel est exterior, ut sol, fumus, puluis: uel interior, sicut humores ad coniunctiuam fluẽtes. Paul. lib. 3. cap. 22,* Perturbatio *oculi fit à foris aduenĩete causa, ut à sole, fumo, puluere, oleo, &c. Auic. tertia tertij, tra. 1, itidem ait, ibi, Fit à causis extrinsecis facientibus in ipso botor, & rubificantibus oculum, sicut à sodæ adustiua, à sole, puluere & fumo & frigore, & propter constrictionem ipsius, &c.* De *causis antecedentibus loquitur etiam Auic. loc. cit. ibi,* Quum *ophthalmia sit apostema, & omne apostema fiat à sanguine, uel à phlegmate, uel à melancholia, aut à cholera, aut à uẽtositate, tunc similiter ophthal-*

miæ causa non euacuatur ab una istarum causarum, &c. Alex. lib. 1. cap. 23. idem ait, ibi, Considerandum cuiuscemodi sit περίττωμα, id est superfluum, utrum ex humore atrabilari, sanguineo, bilioso, pituitosóue ortũ sit, &c. Lege etiã omnes ferè practicãtes, de hac rè loquẽtes. Quòd autẽ humores ophthalmiam ad actum producẽtes sint causa coniuncta, patet ex Auicen. dum dicat, Sed aduentus eius plurimùm est propter cursum materierũ, & multitudinẽ uaporũ, &c. De causis generationis ophthalmiæ lege etiã Auicen. ibi, Et quandoque humor apostemãs generatur in ipso, & quandoque est adueniens ei à cerebro, secundum semitam catarrhi, per uiam uelaminis intrinseci, &c. lege hunc locum uberius, & plura ad rem facientia inuenies. Lege etiam Alexan. lib. 1. cap. 23 ibi, Diligenter prospiciendũ est, unde nam quod redũdat in oculos, ex solóne capite, an ex uniuerso corpore manet: mox per arteriásne an per uenas, siue per utrasque in eũ sese locũ recipiat, &c. De causis doloris ophthalmiæ loquitur Auic. ibi, Violentia

doloris ophthalmiæ aut eſt propter humorē mordicātem & corrodentē tunicas, aut propter humorem plurimum extenſiuū, aut propter uaporem groſſum, &c. Gal. 12. meth. doloris cauſas in genere longo ſermone inueſtigat, quæ breuiter ita ſe habent: Omnis dolor aut ob uehementem & aceruatim irruentem alterationem fit, aut ob cōtinuitatis ſolutionem. Continuitas ſoluitur ruptione, contuſione ac corroſione. Hæc uerò uel ob diſtentionem, aut grauitatem, aut mordacem qualitatem producuntur. Si igitur nil extrinſecus ſit, quod diſtendat, grauet & corrodat, tunc diſtētio ab interno humore multo, aut à flatu concluſo, aut à plurima ſiccitate oritur: grauitas à dura aliqua magna aut graui mole corpori extra illapſa contingit, aut ab interno aliquo magno ac graui tumore, mordax qualitas ex humoribus acribus ac mordacibus prouenit: alteratio autem per uehementem fit caliditatem aut frigiditatem, ſiue ſpirituum ſiue humorum ſiue partium ſolidarum: quæ omnia in omni dolore conſideranda ſunt, uide illum tu uberius.

De signis ophthalmiæ.

Signa communia ophthalmiæ sunt, tumor, grauitas, dolor & rubor. Signa ueræ ophthalmiæ sunt, quum album oculorum in ruborem mutatur cum fluxu lachrymarum, & lippitudine in angulis oculorum lachrymalibus collecta. Signa temporum ophthalmiæ sunt, si materia ab humore oculi proueniens, aquea & tenuis fuerit, tunc est morbi principium: si uerò crassescat, & ad album tendat, erit morbi incrementum: si palpebras, quas Græci βλεφαρὰς dicũt, adglutinat, erit morbi consistẽtia, præsertim si lachrymarum copia præcesserit: si uerò hæc omnia minuantur, erit morbi finis. Signa humorum sunt, & primò sanguinis, oculi rubor & tumor, & uenarum plenitudo, temporum pulsatio, dolor potius extendens quàm pungens, gramæ & glutinationes apud somnum fiunt. In biliosa adest punctura uehemens dolórque adurens & uehemens, rubor oculi paucus, lachrymæ tenues & acutæ, quandoque exulcerantes & per somnum non agglutinantur, tumórque paruus uisitur. In pituitosa adsunt tumor,

parua caliditas, rubor ad albedinem decliuis, cum pauco dolore & multa grauitate, glutinationes iuxta somnum fiunt, & color faciei est albus. In melancholica, dolor debilis, grauitas cum offuscatione, exiccatio cum perseuerantia, paucitas glutinationis, & minutæ sunt gramæ & paucæ lachrymæ. Signa flatuosæ ophthalmiæ sunt, extensio sine grauitate, ruboris paucitas sine lachrymarum fluxu. Signa perturbationis sunt, leuitas curæ, & causæ præcedentes, & quantitas apostematis primitiui. Signa, quando fit non per cõsensum, sed per essentiam, in capite sunt, dolor capitis præcedens & grauitas, &c. Si à consensu uentriculi præcessit uomitus, nausea, &c. Signa fluxus humoris per partes exteriores sunt, frons extenta, uenæ exteriores plenæ, &c. Si per intrinsecas, tunc præcedit frequens sternutatio, dolórq; ab intima parte oculi, antequam ophthalmia appareat, &c.

Loci consentientes de signis ophthalmiæ.

Signa communia tetigit Gal. 2. de loc. aff.

cap. 7. ibi, *Inflammatis partibus accidit ut rubescant, tendantur, renitantur, intumescãt, & doleant.* uide de his Arcul. in 9. alm. De signis ueræ ophthalmiæ meminit Razes 9. alm. ibi, *Cùm ea, quæ in oculis alba sunt, & in rubedinem mutata fuerint, fluxerintque lachrymæ, & in angulis oculorũ lachrymalibus lippitudo collecta fuerit, dicimus tunc ægrum pati ophthalmiam: & quanto plus symptomotum uehementia aut ipsorum adfuerit minoratio, tãto magis erit opththalmiæ fortitudo uel debilitas.* Signa temporum ophthalmiæ habentur ex Auic. tertia tertij, cap. de sig. opht. ibi, *Cúmque palpebræ conglutinari incipiunt, tunc iam maturationis adest propinquitas: dum uerò perseuerat fluxus aquosus, est initium adhuc, &c.* Vide in hoc latius Arcul. & Sauo. De signis humorũ loquitur Alex. lib. 1. cap. 23. ibi, *Sanguis cognoscitur, quum sanguineo colore omnia tincta sint, uultúsque cum rubore suffunditur, receptacula sanguinis plena uisuntur, grauitas sentitur, functiones solitæ segnius perficiuntur, lachrymæ nec mordaces nec acres*

erunt, &c. Notæ bilis sunt biliosa complexio, lachrymæ mordaces, non solùm hirquos qui à Græcis κανθοὶ dicuntur, exurentes sedant genas, & quascunque partes attingunt, &c. Auic. loc. cit. Sanguineam ophthalmiam significant color oculi, exuberatio uenarum, & pulsatio temporum, &c. Vide fusius etiam de alijs humoribus: & nota quòd Arabes per lippitudines superfluitatem quartæ concoctionis in oculo intelligunt, & quandoque accipitur pro illa humoris parte, quæ oculum infestat ut Razes, & quas uocat Aet. glutinationes & granas. Arabes dicunt lippam, &c. De signis perturbationis meminit Auic. ibi, Pòst dicamus, quòd conturbatio cognoscitur leuitate sui, & causa sui, & quãtitate apostematis, &c. Similiter de signis per consensum & per essentiam, ibi, Ophthalmiam in capite significat sola grauitas capitis, & si est cum communitate stomachi, associatur ei nausea & conturbatio, &c. Signa fluxionum per partes exteriores habet Paul. ibi, Fluxiones extra caluariam notant uasa in fronte & temporibus distenta, & caput ue-

luti reuinctũ, tum quòd ex agglutinamentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint, & fluoris impetus prorogetur, & sternutamenta non-nunquam molestè elidantur, humorem sub calua contineri censendum est. Itidem ait Auic. Si uia fluxus à cerebro ad oculum non est nisi per uelamen extrinsecũ, tunc frõs est extensa, & uenæ exteriores sunt plenæ, &c.

De cura perturbationis.

Perturbatio per eius causæ ablationem curatur, & si quid doloris remanet, per alterationem in cõtrarium reijcitur. Nam impressio calidi per frigida, frigidi per calida facilè remouetur, &c.

De cura veræ ophthalmiæ.

Quinque in cura occurrunt scopi, uidelicet uictus ratio, reuulsio & deriuatio, humorum præparatio, euacuatio, & symptomatũ ablatio. Victus sit in principio parcus, boni succi, facilè cõcoctilis, uitentur acetosa, salsa, coitus, motus, potus uini, præsertim in principio: laudãtur somnus, aër obscurus, alui excretio

aßiduus. Reuulsio & deriuatio fient per sectionem uenæ saphenæ communis & cæphalicæ ab eodem latere, præsertim si plethorica fuerit dispositio. Fiet etiam per frictiones à supernis partibus ad infimas descēdentes, uel per cucurbitulas uel per clysteria & pilulas soluentes, ut Razes. Præparatio humorum fiet in calido humore cum frigidis tenuem humorē incrassantibus, ut cum syrup. de papauere rosaceo, iuiubino, de granatis, &c. In frigido, cum calidis ut rhodomelle, oxymellite simplici, &c. Euacuatio perficitur rursus uel per sectionem cephalicæ eiusdem lateris, uel per soluētia pharmaca: soluūt humorem calidum pilulæ aureæ aggregatiuæ, electuariū de succo ros. Decoctum myrobalanorum, citrinorum casia, mana, rheub. Soluunt frigidū pilulæ chochiæ, diaturbit, diaphinicon, electuarium indum, confectio hamech, &c. Ablatio symptomatū completur doloris causam auferendo, & cum anodinis mitigando, & ad leuia stupefacientia usque perueniendo, &c.

De cura locali ophthalmiæ.

Cura localis triplex est: prima repellit materias ad oculum fluentes cum frigidis stypticis, ut oculus non recipiat in principio morbi. Secunda *est repulsio admixta resolutioni conueniens augmento & statui.* Tertia *est pura resolutio conueniens postremæ status parti & declinationi.* Exempli *gratia, primò ophthalmiæ calidæ apponatur albumen oui cum aqua rosacea: in secunda parte principij sief, album sine sarcacolla: in augmento sief, album cum sarcacolla: & tandē addatur aliquid aquæ fœniculi uel decoctionis fœnugræci, melliloti s. citoniorum, &c. Commendantur etiam in resolutione balneum & merum, &c.*

Loci consentientes de perturbatione & vera ophthalmia.

Aet. ser. 7. cap. 3, Perturbationes oculorū facillimè curantur, si æger à causa lædente discedat, ut à sole, fumo, & alio simili, &c. Auic. in cura conturbationis & ophthalmiæ

leuis quæ cursu eius procedit. Sufficit quandoque causæ abscißio, ut si fuerit à repletione sanguinis, aut alterius humoris cũ euacuatione, &c. Lege hũc locũ fusius. Paul. loc. cit. Facilimè discutitur, si obseruentur omnia quæ foris accidẽtia lumẽ perturbare possunt, item parciore cibo & aluo de facili respondẽte, &c. De uictus ratione in uera ophthalmia loquitur Aet. ser. 7. cap. 8. ibi, Alimenta danda sunt leuia, concoctu facilia, & ad digerendum uentri cõmoda, urinã cientia, nihil acre & salsum habentia, aut craßi humoris, &c. Itidem ait Auic. tertia tertij, Causa est communis in regimine ophthalmiæ, materialis est minoratio cibi, & ipsius exiccatio, & electio eius quod generat humorem laudabilem, & alienatio rei quæ est malæ digestionis, & alienatio coitus, & motus, & potus uini, & cõmestionis acetosi & salsi. &c. Similiter & Paul. lib. 3. cap. 22. adserit. ibi, Per initia cõuenit nihil assumere, &c. De reuulsione & deriuatione locũ habes in Auic. ibi, tertia tertij, cap. 10, Quòd si materia fuerit sanguinea, adhibebis uentosas post phleboto-

niã, & aßiduabis fricationẽ extremitatum, &c. Et cap. 9, Interdum administrentur caputpurgia, & quæ per nares materiei partẽ extrahunt, &c. Paul. lib. 3. ubi περὶ ἐπιφορὰν ῥεύματα agit, Post generales, inquit, corporis euacuationes, medicamẽtorũ usus est, quæ per nares atque os pituitã eliciũt: caput etiã attõdetur, & incisa cute exasperabitur. huc etiam spectãt quas in capite χειρουργίας administramus ἀγγειολογίαν φημὶ καὶ ἀρτηριοτομίαν ὑποσπαθισμόν τε καὶ περισκυφισμὸν, καὶ καῦσιν κατὰ τῆς κορυφῆς ἕως ὀστέων, καὶ σικύαι κατὰ τὸ ἰνίου μετὰ ἐγχαράξεως. reuellere scilicet possunt impetũ fluoris, &c. De humorũ præparatione loquitur Mes. ca. de ophth. ibi, Quinta res est alteratio & digestio eius quod est trãsmissum, & intelligitur tã de extrinseca, quàm de intrinseca alteratione. uide in hoc casu Arcul. Catin. Gord. &c. De euacuatione, quã eradicatiuã uocãt, meminit Aet. ser. 7. ca. 8. ibi, Vbi oculorũ disterio fuerit, & multus rubor, & ad cõtactũ resultus, & ardor, & lachryma multa & calida, tũc sectio uenæ adhibẽda erit, humera-

lis appellata, ita ut animi deliquiũ succedat, quo dolor eximatur, & feruor inflãmationis extinguatur, &c. Aet. cap. 9, Si uerò uniuersum corpus humoribus uitiatu fuerit refertum, tunc iuxta redundantem & affligentem humorem euacuandum. Nam si pituita magis aquosa redundauerit, exhibe pharmacum ex euphorbio, & sic de reliquis. Auic. tertia tertij, cap. 9, Et oportet, si fuerit ophthalmia uehemens, ut fiat phlebotomia, usquequò timeatur lipothymia. Et paulò pòst, Si ægritudo sit chronica, tunc facienda est phlebotomia ex lachrymalibus, & phlebotamandæ sunt ambæ arteriæ quæ sunt post aures, &c. Et si materia fuerit cholerica, euacuabis post phlebotomiam cum eo quod educit cholerã, &c. Et cap. 2, In ophthalmia frigida oportet ut euacuetur humor frigidus, & quandoque necessarium est reiterare, &c. De ablatione symptomatum habes Paul. cap. 22, Interdum semen papaueris ad leniendum dolorem miscetur, si magna neceßitas doloris est, etiam opij pauxillum adhibetur. Auic. loc. cit. Et quandoque doloris uehementia facit neces-

sariam stupefacientium adhibitionem, sicuti succi pomorũ, mandragoræ, lactucæ, papaueris, & aquæ sumach, &c. Similiter & Mes. cap. de ophthalmia inquit, ibi, Sextam rẽ cõplent administrationes medicinarũ dolores sedatiuarũ, &c. Hip. aphor. 6. aphor. 31, Dolores oculorum meri potio aut balneũ, aut uenæ sectio, aut medicamẽtum epotũ soluit. B. Intellige quòd ad remouendũ dolorẽ oculorũ alij pharmaco soluẽte indigent, alij sectione uenæ, alij fomẽto, alij potu uini, prout eorum exigit dispositio: nõ enim omnia hæc auxilia eidẽ homini adhiberi iubet. Cõpetit uini potus, quũ ut crassos humores attenuet, & interdũ transmutet & euacuet, tũ quia facit ut somnus cõcilietur, & sic per accidens dolores sedat. Balneũ competit, etiã si dolor tumore molli & laxo, uel à fluxu calido minus fieret: balneũ enim partim dolorẽ remouet, partim signũ est rei demonstratiuum. Quòd uerò sectio uenæ dolorẽ sedet & purgatoriũ pharmacum, iã manifestum: nam remouendo causam, dolor ipse etiã remouetur, idcirco in ophthalmia unicus tãtũ erit medẽdi scopus,

ut scilicet inflammatio remoueatur, quæ nec amoueri poterit, nisi causa à qua dependet, & ipsa auferatur: hoc autem fiet per uentris solutionem ac uenæ sectionem, &c. De cura locali loquitur nõ solũ Mesu. sed & Gal. & Paul. Mes. cap. de ophth. In principio morbi repercußiuis utendũ, in quibus sit facilitas: deinde resolutiuis, ita ut perueniatur gradatim, & cum succeßione paulatim ab eo quod est repercußiuum usque ad resolutiuum. Gal. 4 de compos. med. per loc. cap. 2, Adhibenda sunt pharmaca repulsoria non exasperãtia, id est, non uehementem sortita adstrictionẽ, sed quæ tũ propria sua substantia sunt moderatiora, tũ lenitiui liquoris, &c. Auic. tertia tertij, ca. 10, Quúmque repuleris materiã per euacuationem & attractionem & apocrustica, tunc gradatim tendas ad maturatiua, & sint in primis mixta apocrusticis. Est ergo conueniens in primis eorum commistio cũ aqua rosacea, & aqua fœnigræci est bona maturationi, sedatiua doloris, & est maturatiuo dignior, & non est in ipsa attractio. Postea transi ab his ad decoctionem melli-

loti, in qua ſit diſſoluta ſarcacolla alba, nutrita in lacte mulieris & aſinæ: quúmque deſcẽdere incœperis, adde in adminiſtratione reſoluẽtium, quod ſit fortius, ſicuti ſarcacolla in aqua fœniculi uel fœnigræci, & adminiſtra balneum, ſi ſciueris cerebrum eſſe mundum, & da in potu poſt cibum per aliquas horas aliquid uini antiqui puri in parua quantitate &c.

Obſeruationes in ophthalmia.

Gal. 4. de compoſ. med. per loc. cap. 2, Manifeſtum eſt omnia pharmaca huiuſcemodi affectionem curantia ſub communem omniũ inflammatorum curationem cadere, aſſumeréque neceſſariò quidpiam pro partis ipſius natura, quæ excellẽtem mollitiem, & ad hoc ut lædatur aptitudinem, ſuper omnem totius corporis cutem nacta eſt, propter ſenſus ſubtilitatem & ſubſtantiæ raritatem, &c. Auicen. loc. cit. cap. 9, Et penitus oportet, ut nõ ſit in medicina adminiſtrata in oculo & propriè in ophthalmia aſperitas, nec qualitas ſaporis acetoſi aut acuti. Et paul. infra,

Et oportet ut patiens ophthalmiã uel rheumatiſmos ad oculos, deuitet inũctionẽ capitis & deſtillationẽ alicuius olei in aurẽ, &c.

Obſeruationes de repercuſſione in ophthalmia.

Aet. ſer. 7. cap. 4, Quicunque oculi ſecundum naturam uenas amplas habent & ſanguine plenas, itẽ qui glauci ſunt, omnino non ferunt collyriorum adſtrictionem, quoniam repellentia oportet ut ſint frigida & ſtyptica. Vnde fac repercuſſiua, ne nimia infrigidatione infrigidẽt, quia oculũ congelaſcunt, & uiſum auferunt. Secundò fac ut oculum roborent. Auic. loc. cit. Et oportet inquantum poſſibile eſt, ut retardetur collyriorum adminiſtratio uſque ad tres dies, & ſufficiat regimẽ prædictum ex euacuationibus & attractionibus materierum ad extrema, &c. Et paulò infrà, Oportet ut in principio non adminiſtrentur inſpiſſatiua fortia, & quæ ſunt uehementer ſtyptica, quoniam inſpiſſant tunicas, & prohibent reſolutionem, & magnificant dolorem, & propriè cùm dolor fuerit fortis,

&c. Hoc idem confirmat Aet. ser. 7. cap. 9. ibi, Repulsoria collyria quũ sint ferè uiribus frigidiora, obstructionem & corporum condensationem faciunt: & dum humorum materias concludunt, maximas inflammationes & graues dolores inducunt, &c. B. Intellige obstructionem fieri, si materia in oculo contenta fuerit frigida: nam in calida & tenui corrodente maior audacia erit in administratione stypticorum, inquit Auic. Imò non est malum apud me, inquit, uti opio: ipsum enim sanat celeriter. uel intellige repulsoria esse mala, quotienscunque materia ex uelaminibus intrinsecis ad oculum fluxerit, unde Auic. Quum initium est ex uelaminibus intrinsecis, cura est difficilis. lege Paul. & Mes. de hac re plura loquentes, &c.

Obseruationes de lacte adhibendo in dolore ophthalmico.

Aet. ser. 7 cap. 10, Qui lac pro ouo infundunt uolentes dolorem obtundere, decipiuntur. Nam lac à caliditate in oculo præter

naturam facile alteratur, & acrius euadit, unde perparuo solatio diuturnam affectionem propinant, &c. Auic. loc. cit. Non est cõuenïens, ut dimittatur destillatio lactis in oculo tempore lõgo, imò oportet ut remoueatur & renouetur omni hora, &c.

Obseruatio de resolutiuis.

Auicen. *Resolutiua in principio ophthalmiæ uehementer deuita, & oportet ut intendas ante omnia ad mundificationem lippitudinis cum facilitate, & non noceas oculo, &c.*

Ophthalmiæ nocentia & visum debilitantia.

Nocent *oculis acetum, amylum, fumus argenti uiui, semen canabis, folia castanearum, caules, coriandrum, crocus, lac, lactuca, oliuæ, opium, ozimum, pisces, portulaca, & quæcunque his uersibus ioci gratia annotauimus:*

Hæc oculis multũ, sol, puluis, fumus & æstus,
Ventus cum fletu, uina, uenúsque nocent.
Acria ne mãdes, nec quæ sint plena uaporũ,

Nec cepas, lentes, allia, porra, fabas.

Zoar primo, theiſir tra.8. cap.21. inquit capita gallinarum à proprietate cauſare cæcitatē. Item damnat carnes ſiccas, ſalſas, pinguedinē craſſam & uiſcoſam, & propriè porcinam, ſuperfluúmque animi & corporis laborem, &c.

Ophthalmiæ curantia & viſum roborantia.

Valent ad ophthalmiam, abſinthium, aloes, flomos, uerbena, camphora, album oui, pſyllium, opium, roſa, ſarcacolla, mellillotum, fœnugræcum, ſemperuiua ſumach, portulaca, Sief *album* Mes. *puluis albus* Haly. *21 anti. emplaſtrum ex pomis coctis, zucharo, & aqua roſacea, addendo aliquid camphoræ. uide* Montagn. *cōſ.63.* Vide *etiam* Varig. *tra. 3. cap.8. Item* Gord. Sauon. *&* Arcul. *&c.*

De prognoſticis ophthalmiæ.

Hip. *aphor.6. aphor.17, Lippientem alui profluuio corripi bonum.* B. *Quia humorum abundātia euacuatur ſimul, & ad inferiora*

retrahitur, dans nobis exemplum, ut in lippitudinibus aluum nos quoque ſubducamus. Auic. Et ophthalmia eſt uelocioris ſtatus, in qua lachrymæ magis currunt, & quæ acutiorem habet mordicationem, & tardioris, quæ eſt magis ſicca. B. Cognoſcitur an longo uel breui tempore ſit lippitudo duratura, aut à multitudine materiæ ad oculum fluente, aut ab oculi imbecillitate, aut à uiarum latitudine, quaſi longo durauerit tempore, ulcerationem uel oculi interitum pronunciat. Hip. aphor. 3. aphor. 12, Si hyems auſtralis & pluuioſa fuerit, &c. Et in fine, Lippitudines ſiccæ fiunt, &c. Lege inſuper aphor. 13. & 16. & 21. eiuſdem lib. 3. Auic. loc. cit. Si initium ophthalmiæ erit ex uelaminibus intrinſecis, cura eſt difficilis, & omnis ægritudo, quæ fit per communitatem uelaminum exteriorum eſt magis ſalua, &c.

Authores diſſentientes circa morbos oculorum.

1 Adſerere, uiſionem fieri extra mittendo, & non intus ſuſpiciendo cum Platone.

2 *Adſerere, ſectionem uenæ non conuenire in omnibus ophthalmiæ ſpeciebus.*

3 *Adſerere, in doloribus oculorum ſtupefacientia eſſe ualde utilia.*

4 *Adſerere, balneum in ophthalmia minimè prodeſſe.*

5 *Adſerere, oculos eſſe complexionis igneæ, quum maximè luceant.*

Confutatio diſſentientium circa morbos oculorum.

Ad primum reſpõdet Ariſt. in lib de ſenſ. & ſenſa. quòd impoßibile ſit, fieri extra mittendo probat. Præterea Auer. 3. collig. *Si uiſio, inquit, fieret extra mittendo, ſequeretur quòd in obſcuro uideretur, ſicut in luce, neq; lux ut medium, neque rethe, nec tunicæ opus eſſent in uidendo, neque deſtructo aliquo iſtorum uiſus deſtrueretur.* De his uide *Ariſt. loc. cit. interrogantem* Empedoclem, *quomodo uiſus extẽderetur uſque ad aſtra, ſi quid corporeum foret, quod ab oculis emittitur. lege de his fuſius* Conciliatorem *different.* 64. &c.

Ad ſecundum: Auic. tertia tertij, cap. 9, Et

phlebotomia ex cephalica eſt conueniens omnibus ſpeciebus eius. Item Razes 9. alman. cap. de oph. In principio curationis minuenda eſt ſemper cephalica: & quanto fortior fuerit ophthalmia, tanto plus eſt minuẽdum de ſanguine. Itidem ait Mes. Et ſic in omni ſpecie conueniet, ſi non ratione euacuationis, ſaltem ratione diuerſionis, &c.

Ad tertium: Gal. aphor. 6. commen. 31, Si talia ſint debilia, tunc fluxiones non reprimunt uehementes: ſi uerò ſint ualde ſtupefacientia, ut ex eis maximam oculi inflammationem non ſentiant, tunc neceſſarium eſt, ſimul uim uiſoriam offendi, adeò quòd ceſſante inflammatione uel debiliter uel nihil omnino uideant: ſimul autem & quandam prædurам diſpoſitionem, quæ difficulter ſanari poßit, in oculorum tunicis derelinqui, & ſic per Galenum nullo modo ſunt utilia.

Ad quartum: Gale. eodem commen. Securißimum eſt fomentum, & omnino aliquam afferens utilitatem, uel tanquam ſignum ad cognitionem, uel tanquam cauſa ſanitatis. Nam ſi nihil influit omnino in oculos fomen

tum, contentam in ipsis superfluitatem dissol uens, sanitatem restituit: si uerò adhuc influit, suo calore affert aliquod leuamen, & paulò pòst dolorem auget, & tunc fit signũ dignoscitiuum, & sic utroque modo summopere confert, ut Gal.

Ad quintum respondet Arist. de sen. & sensa. & quinto de generatione animalium, dicens, Quòd oculus est complexionis aqueæ, quia aqua est impreßionum susceptibilis, nec potest esse ignea, quum ignis nimium agitetur, & de facili resoluatur, nihil penè retinens. Igitur non complexionis igneæ: uerùm oculus, quoad eius spiritus naturã ignis obtinet, sed in ipso simpliciter dominatur aqua. Nam cõstat, quòd tactus & gustus terræ attribuũtur, oculus aquæ, auditus aeri, olfactus igni: ex fumali enim uaporatione perficitur, quæ ignea esse perhibetur, &c. Lege tamen de hac re Concil.

De oculorum suffusione.

Affectus, qui à Latinis Suffusio, à Græcis ὑπόχυμα, ab Auic. aqua, à uulgo cataractæ dicitur, est inter crystalloidem & corneam

circa pupillam humoris aquei concretio, quæ ubi perfecta fuerit, uisum impedit. Hanc aliqui cum glaucomate idem putarunt sese decipiẽtes: nam hypochyma sicuti est aquosi humoris cõcretio, ita glaucoma est naturalium humorum in cæsium colorem mutatio. Præterea in glaucomate nil prorsus, in suffusione aliquantulum cernitur.

Loci de suffusionis descriptione.

Gal. lib. finit. med. Suffusio est humoris aquosi inter crystalloiden & corneam concretio. Aet. ser. 7. cap. 51, Suffusio est præterfusio humorum circa pupillam congelatorum, ut ubi perfecta fuerit, uisum impediat, &c. Paul. lib. 3, Hypochymata humorum dicimus effusionem, qui inter tunicam ceratoidem & crystalloidem concrescentes impediunt. Auicen. tertia tertij, ca. 18, Descensus aquæ est ægritudo oppilatiua, & est humiditas extranea, stans in foramine uuæ inter humorem albugineum, & syphac, & corneam. Quare prohibet penetrare formas ad uisum. B. Aduerte quòd una & eadem infirmitas est catara-

cta, suffusio, aqua, gutta, & imaginatio apud Arabes. In hoc tamen differunt, quia imaginatio est tanquam suffusionis principium, in quo id uideri imaginamur, quod uerè nõ est: Aqua uerò & gutta est, quum in modum aquæ uel guttæ suffusio uideatur. Nam dum currit, & in compreßione digiti dispergitur, aqua dicitur: dum uerò firmari incipit, gutta: at quum iam dudum firmata est, uocatur cataracta. Aet. loc. cit. Glaucedo est crystallini humoris in cæsium colorem mutatio. Itidem ait Paul. loco nuper cit.

De causis suffusionis & eius speciebus.

Causæ uel fiũt primario affectu in oculo, ex nutrimento huius partis non bene conuerso, aut superfluitate nutrimẽti non resoluta: uel fiunt per consensum capitis humiditatem hanc ad oculum transmittentis, uel ex uaporibus oris uentriculi ad oculos eleuatis: deinde à frigiditate oculorum in humiditatẽ conuersis. Species suffusionũ uariantur in quantitate & qualitate & loco. In quantitate, quia interdum tãtæ molis est, ut integram in

oculo obstructionē pariat: interdum tam parua, ut non totum lumen occupet, sed per partem res uideantur: interdum etiam ita crassa est, ut nihil in lumine cōprehendatur, interdum adeò subtilis ac tenuis, ut res quidē, sed ueluti sub nube cernantur. Ambæ hæ curam non admittunt cum acu, sed tantùm quæ inter has species media quodāmodo fuerit. Species in qualitate sunt multiformes ratione coloris. Nam quædam aëri, quædam uitro sunt similes: aliæ sunt albæ, aliæ uirides, aliæ flauæ siue citrinæ, &c. Differunt loco, quia aliæ fiūt in tunicis, aliæ in humoribus. In tunicis, quū aliquod uestigium siue occultum siue manifestū ab ophthalmia uel ab alio morbo relinquitur, uel quum adeò crassescunt, ut uisio impediatur. In humoribus, quum uel eorum substantia fiat humiditas aquosa, uel eorum complexio colorem inalteret, & nutrimentum transmutet, &c.

Loci consentientes de causis & speciebus suffusionis.

Gal. 4 de loc. aff. ca. 2, *Sunt & alij oculo-*

rum affectus, quibus ei per consensum adueniunt, unde subdit: Igitur accidētia suffusorū uisis similia uidentur, oculis nulla propria affectione molestatis, sed aut oris uētriculi, aut cerebri cognatione id accidere solet, &c. Et 1. de loc. affe. ca. 2, Accidit nonnunquam, ut efficiens causa pertransiens non firmum in particulā faciat effectum, ueluti quum suffusioni similia quædā oculi imaginantur, collecto in ore uentriculi tenui excremento, unde uapores quidam subleuati, deinde circunuenti à uisifica facultate similes imagines mouent, quales per suffusiones apparere consueuerunt: idq; maximè solet euenire ijs, quibus oculorum humor exquisitè purus est, aut uisifica facultas quàm facillimè sentit. Et 3. de loc. aff. ca. 1, Itaque affecto stomacho oculi similibus infestantur casibus, quales in suffusionibus apparere solēt: dicendum est, illos pati, elato ad cerebrū ab humoribus in uētriculo contentis, fumoso quopiam uapore, &c. De his lege etiam in fine cap. 7. eiusdem lib. & quomodo consensus fiat, intelliges. Gal. 4. de sympt. cau. cap. 2, Facultas uisifica offen-

ditur uel neruo ad oculum descendente affe-
cto uel cerebro, &c. lege fusius totum hoc ca-
put. De speciebus suffusionum loquitur Gal.
4. de sympt. cau. cap 2. ibi, Haud aliter acci-
pienda sunt ea, quæ de aquosi humoris quan-
titate, substantia & colore diximus, &c. A-
uicen. tertia tertij, cap. 18, Et ipsa quidem di
uersificatur in quantitate & in qualitate. In
quantitate quandoque est plurima, & oppi-
lat totũ foramen, & nõ uidet oculus aliquid:
& quãdoque est pauca, quia oppilat partem
eius, & dimittit partem detectam, &c. Gal.
in lib. de ocul. cap. 12, Huius color aquæ est
diuersus: quædam enim acri aëri, quæ uitro
assimilatur, alia est quasi alba, &c. Itidem
ait Aet. ser. 7. cap. 51. Auicen. loc. cit. Diuer-
sitas in qualitate quandoque est in essentia,
quoniam alia est subtilis & clara, & alia est
crassa ualde: & quandoq; est in colore, quo-
niam alia est aërei coloris: alia alba, & est
margaritalis, &c. Gal. 4 de sympt. cau. ca. 2.
quòd aliã per locum affectũ fiat diuisio, de-
mõstrat, dicẽs: Vnus affectus ad tunicã ipsam
rhagoiden spectat, alter ad humorem tenuem

effusum, qui inter crystalloiden & rhagoiden medius existit. Quod etiā intelligendum est de ceratoide: unde paulò infrà adserit, quòd si ceratoidis tunica craßior densiórque fuerit, hebetem efficit aciem: si uerò humidior ac densior, non hebetem solùm obtusúmque reddit uisum, uerùm etiam efficit, ut qui sic affectus est, putet se per tenebras, aut nebulā, aut per fumum res ipsas intueri, &c. Itidem ait Auic. ibi, cap. 9, Nam aut existit in tunicis, aut in humoribus. Quæ existit in tunicis, est, ut sit super tunicam corneam uestigium occultum ualde, quod remāsit à uariolis aut ophthalmia, &c.

De signis suffusionis.

Signa præcedentia sunt, ut qui sic affectus est, ueluti quædam caliginosa, uel paruos culices, uel fumosa, & nebulosa uidere uideatur, aut circa lucernas circulos uel duplex lumen se intueri arbitretur: quæ imaginationes uariantur in quantitate, quia paruæ uel magnæ: in essentia, ut crassæ, tenues, occultæ: in situ, ut raræ, densæ, nebulosæ: in figuris, ut

sunt granosæ, muscosæ & capillares, &c. Signa absolutæ suffusionis cognoscuntur ab artis perito, & per longitudinem tẽporis: rarò enim pertransit sex menses, similiter signa colorum per se manifesta inspicienti apparent. Signa ipsius obstructionis cognoscuntur in compreßione oculi: nam si statim aperto oculo uideatur diuidi, ac in partes separari, tunc est suffusio subtilis ualde: si uerò nullo modo moueatur, sed in se remaneat, erit crassa ac densa, nec per acum ambæ admitti poterunt: si uerò dilatari, sed non in partes diuidi uideatur, ea est quæ per acum curam recipit. Signa loci obstructionis cognoscuntur, si clauso altero oculo pupilla alterius aperti dilatetur uel constringatur, indicat non esse obstructionem in uijs spiritualibus, per quas ab uno in alterum fit transitus, & hoc præsertim, quum maxima ac craßißima non fuerit suffusio. Cognoscitur etiam esse inter pupillam & ceratoiden, si pupillæ uisio impediatur. Signa quando fit per consensum sunt, quia si à toto, adsunt febres, ad quarum augmentum suffusiones augẽtur, & ad earũ re-

cessum declinant: si à stomacho, aucta stomachi mala dispositione crescunt, & remota remouentur: uel si in utroque æqualiter oculo apparitio fuerit, tunc cataracta erit ex consensu stomachi: si uerò fuerit in uno tantùm oculo, uel in utroque, sed diuersimodè, erit ex cerebro, &c.

Loci consentientes de signis suffusionis.

Aet. *ser. 7. cap. 51, Præcedentia signa sunt ueluti culices parui, caliginosa quædam oculis sæpe obuersari uidentur, quidam piliformia uident, alij ut lanarum flamenta, aut aranearum texturas, aut circa lucernas circulos: dum uerò augetur affectio, augentur & ipsa accidētia, &c.* Auicen. *tertia tertij, cap.* 19, *Signa portendentia aquam sunt imaginationes prædictæ, & quòd accidit cum eis conturbatio sensibilis, & quòd imaginantur res luminosæ, sicut cādelæ duplices.* Et capite 9, *Imaginationes diuersificantur in quātitate, & sunt paruæ uel magnæ: uel in sua essentia, & sunt grossæ, subtiles, &c.* De *signis ob-*

structionis an sit curabilis, loquitur Alex. ca. de aqua, ibi, Quãdo paßio fuerit cõfirmata, & fuerit curabilis, signũ erit, quòd dum aspicitur oculus, uel pupilla uidetur clara, & cedit dilatationi, cũ premitur digito aut instrumento, deinde redit ad ipsum & non frangitur, &c. Auic. tertia tertij, cap. 18, Et illa quæ magis susceptibilis curæ ex parte eßẽtiæ est, subtilis: quæ cùm eam conspexeris, & super ipsam digitis tuis compreßionem feceris, separabitur uelociter, deinde redibit & aggregabitur. Paul. lib. de ocu. ca. 12, Quãdo cataracta sit curabilis, sic dignoscitur: Si uno oculo clauso pupilla alteri⁹ dilatetur, poßibile est sanari: sin autem, minimè. Causa, quia neruus concauus, quo uisibilis spiritus ad pupillã ducitur, oppilatus est: & sic signa habes loci obstructionis. Hoc idẽ habes ex Auic. loc. cit. ibi, Inter aquã & oppilationẽ intrinsecam distat, &c. De signis per consensum loquitur Gal. 4. de loc. aff. cap. 2. ibi, Distinguendum utrũ à cerebro, an à uentriculo hæc affectio proueniat: primùm ex eo, quòd alter oculus, uel uterque similiter uisis occupetur:

nam si utrique oculo hoc accidat, affectus erit ex uëtriculo. Distinguendum etiam est ex tempore: nam si per plures dies uel mẽses suffusionis accidentia apparuerint, & nihil tenebrosum in pupilla uideatur, tunc ab ore uentriculi affectus procedit: sed si perpetuò hæc apparitio perseuerauerit, nec aliqua suspicio sit ex uentriculo, tunc per essentiã morbum intelliges, maximè si una pupilla altera sit turbidior, idq; magis, ubi sumpto ex aloe medicamento nihil uariauerint, &c.

De cura suffusionum.

In cura suffusionis diuersæ sunt intentiones, quarum prima est, quòd si à uentriculi imbecillitate proueniat, roboratione indigemus, si multitudine pituitæ in eo contenta, præparatione & euacuatione, deinde oculi roboratione, ut ne quid suscipiat, & susceptum resoluatur ac exiccetur. At si suffusio à cerebro uel uitio oculi prouenerit, confirmata nõ nisi per manualem operationem curã admittit, non confirmata adhuc pullulans quinque medijs auferetur, scilicet regimine

ſex rerum non naturaliũ, humoris præparatione, euacuatione, reuulſione ac deriuatione, exiccatione & reſolutione. Victus ratio erit, donec morbus trãſierit, attenuatoria: nã piſces & cibi craſsi nutrimenti, & quæcunque flatuoſos uapores pariunt, & humectant ac replent, fugienda ſunt, uinum pariter, & coitus, & balneum, & aër humidus uitẽtur. Pro potu hydromel cõuenit. Humoris præparatio quoniam plerunque ortum habet à pituita, idcirco cũ oxymellite ſimplici & cõpoſito, cum ſyrupo de ſtechade, rhodomelle, & cum decoctis fœniculi, rutæ, euphragiæ, betonicæ, ſtechados, roſmarini, & ſimilium perficietur. Euacuatio primùm per ſectionem uenæ, ſi corpus fuerit plethoricũ, ſi minus, cum phlegmagogis, ut pilulis chochys, ſine quibus lucis Aſaiareth, τ. de agarico, cum electuarijs & ſimplicibus, ut pluries repetitum eſt. Reuulſio & deriuatio fient cum clyſteribus naſcalibus, maſticatorijs, narifuſorijs, cũ cauterijs, cucurbitulis, extremarum partium frictionibus, aut balneis extremis partibus adhibitis, &c. Reſolutio ſuffuſionis & ua-

porum tam per intrinſeca, quàm per extrinſeca paratur. Intrinſeca erunt electuaria, inter quæ laudatur confectio humani à Mes. Item triphera, myrobalani conditi, & alia multa, quæ à cœna comeduntur. Extrinſeca multa ſunt abſterſoria, quæ ſuffuſioni quadrant, qualis eſt aqua mellis ſtillata more chymico, aqua fœniculi, rutæ, euphragiæ, ſerapinum in uino granatorũ diſſolutum, puluis hirundinũ, urina infantis, & collyrium de fellibus Razis, & alia multa quæ infrà annotabuntur.

Loci conſentientes de cura ſuffuſionum.

De cura per conſenſum uẽtriculi lege Arcul. Marc. Catin. Gord. & cæteros practicantes. Habes inſuper Galeni authoritatem de dolore capitis per cõſenſum, quæ ad hunc locum reduci poteſt. De operatione manuali, quoniã quid agendũ foret nõ expreſſimus, nunc authoritas Auic. tertia tertij, cap. 20. ſatiſfaciet, quæ talis eſt, Quum uolũtas adeſt ut fiat cura cum inſtrumẽto, permittitur habenti aquam, ut nutriatur piſcibus recenti-

bus & cibis humectatiuis, & administretur ex eis aliquid, quod resistat nocumẽto aquæ, & præcipiatur infirmo aspicere ad lachrymale domesticũ, & ad nasum, & conseruetur iuxta illam figuram: nec sit iuxta fenestram uel in loco uehementis luminis, & perforet artifex cũ acu, & uadat inter duas tunicas, usquequo sit corã foramine, & deponat cataractam, nec deponere cesset, usquequo oculus clarificetur. Cúmque curam cum instrumento operatus fuerit, pone super oculũ uitellũ oui conquassatum cum oleo uiolaceo, & dormiat super collum tribus diebus in tenebris, &c. Vide eum ibi fusius. Et nota quòd triplex est cura iuxta chirurgos: prima fit cum acu ferrea uel plumbea incuruata: secunda cum acu acuminata incuruata: quæ dum suffusioni superponitur, eam in uacuum extrahit: tertia cum cauterijs circa frontem super oculũ læsum, ita quòd abscindatur fluxus & exiccetur suffusio. De his uberius legere poteris Placentinũ Arnaldum & Guidonem. lege etiam Paul. lib. 6. cap. 21. ubi de hac manuali operatione pertractat uberri-

mè. uide etiam alios practicantes, &c. De uictus ratione loquitur Auicen. tertia tertij, cap. 11, Et oportet ut uitet pisces & cibos ingrossantes & uaporatiuos & potum plurimum aquæ & uini, & frequentiam phlebotomiæ & uentosarum, &c. Et cap. 19, Et caueat habens eam repletionẽ uinum & coitum, & sit contentus comedere semel in meridie, & fugiat pisces, & fructus, & carnes grossas, &c. Aet. ser. 7. cap. 51, Diæta omnis sit attenuatoria, à uino abstinendum est per totam curationem, & ab omnibus replentibus caput, &c. Razes 9. alman. itidem habet, ibi, Non comedat pisces, nec omnia quæ humectare possunt, sed æger ex calefactiuis & exiccatiuis nutriendus est, hydromel propterea in potu exhibendum est, &c. De humorũ præparatione loca non adducã, quum iuxta Arcul. Gord. Sauona. & Marcum Catin. ualde pateant. De euacuatione, Aet. ser. 7. cap. 51. inquit, Curãdi sunt qui suffusione tentantur in principio sanguinis detractione ex cubito, &c. Paul. lib. 3. cap. de glan. Suffusione tentatus succurremus sanguinis ex

cubito detractione & purgatione, euacuationibus acrioribus. Auicen.loc cit. Oportet ut incipias & mundifices corpus, & propriè stomachum: deinde deuenias ad mundificandum caput, & scias quòd hiera picra est mirabilis iuuamẽti in eis, & similiter pilulæ aureæ, & medicamenta, in quibus ponuntur centaurea, & cucumer amarus, &c. Razes similiter ait 9.alman.tribuens pilulas chochias, &c. Mesu.cap. de aqua, Quando est in principio, & non est confirmata, succurritur ei cũ medicinis, & cũ mundificatione sæpius reiterata, & propriè cum chochijs, hiera picra, & hiera colocynthidos, &c. De reuulsione & deriuatione plura habes ex Aet. ser. 7.cap.51. ibi, Et si nihil impedit, etiam clysteribus acrioribus & purgatione utemur: deinde cucurbitula occipitio affigenda est cum scarificatione, & pituitam per os trahentibus narisusorijs, &c. Auicen. tertia tertij, cap.2, Deinde mundificandum est caput cum gargarismis, & caputpurgijs, & masticationibus, & dicitur quòd appositio sanguisugarum super tẽpora confert in

initio sui, & phlebotomia arteriarum post aurem, &c. De *resolutione loquitur* Mesu. *cap. cit. ibi,* Et *succurritur cum administratione medicinarum resoluentium, sicuti est aqua rutæ cum serapino, aut aliquo ex fellibus animalium, cum melle & succo fœniculi, &c.* Auic. *itidẽ adserit, ibi,* Quæ *sunt ex siccitate, cõferunt quandoque humectatiua nota, sed si sunt ab humiditate, conferunt eis omnia aleophol, id est, collyria quæ abstergunt.* Vide Arcul. Gordo, *&* Marcum Catinarium *& cæteros practicantes, &c.*

Obseruationes in manuali cura.

Auic. *tertia tertij, cap. 20,* In *regimine curæ, quæ fit cum instrumento, oportet ut ante ipsam præcedat mũdificatio corporis & capitis propriè, & fiat phlebotomia, si necessaria fuerit, & obseruetur, ne ille qui cum instrumẽto curãdus est, habeat in oculo rupturam, & timeatur ut accidat in tunicis apostema, aut sit assuetus pati tußim, aut sit uehemẽtis rixæ, uelocis iræ: nam hæc mouent ad profundum uel reditum.* Arcul. *Ne primum*

te ad curandum intromittas, ni prius magiſtrum pluries operari uideris.

Obſeruationes de euacuatione.

Paul. *lib.3.cap.de glau. Si ueluti culices oculis obuerſari uideantur ex quadam humorum prauitate, uel biliosioribus uaporibus ſurſum diſtributis, medicamentum dialoes amarum exhibeatur.* B. *id eſt, quũ ſciuerit eſſe morbum ex bile, utere picra: ſi minus, alijs compoſitis: nam picra ſtomachũ & caput una ſimul uice expurgat ac euacuat, &c.* Auicen.*loc. cit.* Vomitus *quantumuis conferat ex parte mundificationis, tamen eſt nocitiuus in proprietate aquæ.*

Obſeruationes de reſolutione.

Aet.*ſer.7.cap.51,* Medicamentis *utendum eſt primùm ſimplicibus, uelut melle, ſucco fœniculi, deinde cõpoſitis, liquidis, ſiccis collyrijs, quæ paulò pòſt deſcribentur.* Auic.*tertia tertij, cap.2,* Et *oportet ut incipias primo à medicinis lenitiuis, ſicut fœniculũ cum melle: deinde gradatim perueniatur ad medicinas*

compositas ex serapino, &c. Et hæc non nisi post mundificationem corporis, &c.

Suffusiones curantia ac perseuerantia.

Curant suffusiones adeps piscis & uiperæ recens, oleum antiquum cum melle, fel aquilæ cum melle, asa, aspaltum, berbena, ciclaminis succus cum melle, euphorbium, sarcacolla, segapinum, myrrha, lac ficus, gummi oliuæ, oleum benedictum Nic. mirabile, sief de fellibus Haly, sief rubeum Serapionis, fel canis, capræ, auium rapacium, scorpionis marini, gallinæ, tauri, testudinis, hyenæ, uulturis, aquilæ, succus fœniculi, semen raphani, ozimum, rosmarinus, & sal. Prohibent suffusiones fieri pilulæ, sine quibus pilulæ optomeræ Auic. hiera Archigenis, hiera magna, hiera andromachi Mes. in cur. sod. frig. caputpurgiũ Alex. eodem in loco. lege insuper Varignanã cap. 12. tra. 3. ubi tractat de descẽsu aquæ ad oculum. Vide etiam Razem cap. de cataracta. Item Placentinum, qui puluerem describit, multum ab ipso commendatum, &c. Vide su-

ſius Montagnanam conſ. 66.cap.4. de remedijs conuenientibus diminutioni & corruptioni uiſus,&c.

De prognoſticis ſuffuſionum.

Paul. *loc. cit.* Verùm *omnia glaucomata curationem non recipiũt, hypochymata uerò curantur, ſed non omnia.* B. Intellige *glaucomata non curari, quæ ex prægreſſa ſuffuſione fiunt, humore iuxta pupillam uehementiſſimè congelato ac reſiccato.* Vnde Auic. de *obſtructione uiſus, inquit,* Ex *ſiccitate fit, ut oculus in ſeipſum colligatur & corrugetur, & nominatur hæc ægritudo glaucoma: fit enim oculus propter eam uarius multorum generum, & non eſt ei medicamen. &* Aet. *Quæ glauceſcunt, incurabiles ſunt, &c.* Auic. *tertia tertij, cap.*18, Et *illa quæ eſt magis ſuſceptibilis curæ, ex parte coloris eſt aerea & alba margaritalis, & quæ ad uiriditatẽ parũper declinat.* Genus *autem gypſeum, & uiride, & nigrum, & plumbeum uehemẽtis nigredinis, & citrinum non recipiunt curam, quæ fit cum acu, &c.* Galen. 14. *meth.cap.*

ult. Hypochyma *iam incipiens digeritur, ubi diu constitit, non potest.*

Arcul. 9. *almans.* Cataractæ *quæ totum oculum occupãt, sunt incurabiles. Item nimiũ crassæ, quæ non per cõpressionem mouentur, neque acu, neque medicamẽtis curantur. Item cataractæ ex integra obstructione nerui optici factæ curationem non admittũt, & quæcunque siue à percussione, aut post ægritudinem cerebri fiant, difficulter sanantur.*

Authores dissentientes circa suffusiones.

1 *Adserere, locum affectum in suffusione esse ambiguum.*

2 *Adserere, suffusiones ferè omnes per chirurgiam posse curari.*

3 *Adserere, parorasim, id est, hallucinationem esse suffusionis speciem.*

Confutatio dissentientium circa suffusiones.

Ad *primum:* Haly Abb. 9. *theoricæ cap.* 13. *tenet, quòd locus suffusionis sit inter crystalloidem & corneam: pro quo habes etiam*

rationes in descriptione superius ex diuersis authoribus recitatas.

Ad secundum: Paul. lib. 3. cap. de glau. & Auic. ut suprà dictũ est in prognosticis, multa suffusionum genera, quibus non est dare remedium, proculdubio recitauerunt. Ex quibus concludi potest, non omnia ferè, sed ualde pauca posse curari, sicuti etiam nobis experientia demonstrat, &c.

Ad tertium respondetur, quòd si parorasis esset species suffusionis, sequeretur quòd hyposphagmatici & icterici suffusiones pati dicerentur, quod à ratione alienum est: nam isti parorasi laborant, ut testatur Galen. 4. de sympt. cau. ibi. Si uerò humores non multitudine, sed colore peccauerint secundum eiusdem coloris naturam parorasis, id est, hallucinatio suborietur: nam qui ictero laborant, omnia quæ uident, pallere arbitrantur. Qui uerò hyposphagmate, omnia quæ aspiciunt, rubra putant, &c. sed hoc falsum, igitur, &c.

De aurium doloris descriptione.

Dolor aurium, Græcè ὠταλγία dictus, est

tristis ac molesta auris sensatio à contraria re derepente ac uiolenter simul & uehementer imprimente facta. Cuius *species enumerantur quinque, ut dolor punctorius, stimulans, tensiuus, grauis, & pulsatilis, &c.*

Loci consentientes de doloris aurium descriptione.

Plato *in* Timæo, Pathos *præter naturam uiolenter ac affatim incidens dolorem excitat.* Gal. 4. de *sympt. cau. cap.* 6, Hoc Plato *uolebat, quum diceret molestam sensionem in corporibus sensu præditis fieri, si compositum ipsi pathema ex uiolento simul & conferto accideril, &c.* De *speciebus dolorũ lege* Gal. *2. de loc. aff. & 3. cap. 7. ubi mentionem facit de torpido, ulceroso, stringente, lacerãte, &c. de quibus, cùm de doloribus agemus, in genere loquemur: lege etiam* Auicen. *&* Ar*cul. 9. almans.*

De causis doloris aurium.

Omnis *dolor aut per consensum, aut primario affectu fieri solet, cuius causa est, aut*

mala intẽperies, aut ſoluta continuitas. Mala intẽperies aut fit à frigiditate, aut à caliditate, aut ab utraque, & hæc cum materia uel ſine materia eſſe poteſt. Soluta uerò continuitas fit aut à flatu extẽdente, aut ab humore corrodente, ſiue putrefaciente, aut ab aliquo tumore, abſceſſu uel inflammatione. Quæ uerò per cõſenſum fiunt, aut à toto, aut à parte oriuntur. À toto, ſicuti per criſim, per febres. À parte, ut à ſtomacho, à matrice. Qui uerò per ſe ueniunt, id eſt, à parte læſa, uel erunt in auris cartilagine, aut in meatu, aut in auditorio neruo, &c.

Loci conſentientes de cauſis dolorum auris.

Gal. 12. *meth. cap.* 7, *Doloris cauſa aut eſt diuiſio uel alteratio, &c. de omnium dolorum cauſa in genere loquens, &c. ut ſupra dictum eſt.* Gal. *lib.* 3. *de compo. med. per loc. cap.* 1, *Dolores auriũ aliqui ex frigiditate à uentis inducta fiunt, aliqui ex balneis frigidis medicatiſue, aliqui ex inflammatione: interdum circa meatum cutis: interdũ in profundũ progreſſa, ubi auditorius neruus ad*

inflãmatam affectionem peruenit: aliqui ex flatu uentoso transitum non habente, aliqui ex humoribus saniosis & mordacibus dolorem excitãtibus oriũtur. Auicen. quarta tertij, cap. 6, Dolor auris aut fit à malitia complexionis, aut fit causa apostematis aut bothor, aut causa solutionis continuitatis, &c. uberius hunc locum legito, & plura ad rem faciẽtia inuenies: lege insuper Alexan. lib. 1. cap. 24. ubi diffusius rem pertractat: uide & Arcul. Sauo. & Gord.

De signis dolorum auris.

Indicia omnino communia ab ætate, temperie, anni tempore, arte & uictu præcedente sumuntur, item ex laborantis relatione. Signa si fiant à mala intemperie, siue calida, siue frigida, cognoscũtur per ea, quæ in contrarium adhibẽtur. Signa particularia sunt: nam si à flatu fiant, tunc dolor erit tensiuus, non grauans, & sonus clarus auditur, non confusus: si à caliditate, præcesserunt calefaciẽtia, & à frigidis iuuãtur: si à frigiditate, grauitas & tumor una sentientur, & audi-

tus impedietur, si à soluta cõtinuitate, ex eo cognoscitur, quòd aliquid sanguinis uel puris effluit: si ab inflammatione, tunc dolor erit cõtinuus, grauitas cum tumore & febre continua aderit: quòd si intensiora hæc symptomata fuerint, quàm quòd liceat, cum alienatione & frigiditate extremorum, tunc erit inflammatio in intrinseca auris parte. Cognoscitur apostema esse sanguineũ uel biliosum, quum intensius se habeat dolor in bile & sanguine, mitius in pituita & melancholia, &c.

Loci consentientes de signis dolorum auris.

Paul. lib. 3. cap. 23, Auriũ dolor qui à frigiditate fit, ex anni tẽpore, ex uictu præcedẽte, & ex laborãtis tẽperie cognoscitur: at qui ex calida intemperie prouenit, ob id cognoscitur, quòd feruoris cuiusdam sine grauitate seu tensione sensus aderit: qui uerò ex glutinosis crassisque succis fit, ex capitis auditúsque grauitate & uictus præcedẽtis ratione deprehẽditur, &c. Auic. quarta tertij, cap. de taraxen. Si fuerit apostema calidũ in

ipso neruo, significat febres cũ quibus est horripilatio, & tremor, & cõcomitatur ipsum permixtio, intellectus alienatio, &c. Si uerò non sit in neruo, tunc aderũt extẽsio, dolor, grauitas, & pulsus: si causa erit uentositas, significãt ipsam sonitus & tinnitus, nec aderit grauitas: si ulcus & bothor, significat pruritus cum dolore & sanie: si ab humore frigido læditur, à frigidis, & sit fortior in frigidioribus partibus diei: si est à calido, est à cõtrario, &c. Vide de his Arcul. longè alijs melius rem pertractantem: uide etiam Auic. quarta tertij, tract. 1. cap. 25. de signis apostematum in radice auris.

De cura doloris aurium.

Omnis curatio per eius causæ ablationẽ perficitur, & si quid malæ cõplexionis impressum fuerit ac derelictũ, cum suis cõtrarijs tam intrinsecis quàm extrinsecis remouebitur: uerùm si humorum fluxus ad aurem timeatur, cum reuellentibus & euacuantibus auferendus erit, accidentia remouenda, & uictus ratio instituenda erit, &c.

Dolor uerò ex inflãmatione uel erit creti-

cus, uel non creticus. Creticus duabus intentionibus curabitur: prima crisim adiuuando, secunda symptomata remouendo, & uictum ordinando. Crisis quadrifariam adiuuatur: Primo, multitudinem humorũ euacuando, ut uirtus in reliquum potẽtius exonerata agere conetur. Secũdo, uirtutẽ roborãdo cum his quæ sanguinem & spiritũ cumulant, & hoc fiat ante crisim, ne in crisi natura impediatur. Tertio, meatus præparãdo, & superfluitates auris abstergendo ante crisim. Quarto, uirtutẽ stimulãdo, si natura ad crisim tarda uerit, uel si morã natura in crisi cõtraxerit in expellẽdo. Remotio symptomatũ fit, quotiens dolor, modũ excedẽs non frigidis & repellẽtibus, sed rebus molliẽtibus & anodinis demulceatur: nã frigidis & repellẽtibus interdum crisis impeditur. Dolor ex inflãmatione non creticus septem exigit intentiones quæ sunt euacuatio, reuulsio, repercußio per se, & resolutioni mixta, resolutio pura, ablatio symptomatũ, & sex rerum non naturaliũ institutio. Euacuatio fiet per sectionẽ uenæ, si sanguis peccauerit, uel per cholagoga, si

bilis, ut cum rheubarbaro caßia, manna, electuario de succo rosarum, diapruni solu. cũ pilulis aureis, &c. Vel per phlegmagoga, si pituita, uel cũ pilulis chochys, turbit, agarico, &c. uel cum pilulis indis, de lapide lazuli, confectione Hamech, si fuerit atra bilis. Reuulsio fiet cucurbitulis, frictionibus, &c. Repercußio in materia calida perficitur cum oleo ros. & quarta parte aceti per decoctionem resoluti, uel in materia frigida cum oleo amygdalarum amararum uel camomillino, &c. Repercußio resolutioni mixta fiet, si subscriptis addatur mucilago, semen citoniorũ, semen lini, fœnugræci, &c. Resolutio fiet per resoluentia & mollientia, quale est diachilon minus, uel emplastrum ex farina hordei cocta cum oleo camomillino. Resoluit etiã ac maturat apostemata auris emplastrũ ex farina fabarum, cum oleo liliorum alborũ, & est expertũ. Victus ratio sit tenuis infrigidãs in causa calida, uel ecõtrario in frigida. Vinũ carnes & oua uitẽtur, quãquam uinum in causa frigida absente apostemate cõueniat. Aër sit calidus potius q̃ frigidus,

nam frigidũ inimicũ neruosis partibus est. Symptomata remouẽtur, si fuerint uigiliæ, per ea quæ somnum cõciliant, si syncopis uel surditas, per ea quæ de syncopi ac surditate dicentur, dolor interim cum anodinis uel narcoticis, de quibus plura ex Auicen. & Aet. & iuxta neotericos practicantes habentur.

Loci consentientes de cura doloris aurium.

Quòd omnis cura per eius causæ ablationem fiat, habetur non solùm ex Paulo, sed ex Gal. 3. de cõpo. med. per loc. cap. 1. ibi, Dolores à frigiditate oborti, calefaciẽtibus quàm celerrimè curantur, & dolor ab aqua medicata circa meatum auditorium contẽta, oleo assiduè infuso curatur, &c. Paul. lib. 3. cap. 23, Dolor aurium à frigiditate calefacientibus curabitur præsidijs, ut oleo rutaceo, laurino: at ex calida conceptum intẽperie contraria discutiunt, ut oui albumen in aurem demissum, lac muliebre, oleum rosaceũ, oleum lumbricorum & asellorum, quos Græci ὄνους καθχιδίους uocãt. Quòd si à crassis ac glu-

tinosis succis fiat, uel à flatu exitum non habente, cum medicamẽtis curabitur, quæ aperiunt, incidunt, ut aphronitrum cum aceto & melle, uel fel ouillum cum oleo amygdalino, &c. Aet. ser. 6. à cap. 73, usque ad caput 76. inclusiuè de his uberrimè pertractat, ubi habes, quòd omnia amara citra mordacitatem ac molestiam meatus auris purgant & extergent, ac crassos humores impactos secãt, &c. Auicen. quarta tertij, cap. 8, Si autem est causa, caliditas superflua, oportet ut infrigides cerebrum cum extinguentibus cognitis, & destilles in aurem oleum rosaceum, tepidum, aut albumen oui: & si est dolor uehemens, permisce cum eo camphoram, &c. lege eum fusius, lege insuper Mesu. ibi, summa sexta cap. de cur. aurium, Si dolor fiat à complexione siue materia, solùm alteratione indiget, ut si calida, iuuatur ex infusione albuminis oui recentis, aut mucillagine psyllij: si fiat à complexione frigida, conferunt infusiones calidæ, &c. De dolore ex inflammatione cretico & non cretico loquitur Nicolaus, ibi, Accidũt hæc apostemata ui sym-

ptomatis stimulata natura, & quandoque accidunt uincente natura, & fit sæpe secundum semitam crisis, & maximè in febribus & apostematibus cerebri. Vide Razen 3. cõment. authoritate Gal. de hac re loquẽtem. Vide etiam in hoc Arcul. 9 almans, qui & si quinque modos in adiuuanda crisi declaret, nihilominus ad quatuor reducũtur, ut dictum est. Lege etiam aphor. 20. primi lib. ibi, Quæ iudicantur & iudicata sunt integrè, neque mouere, &c. amplius Galen. in cõment. dicẽtem, Vbi deficit natura, adiuuãdũ, ne recidiuus materia relicta faciat, &c.

De dolore ex inflammatione non cretico uerba faciunt omnes moderni, ex quibus primùm elicere poteris omnes à me dictas curandi intentiones, quas etiam breuiter habet Auicen. quarta tertij, cap. 8. ibi, Et si causa fuerit apostema calidum, profundum, quod est timorosum propter propinquitatem sui ad cerebrum, usquequo ad collectionem perueniat & suppurationẽ, tunc post phlebotomiam & euacuationem oportet ut administres lenitiua in primis & infrigidãtia,

& propriè lac mulieris uice post uicem, usque ad diem tertium, & similiter oleum rosaceum, decoctum cum aceto, deinde mucilaginem fœnugræci semine lini in aqua lactis, &c. Paulus loco citato, Si ex inflammatione auris laborauerit, statim sanguis mittendus est, deinde fotus ex oleo dulci & calente per specillum in lana inuolutum adhibeatur, extrinsecus etiam quæ dolorem leniunt, materiámque impactam cõcoquunt superaccommodare, &c. Lege Galenum 3. de compositione medicamentorũ per loca, cap. 1. ibi, Dolor uerò ab inflammatione ortus, &c. Pro resolutione abscessus, Galenus 12. meth. cap. 8. ad dolorem aurium ex humore frigido uel flatu, medicamento utitur, quod ex castoreo & papaueris succo conficitur, &c. Mesu. Expertum est diachylon in oleo anethino dissolutum, & ex eis quæ sunt ultimi iuuamenti est ætypi cerotum. Docet etiam cataplasma confici ad hoc idoneum ex farina fabarum, camomilla, uiolis, &c. De uictus ratione & de sex rebus non naturalibus legantur Arcul. &

Matthæus de Grado fuſius. Auice. loc. cit. Et habēs dolorem frigidū, potet uinum purum, forte & dormiat: & cū excitatur, non habet læſionem aliquam, &c. Quòd aer frigidus ſit neruis inimicus, habes aph. 18. tertij lib. ibi, Frigidū inimicum oſsibus, dētibus, neruis.

De ſymptomatum ablatione legatur Auic. ibi, Et quandoque neceſſarium eſt in curationibus dolorum uehementium in aure adminiſtrare narcotica, ſicut aliquid ex philonio cū lacte, uel opium & caſtoreum, & crocum cum lacte mulieris, &c. Aet. ſer. 6 ca. 80, Vbi uerò magnus eſt dolor, neceſſe eſt ſtupefacientibus ſenſum uti, ita ut ad lac muliebre & oui cādidum modicum opij admiſceamus. Admiſcendum eſt & caſtoreum ad uehementiores dolores pari menſura, ad leuiores dupla proportione, &c.

Obſeruatio de diuerſione.

Hic ad memoriam reuocandum quod in quarta primi dixerat Auic. Quòd ſi ad diuerſum trahere uolueris materiam, primùm dolorē mitigabis ac demulcebis, quo ſedato, ad curam te conferas, &c.

Obſeruationes de repercuſsione.

Arcul. 9 almanſ. Antequam fiat repercuſſio, obſeruentur hæc: non ſit materia cretice expulſa, non ſit uenenoſa, non ſit furioſa, nõ plurima, non immediatè à cerebro expulſa, non ualde tenax & craſſa, non paulatim cõgeſta, nõ fluxam ad partem extrinſecã auris.

Obſeruationes de topicis.

Tuſignanus ſeptem conditiones obſeruandas eſſe inquit in his quæ in aurem proiiciuntur: prima, quod iniicitur, nõ ſit calidum nec frigidum, ſed tepidum, & hoc etiã innuit Auicen. cap. 8. Secũda, quòd ſit in parua quãtitate, & hoc habetur ex Auenzoar primo lib. Theiſir. tra. 41. ca. 1. Tertia, quòd ſtet in aure pauco tempore. Quarta, quòd antequã aliud proiiciatur, primũ ſit expulſum. Quinta, quòd cùm aliquid iniicitur in aurem, patiens iaceat ſuper latere ſano. Sexta, quòd locus ſit cum auriſcalpio mundificatus propter tortuoſitatem auris. Septima, quòd non adminiſtrẽtur repercuſsiua in apoſtematibus auris, &c. Gal. 5. meth. cap. 10 cõtra Theſſali ſectatores dixit, aurem eſſe particulam

ſiccißimã, idcirco quæ ualentißimè exiccet opus eſſe, ut caſtoreum. Verùm hic in dolore *anodinis, illic in ulcere ſiccantibus fortius uti perſuadet: uide tu illum fuſius.*

Obſeruationes in narcoticis.

Auic. *quarta tertij, ca.* 8, Oportet *ut poſtponantur narcotica, uſque quo timeatur ſyncopis, & propriè cùm fuerint humores frigidi: nocent enim eis ualde, & poſt eorum uſum adminiſtra caſtoreum.*

Auditui nocentia.

Fumus *argenti uiui, ſemen arundinis, lanugo & flos* Typhæ, *folia caſtaneæ, puluis platani, & puluis inuentus ſuper eius folijs.*

Dolorem ac pulſationem aurium curantia.

Dolorem *ac pulſationem aurium iuuat uapor decoctionis abſinthij, aqua decoctionis acetoſæ, ſuccus acori cum roſa, oleum in radice aphodili coctum, allium cum adipe anſeris, ſuccus cucumeris aſinini, ſuccus cucurbitæ cũ oleo roſaceo, in calido dolore, crocus cum oleo roſaceo, ſuccus dracunculi, hederæ,*

cănabis, gallia cũ oleo de been uel de cheiri, galbanum cum oleo liliorũ, grana granatorũ cum melle, succus hyosciami, lactucæ asini, laudanũ cum oleo ros. succus maioranæ, mel liloti, mentæ, paritoriæ, peucedani, polygoni, foliorum populi, porri, plantaginis, prasij, rosarum, rubi, rutæ, salicis, serpentariæ, solatri, adeps anseris, leonis, uulpis, fel arietis, apri, bubali, tauri, suis, oleum liliorum, amygdalarũ amararum, scorpionum, de uitellis ouorum, de semine cannabis, oleum benedictum Nic. de cherua, sisaminum, de nucleis persicorum, laurinũ, de semine raphani, de anetho, de chrysomylis, de been, yrinũ, nardinum, urina apri, bubali, tauri, capræ, oleum de cinnamomo, petroleum in frigido & antiquo, pilulæ sine quibus, hiæralogodion, esdra, cõfectio Nicol. opium cum myrrha, croco, & oleo ros.

De prognosticis dolorum aurium.

Hippocr. prognost. 3. text. 15, Aurium dolor acutus cum febre continua ac uehementi difficilis est, periculum enim delirij abolitionisque imminet. Quia igitur fallax hic locus

eſt, citò etiam aduertere omnia alia indicia à primo die neceſſe eſt, &c. Auic. quarta tertÿ, cap. 6, Et peruerſior dolor auris eſt ille, qui eſt ex apoſtemate calido, profundo, & propriè cùm perducit ad commixtionem intellectus: ubi uerò dolor eſt in cartilaginibus extrinſecis, non eſt illic uehemens dolor, nec uehemens timor, ſed primus interdum ſubitò interficit, ueluti apoplexia: interficit tamen magis adoleſcentes quàm ſenes, ſed ratio eſt, quia in ſenibus ignauior ſenſus, nec humores ſunt ad alienationem prompti, ſicuti in iuuenibus.

Authores diſſentientes circa dolores aurium.

1 *Adſerere, in omni dolore auris eſſe in primis repercutiendum.*

2 *Adſerere, dolorem auris non eſſe periculoſum.*

3 *Adſerere, in dolore auris non eſſe ſecandam uenam.*

Confutatio diſſentientium circa dolores aurium.

Ad primum: Auicen. quarta tertÿ, cap. 25,

Si apostema fiat per uiam crisis, oportet ut non intendas ad curam quatenus exigitur, ad curam apostematum, adhibendo styptica & apocrustica, id est, repercusiua in principio. Item repercusio fit ad membrum principale, igitur in omni dolore non est perpetranda.

Ad secundum: Gal.3.prognost.comm.15, Quòd si dolor fuerit in cartilaginibus, aut in summa auris parte, non est periculũ mortis. At si in profundo ex auditorio meatu doloris sensus affligat, ut etiam neruus auditorius afficiatur, periculum imminet, ne in consensum perducto cerebro, mors repente sequatur.

Ad tertium respondent Auicen. & Mes. quòd in omni dolore à sanguine fieri debeat sectio uenæ. In alijs doloribus reuulsiuam imperant neoterici.

Descriptio vlceris aurium.

Vlcus, Græcis ἕλκος dictum, nihil aliud est quàm continuitatis solutio cum sanie,

quod interdũ extrinſece, interdum intrinſece accidit. Si intrinſece, uel erit in meatu, uel in neruo auditorio, aut circa os, petroſum uocatum. Præterea uel erit ulcus mundum, ſordidum, uirulentum uel corrodens cum dolore, cum mala intemperie & cum inflammatione uel alio tumore, &c.

Loci conſentientes de deſcriptione vlceris aurium.

Gal. 2. meth. cap. 1, Vnitatis nanque ſolutio in oſſe fractura dicitur, in carnoſa parte ulcus. Auic. quarta tertij, cap. 12, Amplius nõ poſſunt eſſe ulcera, quin ſint apparentia ſenſui, aut ſint profunda, & non profunda propinqui temporis uel chronica, &c. Lege Arcul. & plures ulcerum differentias intelliges. Gal. 3. meth. cap. 4. memorat ulcus cauum & æquabile, recens & inueteratum, ſordidũ, purum, liberum phlegmone, & phlegmone impeditum. Similiter de intemperie intelligendum. Lege de hac re Placentinum. De ueris ulcerum differentijs lege Gal. 2. meth. cap. 1.

De cauſis vlcerum auris.

Cauſæ ulcerum ſunt uel humores corrodẽ-

tes, uel aliquis abſceſſus, uel caſus, percuſsio, & res quæ putrefacere uel corrodere poſſunt.

Loci conſentientes de cauſis vlcerum auris.

Arcul. 9. *almanſ. Cauſæ ulcerum ſunt apoſtemata uel bothor cùm rumpuntur, nec non humores acuti, item cerumen aurium & uermes, aut res ibidem natæ corrodentes ac putrefaciẽtes, ſimiliter caſus & percuſsio.* Gal. 4. *met. cap. 1, Eſt enim horum duplex ortus, alias ab exciſione, ſæpe ab eroſione. Quo pacto fiat exciſio, patet: eroſio uerò ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit, uitioſi ſucci ſoboles eſt: ſin extrinſecus, aut à ualẽtibus medicamentis, aut ab igne.*

De ſignis vlcerum auris.

Signa ulcerum auris manifeſta ſunt, ſi pus ex aure defluat, nulla in cerebro præterita læſione. Si fiat ab apoſtemate, ſtatim ex uomica multa puris copia exiet, deinde paulatim & in pauca quantitate. E contra uerò, ſi ab humoribus corrodentibus paulatim in primis egredietur, deinde magis abundabit. Signa ulcerum mundorum ab optima & con-

cocta sanie cognoscũtur. Sordidorũ ex crassitie ac multitudine exeuntis saniei. Virulenta ulcera ex f..tore & putrida sanie subtili exeunte nobis innotescunt. Corrodentia si post saniẽ sanguis effluxerit. Fistulosa, si lõgo tempore contracta, si uirulenta sanie, si ex callosa ac indurata carne consistant, &c.

Loci consentientes de signis vlcerum auris.

Razes 9. almans. hoc tantùm signum posuit, scilicet quum pus ab aure egreditur. De his signis fusius pertractat Arcul. & Auic. Similiter cæteri practicantes.

De cura vlcerum aurium.

In omni ulcerum cura quinque opus sunt medicamina, abstergentia scilicet, corrodentia, carnem generantia, consolidantia, ac ad cicatricem inducentia. Abstergentia idcirco opus sunt, ut sanies crassa glutinosáque membro adhærẽs amoueatur, qualia sunt tenuia ac calida circa secundum gradum, sicut mel, &c. Corrodentia, ut supercrescentia carnis

minuantur, & sunt calida & sicca in quarto, ut flos æris, alumen, &c. Carnem generantia, ut sanguis ulceri superueniens in carnem transmutetur: quod fieri nequit, nisi complexio temperetur, & sanguis coaguletur, & sunt sicca in primo, & temperata in actiuis, stypticitatis & abstersionis paucæ, ut thus. Nec opus esset medicamentis in gignenda carne, quum ad naturam tantùm pertineat, ni in generatione carnis excrementum tenuius ac craßius interdum efficeretur, ad quod id tandem opus est, quod redundantiam absumat, & sanguinem coagulet, quale est medicamen siccans & abstergens. Consolidantia, ut humilitas inter utrasque ulceris superficies propinquas contenta ita conglutinetur, ut altera superficierum ulceris alteri adhæreat, & sunt sicca in secundo, cum proportione actiuorum ad membrum ut aloes, sanguis draconis, &c. Cicatricem inducentia sunt, quæ absque mordacitate tãtum superficiem exiccant, ut cortex pini, &c. Sed de his uberius dicemus in libro de chirurgia. Cura simplicis ulceris in corpore

purgato indiget tantùm abstersione & consolidatione. Si uerò ulcus fuerit compositum, puta cum inflammatione, uel mala temperie, aut dolore uehementi, tunc primùm erit inflammationi ac reliquis uacandum, non neglecto interim ipso ulcere, &c. Cura ulcerum auris malignorum præsertim corrodentium quinque medijs perficitur, præcedat tamen euacuatio ac reuulsio ad hæc quæ dicenda sunt. Primò, si quid est putridum, uel corrosum, uel induratum, auferatur. Secundò, quod remanet, optimè mundificetur. Tertiò, substantia iam deperdita regeneretur. Quartò, regenerata substantia ad cicatricem inducatur. Quintò, accidentia corrigantur, & ratio uictus instituatur, &c. Primò putridũ auferemus cum unguento AEgyptiaco, cum modico aceti uel uini dissoluto, uel si pars ueluti sensus expers sit, accipiantur uiridis æris, saluminis, & mellis partes æquales, & cum modico aceti fiat collyrium. Secundò, mundificatio fiet cum hydromelle uel rhodomelle, aut ænomelle, aut oxymelle simplici uel scillitico, si materia

egrediens fuerit ualde tenax. Tertiò, substantia regeneratur cum his quæ mediocrem cum pauca mordacitate exiccationem, qualis est aloes, myrrha, sarcocolla, sandaraca cum melle & uino dissoluta. Quartò, ad cicatricem perducunt, olibanum, siesmemite, sarcocolla, &c. Quintò, accidentia corriguntur, ut si sit dolor, cum prædictis in capite præcedenti, si surditas, cum his quæ de surditate dicentur. Ciborum quantitas sit modica in principio, donec ad substantiam regenerandam deuenerimus, tunc sit locupletior, sed boni succi & facilis concoctionis, &c.

Loci consentientes de cura vlcerum aurium.

Galen. 3. meth. cap. 8, Fieri non potest, ut in ulcere, uel carnis productio, uel sinus impletio, uel agglutinatio, uel cicatricis inductio rectè unquã cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat: uerùm purgari sordida, minui que supercrescentia etiã carne statum non seruante possunt, &c. Ex quibus uer

bis quinque dicta à me medicamenta ad ulcus ſanandum opus eſſe cognoſces. De abſtergentibus quæ Græcis ῥυπτικὰ appellantur, loquitur Galen. 5. de fac. ſimpl. cap. 2. ubi inquit, Omnia nitroſa & amara ad expurgandos meatus intro ualere, at cutis & ulcerũ ſordes nõ hæc tantùm, ſed & uiribus minora auferre poſſunt, qualia ſunt dulcia, quæ tenuium ſunt partium, ut mel, & ex cerealibus eruum, faba, lupini, hordeum, &c. Et cap. 14. de cauſticis ſeu urentibus loquens, uehementer eſſe calida & carnis colliquantia, ut arſenicum, auri pigmentum, ſandaraca, & cryſocolla, &c. Et cap. 15. eiuſdẽ lib. loquens de his quæ uim ἐπουλωτικὴν habent, id eſt, cicatricẽ inducendi, eſſe deſiccantia abſque mordacitate dixit, &c. De generantibus carnem lege Galen. 3. meth. cap. 3. ubi ad unguem, quæ à me dicta ſunt recitãtur, & plura ad hoc munus idonea etiam enumerãtur. De glutinatorijs etiam uerba facit cap. 5. eiuſdem, & quo pacto ab ijs, quæ cicatricem inducunt, differant, apertè declarat: uide illum fuſius. De cura ſimplicis ulceris lege Galen. 3. meth. cap.

4. De ulcere composito lege etiam similiter Gal. 4. meth. cap. 5. ibi, Verum ulceris quod cum alio affectu coniunctum est, &c. lege tu hunc locum uberius, & inuenies quòd sanari non possit ulcus, nisi locus in quo consistit, prius sit sanatus, &c.

Breuis Galeni vlcerum curatio quæ 5. meth. cap. 1. continetur.

Omne ulcus siccantia medicamina requirit, ulcus sinum habens, nō solùm modicè siccantia, sed abstersoria expostulat: quod uerò coniungi labra petit, ueluti cruentum, magis siccantia, tum quæ sine abstersione leuiter adstringunt, desiderat: quod uerò ad cicatricem perduci debet, non solùm magis adhuc siccantibus, sed strenuè adstringentibus remedijs indiget. At si caro præter naturæ modum intumuerit, acria & demollictia quæ calida & sicca sunt, adhibeantur: si uerò ulceri aliquod symptoma adiunctum sit, primò id remoueatur, deinde ulcus sanetur: si sordes innascantur, tollendæ sunt ijs, quæ maiorem adstringendi uim habeant, quàm quæ carne

implent: si copiosa humiditas adsit, siccantibus medicamentis, quæ propriam speciem non egrediantur, curandum. Agglutinatoria, sint igitur medicamenta siccantia & adstringentia, carnem generantia, siccantia & abstergentia, & sic de reliquis. Si uerò subiecta caro intemperata sit, primùm eius intemperantiæ succurrendum, utique quæ siccior iusto est, humectantibus: quæ humidior, siccãtibus: quæ calidior, refrigerantibus: quæ frigidior, calefacientibus: quæ geminata qualitate intemperata per geminam qualitatem contrariam curetur. Considera insuper intemperantiæ causas, num à toto uel à parte per consensum membrum ulceratum infestent. Primùm enim causæ, quæ adhuc intemperantiam fouet medendum, post hanc ipsi quæ facta est intemperantiæ. Sumitur etiam indicatio à particula læsa, quæ si siccior fuerit, ea magis siccari expostulat: quæ minus talis est, ea minus siccanda. Simile etiam erit de calefaciendo refrigerandóque præceptum. Sumitur etiam à præcellentia membri aut à contrario statu. Itémque ex sensu acri

hebetéue, quum hæc diuersum medendi modum petant, & reliqua.

De mundificantibus ac abstergentibus vlcera aurium.

Mundificant ac abstergunt ulcera aurium succus absinthij cum melle aphodilli, etiam cum melle & thure, succus omphacij cum melle, ærugo ferri cum aceto decocta, fel tauri cum lacte capræ, licium antiquis ulceribus, mel cum sale gemeo tepidum, myrthi decoctum, myrrha cum memite, castoreo & opio, succus foliorum nucum, & succus oliuæ agrestis, uirgæ pastoris, urina pueri cum cortice granatorum, oleum amygdalarum amararum, rhodomel cum matrisylua & betonica, oleum myrthinum, terebinthina, &c.

De sonitu aurium.

Sonitus aurium nil aliud est, si describatur, quàm auditus corruptio, in qua uidetur homini audire id quod certè non audit, hos Græci uocant ἤχους καὶ συρισμούς.

Loci consentientes de sonitu aurium.

Auicen. quarta tertij, tract. 1, Hæc dispositio est uox, quam homo incessanter audit exterius. Et eius comparatio ad auditum, est imaginationum & tenebrarum, quas uidet homo, comparatio, &c. B. Id est, uocem quandã homo audit, ac si exterius audiret: & talem habet comparationem sonitus ad aures, qualẽ imaginatio ad oculos, &c. Vide etiam hanc eandem sententiam in Auic. cap. de nocumentis auditus.

De causis sonitus ac tinnitus aurium.

Omnis causa sonitus & tinnitus uel est occulta uel manifesta. Occulta aut fiet à sensus audiendi imbecillitate, aut ab eius subtilitate: imbecillitas fiet à mala quapiam complexione. Manifesta nouem modis fiet. Primò ex aëre extrinseco intrinsecum mouente. Secundò, ex sanie sonitum in aure efficiente. Tertiò, ex motu ebullitione humorum excitato, ut in febribus. Quartò, repletione superflua. Quintò, humorum agitatione & uapo-

re. Sextò, casu uel percußione. Septimò, ex humorum magna inundatione. Octauò, ex fame humores commouente & aerem. Nonò, ex medicinis soluentibus quæ mouent & non educunt, &c.

Loci consentientes de causis sonitus ac tinnitus aurium.

Galen. 3. de compos. medic. per loc. cap. 1, Sonitus quidam ex flatuoso spiritu generantur, quidam ob exquisitam sensus audiendi subtilitatem, quorum neutrius affectionis certa cognitio in principio haberi potest. Auicen. quarta tertij, cap. 9, Et inundatio aeris quæ est causa uocis, aut est occulta, aut est maior illa. Occulta, quum interdum sonitus auditur, interdum uerò minimè, & tunc, id est, aut propter acuitatem sensus, aut propter debilitatem, &c. lege usque ad illum locum inclusiuè. Et quandoque accidit sonitus post medicinas, quarum proprietas est ut retineant humores & uentositates in partibus cerebri, &c.

De signis sonitus ac tinnitus aurium.

Dabis operam ut in primis cognoscas qui fiant per se & qui per consensum. Per se enim fiunt quicunque sunt continui & assidui: per consensum uerò, qui sunt intermittentes, qui dispositione crescente augentur & desinente minuuntur. Signa ab acuitate sensus sunt, quia à mediocribus sonis læditur, nec excellentes tolerare potest, nullúsque adest flatuosus spiritus, nec uapor crassus, nec repletio. Signa ab humore cum flatu, grauitas in aure percipitur, imbecillisque adest auditus: si uerò ex flatu tantùm, sonitus est clarior, nec ulla adest in aure grauitas: si ab humoribus crassis fiant, paulatim crescunt: si à siccitate, fiunt post euacuationes & febres. Signa apostematis suppurati sunt, quia dolor præcessit, sonitúsque confusus & sanies apparet. Signa debilitatis sunt superfluitates, si à complexione calida fit statim cum inflatione: si à frigida, econuerso. Cognoscuntur etiam ex prægressa diæta, à uomitu & à progresso pharmaco, &c.

Loci cõsentientes de signis sonitus & tinnitus aurium.

*Auicen. quarta tertij, cap.*10, *In illo qui est continuus & aßiduus, causa est aliquid stans in ipso cerebro: si autem quiescit, deinde excitatur post euacuationem aut uacuitatem, aut quum calor sit uel frigus, fit fortis, tunc est per communitatem. Illum qui est per acuitatem sensus significat defectus causarum uentositatis & repletionis, & mundificationis auditus, & excitatio eius apud ieiunium & uacuitatem.* Paul.*lib.3.cap.23,* So*nitus qui fiunt à craßis glutinosisque humoribus cognoscuntur, quòd non uniuersim, sed paulatim increscunt ac nascuntur.* Gale.*3.de comp.med.per loc.ca.1, In cognitionem peruenimus non tantùm ex procatarcticis causis, sed ex temperie, ex diæta prægressa, ut à longo uini potu, à uiolento & multo uomitu, aut à prægressa plaga, aut ex auricularium pharmacorum usu, & similibus.* Quin*etiam si sonitus aut per interualla redit, aut perpetuò permanet, aut ex eo quod paulatim,*

aut aceruatim fit sonitus. uerùm exacta & certa cognitio habetur, ut si quis ex flatuoso spiritu exitum non habēte, sonitū fieri putet, & siccantia uel attenuantia adhibuerit, admotisque apophlegmatismis nihil profecerit, tunc certò cognosces ex auditus subtilitate sonitum fieri, præsertim si acuto audiendi sensu ægrè præditus appareat. Auicen. loc. cita. Factus à siccitate est post euacuationes & febres, & factum à debilitate scies per superfluitates: & quandoque est à complexione calida, fit subitò & cum inflatione, & frigida est econtrario, &c. Vide de his latius Arcul. & reliquos practicantes, & inuenies quæcunque à me dicta sunt.

De cura sonitus & tinnitus aurium.

Quum curatio fiat per causæ efficientis morbum ablationē, tunc si à percußione, uento, ebrietate, & à cæteris procatarcticis caussis fiat. Causæ primitiuæ per sua contraria remoueantur, & roboretur auris & cerebrū. Si morbus hic generetur ex quadam crisi uel

febre, primùm discutienda erit febris, & crisis non prohibeatur, præsertim si ex se natura præualeat: si minus, iuuetur: si uerò ab aliquo particulari membro per consensum orietur, primùm id quod transmittit membrum euacuabitur, & ad aliam regionem materia diuertetur, & eius membri lapsa tẽperies per contraria permutabitur: deinde mẽbrum recipiens roborabitur, utputa cerebrum cum oleo myrtheo, & auris cũ oleo amygdalino amaro, &c. In cura uerò per se ex repletione capitis ab humoribus craßis quatuor curandi erunt intẽtiones, scilicet euacuatio, reuulsio ac deriuatio, humorũ præparatio, ac eorũ extirpatio, cerebri & auris roboratio, & regiminis institutio. Euacuatio fiet per ea quæ humorẽ superfluum euacuant, qualis est hiera colocynthidos, pilulæ fœtidæ chochiæ, &c. Reuulsio similiter fiet cum clysteriis, frictionibus, & hæmorrhoidarum ac menstruorum euocatione. Deriuatio post omnimodam euacuationem cum caputpurgiis, masticatoriis, gargarismatibus, &c. Præparatio humorũ præsertim pituitosorum fiet cum syru-

po de stechade, de calamento, oxymelle simp. & cõposito, & cum reliquis quæ suprà memorata sunt, & cum decoctis saluiæ rosmarini, uiolarum, betonicæ, maioranæ, rutæ, origani, &c. Humorum extirpatio perficitur cum pharmacis in euacuatione nuper relatis, &c.

Roboratio cerebri & auris fiet remouendo eorum discrasiam, cum sacculis ex milio, sale, & furfure, asperso potenti uino, torrefactis, aut cum fomentis ex camomilla, meliloto, calamento, origano, stechade, absinthio, aut cum pulueribus capiti adhibitis, utputa cum speciebus pleris arcoticon Nic. & diamusci dul. aut cum his quæ in aurẽ infunduntur, quale est oleum amygdalarum amararum cum musco & nuce moscata, aut oleũ de uitellis ouorũ, aut castoreum in oleo rosaceo dissolutũ. Victus ratio sit calida & sicca, pluuiæ, uenti, ebrietates & satietas nauseatiua & uomitus uitanda sunt. Item mora sub radijs lunæ & solis, &c.

Loci consentientes de cura sonitus & tinnitus aurium.

Auicen. quarta tertij, cap. 2, Sonitus creti-

cus non oportet ut moueatur, quoniam remo uetur cum remotione febris. In eo uerò qui fit ob cõmunitatem, oportet ut intentio ſit membri facientis ipſum, & propriè ſtomachi, quare mundificetur & intendatur cerebro, & confortentur auris & cerebrum cum oleo myrthino, auris uerò cum oleo amygdalino, &c. Itidem ait Meſu. cap. de ſonitu. Paul. lib. 3. cap. περὶ ἤχων, Si in febribus aut harum criſibus ſonitus aurium euenerint, nullum eis negotium faceſſere oportet, quippe magna ex parte ſtatim finiuntur: ſin autem poſt morbum perſeuerauerint, abſinthij decocto fo ueri aures debent, & acetum roſaceum infundi, &c. De cura per ſe ex repletione, quòd tot ſint intentiones, quot diximus, lege Arcul. & alios hac de re loquentes. Auicen. loco cita. Et ſimiliter factum à repletione, oportet ut mũdificetur corpus & caput cum eo quod ſcis, & ſubtilietur regimen, &c. Meſu. cap. de ſonitu, Quando fit per abundantiam & repletionem in capite, cura eius eſt ſolutio & euacuatio cum hiera diacoloquinthidos, & chochijs, & ſimilibus, cũ reiteratione & rei-

teratione, &c. B. Intelligitur de materiæ minoratione ac eradicatione per hoc uerbum reiteratione duplicatum. De *præparatione humorum & aliis intentionibus loquitur ibi Aet. ser. 6, Si adhuc remanet ampliori tẽpore, omnibus amaris & acribus & attenuatoriis ac discussoriis utere, quæ paulò antea descripta sunt, &c. lege eum fusius. lege insuper Arcul. Sauo. & Gord. & Mes ibi, Quãdo fit à uentositate grossa, conferunt caputpurgia, sternutationes post mũdificationem, &c. intelligens de deriuatione & de aliis, prout in ipso reperies, &c.*

Obseruationes in cura.

Auic. quarta tertij, ca. 11, Oportet ut omnes isti uitent balneum, solem, & uomitum & clamorem & repletionem, & ut leniant naturas, id est, uentres.

Curantia sonitum & tinnitum aurium.

Curant sonitum & tinnitum aurium, uapor aceti, absinthium cum felle bouino, fel capræ cũ succo porri tepido, colocynthidis de-

coctum in aceto, succus foliorum ebuli, fel tauri cum succo porri, acetum decoctionis hellebori, decoctio caricarum cum sinapi, succus rutæ in cortice granati tepefactus, uapor decoctionis hysopi cum ficubus, oleum de been, cum adipe anatis, oleum liliorum alborum, oleum uiolaceum, amygdalarum amararum, decoctum lauri cum uino antiquo & oleo rosaceo, &c.

De prognosticis sonitus.

Galen.3 de compos. med. per loc. cap.1, Si in febribus sonitus fiant, minimè curandi sunt, utplurimùm enim statim sedãtur. Hipp. *aphoris.4. aphoris. 60, Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum.* B. *Intellige de fluxu cretico, qui facilè adueniens sonitum soluit.* Hercul. *Antiqui sonitus difficulter sanantur: qui uerò ex natiuitate contrahuntur, nequaquam sanari possunt, &c.*

De graui auditu & surditate.

Differunt inter se grauis auditus & sur-

ditas, quum hic tãtùm diminutum, auditum, illa uerò omnimodã auditus ablationẽ significet. Hunc Græci *κώφωσιν, illam uerò δυσηκοΐαν appellant.*

Loci conſentientes de graui auditu & ſurditate.

Auicen. quarta tertij, cap. 2, Omne *auditus nocumentum, uel eſt ut deſtruatur eius operatio, aut auditus minuatur, ita ut quis audiat quod non audit, &c.* Lege *Arcul. 9. almanſ.*

De cauſis ſurditatis.

Omnis cauſa uel eſſentialis eſt, uel per compatiendi rationem. Si eſſentialis, aut auris pars aliqua læſa eſt, aut cerebrum. Si pars uel ſimilaris eſt, uel inſtrumentalis. Si ſimilaris, tunc uel ab intemperie, uel à ſoluta continuitate afficietur. Si inſtrumentalis, tunc ab obſtructione aliqua, aut à tumore aliquo præter naturam innato, aut ab aliquo aduentitio, utputa callo, *carne, tuberculo, aut à ſorde in auribus genita, aut ab humoribus craßis, uel à flatuoſo ſpiritu occupãte ob-*

orietur. Si causa sit per cōpatiendi rationē, tūc uel à toto, sicuti in febribus, ex quibus uapores ad aures deferuntur: uel à crisi iam facta, uel à membro particulari propinquo & remoto, sicut à cerebro & à stomacho. Item fiunt surditates ex paucitate & craßitie spirituum, uel à consumptione corporis, &c.

Loci de causis surditatis & grauis auditus.

Galen. 4. de sympt. caus. cap. 3, Grauis auditus & surditas animanti euenire solent, aut ob auris partem aliquam, aut ob neruum à cerebro descendentem, aut ob cerebrum ipsum, si eadem in parte, unde neruus oritur, læsum fuerit. Proinde harum partium morbi ab illis huc transferendi sunt, ut ij, qui ad similares pertinent, ex intemperie & continui solutione æstimentur: qui uerò ad instrumenta ex obstructionibus, siue ipsarum partium tumor aliquis præter naturam meatum obstruxerit, utputa abscessus, phlegmone, œdema & scirrhus, siue aduentitius, isque omnino præter naturam tumor in meatu

ipso oriatur, ut quum callosum uel carnosum innascitur tuberculum. Atque huc pertinent sordes, quæ creberrimè in auribus gigni consueuerunt. Auicen. quarta tertij, cap. 2, Nocumenta auditus aut sunt complexionalia, aut instrumentalia, aut resolutiua. Singularitatis nocumentum in neruo auditus interdum accidit per omnes causas ægritudinum similium partium & instrumentalium & solutionis continuitatis. AEgritudines consimilium partium in ipso sunt, unaquæque specierum malæ complexionis singularis & composita. Et quandoque fit unaquæque earum absque materia, & quandoque cum materia melãcholica, cholerica, phlegmatica, ex phlegmate crudo & uentoso. Instrumẽtales sunt sicut oppilatio, quam facit humor, aut sanies, aut apostema, &c. Lege eum fusius. Hercul. 9. almans. Defectus etiam spirituum seminis quum sunt crassi, est causa grauedinis auditus, & similiter paucitas spirituum, & corporis exiccatio & consumptio. Vide de his Mesu. cap. de surditate. Item Gord. & Sauona.

De ſignis ſurditatis & grauis auditus.

Et ſi per ſe ſurditas manifeſta ſit, nec alijs indigeat indicijs, nihilominus an per eſſentiam uel per conſenſum fiat, niſi indicia cognoueris, non facilè rem percipies. Cognoſcuntur igitur quæ fiunt per eſſentiam abſente totius uel partis mala diſpoſitione: econtra uerò ſi per conſenſum, ex totius & partis prægreſſa ægritudine, qua aucta ſurditas augebatur, & remota remouebatur. Cognoſcitur etiam obſtructio tantùm ex intuitu ſub radijs ſolaribus. Cognoſcitur fieri ex materia frigida, craſſa, ex grauitate & loci frigiditate, ex commotione cum ſonitu: & quia læſio cũ frigidis augetur, cognoſces cauſam eſſe in neruo auditorio ex dolore. Cognoſcitur ex criſi, fieri per præcedentem morbum ad aures terminantem, & eo quòd criſi finita remouetur auditio grauis, &c. Reliqua ſigna ex relatione infirmi manifeſta erunt. Cognoſcitur à flatu fieri ex ſonitu & tinnitu.

Loci conſentientes de ſignis ſurditatis.

Auicen. quarta texti, ca. 4, Factum à communitate cerebri ſignificat diſpoſitio in reliquis ſenſibus, ſicuti in uirtute matrice: prætereа præceſſerunt nocumenta cerebri, ſicut ſirſen & intellectus cõmixtio, & reliqua quæ dicta ſunt in cap. de ægritudinibus cerebri, ſimiliter de reliquis plura habet Auicẽ. quem fuſius legere poteris. Lege inſuper Arcul. nam ſi omnes ad unguẽ recitare uoluerimus, prætérquàm deceat, in mora eſſemus.

De cura ſurditatis & grauis auditus.

Si à nuda intemperie ſurditas prouenerit, per alterationem in contrarium ſanabitur, auriſque roboratione ac regimine contrario diſcraſiæ indigebit, facta tamen aliquali reuulſione, ſi humorum fluxus timeatur. At ſi fuerit frigida intemperies, calidis remedijs curabitur, utpote cum oleo laurino, coſtino, amygdalino amaro in aurem infuſo. Roborabitur auris, ſi his aliqualiter ſtyptica adhibeantur. Similiter calida intẽperies cum oleo

rosaceo, cum aliquantulo aceti bullito curabitur. Si uerò ab intẽperie cum materia morbus fiat, cogitandum est in primis de qualitate humoris, deinde an principaliter in aure contineatur, an aliunde transmittatur. Et tunc in curatione scopi erunt quinque, euacuare scilicet, reuellere, membrum mandans corrigere, deinde causam coniunctam educere & resoluere, denique discrasiam alterare, & regimen in contrarium instituere. Calida igitur intemperies cum materia euacuabitur per χολάγωγα pharmaca, sicut cum decoctione fructuum, rheubarbaro, pilulis aureis, &c. Frigida materia per sectionem uenæ uel cum chochijs & agarico. Reuellitur etiam materia, ac deriuatur per masticatoria, per errhina, caputpurgia, & per ea quæ pluries à me dicta sunt, imò etiam per cauteria cõmissuræ coronali applicita. Corrigitur membrum mandans euacuando, corroborando, & eius intemperiem alterando. Causa coniuncta resoluitur in causa frigida per exercitiũ, clamores, & uociferationes in aure, uel per ea quæ in aures inijciuntur,

uel extrinſecè applicantur, ueluti ſunt ſuffumigia, emplaſtra, &c. uel lotiones cum aqua thermarum. Regimen in contrarium ordinetur, &c.

Loci conſentientes de cura ſurditatis.

De *cura ſurditatis ſine materia loquitur* Auicen. *quarta tertij, tra* 1. *cap.* 5. *ibi,* Quòd *ſi illic eſt caliditas tantùm, tunc cum infrigidantibus curetur ex oleis & alijs, aut ſucco granati, ita ut bulliat in cortice ſuo cum aliquantulo aceti, thuris, & olei roſacei, & deſtilletur in ipſam aqua lactucæ aut ſalatri.* Illi *uerò quod factum eſt à frigore conferunt omnia olea calida, in quibus ſit diſſolutum caſtoreum, &c.* De *cura intemperiei cum materia,* Alexander *libro primo, cap.* 32. *inquit,* Quando *bilioſi humores ad caput delati ſurditatem inducũt, non difficulter ſuccurritur, modò uenter per* χολάγωγα *ſedulò euacuetur.* At *ſi malum ex craſſis & crudis humoribus oriatur, principio ſtatim medicamento purgante euacuandum, utputa cum oxymelle* Iuliano, *uel hiera, uel eo quod cõ-*

ſtat ex euphorbio. B. De hac cōpoſitione quæ paratur ex euphorbio, meminit Meſues cap. de ſurditate, & modum parandi docet: ſed in pondere ipſe decipitur, quum loco ſcrupulorum quatuor uſque ad ſex, ipſe à quatuor dragmis uſque ad ſeptem in ouo ſorbili exhiberi iubet, quam quantitatem uix oui cortex abſque uitello & albumine caperet. Auic. loc. cit. In eo quod eſt cholericum oportet ut euacuetur cholera cum ſolutiuo uentris: nam utplurimum cum ſolutione uētris ſurditas remouetur, ſi uera materia frigida, &c.

Paul. lib. 3. cap. περὶ δυσηκοΐας καὶ κωφώσεως, At ex crudis craſſiſque humoribus prognatas ſurditates, uel grauem auditum uenæ inciſione curato, aut omnino purgatione ex hiera.

De reuulſione habes Alex. locum in primo lib. cap. 32. ibi, Purgatione uerò egregiè facta, utendum eſt apophlegmatiſmis, quibus per os capitis pituita purgatur & ἐῤῥινοῖς καὶ πταρμικοῖς, &c. Vide de his latius Meſuen. & Arcul. De reſolutione loquitur Auicen. loco ſupracitato ibi, Et ex-

ercitium eſt uehementis iuuaminis, & ſimiliter uociferatio uehemens in aure, & clamores buccinarũ: & quãdoque ponitur in aure caput embubæ, ut ad ipſam peruenire faciat uaporem decoctionũ reſoluẽtium, & confert ſuccus rutæ cum melle & caſtoreo, &c. Obſeruentur quæcunque dicta ſunt in capite de dolore auris.

Conferentia & acuentia auditum.

Confert & acuit auditum uapor, ſiue fumus aceti, ſuccus ariſtologiæ cum melle, ſuccus foliorum capparorum, uel oleum decoctionis eius radicis, caſtoreum, cucumeris aſinini ſuccus, acetum decoctionis hellebori nigri, flos aẽris qui ex eo albus eſt, tritus & inſufflatus, delet antiquam ſurditatem. Auic. oleum decoctionis ſeminis laureolæ, mercurialis cum uino inſtillata ſerpentaria, ſuffumigium ſulphuris, radix brioniæ & uitis albæ, oleum laterinum, albuchaſſis, oleum cucumeris ſylueſtris, amygdalarum amararum de been, oleum laurinum, ſotira Nicolai iniecta auditum reddit, theriaca magna, pi-

lulæ aggregatiuæ, hieralogodion, & fel, & urina capræ cum galbano.

De prognosticis surditatis.

Hippoc. *aphor. 4. aphor. 28, Quibus biliosæ deiectiones superuenie͂te surditate cessant, & quibus surditas superuenie͂tibus deiectionibus cessat.* B. *Intellige cessare surditatem ex deiectionibus, præsertim si à febribus uel bile ad cerebrũ mota ipsa fieret: nam in cæteris casibus locũ nõ haberet* Aphoris.

Paul. *lib. 3. cap. cit. Quæ ab origine, uel à prima natali die, sed lõgißimæ & absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio eliduntur. Quæ uerò non absolutæ, sed diuturnæ sunt, ipsæ etiam nullam curam recipiunt, aut certè difficillimam, &c. id est, quæ ab origine fiunt surditates, arte curari non possunt: siquidem neruus auditorius meatum fortè non habet, unde species soni hauriat. uel si habet, locum fortè non occupat, quem iure poßidere deberet: aut uehemens adeò inest obstructio ex carne oborta, ut minimè curationem admittat.* Vide de his *Mesuen.*

Hippoc.aphor.4.aphor.60, Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens aut aluus turbata ſoluit.

De Parotidibus.

Parotides ſunt abſceſſus poſt aures de genere inflamationum, quæ accidunt in carnibus glanduloſis, ſicuti in emunctorijs.

Loci conſentientes de parotidibus.

Paul. lib.3, Parotis eſt glandularum ſub ipſis auribus paſsio. Gal.3. de comp. med. per loc. cap.2, Parotides ex genere inflammationum ſunt, fiúntque glãdulis circa aures affectis. Itidem ait Aet. ſer.6. cap.89. Auicen. quarta tertij, cap.24, Hæc apoſtemata ſunt ex genere apoſtematum accidentium in carnibus mollibus & propriè glãduloſis, & nominantur naſcentia auris, &c.

De cauſis parotidum.

Parotides uel à parte uel à toto fieri poſſunt. A' parte, obſtructis in capite humoribus: à toto corpore, ſi qua fuerit criſis in ſe-

bribus. Hoc autem contingit ob eam quæ est in febribus caliditatem, relata multitudine ad caput. Fiunt interdum à materia sanguinea aut biliosa, interdũ à pituitosa, aut melancholica, aut uenenosa iuxta semitam epidimiæ, &c.

Loci de causis parotidum.

Paul. *lib.3.cap.23, Parotis fit à materia morbi illic emanante, modò à capite humoribus in eo obstructis, modò à reliquo corpore in febribus crisim expertis oritur, &c. Quòd in febribus ob earum caliditatẽ fiant abscessus, lege* 4. *aphor.* Gal. *cõment.*31. *ibi, Laßitudinẽ habẽtibus in febribus, &c.* Auic. *loc.cit. cap.*23, *Et hæc apostemata omnino fiunt à materia sanguinea aut cholerica, & quandoque melancholica aut phlegmatica, & quandoque ex his mixta. Vide latius in hoc* Arcul. *& reliquos practicantes, &c.*

Alexan *lib.*1.*cap.* 34, *Parotidum igitur aliæ originem ad copiosum sanguinem referunt, aliæ ad tenuem calidum & biliosum humorem, aliæ ad gelidum crassúmque succum, &c.*

De indiciis parotidum.

Si fierent à ſanguine, rubor loci, dolor, febris ſequens, caliditas, grauitas, manifeſtè indicant. Si à bile, eryſipelas, dolor punctorius, uel mordicans, febris ſuccedens, color pallidus, pauca grauitas aderit. Si à pituita in compreßione aderit inundatio, color albus, uel rubedo ad albedinem decliuis, dolor non intẽſus, nec ſequitur febris, niſi dum pus conficitur, adeſt etiam grauitas. Si à melancholia, durities, nullus ferè dolor & color liuidus oſtendunt.

Loci de indiciis parotidum.

Auic. loc. cit. Significant quod eſt ſanguineum rubedo & grauitas, & expulſio eius apud compreßionem, & conſtrictio in meatibus, & ſignificant cholericum ex ſanguine ſubtili, dolor mordicatiuus, fiſtuloſus, id eſt corroſiuus ſine grauitate multa, &c. Alex. loc. cit. loquitur etiã ipſe de his indicijs, ibi, Quæ feruentis humoris plenitati adſcribuntur, dolores intentißimos pariunt: quæ uerò tenui ſubtilique humori eryſipelaceas inflã-

mationes referunt, nulláque grauitate, neque dolore locum excruciant, &c. de alijs indicijs lege latius hunc locum.

De cura parotidum.

Cura eisdem et præsidijs, quibus alios abscessus curare solemus, perficitur, præter quod nec styptica, neque repellentia in morbi principio conueniunt: uerùm sanguine exuberante prius sectionem uenæ moliemur, qua peracta considerandum num parotides in tumorem attollatur, an adhuc altius delitescant: si in tumorem erumpant, tunc lenientibus mollientibúsque, ac digerentibus medicamentis utemur, qualia sunt quæ ex farina hordeacea, ex semine lini, fœnigræci, althea, camomilla, lapatho, & infusa axungia parantur. Si uerò altius delitescant, tunc natura cum attractorijs præsidijs, ueluti cum cucurbitula & fotuũ crebro usu, adiuuanda erit. Si uerò abscessus ad suppurationem se conferat, pus mouẽtibus utemur: deinde scissa cute pus excerni cogemus: quòd si dolores interim ægrum molestent,

his dolores mitigabimus quæ moderatè humectant ac calefaciunt, &c.

Loci de cura parotidum.

Auic. *quarta tertij, cap.* 25, Oportet *ergo ne intendas ad curam eius inquantum exigitur ad curam apostematum, adhibēdo styptica & apocrustica in principio, deinde compositionem regiminis, deinde resolutionem puram.* Imò *oportet ut incipias, & propriè quando accidit in febribus cum dolore capitis, & adiuues ad extrahendum materiam ad apostema cum omni ingenio & cum uentosis, &c.* Galen. 3. de compos. med. per loc. cap. 2, Non *utimur in parotidibus, ut in alijs partibus inflammatis, in principio repellentibus, sed uice uersa attractorijs, ut affligentem humorem ex profundo ad cutem attrahentes, naturæ opem feramus, &c.* Vide *latius* Aet. *ser.* 6. *cap.* 89. Paul. *lib.* 3. *cap.cit.* Si *igitur altè adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiuuari præsidijs, quæ coactas sordes extrahant, uel etiam cucurbitula adglutinata, uel crebro fotuum usu.* Sin *in-*

flammatione tentata in tumorem erumpat, ijs quæ leniunt & concoquunt, utemur cataplasmatis: at si sanguis exuperare uideatur, prius sectione uenæ ipsum euacuabis: deinde medicamentis utere, quæ puri mouendo sunt: & ubi abscessus ad suppurationem spectarit, cute descissa pus excernetur, uel acri medicamento erumpetur, &c. Vide Alexan. Tral. longè fusius de singulis his tumoribus differentem.

De mitigando dolore lege Auicen. ibi, Si fuerit initium eius cum dolore uehementi, sis contentus uaporatione, &c.

De prognosticis parotidum.

Auic. loc. cit. Et fortasse cõsequitur quandoque ex uehementia doloris eius ut interficiat, & apostematum, quæ fiunt sub origine auris, illud est magis incolume, quod est secũdum semitã bonæ crisis. Illud uerò quod est à crisi, cũ qua non est signũ maturationis, aut præcedit bona crisis, est malũ, &c. B. Ratio est, quia quæcũque ante materiæ cõcoctionẽ à natura fiũt crises, malæ sunt: quæ uerò coctæ

materia, bonæ: nam ſatius eſt naturam uincere, quàm uinci. Paul. loc. cit. Si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre ſubſequuturum eſt, &c. Lege etiam de his fuſius Arcul. & Sauonarolam.

De narium affectionibus, & primò de polypode & ozena.

Tres inueniuntur narium propemodum ſimiles affectus, Sarcoma, quod in deſcriptione polypi ponitur, Ozena & Polypus. Sarcoma, eſt præternaturale incrementũ carnis in naribus. Ozena uerò, eſt ulceratio profunda in naribus tetri odoris atque halitum emittens. Polypus uerò, eſt quoddam ſarcoma ſimile polypis piſcibus: nam ſicuti illi multas habent propagines, molléſque ſunt atque augentur, ita hic quoque affectus. Differt tamen ſarcoma à polypo magnitudine tantùm & opificio, &c.

Loci conſentientes de polypode & ozena.

Gal. 3. de compoſ. med. per loc. cap. 3, Et

Paul.lib.3.cap.24, Polypus tumor est præter naturam in naribus ortus, polypodis carni similis iuxta substantiæ proprietatem. Ozena uerò, ulcus est putridũ ex humorum acriũ illuuie creatum. Gal.lib finit med. differentiã inter polypum & sarcoma enarrat. Auic. nullum agit de polypo caput, nisi illud sit in quo de hæmorrhoidib⁹ & alharnabeth agit, ubi carnes esse in naso additas asserit, nec de ozena sermonem facit, nisi fortè in capite ulcerum nasi cõtineatur. Vide latius Gal. 3. de compos. med. per loc. cap. 3. ibi, Ex genere tumorum præter naturã polypodes in naribus generantur, &c.

De causis polypodum & ozenæ.

Ozenæ cæterorúmque ulcerum ac tumorũ causæ esse possunt multiplices, sicuti à uulnere, ab abscessu, ab humorum acrium influxu, à uaporibus acutis paulatim rodentibus, donec ulcera pullulent. Causæ etiam esse possunt quæcunque hæc omnia irritare possunt. Similiter polypodes fiunt ex humoribus craßis à cerebro ad nares influentibus,

uel ex ipsarum narium nutrimento, à facultate nutritoria & auctrice, in carnem mutato, &c.

Loci de causis polypodum & ozenæ.

Gal 3 de cõpos. med per loc. cap. 3, *Manifestum est affectionem hanc polypodis ex craßis & uiscosis humoribus generari, & ozenæ ex humorum acrium & putrescibiliũ influxu generantur, ita ut si acres solùm sint, ægrè curabilia ulcera producere consueuerunt, non tamen graueolentia.* Auic. quarta tertij, de ulcer. in naso cap. 3, *Quandoque generantur ulcera in naso ex uaporibus acutis aut malis aut catarrhis acutis, &c.* De his legito accuratius Alexand. lib. 1. cap. 35, Et Paul. ibi, *Ozena est ulcus ex humorũ acrium illuuie creatum, &c.*

De polypodis & ozenæ cura.

His ambobus curandi scopus idem est, ut primum corpus euacuetur, materiáque per reuulsionem ac deriuationem adhuc fluens

intercipiatur, capútque firmetur ac corroboretur: quo corroborato ad narium curationem progrediendum, ita ut in ozenis affecta pars tum per repellentia, tum discutientia pharmaca resiccetur, sed in polypo partim adstringant, partim siccent ac extenuent, partim discutiant ac condensent. Si igitur totius corporis humorum copiæ indicia adsint, euacuatio prius aut per sanguinis missionem, aut purgatione per hieram perficietur: deinde loco indātur remedia. Cura ozenæ erit prout de ulceribus aurium dictū est. Polypodis uerò cura fiet, si cum filo tenui ligetur, & in radice sua incidatur: & ubi æger manualem abominatur operationem, procurandum est ut acribus medicamentis polypus extirpetur, sicut cum puluere corticum granatorum, arsenico, ære usto, nitro, cātharidibus, &c.

Loci de cura polypodis & ozenæ.

Gal. 3. de compos. med. per loc. cap. 3, Cæterùm curatio utrisque his communis ozenæ

& polypodi, ut primùm caput ſiccetur, firmetur, & corroboretur, quum palàm ſit, ob uitiatorum humorum redundantiam defluxum ex eo prouenire: quo roborato, ad naris curationē progredieris, ſcopo in ozenis propoſito, ut affecta pars per mixtæ facultatis pharmaca, tum repellentia, tum diſcutientia, reſiccetur. Repellunt auſtera & acerba, quæ adſtringentia dicuntur: diſcutiunt uerò calida & ſicca facultate prædita. Similiter in polypode mixta materia medicamentaria opus eſt, ut partim aſtringat, partim ſiccet & attenuet, partim diſcutiat & condenſet, &c. Paul. lib. 3. cap. 24. itidem ait, ibi, Quum totius corporis humorum copiæ ſuſpicio fuerit, hæc prius aut ſanguinis dimiſsione aut purgatione ex hiera euacuetur, &c. Auic. & Meſ. curationem polypodis manualem docēt, per inciſionem & cauterium cum ferro ignito, aut acri medicamine, quos, ſi lubeat, leges. Hercul. recitat ung. de quo, inquit, modernos ſe profiteri omnem polypum & carcinoma curare, & eſt medicina fortis, cuius operatio durat tribus diebus, ſed circunſtantes partes

cum defensiuis & siccis frigidis defendantur, cuius descriptio hæc est. ℞ cātharidarū p.i. arsenici sublimati p.5. uel plus & minus, prout fortius aut imbecillius operari desideras, & cum oxymelle simplici aut sapone nigro fiat unguentum: caue tamen membra principalia: nam tota uis in arsenico reponitur, &c.

Polypum & ozenas curantia.

Faciunt ad remotionem polypi, puluis antimonij, arsenici, aristologiæ, calcanti, ciclaminis, dragonteæ, æris usti, floris æris cū melle uel succo serpentariæ, succus mali granati, uidelicet granorum eius acetosorum cum ossibus suis cum melle coctus ad spißitudinem, hermodactilus cum ære usto. Faciunt etiam ad ulcera narium, aloes, aristologia, auri pigmentum, ciperus, ciclamen, licium, plantago, sicla, sumach, bleta, &c.

De polypi & ozenæ prognosticis.

Auic. quinta tertij, ca.2, Carnes additæ si sunt, molles, albæ, & nō sit in eis dolor, sūt fa

cilis curationis. Quæ uerò sunt rubeæ aut fuscæ, uehementis doloris: cum sanie fœtida, sunt difficilis curæ. B. Molles, *quia pituitosæ facilè curationem admittunt, sed liuidæ difficulter, quum cancri propemodum naturam sapiant. Mesu. cap. de polyp. nar. Polypus qui fit in naribus durus, niger, & non tractabilis, & mollis & putridus & fœtidus, fortaßis nō sanatur: sed qui elōgatur & pēdet, habēs radicem gracilem, non nimis profundatam, curatur per incisionem, &c.*

De dolore dentium.

Manifestum est quid dolor sit dentium, sed locus doloris adeò latet, ut uix à medico diuinari poßit. Qua de re triplex erit doloris locus, aut in substantia ipsius dentis, aut in neruo ad radicem dentis prostrato, aut in gingiuarum substantia inflammationem patiente, &c.

Loci consentientes de dolore dentium.

Gal. 5. de compos. med. per loc. cap. 8, Ex

dentium affectionibus aliquæ euidenter apparent, ueluti quum perforati, denigrati aut detriti sunt, aut frigida nec calida ferunt, sed ab utrisque aut ab altero solo dolor eis contingit: aliquæ non manifestè apparent, ueluti quum circa corpus dentis in profundo obortus sentitur, &c. lege de his Paul. lib. 3. cap. 26. & Auic. septima tertij, cap. 4.

De causis doloris dentium.

Causa doloris dentium aut est mala intẽperies, aut soluta continuitas. Si mala intẽperies, uel nuda erit, uel cum materia: quæ si fuerit multa, partes extendens, dolorem excitabit: si uerò pauca, tenuis & acris, tunc ulcus inde orietur, & per consequens dolor: at si erit intemperies nuda absque materia, tunc erit uel flatuosa, uel nimis calida & frigida, &c.

Loci consentientes de causis doloris dentium.

Auic. septima tertij, cap. 4, Causæ doloris dentium sunt aut malitia complexionis puræ

cum frigore & calore, aut est cum materia aut uentositate: si cum materia, uel hæc est multa uel pauca, crassa uel acuta, aut materia apostemans dentem, uel erodens, uel uermem nasci faciens, & tunc uel à capite, uel à stomacho, uel à toto, ut in febribus materia descendit, &c.

Galen. 5. de compos. med. per loc. cap. 8, Perforantur dentes ex acrium ac rodentium humorum influxu, uelut ulcera in cute citra externam causam: similiter dentes liuidi siue denigrati ex humorum uitiatorum influxu fiunt, &c.

De signis doloris dentium.

Dentes esse affectos cognoscimus ex sua nigredine uel corrosione: sed si in suo permanserint colore, inquirendum est, num malus color in gingiua uideatur, aut si tumida, aut quid erosionis uel putrefactionis in se habeat: nam tunc ex se dens non dolet, sed ex mala affectione in gingiua: uerùm si nihil horum adfuerit, coniecturandum est affectionem esse in neruo, præsertim si dolor in

profundo sentiatur. Cognosces etiam hæc, si gingiuam gingiuæ, uel dentem denti compararueris: ita etiam mala intemperies siue calida siue frigida, per colorem cognoscitur, ut si pallida, rubea, alba, item ex applicitis, iuuantibus ac nocentibus, &c.

Loci consentientes de signis doloris dentium.

Gal. 5. de comp. med. per loc. cap. 8, Si dẽtes liuidi per omnem suam substantiam facti appareant, nihil mirum est ipsos quid inflãmationi simile pati, &c.

Auic. septima tertij, cap. 5. omnia ferè recitat quæ à me nuper relata sunt. Vide insuper Arcul. 9. almans. & Mesu. cap. proprio.

De cura doloris dentium.

Cura duplex est, uniuersalis & particularis. Vniuersalis in se continet euacuationem, reuulsionem, & fluxus cohibitionem. Euacuatio fit uel per sectionem uenæ, aut uentris solutionem, præsertim ubi abscessus aliquis, aut sanguinis copia in causa fuerit. Secetur

igitur primùm uena cephalica, deinde quæ ſub lingua latet. Reuulſio fiat cum cucurbitulis & extremarum partium frictionibus, &c. Fluxus cohibetur per pilulas alchaiber nominatas. Cura particularis duplex, regularis & coacta. Regularis erit in materia calida, ut primùm deſtillationes repellantur cũ frigidis, ſicut roſa, myrtho, cãphora, &c. deinde repellentibus diſcutientia cõmiſceantur, & in fine reſoluentia & maturantia, prout ad inflãmationem pluries dictum eſt, adhibeantur. Cura coacta conſiſtit in auferendo ſenſum, quo ablato dolor ſedatur. Si uerò inflammatio fuerit in neruo dentis, tunc dens eradicandus erit. Si uerò præ mollitie dens eroſus ſit, reddere oportet eum duriorẽ per auſtera & acerba medicamina. Si liuidi & nigri, per reſiccantia pharmaca.

Loci conſentientes de cura doloris dentium.

Galen. 5. de compoſ. med. per loc. cap. 8, *Eroſiones dentium, ſiue cauernæ, per exiccationem influentis humoris uitioſi ſanantur: qui ſi paucus fuerit, ex localibus auxilijs*

exiccãtibus medela sufficit: si multus influẽs humor, uniuersi capitis rationem habere conuenit: sed si caput à reliquo corpore afficiatur, totius corporis cura gerenda est. Porrò erosos dentes, qui præ mollitie perpeßi sunt, reddere oportet duriores per austera & acerba medicamenta. Simili etiam cura indigent liuidi & denigrati cum perforatis per resiccantia pharmaca, &c. Auic. septima tertij, cap. 6, Inquirendum an per se uel per cõsensum fiat dolor: si per cõsensum, incipe ab euacuatione membri consentientis cum phlebotomia, & uentris solutione, cum hiera aut scamonio: si uerò per se, cum scarificatione, & similibus: deinde si materia calida, cum frigidis: si frigida, cum calidis: si sicca, cũ humectantibus & dolorem lenientibus: si fuerit in causa siccitas, confert ut fricetur dens cum butyro & adipe anatis, &c. Mesu. Intentio in cura duplex est, uniuersalis & particularis: uniuersalis habet tres res, prima est euacuatio, &c. Vide eum fusius: uide etiam Arcul. 9. almans. cap. proprio, & alios practicantes, &c.

Obſeruatio in cura doloris dentium.

Gal.5.de compoſ. med. per loc.cap.9, In dolore dentium citra gingiuarum inflammationem, ſiue in proprio dentium corpore, ſiue in neruo dolor fiat, uehementiſsimis opus eſt medicamentis, ſiue quis uelit repellere, ſiue diſcutere doloris cauſam, ſiue humor ſit, ſiue uentus, & propterea omnia acerrimo aceto præparentur, &c.

Nocentia dentibus.

Nocent dentibus, braſsica, dactyli, gummæ, granata dulcia, lac, nix, porrum, raphanus.

Curantia dolores dentium.

Ad dolorem dentium ualent acetum, uinũ decoctionis acetoſæ, acorus, aphodillus, allij decoctum cum pini ligno & olibano, alumen, amygdalarum folia in aceto cocta, aſſa been, betonica, borax. Pulſationem dentis mirabiliter tollit chameleontis nigri decoctio, cappares, lac capræ, radix chelidoniæ, cypreſſus, colocynthis, cornu cerui decoctum,

radix cucumæ masticata, hedera, galla, gith, gramẽ, lacca, malua, melissa, mezeron, morus, nasturcium, peucedanũ, pinus, pyrethrũ, portulaca, rosmarinus, sandaraca rosa, ruta, sumach, saxifragia, hyssopus, sparagus, oleum uermium terrestrium, myrthinum, de citro, de uitellis ouorum, oleũ benedictum Nic. & dẽtifriciũ Democriti. Auic. tra. 4. sum. 2. 5. medicamen Andronici. Auic. eodem in loco. mitridatũ Nic. Sotira Auic. prima quinti, &c. Reseruant ad dolorem dentium, succus ceparum, sanguis testudinis marinæ fricatus, &c.

De doloris dentium prognosticis.

Auic tertia tertij, cap. 5, Si affectio fuerit in gingiua, nunquam remouebitur dolor cum dentis extirpatione: si uerò in neruo fuerit, nec per remotionem dentis interdum remouetur, & interdum iuuat. B. Quòd dentis eradicatio minimè utilis sit, omnibus notum est: at si in neruo fuerit, exempto dente facilè curatur, quum materia quæ prius cum dente erat retenta, exitum habeat: non iuuat

interdum, quum materia ſit craſſa & neruo nimis adhæreat, &c. Hipp. 4. aphor. aphor. 53, Q*uibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, iis fortes fiunt febres.* Le-*ge etiam* prognoſt. 1. tex. 24. *ibi,* Si *quis ſtudeat dentibus non conſuetus à pueritia ita facere malum.*

Authores erronei diſſentientes circa dolores dentium.

1 Ad*ſerere, dẽtes per ſe dolorem poſſe pati cum zoar primo theiſir.*

2 Ad*ſerere, dolores dentium magis affici à calido, quàm à frigido.*

3 Ad*ſerere, dentes ab aliis oßibus non differre.*

4 Ad*ſerere, in dentibus non poſſe apoſtema ſpurium fieri.*

Confutatio diſſentientium circa dolores dentium.

Ad *primum,* Ariſt. 1. & 3. *de anima,* Pilis, *oßibus, unguibus nullus eſt ſenſus, quum ſint naturæ terreæ, propter quod etiam plantæ*

nullum habent sensum: sed dẽtes sunt ossa per Auic. prima primi, cap. de anoth. oßium, & secundo de generatione animalium cap. 6. igitur dolorem non patiuntur: nec obstat dictum Gal. 3. de sympt. cau. nec Arist. problem. 2. & 3. cap. 6. problem. 22. ubi habetur, quòd dentes celeriter & dolent, & sentiunt frigus & sic patiuntur: nam hoc non per se, sed potius per accidens euenit.

Ad secundum, Hip. aph. 5. aph. 18, Frigidum inimicum oßibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ, calidum uerò utile, ubi Gal. Quæcunque partes sunt natura frigidiores & penitus exangues, citius ac magis à frigido offenduntur, quàm à calido, &c.

Ad tertium, Arist. 2. de generatione animalium cap. 6. & 2. de anima, inquit, quòd ossa non crescunt, ibi, Omnium natura constantium impositus est finis magnitudinis & augmenti, sed dentes crescunt, ut patet experientia, igitur ab alijs oßibus differunt: alioqui in contritione & contactu, nisi crescerent, omnino contriti perderentur.

Ad quartum respondet Serapio, 2. de den-

tibus, ibi, Si dentes in suo toto corpore uiriditatem accipiunt, tunc non mirandũ si consequatur eos, quod simile sit apostemati. Vel dic posse apostemari per uiam congestionis, id est, ex superfluitate nutrimenti, non per uiam rheumatis, sicut alia apostemata. Lege Concil. dra. 96.

De gingiuarum affectionibus.

Accidunt gingiuis inflammationes, ulcera serpentia, parulis & epulis. Inflammatio est calidi sanguinis influxus. Parulis, est alicuius partis inflammatio, quæ nisi discussa fuerit, in suppurationem uertitur. Epulis, est carnis excrescentia, quæ ab inflammatione contracta ad intimos molares dentes pertinet, nõnunquam cum febre & dolore, &c.

Loci consentientes de gingiuarum affectionibus.

Gal. 6. de comp. med. per loc. cap. 1, Inflãmatio est calidi sanguinis influxus, &c. Aet. ser. 8. cap. 24, Parulis est inflãmatio alicuius partis gingiuarum cum tumore, quæ ubi non dissoluitur, suppuratur. Epulis uerò, est ex-

crescentia carnis ab inflammatione consequuta, iuxta interiorem dentem molarem, aliquando cum febre & uehementi dolore internarum mandibularum, ut neque os ægro aperire liceat, contingens, &c. Lege de his etiam Paulum.

De causis gingiuarum affectuum.

Causa uel est extrinseca uel intrinseca: si extrinseca, tunc erit uel pluuiosa constitutio calida & humida, uel cæteræ dispositiones ad humorum putredinem paratæ. Si intrinseca, uel à parte ortũ habet, uel à toto: à parte, sicuti à capite uel à stomacho: à toto, sicuti in febribus, uaporibus scilicet ad gingiuas peruenientibus, ex quibus ulcera & inflãmationes oriuntur, eo quòd in hac oris partes tam tenues & debiles facillimè imprimantur, &c.

Loci consentientes de causis affectuum gingiuarum.

Auic. octaua tertij, cap. 1, Gingiuæ accidũt apostemata causa materiei descendentis ad ipsam secundũ plurimum ex capite, & quã-

doque ex communitate ſtomachi, & quandoque accidunt in principio hydropiſis ex malitia formæ ob id quod ex uaporibus corruptis ad eam eleuatur, &c.

De ſignis affectionum gingiuarum.

Cognoſcitur humor putridus per colorem & tactum: nam cognitio noſtra quæ per uiſum quandoque decipitur, ex tactu interdum certior fit: ex tactu enim omnes qualitates percipimus, ut durum, molle, calidum, frigidũ: interdum inflammationes & ulcera per ſe manifeſta ſunt, & plerunque cũ febre fiũt.

Loci conſentientes de ſignis affectionum gingiuarum.

Auic. loc. cit. Et ſignificatur genus materiei per colorẽ & tactum, & quãdoque ſunt ex eis manifeſta, recentia, uelocia ad ſuſcipiendam curam, &c.

De cura affectionum gingiuarũ.

Vbi totum corpus apparuerit aut multitudine humorum refertum, aut eorum malitia uitiatum, primùm antequam ad topica per-

uenias, per sectionem uenæ, per purgationem ac inediam curabis: quũ uerò ad topica accesseris, duo scopi erunt consyderandi: alter ab ipsius affectionis indicatione, alter à particulæ quæ curatur natura. In ipsa affectione conuenit ut in principio id quod influit, repellatur. Repellentia sunt quæ adstringendi uim habent, post principium usque ad morbi finem pharmaco opus est repellẽte & discutiente, sed primo tẽpore adstringens præcellat, in fine uerò discutiens, intermedio tempore æquales utriusque partes sint. Si uerò quid induratum de inflammatione relinquatur, non sunt adstringentia cum discussorijs miscenda, sed ita curandum, ut concoctoria præcedãt ad discussoria. In particulæ natura, consyderetur superficiem oris esse cute totum corpus ambiente molliorem ac rariorem. qua de re non fortibus auxilijs indiget, &c. Cura parulidis fiet per discussoria, antequam suppuretur, sicuti per collutiones ex decocto seminis lini, sed epulidis inflammatio cum discussorijs ac siccis deprimentibus auferetur, &c.

Loci conſentientes de cura affectionum gingiuarum.

Gal.6.de compoſ.med.per loc.cap.1.eandemet methodum enarrat, quam nuper retulimus, ſed longè ſatis fuſiorem. Aet.ſer.8.ca. 24.& 25, Parulis diſſoluenda eſt antequam ſuppuretur per collutiones, quales ſunt, ſuccus ptiſanæ, decoctum ſeminis lini, deinde ſiccis deprimenda eſt carnis eminentia. Similiter epulis inflammatio cum diſſoluētibus & ſiccis deprimentibus curanda eſt: quòd ſi ſuppurentur, incidantur, & ulcus per collutiones curetur. habes remedia epulidis ex Gal. 5.de compoſ.med.per loc.cap. 9.& à Paul. lib.3.cap.26.

Auicen. octaua tertij, cap. 2. loquens de inflammatione, inquit, Si materia eſt ſuperfluitas calida, tunc adminiſtra euacuationē & phlebotomiam, & cura in principio cum collutionibus oris infrigidantibus, & ſit in eis ſtypticitas, ſicut aqua myrthi, & foliorū frigidorum ſtypticorum, & decoctio balauſtiarum glandium, & ſuccus portulacæ, ar-

noglossæ, &c. Lege de his Galenũ fusius in loco nuper citato, &c.

Obseruationes de repellentibus & discutientibus.

Gal.5.de compos.med.per loc. cap.9, *Inflammationes repellentibus citra asperitatẽ & discutiẽtibus sine asperitate indigẽt.* Hoc idem refert etiam Aet.ser. 8.cap.20.Gal.6. de compos. med.per loc.cap.1, *Quum gingiuarum caro sit mollis & rara, idcirco fortibus auxilijs non indiget. Vitentur insuauia ob eius sensum, itẽ uenenosa, ne ob duos meatus subiacentes aliquid in uentrem uel pulmonem influat, &c.*

De linguæ batracho.

Ranunculus, Græcè βάτραχος dictus, est tumor uenarum quæ potissimùm sub lingua continentur. Sunt inter Auicennianos qui morbum appellent glandulam. Crescit ac si noua lingua oriretur: unde sunt qui uelint carnem additam esse linguæ batrachum, alij apostema pituitosum.

Loci de linguæ batracho.

Paul. lib.3. cap.26, Batrachus, tumor est ad inflammationis similitudinem, sub lingua erumpens, maximè in pueris. Itidem adserit Aet. ser.8. cap.37.

De batrachi causa.

Si tumor fuerit pituitosus, omnino ab humiditate uiscosa à capite descendente fiet: si uerò caro addita, tunc fiet sicuti & alia caro, &c.

Loci cõsentientes de batrachi causis.

Auic. sexta tertij, cap.17, Et causa eius est humiditas uiscosa, &c. uide ipsum fusius.

De batrachi indiciis.

Cognoscitur, quia similis est ranæ in colore, quum superficiei & uenarum linguæ tumor sit, &c.

Loci consentientes de batrachi indiciis.

Auic. loc. cit. Est similis glãdulæ duræ existentis sub lingua, cuius color est similis colori

cōposito ex colore superficiei linguæ & uenarū quæ sunt in ea, & est similis ranæ, &c.

De batrachi curatione.

Considerandum in primis est, num in puerulis, an in perfectæ ætatis hominibus cura fieri debeat: nam si in puerulis, tūc collutiones tantùm cōueniunt: si uerò in maturis hominibus, tunc primùm sectio uenæ sub lingua: & si ranunculus magnus fuerit, oportet ut scindatur & extrahatur. Verùm in primis experiundæ sunt medicinæ corrosiuæ, incisiuæ ac resolutiuæ: deinde si nihil profeceris, nil erit quod ab operatione manus te excuset. Medicinæ igitur in principio parantur ex sale, ammoniaco, & gallis, & diu fricetur locus, deinde flore æris, dragacanto, & similibus uti poteris, &c.

Loci consentientes de batrachi curatione.

Aet. ser. 8. ca. 37, In cura hoc discriminis est, ut aliter in pueris ac imperfectæ ætatis hominibus medendum sit, si quidem ijs sectio uenæ sub lingua, illis uerò collutiones tantùm

conueniunt. lege de his Paul. lib. 3. ca. cit.

Auicen. sexta tertij, cap. 18, Experiantur in ipsa medicinæ corrosiuæ, incisiuæ, resolutiuæ, in quibus est superflua exiccatio, ut sal, ammoniacus, & fricatio cum flore æris, & dragacãto, & administrentur phlebotomiæ sub lingua & medicina fortis alcola: si autẽ non ualuerint, nõ erit excusatio ab operatione manus, &c.

De aphthis, id est, oris vlceribus.

Quas Græci ἄφθας dicunt, Auicẽniani alcola, nos pustulas in superficie oris appellamus, &c.

Loci consentientes de aphthis.

Gal. 6. de comp. med. per loc. cap. 4, Aphthæ sunt ulcerationes in superficie oris obortæ, habentes quidpiam caliditatis igneæ, &c.

Aet. ser. 8. cap. 39. idem refert. Auicen. sexta tertij, cap. 23, agit de his sub nomine alcola & ulceribus malignis, &c. Vide Hippo. 3. aphor. aphor. 24. ibi, In ætatibus talia contingunt paruis & nuper natis puerulis, oris ulcera quæ aphthæ uocantur, &c.

De causis aphtharum, id est, oris vlcerum.

Fiunt aut à lacte nutricis uitiato, aut ex humorũ uitiosorũ ad os influxu, aut ab acredine eorũ quæ bibuntur ac comeduntur, &c.

Loci consentientes de causis aphtharum.

Gal. 6. de cõpos. med. per loc. cap. 4, *Fiunt utplurimum pueris lactentibus, quum uitiosum fuerit nutricis lac, aut non probè ipsum cõcoxerit infans, &c.* Auic. *sexta tertij, ca.* 23, Non *accidunt eis nisi propter malitiam lactis, aut malitiam digestionis eius in stomachis ipsorum, & quandoque accidit ex humore omni.* Aet. *loc. cit.* Fiunt *etiam in his qui ad perfectam ætatem peruenerunt, tum propter uitiosorum humorum ad os defluxum, tum propter acredinem eorum quæ bibuntur ac comeduntur, &c. lege aphor. 3. Galen. cõmẽt. 24. ibi, Causa harum nil aliud est quàm mollities instrumentorum, quæ neque tactum, neque lactis sustinent qualitatem.* Et *com. 32. eiusdẽ, Vbi, inquit, à substantiam te-*

nuem habentibus, & à mordacibus humoribus fieri, &c.

De aphtharum indiciis.

Cognoſcuntur ex tactu & uiſu aphthæ: ex tactu, dum calor & tumor excitantur: uiſu cognoſcuntur ob colorem: nam albus pituitã, flauus bilem, rubeus ſanguinem, & niger atram bilem ſignificat, &c.

Loci conſentientes de aphtharum indiciis.

Aet. ſer. 8. cap. 39, Cognitio omnium facilis eſt, utpote uiſui & tactui ſubiecta: ad tactũ quia calidiores quàm expediat loci ſunt, tumoréſque excitantur: uiſu uerò cognoſcuntur ob colorem, nam rubicundiores à ſanguine, &c.

Auicen. ſexta tertij, cap. 23, Cognoſcitur ex colore ſuo: album enim eſt phlegmaticum ex phlegmate ſalſo in pluribus, & citrinum eſt cholericum uehementioris inflammationis quàm alia, & nigrum eſt melancholicum & rubeum, clarum eſt ſanguineum, &c.

De cura aphtharum.

In primis curandum eſt, ut humor ex quo

ulcerationes fiunt, statim euacuetur, deinde fiat uenæ sectio: nam in his ulceribus maximè conducit: quibus peractis, tunc si subrubræ fuerint ulcerationes, uti oportet refrigerantibus & moderatè adstringentibus, à principio præsertim & in puerulis, deinde his quæ citra mordacitatem discutiunt. Si uerò subflauæ fuerint, tunc similibus utendum, sed frigidioribus: si nigræ, discutientibus, &c. In adultis uerò efficacioribus remedijs utendum, &c.

Loci consentientes de cura aphtharum.

Auicen. loc. cit. cap. 24, Oportet ut intendatur primò humori dominanti & facienti alcola, & euacuetur ex corpore toto, si est dominus, deinde phlebotometur ex uenis quæ sunt sub mento. Phlebotomia enim confert omnibus ægritudinibus oris calidis, &c. Galen. 6. de compo med. per loc. cap. 4, Quæ in superficie tãtùm sunt, facilè ex moderatè adstringentibus curantur: quæ uerò diuturnæ & depascẽtia sunt, fortioribus remedijs utendum. Aet. ser. & loc. cit. Si subrubræ infan-

tium ulcerationes fuerint à principio cum his quæ mediocriter adstringunt & refrigerant: deinde his quæ citra mordacitatem discutiunt: si subflauæ, iisdem similiter utendum, uerùm magis frigidis, &c. Vide fusius.

Obseruatio in cura aphtharum.

Auicen. sexta tertij, cap. 24, *Et oportet ut alienet omnia olea, usque ad oleum de oliuis, &c.*

Aphthis nocentia.

Nocent ori & palato quædã species brassicæ & capparorum, lacticinia, melongia, nuces, raphanus.

Aphthas curantia.

Ad ulcera oris prosunt absinthium, omphacium, alumen, butyrum, camomilla, camphora, acatia, aloes, uerbena, lutũ armenum, plantago, rosa, rubus, spodium, dragacantum cum amylo, & aqua rosacea dissolutum, granata mala, galla, oliua, malua, litium, lac, aphodillus, &c.

De aphtharum prognosticis.

Auicen.loc.cit.Cholericum est uehementis inflãmationis, sed omnibus malignius est melancholicum siue cum apostemate siue singulare sit. Et omne ulcus eueniens in superficie oris est uelox ad dilatandum. B.Scito ulcera in temporibus pluuiosis & in febribus pestiferis multiplicari. Quòd uerò ulcus facile dilatetur, ut ait Auicen.ex eo fortè contingit, quòd locus in quo ulcera fiunt, caliditate non deficit, & cutis mollis & humida facilius ulceratur. Paul.lib.1.cap.10, Quod modo crustæ nigrescit, omnium perniciosissimum & lethale est, &c.

IOANNIS BACCHANELLI Regiensis, De cõsensu Medicorum in curandis morbis, Lib. 3.

De tonsillarum columellæque inflammationibus.

TONSILLAE, *aliàs glandulæ, ob quandam glandis similitudinẽ, à tole, qui authore Festo est fauciũ tumor, dictæ sunt, fiúntque circa columellã ex utraque parte infra fauces, & Græcè παρίσθμια, & Arabicè amygdalæ uocãtur. κιονὶς uerò siue gurgulio, uel columella (quãquã*

gurgulio propriè pars ſit gutturis à naribus ad pulmonē, conſtās ex cartilagine & carne per quam ſpiritus meat ac remeat) accipitur tamen pro columella caruncula, quæ dū ſumma exiſtit, gurgulio dicitur: dum uerò colūnæ inſtar propēdet, columna uel columella: hæc dum ſuperius anguſta eſt, & inferius rotūda, ob uuis ſimilitudinem uua & uuula dicitur: dum uerò gracileſcit, uel ab influxu humido laxior euadit, tanquam loro ſimilis pendēs, lorum dicitur.

Loci conſentientes de tonſillis & gurgulione.

Galen. aphor. 3. com. 26, *Tonſillæ ſunt locorum ad iſthmum attinētium inflammationes.* B. *Intellige per iſthmum, partem illam quæ os & gulam interiacet dictā per metaphoram.* Aet. ſer. 8. cap. 40, *Gurgulionem quidam columellam appellant, uuæ uerò nomine accipienda eſt quædam in eo affectio, quum uuæ acino ſimile ſummum gurgulionis apparet. Lorum uerò aliam affectionem uocant, quum ex ſuffitu, nimium ignitus*

gracilescit, & loro similis propendet, &c.

Gal. 6. de compos. med. per loc. cap. 3, Columella carnosa quædam est particula in summo ore depēdens, quæ duobus nominibus appellatur à ueteribus Græcis gargareon & cion, id est gurgulio & colūna: quāquam non cion, sed cionidem posteriores medici, id est columellā uocarint: nec dicēda uua est, quum sit hæc gurgulionis affectio, &c. Gal. aphor. 3. cōment. 26, Tonsillæ sunt nonnunquam solius tunicæ uentri ac gulæ & faucibus totique ori cōmunes inflāmationes, nōnunquam uerò & subiectorum ipsi musculorum, &c.

De causis tonsillarum & gurgulionis.

Omnis inflāmationis causa procatarctica est, uel nimia meri potio, multáque ciborum maximè acriū deuoratio. Causa uerò antecedens est humorū influxus, uel humores liquidi, quibus lingua larinxque & aspera arteria humescere solent, ad malignū redacti, uel uapores ipsi à febrili calore concitati ac elati. Causæ coniunctæ sunt humores ad actum inflammationem reducentes, &c.

Loci conſentientes de cauſis tonſillarum.

Gal. 6. de cōpoſ. med. per loc. cap. 3, Fiunt hæc, quemadmodum dictum eſt de alijs inflammationibus, ex humorum influxu, &c. Aet. ſer. 8. cap. 45, Tonſillarum inflammationes plerūque fiunt à nimia meri potione, & à multa ac auidiore ciborum deuoratione maximè acrium & aſperorum, fiúntque ijs maximè, qui plurimo abundant ſanguine, uel pueris qui texturam habent teneram. Auicen. nona tertij, cap. 12, Illis quandoque accidit catarrhus apoſtemans eas (nam de columella loquitur) ita ut prohibeat anhelitum, & quandoque mollificatur uua præter apoſtema, & indiget eo quod adſtringit, &c. B. Scias quòd Arabes quatuor uuulæ morbos enumerant, & ſunt apoſtema, ulcus, corroſio, & caſus. Apoſtema fieri poteſt à quacunque materia, ulcus tantùm à materia ulcerante, corroſio à multa & acri materia, caſus à ſanguine uel à pituita gurgulionem remolliente.

De columellæ indiciis.

Cognoſcitur facilè per uiſum, ſi lingua deprimatur, uel ſi æger in radice linguæ aliquid inſiſtere ſentiat, difficultas præter hæc deglutiendi adeſt, item dolor, & interdum febris, cognoſcuntur humores ex eorum coloribus, apoſtema uerò, ulcera & corroſiones per ſe ex uiſu manifeſtant, &c.

Loci conſentientes de columellæ indiciis.

Galen. 6. de compoſ. med. per loc. cap. 3, Cognoſcitur hoc ſi quis aperto plurimũ ore toto linguam deprimat, &c.

Aet. ſer. 8. cap. 45, In tonſillarum inflammatione accidit difficultas tranſglutiendi, dolor & aliquando etiam febris, &c. Vide in hoc Auicennam, qui tantam deglutiendi difficultatem interdum eſſe inquit, ut æger digitis ſuis eam comprimere cogatur, donec trãſglutiat, & hoc præſertim fit, quum tonſillæ & columella plus iuſto humiditatis recipiunt, uel laxantur, uel inflãmationem experiuntur.

De cura tonsillarum & gurgulionis.

Si ex inflammatione periculum immineat, primò euacuandum per sectionem uenæ cubiti, deinde reuellendum ac deriuandum cum cucurbitulis collo ac mento affixis, & cum gargarismis, primò leuiter adstringentibus, postea ex decocto furfure, passularũ paratis. Quòd si ad suppurationem uertantur tonsillæ, tunc fiant gargarismi ex decocto caricarum & aqua mulsa: si uerò augescat morbus, uenæ sub lingua secentur, aluúsque subducatur, póstque pharmacis acribus multùm discussorijs utendum est. Si uerò quispiam sectionem gurgulionis moliatur, reuera præstantius est cauterio gurgulionem resecare, quàm ferro: siquidem nullo potiore remedio tota humiditas ad illam extremitatem defluxa exiccabitur quàm cauterio. Vstionem siue incisionem fiendam denotant uuulæ attenuatio, & si ab extremitate eius resudet ueluti pus, & liuiditas eius partis appareat, &c.

Loci consentientes de cura tonsillarum & gurgulionis.

Gal.6.de compos.med.per loc.cap.3. *Communiter tum tonsillis, tum columella inflammatis aut exulceratis in principio conuenit quies, inedia & consequens diæta, gargarismi simplices leuiter adstringentes.* In *uigore morbi aluus subducatur, gargarismi ex decocto ficuum aut ptisanæ succo, in quo passulæ sint incoctæ.* Si *uerò tonsillæ ad suppurationem ueniunt, gargarismi fient ex decocto ficuum, aut aqua mulsa calida: si amplius augescat malum, & principium suffocationis suspectum sit, aluus forti clysteri uel glande subducatur, uena cubiti secetur, cucurbitulæ cum scarificatione collo ac mento affigēdæ, fomentis ac cataplasmatis frequētius & gargarismis utendum.* Quòd *si morbus ad nullum horum præsidiorū cedat, sed augeatur, uenæ sub lingua secētur, aut iuxta angulos oculorum uel ea quæ in fronte est, &c.* De *sectione gurgulionis loquitur* Hippoc. *prognost.3. cap.9.tex.13.ibi, Gurgulio cum periculo se-*

catur, aut uritur, & ſcarificatur, quãdiu rubidus fuerit & magnus: nam inflãmatio ad hæc conſequitur, & ſanguinis eruptio, ſed hunc oportet alijs medicamentis extenuare. Vbi uerò ſeparatũ fuerit, quod ſanè uuã uocãt, extremúmque gurgulionis maius & liuidũ fuerit, ſuperior uerò pars tenuior, in hoc ſanè tẽpore tutum eſt manus admoliri: præſtat autem aluo prius euacuata manũ adhibere, ſi tempus permittat, & homo non ſuffôcetur, &c. Auicen. nona tertij, cap. 15, Conſyderetur uuæ ſubtiliatio & detumitio, & propriè in inferiore parte eius, & ſi ingroſſatur extremitas eius, & refundat ex ea ſicut pus, tunc eſt melior hora incidendi cum ferro aut medicinis cauterizantibus, &c. B. Quoniam uocis plectrum eſt columella, ut Gal. de uſu partium, & in eius inciſione ſequatur quandoque ſanguinis profluuium, fiátque ex eius abſciſſione frigidior inſpiratio, unde fit ut thorace & pulmone refrigeratis quãdoque multi intereant. Idcirco cautius procedẽdũ arbitror, ne dum partẽ ſanare cupimus, maius nocumentũ inde ſequatur.

Habes etiam remedia per omnia morbi tempora ex Aet. ser. 8. cap. 45. & à Paulo lib. 3 cap. 26. Vide & alios practicantes, &c.

De angina & ſtrangulatione.

Angina quæ à Græcis συνάγχη dicitur, eſt muſculorum, faucium interiorum inflammatio, qua fauces anguntur & ſtrangulantur, anhelitum uel deglutionem impediens, ſicuti παρασυνάγχη exteriorum. Hic morbus ab imperito medicorum uulgo deflexa uoce à ſynanchi, Squinantia dicitur. Dicitur tonſillæ etiam, quãquam Plinius tonſillas ab angina ſeiungat. Strangulatio uerò eſt ſubitus ob inſpirationis defectum interitus. Angina quatuor habet differentias, ut infrà in Aet. uidebitur.

Loci conſentientes de angina & ſtrangulatione.

Galen. aphor. 4. cõment. 34, Quum muſculi gutturis anteriores unà cum ambiente tunica inflãmationem patientes uiam ſpiritus ualent intercludere, medici talem diſpoſitio-

nem uocāt synanchen, &c. Pau. lib. 3 cap. 27, Angina quæ συνάγχη à Græcis dicitur, musculorum faucium interiorum est inflammatio, sicuti parasynāche exteriorum. Auicen. nona tertij, cap. 8, loquens de suffocationibus describit esse apostema in gutture anhelitum uel deglutionem uel utrunque impediens, &c. Gal. aphor. 4. comment. 34, Strangulatio nil aliud est quàm subitus interitus ob inspirationis defectū, qui fit ex angustia alicuius instrumenti ex ijs qui seruiunt respirationi, &c. De anginæ differentijs loquitur Aetius ser. 8. cap. 47, Anginæ quatuor differentiæ existunt: prima, quum fauces inflammantur. Altera, quum nec circa oris regionē, nec iuxta fauces, nec forinsecus quicquam apparet, sed iuxta asperæ arteriæ extremū suffocatio ægrum angit. Tertia, quum externa regio unà cum interna fuerit iuxta mentum inflammata. Quarta, quum ceruicis uertebræ à suo loco excidunt, unde lingua à luxata uertebra ad suam radicem impulsa quandoque ex suis proprijs locis excidit, & difficultas respirandi magis infestat, unde

aperto ore semper hiare, atque aërem attrahere æger cogitur, &c. B. Præter has quatuor differentias à loco sumptas, sunt aliæ quatuor species ab humoribus sumptæ, scilicet à sanguine, bile, pituita, atra bile, quãuis rarò hæc ultima ob sui craßitiem eueniat. Speciem uerò, quæ ex luxatione ceruicis uerticuli contingit, caninam suffocationem uocat Auicen. ad similitudinẽ canis, qui aperto ore uehemẽter ex laßitudine anhelat. Vide Gal. 2. prorrhet. cõment. 54. & aphor. 4. cõment. 35. De alijs anginæ speciebus mentionẽ facit Hippoc. & Gal. 3. prognost. tex. 16. & ibi quid sint fauces euidenter exponit. Similiter aphor. 4. cõment. 34. inter gulam & guttur spacium fauces nominat, &c. Lege de speciebus anginæ Galen. 4. de loc. aff. cap. 3. circa finem, &c.

De anginæ causis.

Causæ procatarcticæ sunt ciborum facultas, qualis est potus frigidæ, ebrietas, nimia satietas, frigiditas aëris, & quæcunque ex respiratione attrahuntur mala. Causæ antecedentes sunt totius uel partis repletio, aut

partium quæ circa fauces guttúrque existunt, uel humores fluentes, ut sanguis, bilis, pituita, &c. Causæ cõiunctæ sunt humores anginam actu facientes, qui partim fluxi sunt, partim fluunt, ex quibus binæ species pullulant: altera scilicet à glutinosa frigidáque fluxione, altera uerò à calida & acri, &c.

Loci consentientes de causis anginæ.

Aet. *ser.* 8. *cap.* 47, Anginæ *causæ multæ sunt, frigiditas magis quàm ardor, & plagæ, & ex piscibus ossa ad tonsillas impacta, & potus frigidæ, & ebrietas, nimia satietas, & quæ ex respiratione attrahuntur mala.* Auic. *nona tertij, cap.* 8, Et *quandoque causa est propter quosdam cibos, &c.* Et *subdens causam antecedentem inquit,* Quòd *non est semper repletio totius corporis, nec superabũdat superfluitas, nisi in membris uicinis gutturi, & facit euenire apostema, &c.* Et *subdit,* Quãdoque *accidunt ex sanguine, uel ex cholera rubra, aut ex phlegmate, rarò uerò ex melãcholia.* De *causis cõiũctis loquitur* Gal. 4. *de uic. rat. in mor. ac. com.* 30. Et Hippoc.

eodem in loco, ibi, Synāche, id est angina, fit quum hyeme ueréque fluxio multa & uiscosa ad uenas iugulares defluxerit, &c. unde Galen. Fluxionum quæ à capite deferuntur, quædam sunt substantia tenues, aliæ ex crassis uiscosisque humoribus fiunt. Tenues penetratis latis uenis in angustioribus detinētur. Crassæ uerò contrarium obtinent, ut in latis contineantur, strictas penetrare non ualentes. Quum igitur in faucium uenis tales impacti fuerint humores, pars in tumorem attollitur, &c. Scias quòd quum nerui & ligamenta ad partes inflammatas extenduntur, tunc uertebræ uel intra, uel ad latus, ob eorum copulam, qua simul coniunguntur, citò uertuntur. Et de his lege Gal. aphor. 4. commēt. 35 & Aet. in præallegato loco, &c. Vide etiam Galenū aphor. 3. cōment. 22. ubi anginam fieri inquit ex biliosis humoribus qui ad fauces autumno decumbunt, & à pituitosioribus, qui uerè cum orthopnœa accidunt, &c.

De anginæ indiciis.

Indicia anginæ sunt, difficultas spirandi,

febris, genarũ rubor, deglutio impedita, dolor circa guttur, tumórque non extrinsecus apparẽs, interrupta uox. Fluxionũ humoris indicia sumuntur à colore, à dolore, & à sapore. Cognoscuntur à colore, si rubidus, flauus, albus, liuẽs humor fuerit. À dolore, si grauis, tẽsiuus, pulsatilis ut in sanguine, si punctorius ac mordicans ut in bile, si paruus & obtusus ut in pituita, &c. À sapore, si dulcis ut à sanguine, si amarus à bile, si salsus uel insipidus à pituita, si ponticus ab atra bile, &c.

Loci consentientes de anginæ indiciis.

Paul. *lib. 3. cap.* 27, *Anginæ notæ sunt, spiritus recta ceruice uix trahitur, nonnullis febricula oboritur, faciei rubor, æger ore cõniuet, cibum potúmque deglutire non potest.* Gal. 3. *prædict. cõment.* 16, *Quia inflãmatione uexãtur musculi in gutture, meritò dolore afficiuntur, &c.* Hippocr. 4. *de uict. in mor. ac. tex.* 30; *Præterita quæ intuenti apparent haudquaquã tumẽtia uidẽtur, tẽdinẽsque ceruicis posteriores tendũtur, uóxque* ἀπέῤῥωγε,

id est abrupta est, &c. Auic. ipse inquit, quòd uidetur loqui cũ narib⁹, additque exitus amborũ oculorũ & egreßio linguæ. Lege fusius de signis quãdo extrinseci laborant musculi, quandóue intrinseci, &c. De indicijs fluxionum humoris lege Auicen. nona tertij, cap. 9. ibi, Et signa eius quæ est sanguinea, &c. Similiter ibi, Et signa cholericæ. Et ibi, Signa phlegmaticæ sunt salsedo & sapor baurach, &c. lege etiam Arcul.

De cura ipsius anginæ.

Curatio in remouenda antecedente causa triplicem scopum exigit, primo ut euacuetur, secundo ut fluxio prohibeatur, tertio ut reuellatur. Euacuatio fiet per sectionẽ uenæ usque ad defectum animi, exclusiue, ni morbus inducias dederit, ualida maximè existente uirtute cum repletione copiosa. At ubi morbus moram fecerit, partienda erit sectio uenæ, ita tamen ut non desinẽte morbo, primùm à communi, deinde à cephalica extraxeris, post hanc ad secandas sub lingua uenas te conferes: uerùm si pauca fuerit repletio, à cepha-

lica eiusdē lateris ad uenas sub lingua incipies: deinceps si abundauerit bilis, aluus soluenda erit cum bilem educentibus. Fluxio *prohibeatur cum his quæ materiam incrassant, quale est diacodion & opiata, &c.* Si *uersio fiet, per cucurbitulas, frictiones, enæmata.* Confert *etiam diuersio per deriuationem.* Curatio *in remouenda causa coniuncta, siue phlegmone discutiatur, siue in pus conuertatur, tres etiam medendi scopos expostulat.* Primus *erit repercutiens, quæ repercußiua nisi facta euacuatione suspecta sunt.* Secundus *partim repellens, partim discutiens esse debet, maximè dum uiget morbus.* Tertius *discutiat tantùm, & hoc à medio statu usque ad morbi inclinationem.* Quòd *si ad suppurationem inflammatio uertatur, tunc aperientibus, abstergentibus ac mundificantibus opus erit. At si sapiens à dolore prematur, tunc anodinis ut gargarismis ex lacte caprino dolori ipso uacandum erit.* Interim *diæta sit tenuißima: sufficit enim ut sumatur ptisana, uel panis in aqua decoctus, & bibatur aqua, &c.*

Loci conſentientes de cura anginæ.

Hippoc.4.de uic.in mor.ac.tex.30, Sanguinem igitur ex brachijs detrahens mox uenas quæ ſub lingua ſunt ſecabis, &c. Itidem adſerit Paul.lib.3.cap.27.Auic. nona tertij, cap. 10, Oportet ut euacuetur in principio uniuſcuiuſque materia faciens illud cũ phlebotomia & ſolutione uentris, & ut retrahatur materia ad partem diuerſam, ſaltem cum uentoſis poſitis ſuper loca longinqua oppoſita ei, & ligatione extremitatum doloroſa, &c.Lege in hoc Meſ. & Paul.fuſius.De cura cauſæ coniunctæ loquitur Meſu. cap. de ſynanch. ibi, Diſtinguamus in adminiſtratione particularium operationum per tempora morbi:nam in augmento ſit magis uincens medicamen, ſtypticum & prohibitiuum agitationis, & diſcurſionis rheumatis, &c. Lege fuſius:nã præter has intentiones etiam remedia docet in omni tempore morbi opportuna. Auicen.ſimiliter loc.cit.ait, ibi, Incipiatur cum medicinis ſtypticis mixtis cum ijs, quæ parũ abſterſionis habẽt, & gargari-

zatio cum aceto est ex eis quæ repellunt & prohibent attractionẽ humiditatis plurimæ, deinde fiat gradatio ad maturatiua, &c. Et *cap.2,* Et *quãdoque dolor fit fortior in principio rei: quare oportet ut stypticis admisceatur aliquid quod sedet dolorem, sicut syrupus uiol. &c.*

Paul. *lib.3. cap.27. loquitur de uictu quũ dicit,* Cibus *sit triduo aqua mulsa, inde ptisanæ cremor cum dulci quadam potione, deinde & ouorum lutea, &c.*

Obseruationes de phlebotomia.

Mesu. *cap.de synan.* Sit *principium nostrũ à phlebotomia si morbus accidit ex plenitudine sanguinis: si uerò cũ sanguine abundet cholera, præponimus euacuationẽ choleræ ad sanguinis detractionẽ, deinde facimus sequi phlebotomiã.* Paul. *lib.3.cap.27,* Non *uniuersim, sed pluribus interpositis uicibus euacuetur, ne cumulata, uniuersimque facta euacuatione, anima ipsis deficiente suffocationis periculum superueniat, &c.* Auic. *nona tertij, ca.2. idẽ adserit, &* Aet. *ser.8. ca.47.*

Obſeruatio de gargariſmatis.

Auic. loc. cit. *Gargariſmata poſtponantur, ſi illic eſt repletio, & ſi fuerint gargariſmata doloroſa, ſed adminiſtrentur poſt mūdificationē, &c. Mirū in modum laudantur etiam uentoſæ ſuper collum ad ſecundam uertebram, ſi deglutio fiat difficilis, &c.*

Obſeruatio de repercuſſiuis.

Meſu. loc. cit. *Repercuſſiua niſi facta euacuatione ſuſpecta ſunt, unde Gal. 3. art. paruæ, Corpus plenum exiſtens repercuſſionem non recipit, &c.*

Obſeruatio de victu.

Auicen. loc. cit. *Et prohibeatur nutrimentū, ut ſit corpus eius utens ſanguinis eius nutrimento, & cōuertens ipſum à parte apoſtematis, quare minorem cibum neceſſario aut uoluntariè, &c.*

Nocentia gutturi.

Nocent *gutturi amylum, muſtum, platanus, urtica, nux, piretrum, andachoca, &c.*

Anginæ conferentia.

Anginæ conferentia ſunt acetum per ſe

gargarizatum, omphacium, oximel, agrimonium cum uino, uinum granatorum, diamoron, robnucum, succus rubi, ebuli, anisum cum melle, hyssopo & aceto, gargarisma, stercus canis ossa comedentis, uiola purpurea, hyssopus, Antirum confectio Haly. 27. *antid. dia olibanum* Nic. *diayrundinis*. Auicen. *prima quinti, philonium romanū, theodoricon magnum* Hali. 7. *antid. hiera* Archigenis, &c.

De prognosticis anginæ.

Hippoc. *aphor.* 6. *aph.* 37, *Ab angina habito si tumor fiat in collo bonum, foras enim morbus deducitur.* Et *similis sententia est* 7. *aphor. aph.* 50, Et *ratio aphor. est quia satius est ex intimioribus & principalioribus mēbris morbos extrudi, quàm è diuerso.* Hippoc. *prædict.* 3. *text.* 16, *Angina grauissima est, ac celerrimè interimit, quæcūque nec in ceruice, nec in faucibus cōspicuum aliquid efficit, sed plurimum doloris infert, ac spirationis difficultatem, orthopnœam dictam.* Hæc *enim eodem die, & secundo & tertio & quarto strangulat. Quæcunque uerò dolorem alteri*

ſubſimilem infert: attollitur uerò, ac rubore in faucibus efficit, admodum exitioſa, ſed paulò longior quàm ſuperior eſt. Paul lib. 3. cap. 27, Pueris rarò talis affectus accidit, niſi cũ ceruicis uertebræ affectæ loco excidunt, uerùm illis ceu curã non recipientibus ac deploratis manũ admoliri non oportet. B. Habes aphor. 43. ſecundæ ſectionis, Strangulati ac diſſoluti nondum mortui non referũtur, quibus ſpuma circa os fuerit: nam in ijs exitiale ſignum eſt ſpuma circa os. Verùm Gal. inquit, Nonnulli etiam ſtrangulatorum, quibus circa os ſpuma uiſa eſt, relati ſunt: unde etiã Auic. Quũ tamen quãdoq; accidat ut præfocatus ſpumet, deinde ſanetur. Hippoc. aphor. 4. aphor. 34, Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus ſtrangulatio repẽte ſuperuenerit, lethale. B. Habes hanc eandem ſentẽtiam 2. prorrhet. tex. 53 ubi inquit, Fauces dolẽtes, &c. Ibi quòd libri huius author à Gal. damnatur. Et aphor. 4. aphor. 35, Si à febre habito collũ peruertitur, & uix poteſt deuorare ſine ullo tumore, lethale eſt. B. Vbi non uiſitur tumoris ueſtigiũ, dictum inflãma-

tionẽ in gutture, uel in eius musculis esse, quare exitiale signum est maximè, quũ febris adsit, tanquam una ex causis mortem portendentibus: unde Auic. Si cum præfocationibus uehemens febris fuerit, tunc mors festinat, quoniam febris facit ægrum magno anhelitu indigere, &c. Et aphor. 5. aphor. 10, Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur, & in septem diebus pereunt: si uerò has effugerint, suppurantur. B. Dictum est ab Hippoc. 2. aphor. aphor. 19. quòd acutorum morborum non sunt certæ prænunciationes aut salutis aut mòrtis, quia nonnũquam humor noxius ex uno loco ad alterum transfertur, unde si angina ad pulmonem uertatur, uel interficit, uel in pus conuersa suppuratur: si ad cor, omnino ægrũ perdit. Auic. 9. tertij, cap. 9, Quum autem facies sit uiridis & denigratur situs oculorum, tunc ipse moritur. Similiter quando minoratur pulsus, & infrigidãtur extrema, & grossitudo linguæ & ipsius denigratio sunt ex signis malis, &c.

Hippoc. prædict. 3. tex. 20, Securißima est

angina, si rubor quàm maximè foras uertatur. Et *prædict. primo,* Fauces *dolẽtes tenues cum quadam difficultate strangulantes uelociter exitium afferunt, &c.*

Authores erronei dissentientes circa anginam.

1 *Adserere, ab inflammatione asperæ arteriæ strangulationem posse effici.*

2 *Adserere, in gutture nullum posse fieri tumorem absque dolore.*

3 *Adserere, in angina non conducere repercußiua, ne materia introcludatur.*

4 *Adserere, anginam pluries fieri à pituita, quàm ab alijs humoribus.*

5 *Adserere, sectionem uenæ in omni angina non conferre.*

Confutatio dissentientium circa anginam.

Ad *primum,* Gal. *aphor. 4. comment. 34,* A*speræ quidem arteriæ inflãmatio difficultatem spirãdi aliquam efficere potest, strangulationem uerò non potest.*

Ad *secundum,* Gal. *eodemet cõmen.* Quum

tumorum triplicem differētiam enumerasset, postea in fine commenti inquit, poßibile esse multitudine humiditatis, pituitosæ præcipuè, madefaciēte tunicam gutturis interiorē, aliquem fieri tumorem absque dolore.

Ad tertium respondet Auic. 9. tertij, cap. 10, Et gargarizatio cum aceto est ex eis quæ repellunt & prohibent attractionem humiditatis plurimæ: hæc tamen non conduceret, si materia esset crassa ac tenax. Vide tamen de his suprà in obseruationibus, &c.

Ad quartū Gordonius & Gilbertus Anglius & Geraldus de solo super 9. almans. cap. de squinantia dicunt, quòd apostema hoc fit secundū plurimū à sanguine, & rarò à pituita. Præterea quum hæc inflammatio sit morbus peracutus, à frigidis fieri nequit, igitur non pluries fit à pituita.

Ad quintum, Auic. 9. tertij, cap. 10, Oportet ut euacuetur in principio uniuscuiusque materiæ faciens illum cum phlebotomia: præterea si non euacuatiua, saltem reuulsiua in omni anginæ specie conueniet: habes etiam de hoc suprà plures authoritates, &c.

De destillatione, grauedine, & raucitate.

Destillatio à Græcis κάταρρος dicta, nil aliud est quàm superabundantis humoris ex capite in partes subiectas fluxio. Differt à broncho qui raucedo, & à coryza quæ grauedo à Latinis dicitur, eo quòd catarrhus fauces & palatum obtineat, bronchus guttur ac arteriam, coryza uerò nares tantùm molestet. Has species destillationum Gerardus quidam his duobus uersibus explicuit,

Dũ fluit ad pect⁹, dicetur Rheuma catarrh⁹,
Ad fauces bronchos, ad nares dico coryzã.

Loci consentientes de destillatione, grauedine, & raucitate.

Paulus lib. 9. ca. 28, Communis est omnibus uitijs excremẽtitiæ humiditatis ex capite in subiectas partes descensus, si in nares defluat κόρυζα, si per palatum ad nares κάταρρος, si in guttur & asperam arteriam, ita ut membranam interiorem exasperet, βρόγχος & ἀρτηριακὸν à Græcis dicitur, si fluxio in pectus pulmonésque decumbat, tussis

siue, ut ipse inquit, βῆχες αὐτοῖς γίνονται κακοήθεις, &c. Gal. 6. de sympt. cau. ca. 4, Destillatio est per palati foramina multorũ humorum delatio, &c. Vide etiam Aet. Ser. 8. *ca. 53. & Gal. 2. prognost. comment.* 49 *ibi, Humorem de naribus secretum tenuẽ & incoctum omnes medici grauedinem nominare solent, &c.*

De causis destillationis, grauedinis, & raucedinis.

Causæ procatarcticæ sunt aër frigidus, mora sub radijs lunæ, septentrionales uenti dum humiditates exprimunt, similiter aër calidus, uenti meridionales caput replentes & humiditates liquefacientes. Item somnus, coitus, & omnia ad caput euaporãtia & ipsum replentia, sicut ebrietates & crapulæ, exercitium & ira. Causæ antecedentes sunt uel per se uel per consensum. Per se sunt humores superflui in capite existẽtes, intemperies calida, frigida, & humida. Per consensum sunt aut à toto corpore, ut in febribus humorẽ eliquantibus: aut membro particulari, ut à sto-

macho in digerendo debili, & à reliquis mẽbris. Causæ coniunctæ sunt humor actu fluẽs, qui sæpe est calidus, subtilis, interdum crassus & frigidus, &c.

Loci consentientes de causis destillationis.

De causis procatarcticis lege comm. apho. 5. lib. 3. ibi, Austri caput aggrauantes caliginosi, &c. Item aphor. 12 & 13. eiusdem lib. ibi, in cõmento, In quibusdam uerò coacto in unum & compresso quodammodo capite, expressa materia inutilis ad loca capite inferiora descendit, &c. Aet. ser. 8. cap. 53, Destillationis & muci causa est cerebrum, quod à frigore ad frigidam intemperiem perducitur, &c. nam in hoc loco enumerat omnes alias procatarcticas causas à me superius descriptas. Gal. 6. de Sympt. cau. cap. 4, Destillationis & grauedinis cerebrum statim causa est, ut pars quidem similaris, uel à frigore, uel à solis ardore ad intemperiem redactum, ut instrumentum uerò, quatenus à plenitudine infestatur. Lege latius Mes. de

cura catarrhi, ibi, Austerarum facit ac replet, &c. Lege similiter Arcul. comment. almans. cap. de catarrho. Item Gor. Sauon. &c. De fluxionum causis lege Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Nam ibi ex parte laborante binas causas intelliges, alteram ex accensa caliditate, alteram à dolore excitato, unde minus plúsue attrahitur quod influit. Nam si uehementior fuerit calor, multum attrahit: si minus, tunc debilius. Similiter & in dolore. Ex parte uerò mittente, nam si pars mittens minus superfluitatibus abundet, parum aliquid attrahenti parti immittit: si uerò plus materiæ inutilis habeat, tantum ingerit amplius, quanto plus à naturæ modo recesserit, &c.

De destillationis indiciis.

Id scias uelim, quòd destillationum indicia ex capitis intemperie siue calida siue frigida sumi possunt, item à sapore, odore, calore, & ab ipsius symptomatibus, ut gratia exempli: Si caput calidæ fuerit tẽperaturæ, facies rubescit uel flaua est: si uerò frigidæ, erit alba & pallida. À sapore, ut si quod influit acris aut salsi, aut amari uel fœtentis

quidpiam habuerit, calidam censeto: si insipidi uel dulcis, frigidum. À colore, ut quod rubescit, uel flauet, calidum: quod albescit, uel liuet, frigidum. À symptomatibus, ut si adsit ardor, pũctio siue mordacitas, calidũ: si nullius sensus particeps cũ grauitate & narium obstructione, frigidũ. Relinquo ea etiã indicia, quæ sumi possunt ab his quæ iuuãt & nocent: sed ad differentiã quæ est inter tenuem & crassam destillationẽ nunc trãseo. Tenuis igitur cognoscetur ex eo dum expuitur, quòd labilis sit & fluẽs: at è cõuerso crassa in globum uertitur, & in se permanẽs non fluit. Si quid uerò in medio crassum & in circuniacentibus partibus tenue fuerit, tũc iudica destillationẽ omnino esse tenuẽ, quum hæ partes ad craßitiẽ nõdũ deuenerint. Signa quòd destillatio sit à toto sunt, quia in febrium augmẽto augetur, & in earũ remißione remittitur. Similiter de particulariũ partiũ consensu intelligendum est. Signa per essentiam in capite sunt, si diu perseuerauerit destillatio, nec adsit aliarũ partium morbus de quo suspicari poßit, &c.

Loci conſentientes de indiciis deſtillationum.

Paul. lib. 3 cap. 28, Qui ex æſtu grauedinē uel deſtillationem concipiunt, ijs particulæ incaleſcunt, acris tenuiſque humor tum per nares tum per os deſcendit, facies rubeſcit & naſus. Qui ex *frigore, ijs frons & caput undique diſtenditur, meatúſque athmoides dicti clauduntur, &c.* Lege de *his* Auic. & Ar *cul.* Meſ. & Razem *fuſius, & inuenies plura quæ tuo arbitrio huc traduces, &c.*

De cura deſtillationum.

Sex *in catarrho requirūtur medēdi intētiones, prima regiminis regula, ſecunda erit catarrhi alteratio ſiue digeſtio, tertia euacuatio, quarta diuerſio, quinta catarrhi interdū fluentis retētio, ſexta accidētiū correctio accapitis roboratio.* Regimē *erit in catarrho calido, ſi calida omnia uitētur, & ea quæ etiā cerebrum debilitare poſſunt.* In *frigido, ſomnus longus & meridianus, & ſupinè dormire in frigido, malū eſt.* Digeſtio *ſiue humoris præparatio in calido cū frigidis*

incrassantibus, sicut cũ syrupo uiol. de Iuiubis, de papauere myrthino cũ aquis farfaræ endiuiæ, aqua ordei, & similibus parabitur in catarrho frigido, si crassa fuerit materia cum calidis attenuantibus, sicut cum syrupo de glycyrrhiza, de hyssopo de paßio, oxymelle simp. & composito, cum aquis cap. uen. saluiæ, decocto pectorali calido. Vacuatio in calido fiet cum fructuum decocto, caßia, mãna, rheubarbaro, & cum pilulis aureis aggregatiuis de hiera simplici. In frigido, cum pilulis de hiera, cum agarico, polypodio, turbit, pilulis chochijs, &c. Vitetur sectio uenæ, si poßibile fuerit: si minus, fiat à uena communi. Diuersio siue reuulsio fiet per caputpurgia, masticatoria & cauterizantia, uel per fricationes, lotiones, iũcturarum ligationes, cucurbitulas & hirudinũ applicationes. Caputpurgia fiũt per liquores, per nares attractos, utputa in calido cum aqua uiolacea uel hordei, &c. In frigido cum aqua maioranæ, cum succo blitis, decocto nigellæ, ireos uel cyclaminis. Cauteria fiant in commissura coronali uel in humeris. Retentio catarrhi quæ

fieri non debet nisi maxima urgente necessitate, pluribus medijs perficietur: primo cum stypticis, ut cum bolo armenio, spica, olibano. Secundo cum his quæ à proprietate incrassant, ut cum iuleb uiolaceo, Zuccharo uiolaceo, penidijs, diadragacanto, loch de papauere, diacodione liquido, pilulis bechichys. Tertio cũ gargarismis ex aqua rosacea, aceto, sandaraca, &c. uel cum pilulis de cynaglo. Remotio symptomatum erit, per ea quæ malũ capitis intemperiem siue calidam siue frigidam remouere possunt. Roborabitur deinceps caput in causa frigida cum confectione pliris arcoticon Nic. cum diamusco, in causa calida, cum electuarijs frigidis, &c.

Loci consentientes de cura destillationum.

Mesu. cap. de cat. Commune est sex res, prima ponit studiũ in uita patientis, secunda adæquat materiam, tertia abscindit eam, quarta diuertit, quinta abscindit fluxum eius, sexta corrigit accidentia, & de his singulatim agit, ut latius uideri potest. Hercul. & Marcus Catinarius de

bus etiam fusius pertractant. Videant in sua praxi qui optãt rem medullius introspicere. De reuulsione, euacuatione & deriuatione loquitur Gal. 4. meth. ca. 6. ibi, Destillationem fluere incipientem ad contraria trahẽdam esse dicimus, fixam uerò in laborante particula euacuandam. Similiter meth. 5. ca. 2, Quæ uerò in oculis, aure, palato, fluxiones accidunt, eorum ad uicina deriuatio est per nares, &c. Hinc etiam elice quot modis fiat reuulsio. Lege etiam Aet. Ser. 8. cap. 53. ibi, Expedit fontem malorum excindere sanato uidelicet capite, &c.

Obseruationes in cura.

Gal. 3 de loc. aff. cap. 5. dicit, exemplificãs de grauedine & destillatione, quòd qualitas & quantitas excrementorũ atque caussarum, quæ præcesserunt, contemplatio & capitis dispositio siue calida, ut in ustione, siue frigida, ut in refrigeratione, primùm à te consyderentur: quæ nisi discretè cognoueris, idoneam dispositione curationem haudquaquam inuenies.

Obſeruationes in phlebotomia.

Meſu. in cur. cat. phlebotomiam non niſi in tribus caſibus fieri poſſe adſerit: primus, ſi deſtillatio calida fuerit cum multa ſanguinis copia in corpore calido. ſecundus, ſi calida deſcendens in aliqua principali parte figatur, ut in oculis, pulmone, diaphragmate: tertius, ſi cum febre & maximè continua fuerit deſtillatio, ita ut in uenis putreſcere humores exiſtimentur, in cæteris uerò nequaquam.

Obſeruationes de gargariſmatis.

Meſu. Suſpecta ſunt gargariſmata in quatuor caſibus: primus eſt ſuſpicio catarrhi ad pectus & pulmonem fluentis, id eſt, in paratis ad phtiſim & aſthma. Secundus, ſi ſit de genere ſubtilium, acutorum & mordicantium, eò quòd facile cum gargariſmis concitatur. Tertius, in præfocationibus quæ fiunt citò, id eſt, in paratis ad ſuffocationes. Quartus, ſi ſit uehementis multitudinis.

Obſeruationes in diuerſionibus.

Marcus Catin. in cur. cat. inquit, Nota quòd caputpurgia & ſternutatoria non debent à principio fieri, ſed factis euacuationibus, quia per iſta fit motus & agitatio, &c.

Meſu. Securius eſt regimen diuerſiuũ quàm abſciſsiuum, & licet regimen diuerſiuum dilatet materiã & multiplicet, tamen multiplicatam conuertit ad partem cõmunem non timoroſam, &c.

Obſeruationes in abſciſsione catarrrhi.

Meſu. Et ſunt ex ſtolidis qui ante digeſtionem & mundificationem communem adminiſtrant abſcindentia catarrhi, & ſunt cauſa cumulationis & multiplicationis ipſius. Fiãt igitur poſt mundificationem & ſedationem agitationis uehementis: in aliquibus tamen caſibus in principio fieri poteſt, primò ſi ad partes nobiles reperet, aut catarrhus eſſet præfocatiuus, &c.

Catarrho conferentia.

Conferunt catarrho aſſatæ cum pipere

sumptæ, betonica, bolus armenius, cinnamomum, gramen, lac caprinum, grana lauri, manna, myrrha, uitella ouorum sorbilia, fumus sandaracæ, laudani & asphalti uapor, suffumigium utriusque storacis retinet catarrhum, item suffumigium uernicis, sebesten & hyssopus: acharistum Nic. *confectio de iacur* Mesu. Phylonium Romanum Auic. *loch de papauere, pilulæ pro catarrho* Mes. 10. *antid.* Pilulæ *de papauere* Mes. Rob *de nucibus* Mes 5. *antid.* Rob *de papauere* Haly. 19. *antid. syrup. de papauere, &c.*

De prognosticis destillationum.

Hippocr. *aphor.* 2. *aphoris.* 40, Raucedi*nes & grauedines in ualde senibus cōcoctionem non admittunt.* B. *Quia frigiditas illa ex senili ætate acquisita, reprimi non potest, imò & in quibusdā iuuenibus difficulter concoquuntur.* Hippoc. *prædict.* 2. *tex.* 49, Gra*uedines & sternutamenta per omnes morbos qui in pulmone fatigent præire & subsequi malū est, &c.* B. Ratio *est, quia si grauedines sint signa, indicant pulmonem malis humori-*

bus repleri: ſi uerò ſint cauſæ, ſunt etiam male, ex eo quòd ab alijs affectionibus prauis cõmittantur. Lege etiam pro his aphoriſ. 12, & 14, & 31. *libri tertij aphor. & plura intelliges de prognoſticis, &c.*

Authores diſſentientes circa deſtillationes.

1 Adſerere, *ſternutamenta in deſtillatione eſſe ſalubria.*

2 Adſerere, *cum Artemide medico, plumbeã laminã pro uoce tremula pectori eſſe applicandã.*

3 Adſerere, *deſtillationes tantùm uocari, quæ ex capite per aſperam arteriam ad pulmonem feruntur.*

Confutatio diſſentientium circa deſtillationes.

Ad *primum, Gal. prædict. 2. comment.* 49, *Sternutamentum ſequitur grauedines magna ex parte, ſed ſanè concutit thoracem & uitiat pulmonem: igitur in deſtillatione non eſt ſalubre, quia ex ſuo motu efficit, ut materia à capite ad ſubiectum pulmonem deſcendat,*

uel signum est insalubre ostendens per consensum etiam affici cerebrum, ut ibi Gal.

Ad *secūdum,* Hippoc. *5. aphor. 24. aphor. Frigida qualis est nix & glacies pectori inimica tusses mouent & destillationes, &c.* Sed *plumbeæ laminæ sunt huiusmodi, igitur pectori non applicandæ.*

Ad *tertium,* Galen. *aphoris. 3. commen. 12,* Non *quas communi uocabulo destillationes consueuimus nominare, quæ scilicet fiant ex capite ad pulmonem per asperam arteriam, sed omnes fluxiones quæ feruntur per uenas à capite ad partes inferiores, &c. scilicet uocamus destillationes, &c.*

De tussis definitione.

Tussis, βὴξ *Græcè dicta est, quoddam aggregatum ex duobus motibus, scilicet dilatatione & cōstrictione impetuosa pulmonis & pectoris, ad expellēdum nociua à uirtute expulsoria naturali pulmonis facta cum adiutorio diaphragmatis.* Nam *tussis ita pectori inest, sicuti cerebro sternutamentum, ut per eam nocumentum à pulmone expellatur, &*

à membris, quæ ad pulmonis consensum patiuntur, &c.

Loci de tussis definitione.

Gal.5. de sympt.cau.cap.4, Tussis nil aliud est quàm uehementissima efflatio, qua plurimus spiritus celerrimè foras erūpens impetu suo extrahit, exploditque excrementa meatuum ipsius obstruentia, &c. Auicen.*fen.* 10.*tra.3.cap.1, Tussis est ex motibus quibus expellit natura nocumentum ex membro aliquo, & hoc membrum est pulmo & membra quæ ei continuantur.* Vide *de his latius Gal. loc.cit. cap.3. & 4. de sympt.cau.* Similiter *de loco læsionis uide cap. 6. eiusdem quinti libri, &c.* Vide *etiam* Arcul.

De causis tussis.

Causæ procatarcticæ sunt, sicut dictum est in destillationum causis, causæ antecedentes uel per se sunt, uel per consensum. Per *se, ut mala intemperies cum materia, uel sine materia calida, frigida, sicca, humida: aut solutio continuï, uelut in ulcere pulmonis, in phtisi.* Per *consensum, uel à toto, ut in fe-*

bribus: aut à partibus, ut à cerebro destillante, uel à pectore ut pleuritide & orthopnœa, aut diaphragmate ulcerato, uel in abscessum conuerso, aut à stomacho, splene, hepate, quum abscessum patiuntur: nam facta diaphragmatis compreßione, siue à tumore, siue ab alio quopiam fit tußis. Materiæ in pulmone quandoque imbibuntur, interdum inhærent, obstruunt, & resolutis partibus subtilibus in petram condensantur. Causæ tußis siccæ sunt uel mala complexio, uel materia in pulmone contenta, quia uel nimis crassa expulsioni inepta, uel apostemata pulmonis, uel materia in uenis pulmonis contenta, sua acuitate uel multitudine stimulans, uel imbecillitas facultatis expulsoriæ, &c.

Loci consentientes de causis tußis.

Aet. ser. 8. cap. 54, Causæ tußis sunt uariæ, nam humor à capite ad asperã arteriam destillans tußim efficit. Asperitas insuper intrinsecæ pelliculæ arteriæ asperæ, cibi & potus præterlabentes tußim promouent. Lumbrici stomachum infestantes, etiam tußiculas

paruus excitant, similiter & acris humor stomachum perturbans, & intemperies frigida instrumentorum respirationis tussim irritāt: Vide de his fusius Auicen. 10. 3. tra. cap. 1. ibi, Causæ primitiuæ tussis sunt, &c. Nam fusissimè has pertractat. Vide insuper Galen. de sympt. causis, cap. 4, & ibi intelliges, quomodo intemperies tussim excitet, & à mala intemperie dolor fiat contra plures, qui de mente Gal. hoc nō posse fieri certò affirmāt.

De signis tussis.

Signū malæ complexionis calidæ, cognoscitur ex præcedentibus causis calidis, & læditur ex similibus, & iuuatur à contrarijs, caliditas etiam sentitur ab ægro, uehementia sitis, magnitudo anhelitus & pulsus, rubor faciei cum tussi sicca. Signa complexionis frigidæ sumuntur ex causis frigidis præcedentibus, iuuātur à contrarijs, &c. Signa tussis ex sanguine sunt, rubedo faciei, uenarum tensio, sapor in ore dulcis, & interdum sanguis excreatur. Signa bilis sunt, flauities uultus, sapor in ore amarus, sitis, & quod expuitur, ci-

trinum est, & utplurimum tußis sicca est. Signa pituitæ sunt, pallor faciei, & albedo, sapor insipidus aut salsus cum humiditate superflua, pauca sitis, circa fauces uiscosa pituita, commotio uomitus, &c. Signa atræ bilis sunt, fuscus color, sapor ponticus, tardus euentus, longa duratio. Signa subtilitatis & craßitiei ex tenuitate fluxúque materiæ, & quia subitò accidit, & è cõuerso, materia uiscosa, tarda in fluxu, &c. Signa siccitatis sunt, quia sedatur ex sorbitione amyli, multiplicatúrque, quũ fames & sitis adest, & apud somnum alleuiatur, similiter dum comeditur & bibitur. Signa per consensum, est anteceßio læsionis uẽtriculi uel hepatis, tußis adest sicca, est insuper minus continua & minus laboriosa, quàm quæ est per essentiam. Signa apostematis, ulceris, & similiũ cognoscuntur ex relatis in pleuritide, peripneumonia, & phtisi.

Loci consentientes de signis tussis.

Aetius serm. 8. cap. 54, Tußis quæ cum titillatione partium ab utraque palati parte contingit, palàm ostẽdit destillationem à ca

pite ad asperam arteriam & ad pulmonem deferri: quòd si nihil expuatur, tenuem fluxum indicat, &c. Auic. 10. tra. 3. ca. 1. de his pertractat signis, ibi, In tussi frigida, est additio ex frigore, &c. Lege hunc locum fusius, & habebis omnia quæ à me nuper relata sunt. Lege etiam Arcul.

De cura tussis.

Dictum est in capite destillationis, fluxum humoris esse diuertendum, & quod iam fluxum est, euacuandum. Nunc etiam dicimus in tussis cura duplicem scopum requiri, alterum in præparãda materia, alterum in abstergendo & præparatam educendo. Tenuis igitur & acris destillatio per infrigidantia & incrassantia, & fluxum intercipientia curatur, sicut cum syrupo de papauere uiolaceo, iuiubino, cum decocto hordei, iuiubarum, sebesten, uel cum diacodione tẽpore somni, uel pilulis bechichijs. Si uerò fuerit frigida, crassa ac tenax, tunc cum calidis extenuantibus ac dissecantibus digeratur, ut cum syrupo de glycyrhiza, de hyssopo oxymel-

lite. syrup. de praßio, oxymellite scillitico cum decocto caricarũ passularum. cap. uen. hordei, &c. cum loch de pino, de scilla, cum iure galli decrepiti, &c. Euacuatur deinceps subtilis materia cum caßia, electuario de sebesten, addita pectorali decoctione, uel cum pilulis aureis aggregatiuis, &c. Frigida cum pilulis cochijs elephanginis. T. de ag. &c. Quod uerò superest in pulmone, exiccetur tum bibendo, cum lambendo ac euaporando, de quibus satis pertractauit Mesu.

Loci consentientes de cura tussis.

Aet. serm. 8. cap. 54, Medemur tußi à tenui fluxu factæ per antidotum ex papaueris cap. inspissantes, aut per alterius pharmaci dolorem leuantis. Quæ autem à crasso aut uiscoso fit humore per extenuantia & discindentia, instrumentorum respirationis frigiditati per calefacientia medemur. Quæ ab asperitate, per lenientia & mordacitatem arcẽtia sanantur, qualia sunt ex arteriacis compositionibus simpliciora, &c. Gal. 6. de cõpos. med. per loc. cap. 2. & 3. nõ diuerso à no-

bis sermone hæc dilucidius pertractat, ubi habet insuper multas ad tußim cõfectiones, &c. Lege etiam Auicen. 10. 3. tract. 9. cap. de cura tußis, & Arcul. & Mesu. Vide etiam quæcunque dicta sunt de destillatione, nam huc referenda sunt.

Obseruationes in cura per exiccantia.

Hercul. 9. almans. cap. de cur. tußis, multas conditiones obseruari in his iubet: Primò, quòd non nisi reiteratis euacuationibus exhibeãtur. Secundò, quòd non adsit febris notatu digna. Tertiò, ut uirtus constet. Quartò, ut incipiatur à minima quantitate, &c. Vide eum fusius.

Nocentia & conferentia tussi.

Nocent tußi, acetum, succus ebuli, præsertim tußi recẽter factæ, nam antiquæ prodest mel non spumatum, nuces, &c. Conferunt tußi amylum cum zucharo & oleo amygdalino, semen bombicis, bdellium, radix chamaleontæ, cinnamomum, cochleæ, adiantũ, hyssopus, dragacantum, enula, faba, fœnugræcum,

cum melle, phistici, furfur triticeum cum aqua hordei decoctum & colatum in frig. & sic. tußi, galbanũ, gentiana, granata dulcia, iuiubæ, lac asinæ uel capræ, decoctũ glycyrrhizæ in uino, malua, mãna, mastix, mulsa, oua cum melle, papauer, passulæ, peucedanũ, grana pini, pulmo asini, praßium, rosmarinus, sebestẽ, semen lini, serpentaria, sulphur, sea, storax, ptisana, terebentina cum melle, uiolæ, zedoaria, urtica, radix ireos. Composita sunt, diacodion Mesu. diapapauer Mesu. in tußi catarrhali, diasulphur Serap. diacodion cõpositũ Serap. diaolibanũ, diapenidion, diadragantum, diairis, diacalamentũ, diatrion pipereon, diahyssopum, diazingiberis, emplastrũ adip. Auic. sexto tra. emplastrũ gabadi Haly. loch de pino, de papauere Mes. de allijs Auic. & Mes. in quĩta antid. in cur. tußis humidæ, loch de semine lini. Auic. quinta quinti, oleum amygdalarum dul. uiolaceum sisami, cucurbitæ. Pilulæ pro catarrho Mes. 10. antid. bichichiæ Mes. ad tußim. Auic. syrup. uiolaceus, myrthinus, acetosus Mes. Iuiubinus de praßio, de hyssopo, de cannis, de papaue-

re, alteraniabim, &c. Athanasia magna, syrup. de liquiritia, de calamento, de theriaca maior. trochisci de stella, Auicen. 8. 5. de berberis, de papauere, de arsenico, &c. Alliũ coctum, & baccæ lauri, &c.

De prognosticis ipsius tussis.

Auicen. decima tertij, loc. cit. Et tussis frequens plerunque perducit ad sputum sanguinis. Arcul. 9. almans, de cur. tus. Si diuturna sit & frequens, in pregnantibus abortum facit: expuitur sanguis fractis in pectore uenis. Hippoc. aphor. 6. aphor. 46, Qui gibbi ex anhelitu aut tussi efficiuntur, ante pubertatem intereunt. Lege etiam aphoris. 54. lib. 4, Quibus utplurimum tusses siccæ leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, &c. Vide etiam Hippoc. in cap. de destillatione aphor. suprà recitato.

Authores dissentientes circa tussim.

1 Adserere, tusses à nuda intemperie fieri non posse.

2 Adserere, tussim siccam à nulla alia causa fieri posse, quàm à mala intemperie sine

materia.

3 Adſerere, tuſsim plerŭque fieri cauſa tan tùm calida & ſicca, ut Gerardus.

4 Adſerere, pilulas bechichias conferre in omni ſicca tuſsi.

Confutatio diſſentientium circa tuſsim.

Ad *primum, Galen. 5. de ſympt. cau. cap. 4, Tuſsim, inquit, fieri refrigeratis tantùm reſpirationis inſtrumentis, ita ut affecti nihil inter tuſsiẽdum expuant.* Itidem ait Aet. *ut ſuprà de cauſis dictum eſt.*

Ad *ſecundum, Gal. 2. prædict. cõment. 42. inquit, Quòd ſi humor craſſus & uiſcoſus, uel adeò tenuis ſit, ut expelli nequeat, ſiccam tuſsim efficit: unde modicè craſſus facilè ſcreatur.* Et *aphoriſ. 4. comment. 54, Siccæ tuſſes ſunt, in quibus nihil expuitur: fiunt etiam aliquando ob intemperiem inſtrumentorũ quæ ſeruiunt reſpirationi, aliquando in faucium aſperitate, uel à pauco & tenui humore deſtillante.* Igitur *ſicca tuſsis etiam à materiali cauſa effici poteſt.*

Ad tertium, Galen. aphoris. 3. comment. 23, Ob hanc igitur ipsam frigiditatem tusses hyeme maximè fiunt, &c. Similiter 9. 12. eiusdem libri, Caput prius repletum in calida & humida constitutione, frigus autem superueniens ueluti manus quædam extrinseca capiens ac premens, quandã uti spongiam, cerebri illam, quæ in ipso continetur, humiditatem, unde fiunt tusses & grauedines, &c. Igitur à causa frigida & humida plerunque, & magis quàm à calida & sicca fieri potest.

Ad quartum dicimus pilulas bichichias conferre tantùm in causa calida & sicca, ut testatur Mesu. Sed tussis sicca ab alia causa fieri potest, ut mõstratum est, qua de re in omni sicca tussi conferre non potuerunt, &c.

De asthmate dispnœa & orthopnœa.

Asthma est affectus qui respirandi difficultatem cum magno conamine præ se fert. Hæc spirationis difficultas dum modica est, δυσπνοία Græcè dicitur: at quum uehemen-

tior fit, & ſpirare æger ſine anhelitu & ſo-no non poteſt, tunc ἄσθμα uocatur: ſi uerò accidat in ſpirando ut non niſi recta ceruice ſpiritus trahatur, tunc ὀρθόπνοια nominatur: quos igitur Græci uocant ἀσθματικοὺς, Latini anheloſos ſiue ſuſpirioſos dicunt.

Loci cõſentientes de aſthmate, diſpnœa, & orthopnœa.

Auic. *decima tertij, ca. 4, Aſthma eſt ægritudo pulmonis cum qua patiens non inuenit excuſationem ab anhelitu frequenti, ſicuti eſt anhelitus quo laborat præfocatus & feſtinatus.* Gal. *aph. 6. com. 46, Multæ ſunt ſpirãdi difficultates, ſed ſolam illam* Hippoc. *conſueuit aſthma nominare, in qua contingit ſatis crebrum anhelitum fieri.* Vocant τὸ ἀσθμαίνειν, *id eſt, anhelare, id quod fit in curſib⁹ & uehementioribus exercitijs, &c.* Vide de his Gal. 7. de cõp. med. per loc. ca. 6, ibi, Qui ci-*tra febrem denſe reſpirant, &c.* B. Nota *quòd aſthma interdũ ſumitur pro difficultate ſpiritus ſine febre & apoſtemate, interdum pro conſtrictione nõ facta à cauſis materialibus,*

interdum pro malitia ſpirãdi à materia craſ ſa inhærente facta: & ſic in hoc loco à Gal. accipitur, &c. Gal. 4. de uict. in mor. ac commen. 21, Sicca orthopnœa ea eſt ſpirandi difficultas, quæ ſine ſputis uel tuſsi uſqueadeò uehemens eſt, ut inclinari citra ſuffocationem qui ita afficitur non poſsit.

De cauſis harum affectionum.

Cauſæ procatarcticæ ſunt caliditas uel frigiditas, aëris caſus, percuſsio, nimius corporis motus, fumus argenti uiui, odor rectum pectus conſtringentium, &c. Cauſæ antecedentes per ſe, ut à mala intemperie frigida coarctante uel obſtruente, uel à materia utplurimum pituitoſa in pulmone, uel eius bronchijs infarcta. Per conſenſum fit uel à toto, ut in febribus & hydrope, aut ab aliqua parte, ſicut ab occipite, neruis, uertebris colli, à pectore, diaphragmate, hepate, ſtomacho, ſplene, ab occipite inquam ſpiritibus ad pectoris muſculos tranſire non ualentibus, à neruis motum diaphragmatis impediẽtibus, à colli uertebris & pectoris, quum extra ſedem diuer-

tuntur, à pectore, sicut ab eius angustia, abscessu, paruitate, ulcere, & colluuie, à diaphragmate, hepate, splene, ob eorum abscessus & ulcera: interdum fit etiam ab exiccatione pulmonis, &c. Causæ coniunctæ sunt ipsi humores infarcti in arterijs & uenis pulmonis morbum facientes, & similia.

Loci consentientes de causis.

Auicen. decima tertij, cap. 14, Et quandoque accidit propter multitudinem uaporis, quando coarctatur in pulmone, & propter uentositatem coarctatam in membris anhelitus, & quandoque causa generationis in ipso est frigiditas eius. Vide de his latius apud Mesu. cap. proprio. Galen. 7. de compos. medic. per loca, cap. 6. loquens de causis antecedentibus, inquit: Manifestum est coarctationem locorum præter naturam intrinsecus adesse, cuius etiam sensum ægri manifestè perceptant. Coarctatio uerò fit, quum aut crassorum & tenuium humorum multitudo pulmonis bronchijs fuerit infarcta, aut tumor abscessui similis in ipso constite-

rit, &c. Auic. loc. cit. Et quandoque fit propter nocumētū in ipso pulmone, & in eis quæ ipsi cōtinuantur, propter inuiscationē humorum crassorū in arterijs & ramis eorum, & quādoque in cana pulmonis, & eius raritate, & in locis uacuis. Et istæ materiæ effusæ sunt ad ipsum ex capite. Et quādoque isti humores nocēt sua qualitate, quātitate, & multitudine, & quandoque fit & rarò ab exiccatione pulmonis, & quandoque fit propter communitatem membrorū uicinorum cōprimentium membra anhelitus, &c. Vide de his Gal 4. de uic. in morb. ac. com. 21, & 3. aphor. com. 26, & 4. aphor. com. 50. ibi enim à quibus causis spirandi difficultas fiat, apertè intelliges: lege etiam 4. de loc. aff. cap. 7.

De indiciis asthmatis, orthopnϾæque.

Frequēs adest anhelatio, nec spirare possunt, nisi recta ceruice, pallescit eorum facies. Si ab intēperie absque materia fiat, adest pectoris lenitas absq; sensibili grauitate, tussis sine sputo: calida ex caloris sensu & ex anhelitu & pulsu magno frequēti cognoscitur: fri

gida ex frigore in partibus ſpiritualib⁹ perce
pto & ex anhelitu, pulſu paruo ac tardo: ſic-
ca ex aſperitate, ex ſiti, & à cauſis exiccāti
b⁹: humida ex cauſis cōtrarijs. Vel intēperies
omnes cognoſcūtur ab his quæ iuuāt & nocēt,
nā calidis frigida proſunt, frigidis calida: hu
mores cognoſcūtur ex ſapore, odore, craßitie
ac tenuitate. Locus læſus cognoſcitur, quoniā
ſi in pulmone eſt læſio, tunc adeſt grauitas,
ſcreatus, tußis laborioſa, & difficilis anheli-
tus: ſi in aſpera arteria, ſonus adeſt in reſpi-
rando, ſcreatus facilis: ſi in brōchijs, ſcreatus
fieri nō poteſt, niſi cū multa tußi: ſi fiat à pe
ripneumonia, ſigna ſuo capiti aſcribentur: ſi
fiat aſthma à toto per cōſenſum ſicuti in fe-
bribus, ex eo inde cognoſcet, quòd ad earū au
gmentum augetur, & in receſſu minuitur: ſi
per cōſenſum ex partibus, facilè etiam cogno
ſces ex earum morbis ſuperuenientibus, &c.

Loci conſentientes de indiciis aſthmatis.

Auic. decima tertij, ca. de ſig. aſthmatis, Si
humores uel humiditates fuerint cauſa aſth-
matis, tunc aderit cōſtrictio, in principio an-

helitus, cum excreatione, oſcitatione, & retentione humoris permanentis, & grauitas cum ſputo, &c. Vide hunc locum fuſius: nam de ſingulis ſignis hîc pertractatur. Vide inſuper Arcul. Sauo. Gordo, &c.

De cura aſthmatis & orthopnœæ.

Primus in curando ſcopus, (dummodo totius corporis repletio appareat.) ſit ſectio venæ. Secũdus ſit humoris præparatio, ita ut tenuis incraſſetur, tenax & uiſcoſus attenuetur cũ ſyrupis in capite catarrhi memoratis. Tertius ſit euacuatio, prout opportuna fuerit in humore peccãte. Quartus ſit humoris cum cucurbitulis & frictionibus ad partem oppoſitam reuulſio. Quintus reſiduum exiccat. Sextus ſit regimen ex his quæ dilatant anhelitum. Vitentur acria, acetoſa, ſtyptica, toleretur fames & potus, uitetur inſuper ſomnus meridianus ac diuturnus, &c.

Loci conſentientes de cura aſthmatis & orthopnœæ.

Paul. lib. 3. ca. 29, Hæc cura ſit, ut per abſtergentia extenuãtiáque medicamina gluti-

nosus humor & crassus abscindatur: quòd si necessitas urgeat, etiã uena ante omnia incidatur, & quantum uires patiuntur, sanguis detrahatur, &c. Gal. 7. de cõpos. med. per loca. ca. 6. Cæterùm curatio ambarũ affectionum aliquid cõmune habet, & aliquid cuique proprium: cõmune utrisque est, ut redundãtia humoris affectiones generantis cõsumatur & expendatur: proprium uerò, ut si à crassis uiscosisque humoribus fiant, per attenuãtia & extergentia consumantur, &c. Consule in his & aliis non solùm Auic. sed Mesu. ipse enim singula declarat. Vide & Arcul. & alios practicantes.

Obseruationes in præparatione humorum.

Paul. loc. cit. duo notat, alterum ut quum crassitiem & tenacitatem humorum secamus & attenuamus, humiditatẽ cum pharmacis adhibeamus, quo facilius efferãtur, unde largiorem potũ anhelosis cõmendat: alterum, ne uehementer calidis uel frigidis in hac affectione utamur, quia tenaces & crassi humores à uehemẽti calore uiscosiores redduntur,

& sic difficulter auelli possunt, frigidis ne crassescant ac cogantur, &c. Vide *similiter Aet. ser. 8. cap. 57.*

Auic. loc. cit. Vitandæ *sunt medicinæ multùm incisiuæ, ibi & non sis contẽtus, &c.* Secundò, *miscendæ sunt medicinæ hepaticæ, sicut eupatorium, cum pectoralibus, præsertim si craßities hepatis asthmati adiungatur.* Tertio, *quum morbus sit natura longus, medicinæ sæpius permutentur, non ex eodem genere in aliud, sed in eadem cõsimili facultate mutatæ permaneãt, ut uoluit quarta primi, cap. 1. ibi,* Immò *in una medicatione medicinã permuta, &c.* Quartò *in ægritudinibus chronicis interpolationes fiãt.* Quintò, *si causa coniuncta & antecedens aduersentur, attendatur illi quæ magis infestat.* De *obseruationibus aliarum intentionũ lege* Mesuen.

Conferentia asthmati & orthopnœæ.

Con*ferunt asthmati & orthopnœæ acetum scilliticũ, amygdala amara, ammoniacũ cum melle, assa fœtida in ouo sorbili, bolus armenius, calamentum, cappares saliti, de-*

coctum centaurij Mes.dauci, diptami, enulæ, caricarum, adianti, gentianæ, iuniperi, granorū lauri, marrubij, origani, pastinacæ, oxymel scilliticum, peucedanū in ouo sorbili, pix humida cum melle, sulphur in ouo sorbili uel fumus eius in ore per embotum, scilla, thymus, hyssopus cum ruta, ficubus & melle, alliū coctum, betonica, gentiana, ius galli antiqui, galbanū, fœnugræcum cum melle, urtica cum melle, baccæ lauri, myrrha, uiolæ, zucharum. Composita sunt, T. de agarico, alipta muscata Nic. præsertim in pueris, diapapauer, diaprasium, loch de pino Mes. loch de scilla Serap. loch de papauere Haly. quadrumeron conf. Nic. rosata magna Nic. syrupus de hyssopo, de prasio, de calamento, de iuiubis, de liquiritia, theodoricon magnum Haly, 6. antidota. theriaca magna Nic. hiera, logodium, hiera Archigenis, Phylonium romanum, &c.

De prognosticis asthmatis.

Hippoc. aphor 4. aphor. 50, Difficultates spirandi in febre intermittente, lethale: uide etiam aphor. 46. lib. 6.

Auicen.loc.cit.Hæc ægritudo cùm accidit decrepitis,non forſitan ſanatur,neque maturatur, quum ipſa in iuuenibus utplurimũ ſit difficilis,& eſt ægritudo lõga,habẽs cũ hoc paroxyſmos acutos iuxta ſimilitudinẽ paroxyſmorum epilepſiæ & ſpaſmi,& multotiẽs mutatur ad peripneumoniam,&c.

Authores diſſentientes circa difficultates ſpirandi.

1 *Adſerere,aſthma uerum non eſſe morbum pulmonis.*

2 *Adſerere, orthopnœam non poſſe fieri abſque febre.*

3 *Adſerere,apnœam non dari poſſe in animali uiuente.*

4 *Adſerere,pulmonem eſſe proprium anhelitus inſtrumentum.*

5 *Adſerere, anhelitum eſſe motum tantùm naturalem & non uoluntarium.*

6 *Adſerere,ſpirandi difficultatem indicare tantummodo læſionem membrorum ſpiritualium.*

7 *Adſerere,uinum in ſpirandi difficultate non eſſe exhibendum.*

8 *Adſerere, pharmaca non ualde ſoluentia in aſthmate conuenire.*

Confutatio diſſentientium circa difficultates ſpirationis.

Ad *primum,* Razes *quarto cõment. cap. 1, Aſthma eſt ueraciter, quod in canalibus pulmonis habet humiditates multas uiſcoſas, prohibẽtes ex ipſarum uiſcoſitate, ne aẽr trahatur quãtitate opportuna.* Et Auic. *Aſthma eſt ægritudo pulmonis, igitur erit uerus morbus pulmonis.*

Ad *ſecũdũ,* Gal. aphor. 6. cõment. 46, *Nõnulli ſimpliciter aſthma nominãt, nõnulli orthopnœam, quãdo abſque febre ægroti iugiter anhelitũ habẽt difficilẽ: ex quibus uerbis cognoſcitur orthopnœam abſque febre fieri.*

Ad *tertiũ,* Gal. de loc. affe. cap. 7. *in fine, Nã impoßibile uidetur, ut animal omni ſpiratione exactè priuatũ in uita ſeruari poßit, quãuis animalia quæ in cauernis latẽt, thoracem mouere minimè uideantur, quare aut exiguã fieri ſpirationem, ut ſenſum effugiat, aut huiuſcemodi animalia tunc ſpiratione omnino non indigere, ſed eam ſpirationem*

quæ per uniuersũ corpus fit, sufficere, quippe hãc cor ipsũ ꝑ arterias efficit, ex quibꝰ apparet ut apnœa dari poßit uiuẽte etiã animali.

Ad quartum, Conciliator differentia 99. Sciendum quòd instrumentum proprium anhelitus est diaphragma, pulmo uerò coadiuuatiuũ se habens ut ad secantem serra, &c. Probat etiã alia potiori ratione, ex eo quod insensibilis sit pulmo, tum quia tot musculos in pectore frustrà natura procreasset.

Ad quintum, Auic. 10. 3. tenet, quòd anhelitus completur duobus motibus, inter quos sunt duæ moræ, &c. ita ut componatur ex motu uoluntario & naturali. Itidem confirmat Gal. de usu partium, &c.

Ad sextum, Hippoc. prædictionũ 1. tex. 27. & Galen. in eodẽ. com. At uerò, inquit, rara spiratio, hoc est, multo tẽpore interposito, si magna est, indicat delirium: si parua, extinctionem natiui caloris: igitur aliam à thorace etiam læsionem indicat, &c.

Ad septimũ, Razes 4. cõment. Vinũ tenue & subtile facit ad asthmatis paßionẽ, si in potu accipiatur, multa quãtitas. Hoc tamen

intellige in resolutione materiæ, uel ubi uinum sit cibus & potus.

Ad octauũ, *Paul. lib. 3. cap. 29, Ex antidotis hiera & purgatio cõtinens, ex ualidißimis medicamẽtis petita.* Idẽ *Auic. utitur helleboro & colocyntide. Præterea probatur etiam ratione, nã materiæ quæ sunt à uijs ductuũ remotæ, edũci nõ possunt nisi per pharmaca uehementia: sed in asthmate ita sunt, igitur non nisi per ualidißima pharmaca educi poterunt, & per consequens uehementi indigent pharmaco, &c.*

De peripneumonia.

Peripneumonia nil aliud est, q̃ pulmonis inflãmatio cũ febre acuta & spirãdi difficultate: & est duplex, uera & spuria: uera cum à sanguine: spuria, quum ab alijs humoribus oriatur: unde non immerito Mesues alioquin oculatus à Cõciliatore reprehẽditur differentia 100 dum inquit, ueram fieri ex pituita, & esse minus mortalem, &c.

Loci consentientes de peripneumonia.

Paulus libro 3. cap. 30. ἡ περιπνευμονία,

φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονός ἐστιν. similiter Aet. ser. 8. cap. 66, Peripneumonia est pulmonis inflãmatio cũ febre acuta. Itidem Auic. decima tertij, tra. 4. cap. 10, Peripneumonia est apostema calidũ in pulmone. Lege Gal. 2. meth. & in lib. de finit. med. Item in lib. de part. art. med. cap. 4. ibi, Peripneumonia tantùm dicitur, quum à sola inflammatione pulmo afficitur, &c.

Mesu. cap. de peripneu. Ex ea quædam est uera, quædã non uera, &c. Vide eũ tu latius, uide etiã Cõciliatorẽ loc. cit. lege etiã de his Hippoc. & Gal. prædict. 1. tex. 29. Item Arcul. & Gord. & cæteros practicantes, &c.

De causis peripneumoniæ.

Causæ antecedentes sunt angina, pleuritis, catarrhus, uel alia materia ab aliqua corporis parte ad pulmonẽ transmissa. Causæ coniunctæ sunt humores ibi coarctati & putrefacti, sicuti est sanguis, bilis, pituita: fieri enim potest ferè ab omni humore.

Loci consentientes de causis peripneumoniæ.

Haly abbas in sua praxi, Et hoc apostema

aliquando fit ex materia sanguinea, aut ex cholera quæ ad pulmonem incurrit, nonnunquam à catarrho à capite descẽdente, interdũ à pleuritide, iugulatione, &c. nam pulmo imbecillis ea facilè suscipit, quæ ab alijs membris repurgantur. Paul. lib. 3. cap. 30. idem sentit, ibi, Inflammatio fit utplurimum à ualentibus in eam partem destillationibus, aut angina, aut suspirio, aut pleuritide, &c. De causis uerò coniunctis loquitur Auicen. decima tertij, cap. 10. ibi, Et peripneumonia fit ab omni humore, sed utplurimum fit à phlegmate, quoniam in membro rarò non continetur humor subtilis, &c. B. Intellige Auicen. uelle peripneumoniã à sanguine, & à pituita frequenter fieri, rarò ex bile, rarißimè ex atra bile, unde Auic. plura capita facit de hac re, quem legere poteris. Gal. aphor. 7. coment. 12. causas peripneumoniæ etiam tetigit, quem fusius uidebis.

De indiciis peripneumoniæ.

Indicia cõmunia omni inflãmationi sunt rubor, tẽsio, dolor. Propria sunt, febris acuta,

grauitas absque dolore, nisi pelliculæ ipsius thoracis sint inflāmatæ, quoniam tunc dolor percipitur, spirādi adest difficultas, rubescūt malæ & facies, nasus fit simus, uenæ tēporum eleuantur, appetitus deiectus est, linguæ adest siccitas, tussis sicca præcipuè in morbi principio, respiratio calida est, sputum biliosum, spumosum, & quandoque cruentum, uigiliæ adsunt quæ deliriū & stuporem inducunt, extremitates frigidæ, ungues liuidi incuruantur, & hi plerunque in 4. uel 7. pereunt: si uerò ad salutem tendat morbus, sanguinis ex naribus profluuium sequitur, excrementitia per sedem excernuntur, &c.

De locis cōsentiētibus de indiciis peripneumoniæ.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 8, Quando cū spirandi difficultate, cui & angustia & grauitas cōiuncta est, acuta quoque febris incide rit, is affectus inflāmatio pulmonis est: quod si fuerit intolerabile incēdiū, angustiæ uerò & grauitatis sensus minor, erysipelas ipsum uexare censendū est. Et 2. de loc. aff. cap. 7,

Signa inflãmationum cõmunia sunt, ut partes inflãmatæ rubescãt, tẽdãtur, remittantur, intumescant & doleant. Et 2. de loc. aff. cap. 9, Cognoscitur pulmonis inflammatio, quia tanta inducitur spirãdi difficultas, tantáque angustia, ut suffocari laborãtes uideantur, ac recti sedere cogantur, calida adest respiratio. Quocirca ubi plurimùm perflant, iuuari uidẽtur: in tußiẽdo modo hoc, modo alio colore infectũ expuitur, ut rubrum, flauum, rufum, spumosum, nigrum & liuidum: grauitatis sensus adest, dolórque ab imo ad pectus & ad spinam, & febris acuta adest, &c. Lege de his fusius Aet. ser. 8. cap. 66. Vide similiter Auicen. decima tertij, cap. 2. ipse enim addit, quòd dolor ascẽdit ad iugulũ, & pulsatio est usque ad spatulam, & furculam, & mamillas saltẽ apud tußim, & quãdo dormit super latus præfocatur, & lingua primò rubescit, deinde nigrescit, & ꝙ adest inflatio oculorũ, grauitas palpebrarum, pulsus undosus, lenis & diuersus, & ibi reddit rationem horũ omniũ. Vide insuper Hipp. 2. prognost. tex. 60. Vide etiã Arcul. & Razẽ 9. almãs.

ibi, Cum alicui superuenerit febris, & in aëris attractione tantam patitur constrictionē, ut se præsocari putet, &c.

De cura peripneumoniæ.

Primus in medendo scopus erit reuulsio, ut inflammationis augmentum prohibeatur, quæ fieri potest cum sectione uenæ, cum cucurbitulis, cum impositione enæmatum, &c. Secundus est humoris digestio, unde si fuerit à sanguine uel à bile, conueniunt syrupus uiolaceus, iuiubinus cum aqua hordeacea uel zucharacea, uel syrupus myrthinus de papauere cum decocto pec. Si uerò fuerit à pituita, conueniunt syrupi de glycyrrhiza, de hissopo, oxymel simp. miscendo secū syrup. uiol. cum decoctis pectori conducentibus, &c. Tertius est euacuatio, quæ fieri potest cum manna caßia, rheubarbaro 7. de uiol. de agarico cum electuario de sebesten, &c. Quartus est sputi prouocatio, & completur cum his quæ in ore lambuntur, ut patet in cura pleuritidis, &c. uide ibi plura.

Loci consentientes de cura peripneumoniæ.

Gal.meth.13.cap.4, Quum aliqua particula phlegmone urgeri cœperit, uidendum est an propter calorem aliquem, qui in illa præter naturam ortus sit, an propter dolorẽ uel ipsius uel propinquæ alicuius partis hãc contraxerit, quò scilicet adempta causa phlegmone non amplius increscat. Post hæc consydera num uicina particula sanguinem largius ad partem phlegmone obsessam transmittat, deinde si corpus succorum æqualiter auctorum redundantia laboret. Si igitur corpus fuerit plethoricum, uel malo succo redũdet, cogimur sanguinem mittere, & membrũ, ne quid transmittat, corrigere, &c. Aet. ser. 8. cap. 66, Si nil obstiterit, uena in cubito secanda: & si uires ualidæ fuerint, ex utroque brachio sanguis extrahatur, &c. Vide latius Auic. loc. cit. & Arcul. & Marcum Catin. & Sauonarolam & Gordon.

Obseruatio in sectione venæ.

Herc. 9. alman. Reiteratio sanguinis fieri

non debet, nisi plethoricum sit corpus, uel membrum influens sit hepar, uel aliqua euacuatio solita, puta menstruorum, hæmorrhoidarum repressa sit, aut si quam putaremus ad membra principalia materiam defluere, in aliis enim periculosa & suspecta est, &c. Auic. decima tertij, cap. 1. commendat plus sectionẽ uenæ, quàm uětris solutionẽ, quia in ipsa, inquit, non est timor sicut in solutione, quũ interdũ nõ soluat, interdũ superflua sit, prohibet etiam narcotica, quoniam sputum & maturationem prohibent, &c.

Obseruationes in topicis.

Platearius, Nunquam utendum est repercußiuis, sed diaphoreticis & resolutiuis. Præterea caueant aquæ calidæ infusionem super caput, quia liquefacit humiditates, & superfluitates ad pectus descendere cogit, &c. Auic. loc. cit. unum aduertit, quòd in topicis exterius applicitis maior esse debet in penetrando uis, quàm in pleuritide: nam in penitiori loco affectio collocata est, unde ad cataplasmata, fomenta & linimenta addatur aliquid quod sit tenuium partium. Et nota

quòd debent applicari tam retro supra spō-dilos, quàm antè ex directo partis inflam-matæ, &c.

Conferentia peripneumoniæ.

Conferunt peripneumoniæ, althea, amylū, aqua mellis, butyrum cum melle, bolus armenius, capillus Veneris, semina cucurbitæ, citruli melonum, crocus, decoctio hyssopi, faba fressa in cibis, farina hordei, caricæ cum fœnugræco decoctæ, succus gētianæ, iuleb uiol. iuiubinum, iuleb Alzemes Mes. in cur. pleurit. Glycyrrhiza, origanū cum melle penidÿ, pix cum amygdalis & zucharo, porrum cum melle, mucilago psyly, ruta cum anetho sicco cocta, uiola, hypericon, iris, hyssopus cum ruta ficubus & melle. Composita sunt oleum de amygdalis, oleum narcissi, de cucurbita, uiolaceum, syrupus de cucurbita, uiolaceus, de uino granatorum dulcium, iuiubinus, unguentum uiolaceum, zucharum uiolaceum, confectio catafici Haly, 6. antid. Dialthea, æsypū, diapapauer, diadragacantum, diaolibanum Nic. Phylonium Nic. cum melle, loch de pa-

pauere Mes *rosata magna* Nic. *sotyra* Nic.

De prognosticis peripneumoniæ.

Hippoc. *aphor*. 5. *aphor*. 10, *Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur, & in 7. diebus pereunt: si uero hæc effugerint, suppurantur*. Et *aphor*. 6. *apho*. 16, *A morbo laterali, uel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum*. Et *aphoris*. 7. *aphor*. 2, *A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum*. B. *Nota peripneumoniam fieri à pleuritide, sed non econuerso, quia si mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per sputum expurgatur: si sit perniciosa, antequã costæ patiantur, strangulat*. Et *aphor*. 7. *aphor*. 12, *A pulmonis inflãmatione phrenitis malum*. Et *secundo prognost*. *ca*. 69, *Qui purulenti ex pulmonia sunt, &c*. Vide tu Galeni *commentum*: *item secundo prognost*. *tex*. 64. *ibi, Quibus abscessus, &c*. Et *tex*. 67. *eiusdẽ libri*, Auic. *Peripneumonia quæ à cholera rubea fit, secundum plurimum sua acuitate interficit, cùm sit uicina cordi, & appositio cũ infrigidãtibus non peruenit ad locũ, &c*.

Mes. Et dixit Gal. quòd peripneumonia est difficilioris curæ quàm pleuresis, & promptior ad interficiendum, eò quòd solutio cõtinui in pulmone rarò est susceptibilis curæ: uel quia uirtus cordis non tantùm patitur, immo deficit ab inflãmatione eius, &c. Hercul. Peripneumonia longa & diuturna perducit tandem ad nocumentum hepatis, ita ut erret eius digestiua, & tumescant pedes & crura, interdum etiam uenter. Auic. decimæ tertij, cap. 2. Et Hippoc. dixit, quòd quando accidunt exituræ apud mamillas, uel ea quæ sequitur ad eas, & aperiuntur pustulæ, euadunt, & similiter quando accidunt exituræ in crure, sunt signa laudabilia, &c.

Authores dissentientes circa peripneumoniam.

1 Adserere, peripneumoniam fieri non posse à pituita per uiam influxus.

2 Adserere, peripneumoniam pituitosam esse biliosa deteriorem.

3 Adserere, in peripneumonia ex alijs morbis facta conferre sectionem uenæ.

Confutatio dissentientium circa peripneumoniam.

Gal.2.de loc.aff. cap.9, respōdet primo, Quippe iam ostendimus omnem inflammationem ex affluente fieri sanguine, quapropter si biliosus fuerit sanguis, flauum aut pallidum erit sputum: si pituitosus & spumans, candidum, &c. Ex quibus inferri potest hāc etiam inflammationem pulmonis à pituitoso sanguine gigni posse, &c.

Ad secundum respōdet Mes. & omnes auctores, quòd deterior est biliosa, quum morbus sit acutior, sæua inducens accidētia, &c.

Ad tertium, Paul. lib.3. cap.30, Vitabimus sanguinis detractionem, dum ex alijs morbis peripneumonia dependeat, & si in statum morbus fuerit, &c.

De sputo sanguinis.

Sputum sanguinis nil aliud est, quàm quædam sanguinis reiectatio per os undecunque prouenieus. Hic consydera potius locum à quo sanguis emanat, quàm ipsam definitionem, ut monet Gal.

De causis sputi sanguinis.

Causæ eius primitiuæ sunt percussio, casus, uociferatio, acuitas uocis, uomitus laboriosus, cibi acuti, calidi, timor & angustia sanguinem acuens, sanguisuga gutturi inhærens, frigus constringens, caliditas dissoluens, &c. Causæ antecedentes sunt multitudo materiei & ciborum, aut retentio menstruorum, aut sanguis ex hæmorrhoidibus, aut abscissio mẽbri, aut acuitas humorũ, aut uehementia motus, aut flatuosus spiritus, &c. Causæ coniũctæ sunt, quia si proueniat à uenis, erit aut incisio, aut perforatio, aut apertio, aut erosio, aut ualida abstersio: si uerò non prouenerit à uenis, tunc erit uel uulnus, uel ulcus, quod à corrosione, uel putrefactione, uel ab abscessu sanguineo fiet, &c.

Loci consentientes de causis sputi sanguinis.

Auic. decima tertij, cap. 4, Causa primitiua fit ex percussione aut casu super pectus aut super hepar, aut à re incisiua, aut à tussi frequenti, aut à uociferatione, aut ab acui-

tate uocis sine gradatione, aut à rixa, aut à uomitu laborioso, & propriè in præparatis, aut assumptione solutiuorum acutorum, aut ciborum calidorum, aut à timore & angustia sanguinem acuente, &c. Galenus 4. de locis affectis capite octauo, Voco præcedentes causas, aut cùm aliquis ex alto, uel in ludo, uel in certamine ceciderit, aut ubi lapis uel lignum thoracem offenderit, aut ira cum exclamatione acuta uehementique uoce, ut cytharœdis tragœdisq; accidit, uasa dirruperint: uide locum hunc fusius. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur etiam Gal. 4. de loc. aff. cap. 5, Sanguis reijcitur uel rupto uel eroso uase aliquo, uel ore alicuius uenæ patefacto rumpitur uas, uel ob sanguinis abundantiã, aut ob frigus à uicinis partibus contractum, aut ob innatam intemperiem. Quandoque ruptionis causa est aut uehemens motus, aut humorum abundantia qui unà cum crudo & frigido & flatuoso spiritu uenas extendunt, &c. Lege hancmet sententiam cap. 8. eiusdem: similiter 6. de symptom. cau. cap. 2. ad medium. Vide etiam

Auic. decima tertij, tract. 3. cap. 4. Similiter lege omnes practicantes.

De signis sputi sanguinis.

Quoniam locum cognoscere ex quo sanguis emanat necessarium est, ne inter stolidos quos redarguit Gal. computemur, diligenter aduertendum, quòd si à capite sanguis fluat, quòd capitis uel dolor uel aliud nocumentũ præcessit, si proueniat ab arterijs, magno cũ impetu exiet, eritque tenuior, rubeus cum claritate, uixque cohibetur. Si à pectore, præcessit dolor: tussis & grauitas, si à pulmone. Habes Hippoc. aphor. 13. lib. 5. ibi, Quicunque spumosum sanguinem expuunt, ijs è pulmone eductio fit cũ tussi multa, extenuatio corporis, alteratio in genis, &c. Nota etiam quòd spumosus sanguis de mẽte Auic. prouenire potest etiã à cana pulmonis. Si sanguis prouenerit à rupto uase, in primis erit multus, deinde paucus cũ aliquali dolore. Si ab eroso uase, accidunt affatim sanguinis uacuationes, præcedúntq; exigua sputa, atq; acres ex capite in pulmonẽ destillationes, eritq; tenuis.

Sanguis ex apertione orificiorum in principio est paucus, deinde augetur, & est sine dolore, sanguis ab apostematibus, corrosionibus & ulceribus cognoscitur ex præcessione eorũ, & interdum expuitur sanies, &c. Sanguis proueniens ex naribus facilè cognoscitur, tũ ex rubore faciei, tum quia dum exprimitur, nasus adhuc fluit. Vel rem breuius sic habe: Sanguis ab ore proueniens per quatuor modos cognoscitur, aut expuitur tantùm, & est ex partibus oris: aut exit cum screatu, & est ex colatorio, uel uuula palati & partibus eorum: aut exit cum uomitu, & prouenit uel à meri, uel à stomacho, aut ab hepate & finibus eorum: aut exit cum tussi, & tunc uel est ex pectore uel pulmone, aut cana, aut lacerto uocali, aut epiglotti, &c.

Loci consentientes de signis sputi sanguinis.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 5, Cognoscitur sanguis qui à gula & uetriculo reycitur ex ipso uomitu: si ex spiritualibus partibus, ex ipsa tussi: si ex faucibus & gurgulione, ex screatu:

ſi ex ore, ex ſimplici expuitione. Cognoſces *ex eroſa uel exeſa uena, ſi nulla præcedente cauſa exiſtēte, ſanguis plurimꝰ inter tuſsiēdū reijciatur.* Cognoſces *à pulmone educi, ubi fuerit ſanguis ſpumoſus.* Cognoſces *à partibus pectoris emanare, ſi illic dolor adfuerit: nam in thorace multi adſunt nerui, quibus dolores percipi poſſunt.* Cognoſcitur *à primaria thoracis affectione fieri, ſi neque multū, neque rubrum, ſed nigricantem grumoſúmque ſanguinem conieceris, &c.* Vide *etiam cap.8. huius lib.* Item Paul. *Æginetam cap.* 31. *lib.3.* Itē Aet. *ſer.8. cap.59.* Et Auic.10.3. *tra.3. ca.4. & ibi ad unguē omnia intelliges.* Vide *etiam* Meſu. *cap. de exitu ſanguinis ab ore: ſimiliter* Arcul. *& alios practicantes.*

De cura ſputi ſanguinis.

Primus *ſcopus in medendo erit, ſex res nō naturales ad frigidum & ſiccum ordinare, ut ſanguis cohibeatur & frigeſiat.* Cibi *igitur ſint uiſcoſi glutinoſique, ſtiptici & frigidi, quales ſunt priſana hordeacea, uel ex amylo cōfecta, aut piſces uiſcoſi, carnes craſ-*

ſæ, pingues, & animalium extremitates. Cõ-
ueniunt etiam caſeus recens, portulaca, lentes,
miliũ, alica ac coriza. Bibatur aqua chaly-
beata, uitetur exercitium, loquutio, &c. Se-
cundus erit reuulſio, quæ fieri poteſt per
phlebotomiam multoties repetitam, quæ pro
ſingula uice ſit modica. Hinc ualet ligare
extrema, menſtrua & hæmorrhoides euo-
care, cucurbitulas natibus affigere, &c. Ter-
tius eſt malam ſanguinis qualitatem tempe-
rare, reprimendo eius aquoſitatem, uel (ut ita
dicam) bilioſitatem. Si enim fuerit aquoſitas
illa pituitoſa, præparetur cum rhodomelle &
ſyrupo roſaceo, deinde euacuetur cum myro-
balanis, chebulis & rheub. At ſi ſanguis
fuerit bilioſus, digeratur cum ſyrup. roſaceo
de ſemine acetoſæ, de granatis, de omphacio,
de citonijs, myrthino, de portulaca, cũ aquis
plantaginis, portulacæ, &c. deinceps eua-
cuetur cum myrobalanis citrinis & rheub.
cum caßia. Quartus eſt ſanguinis cohibi-
tio, quæ primùm & ſtatim fienda erit, ne
fortè adeò uires ægrotantis proſternat, ut
difficultas ſit in reuocando. Primùm conue-

nit portulaca, lapis hæmatites, corallus, cornu ceruinum uſtum, terra ſigillata, bolus armenius, ſemen myrthi, flores & cort. granatorũ, gumi arab. &c Sextus eſt, ut ſi ſanguis in pectore uel uentriculo coaguletur, ſtatim diſſoluatur cum oxymelle ſimplici & compoſito, cum aquis hyſſopi, ſcabioſæ: aliqui exhibent theriacam & coagula leporis, &c.

Loci conſentientes de cura ſputi ſanguinis.

Auic. 10.3. tra. 3 cap. 6. loquitur de ſex rebus ſupranaturalibus dicens, Et cibi conuenientes eis, ſunt omne conglutinatiuum & oppilatiuum, & omne conſolidatiuum, & omne infrigidatiuũ ſanguinis, prohibens feruorem eius, & cuſtodiantur ab omnibus cauſis mouentibus ſanguinem, ut ſunt cibi calefacientes, ſaltus, clamor, rixa, coitus, loquutio plurima, &c. Vide de his latius Meſuem.

De Reuulſione loquitur Paul. lib. 3. cap 31, Quibus deſtillatio cruentum ſputum cõcitat, uena protinus debet incidi, & pro uiriũ modo ſanguis detrahi. Auicen. loc. cit. Cura eſt

ut succurratur cum phlebotomia basilicæ, in qua existimatur esse resolutio singularis, &c. Et fricentur eius extremitates & ligentur, incipiendo à superioribus ad inferiora, &c. Vide de his latius Marcum Cat. Arcul. Gord. & reliquos practicantes, &c.

Item Mesuem ibi, Secundam rem complent administrationes phlebotomiæ cum iterationibus, &c. De Rectificatione sanguinis loquitur Auic. loc. cit. ibi, Et sumant in potu medicinas frigidas conglutinatiuas, &c. Vide de his uberius Mes. & Arcul. De constrictione sanguinis loquitur Galen. 7. de comp. med. per loc. cap. 4, Curamus apertionem osculi alicuius uasis per obturationem, & rupturam per eius conglutinationem, & uasorum erosionem per renutritionem erosorũ. Obturatur osculum dilatatum per adstringentia, conglutinatur ruptum per eadem & quæcunque ipsis in compositione citra mordacitatem resiccantia, & glutinosi quid habentia miscent, ut lemnia terra. Renutriuntur corrosa per cibos boni succi, & pharmaca carnem gignentia, &c. Vide fusius Gal. 5.

meth.cap.5.6.& 7. Item Aet.ser.8.cap.63. Et Auic. ibi, Et confert tribuere ei in potu trochiscos de charabe,&c. Vide de his iuxta Arcul. Mar. Cat. Sauon. Guilielmum Plac. Gordonium,& reliquos practicantes,&c.

Obseruationes de euacuatione.

Mesu. cap. de flu. sang. ab ore, Si fuerit acuitas & inflammatio & ebullitio in sanguine propter mixtionem choleræ acutæ in ipso, oportet ut euacuetur cholera prius, deinde phlebotometur: hoc enim est secundum canonem artis, demum sequatur infrigidatio,&c.

Obseruationes in adstringentibus.

Gal.2. de comp.med. per loc.cap.4, Conueniunt adstringẽtia ijs qui non tussiunt simplicia: sed illis qui ex pulmone, aut thorace, aut arteria sanguinem reiectant, miscenda sunt adstringentibus calida,& tenuium partium existentia, ut per totum corpus distri-

burio fiat: ubi uerò circa ſtomachum aut aluum affectio hæc contingat, huiuſcemodi pharmacorum mixtura opus non eſt, &c. Razes 15 comment. In ruptura uenæ pectoris & phthiſicis noli prohibere ſcreatum perſeuerante adhuc catarrhi deſcenſu ad pectus uel pulmonem, &c.

Cohibentia ſputum ſanguinis.

Cohibent ſcreatum ſanguinis, aloes, amylum, balauſtiæ, barba hircina, betonica, bolus armenius, cinis cancri, cortices caſtaneorum, cauda equina, cẽtaurium maius, nux cupreſſi, cydonia, & eorum flores, coagulum leporis & hœdi, colla piſcium, corallus, corigiola, coriandrum, cornu cerui uſtum cum dragacanto, radix draconteæ, hæmatites, gummi arabicum & amygdalarum, cortex glandium, flores granatorum, hyoſciamus, charabe, lachryma lentiſci, litium, lutum ſigillatum, maſtix, fructus myrthi, mumia cum maſtice, œnãthe, omphacium, cortex rad. oliuæ, cortex oli bani, albumen oui, pix, portulaca, plantago,

pſylium, rheubarbarum, roſa, ſuccus rubi, ſalix, ſandaraca, ſanguis draconis, ſymphytum, ſynopida in ouo, cortex ſuberis, ſumach, ſpina alba, ſpodium cum ſucco plantaginis, ſtercus apri, terra ſamia, triticum, uernix, uirga paſtoris, hypocyſtis. Compoſita ſunt, Trochiſci hæmathicorum Meſ. in cur. ſputi ſang. T. de charabe, de terra ſigillata, de papauere, de ſtella Auic. triphera ſaracenica Nic. theriaca maior Auic. ſotira confectio, confectio mirabilis Meſ. in cu. tuſsis hum. medicamen Andromachi Auic. phylonium perſicum, diaolibanum Nic. loch de papauere Haly, diapapauer Meſ. diaſulphur Serap. aqua aluminoſa, chalybeata, athanaſia magna Auicen. 1. 5. &c.

De prognoſticis ſputi ſanguinis.

Hippoc. aphor. 4. aphor. 25, Sanguis quidem ſuprà qualiſcunque fuerit, malus, infrà autē bonus. B. Si immoderãtia ſanguinis adſit, ſiue infernè uel ſupernè exeat, ſemper malũ eſt: immoderata enim nullo modo naturæ quadrãt, &c. Et aph. 4. aph. 47, Excretiones

in febribus non intermittẽtibus liuidæ, cruẽtæ, fœtidæ, omnes malæ. Et *aphor. 4. aphor. 27, Quibus in febribus sanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte, &c.* Et *aphor. 5. aphor. 3, Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsio superueniens, malum.* B. *Intellige nisi à plenitudine proficiscatur, alioqui ad ualetudinem confert. Verùm si ex euacuatione alius morbus sequatur, necessario prognosticum erit malum.* Nam Hippoc. *aphor. 7. aphor. 9, À profluuio sanguinis desipientia & conuulsio, malum.* Et *aphor. 6. aphor. 10, Caput dolenti & circundolenti pus uel aqua uel sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum soluit.* Et *aphor. 7. aphor. 15, À sanguinis sputo puris sputum, malum.* B. *Hoc intellige de sputo maligno quod ex pulmone educitur, alioqui sensus aphor. non esset semper uerus.* Et *aphor. 7. aphor. 37, Quicunque euomunt sanguinem, si sine febre quidem, salutare: si uerò cum febre, malum: curare uerò acerbis & refrigerantibus, &c.* Gal. *7. de compos. med. per loc. cap. 4, In reiectatione*

sanguinis, primum periculum est, ne immoderata euacuatio fiat, &c. Auic. 10. 3. tract. 3. cap. 4, Et ille cui accidit sputum sanguinis est præparatus ut adueniat ei ulcus pulmonis: & ille qui est à pectore, non est tantum timoris, quãtum in eo quod est ex pulmone. Et multoties quidem est sputum sanguinis causa sanitatis apostematis in hepate aut splene, &c. Lege & aphor. 3. aphor. 29 ibi, Iuuenibus autem sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, &c.

Authores dissentientes circa sputum sanguinis.

1 *Adserere, sputum sanguinis cum tussi semper à spiritualibus membris prouenire.*
2 *Adserere, spumosum sanguinem semper esse indicium affecti pulmonis.*
3 *Adserere, aperitiua in sputo sanguinis à retentione menstruorum facto conferre.*
4 *Adserere, omnem sanguinis reiectationem per superiora semper esse malum.*

Confutatio diſſentientium circa ſputum ſanguinis.

Ad primum, *Gal. 4. de loc. aff. cap. 5, Nos uerò ſanguinem qui à cerebro ad gurgulionis partes internas, ut ad fauces affatim deſcẽdat, tuſsiendo educi ſæpenumero conſpeximus, quippe gutturi ſubito irruens tuſsim mouere poteſt: ex quibus reprehendit* Medicos, *qui eruptionem periculoſiſsimam tanquam pulmone affecto credebant.*

Ad *ſecundum*, Auic. cap. de *ſig. ſpu. ſang. Et quandoque eſt ſpumoſus ſanguis ex cana pulmonis proueniẽs. Et paulò pòſt, Et ſpuma cũ dolore pectoris ſignificat locũ ægritudinis unde non ſemper erit à pulmone ſpuma, &c.*

Ad *tertium*, Auic. 10.3. de *cur. ſpu. ſang. Caueant à cibis calidis & omnibus calefacientibus, ſed aperitiua ſunt calida, igitur nõ conferunt.* Præterea Hipp. aph. 7. aph. 37, *Cura cum acerbis & refrigerantibus, nõ calidis & prouocantibus: ſed in hoc caſu fac ut monet* Gal. 5. *meth. ubi per ſectionem uenæ menſtrua prouocat, & nõ aperitiuis.* Nec *ſtyptica cũ aperitiuis admiſcenda ſunt, quũ alterũ ab*

altero facilè in operatione impeditur.

Ad quartum, Gal. aph. 4. com. 25. inquit, eam quæ supra fit per os solam excretionem non esse semper malam; illa quæ fit per nares omissa, quæ etiã nõ est mala, quoniam Hipp. aph. 7. aph. 37, Quicũque euomunt sanguinẽ, si sine febre quidẽ salutare, &c. igitur non semper erit mala, &c.

De purulentis & tabe siue phthisi.

Empyema est puris collectio in media inter thoracem & pulmonem regione. Tabes uerò quæ à Græcis φθίσις dicitur, est pulmonis uel thoracis ulceratio cum febre de bili ac tussicula corpus consumens: nam à uerbo φθίνω, quod est diminuo, dicta est: ex ulcere enim corpus cõsumitur, diminuitur, ac colliquatur. Hæc differt ab hectica, quum omnis phthisicus sit hecticus, & non econtra: præterea hectica tam ab ulcere, quàm à non ulcerato pulmone oritur. Marasmus etiam ipse consumptionem corporis importat quæ à febre acuta dependet. Tabis tres sunt species: una quum corpus non alitur,

ita ut ſumma macies oriatur, à Græcis ἀτροφία dicta. Altera, ubi malus corporis habitus eſt, in quo ferè omnia alimenta corrumpuntur, & hanc Græci καχεξίαν uocant. Tertia eſt quæ à Græcis dicta eſt φθίσις, & fit quum à capite in pulmonem catarrhus deſcendit, & frequens tußis oritur. Interdum tamen à medicis pro uno & eodem morbo accipiuntur.

Loci conſentientes de empyemate & phthiſi.

Paul. lib. 3. cap. 32. *ἐμπύημα κατὰ τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἤτοι κατὰ τὸν ὑπεζωκότα συνίσταται, id eſt, ſi uerbum uerbo reddideris, Empyema in uacuis thoracis regionibus, uel in membrana coſtas ſubcingente colligitur.*

Gal. lib. de tum. præter naturam, cap. 5. *ἐμπύοις, hoc eſt puruletos dicunt, quibus pus in media inter thoracem & pulmonem regione fuerit collectum. Similis ſenſus habetur 5. meth. cap. 8. & aphor. 6. comment. 27. & 4. de loc. affect. cap. 5.* Aet. ſer. 8. cap. 67, *Phthiſis propriè eſt ulceratio pulmonis ad*

ſanguinis ſpuitiones conſequens. Gal. aphor. 7. comment. 16, Quam propriè phthoen nominant Græci, hanc Hippocr. phthiſim appellat, quæ pulmonis ulcera inſanabilia conſequitur, & totius corporis cũ febre paruam extenuationem. Vide etiam hanc definitionem in lib. de fin. med. & 5. de loc. affect. cap. 3. Vide etiam Meſu. ibi, Phthiſis eſt detrimentum deſiccationis & conſumptionis, cadens in corpus ex calore febrium habitudinalium & ulcere pulmonis.

De cauſis empyematis & phthiſi.

Empyema fit uel à ſanguinis eruptione, uel ab ulcere, aut ab inflammatione abſceſſa & rupta, aut à catarrho à capite ad pectus fluente. Cauſæ primitiuæ phthiſis ſunt aër, motus uiolenti corporei, regio borealis frigida & ſicca, cibi & potus ſalſi & acres ac caput replentes, caſus, percuſsio, autumnus pluuioſus, & temperies ægri frigida & ſicca, &c. Cauſæ antecedentes ſunt deſtillatio acris mordicans ac corrodens, aut præcedens peripneumonia iam putrefacta & ulcerata,

aut pleuritis rupta, aut putrefactio & corrosio præcedens in substãtia pulmonis, aut aliqua causarum sputi sanguinis uenam aperiens, &c. Causa coniuncta est ipsa materia producens phthisim ad actum, &c.

Loci consentientes de causis empyematis & phthisis.

Paul. lib. 3. cap. 32, *Purulenta screatio fit uel propter sanguinis eruptionem, aut ab ulcere in pulmone, aut ab inflãmatione abscessa & rupta, aut à destillatione à capite fluente ad pulmonẽ, &c.* De causis primitiuis plura habes ex Auic. 10. 3. cap. 15. ibi, *Et causa extrinseca est sicut casus & percussio, aut multiplicatur quum æstati boreali siccæ succedit autumnus pluuiosus, &c.* Vide de his Arcul. fusius. De causis antecedẽtibus loquitur Mes. cap. de phthisi, ibi, *Vlceratio huiuscemodi causam habe, aut ex præcedenti catarrho acuto, ulceratiuo, instillante in pulmonem, quandoque ex præcedenti pleuritide aut peripneumonia, &c. lege eũ fusius.* Lege etiam Auic. 10. 3 tract. 4 cap. 19, ibi, Cau

sæ ulcerum pulmonis sunt catarrhus mordicatiuus, &c. Vide etiam Gal. 4. de loc. affe. cap. 8. *fusius de his causis pertractantem & alios practicantes, &.*

De signis empyematis & phthisis.

Signa ab exeuntibus sunt sputũ saniei cum signis suis, urina est naturalis, uerùm interdum oleaginea, interdum habet furfures, quæ omnia humidi consumptionem significant: in processu morbi lienteria aut diarrhœa superuenit, & sudor in fine digestionis. Signa à qualitate mutata sunt febris continua uniformis, genæ liuescunt, pedes tumescunt, carnes consumuntur, ungues curuantur, pallidi apparent. Signa ab actione læsa, malè dormiunt, pulsus minutus, frequens, uniformis, diuersus in fine, anhelitus naturalis, sed in fine ob uirium imbecillitatem diuersus, appetitus deiectus, & quod sursum uergit, fœdi est odoris, &c.

Loci consentientes de signis.

Hippocr. prædict. 2. tex. 60, Cognoscuntur

purulenti principio ſi febris non dimittit: ſed interdiu tenuior, noctu uehementior. Si copia ſudoris elicitur, ac tuſsiendi cupiditas adſit, nec quidquam tamen dignum commentatione expuunt, ſi oculi caui redduntur, maxillæ ruborem contrahunt, ungues manuum curuantur, digiti potiſsimum ſummi caleſcunt, in pedibus tumores conſiſtunt, neque cibum appetunt, & puſtulæ circa corpus erumpunt, &c. B. *Cauſas horum ſignorum habes in comment. Galen. Lege de his Paul. lib. 3. cap. 32. ibi, Phthiſis confirmata, &c. Lege etiã Gal. 2. de morb. cau. ca. 7. & fuſius 1. de diff. feb. ca. 9. Lege etiã Aet. & Paul. ibi, Pus collectũ atteſtãtur grauitas pectoris, tuſsis ualida ſiccáque, &c. De ſignis præparatorũ ad phthiſim loquitur Gal. & Hipp. aphor. 5. aphor. 9. ibi, Tabes fiunt, &c. Et Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 20. ibi, Iſti ſunt alati, habẽtes pectus ſtrictum, &c. ubi infert quòd collum gracile & longum præ ſeferunt, & humeros ad modum alarum & ſcapulas quaſi à pectore ſemotas habent, ſi macilẽti ſint, & carnẽ cum humorũ acrium influxu mollem habeant, ad phthiſim*

inclinati sunt. Vide de his fusius Arcul. & Galen. de diff. feb. 1. cap. 9. Cognosce etiam ex Gal. & Hippo. prognost. 2. tex. 62. Quatuor eruptionis suppurationis signa, quæ sunt dolor, spirandi difficultas, tussedo, & screatio: quæ si contineantur, & uehementer infestent, celerẽ significant eruptionem: si minus, diuturniorem, &c.

De cura phthisis & empyematis.

In primis an phthisis curari possit, lege Conciliatorem differentia 193. Si curanda erit, unica erit intentio, ut uidelicet causam tam conseruatricem, quàm productricem amoueamus: quæ si fuerit à sanguine, per sectionem uenæ reiteratã: si à bile, per cholagoga: si à phlegmate, per ea quæ pituitam educunt: quanquam sciam Auicen. à Raze in hoc differre, ut ipse solutiua ad causam remouẽdam exhibeat, quæ à Raze ratione phthisis factæ interdicuntur. Si uerò fiat phthisis à pleuritide, cura erit in capite pleuritidis nota. Si ab empyemate, tunc puris concoctio adiuuetur, deinde euacuetur: nam suppuratio si rum

patur, uel deorſum tendet, & expurganda erit per aluum, inteſtina, ac ueſicam: ſi ſurſum, uerſus pulmonem, tunc per aſperam arteriam elicita tuſsi educetur. Verùm ſi neutra harum uia à natura tentetur, ſupereſt tantùm, ut locus in quo ſanies conſiſtit, ita aperiatur, ut extrudi poſsit. Si phthiſis proueniat ab ulcere, tunc cura erit ut in primis ulcus abſtergatur cum hydromelle, aqua hordeacea, cum cicerum ac zachari, uel cum decocto hyſſopi, &c. deinde fluxus deſtillationum prohibeatur cũ his quæ pulmonẽ roborant, ſicut eſt ſyrupus myrthinus, puluis pulmonũ uulpis, &c. Tertiò, reſiduum permanens exiccetur cum melle & galbano, deinde ulcus conſolidetur cum bolo armenio. Aliqui exhibent lac quod abſtergendi & conglutinandi uires habet: ſunt qui exhibent aquam hordeaceam cum cancris fluuiatilibus coctam, & præcipuè confert, &c.

Loci conſentientes de cura phthiſis & empyematis.

Meſu. cap. de phth. Primam rem complent

quæ abſcindunt nocumēta catarrhi, & ſi cauſa eius fuerit ex empyemate, peripneumonia & pleuritide, cura eorum dicta eſt. Secundam rem complent euacuationes cauſas abſcindentes, unde ſi cognoueris ex plenitudine ſanguinis, phlebotomamus ex baſilica: ſi choleram abundare, euacuamus. Auicen. cap. de empye. Cúmque eruperit ſanies, & exiſtimas quòd pauca ſit, ut mundificetur cum ſputo ad quadraginta dies, tunc oportet ut adminiſtrentur poſt eam abſterſiua, lauatiua, mundificatiua, dādo ea in potu, quum incipit expui, id quod erumpitur, & cum decocto hyſſopi rad. liliꝫ, ſyrup. de melle, &c. Paul. lib. 3. cap. 32, Puris concoctio primùm adiuuanda eſt fomentis, cataplaſmatis: promouet etiam rupturam uomicæ ſani lateris incubitus, mulſæ ſorbitio & ſuccus ptiſanæ cum melle. Valentius decoctū hyſſopi & thymi cum melle, &c. Vide latius de his Galen. 5. meth. cap. 8. & Aet. ſer. 8. cap. 65. & de cura ulcerum, 5. metheo. cap. 1. & Auic. de cura ulcerū partium pectoris, & inuenies quæcunque à me dicta ſunt, &c.

Obſeruationes in cura.

Galen. 5. meth. cap. 8, *In ulcere pulmonis primùm fac, ne magno æger utatur reſpiratu, ſed ſemper agat ſilẽtium.* Præterea *ſtatim à ruptura uaſis facta, curã incipias, quò cru entum adhuc uulnus priuſquam phlegmonem excitet, glutines.* Meſ. cap. cit. *Quando con ſolidatio & cõglutinatio uulneris quæritur, tunc cibaria ſint deſiccatiua, non eleuata in gradu, multæ exiccationis, & ſint cõglutinan tia, ut ſunt extremitates porcorum & hædorum, &c.* Et paulò infrà, *Prohibeatur eis omnis lubricitas uentris & conſtipatio uiſcerum: nam lubricitas uehemens reſoluit uirtutem, &c.*

Conferentia tabidis.

Conferunt tabidis, ius adipis capræ bibitũ, amylum, barba hirci cum aqua hordei, betonica, lutum armenium, butyrum, decoctio can crorum, dragacantum, fœnugræcum, gumi al botim, peucedanum, pix humida, plantago, portulaca, confectio dicta mirabilis. Meſ. in cur. tuſ. hu. *loch de pino, de papauere,* Troc. *de papauere* Haly. *Phthiſicis conferunt ra-*

dix acori cum ptiſana, & betonica, berbenaca, cancri cum aqua hordei, decoctio ſcilicet citoniorum, cocleæ cum uino, iecur apri uel lupi, ſemē lini, lutum armenium, marrubium, porrum, pulmo cerui, plantago, ſaluia, ſtercus uaccarum, confectio de ſatyrion Meſ. confectio dicta mirabilis, confectio de iacur. Meſ. in curanda phthi. diadragacantum, diapenidion, diarrhodon, diapapauer Nic. phylonium rom. loch de ſpodio Auicen. loch album Meſ. in cu. tuſſ. hu. ſyrup. de papauere, uiolaceus de hyſſopo, de pſylio. Meſ. Triaſandali Nic. Troc. de camph. Meſ. de citonijs Serap. de arſenico & zacharum roſ. nouum.

De prognoſticis phthiſis & empyematis.

Aet. ſer. 8. cap. 65, Quoniam rumpuntur ſuppurationes uel ſurſum uel deorſum. Quæ uerò ſurſum, in uacuum thoracis locum funduntur, & perículoſiores ſunt. B. Nota quòd ſuppuratio multis modis terminatur, aut ſtatim ſua multitudine ſuffocat, aut à colluuie pulmo putreſit, unde phthiſis, aut ſputo ex-

purgāte liberatur, aut per uiam magnæ uenæ ad uesicā cū urina crassa extruditur, aut per uiā secessus per intestina euacuatur, aut per tumorem in cute pectoris enatum & ruptum educitur, qui modi ferè omnes præter primos optimi reputantur. Hippo. *aphor. 5. aphor. 11, Qui à tabe molestantur, si sputum quod extußiunt, graue olet iniectū carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.* B. *Capilli defluunt uel ob maximum alimēti defectum, uel ob humorum perniciosam corruptionem, & est peßimum signum.*

Hippoc.*aphor.5.aph.12, Quibuscūque tabe laborātibus capilli à capite defluūt, ij alui profluuio superueniente moriūtur.* Et *aphor. 5.aphor.14, À tabe habito profluuium alui superueniens, lethale.* Et *aphor.6 aphor.27, Quicunque suppurati, aut aquam intercutem patientes uruntur, aut secantur, si pus aut aqua uniuersim effluxerit, omnes moriuntur.* B. *Vide etiam aphor 10. & 13. & 22. & 29. lib.3. circa hanc materiam: item 8. lib. 4.* Et *aphor.7. aphor.16, À puris sputo phthisis & fluxus: quū uerò sputum retinetur, moriū-*

tur. Aet. *ser.* 8. *cap.* 67, *Difficillimè curantur ulcera pulmonis, eo quòd citra tußim non repurgantur, & à tußi mutuò ulcus corrumpitur.* Præterea *pharmacorum uires ad ulcus pertingere non ualent, priusquam in uentre permutantur. præterea pulmo per spirationes semper mouetur, & tußiendo lancinatur.* Itidem *si curentur, ita ut fistulosæ & callosæ cicatrices relinquantur, progreßu temporis fricantur, & leui ex occasione recidiuãtur.* B. Vide *de his fusius* Gal. 5. *met. cap.* 8. & 7. *de compos. med. per loc.* Intellige *tamen tu ut* Gal. ꝙ *ulcera in superficie pulmonis facta curari possunt, sed antiqua & à phlegmone facta difficulter, uel planè nũquã sanari possunt.* Vlcera *uerò pectoris facilius curãtur, tũ quia carnosum est pectus, tũ quia paruo motu indiget, tũ quia substãtiam ita mollem & ad erosionem pronã non habet ut pulmo.* Vide *de his latius* Gal. *loc. cit.* & 4 *de loc. aff. cap.* 5. *ibi,* Vlcera *in pulmone, &c.*

Hippoc. *aphor.* 5. *aphor.* 15, Quicunque *ex morbo laterali suppurantur, si in* 40. *diebus*

purgātur à die qua fit ruptio, liberātur, si minus ad tabē trāseunt. Et prognost. 2. tex. 63, Supersunt, quos febris eodem die dimiserit, & cibum citius appetunt, & à siti liberati sunt, & uenter exigua & cōsistentia deijcit, & pus album leue & cōcolor est, & sine labore ac tussi ualida reijcitur. Qui uerò contrarium habent, pereunt, &c. Et 2. prognost. tex. 52, Quicunque dolor circa thoracem & pulmonem non desinit, adhibitis opportunis auxilijs, in suppurationem uerti sciēdum est. Vide textus alios sequentes ad prognosticum etiam maximè spectantes.

Gal. 5. meth. cap. 8, Si phlegmone semel inuaserit, exigua glutinādi est eius spes, in longius tamen protrahere potest tempus, &c. B. Ratio est, quia in pulmone nec sanies nec pus elui potest, quod in phlegmone soluta prima est intētio, nec uulnus glutinari, quum in perpetuo motu ob respirationē pulmo sit.

Authores dissentiētes circa empyema & phthisim.

1 *Adserere, omne empyema esse per incisionem uel ustionem curandum.*

2 Adſerere cum Eraſiſtrato, nihil ex thoracis ſpatio in pulmonem poſſe recipi.

3 Adſerere, phthiſim fieri poſſe à ſiccitate per ſe.

4 Adſerere, humiditatem per ſe poſſe pulmonem ulcerare.

5 Adſerere, phthiſim ex ulcere pulmonis antiquo eſſe curabilem.

6 Adſerere, lac nullo modo competere phthiſicis.

7 Adſerere, zacharũ roſaceum recens nullo modo conferre phthiſicis.

8 Adſerere, abſtergentia expurgantiáque ſolùm in phthiſi conuenire.

Confutatio diſſentientium circa empyema & phthiſim.

Ad primum, Galen. aphor. 6. comment. 27, Vſtione tantùm indigent qui plurimum habent puris, adeò ut deſperent per ſpuitiones poſſe expurgare: ſed omne empyema tale non eſt, igitur nec per inciſionem curandum, &c.

Ad ſecundum reſpondet Gal. 5. de loc. aff. cap. 3. ibi, Ii nãque uel ex thoracis ſpatio in

pulmonē quippiam recipi impoßibile esse sibi persuadentes, &c. & ibi docet modum & uiam qua fit hic transitus. Similiter & 5. meth. cap. 8.

Ad tertiū, Gal. aphor. 3. cōment. 16, Morbi tabitudines nominati ad has duas sequūtur constitutiones, & ad frigidißimam, ex qua nōnulla ex uasis quæ sunt in respirationis instrumentis dirumpuntur, & ad alteram quæ coniunctam habet cum caliditate humiditatem, quarum occasione caput repletum mittit ad pulmonem fluxiones: à sicca uerò constitutione omnia alia magis quàm tabitudines consequuntur, & sic à siccitate nullo modo phthisis oritur.

Ad quartū, Cōciliator differētia 193 in eius appēdice inquit, ꝙ humiditas per se non causat phthisim, nisi fuerit coniuncta humido catarrhali uel caliditati uel frigiditati.

Ad quintum, Gal. 5 meth. cap. 8, Vlcera pulmonis non modò ad curandū sunt difficiliora, sed quibusdā etiā impoßibilis eius cura uidetur, & hoc ratione & experientia. Ratione, quoniam pulmo est semper in motu: sed

quæ sunt sanãda, quiete indigẽt. Experiẽtia, quia neminem eorũ ita affectorum sanatum uiderim. Item 4. de loc. aff. cap. 8. multos ex hoc morbo defecisse, imò inquit, quapropter omnes perire necesse est.

Ad sextũ, Gal. 5. meth. cap 12, Veteres uerò etiã mulierẽ lactãtem, ijs qui phthoc consumeretur, adstare uoluerũt, quorum sentẽtiæ ipse quoque accedo, &c. Vbi lac summopere cõmendat. Itidem adserit septimo meth. cap. sexto, Præterea id quod est facilis assumptionis, optimæ digestionis & bonæ nutritionis, itẽ optimè humectãs, cõsolidãs & abstergẽs, cõfert phthisicis: sed lac habet has cõditiones, ut refert Auic. igitur est dandũ phthisicis. Quare si ab alijs irritetur, idcirco fit, quia in febre putrida non competit, &c.

Ad septimũ, Auic. decima tertij, tra. 4. ca. 6, Vnum de maximè conferentibus phthisicis est, zucharum rosaceum, & ex eis quæ multotiens sum expertus, in corporibus & regionibus diuersis est, ut utatur pane zucharo ros. & si angustetur anhelitus, detur in potu syrupus de hyssopo: & si inflãmatur,

dentur trochiſci de camphora, &c. Meſu. Ex *rebus mirabilis iuuamenti ad conſolidationes & ſanationes ulcerum pulmonis eſt zucharum roſ. recens & ſupra quod non præterijt annus, &c.*

Ad *octauum*, Conciliator *differētia* 194, Medici *plerunque errant circa phthiſis curationem, eo quòd uolentes purgare ſaniem tantùm abſterſiuis, eam expurgātibus utuntur, ut ſanguinis ſputum denuò inducāt, &c. ibique notat zucharum roſ. non niſi præcedētibus mundificatiuis eſſe exhibendū, &c.*

De pleuritide.

Pleuritis *duplex, uera & mendoſa.* Vera *eſt ſubcingentis coſtas pectoris membranæ cū ſuis muſculis inflāmatio, cum dolore punctiuo & acutiſſima febre.* Mendoſa *uerò eſt inflammatio in panniculis pectoris extrinſecis.* Intrinſecus *enim in pectore tres continētur mēbranæ, quarum quædam à* Græcis *dicuntur* ὑπεζωκότες, *id eſt ſubcingētes* Latinè, Arabicè *pleuræ: quæ uerò rectè per medium thoracis ad iugulum feruntur,* δια-

φράττοντες, id est interſepientes, barbarè mediaſtinum dicitur, deinde diaphragma, &c.

Loci conſentientes de pleuritide.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 3, Inflammationes quæ in ſubcingẽtes coſtas mẽbrana ac muſculis illis continuis fiunt, morbum quem lateralem uocant, efficere ſolent. Hæc eadem ſententia eſt iuxta Gal. de part. art. med. cap. 4. & de conſtit. art. med. cap. 15. & aphor. 6. cõment. 33. ibi, Qui acidum ructum, &c. Meſu. Pleureſis quædam uera, quædam non uera. Vera eſt apoſtema cadens in pãniculis & lacertis, &c. Non uera quæ fit in lacerto & uelamine extrinſecus, &c. Vide de his Auic. decima tertij, cap. de pleuritide. Item Alex. & Aet. ſer. 8. cap. 68. ibi, Pleuritis exquiſita & propria eſt inflãmatio membranæ extrinſecus latera ſuccingentis, dolorem punctiuum uehementer inferens, cum acutiſſima febre, &c.

De cauſis pleuritidis.

Cauſæ primitiuæ ſunt caſus, percuſsio pe-

ctoris, denudaréque se post laborem in aëre frigido, uenti septentrionales, aquæ frigidæ potus & similia. Causæ antecedētes sunt humorum influxus, uel eorum superabundantia, uel retentio superfluitatum exire consuetarum. Causæ coniunctæ sunt sæpius sanguis & bilis inflammationem actu producentes, rarò pituita, rarißimè melancholia, quia quod est densius, rarò ad hæc membra penetrat, &c.

Loci consentientes de causis pleuritidis.

Gal. lib. de cōstit. art. med. cap. 5, Inflammatio ex humorum influxu suboritur, quia hæ partes non æquè ut cutis sunt densæ & cōpactæ, sed raræ potius. Et aphoris. 6. comment. 33. idem adserit, ibi, Quum unaquæque inflammatio ex alicuius humoris, &c.

Auicen. decima tertij, cap. de pleu. Et materia huius apostematis utplurimum est cholera, aut sanguis cholericus, quoniā in membris tunicosis non penetrat, nisi subtilis sanguis cholericus uel purus, &c.

Mesu.cap.de pleu. Commune est intrinsecis ac extrinsecis pãniculis ab omni materia apostemari, uerùm à sanguine & cholera frequentius, à phlegmate & cholera nigra rarius, &c. & hæc de causis antecedentibus & coniunctis. De causis uerò primitiuis lege Arcul. Gord. Sauona. & Auic. ibi, Et quandoque facit pleuresim multitudo potus aquæ frigidæ, & frigus additum, & facit euenire caliditas uehemens, & potus uini puri, &c.

De indiciis pleuritidis.

Signa pleuritidis inseparabilia sunt febris acuta, dolor punctorius, modò ad iugulum, modò ad præcordia tendens, spiratio frequens & exigua, pulsus serinus ac durus, tussis magna, interdum cum screatu, interdum absque sputis, quorum signorum si unum deficiat, uera pleuritis esse non potest. Signa materiæ inflammationem efficientis sumunt ex colore sputi, unde si rubeus fuerit, sanguinolenta erit inflammatio: si flauus, biliosa: si spumosus, pituitosa: si niger, bi-

lis aſſata. Signa pleuritidem ab inflammatione hepatis interſtinguētia ſunt, quia loco, pulſu, dolore, colore & tuſſi differunt. Loco, quia infra coſtas in dextra tantùm parte ſentitur durities uel tumor. Pulſu, quia in inflammatione hepatis undoſus eſt. Dolore, quia non acutus, ſed grauis. Colore, quia facies malè colorata. Tuſſi, quia adeſt ſine ſcreatu ſpirationéque maiori, cōtrà uerò in pleuritide. Signa quibus differt peripneumonia à pleuritide ſunt, quia in peripneumonia pulſus eſt undoſus, & genarum malæ rubent ac ſi fuco deliniarentur. Signa quibus differat à phrenitide ſunt, quia pleuritis ſine alienatione, præſertim dum incipit, prouenire ſolet: contrà uerò phrenitis cum alienatione incipit, & cum anhelitus conſtrictione deſinit, &c.

Loci conſentientes de indiciis pleuritidis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 3, Huius ſigna inſeparabilia ſunt, febris acuta, dolor perinde ac ſi locus intēdatur uel pungatur, ſpiratio fre-

quens & exigua, pulsus paruus arteriam duram & quodammodo intensam demōstrans, tußis magna cum sputis coloratis, nonnunquā sine his, &c. Orib. aphors. 1. comment. 16. ibi, Acceßiones, &c. Signa inquit pleuriticorum sunt quatuor, scilicet tußis, respiratio difficilis, febris, & dolor acutus, quorū unum si deficiat, pleuritis esse non potest. B. Habentur hæcmet signa ab Hippoc. 4. de uic. in mor. acu. tex. 72. & lege causam horum signorum ex ipso Gal. in comment. Gal. de constit. art. med. cap. 15. ex colore sputi, quis humor peccet, nobis demonstrauit, ibi, Si sputum colore rubro inficitur, tunc sanguinolentum erit: si flauo, biliosum: at si spumosa excreentur, pituitosum: si niger fuerit screatus, tunc iudicandum an fluxio siue biliosa siue sanguinolenta affetur, &c. Lege etiam fusius 5. de loc. aff. cap. 3. & aphor. 6. comment. 33. ibi, Quæ à flauis ac ruffis sputis fit ex biliosis humoribus, &c. De alijs signis quibus ab alijs morbis interstinguatur pleuritis, fusius habes iuxta Paul. lib. 3. cap. 33. & à Gal. 5. de loc. aff. cap. 3. De signis pleu-

ritidis mendosæ fit mentio à Galeno ibidem, 5.de loc.aff.ibi, Sunt & alij laterum dolores cum febre & exigua respiratione, &c. & sunt hæc, grauitas lateris sine tussi, nullũ redditur sputũ, dolor extrinsecus est, tumor deinde extrà apparet, &c. Signa concoctionis pleuritidis habẽtur ex Galeno in cõment. 12. lib.primi aphoris. ibi, Accessiones & constitutiones morbi indicant, &c. Lege Galenum etiam secundo de loc.aff.cap.9.ibi, Quòd si tussiendo nihil expuat, fieri potest ut nihilo minus pleureticus sit ille, &c.

De cura ipsius pleuritidis.

Cognoscas id in primis licet, an notha uel uera sit pleuritis: si notha, tunc cura tentatiua utitor cum fotu tum humido tum sicco, quale est decoctum camomillæ, anethi, mellilothi, semine lini, fœnugræci, &c. uel sacculum ex sale, milio, furfure, &c. & cum his quæ potius uentrem leniunt, quàm ualidè soluant. Si uera fuerit pleuritis, uel ad resolutionem, uel suppurationẽ, uel ad alium morbum trãsmutabitur. Si ad resolutionem, tunc

in primis id quod influit reuellēdum cum ſectione uenæ, cum leuibus clyſterijs, cum cucurbitulis cruribus applicitis, cum fricatione partium inferiorum. Secunda intentio erit materiæ præparatio, quæ ſi fuerit ſanguinea uel biliosa, præparabitur cum ſyrupo uiolaceo, iuiubino, cum aquis uiolarum, hordei, citruli, melonis indi, cucurbitæ, &c. uel cum decocto rerum pectus frigidantium. Verùm in materia bilioſa requiritur id quod plus infrigidet & humectet quàm abſtergat, in ſanguinea plus abſtergat quàm humectet, in pituitoſa plus abſtergat quàm infrigidet, quale eſt decoctum hyſſopi & ſyrupus de liquiritia, hydromel & oxymel. Tertia intentio eſt euacuatio à loco, in quo fit inflammatio, & perficitur cum ſectione uenæ ex eodem latere patiente, uel ſolutione uentris, ubi materia ad has partes declinet: nam quò natura uergit, eò ducere oportet per loca conferentia, & hæc fiet tutius per caßiam, mannam, rheubarbarum. T. de agarico, de uiolis, &c. Quarta intentio erit ſputi euocatio ac facilis eductio, & perficitur

cum iuleb & syrupis iam dictis, uel aliquo eclegmate, uel inunctione ex oleo uiolaceo, amygdalino dulci, &c. Quinta intentio est residui resolutio, quæ fiet cum topicis in modum emplastri & fomenti cum camomilla, &c. Si uerò ad suppurationē uertatur, prima intentio erit puris cōcoctio, quæ fiet cum emplastris ac unctionibus mollientibus, sicut cum oleo amygd. dul. butyro, adipe gallinæ, &c. Secunda intentio est rupturæ uomicæ promotio, quæ fiet cum ualida tußi, & cum his quæ dilatant pectus, qualis est mulsæ sorbitio, incubitus eiusdem lateris cum ualido corporis motu, &c. Tertia intentio est, absterſio cum aqua sacchari uel hydromelle, cum iure cicerum. Quarta intentio erit conglutinatio, & perficitur cum bolo armeno & cum similibus, &c. At si ad alium morbum transmutetur, cura eiusdem morbi curabitur, &c.

Loci consentientes de cura pleuritidis.

Hippoc. 2 de uic. in mor. ac. tex. 1, *Lateris*

dolorem ſiue is per exordia fuerit, ſiue poſtea exortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere non abs re exiſtit, &c. & hæc de cura nothæ tentatiua, ubi laudat foměta ex aqua calida, & quæ ex ſale & milio parantur. Auic. de cur. pleu. plura habet, ibi, Verùm humida cùm non iuuant, non nocět, &c. De cura ueræ pleuritidis loquitur: deinde Hippoc. 4. de uic. in mor. ac. tex. 73. ibi, Si dolor ſurſum uel ad clauiculam, uel ad mammam, uel brachium aſcenderit, uenam brachij internam ſecare oportet, qua parte dolor afficit, ſanguinémque auferre pro corporis habitu, anni tempore, ætate, immò ſi dolor acutus fuerit, uſque ad animi defectum detrahes, poſtea clyſterě exhibebis: ſi uerò ſub thorace dolor fuerit, pleuretico uentrem ſubpurgabis. Lege etiam ſecundo de uic. in mor. ac. tex. 10. 11. ubi non ad animi uſque defectum uenam ſecare iubet, ſed eouſque extrahere, donec rubidior multò, aut pro rubido liuidus fluxerit, &c. Quonam latere ſecunda ſit uena, dubitauit primus Gentilis, deinde omnes neoterici: quanquã meo iudicio eſ-

ficaciores ſint eorum rationes, qui à parte læſa dicunt extrahi, quàm qui ab oppoſita. Pro his lege Manardum lib. 12. epiſtolarum ad Iacobum Pharuſium, plures rationes adducentem. Galenus ſecundo de uic. in mor. ac. comment. 11, Tutius eſt per uenæ ſectionem euacuare, quàm per purgantis medicamenti adminiſtrationem, etiam ſi ad hypochondriorum regionem dolor finiatur, immò per uenæ ſectionem nullum impendet periculum, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tẽtatur, maximè quũ morbus hic acutus ſit cum febre uehementiſſima. Quòd etiam diuerſio ad hanc intentionem ſpectet, lege Auicen. ibi, Oportet ut prohibeas materiam euenĩetem cum euacuatione & attractione, &c. De ſecunda intentione loquitur Meſu. ibi, Mundificationem corporis oportet ut præcedant præparatiua ad materiei digeſtionẽ neceſſaria, & ſi materia fuerit cholerica, requiritur infrigidatio maior cum humectatione non ſpoliata à uirtute abſterſionis, &c. Si materia erit ſanguinea, requiritur uirtus infrigidationis

minor, & absterſionis maior: ſi phlegmatica, requiritur minor infrigidatio, & maior absterſio. De tertia intentione loquitur Auicen. decima tertij, de cur. pleu. ibi, Dicamus igitur, quòd cura eſt phlebotomia, ſi ſanguis fuerit uincens, & ſi eſt humor alius, euacua non cum eis quæ ſunt ſicut myrobalani, &c. Paul. lib. 3. cap. 33, Recentiores omnibus uenam incidunt, ueriti, ut opinor, turbationem, quam purgatio ſolet accerſire, &c.

De quarta intentione plura habes ex Meſue, ibi, Quintam rem complent adminiſtrationes medicinarum ſputum facilitantium, quæ fiunt cum humectantibus & lenificantibus, procedẽdo ad res temperatæ absterſionis, &c. Auicen. loc. cit. Oportet ut ſit tua magnifica intentio ad hoc ut ſputum facile ſit, & ex eis quæ multiplicãt ſputum, eſt dormire ſuper latus infirmum, &c. De alijs intentionibus curatiuis habes etiam plura ex Auicen. loc. cit. ibi, Et ex eis quæ ſunt ſolicitè attendenda eſt, ut ſuccurras maturationi ægritudinis, & ſi ſanies fiat, oportet

ut ſuccurras cum mũdificatione,&c. lege de his uberius Mes. Marc. Cat. Arcul. Gordo*nium,& cæteros practicantes.*

Obſeruationes circa curam tentatiuam.

Me*ſu. cap. de pleu.* Et *canon eſt, debere ab humidis & debilioribus incipere,& quãto compactior & ſiccior fuerit materia,tanto tardius ad fortiora prorumpere, ne reſoluatur quod eſt ſubtile,& cadat durities in reſiduo. Cauẽdum inſuper,ne uapor ex euaporatorijs ad nares ægri aſcendat, diſſolutionem enim & triſtitiam & anhelitus conſtrictionem generat,&c.*

Hippocr. *ſecundo de uic.in mor. ac. tex. 9,Verùm ſi fomentis dolor non placetur, non diutius calefacito:ſiccat enim id pulmones,atque ad ſuppurationem excitat,&c.*

Obſeruationes in phlebotomia.

Auic.*decima tertij, cap. de pleu. Cúmque phlebotomas & euacuas , & non ſedantur accidentia, tunc ſcias quòd prohibitio collectionis, quam quæris, difficilis eſt: non igi-*

tur reiteres phlebotomiam, ut non congeletur materia, quæ habitura est collectionem. Et *post hæc,* Dispositio *debilitatis uirtutis non est quæ tolerare poßit phlebotomiam & solutionem, sed necessarium est tunc uti clysterijs, &c.* Mesu. O*portet phlebotomiā præponi solutiuis, nisi uentris fuerit constipatio, tunc enim præcipimus lenire prius naturam, &c.*

Obseruationes in solutiuo pharmaco.

Auic.*decima tertij, cap.*1, In *solutiuo est timor magnus, ipsum nanque interdum mouet, & quandoque non soluit, & quandoque superfluit.* Vide de his Gal.2. de *uic.in morb.ac.comment.*2.*deinde inquit* Auic. Nec *soluatur uenter cum pharmaco laborioso, sed leniēte, & uitētur styptica, sicuti myrobalani.*

Conferentia pleuritidi.

Conferunt *dolori lateris & pleuritidi, amygdalæ, anethum, berbena, betonica, bdellium, braßica, galbanum, gentiana, malua, capillus* Ven.*uiolæ, hordeū, passulæ, iuiubæ, peucedanū, saluia, uerbascum, urtica, iris il-*

lirica, colatura furfuris cocti in aqua hordeacea, althea, alchana, camomilla, caricæ, hyssopus, penidij, zucharum uiolatum, & quæcunque dicta sunt superius in capite peripneumoniæ.

De prognosticis pleuritidis.

Hippocr. *aphor.* 3. *aphor.*23, *Hyeme uerò morbi laterales, &c.* Et *aphoris.*6.*apho.*33, *Qui acidum eructant, non ualde morbo laterali corripiuntur.* Et *aphor.*6.*aphor.* 16, *À morbo laterali uel pulmonia habito, alui profluuium aduenìens, malum.* B. *Intellige de fluxu à natura non regulato: nam qui à uirtute regulante fit, etiam in principio, bonum, nisi ullum aliud accidens fuerit, quod uirtutē prosternat: unde* Auic. *Et fluxus in principio apparēs, bonū est signū, &c.* Et *aphor.*5. *aphor.*8, *Quicunque morbo laterali laborantes in* 14. *diebus non repurgantur, ij ad suppurationem uertuntur.* Et *aphor.*15. *eiusdem, Quicunque ex morbo laterali suppurantur, si in* 14. *diebus purgantur, à die qua fit eruptio, liberantur: si minus, ad tabem transeunt.* Auicen. *decima tertij, cap. de pleu. Quæ est*

propinqua cordi & parti ſiniſtræ eſt deterior, ſed ad hoc ut maturetur conuenientior, & quæ eſt remotior à parte ſiniſtra, eſt ſalubrior, ſed ex parte reſolutionis & maturationis magis inobediens. Et paulò pòſt, Et apparitio fluxus ſanguinis narium eſt ex ſignis bonis ultimis in pleureſi. B. Adde tu, quòd non tantùm à naribus, ſed ab hæmorrhoidibus & matrice proueniens ſanguis in caſu laudatur. Galen. 10. meth. cap. 5, Si pulmonis uel membranæ quæ coſtis ſubtenditur, uel uentriculi, uel iecinoris phlegmone ſit, quæ has partes occupet, non modò his qui imbecilles ſunt uiribus, ſed etiam quibus ualentiores ſunt mortifera eſſe ſolet. Hippoc. 3. prorrhet. tex. 5, Dolor lateris ex ſputis bilioſis, ſi abſque ratione euenerit, in furorē aguntur. B. Facto ſcilicet bilis ad cerebrum tranſitu. Auicen. decima tertij, tra. 4. cap. 1, Et quando accidit prægnantibus eſt pernicioſum, & accidens decrepitis ob debilitatem uirium in ſpuendo interficit. B. Nam ſolet hominem interimere uel ex eius uehementia ſymptomatum, uel ex præfocatione.

Primo modo prægnantes moriuntur, secundo decrepiti non ualentes materiam extrudere. Hippoc. lib. de aëre & aqua, *Qui habēt uētrem natura humidum, minime morbo laterali atque aliis morborum generibus corripiuntur.* B. Hic locus citatur à Gal. aphor. 6. comment. 33. & ratio est, quia abundante bile aut pituita salsa & acri irritatur aluus ad deiectionem, in qua plures humores excerni solent, &c.

Authores dissentientes circa pleuritidem.

1 *Adserere, pleuritidē posse fieri absque febre, Anaxionis exemplo.*

2 *Adserere, profluuium alui in omni pleuritide esse signum periculosissimum.*

3 *Adserere, pleuritidem plerunque fieri à tenui pituita.*

4 *Adserere, repercussiua in pleuritide iam facta conferre.*

5 *Adserere, pleuritidem dextri lateris deteriorem quàm sinistri.*

Confutatio dissentientium circa pleuritidem.

Impugnat primum Gal.*aphor.* 1.*comm.* 12. *ibi*, *In morbo laterali acuta quidem febris unà cum spirandi difficultate & tussi & dolore lateris pungẽte signa passionis significatiua nominantur.* Et 5.*de loc.aff.ca.* 3.*uocat hæc signa inseparabilia, igitur absque febre fieri non potest.*

Ad *secundum*, Gal.*aphor.* 6.*comment.* 16, *In mediocri uerò morbo laterali profluuium alui superueniẽs potest prodesse ratione euacuationis, & magis quum signa concoctionis apparuerint, inesse passionibus, neque adest timor, sed morbus est citra periculum.*

Ad *tertium*, Gal.*aphor* 6 *cõment.* 33, *Pulmo in omni parte rarus ac laxus, promptus ẽst omnes suscipere humores, membrana autẽ subcingens plus bilioso, ob hanc igitur causam, quibus pituita natura superabundat, rarò à morbo laterali corripiuntur, &c.* Vbi *habes non plerunque à pituita fieri.*

Ad *quartum*, Gal.2.*meth.cap.*17, *Parcius ad pectus est adstringentibus utendũ, quando*

talia humores, qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunquam reprimant. Et paul. pòst, Quippe foras trahere potius, quàm reprimere in eo debemus. Itidem ait Auic. decima terty, in ser. communi de cur. doloris. Vnde non mirum si Mes. à Gord. hac de re derideatur, quum in eo morbi principio principiante nullum opus medici ab infirmo petatur.

Ad quintum respondet Conciliator diff. 100. & tenet quòd deterior sit respectu situs materiæ, item ratione nobilioris partis, item quia sæuiora fiunt symptomata, &c. Lege fusius ubi de peripneumonia agit.

De cordiaca passione.

Sunt cordis paßiones se inuicem consequẽtes numero tres. Prima, est cordis imbecillitas. Secunda, est palpitatio. Tertia, est cardiaca syncopa. Nam facta imbecillitate cordis uehementi agitatur uirtus, unde palpitatio ex qua deinceps syncopis oritur, nec inter se differũt, nisi secundũ magis & minus. Palpitatio est quædam dilatatio atque contra-

ctio præter naturæ ordinem facta: cardiaca uerò syncopa est innati roboris labefactatio & languor siue præceps uirium lapsus.

Loci consentientes de cardiaca passione.

Mesu. de ægritud. cor. AEgritudines cordis sunt, debilitas pulsus, tremor & syncopis, non aliter inter se differētes, nisi sicut debiles & fortes. Debilitas facta fortis, usqueadeò ut sit agitatiua uirtutis, facit tremorem, tremor superueniēs generat syncopim, ultimitas in syncopi est extīctio & mors. B. Nota quid Arabes pro palpitatione cordis tremorem dicūt, nescientes inter palpitationem & tremorem interstinguere. Sed de his fusius dicemus in fine huius morbi. Gal. lib. de tre. & palp. cap. 5, Palpitatio est quædam dilatatio atque contractio præter naturæ ordinem. Et 12. meth. cap. 5, Syncope est præceps uirium lapsus. Auic. decima tertij, cap. 6, Syncopa est destructio maioris partis plurium uirtutū motiuæ ex sensibilibus propter debilitatem cordis & aggregationē totius ad ipsam, &c.

De causis syncopæ.

Causæ syncopæ sunt uel extraneæ uel interaneæ. Extraneæ *sunt ambientis aëris malitia, uel res uenenatæ, uel animalium uenena, uel aliquis animi deflexus, qualis est ingens dolor, timor, &c. uel plures motus, uigiliæ, respirationis prohibitio, &c.* Causæ *interaneæ uel primario affectu fiunt, uel per consensum totius & partis.* Si *primario affectu, erunt uel mala intemperies, calida, frigida, sicca, humida, uel mala compositio obstruens & spiritus præfocans, uel solutio cõtinui: quæ si fuerit in superficie, mors usque ad diem secundum prolõgatur: si ad uentriculos penetret, statim interficit: uel erit aliqua inflammatio uel abscessus, ex quibus breuiter aut aliqua mora facta mors sequitur.* Si *per consensum totius corporis, tunc uel erit febris acuta colliquans, uel uehemens raritas corporis, ex qua magna sudoris copia elicitur.* Si *per consensum partis, uel erit ab ore uentriculi, uel à mala hepatis dispositione, aut uteri strangulatu, aut à retentis menstruis, aut à uermibus, aut ab immodica hæ-*

morrhoidarum euacuatione, aut à medicamento fiet.

Loci conſentientes de cauſis ſyncopæ.

Gal. 12. *meth. cap.* 7, Occaſiones *quibus ſyncopæ ſuccedunt, ſunt ſex, dolor uehemens, uigiliæ, immodica inanitio, interdum motus, & principiorum intemperies.* Et *cap.* 5. *eiuſdem,* Fit *ſyncope ex ambientis aëris malitia, uel ex uenenatis facultatibus, uel ex animalium uenenis, uel ex aliquo affectu animi & pluribus motib⁹, ex uigilijs, ex immodica eius tenuitate, ex continentium corporum raritudine, ex reſpiratu prohibito, & ex nutrimenti defectu, &c.* De *alijs uerò cauſis loquitur* 5. *de loc. aff. cap.* 2 *ibi,* Affectus *cordis ſi primario affectu fiant, erunt aut malæ intemperies, aut uenenoſus humor, aut eryſipelas, aut inflammatio, aut alius quiſpiam præternaturalis tumor, &c.* Lege *de alijs à me recitatis totum hoc caput.* Et 12. *meth. ibi,* Si *per conſenſum ab ore ſtomachi, &c.* Vide *etiam de his quæ per compatiendi rationem fiunt* Mes. *lõgo ſatis ſermone pertra-*

ctantem. & Auic. decima tertij, cap. 6. & Paul.lib.2 cap. 38. Similiter uide Aet. & reliquos practicantes: nam Auic. tres causas ponit, quarum prima est attractio, totius aut maioris partis spiritus ad cor: secunda est præfocatio spiritus in corde, spiraculum non inuenientis: tertia est paucitas spiritus in toto, ita ut non superfluat præter illum qui est in minera, &c.

De signis syncopæ.

Signa ipsius syncopæ est animi defectus, pulsus parui, extremorum frigus & sudor frigidus perrūpens. Signa primarij affectus sunt, quia nulla manifesta causa in alijs membris inuenitur, nec in ore stomachi, quum nō adsit nec uomitus, nec nausea. Signa malæ complexionis calidæ sine materia sunt caliditas, æstus, incēdium, febris, pulsus frequens & uelox. Signa compl. frig. sunt pulsus & anhelitus tardus, rarus, præcesseruntq; longa ægritudo, sanguinisque euacuatio, &c. adest somnolentia, color pallidus. Signa siccæ cōp. sunt extenuatio corporis, nulla sentitur hu-

miditas, pulſus durus, &c. Si ſanguis uel bilis peccet, ſentitur caliditas, pulſus magnus, plenus, fortis. Si melancholia, adeſt timor, triſtitia, ſolicitudo, pulſus durus, &c. Si pituita, abeſt ſitis, cor percipitur, ac ſi in aqua nataret, pulſus mollis, &c. Signa oppilationis ſunt diuerſitas in pulſu percepta cum imbecillitate & paruitate, &c. Signa per conſenſum ſumuntur à membris communicantibus materiam: nam ſi à cerebro, tunc præceßit dolor capitis, uertigines, imaginationes falſæ. Si ab hepate, cognoſcitur ex debilitate, caliditate & grauitate in eo percepta cum ſuis alijs morbis. Si à pulmone, cognoſcitur ex difficultate ſpirandi, ex tußi & ex catarrho. Si à ſtomacho, cognoſcitur ex uomitu, nauſea, difficultate digerendi, &c.

Loci conſentientes de ſignis ſyncopæ.

Paul. *lib. 3. cap. 34, Notæ ipſius ſunt, reſolutio animæq́; defectus, pulſuũ paruitas, extremorũ frigiditas, & in ſudorem proruptio. At ſi cor incaluerit, magnã crebrámque edit reſpirationem: ſi refrixerit, exiguam & rarã.*

De signis primarij affectus & per consensum, lege Auic. decima tertij, ca. 7. ibi, Et quãdo syncopis non habet causam manifestam, & est cum tremore cordis frequente, & non est, quod est in ore stomachi causa faciens ipsam, tunc ea est cordialis confirmata: illa uerò cum qua est nausea & conturbatio, est stomachalis, &c. Loci de alijs signis habẽtur fusius ab ipso Auic. cap. de signis tre. cordis: similiter ab Arcul. Sauo. & Gor. & ab alijs.

De cura tremoris cordis ac syncopæ.

Primum regimen erit contrarium causæ efficienti tremorem siue palpitationem: nam si fuerit causa calida, regimen erit frigidum, cordiale: si frigida, calidum, &c. Secunda quæ occurrit interio, erit digestio, præsertim si ab aliquo humore fiat, in causa calida cũ frigidis, ut cum syrupo uiol. de ribes, de suc. acetosæ, de limonibus, acetosa simp. cũ aquis uiolarum, rosarũ, boraginis, nenupharis, &c. Tertia erit euacuatio, quæ peccante sanguine (uirtute roborata) fiet per sectionem uenæ

in parua quantitate, aut peccante bile, per leuia pharmaca, qualis est infusio rheubarbari in rebus cordial. cum myrobalanis citrinis, cum manna ac caßia. Pituita uerò superabundante cum diaphinicone, electuario indo, cum myrobalanis, chebulis & agarico, additis semper rebus cord. calidis, in melancholia peccante cum confectione hamech, pilulis indis de lapide lazuli, &c. Quarta intentio est reuulsio, qua reuellimus materias à corde, & deducimus ad membra ignobilia cum fricationibus, cucurbitulis, cum sectione uenæ saphenæ, cum lotionibus & clysterijs, &c. Quinta est robur cordi addere, remouendo intemperiem calidam cum frigidis, utputa cum rosis, camphora, sandalis, acetosa, nenuphare & similibus: in causa frigida cū calidis, ut cum buglossa, zedoaria, mellisophyllo, cort. citri, musco, ambra, &c. aut cum compositis, utputa cum zucharo boraginaceo, buglossaceo, electuario de gemmis, diambra, diamusco: hinc etiam parari possunt epithemata, unctiones, sacculi, pulueres, &c. Syncopis maximè si in paroxysmo

fuerit, tres in eius cura requirit intentiones. quarum prima prohibet resolutionem spirituũ, qui remanserunt, ne omnino resoluãtur: & fit cum irroratione faciei cum aqua rosacea acetóque mixta, uel aqua frigida uel uino. Secunda regenerat spiritus, & uirtutẽ roborat, unde huc spectant aromatica, & quæ citò reficiunt, qualia sunt uinum, oua sorbilia, aqua carnis, & similia. Tertia excitat uires, & cõuertit uapores & spiritus ad exteriora confricatione extremitatũ, cum prouocatione sternutationis, facta cum acri aceto & helleboro albo, &c.

Loci de cura syncopæ.

Auicen. undecima tertij, tract. 2. cap. 4. de cura à causa calida inquit, Et stude ut sit aër infrigidatus ultima infrigidatione, ut sint rorationes & odoramenta aromatica camphorata, &c. Vbi commendat etiam res in cibo acetosas cum succis fructuũ agrestibus & malis acetosis, &c. Pro secunda intentione inquit, Da ei ad sorbendum syrupum de fructibus, &c. Pro tertia intentione in ma-

teriali omni feratur auxilium cum euacuatiuis in ſanguineo cum phlebotomia & extractione ſanguinis ultima, &c. Lege eum fuſius, & plura inuenies à me dicta. Lege inſuper Arcul. Marc. Catin. Sauon. & Gordian. & cæteros neotericos. De cura ſyncopæ loquitur Galen. 12. meth. cap. 5, Quum eſſentia uirium, quibus regitur corpus tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtat, hæc ſi integra ſint, ſeruari debent: ſi corrupta, ad integrum reuocanda. Quæ igitur portio defluit, hanc apponendo reſarcimus, quod alteraſcit, in debitam temperiem per contrariam alterationem uindicemus, &c. B. Habes curam illius ſyncopæ quæ per conſenſum oris uentriculi fieri ſolet ab ipſo Galen. 12. meth. cap. 3. præcipuè ſi à crudis craſſiſque humoribus fiat: ſi uerò à flaua bile, habes ſimiliter curam cap. 5. eiuſdem lib. ibi, At quibus ex flaua bile, quæ os uentriculi infeſtet, ſyncope incidit, &c. Lege Paul. AEgi. ca. 36. & 37. lib. 2. omnia ex Galeno ſatis bellè recitantem, &c.

Quot modis dicatur medicina cordialis.

Auicen. in lib. de uiribus cordis, Septem modis dicitur medicina cordialis : Primò, *quia reficit ſpiritus & nutrit, ut uinum: &* de hoc *etiam loquitur ipſe ſecunda primi, ſumma de pulſibus, & undecima tertij, in cura ſyncopis, ſimiliter aqua carnis, oua, & ſimilia.* Secundò, *quia illuſtrat ſpiritus, ut margaritæ & ſiricum.* Tertiò, *quia congregat ſubſtantiam cordis & ſpiritus, prohibendo reſolutionem eorum, ut charabæ, terra ſigillata, bolus armenius.* Quartò, *quia amica eſt cordi, quale eſt dulce &* odori*ferum.* Quintò, *quia per uirtutem ſuam alterant & uiuificant roborando per qualitates manifeſtas, qualia ſunt ſimplicia temperata, ut borago, bugloſſum, aurum.* Sextò, *quia euacuant depurando humorem melancholicum à corpore, aut euacuando quod nocet cordi, ut ſunt myrobalani, &c.* Septimò, *quia ſua proprietate occulta roborat ac cõfortat cor, ut hiacynthus, ſemina citri, bugloßum, &c.*

Obſeruationes in cura.

Auic. undecima tertij, tract. 1. cap. de can. ulceribus cor. Oportet ut ſit uelox ſtudium in cura malarum diſpoſitionum cordis, ita ut non fiat error, quia incorrigibilis eſſet, quod non accidit alijs membris, &c.

Obſeruationes in euacuatione.

Auic. loc. cit. Obſeruamus ne ſuperfluat & cadat uirtus, deinde poſt euacuationem uiuificemus uirtutem. Repletio *ſanguinea remouetur phlebotomia baſilicæ dextræ, & repletio uaporoſa cũ phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ. In alijs euacuationibus miſceantur medicinæ cordiales, &c.* Mich. Sauon. *de mente* Auic. *inquit,* Audaciores *eſſe debemus in adminiſtrando phlebotomiam in ægritudinibus cordis quàm pharmaciam, nam phlebotomia non peruenit ad cor lædendo ſicuti pharmacia cum ſuis uaporibus.*

Obſeruationes in remouenda mala complexione.

Auic. in cura calidæ, Si inueneris uirtutem debilem, & timueris extinctionẽ, non erit ex-

cusatio, quin permisceas frigida calidis. Mar. Cat. *Non debemus excessiuè calidis & frigidis uti, & quum infrigidare desideramus, medicinam calidam aromaticam miscere debemus, quia frigida claudunt uias, & penetrare non possunt, uel hæc simul miscemus ut naturalis calor & spiritus unà conseruentur: nam* Auicen. *confidimus, quòd si natura fuerit fortis, discernet inter frigidum & calidum, & afferet frigidum cordi, & calidum spiritui, &c.* Vide *eum fusius.* Gal. 12 *meth. cap.* 5, Ad *robur uirtutis conseruandum, & ad syncopalem accessionem, quo minus derepente incidat, cauẽdam, singulare præsidium est temperamenti custodia, &c.* Vide Mesu. *de his, &c.*

Nocentia ac conferentia cordi.

N*ocent cordi, alscebrã, colocynthis, euphorbium, genista, mezereon, lac, scamonium.* Con*ferunt debilitati, syncopæ, & tremori, aurum, caro cochlearum, margaritæ, menta, melissa, & xyloaloes, ambra, borago, cinnamomũ, crocus, granata acetosa, lapis lazuli, acetosa, my*

robalani, aqua florum myrthi, rosa, poma acetosa, sandali, sena, spica inda, spodium, os de corde cerui, omphacium, zingiber, perdix, siricum, argentum, been, acetositas citri, coralli, coriandrum, doronici, emblici, endiuia, epithimum, folium, charabe, mumia, rheubarbarum, persica, uinum, oua. Composita sunt diamargariton Nic. electuarium de pomis Mes. diamuscus dulcis, aromaticum muscatum Mes. electuariũ de gẽmis Mes. pliris arcoticon Nic. cõfectio xyloaloes Mes. diasenæ, dianthos, diarrhodon Nic. electuarium lætificans Mes. zucharũ ros. boraginaceum, diambra, ambra cum ligno aloe & osse, de corde cerui cum aqua rosacea in modũ pilularum, electuarium de citro, prælator regum Mes. gallia muscata, oleum millinum Mes. oleum basiliconis Nic. persica & pyra condita, rob de ribes, de berberis, de sumach, de pomis, de granatis acetosis, de citro, syrupus ros. de pomis, de acetosa, theriaca magna Auic. triphera ioanitij Mes. theodoricon magnum, troc. de xyloaloes, de musco almanis, potio muscata Nic. sotyra confectio, &c.

De prognoſticis ſyncopis & palpitationis.

Hippoc.aphor.4. aphoriſ.65, *In febribus circa uentriculū & fortis æſtus & cordis tremor uel dolor, malum.* Et aphor.2.apho.41, *Qui frequenter ac fortiter abſque cauſa manifeſta exoluuntur, derepente moriuntur.*

Paul.lib.3.cap. 34, *Si ſyncope ualida ſit, medicinæ locus non eſt, ſed ſi uires adhuc tantillum conſtent, aliquando ad ſanitatem recurſus eſt, &c.* Gal.12.meth.ca.6, *Exiſtimandi ſunt inſanabiles, qui uiribus iam languentibus aliquod eorum uiſcus phlegmone infeſtetur, quoniam nutrire eos aßiduè non poſſumus, nec ſeruare eos, ſi non nutriantur: licet, &c.* Auic. *undecima tertij, tract.2.cap.6, Et ſcias quòd ſyncopis cōfirmata curam non recipit, & propriè quando perducit ad uiriditatem faciei & conuerſionem colli, & ille cuius res peruenit ad hoc, tunc quum caput eleuat, ſtatim moritur.* B. *Tria requirūtur ad hoc, ut confirmata dicatur, primum quòd ſit continua, ſecundum ut ſit uehemens, tertium quòd nulla adſit cauſa manifeſta, ut dictum*

eſt in aphor. Gal. 12. meth. cap. 5 Si copia humorum crudorum uires premant, & propter tum multitudinem tum craßitiem exiguos animalis meatus obſtruant, iam multis nominibus exitialis eſt ſyncope, &c. Auic. loc. cita. *Quúmque confirmatur in corde malitia complexionis, non recipit curam, & quando non eſt confirmatio, non facilè curatur, apoſtema quidem calidum eſt interficiens ſtatim, & frigidum ex eis eſt, quæ ſunt difficilia. quúmque cor non toleret ut apoſtemetur, quomodo tolerabit ut collectio & ſanioſitas in ipſo fiat? cor longinquius eſt ad hoc ut toleret ſolutionem ſingularis. Et quando accidit, ut penetret uſque ad uentres eius, interficit ſtatim: & ſi non eſt penetrans, poſtponitur eius interfectio uſque ad ſecundum diem. Et quando permutantur materiæ expulſæ ad cor ex pleuritide, & peripneumonia ſunt cauſæ magni timoris & mortis ſubitæ. Et quando calor purus aut frigus purum peruenit ad cor moritur, & quandoque uidi congelatum loqui, & iam moriebatur cum ſudore, &c.* Lege hunc locum fuſius.

Authores dissentientes circa cardiacas passiones.

1 *Adserere, idem esse palpitationem & tremorem cordis.*

2 *Adserere, syncopim frequenter accidentem esse signum mortale.*

3 *Adserere, sectionem uenæ usque ad syncopim non esse fiendam cum Auerrhoe.*

4 *Adserere, uinum in defectu animi nõ esse exhibendum.*

5 *Adserere, in actu syncopis reficientia spiritus non præmitti debere stypticis.*

6 *Adserere, syncopim & lipopsychiam nullo modo inuicem differre.*

Confutatio dissentientium circa cardiacas passiones.

Impugnat primum Galen. *lib. de tre. & palp. cap. 5. ibi,* Tremor *est partium quæ sursum uicißimque deorsum feruntur, inuoluntarius motus, sed sursum ferri & distrahi, & ferri deorsum & cõtrahi non idem est, igitur nec tremor & palpitatio idem sunt, &c.*

Ad secundum Gal. *aphor. 2 com. 41,* Non

omnes qui exoluũtur, derepẽte moriuntur, sed qui sæpius, fortiter, ac sine causa manifesta exoluũtur: igitur frequẽs syncopis hoc nõ efficit, sed tantũ seruatis tribus dictis cõditionib.

Ad tertium, Gal. apho. 1. com 23, In maximis inflammationibus & in febribus adurentibus, mẽsura euacuationis est usque ad animi defectum: nã in febribus ardentißimis statim totius corporis habitus refrigeratur, febris extinguitur, & plurimis aluus citatur, sudores emanant, &c. In maximis uerò doloribus nullum maius inueni remedium, quàm usque ad animi defectum euacuatur, &c. unde argumenta Auerrhois non cõcludunt, quum plerunque ea quæ natura inchoat ars, deinde perficiat, & econuerso.

Ad quartum respõdetur, quòd si uinum interdici deberet, maximè ijs qui syncopi laborant, ex flaua bile interdiceretur: sed Gal. 12. meth. cap. 4. omnibus quos syncope malè habet, offerri iubet, eo quòd deductionẽ in corpus promoueat, igitur in syncopi uinum erit exhibendum, intellige tu omnibus phlegmone interiori non laborantibus, &c.

Ad quintum respondetur, quòd actu existens syncopis refici uirtus desiderat, & sic præcedet reficientia styptica, sed si timeatur de futura syncopi, ob nimiam euacuationem, debent præmitti styptica, & hæc ex Galeno 12. meth. cap. 6.

Ad sextum, Galen. 12. meth. cap 5. loquens de succis grauãtibus, ac obstruentibus, inquit, Quòd si nec obstruant, nec onerent, syncopẽ ij certè nõ inferunt, sed quas lipopsychias Græci uocant: ubi lipopsychiã à syncopi differre dicit. Præterea syncopis accipitur tãquam genus, lipopsychia tanquam species, igitur aliquo modo inter se differunt, &c.

De vomitu, nausea, & vuluolosa subuersione.

Vomitus est motus facultatis expulsoriæ stomachi, cum quo expellitur id quod est noxium per uiam oris.

Loci consentientes de vomitu.

Galen. 6. de sympt. cau. cap. 2, accipit nauseam pro uomitu, dum inquit, Nausea est ex-

pultricis facultatis motus deprauatus, quo per gulã id celerrimè euacuatur, quod uẽtriculo est noxium. Interdum accipitur nausea pro præuia ad uomitũ dispositione, sicuti primo de loc aff. ca. 4. dũ inquit, Quòd si humor quispiam in ipsis uentriculi tunicis contineatur, nausea quidem uexabit, sed inanis & sine uomitu, & quæ irritat duntaxat, nullũ humorem euacuans, &c. Et octauo de cõp. med. per loc. ca. 2, Appellant eos stomachicos, quibus nausea cõtingit, & maximè si ad uomitum impellat: erunt igitur quatuor se inuicem sequẽtia symptωmata, primum ἀπεψία, quæ fit quum stomachus intemperie uitiosus, aut humorum redundantia cibos auersatur: hæc dum crescit, nauseam parit, ex qua adhuc aucta, subuersio oritur, quæ fit dum fundus stomachi ad superiora uertitur, unde quum uehemens est subuersio, uoluulosa à Galeno octauo de compos. med. per loc. cap. 3. dicitur, non minus ac si uehementi contentione & uiolẽtia, ueluti in uoluulis siue ileis, dum stercora uomuntur, subuersio fiat, à qua demum uomitus siue reiectatio fieri solet, &c. Auic.

13.ca.de uom. Vomitus & subuersio sunt motus stomachi ad expellendum ex eo quod est in eo per uiam oris.

De causis vomitus & nausææ.

Causæ procatarcticæ sunt aër corruptus fœdi odoris, cibus & potus in odore & sapore malus, aut nimia eius assumptio, aut mala eius præparatio & unctuositas, motus à cibo statim laboriosus, ira & cætera animi accidentia, imaginatio alicuius rei obscœnæ, similiter casus, percussio, ueneni potus & animalium uenenosorũ morsus. Causæ antecedentes per essẽtiam sunt mala intẽperies, calida, frigida, aquea, & flatuosa, materiæ stomacho inhærentes uel natantes, quæ grauando, pungẽdo ac extendẽdo uomitũ excitant, item acuitas sensus oris stomachi, mala cõpositio, sicuti accidit in oppilatione pylori, id est, ianitoris, uel morbus in numero, ut uermis mordicando ac pungendo, solutio continui, inflãmatio & abscessus pustulæ, dolor & imbecillitas ipsius stomachi, &c. Causæ per consensum uel fiunt à toto, ut in febribus, & tũc

uel est creticus uel symptomaticus, sicuti accidit in febribus malignis, & est pessimus: uel fit à parte, sicuti à cerebro materias transmittēte, uel ipso percusso & uulnerato, uel ab hepate, splene, intestinis, &c.

Loci consentientes de causis uomitus.

De causis primitiuis lege Arcul. & cæteros practicantes. Gal. 6. de sympt. caus. cap. 2. circa medium, Huiuscemodi excretiones fiunt interim grauato ob multitudinem uentriculo, ut quum plurimum cibi ingestum est, interim ob rem mordacem, quēadmodum per cruditates cibus ingestus, uel acidum ructum uel nidorē, uel amarorē, uel acrimoniam refert: & in hoc genere continentur pituitosa ac biliosa & acetosa excrementa, tum ibi nata, tum ex uniuerso habitu animantis in ipsum deriuata. Est & tertium causarum genus, quibus uentriculus ad uomendum concitatur, nulla uel graui uel mordaci re ipsum irritāte, sed ob id duntaxat, quod præter naturam quippiam in eo continetur. Vocantur præter naturam quæcūque postquam conco-

cta sunt, alere non possunt. quare non tam acida pituita & salsa, uerùm dulcis, & sanguis quãdoque in uentriculo consistentes ipsum ad uomitum impellunt, &c. Lege etiam Gal. 1. de loc. aff. ca. 4. Item aphor. 6. com. 1. &c. Habes etiam de his causis sensum Auic. 13. tra. 5. cap. 8 ibi, Et id quod commouet os stomachi ad uomitum, aut est qualitas operatiua operatione materiæ, ex qua læditur membri communicantis ut cerebri, aut aduentus percussionis, aut materia grossa imbibita, aut infusa in ipso corrumpens cibum, &c. Lege eum fusius. de his Arcul. uberius agit, &c.

De signis vomitus, &c.

Signa ad uomitũ præcedentia sunt, nausea, subuersio, tremor, labiorũ & hypochondriorum tensio. Signa uomitus qui fit per consensum sun: quòd si à toto, uel à parte fiat, in eorum augmento uomitus & nausea augetur, & in eorum morbi decremento minuitur. Indicia per essentiam sunt primò, si à nuda & mala intemperie sine materia fiat,

quòd tristis quidam aderit sensus in ore uentriculi, nec ulla aderit in uentriculo grauitas, nec ructus exiens erit alicuius extranei saporis, sed frequens & inanis aderit nauseæ absque uomitu. Signa à mala intemperie cum materia sumuntur à grauitate percepta, à ructus sapore siue amaro, dulci, acido & fœtido, à siti si humor sit calidus, à putrefactione & ab eo quod uomitur. Indicia obstructionis pylerō sunt tarda cōcoctio & cibi descensus, nisi moræ in causa sint aliæ causæ. Signa uermium erunt commotio quædam, siue titillatio circa uentriculum. Signa solutæ continuitatis sumuntur à dolore, ab exitu sanguinis, & à similibus, &c.

Loci consentientes de signis vomitus.

Auicen. decimatertia tertij, tract. 5, Signa uomitum antecedentia sunt nausea, subuersio: tremit labium, accidit tensio hypochondriorum. Signa humoris calidi putridi sunt sitis, & sapor malus in ore, & putrefactio apparens, &c. Vide de alijs signis eum fusius. Ga-

len. lib. de plen. circa finem libri, de his etiam ſignis mentionem fecit, ibi, Patet ſtomachum hoc loco appellari os ipſius uentriculi, ubi ſi pituita colligatur, appetitiones excitat: ſi uerò bilis flaua fuerit, ſitim & cibi faſtidium pariet, præterea os erit illis amarulentum. At ſi atra bilis, moroſi & triſtes & ſine ſiti, ſaliuáque plurimum illis ſcatet: nec tamen omnes cibum faſtidiunt, imò eorum in quibus atra bilis acida fuerit, nonnulli ſatis famelici ſunt, &c. Lege etiam primo de loc. affect. cap. 4. ibi, Rurſus diſtinguendo inueſtigabimus, num ab intẽperie ipſius uentriculi hoc eueniat, an à flaua bile in ipſo contenta, an à iecinore malè ſuo officio fungẽte, an is ex uniuerſo defluat corpore, an etiam in ipſo gignatur uentriculo, &c. B. Ex hoc loco poſtremo elice, quòd ex frigido ciborum cupiditas excitatur, &c. lege de ſig. omnibus Arcul. & Sauon. & Gord. fuſiſsimè loquentes. Vide etiam Platearium, &c.

De cura uomitus.

In cura uomitus primùm conſidera an e

balis sit, an humoralis, item an creticus an symptomaticus: si cibalis, uel per essentiã, uel consensum. Si per essentiam, tunc quatuor erunt curandi intentiones: prima est causæ uomitus remotio: secunda est uentriculi roboratio: tertia est diuersio & accidentium correctio: quarta est uictus ratio. Prima igitur & secunda intentio uno & eodem tempore cum contrarijs moderatè stypticis alterantibus malam complexionem remouebit. Tertia perficietur cum reuulsione, cum cucurbitulis suppositorijs, clysterijs, frictionibus: quod si acciderit, syncopis eisdem et auxilijs, ut suprà dictum est, curabitur. Quarta intẽtio sit moderantia in cibo & potu, participent aliqua stypticitate remedia & cibaria, sintque facilis concoctionis, saporis nõ ingrati, uinum laudabile, & quod patienti placeat, &c. Si uerò fuerit uomitus per cõsensum, tunc moderanda erit siue totius siue partis consentiẽtis dispositio, similitérque roborãdus erit stomachus cum his quæ exterius & interius applicari possunt: deinde cum diuersionibus prohibere fluxum humorum

ad ſtomachum. Quòd ſi uomitus ſit creticus, tunc uel integrè iudicatur, & ſic naturæ relinquendus: uel in aliquo deficit, & tunc in eo quod deficit, ſupplere oportet: ſi uerò ſuperfluat, compeſcendus eſt. Vomitus uerò ſymptomaticus uel ex ſtomacho prouenit, uel ab alijs membris aliunde deriuatur. Si primò, tunc intentiones medendi erunt tres, prima euacuatio humoris in uentriculo contenti: ſecunda eſt ſtomachi intemperies corrigenda, ſimúlque ſtomachus roborandus: tertia eſt diuerſio, ne fluant ab alijs membris humores, & accidentium correctio, quæ omnia etiam ſupra relata ſunt. Si ab alijs membris proueniat uomitus, ſimiliter in primis euacuãdum, deinde diuertendum, & membra tam mandantia, quàm ſuſcipientia roboranda, ut alterũ ne mittat, & alterum ne ſuſcipiat prohibeamus, &c. Vomitus igitur ſi non fuerit qualis eſſe oporteat, tunc ſi ſanguis cum alijs humoribus peccauerit, ſecanda erit uena communis, maximè etiam ſi ex ſuppreſsione menſtruorum & hæmorrhoidarum proueniat. Si uerò à ſanguine peccent alij humores, tunc ſa

cta aliquali præparatione, ſicuti in bile peccante, cum oxyſachara, ſyrup. de agreſta, de granatis, de citro, de limonibus, de endiuia, de citoniis, de papauere, cum aquis endiuiæ, plantaginis, lupulorum, &c. In pituita cum rhodomelle, ſyrup. de abſinthio, de menta, de biſantiis, de fumo terræ, de epithimo cũ aquis mentæ, abſinthii, &c. Fiat euacuatio in bile cum rheubarbaro, myrobalanis, cit. pilulis aloephanginis: in pituita cum rheubarb. & myrobalanis cheb. agarico, &c. Reuulſio fiat ut dictum eſt cum cucurbitulis natibus ac coxis affixis, cum ligaturis iuncturarum, cum lotionibus pedum, cum proritatione urinæ & ſudoris. Fluxus etiam intercipitur uias obſtruendo, humores incraſſando, & uentriculum roborando, cum diacitonite & troc. de olibano Razes, &c.

Loci conſentientes de cura vomitus.

Auicen. decimatertia tertii, trac. 5. cap. 11. Sermo uniuerſalis in cura uomitus eſt huiuſcemodi, ut qui generatur à corruptione ad-

ministrationis cibi, rectificetur, & adiuuetur ex quibusdam confortantibus stomachum boni odoris, calidis & frigidis, secundum quod conuenit, & ille cuius causa est materia mala, aut plurima, euacuetur illa materia cum ebibitis, & clysteribus, & minor etiam cibus, & subtilietur, &c. Gal.1.*de loc.affe.cap.* 4, *Igitur si ipsum quod molestat nil aliud quàm intemperies fuerit, calidam refrigerando, & frigidam calefaciendo, illico hominem iuueris, maximè si uideris refrigerãtibus tum medicamentis, tum uictus ratione hominem sanari & calorificis lædi, &c.* Lege *fusius* Galen.8 *de cõpos.med.per loc. cap.*1.*ad finem, & cap.*3.*ibi,* Vomitus *ob imbecillitatem grauati stomachi oborti curantur, &c.* Vide *de his* Arculeum & Gordonium, &c.

Obseruationes in cura vomitus.

Hip.*aphor.*4.*aphor.*6.& 7, Graciles & *facilè uomẽtes purgare superius, cauentes hyemem: uomentes uerò difficulter & mediocriter carnosos, per inferiora, cauentes æstatem.* B.*Quomodo & quibus conueniat uomitus*

habetur ab Hippocr. in lib. de ſalubri diæta tex. 17. ubi inquit, Vomitus hoc modo irritare oportet homines obeſos, ieiuni uomāt currendo, aut celeriter eundo, graciliores & imbecilliores à cibo uomitum prouocent. Lege etiam tex. 20. & 22. eiuſdem, & uide in comment. latius Galenum. Gal. lib. de ſect. uen. ad finem, Caue ne noxam ſtomacho inferas: nam ſtomacho læſo multæ aliæ corporis particulæ læduntur, &c.

Obſeruationes ante vomitum.

Ioan. Arcul. cap. de uom. & eliciuntur ex Auicen. quarta primi, cap. de uomitu, Inſueti prius ad uomitum aſſueſcant leuibus uomitiuis, ne ad inſueta tam citò fiat trāſitus. Secundò, ante uomitum præcedat uentris lenitio, & cibetur cibis diuerſarum uirtutum mixtis ex inciſiuis, abſtergentibus, uiſcoſis, dulcibus, unctuoſis, acetoſis, &c. Tertiò, ante uomitum fac, quòd extrema & ſtomachus ſint calida, & quòd tempus ſit calidum in meridie, &c.

Obſeruationes poſt vomitum.

Ioan. Arcul. *Finito uomitu lauet ſibi faciem cum aqua roſacea, cui parum aceti ſit admixtũ, lauétque os ex uino.* Tardet *cibum per duas horas, & quũ cibatur, tribuãtur res boni odoris & ſuauis ſaporis, paucæ quantitatis, facilis digeſtionis, uelocis penetrationis, paucæ ſuperfluitatis, dormiat & non bibat, &c.*

Gal. 8. *de compoſ. med. per loc. cap.* 3, Erit *ob id curationis ſcopus, ut ſimul ad affectas partes odoratas qualitates imponamus, quales aromatum ſunt: nam quemadmodum graueolentia omnia ſtomachum ſubuertere ſolent, ſic odorata corroborare, &c.*

Conferentia vomitui.

Conferunt *uomitui, abſinthiũ, acetum ſcilliticum, acetoſa, omphacium, allium, aloes, anethum, aniſum, aurata piſcis, betonica, calamentũ, caſtanea, cæpe, citonium, citrum, coriandrum torrefactum, griſomila, endiuia, fœniculum, phyſtici, cariophyllum, mala granata, acetoſa, lupinus dulcoratus, maſtix,*

mellissa, myrtibus, mespila, nux muscata, olibanum, origanum, pyra, piper, poma, pulegium, pruna, rosa, rosmarinus, sumach, spica, scenoanthos, tamarindi, uuæ non recentes, acatia, &c. Cōposita *sunt, alipta, moschata* Nic. *antidotū hæmagogum* Nic. *aquæ thermarū, aluminosa, rosacea, aromaticū ros.* Mes. Cō*fectio alchanzi* Mes. *diacitomiten, diaolibanum* Nic. *electuariū de myrtho* Auicen. *phylonium* Nic. *cum posca, menta cum aceto, musc. almans. hiera picra,* Gal. *pilulæ arom.* Haly. *rob de ribes, de acetosa, de agresta acetositatis citri, de berberis, de citonijs cornuum, fructuum, granatorum, pyrorum, pomorum, sy. de agresta, de menta, de acetosa, de succis, acetosus de citonijs* Mes. *de fructibus* Auic. *de citonijs, de granatis, de rosis, troc. de rosis, de olibano almans. sotira* Nic. *rosata nouella* Nic.

De prognosticis vomitus.

Hippoc. *aphor.* 1. *aphor.* 2, In *perturbationibus uentris & uomitibus spontaneis si talia purgētur, qualia purgari oportet, cōfert & leuiter ferūt: si minus, cōtra.* Et *apho.*

4.apho.22, Morbis quibuslibet incipientibus si atra bilis uel suprà uel infrà exierit, lethale, &c. Et aphor.7. eiusdem, Vomentes uerò difficulter & mediocriter bene carnosos per inferiora, timentes æstatē. Et aphor. 6.aphor.15, À longo alui profluuio habito spontaneus uomitus superueniēs morbum soluit. B. Hîc nota naturam esse medicorum magistram: nam retractionem edocet, quam imitari debet medicus. Et aphor. 7.aphor.3, À uomitu singultus & oculorum rubor, malum. B. Quotienscunque uentriculus ab humoribus infestatur, uel per uomitiones uel inferne eos abijcit, & statim à singultu liberatur: quū uerò singultus nō desinit, duorum alterum significat, uel cerebrū, uel uentriculum non mediocrem pati inflammationem, &c. Et aphor.7.aphor.10, Ab ileo uomitus, singultus, desipientia uel conuulsio, malum. B. Quia nil ad inferiora descendere significat. Et aphor.37, Eidē quicunque euomunt sanguinem, si sine febre quidem, salutare: si uerò cum febre, malum: curare uerò acerbis & refrigerantibus. B. Intellige de uo-

mitu qui à uentriculo tantùm prouenit, non à pulmone. Est enim salutaris uomitus, quũ nullius inflammationis suspicionem afferat, præsertim si sine febre fuerit. Vide Gal. *in comment.* Hippoc.*prognost.2.cap.7,* Vomi*tio utilißima est, si pituita ac bile mixta quàm maxima est, si non multa, non crassa est: syncerior enim deterior est.* Et *tex.* 39, Si *uomitio fuerit prasea, aut humida, aut nigra, quodcunque ex his fuerit, malum.* Et *tex.*40, Si *idem homo omnes uomit colores, exitiale admodum est.* Et *tex.* 41, Vomitio *liuida si graue olet, ocyßimam indicat abolitionem.* Et *tex.*42, Omnis *subputris ac fœtidus odor in omni uomitione malus, &c.* B. Habes *rationes ex* Galen. *quur syncerum deterius sit permixto, & de alijs quæ tibi in legendo apertißima erunt, &c.* Auic.*tertiadecima tertij, tra.5.cap.8,* Et *ex nausea est, quæ est signum crisis, & quandoque est signum malum, sicut in febribus pestilentialibus.* Et *quum multiplicatur in conualescentibus, indicat conuersionem: & in administratione uomitus cum æqualitate, est iu-*

nutamentum maximum, & aßiduatio eius maximè debilitat uirtutem stomachi, & facit eum lacunar superfluitatum. Et uomitus quidem creticus euadere facit spasmum: nam accidit febricitanti spasmus aut epilepsia, & subito euomit humorem ut flos æris & euadit. Et multotiens uomitus sanat ex singultu clamoso. Et ex administratione uomitus cum æqualitate conseruantur renes, & curantur nocumenta eorum, & nocumentum pedum, & eruptio uenarũ, &c. Et deterior uomitus est ille uomitus sanguinis, nisi secundum neceßitatem sit. Et amatur quidem ut administretur in mensibus, & melior horarũ uomitus est, quæ est post balneum & cibum, &c.

Authores dissentientes circa vomitum.

1 *Adserere, uomitum quolibet tempore & in omni homine posse tutò prouocari.*

2 *Adserere, uomitum non nisi à re grauante uel mordaci irritari.*

3 *Adserere, in syncopi ex consensu uentriculi facta non conferre uomitum.*

Confutatio dissentientium circa vomitum.

Ad primum, Gal. aphor. 4. comment. 7, *Cui imperandus est uomitus, oportet ut sit gracilis & facilis ad uomēdum, & quòd non sit hyems: & sic non quolibet tempore prouocandus, nec in omni homine.* Nam mediocriter *carnosos & difficulter uomentes per inferiora, non per superiora purgandos admonet, &c.*

Ad secundum, Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, *Est & aliud causarum genus, quibus uentriculus ad uomendi impetum concitatur, nulla uel graui, uel mordaci re ipsum irritante, sed ob id duntaxat quod præter naturam quidpiam in eo continetur.*

Ad tertium dicitur, quòd est opinio Gal. 1. art. cur. ad Glau. cap. 14. quòd prouocetur irritādo stomachum. Itidem Auic. 2. 3. de cura syncopis. Item Haly abbas 6. pract. cap de syncopi: & in hoc latret Auerrhois quantum libet, uerùm si syncopis cum sudore fieret, tunc nequaquam fieri iubet Auicen. loco citato, &c.

De corruptione concoctionis & eius imbecillitate.

Concoctio est secundum qualitatem, quam nimirum uentriculus facit, dum cibos sibi similes reddit, alteratio, quæ trifariam læditur, uel omnino abolita est, & talis permanet cibus, qualis ingestus est: uel imbecilla fit, & cibus tardè concoquitur, unde βραδυπεψία, id est tarda concoctio à Græcis dicitur: uel deprauata est, & tūc cibus in alienam qualitatem permutatur, unde ἀπεψία, id est cruditas apellatur. Cibus uerò interdum & ipse ita corrumpitur, ut nullam concoctionem admittere poßit, & nullum proprium nomen habet, &c.

Loci consentientes de corruptione concoctionis.

Gal.6.de sympt.cau.cap.1, Concoctio est secundum qualitatem, quam nimirum uentriculus facit, dum sibi similes cibos reddit, alteratio, &c. lege eum fusius.

Et tertio de sympt.cau.cap.4, Alteratrix similiter uel omnino abolita est, quum cibus secundum omnes qualitates talis permanet,

qualis assumptus est : imbecilla, quum tardè concoquit: deprauata, quum in alienam qualitatem cibi permutantur, &c. lege eum fusius. Lege etiam 6. de *symp. cau. cap. 1. ibi,* At *bifariam uitium fieri potest: aut enim tardè alterantur cibi, ut uix propriam transmutationem suscipiāt: aut corrumpuntur omnino ut nullam concoctionē admittant: illud* βραδυπεψία, *hoc uerò nullum proprium nomen habet.* Vide Auic. 13. 3. Tr. 3. *cap. 1. ibi,* Et *cibus aut conuertitur ad id quod facit digestionem integram, aut cōuertitur ad id quod digeritur digestione aliqua non integra, &c. lege eum fusius.*

De causis corruptionis, concoctionis, ac eius imbecillitatis.

Caus*æ primitiuæ imbecillitatis concoctionis sunt aër corruptus, fœtidus, uaporibus malis admixtus, similiter uentriculi uel alicuius membri sibi compatientis caliditas nimium dissoluens, aut frigiditas calorē natiuū extinguēs.* Cib*us qui sua qualitate mala, aut sua quātitate confici nō potest, aut quia*

intempestiue, aut non recto ordine, aut quum diuersimode ingeritur. Potus similiter quum bibitur plusquam ad cibum spectet. Coitus in cibo, & accidentia animi immoderatè spiritus commouētia, &c. Causæ antecedentes & coniunctæ per se sunt mala uentriculi compositio, mala figura, ut si fuerit maior uel minor quàm deceat, uel figuræ rotūdæ, quum naturaliter oblongæ sit. Causa similiter erit lapsus ad frigidam & siccam intemperiem, & humores cuiuscunque generis in uentriculo superfluentes. Per consensum à toto fit etiam imbecillis concoctio, sicut in febribus, hydrope, crisi, &c. À parte, ut læso cerebro, splene, hepate, &c. Causæ corruptionis uel erunt in uentriculo, uel in cibis aut in rebus superueniētibus. Si in uentriculo, uel fiet per proprios uentriculi morbos, ex quibus corruptio ciborum sequitur, sicuti ex solutione continui, ex eius inflammatione, &c. Si in cibis, uel corruptio fiet per suam malam qualitatem, uel uaporosam, uel acidam, aut fœtidam, aut putridam, &c. uel per suam quantitatem, ut dictum est, &c. In re-

bus superuenie͂tibus sicuti ab errore externo accidente, uel à uitiosis humoribus in ipso cumulatis.

Loci consentientes de causis.

Gal. 6. de sympt. cau. cap 1, Causa cõmunis est alteratricis potentiæ à scopo aberratio. Fit autem bifariã, uel à pote͂tia ipsa affecta, uel ab externo errore. Potentia rursus bifariam læditur, uel per suam ipsius essentiam, aut per alique͂ instrumentorũ morbum. Error *triplex est, uel à uentriculi excrementis, aut à cibis, aut dormie͂di te͂pore.* Per *suam essentiam ex inte͂perie quadã agentium qualitatum.* Per *instrume͂torum morbos, ut per erysipelata, œdemata, phlegmones, scirrhos, abscessus, & propter alios morbos simplices & cõpositos in uentriculo existe͂tes, quibus malè uentriculus concoquit læsa existente eius potentia.* Interdũ *etiam animal non concoquit, aut ob immodicam ciborum potuúmque quantitate͂, aut prauam qualitatem, aut quia intempestiuè, aut non recto ordine ingerantur, &c.* Lege Gal. 1. *de loc. aff. cap 3 ibi, Corruptionũ ciborũ tres sunt differe͂tiæ, &c.*

Auic.13.3 cap de corrupt. dig. Et ad summũ causa in hoc aut est in cibo, aut in receptore cibi, aut in rebus accidentibus superuenientibus eis, &c. Vide eum fusius: nam ibi omnes causæ recitantur, quæ nuper à me dictæ sunt, &c. Vide etiam Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. ibi, Quia concoctionis opus, &c. ibique intelliges quòd digestio fit in fundo uētriculi, sicuti in eius ore ipse appetitus, &c. Lege etiam Arcul.

De signis corrupt. concoctionis, ac eius imbecillitatis.

Indicia debilis concoctionis cognoscuntur ex grauitate, extentione, & ex mala cibi tolerantia. Cognoscuntur etiam ex uisu & patientis relatu, ex uentositate, ex rugitu, ex mora cibi in stomacho, ex pauca corporis refectione, facieique pallore, & ex multo sputo. Signa diminutæ concoctionis sunt, si post decimam horam ructus odorē malum redoleat. Signa corruptæ sunt, si nidorosum, fœtidúmq;, aut aliã non consuetã qualitatē sapiat. Signa malæ temperaturæ & malæ cō-

positionis solutíque continui ex dolore, & ex his quæ de uomitu dicta sunt, iam patent. Intemperiem uerò frigidam & humidam attestãtur, sitis modica, sapor insipidus, acidus ructus, color linguæ albus, pallor uultus cum albedine. Calidam uerò & siccam demonstrãt sitis aßidua, sapor oris amarus & ructus fœtens nidorosus, color linguæ flauus, pallor cum flauitie. Attestantur esse in stomacho flatũ rugitus & extensio. Signa corruptæ cõcoctionis & materiæ corruptæ sunt fœtor, sapor inconsuetus & horribilis, nausea, uomitus, singultus & syncopis. Vbi uerò mora fuerit plurium dierum, & non continuò hæc adsint, aliunde materiam prouenire indicium certum est, &c.

Loci consentientes de signis corruptionis.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 1, Corruptiones nidorosæ sunt à calidioribus & biliosioribus, acidæ à frigidiorib' & magis pituitosis. Acidas quidem creãt quæ pituitosa sunt & frigida, fumosásque calida & biliosa. Et paulò

pòst, Tardas etiam concoctiones cibi difficulter corruptibiles faciunt, si ultra quàm uires tolerant sumantur, similiter & uigiliæ, &c lege locum fusius. Auic. 13.3. Tra. 3. cap. 4, Illam quæ leuis est significant grauitas & extensio & remanentia cibi in stomacho lõgior, &c. Vide Auic. fusius hîc, & in cap. de corrupt. digestionis. similiter Arcul. Cord. & cæteros practicantes, & habebis quæcunque à me recitata sunt, &c.

De cura corruptæ concoctionis & eius imbecillitatis.

Considerandum an per se uel per consensum ab aliis partibus afficiatur stomachus. Si per se, tunc si à modica repletione fiat, per somnum longum sanabitur: si uerò à multa repletione, tunc educto per uomitum cibo iam corrupto cum aliis humoribus admixtis, primùm stomachi discrasiam per sui contrariũ curato, & causas quæ alteratricem facultatẽ debilitant auferto, uentriculúmque roborato. Vnde in causa frigida roboratur uẽtriculus, simúlque materia præparatur cum syrup. de

absinthio, de menta cum mina citoniorum aromatica, cum rhodomelle, cum aquis absinthij mentæ. Roborant etiam uentriculum plurimæ confectiones, sicut aromaticum rosa. diagalanga, diaciminum, diatrion pipereon, &c. In causa calida primùm facta euacuatione uel per uomitum uel per secessum, materiæ præparatio fiet cum syr. rosaceo, & alijs quæ supra in cap. uom. memorata sunt. At si per consensum morbus fiat, tunc quod transmittit membrum, corrige per euacuationem & reuulsionem, & stomachus ne humores aliunde fluentes recipiat, roboretur, & sui demum intemperies permutetur, résque nõ naturales in contrarium ordinentur, &c.

Loci consentientes de cura corruptæ concoctionis, &c.

Aet. ser. 9. ca. 24, Si à ciborum corruptione fiat cruditas, statim per uomitum tollenda est corruptio. Quod si quis natura difficulter euomat, enæmate succurratur. Si à defectu uentriculi, cum his quæ concoctionem adiuuãt curato, &c. Auic. 13. 3. tr. 3. ca. 5, Cũ fue-

rit debilitas digeſtionis à cauſa leui, aut à repletione antecedēte nō plurima, tunc ſufficit in ea lōgitudo ſomni, &c. lege eū fuſius. Lege etiam cap. 7. ibi, Primum eſt ut educatur corruptum in ſtomacho cum uomitu aut ſolutione uentris, & rectificetur regimen, &c. lege eum ulterius, & inuenies quodcunque dictum eſt: lege Arcul. & Mar. Catinariū, &c.

Obſeruationes in cura cibandi.

Aet. ſer. 9. cap. 24, Ad cauendam cruditatem præuidere debemus, ut neque in multitudine, neque in qualitate eorum quæ in cibo accipiūtur, neque in acceptionis opportunitate, neque in ordine delinquat, ſed quæcūque cōcoquere ualeat, ea tantū ingerat, &c.

Auic. 13. 3 tra. 3. ca. 7, Caue à frigidis ſubtilibus (quoniam ſubtilia corrumpuntur in eorum ſtomachis) non uomat ante cibum, ne ſtomachus debilis fiat, ſumátque res ſtomachum roborantes, &c.

Obſeruationes in topicis.

Gal. 8. meth. ca. 5, Quæcunque applican-

tur ſtomacho, ſint ualde calida: nam tepida firmitudinem uentriculi diſſoluunt, & talia in duplici uaſe calefacienda ſunt, ne eorum facultas uitietur, &c. Nota etiam quæcunque dicta ſunt de uomitu circa ſtomachum ſupra, &c.

Conferentia concoctioni & ſtomacho.

Conferunt ſtomacho, & concoctioni proficiunt hæc ſimplicia calida, ut ſunt abſinthium, agaricus, aloes, calamentum, calamos aron, cardamomum, cinnamomum, ciperi, nuces cupreſsi, citrum conditum, phiſtica, galanga, gallia, gariophyllum, grana pini cum zucharo, macis, maſtix, laudanum, menta, oliuæ, olibanus, oua, paſſulæ, rheub. ſcoria ferri, uinum, xyloaloes & zucharum. Compoſita calida ſunt, aromaticum roſ. garyophillatum, diaciminũ, confectio Alexandrina, confectio de xyloaloes, de galanga, de citoniis, de ſcoria ferri, cerotum Alexandrinũ Meſ. emplaſtrũ diaphinicon, oleũ maſticinũ, de abſinthio, de mẽta, pilulæ ſtomachicæ, aloephãginæ, ſyr. de abſin. de mẽta, de

fumo terræ, de cort. citri, theriaca magna, tri phera minor, troc. de roſ. de abſinthio, hiera Gal. Simplicia frigida ſunt, acetoſa, acetum, agreſta, aqua chalybeata, belirici, berberis, ci tonia, corallus, coriandrum, emblici, endiuia, cicorium, uinum & aqua extinctionis ferri, granata, lzarabe, chebuli, lactuca, myrobalani, myrthus, meſpila, perſica, poma, pruna damaſcena, ribes, roſa, ſorba, ſumach, ſmaragd⁹, perdix, pellicula interior ſtomachi gallinarum, capillus Veneris, coriandrum, &c. Compoſita frigida ſunt, diacitoniten, diarrhodon, electuarium de ſorbis, rob de ribes, de berberis, de ſumach, de citonijs, de pyris, de pomis, de granatis, de citro. ſyru. de myrtho, roſ. zucharum roſ. oleum citoniorum, roſ. &c.

De prognoſticis corruptæ concoctionis & eius imbecillitatis.

Auic. 13. tract. cap. 3, Quandoque perducunt debilitas digeſtionis & conuerſio cibi ad phlegma, ad tremorem & frigus extremitatum, & commotionem paroxyſmi febris,

uerùm pulsus non est pulsus ut initio febris. Et dicitur in libro mortis uelocis, Qui habens nauseatiuam satietatem & tarditatem digestionis, bothor apparens niger super oculos eius similis ciceri, & rubet pars eius, & uiridis fit pars alia, tunc ipse moritur in 17. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, Quum coctionis gradus quatuor enumerētur, primus fit in uē triculo, secundus in uenis, tertius in qualibet parte, quartus qui alterationis species est assimilatio dicitur. Porrò concoctio uel omnino deficit, uel deprauata est. Si deficit, corpus assumpto cibo non pascitur, & fit atrophia. Si deprauata est, fiunt uitiligines, leucas & elephas: uide eum fusius. Auic. 13. 3. tra. 3 cap. 1, Sanguis qui non est digestus digestione conuenienti naturæ non recipitur à membris, sed putrefit & fœtet, nec fit ex eo nutrimentum, nec bona aßimilatio: unde non mirum si sequatur lyēteria, hydrops, scabies, &c. Immò corrupta digestio in conualescentibus semper recidiuam pronunciat, &c.

Authores dissentientes circa concoctionem.

1 *Adserere, hominem posse uiuere naturaliter pluribus diebus sine cibo.*

2 *Adserere, à siccitate & humiditate absque alijs qualitatibus actiuis coctionẽ lædi.*

3 *Adserere, posse aßignari tẽpus moræ ciborum in stomacho.*

Confutatio dissentientium circa concoctionem.

Impugnat primum Gentilis & experientia, nam quum recitasset ex Alberto, uetulam in Lombardia uixisse per 40. dies sine cibo, ipse inquit, Hæc difficilia sunt in homine apud me: nam tales humores deberent potius putrefieri & carere regimine naturæ, quàm nutrire, &c. Vnde naturaliter loquendo, non solùm impoßibile est, sed etiam non credendum, &c.

Ad secundum, Auic. de noc. digest. Verũ sicca & humida nõ perueniunt ad hoc secũdũ plurimum, ut appareat ex eis solis cũ æqualitate ambarum aliarum qualitatum nocu-

mentum in digestione: igitur non lædunt absque alÿs qualitatibus.

Ad tertium, Quum diuersimodè loquuti sint authores de hac re, idcirco tale tempus aßignari impoßibile existimo: nam Auerrhois dixit, quòd tempus moræ est, 16. horarum: Gentilis, 10 horarum. Auic. de cur. feb. phlegmatici, inquit, Hora cibi sit post paroxysmum teporem & eradicationem eius, & ante paroxysmum ad minus quatuor horis. Vbi concludi posset, quòd stomachus in spacio quatuor horarum sit à cibo uacuus: nam superius dixerat, Caue ne occurrat paroxysmus, nisi uentrem habeat uacuum, &c.

De appetitu canino.

Quum appetitus ad naturalem actionem pertineat, nõ ad animalẽ, ut ipse Gal. ait, ad appetitum necesse est ut præcedat inanitio, deinde inanitarum partiũ naturalis appetitus, hunc mox sequitur uentriculi per uenas suctio, deinde suctionis sensus qui est fames, demum animalis appetitus omnium ultimus: hic erit duplex, alter ad cibum, & est

appetitus calidi & ſicci, alter ad potum, & eſt appetitus frigidi & humidi. Quorũ uterque trifariam aboleri poteſt, ſi uel ſuctionis ſenſus pereat, uel ſuctio non fiat, uel corpus non inaniatur: unde dicimus quòd appetentia, uel eſt abolita, uel imbecillis, uel deprauata. Abolita, quum nihil quis appetit: imbecillis, quum in appetendo deficiat: deprauata, quum immoderatam cibi potioniſque exhibitionem appetat, aut ad alienæ qualitatis deſiderium uertitur. Appetitus igitur caninus erit plurium, quàm poßit digeri intenſior appetentia, à cuius aſſumptione animal non ſatiatur: alienam qualitatem appetere eſt, ac ſi ea quæ ſecundum naturam non ſunt, quis appetat, qui morbus à Galeno cita. 1. pica ſiue malacia, eo quòd utero gerẽtes mulierculas infeſtet, uocatur, ita ut carbones extinctos & teſtas & ſimiles abſurdos cibos appetant, &c.

Loci conſentientes de appetitu canino.

Gal. 4. de ſymp. cau. cap. 7. de his longiori

sermone pertractat, quem fusius uidere poteris. Facit etiam mẽtionem de appetitu canino, 6. de loc. aff. cap. 2. ibi, Qui canina appetentia uexantur, &c. Et 5. de loc. aff. cap. 6. locus affectus demõstratur, ibi, Quæ aut canũ more, &c. Et est os uentriculi deuoratorum pondus sustinere non ualens, &c. Similis etiam sensus habetur in com. apho. 20. lib. 2. Vide etiam latius Auic. tertiadecima tertij, tex. 8. cap. 10. de corruptione appetitus: & Aet. ser. 9. cap. 20. & 23. de uitioso appetitu: uide etiam Arcul. & alios, &c.

De causis appetitus canini.

Causæ quæ caninum appetitum excitant sunt plures, quandoque excitatur hic appetitus post diuturnas euacuationes ac febres prolixas, interdũ à uirtute retentrice corporis, quandoq; à uermibus cibũ assumptũ deuorantibus, interdum à catarrho ad uentriculum stillãte. Sed ad summũ tres erunt præcipuè causæ, frigiditas scilicet cogens ac exprimens, calliditas resoluens, & inanitio cõsumens, frigiditas erit uel ab acida pituita uel à melancholia, &c.

Loci consentientes de causis appetitus canini.

Auic. 13.*t.*2.*cap.*12, *Multotiens excitatur hic appetitus caninus post euacuationes & febres prolixas resoluentes, & quandoq; accidit ex debilitate uirtutis retentiuæ in corpore, & quandoque propter caliditatem superfluam in ore stomachi resoluentē, &c. lege locū hunc fusius:* Gal. 4. *de symp.cau.ca.* 7, *Caninæ appetētiæ binæ sunt causæ, quarum una est acidorum humorum uitiū, altera est plurima per totum corpus inanitio, siue ipsa caloris uim sequatur, siue retentricis facultatis imbecillitatem, &c.* Habes etiam in 2.*apho.cōment.*21, *quòd canini appetitus uel propter solam intemperaturā frigidiorē, uel propter humores acidos, quos exorbuit os uētriculi, fiant.* Simil*is sensus habetur à* Pau*lo lib.*2.*ca.*51. *& ab* Aet.*ser.*9.*ca.*21. *&* 22. *sed latius consule* Gal. *loco citato: nam præter alia, plura exempla affert de siti immodica, sicuti de messore quinū, in quo uipera extincta fuerat, bibit & mortuus est: Itē de eo qui ex ueteri uino inebriatus, & de his qui*

in naui aquam marinam bibere ausi sunt, & de quodam febre ardenti laborante, &c. quorum causa erat salsus uel biliosus humor uentriculum mordicans. Quòd uerò uermes sint causa appetitus canini, legere poteris non solũ Auic. sed & neotericos omnes, &c.

De signis appetitus canini.

Signa humorum acidorum in uentriculo sunt, multa deiectio eorũ quæ deuorata sunt. Signa inanitionis ipsius habitus exacta inanitio, nec cibus per totum corpus distribuitur. Signa frigiditatis sunt eo qu d nulla uel parua adest sitis, copiosa adest deiectio, adest etiã fames aßidua, & cibi assumpti grauitas, flatus multiplicatio, praua concoctio cum singultus copia. Signa caliditatis sunt sitis uehemens, corpus non impinguatur, nec quicquam per uomitum uel per secessum excernitur, &c.

Loci consentientes de signis appetitus canini.

Gal. 4. de symp. cau. ca. 7, Canina appetẽ-

tia si ab acidis humoribus fiat, cognosces. quia eorum quæ fuerunt ingesta, multa fiet deiectio: si ab inanitione, quia per habitus exactam inanitionẽ cibus per corpus non digeratur, &c. Razes 9. almans. Si cibus nec eum grauat, nec ipsum euomit, nec per secessum expellit, signum est à ui caloris morbum fieri: si uerò aßiduè famem patitur, & cibus post assumptionẽ grauat, ita ut uel uomere, uel per secessum reÿcere necesse sit, signum est morbum à frigore oriri, &c. Lege etiam Aët. ser. 9. cap. cit. Auic. 13. tra. 2. ca. 13, Signum eius qui fit post euacuationes & ægritudines est antecesßio earũ, &c. Signa eius qui fit ex frigore sunt paruitas sitis, multitudo fæcis, inflatio, &c. Signa ex caliditate sunt fortitudo sitis, & nõ est uomitus acetosus, & natura est utplurimum constricta, &c. Signa eius qui fit ex debilitate uirtutis retentiuæ est multitudo egestionis crudæ, &c. Signa ex humore acetoso aut melãcholico sunt paucitas appetitus, & acesitas eructationis, &c. Vide Arcul. etiam & alios practicantes, &c.

De cura appetitus canini.

Omnem operam dabis in remouenda causa: nam si fiat post euacuationes & febres prolixas, tunc reficientibus unctuosis quæ os stomachi mundificāt opus est, sicuti eclegma est ex oleo amygdalino dulci cū zucharo paratū. Si fiat à retentricis facultatis imbecillitate, tunc per cōtrarium eius cōplexionis curato, ut si humida cū siccis, si calida cū frigidis, &c. Si fiat à catarrho, tūc cura erit: prout dictum est in capite destillationū. Si uerò fiat ab acida pituita, quemadmodum sæpius fieri solet, tunc his potissimum utendum est quæ incidant ac repurgent, ut sunt dulcia, salsa, & alioqui abstergētia calida, qualis est hiera Gal. deinde uinū dulce. Prosunt etiam calida pinguia, sicut butyrū cum brodijs pinguibus, cinnamomo, garyophyllis & croco paratum. Si uerò fiat à uermibus, conferunt ea quæ uermes interficiūt, deinde utetur stypticis. Si fiat à calore plurimo resoluente, remoue cum frigidis tam intrinsecè quàm extrinsecè applıticis poros carnis obstruentibus, ut cum oleo myrthino ros. &c. abluātúrq; aqua

frigida & aceto, nisi quod prohibeat: cibi uerò sint frigidi, crassi, uiscosi, quales acidi, acetosi & congelati, unde confert etiam in hoc casu panis azymus & similes cibi, &c.

Loci consentientes de cura appetitus canini.

Auic. decimatertia, tra. 2. ca. 14, Verũ illos quibus accidit hoc post febres fortes & euacuationes, oportet cibari ex unctuosis quæ mundificant os stomachi, quæ non sint malæ substantiæ, quale est oleum amygdalarum dulcium cum zucharo, &c. Illis uerò qui patiuntur ex debilitate uirtutis retentiuæ, licet secundum plurimum debilitetur propter frigus, tamen debilitatur omnis uirtus propter omnem malitiam complexionis, idcirco oportet ut cognoscas complexionem, & opponas cum contrarietate curæ, &c. Hip. apho. 2. aph. 21, Famẽ δώρηξις, id est, uini porio soluit. Gal. in comment. inquit pro fame intelligi debere non naturalem quæ ex longa inedia, aut ab alia euacuatione facta sit, sed tantùm appetentiam caninam, quæ uini potione & cibis pinguibus & oleaginis cura-

tur, quia hoc ſymptωma plerunque fieri ſolet à frigida intemperie, ſiue nuda, ſiue humoribus imbuta, unde uinum calefaciēdo excludit humores & ſtomachi intemperiem emendat.

Obiectio.

Videtur hoc in loco Auic. *diſcordare à* Gal. 1. *in ordine aſſumendi: nam* Gal. *uino præmittit pinguia,* Auic. *pinguibus uinū, dum inquit,* Ipſum *ſanat ſumptum in potu calefactum in ieiuno.* Præterea Auic. *non ſemper laudat uinum, ut* Gal. *maximè, ſi adſit uentris ſolutio, quum dicat,* Oportet *ut omne uinum tunc deuitent, &c.*

Reſponſio.

Dicimus *uinum tantùm conferre poſt pinguia, uomitus ratione, ſed ad reſoluendum humorem uiſcidum, ieiuno ſtomacho ut* Auic. In *reliquis uerò ſunt concordes, ſi bene conſiderentur.* Paul. *lib. 2. cap. 15,* Quoniā *igitur à pituita potißimum acida conſtituitur affectus, ijs utendum eſt, quæ hanc incidant repurgéntque, ut ſunt dulcia, ſalſa, & alioqui abſtergentia calida, &c.* Aët. *ſer. 9. cap. 22,*

Nullo alio tutiori medicamento expurganda est acida materia, quàm picro appellato pharmaco, quod non tantũ calefacit, sed dissecat, repurgat, extrahitque ex profundo oris uentriculi, quin & uẽtri robur addit, ne facilè humorẽ nociuũ suscipiat: appetitus uerò qui à fortitudine caloris prouenit, nõ hoc medicamento, sed ijs tantũ indiget, quæ cutẽ condensare ac spißiorem reddere possunt, ut est oleum ex immaturis oliuis expressum: abstineant à potu uini & ab omnibus quæ tam intrinsecus, quàm extrinsecus calefacere possunt, &c. Lege Auic. ibi, *Et similiter cura ei⁹ est, quæ accidit propter resolutionem plurimam, &c.*

Conferentia appetitui canino.

Conferũt canino appetitui omnia pinguia, uinum, diaciminũ, diatrion, pipereon, emplastrum aggregationis. Auic. 3. 5. *emplastrũ purgamẽti ferri* Haly. 14. *antid. theriaca.* Serap. *hieralogonion* Haly. 7. *antid. hiera picra* Galen. *&c.*

De prognosticis appetitus canini.

Auic. 13. Tra. 2. ca. 12, *Et scias quòd appe-*

titus caninus multotiens perducit ad bulimũ & subet & mortẽ, &c. Gal. 4. de sympt. cau. cap. 7, Non mirum si affecto ore uentriculi, ubi appetentia consistit, quãdoque dolores & animi defectio sequatur: nã tum ob exactam sentiendi uim, tum ob situs uicinitatẽ hoc cõtingere potest, &c. immò ex neruorum aut arteriarum consensu cardialgia, morbus comitialis, grauis sopor & deliria cõ sentiente cerebro eueniũt, &c. Hip. aph. 5. aph. 27, Qui noctu bibere appetunt, ijs admodum sitientibus si superdormierint, bonũ, &c. B. Quia cõquieti per somnum subdescẽdit id quod sitim efficiebat. Et nota ꝙ qui ex humidi defectu ualde sitiunt, ijs dandus est potus: nam succurrere defectui, est, inquit Gal. medicinale Theo. Vide tamen de siti in lib. de febribus infra, &c.

De bulimo.

Bulimos, est intensus membrorum appetitus cum deiectione appetentiæ stomachi, unde uenæ fiunt uacuæ, sed stomachus respuit ac abhorret cibum, &c.

Loci conſentientes de bulimo.

Auic. decimatertia, tra. 2. cap. 15, Bulimus uocatur fames uaccina, & eſt membrorum fames cum ſatietate ſtomachi, & uenæ quidem ſunt uacuæ, & ſtomachus cibum reſpuit, &c. Gal. aph. 2. comment. 21, Paßio bulimos appellata eſt caſus potentiæ appetitricis à frigiditate exteriore, qui à fame quidem inchoauit, ſed non habet amplius eam adiunctam, &c.

De cauſis bulimi.

Cauſæ primitiuæ ſunt motus per loca niuoſa & frigida, uel mala uentriculi intemperies, uel eius imbecillitas, uel frigiditas uirtutem attractoriam & ſenſibilium mortificans, ſimiliter & inanitio, &c.

Loci conſentientes de cauſis bulimi.

Gal. 4. de ſympt. cau. cap. 7, Accedit ad hoc bulimos, id eſt, uehemens fames, quæ fit quum ſimul penuria, imbecillitate & refrigeratione uentriculus afficitur, &c. Auicē.

13.tra.2.ca.15, Et multoties accidit iter agētibus in frigore & congelatis, quorum stomachi ex frigore uehementi inspissantur, & causa eius est malitia complexionis, mortificans uirtutem sensibilem & attractiuam, & fit ex humoribus, &c.

De signis bulimi.

Signa bulimi recitata sunt suprà capite de appetitu canino, nam communia propemodum sunt. De his uide Gal. lib. de fin. med. ibi, Bulimos est ingens fames, & dispositio, in qua fit cibi inquisitio ex paruis interuallis: qui hac detinentur, resoluuntur & concidunt, decoloré sque fiunt, perfrigescunt ijs extrema corporis, & torquetur stomachus, uíxque pulsus percipitur, &c.

De cura bulimi.

Quum morbus fiat à frigore exteriori, curetur cum calidis aromaticis in quibus adsit stypticitas, deglutiántque panem infusum in uino odorifèro Cretico, deinde fiat aliqualis diuersio, ligando extrema manuum & pedum. Somnus interdicatur, pungantur

ac ſuſcitentur, cum urtica & uirgis paruis ſuauiter flagellentur, fiántque emplaſtra circa regionem uentriculi ex odoriferis ac cordi congruentibus, & ſi aduenerit ſyncopis, tunc ſpargatur eorum facies ex aqua frigida, ſtringantúrque manus ac pedes, euellantúrque capilli: quum uerò ſyncopis deſinit, ſtatim cibentur, &c. In cauſa calida utantur frigidis uelut roſa, nymphea, uiola, coriandro præparato, ſandalis, camphora, fiántque epithemata frigida ex aqua roſ. nenupharis cũ ſandalis, &c. Cibaria ſint boni nutrimẽti cũ omphacio cõditi. Potus ſit uinum granatorũ cum iuleb roſ. ungatur etiam ſtomachus cum oleo roſ. myrthino, &c.

Loci conſentientes de cura bulimi.

Auicen. decimatertia tertij, tra. 2. cap. 17, Eſt cura caſus appetitus, & oportet ut odorentur cibi promouentes appetitum, habentes ſpecies & fructus odoriferos & aromatica odorabilia, in quibus eſt ſtypticitas, ut congregetur uirtus, & deglutiãt panem infuſum in uino odorifero, &c. Vide hunc locum fu-

ſius, & omnem curam intelliges. Lege etiam Aet. *ſerm. 9. cap. 20. de cura perditionis appetitus, nam ambo hi morbi ſimul coincidunt, &c. Vide etiam* Arcul. & Marc. Cat. &c.

De prognoſticis bulimi.

Aet. *ſer. 9. cap. 6, Aßidui bulimi & exolvunt, & in animi deliquia incidunt, quibus ægrè auxilium reperitur*. B. Nota *quòd ſyncopis ex bulimo, tum ob corporis inanitionem, tum ob oris uentriculi nocumentum, cui cor compatitur, accidere ſolet: quæ ſi longo durauerit tempore, plerunque ægros ad interitum perducit, &c.* Intellige *etiam de bulimo quæcunque dicta ſunt de prognoſticis appetitus canini.*

Authores diſſentientes circa bulimum.

1 Adſerere, *idem eſſe bulimum & appetitum caninum.*

2 Adſerere, *uinum in quolibet appetitu canino conferre.*

3 Adſerere, *cibaria craſſa tantùm in bulimo & appetitu canino competere.*

Confutatio dissentientium circa bulimun.

Ad primum respōdetur, quòd definitiones utriusque datæ sunt, quæ manifestant non idē esse. Præterea Gal. aphor. 2. com. 21. in fine eos reprehendit dicens, quòd pro generali & uniuersali faciūt specialem & particularem. Præterea bulimos tantùm à frigiditate exteriori fieri potest, & non appetitus caninus. Demum bulimos incipit cum fame, sed perseuerat sine fame, quod non facit appetitus caninus, &c.

Ad secundum, Gal. eodē in com. Talem famē uini potio sanat, nō autē eam quæ ex longa inedia, uel alui profluuio, aut fluxu sanguinis, aut alia aliqua facta euacuatione, &c.

Ad tertium respōdetur, quòd & si cibaria crassa, eo quòd magis sedent appetitū, uideantur congrua, nihilominus tenuia danda sunt, tum quia uirtus imbecillis est, tum quia facilius per membra distribuuntur, &c.

De dolore stomachi & eius flatu.

Dolor stomachi est eius quidam tristis sen

sus à mala intemperie nuda uel materiali, aut à soluta continuitate proueniens, cuius causæ primitiuæ sunt percussio, casus, offensio stomachi uel membri consentientis, ut cerebri, nerui intestinorum, uel regimē cibi inordinatum, uel aliarum rerum non naturalium. Causæ *antecedentes sunt nuda intemperies, uel cum materia acri & mordicante, uel à sanguine, pituita, aut potus aquæ frigidæ, aut flatus extendens, aut soluta continuitas sicut ab ulceribus, uel ab aliquo abscessu.* Causæ *coniunctæ sunt ipsi humores, uel reliqua dolorem stomachi actu efficientia, &c.*

Loci cõsentientes de causis doloris stomachi.

Auic. *decimatertia tertij, tra. 2. cap. 1,* Dolor *stomachi accidit aut propter malitiā cōplexionis absque materia, aut cum materia, & propriè acuta mordicatiua, aut propter solutionē continuitatis ex causa uentosa extensiua, aut mordicatiua adusta, aut aggregatiua ambarū rerū simul, sicuti est in apostematibus calidis, &c.* Lege *eū ulterius, & inuenies etiam causas, quur dolor accidat ante*

comestionem, & sedatur quum comeditur, &c. Consule in hoc etiam Arcul. 9. almans. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, Spiritus in uentriculi spatijs oriri solet, quum humores pituitosi ibi contenti, uel cibi ab imbecilli calore in uapores resoluuntur. Nam ut absolutum frigus uaporē non excitat, ita calor magna ex parte quæ comprehēdit uincens plusquam pro uaporis generatione cibum extenuat, nisi fortè suapte natura in flatū transeat. Quare relinquitur quòd à calore imbecilli cibos non omnino conficiente, sed quodammodo dissoluente, flatus siue spiritus exoriatur, &c. Lege etiam fusius Galen. de caus. flatus, 14. meth. cap. 7. ibi, Porrò halituosum spiritum in animalis corpore ex succis, &c.

De signis doloris stomachi.

Signa bilis sunt mordicatio, dolor punctorius, sitis, oris siccitas atque amaritudo. Signa pituitæ sunt, oris salsedo, præsertim si salsa fuerit pituita, inflatio, grauitas sensibilis, aliquando frigiditas: interdum fit sitis ratione doloris & clamoris, item adest uomitus pi

tuitosus, pallor faciei, &c. Signa flatus sunt eructatio, rugitus: ructus fiunt uel strepitus, extensio in hypochondrio, iuuatur per emissionem strepitus, dolor permutatur frequenter. Signa apostematis sunt appetitus destructio, eminet in parte exteriori, præsertim si fuerit circa os uentriculi: si uerò fuerit in fundo, concoctio destruitur, nec apparet eius eminentia, adest febris, &c. Cognoscuntur ulcera ex sanie & reliquis exeuntibus, &c.

Loci consentientes de signis doloris stomachi.

Auicē. decimatertia, tract. 2 cap. 2, Et mordicatio cum inflatione est significatio materiei calidæ propter qualitatem acutam, uel salsam: si mordicatio non est stabilis, imò renouatur, significat effusionem choleræ ex hepate, &c. Et signa ex uentositate sunt eructuatio & rugitus & extensio in hypochondrijs, &c. De his consule Arcul fusius. Galen. 6. de sympt. caus. ca. 2, Cognoscitur flatum esse in uētriculo, quoniam si per os reijcitur, facit ructum: si per inferiores partes, flatum

reddit uel ſtrepentem uel ſine ſtrepitu: quòd ſi per neutrã partẽ deferatur, ſymptωma uentriculi efficit ob imbecillitatem non potentis ſpiritum redundantem & nebuloſum expellere, &c. lege hoc totũ caput: nam ex flatu acuto ac tenui ſono, & ſimiliter ex bõboſis diuinare te docebit, qua ex parte flatus procedat, & alia ad rem facientia: lege etiam neotericos, &c.

De cura doloris ſtomachi.

Diuerſimodè curabitur dolor, prout cauſa efficiens fuerit: nam ſi nuda ac ſola intemperies mala ſit in cauſa, tunc ſola alteratione per cõtrarium curabitur: ſi uerò materialis intemperies in cauſa fuerit, tunc curandi intentio quinis intentionibus perficietur. Prima erit circa regimen ſex rerum non naturalium, ita ut in contrarium cauſæ omnia adhibeantur, ut in calidis frigida, & econuerſo. Secunda eſt doloris mitigatio, quæ ſtatim in opus dirigenda eſt, quũ ſtomachus ſit membrum ſenſitiuum, ex cuius læſione facilè totum corpus compatitur. Hæc duobus modis perficitur. Primò abſcindẽdo abſoris cauſam,

& hæc fit cũ solutiuis & sectione uenæ: quòd si materia nimis stomacho adhæreat, ac fixa & compacta persistat, ita ut aliqua præparatione indigeat, præparanda tunc erit prout in altera intentione dicetur. Interim alter sedandi modus erit cum rebus anodinis quæ parari possunt per fotus, cataplasmata, cerata, olea, &c. Fotus fiunt cum floribus camomillæ, anethi, melliloti, & semine lini, fœnugræci, altheæ, &c. Deinde in casu necessitatis ad opiata concurrendum: unde in causa frigida damus phylonij rom. ʒ. 5. usque ad ʒ. i. cũ modico uino, & in calida tantundem requiei Nicol. &c. Tertia intentio est humoris peccantis præparatio, unde in causa calida procedimus cum syrupo acetoso simp. uel ozysacchara, syrupo de endiuia, uiol. de agresta cũ aquis endiuiæ, lupulorũ, uiolarum, &c. Quæ bilis si aliunde flueret, præparãda esset cum his quæ aliqualem in se stypticitatem cõtinent, ut cum syrupo ros. de semine acetosæ, de granatis, de citonijs, cum aquis endiuiæ acetosæ, plãtaginis & cichorij, &c. In causa frigida cũ rhodomelle, oxymelle simpl.

& compos. scilliticóque syrupo de absinthio, de menta, si fuerit pituita salsa, cũ syr. uiol. & oxymelle simplici, cũ aquis camomillæ, endiuiæ: si melancholia cum syr. de fumo terræ, de epythimo acetoso simplici. syr. uiol. & cum aquis fumi terræ, lupulorum, boraginis, &c. si sanguis extrahatur per uenæ sectionẽ. Quarta intentio est euacuatio, quæ in materia biliosa ita parabitur. ℞ mannæ electæ mast. ʒ. xij. electuarij de semine ros. ʒ. ij. semẽ syr. uiol. ʒ. i. cum decocto fructuũ & florum cord. fiat potus. Vel in materia crassa cum caßia diaphinicone. In melãcholia cum caßia & confectione hamech: laudatur insuper hiera Galen. simpl. pilulæ aleophãginæ, &c. Si in causa fuerit uẽtositas, curato post euacuationem factam cum calefacientibus & exiccantibus, præsertim si materiam fouentẽ habuerit, unde in hoc commendatur cucurbitula cum maxima flamma applicita. Item fiant fotus ex decocto mẽtæ, absinthij, camomillæ, calamenti, pulegij, rutæ, cinnamomi, galangæ, calami arom. &c. uel cum oleo in quo ruta, apium, cuminum, maratrum bullierint. &c. Quinta in-

tentio est malæ complexionis derelictæ remotio, quæ si fuerit calida, frigidis remouebitur: si frigida, cum calidis, quæ parantur per cerata cataplasmata, linimenta, &c.

Loci consentientes de cura doloris stomachi.

Auic. 13. tra. 2. cap. 3, *Cura eius qui est ex malitia complexionis calidæ sine materia est in potu sumere lac acetosum, & aquam frigidam, & in cibo pullos, perdices, cucumeres, cucurbitā, portulacā, &c. & sic intelliges de frigida cōplexione, quòd per contraria curetur. Quòd doloris mitigatio tribus dictis modis fieri poßit, lege etiam* Auic. 2. *primi, doct.* 2. *sum.* 2. *ca. de cau. sedādi dolorem.* Item *quarta primi, cap. de sedatione doloris.* Lege *etiā neotericos practicantes* Arcul. & Mar. Cat. Mich. *Sauona.* Razem & Bauerium *fol.* 66. &c. Auicen. 13. *tra.* 2 *cap.* 3. *loquens de præparatione simul & euacuatione humoris dolorem efficiētis, inquit:* Et *quando dolor fuerit ex humore cholerico calido, euacuabis, & administrabis syrupum acetosum cum aceto*

in quo fuit infusum absinthium, &c. Galen. 14. meth. cap. 7, In curatione omne principiũ est totũ corpus euacuare ea euacuatione quã ferre potest: purgatio sit uel missio sanguinis, uel purgatio tum per ea quæ subter expellunt medicamenta, tum per quæ supra, ut uomitoria, deinde per ea, ut uno uerbo me expediam, quæ calefaciunt & exiccant, &c. Gal. 12. meth. cap. 8, De cura flatus uentriculi cõmendat cucurbitulam maxima cum flamma admotam, & ita hoc præsidium ualere, inquit, ut incãtamenti cuiuspiam simile uideatur. Et 8. meth. cap. 5, Flatus sanandi sunt, oleum in quo ruta & semina quæ flatus discutiunt, fuere incocta, ut sunt apij cumini, marathri, atq; alia id genus. Et 14. meth. cap. 7, Est illud, inquit, cõmune præceptum omnium ferè quos uitiosus succus creat morborum, quòd in fine calefacientibus & exiccantibus sit utendum, &c. Vide Aet. ser. 9. cap. 27. ex Archigene curam, & Auicen. 13. tra. 2. cap. 3. ibi, Et dolores quidem stomachi frigidos & uentosos sedat, &c.

Obſeruatio circa curam doloris ſtomachi.

Marc. Cat. de mēte Auic. *Debemus in primis cū diligētia & bona dura procedere, & cauſam cognoſcere, ne ſi error cōtingeret, ob id quod ſtomachus chylum generat, talis error toti corpori communicaretur, &c.*

Nocentia ac conferentia dolori ſtomachi.

Dolorem *& mordicationem inducūt bleta, bulbus, fructus cedri, dactyli, grana pini, iuniperus, lac, rapa cruda, ſcamonium.* Cōferūt *dolori & mordicationi, abſinthiū, aloes, acetoſa, acetum ſcilliticum, betonica, calamus aromaticus, corallus, coriādrum, furfur, galāga, gariophyllū, gentiana gariophyllata, granata, acetoſa, lactuca, maiorana, menta, mellilotū, nepita, nux moſchata, oſtraca, oua ſemicocta, origanum, puritaria, paſſulæ, peucedanū, portulaca, pulegium, rheubarbarū, roſa, ruta, rubus, lac ſicomori, ſiliqua, ſiſamus, ſpica, ſpina alba, ſcenoanthos.* Cōpo*ſita ſunt alphendidicon.* Auic. *tertia quinti,*

Apozima de absinthio quarta quinti Auic. Athanasia maior Haly.6. antido. Ceratum hyssopi, filiagrios hyssopi Pauli, stomaticon Mes.secũda antid.electuariũ de carui. Auic. de ambra Serap. electuariũ indum de baccis lauri, gallia muschata, infusio hieræ Mes. oleum de absinthio, de menta, de costo, nardinum, rosaceũ, masticinũ, myrthinũ, de citonys, pilulæ aleophanginæ, masticinæ de hiera cum agarico hieræ simpl. Quadrumeron confectio Nic. Rob granatorum de citonijs, theodoricon magnum Auic. theriaca maior, theriaca diatessaron, triphera magna Nic. triphera saracenica Mes. troc. de diarrhodon, de absinthio, de rosis, unguentum cardumeni Auic. secunda antid. zucharum ros.

De prognosticis doloris stomachi.

Auicen.13.tra.2.cap.1, Et quandoque moritur subitò propter aduẽtum doloris ad cor. Secundo, & quandoque descendit dolor, & facit prouenire colicam. Tertiò portendit in prægnãtibus præfocationem matricis. Quartò, timetur in illo in quo prolongatur dolor

ſtomachi, quòd attrahat apoſtema ſtomachi. Quintò, Hippoc. in lib. mortis feſtinæ, Quando apparet cum dolore ſtomachi ſuper pedem dextrum quoddā ſimile ueſicæ, tūc patiens moritur in uigeſimumſeptimum diem. Et ſi habet dolorem uentris, & apparet in ſupercilio eius ueſtigium & bothor, ſimilis fabæ, deinde fit ulcus, tunc ipſe morietur, & huic accidit ſubet, &c.

Authores diſſentientes circa dolores ſtomachi.

1 Adſerere, ſuccum abſinthij magis conferre ſtomacho, quàm ipſius herbam.
2 Adſerere, in omnibus maximis doloribus ſectionem uenæ ſemper conuenire.

Ad primum, Auic. 13. tertij, Quoniam ſuccus eius eſt ſeparatus à ſtypticitate retēta in herba, idcirco non ita conducit ſtomacho ut ipſa herba, quæ ob partem terream in ſe manentē fit magis ſtyptica & cōfortatiua, &c.

Ad ſecūdum, Auic. quarta primi, Tibi quoque cauere debes à minutione in hora fortis doloris, item cauendū à phlebotomia in cor-

poribus habẽtibus ſubtilitatem nimiam oris ſtomachi, quoniam ex ea in ſyncopin cadunt. Præterea in frigido, craſſo ac uiſcoſo humore non competit, igitur non ſemper competit, ſicuti etiam in dolore uires proſternente non competit, &c.

De imbecillitate hepatis.

Hepatis imbecillitas eſt alteratricis facultatis in proprijs actionib⁹ impotẽtia abſque alicuius uiſceris malo manifeſto, &c.

Loci conſentientes de imbecillitate hepatis.

Gal. 8. de compoſ. med. per loc. cap. 6. ad finem, Imbecillitas hepatis eſt citra manifeſtum aliquod in uiſcere malum in proprijs actionibus impotentia alteratricis facultatis. B. Intelligendus eſt hic Gal. de alteratrice facultate, & ſi ad unguem eam non expreſſerit: nã huic attractoria & retẽtrix & expulſoria tanquam principaliori ſeruiunt.

Auic. 14. tra. 2 ca. 1, Hepaticus eſt ille cuius eſt debilitas abſque re manifeſta in ope-

rationibus hepatis, &c. Inuenio iuxta *Gal. in lib. fin. med. iocinorosos appellari, quos iecoris dolor cum tumore & duritie & corporis colore malo comitatur, & his febris ardens superuenit, & lingua arescit, quæ omnino euenire solet, quum alteratrix facultas suo non probè fungitur officio: ad ipsam enim pertinet sanguinem generare, unde à* Gal. 5. *de loc. aff. cap. 7. sanguifica speciatim alteratrix dicitur, & ab* Auicen. *digestiua. lege* Gal. 6. *de sympt. cau. cap. 2.*

De causis imbecillitatis hepatis.

Causæ *primitiuæ sunt casus & percussio super hepate, & quæcunque à rebus non naturalibus prouenire possunt, malè dispositis.* Causæ *antecedentes sunt uel per se uel per consensum: per se fiunt uel à mala intemperie sine materia, uel ut placet* Auic. *cum materia abscessum, uel erysipelam, uel œdema generante: per consensum uerò, uel à toto, ut in febribus, uel ab aliqua parte quæcunque sit debilitante fieri solent.* Causæ *coniunctæ sunt uel ipsa intēperies, uel quid aliud facultatem alteratricem actu imbecillitans, &c.*

Loci consentientes de causis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. *tra.2. cap.1,* Et id *est aut propter malitiã cõplexionis singularis sine materia, aut cum materia, cuius principium est ab hepate, aut à membris alijs, sicut est fel quãdo non trahit choleram, aut splen quãdo non trahit melãcholiam, aut renes, aut uesica, aut matrix propter uehementiam fluxus sanguinis, & propter uehemẽtiam retentionis menstruorum, &c.* Et *quandoque non est propter malitiã cõplexionis solã, immò propter apostema sanguineũ, erisypelam undimiam, aut propter ulcus, &c.* B. *Nota an hoc loco decipiatur* Auic. N*am dictum est à* G*al. nõ solùm in descriptione iam dicta, sed etiã* 8. *de compos. med. per loc. cap.* 6. *quòd hepatica peculiariter appellata citra tumorem præter naturam contingat, &c.* Gal. 6. *de sympt. cau. cap.* 2, I*ntemperies quæ alteratricis facultatis imbecillitatem parit, si calidior, quàm oporteat, fuerit, interdũ biliosum, interdum melancholicum excrementũ efficit: si frigidior, pituitosum & aquosum excremen-*

tũ similiter parit. Lege insuper Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. ibi, Omnium facultatũ essentia, &c. Itẽ 3. de sympt. cau. & Aet. ser. 10. ca. 1, Et Paul lib. 3. ca. 46. & Arcul 9. almãs, &c.

De indiciis imbecillitatis hepatis.

Indicia sumuntur à colore corporis, ab egestione, à dolore leui, ab intẽperie calida, frig. sic. & hum. à facultatibus ipsius hepatis. Si uerò per consensum morbus efficiatur, ex membri læsione, à quo fit consensus. À colore cognoscitur, quia si à flaua siue pallida bile, aut à pituita fiat, tota cutis erit alba siue pallida, siue flaua: ab egestione, quia quæ egeruntur, similia carnis loturæ apparent. À dolore leui, quia sicut ex cibo uentriculus premitur, ita ex chylo iecur, unde dolor leuis accidit: à cõplexione cognoscitur ex eo, ꝙ à suis cõtrarijs iuuatur: à facultatibus hepatis, nã si ab alteratrice, sanguis diminutè erit cõcoctus, qualis est sanguis pituitosus, aut superfluè erit concoctus, qualis est biliosus & adustus. Si ab attractoria facultate morbꝰ fieret, tũc uix prima cõcoctione celebrata, chy-

lus egreditur, quum ad iecur attrahi nõ possit: si à retentoria, tunc id egreditur quale intrauit: si ab expulsoria, tunc id non expellitur quod est superfluum, sed admixtum sanguini cernitur: aut cognoscitur ex eo, quòd multæ ad uentriculum fluunt humiditates. Sunt & harum facultatum alia indicia: nam si sanguis corruptus sit, uel ad putredinem decliuis, uel colore uarius uel pituitosus, tunc alteratricem cognoscimus esse diminutam: si totius corporis adsit macies & imbecillitas, tunc attractoriam uim esse imbecillem coniectamur, & sic de reliquis. At si morbus per consensum fiat, cognoscitur ex alterius membri læsione: nam si per cõsensum fellis fieret, tunc ex colore icterico cognoscitur: si ex consensu stomachi, ex concoctionis malitia, & sic de reliquis, &c.

Loci consentientes de indiciis imbecillitatis hepatis.

Auicen. 14. tra. 2. cap. 2, Color est ex rebus quæ significãt secundũ plurimũ dispositionem hepatis, &c. Et egestio & urina similes aquæ carnis significãt debilitatẽ hepatis in

generãdo sanguinẽ, &c. Cõplexiones autẽ significãtur ex radicibus prædictis, &c. Lege fusius hunc locũ, & indicia à me dicta inuenies. Gal. 5. de loc. aff. cap. 7, Igitur alui quũ sedimina aquæ, in qua mactata caro abluta est, similia esse uideris, tunc efficacissimũ esse affecti iecoris signũ non dubites. Et paulò pòst facit mẽtionem de cõplexionũ signis, ibi, Calidæ intẽperies hepatis, &c. Habes tamẽ rem magis expeditã 8. de compos. med. per loc. cap. 6, ibi, Calida igitur intẽperie circa hepar existẽte, colliquationes fiũt primũ humorum, deinde carnis ipsius hepatis, &c. Similiter habes signa facultatum hepatis 5. de loc. aff. cap. 7, ibi, Si attractrix facultas afficitur, tunc cibus in uẽtriculo in saccũ transmutatus relinquitur, &c. Vide 8. de cõpos. med. per loc. cap. 6. fusius de hac re. Item Paul. & Aet. & Arcul. &c.

De cura imbecillitatis hepatis.

Perficitur hæc cura quatuor medijs. Primo, remouendo causam imbecillitatis. Secundo, roborãdo hepar. Tertio, remouẽdo si quæ aduenerint symptomata. Quarto, regulando

ægrum in ſex rebus non naturalibus. Cauſa ſi fuerit primitiua, ut potus aquæ frigidæ, remoue eã cum calidis, utputa cum potu uini, & abſtineat ſe ab aqua, & ſic de reliquis cauſis primitiuis. Si cauſa antecedens in hepate fuerit intemperies calida, remoueatur frigidis ſtypticis hepatiꝗ conducentibus, frigida calidis aromaticis aperientibus, humida ſiccis, &c. Si uerò fuerit apoſtema, ulcus, uel aliqua alia ſoluta cõtinuitas, curabis per ea quæ ad apoſtemata, ulcera, & ſolutã con tinuitatẽ faciunt, ut aliàs dictum eſt. Si cauſa ſit per conſenſum ab alio membro, tunc illius membri mala diſpoſitio remouenda eſt cum euacuatione, reuulſione, ac membri roboratione, ne quid amplius ad hepar, trãſmittatur, demum hepatis nocumentum iam impreſſum remoueatur, &c. 2. Robur hepatis fit decem medijs, ut ex Auic. & neotericis elicitur 1. Cum leuiter calefacientibus, ut naturalis eius temperies ſeruetur, & hoc intelligi poteſt de, his quæ ad penetrandum exhibentur 2. Cum leui apertione, quũ ſemper de obſtructione hepatis timor ſit, & tunc utimur

physticis & absinthio. 3. Cum maturatione & lenificatione, quæ cum passulis & uino granato conficitur. 4. Cum abstergentibus quæ parantur cum aqua hordeacea & hydromelle. 5. Cum incidentibus, ut cum uino granatorum, quod ad acetũ uergit. 6. Cum his quæ moderatam in se stypticitatem habent, ut scenoantho, rosis, absinthio. 7. Cum prohibẽtibus putredinem, ut cinnamomo, cassia lignea. 8. Cum exiccantibus, ut cum spodio. 9. Cum mundificantibus, ut cum melle & uino subtili. 10. Cum his quæ à proprietate ualent, ut spica, lupi hepar, limatijs rheub. passulis. Verùm in his memoriæ interim mandandum, quænam facultas principaliter læsa sit, ut eius robori magis intendas: nam attractoria uis calidis & siccis, sed magis calidis: retẽtoria frigidis & siccis, sed magis siccis roboratur: alteratrix calidis & humidis, licet magis calidis: expultrix calidis & humidis, licet magis gaudeat humidis, &c. In causa igitur frigida cõueniũt absinthiũ, rheubarbarũ, troc. de rheub. diacurcuma, sy. de absinthio, de eupatorio. Itẽ electua

riũ Gal. in tex. Auic. descriptũ, ibi, ℞. ligni aloes, rosarum, spicæ, nardi, cinnamomi an. ℨ. ij. &c. In calida cõueniũt cichorium, aqua limatiarũ, diarrhodon Abbatis, triasandali. T. de rosis, syr. de endiuia, de cichorea cum rheub. 4. Cibaria nullam craßitiem, uel uiscositatem participent, carnes sint boni nutrimenti, unde conueniunt uitelli ouorum sorbilium cum cinnamomo & pipere aromatizati. Item passulæ limatiæ, &c. Potus sit aqua hordeacea cum aliquantulo mellis, &c.

Loci consentientes de cura imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. T. 2 cap. 3, Vtplurimũ debilitas hepatis est propter frigus aliquod aut humiditatẽ aut siccitatẽ aut propter materias malas retẽtas in ipso, & propter hoc plurimum curæ eius est cũ calefactione subtili, cũ apertione & maturatione & lenificatione permixta cũ stypticitate cõfortãte & prohibẽte putrefactionẽ, & fit cũ medicinis aromaticis, in quibus est apertio & maturatio, ut crocus. Et quandoque indigemus propter retentionẽ materiæ in ipso phlebotomia & solu-

tione ueneris, &c. Gal. 8. de compos. med. per loc. cap. 6, Scopus curationis in eiusmodi affectionibus fit communis quidem iuxta intemperiei contrarietatem: peculiarem uerò per cuiusque contrarium. Verùm in his siue exterius applicitis, siue intra adhibitis, semper aliquid ex adstringẽtibus miscere oportet ut iecoris robur seruetur, &c. Et 2. meth. cap. 16, Siquidem in uentriculo & iocinore robur resolui est perniciosissimum, &c. De cura facultatũ hepatis laborãtiũ habes plenè iuxta Auic. loc. cit. ibi, Si debilitas à digestiua prouenit, cõforta cum stypticis aromaticis: si à retẽtiua, adde in confortatione de stypticitate & minus de calefactione, &c. Lege fusius, & inuenies cætera à me iãpridẽ exarata: lege etiã Arcul. in hoc, & Marcum Cat. De cibis lege etiã ibi Auic. Et cõuenientiores cibi sunt, in quib⁹ nõ sunt craßitudo & uiscositas, &c. lege eũ fusius & Arcul. &c.

Obseruationes in curatione.

Auicen. Medicinæ hepaticæ sint apertiuæ cum leui caliditate, quarũ uirtus sit lenitiua & absterſiua, nec stypticitate careant, quum

hepar ſit membrum laxum,&c.

Nocentia & conferentia imbecillitati hepatis.

Nocẽt *hepati aloes, aſſa, colocynthis, dactyli, helleborus, euphorbiũ, eſula, ficus, lac, mezereon, ozymũ, ſerpentaria, ſerapinũ, ſcamoniũ, ſcebrã, triphera ferruginea* Nic. Con*ferunt imbecillitati, & eam roborant abſinthium, acorus, aloes boni, amygdalæ amaræ, ammoniũ, aſarum, berberis, calamus aromaticus, cinnamomum, cortex citri, coſtum, cuſcute, crocus, cichoriũ, endiuia, eupatoriũ, phyſtici, fumus terræ, granata acetoſa, lactuca, laudanũ, lignum aloes, liquiritia, hepar lupi, macis, maſtix, myrobalani, cit. nux muſc. origanũ, paſſulæ, rheubarbarũ, roſa, roſmarinus, rubea, ſpica, ſpinachia, ſcenoanthos,* Compo*ſita ſunt citonia condita, conditum de citro, de ſucco citoniorũ, de muſcho, diarrhodon, dialacca, diacurcuma, diarcos, lætificans* Mes. *el. de myrtho* Mes. *de camphora* Auic. *empl. diaphinicon, diaſpermaton, gallia ſebelien* Mes. *oleum maſticinum, amygdalarum amararum, irinum, coſtinum, pilulæ ag-*

gregatiuæ, de rheub. ſtomaticæ Auic. de agarico Serap. ſyr. de endiuia, de cichorea cum rheub. de acetoſitate, diarrhodō, de fumo terræ, de abſinthio, tro. de ligno aloes, de roſis, de aniſo, de abſinthio, de lacca Haly, de eupatorio, hiera Damaſceni, tudiarū roſa. &c.

De prognoſticis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. tract. 2. cap. 2, Et multotiēs perducit ad hydropem & colicam phlegmaticam, &c. Arcul. Debilitas hepatis notabilis quum inueterata fuerit, aut difficillimè, aut fere nunquam emendatur: lege etiam Gal. 8. de compoſ. med. per loc. &c.

De inflammatione iocinoris.

Inflammatio eſt calidi ſanguinis influxus quæ in hepatis ſubſtantia, uel in eius gibboſa uel concaua parte, aut in muſculis uel tunicis colligentibus, uel in uenis eius accidere ſolet: nec inquirendum utrum in uenis meſenterij hoc accidat, quoniam ſi in concaua iecoris parte fuerit inflammatio, etiam in uenis meſenterij neceſſariò erit.

Loci conſentientes de inflammatione hepatis.

Auic.14.T.3.cap.1, Apoſtematũ in partibus hepatis accidentium quædam fiunt in ipſo hepate, quædam in lacertis poſitis ſuper ipſum, & alia ſunt quæ accidunt in meſeraicis: & eorum quæ fiunt in ipſo, quædam accidunt in partibus eius ſuperioribus & ad latus gibboſum, & alia in partibus inferioribus, & ad latus concauum, & alia in uelaminib⁹ & pãniculo & in uenis ipſius, &c. Lege Gal.5. de loc. *aff.cap.7. & 13.meth. cap.14. ubi etiam inquit, Quòd cauo iocinoris phlegmone obſeſſo, protinus etiam uenas quæ in meſenterio ſunt, una phlegmone laborare neceſſe ſit.* Vide *etiam* Gal. *in lib. de tum. præter naturam cap.2. ibi,* I*nflammatio eſt calidi, &c.*

De cauſis inflammationis hepatis.

Cauſæ primitiuæ eſt nimius calor ex immodico motu, aut ex ſole ignéque acquiſitus, aut acre medicamentum, aut nimius potus, uel cibus calefaciẽs, percuſsio aut torſio, &c.

Causæ antecedẽtes uel per se sunt in hepate, uel per cõsensum fiũt. Per se sunt intẽperies calida, malos humores attrahẽs, aut intẽperies frigida quæ alteratricẽ & expultricem debilitat, unde tumores fieri possunt: similiter obstructio ex qua humores retinẽtur, aut dolor materiam ad iecur attrahens, aut iecoris imbecillitas. Causæ coniunctæ phlegmonis est sanguis copiosior, quàm pars postulet, in ipso hepate contentus, &c.

Loci consentientes de causis inflammationis hepatis.

Galen. 13. meth. cap. 6, Istius caloris causa aut est immodicus motus, aut ex sole & igni tepor, aut acre medicamentum, &c. Auic. 14. tra. 3 cap. 1. etiã de alijs primitiuis causis loquitur, ibi, Et cibi quidem calefacientes & crassi, & qui non digerũtur ualde adiuuant ad faciẽdum apostemata in hepate, & quandoque accidit propter percussionem & torsionẽ, &c. De causis etiam antecedẽtibus hic uerba facit ibi, Causæ illius sunt cõplexio frigida prohibẽs digestionem & expulsionẽ, aut debilitas stomachi, aut oppilatio cõgregãs

humores, &c. lege eum fusius. Gal. 13. meth. cap. 3, Communis omnium phlegmonum generatio ex sanguinis influxu est copiosioris, quàm pars postulet. Causa uerò quur influit sanguis, tum à partibus mittētibus, tum ab his quæ ad se attrahunt, peruenire potest: mittunt enim partes, quum nimiū copia superuacuus est, aut quū à sua qualitate molestantur: quæ uerò attrahunt, ea ob morbosum calorem attrahunt, uel ob sui, uel uicinæ partis dolorem, aut ob partis recipientis imbecillitatem, ut testatur Gal. 23. meth. cap. 5. Lege etiam de his Gal. 13. meth. cap. 6. ibi, Dolor prouenit, uel ob intemperiem & uultus confusionem, & distorsionem & tensionem, uel obstructionem quādam, &c. Lege etiam 14. meth. cap. 1. ibi, Inflammatio fieri solet, quū sanguis copiosus in aliquam particulā procubuit, &c. Lege de his uberius Arcul. 9. almans. &c.

De indiciis inflammationis hepatis.

Indicia hepatis inflāmati sunt dolor inseparabilis in dextro hypochondrio, grauitas

in eo maior quàm in oppilatione, forma corporis mutatur: apparet enim in facie & in alijs membris tumor siue inflatio: color tendit ad citrinum uel pallidum, nulla adest pulsatio, ut in cæteris inflammationibus, costæ nothæ utplurimum dolent, exigua & sicca tußicula adest, singultus quoque sequuntur, dormire non ualent super latus dextrum, & super sinistrum dormire graue est, febris adest acuta. Signa quando adest in gibba parte sunt grauitas maior, quàm in concaua, singultus minor, tensio apud suspensoria manifestior fit tactui, præcipuè in debili, tußis sicca, difficultas anhelitus maior, ob consensum diaphragmatis, urina pauca cum mordicatione, lingua est citrina, ad nigredinem decliuis. Signa quando fuerit in concaua, singultus maior, grauitas minor, eò quòd à stomacho sustẽtatur, tußis parua, & anhelitus paruus, dolor uehementior, nausea, appetitus destructio, sitis uehemens, uomitus biliosus, frigus extremitatum, & nigredo linguæ & syncopis, &c.

Loci conſentientes de ſignis inflammationis hepatis.

Gal.5.de loc. aff.cap.7, Iecur *affici declarant in dextra præcordiorum parte grauitas, dolor tota præcordia contrahens, & ipſius uſque ad iugulũ extẽſio, exigua tußis, linguæ color in primis ruber, deinde niger, ingẽs ciborũ faſtidiũ, ſitis inexhauſta, uomitus tũ ſynceræ bilis, tũ quæ ouorũ uitellis ſimilatur, quæ poſtea æruginis colorem refert, aluus adſtringitur, ſi inflammatio cũ eius uiſceris imbecillitate excitetur, ſpiritus adeſt difficultas, febris acuta, &c.* Et *paulò pòſt,* I*nflãmationes in ſimis iecoris partibus faſtidiũ, nauſeã, uomitũ bilioſum, ſitim ingẽtem, tußim atque dolorẽ uſq; ad dexræ partis iugulũ excitant, nõnunquã utrique parti dolor adeſt, nothæ coſtæ cõſentiunt.* In *gibba uerò parte inflãmatione exiſtẽte, præter dicta, tumoris cumulus cõprehenſim conſpicuus in ſuperficie tactui, maximè ſi abdomen gracileſcat, cõprehenditur, dolores circa reſpirationem, & tußiculæ magis intẽdũtur cum dolore ad iugulũ extẽſo, ut detrahi uideatur ma-*

gis quàm intima parte. Si uerò in rectis musculis inflãmatio accidat, tumor erit præter naturã oblõgus, atque per totũ uẽtrem extẽsus, umbilicũ cõprehendẽs, &c. Lege de his Auic. 14. tract. 3. cap. 2. ibi, Signa communia sunt, quòd inuenit æger grauitatem sub hypochondrijs inseparabilem, & inuenit illic dolorem uehementem, &c. Lege similiter Arcul. 9. almans. Item Gal. 2. de loc. aff. cap. 9, ibi, Si incognita nobis fuerit inflãmatio, iubendum est ægro, ut magnã edat respirationem, &c. Vide etiam de hac re Paul. lib. 3. cap. 46. & Aet. ser. 10. ca. 3. & Gal. 2. de loc. aff. ca. 8.

De cura inflammationis hepatis.

In curatione hac tota adhibenda est diligentia, ne hepatis læsio per totum corpus dispergatur. Erunt igitur intentiones curationis sex, prima erit reuulsio. 2. repercußio. 3. humoris præparatio. 4. euacuatio. 5. resolutio. 6. malæ cõplexionis derelictæ remotio, cũ regimine sex rerũ non naturaliũ. Reuulsio fiet cũ sectione uenæ basilicæ, aut cephalicæ, quæ an fienda sit ex opposito, an ex eodem late-

re, dubitat Conciliator differentia 198. quę fusius uidebis. Diuertimus etiam cum frictionibus, ligaturis, cucurbitulis circa partes extremas positis, & similibus. Repercußio fiet tum per exteriora, tum per interiora. Conueniunt extrinsecus epithemata & inunctiones ex oleo ros. de citoniis, uel ex aquis rosarum, solatri cum syndone madefacta & hepati applicita, quibus addi possunt pulueres ex sandalis rub. & al. & cit. ex rosis, corticibus & floribus granatorum, & aliquid camphoræ: sed in materia frigida accipimus aliquid absinthij masticis cum oleo ros. masticino, &c. Intrinsecus ualent syr. ros. de succo acetosæ, plantaginis, cichorij, cap. sine aquis, in causa frigida: rhodomel, syr. de duabus rad. oxymel cum syr. ros. Et hæc faciunt etiam pro tertia intentione, uno tamen animaduerso, quòd styptica tantùm in principio, sed cùm materia iam fluxa est, aliis non stypticis uti possumus, ut syr. acetos. simp. uiol. de endiuia, de fumo terræ, &c. Euacuatio fiat rursus peccante sanguine, cum sectione uenæ hepaticæ, aut pec-

cante cholera cum rheubarbari infusione, aut cũ aliјs pharmacis, prout millies dictum est. Resolutio fit cum his quæ resoluunt, addendo aliquid quod nonnihil stypticitatis secum afferat: & huc spectant inunctiones, cataplasmata, & epithemata cum anetho, melliloto, althæa, camomilla, rosis, absinthio: similiter cum oleo anethino, camomillino, ros. &c. Si uerò ad suppurationem uerteretur, tunc suppurantibus utendum, qualis est decoctio passullarum, caricarum, althææ, maluarum, semen lini, fœnugræci, cum oleo amygdalarum dul. cum pinguedine gallinæ, anatis, butyro, ex quibus paramus cataplasmata, &c. Maturata inflammatione tunc uomica, uomitu, tußi & sternutamentis, & similibns prouocanda est: deinde abstergenda, si in gibba fuerit parte, cum urinam prouocantibus & abstergentibus, qualis est aqua hordei, cicerum rub. hydromel, hydrosaccharum, &c. Si in concaua, cum his quæ per secessum educunt, qualis est caßia, serum caprinum, tamarindi, &c. deinde consolidandum erit, si-

ue conglutinãdum cum bolo armenio & terra ſigillata, &c. Quòd ſi abſceſſus ad duritiẽ permutetur, quanuis rarò curationem admittat, nihilominus cum emollientibus procedemus, ſicuti cum althæa, maluis, &c.

Loci conſentientes de cura inflammationis hepatis.

Gal. 13 meth. cap. 6, Communis omnium phlegmonum curationis indicatio eſt euacuatio: quæ uerò adhuc in generatione ſunt, in ijs prior euacuatione eſt influentis in affectũ locum ſanguinis inhibitio, &c. Et cap. 11. eiuſdem lib. Quum iecur inflammationem patitur, tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit, ſanguis eſt, interna in dextro cubito inſecta uena, propterea quòd è directo & ampla uia cũ uena, quæ caua dicitur, ſocietatem habet, qua non apparente media ſecanda eſt: quòd ſi ea nec ſe oſtenderit, reliqua ac tertia incidenda eſt, &c. Ex quibus notare debes, quòd ſtante uirtutis robore modo κατ' ἰξὺν, id eſt, è directo extrahatur

ſanguis: & ſi alia atque alia uena ſecetur, non multum referre, quum ſingulæ uenæ ſibi in euacuatione reſpondeant. Auic. 14. tra. 3. cap. 12, Phlebotoma igitur in primis, & nõ hæſites in hoc, quum non eſt prohibitio fortis, & extrahe ſanguinem abundantem. Et ſcias quòd indiges in initio eius eo quod eſt ſimile in caſu de repercuſsione & infrigidatione, &c. Gal. 13. meth. cap. 16, In iecinoris phlegmone, etiam ſi nihil affluat, reprimentibus utendum: & reddit binam rationem: primò quia in principio parum eſt quod affluit, tum magna ex parte non craſſum, tum recipientis partis uirtus ualentior: ſecundò, quia nondum in afflicta parte uiolenter impactum eſt. Quum uerò phlegmone in ſuo uigore conſiſtit, contrario modo omnia ſe habent, adeſt enim multitudo ſanguinis craſsi ac impacti, tum uirtus partis debilior, ut à ſe ſuperuacuo emolliri nõ poſsit. De digeſtione lege Auic. ibi, Medicinæ conueniẽtes apoſtematibus hepatis in initio rei, quũ illic eſt caliditas ſuperflua, ſunt, aqua endiuiæ & aqua ſolatri cum ſyr. acetoſo, zucharino, & aqua

hordei, arnoglossæ, cuscutæ, cucumeris, cucurbitæ, &c. De euacuatione loquitur Gal. 13. meth. cap. 15. ibi, Considerandum an in gibba uel in caua parte fiat inflammatio: si caua parte, purgare per aluum conuenit: si in gibba, per urinas. Lege etiam 14. caput huius, ibi, Expelli è iecinore oportet, quicquid in totũ atræ bilis, tum saniei ex phlegmone prouenientis iam collectum est, &c. De regimine resolutionis loquitur etiam Auicẽ. ibi, Quapropter indiges ut incipias à regimine resolutionis materiei in hac ægritudine: plusquã sit tua incœptio in reliquis apostematibus, timeto lapideitatem & duritiem, &c. De cibo & potu habes plura ex Gal. 13. meth. ca. 14. ibi, Poscit ergo tum iecur ipsum, tum os meatus, qui bilem transmittit, cibos & pharmaca quæ obstructa recludant, qualia sunt nõ lenta, sed quæ tenui consistẽtia sine qualitate mordente (nam à mordentibus phlegmones irritãtur) non dulcia, quia à dulcibus tum iecur tum lien intumescunt. Talia igitur erunt, ut in cibis ptisana, & in pharmacis oxymel cum aqua mixtum, puni-

ca mala, & quæcunque adstringunt, interdicuntur, quum bilis meatus os arctet, & bilem ipsam excerni prohibeant, & phlegmonas ipsas quæ in cauo sunt uisceris irritent, magis quàm in gibbo: nam quum ad gibbum perueniunt, iam quæ assumũtur, mutata sunt, ut sic nec adstringãt uel mordeãt, &c. Auic. in fine ca. Cibus autẽ melior est chisch hordei, infrigidat enim & abstergit, & non facit acquirere oppilationes, & festinat eius penetratio: panis non ex frumento, sed ex simila, & ex oleribus, lactuca & attriplices, ex fructibus granata dulcia, &c.

Obiectio.

Miror mirum in modum, mala punica, dulcia hic ab Auic. cõcedi, tum quia adstringũt, tum quia ex dulcibus hepar intumescit, & aquam hordeaceam hic concedi, & in altero sequenti textu renui, ibi, Et aqua hordei quanuis abstergat sine mordicatione, tamen est dulcis, & dulce facit incurrere oppilationes, &c. tamẽ à Raze, Serapione & Haliabbate commendatur, &c.

Responsio.

Gentilis putat Auic. tex. corruptum, & loco aquæ hordei, legi debere aquæ mellis. Vide tu commentatores Auic. & intelliges causam alterius obiectionis.

Obseruationes in cura inflammationis hepatis.

Marcus Cat. de mēte Auic. Statim, inquit, succurrendum est huic ægritudini, non tantū in iecore, sed in quocunque membro principali, alioqui cura esset uana, &c. Galen. 13. meth. cap. 8, Prohibendum *ne tumor augeatur, nec suppuretur, cauendo etiā ne ad scirrhum conuertatur: nam facilè tumor in duritiē euadit, &c. Auic. 14. tra. 3. cap. 12,* Nullis *remediis succurrendum, ni prius facta sit sectio uenæ, aut antequam pharmacum non conueniente sectione sit exhibitum.* Nam, *inquit, si phlebotomas, & dimittis materiam in hepate, & administras stypticа & apocrustica, procul dubio induratur apostema.* Caue *tamen in exhibendo pharmaco, ne nimium soluentibus utaris, nam hepar ultra quòd imbecille reddunt humores, etiam commouent, ut*

interdum maiori copia ad locum læsum refluant, &c. Vitandum *insuper ne urinā prouoces morbo in concaua parte existente, aut soluas uētrem, si in gibba parte tumor fuerit, &c.* Gal. *13. meth. cap. 12,* Quæcunque *iecinori intrinsecus uel extrinsecus applicantur, non sint actu frigida: nam ultra quòd ad locum difficulter penetrarent, meatus etiā cutis occluderent, &c.*

Obseruationes de repellentibus & resoluentibus.

Auic. *loc. cit.* Repellentia *sint in stypticitate remissa, & nisi tumoris augeatur caliditas, cum aperiētibus & incidētibus misceātur: resoluentia citius in iecoris inflammationibus sunt applicanda, quàm in cæterorum membrorum tumoribus, &c.*

Conferētia inflammationi hepatis.

Conferunt inflammationi hepatis agresta, attriplex, berberis, camphora, capillus Ven. *acetositas citri, cucurbita, endiuia, cichoreū, hepatica, lupuli, mercurialis, nymphea, portulaca, rheubarbarū, rosa, sandali, semperuiua, solatrum, spodium, sumach, tamarindi,*

uiolæ. Composita sunt, confectio de acetosis Mes. electuarium de psylio Mes. ceratum de sandalis, emplastrum de frumento Mes. de semperuiua Haly, oleum irinum rosaceum, syr. acetosus de pomis, de portulaca, triasandali Nic triphora persica, troc. de sandalis Mes. de spodio, de camphora, unguen. ros. uiol. hiera, siracost. Mes. papauer cum oleo rosaceo, &c.

De prognosticis inflammationis hepatis.

Auic. 14. tra. 3. cap. 1, Et apostema quod est in gibbositate est deterius eo quod est in concauitate. Et apostema hepatis siue calidũ siue frigidum oppilationem facit, & non relinquit corpori nisi sanguinem aquosum, & cum hoc debilitat hepar in separando aquositatem, quæ si in meseraicis continetur, est causa hydropisis carnosæ & asclitis. Item quando permutatur calidum ex hepate ad splenẽ, est bonum: si uerò ex splene ad hepar, malum. Et cap. 2, Interdũ omnis species apostematum hepatis perducit ad hydropem: & scias quòd quũ apostemati hepatis associa-

tur uentris ſolutio, eſt mortale. Et cap. 16, *Non euadit aliquis ex apoſtemate duro quiescente & confirmato.* Hippoc. aph. 7. aph. 46, *Quorum hepar ſuppuratur, aduritur, ſi pus purum & album fluxerit, euadunt: nam in tunica his pus continetur: ſi uerò qualis amurca fluat, pereunt.* B. *Quia ſi pus album & purum fluat, ſignum eſt, quòd ad carnem hepatis uſque corruptio non pertingit, ſed tãtùm in eius tunica fuiſſe: ſi uerò ut fæx olei fluat, tunc declarat ſubſtantiam hepatis eſſe corruptam, idcirco non ab re moriuntur, &c.* Hippoc. aphor. 7. aphor. 17, *In hepatis inflammationibus ſingultus malum.* B. *Quia ex magnitudine inflammationis ſtomachus cõpatitur, unde fit ſingultus.* Hippoc. aphor. 6. aphor. 18, *Veſica diſciſſa aut cerebro aut corde aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut iecinore, lethale eſt, &c.*

Authores diſſentientes circa morbos hepatis.

1 *Adſerere, aquam hordeaceam nõ conuenire in inflammationibus hepatis.*

2 Adſerere, profluuium uẽtris in apoſtemate hepatis ex abundanti materia non eſſe mortale.

3 Adſerere, nutrimentum uiſcoſum non nocere hepati.

4 Adſerere, hepati ſupercalefacto ceruſam tanquam frigidam eſſe applicandam.

5 Adſerere, ſtypticiora magis conuenire in hepatis apoſtematibus quàm ſtomachi.

6 Adſerere, in apoſtemate hepatis phlebotomiã potius in pede, quàm in brachio fiendã.

Confutatio diſſentientium circa morbos hepatis.

Ad primum, aqua hordei nõ ſolùm ab Auicen. ſed à Serapio 4. tra. ca. 2. & à Rhaze in lib. diuis. & à Gal. 13. meth. ut ſuprá. Maximè igitur dum commendatur conuenit.

Ad ſecundum, Auic. Quum hepatis apoſtemati ſociatur fluxus uentris, eſt mortale: & intellexit propter materiæ exuberationem. Similiter ſactus ab imbecillitate hepatis eſt mortalis, ut uolunt Auic. commentatores.

Ad tertiũ, Serapio, Indiget hepar cibis & potibus, & medicinis apertiuis, non uiſcoſis,

ſed ſubtilibus, non mordicatiuis neque dulcibus, neque ſtypticis & ponticis, eò quòd oppilant, &c. igitur, &c.

Ad quartum reſpondet Conciliator differentia 197, quòd per ſe ceruſa nocet hepati, quanuis cum alijs quæ ſuam uirtutem introſerant, poßit interdũ iuuare, ſed melius eſſe cum alijs aromaticis operari, &c.

Ad quintum reſpondetur per ea quæ dicta ſunt in cura. Nam Auic. 13. tra. 4. ca. 1, Quoniã ex magis ſtypticis grande nocumẽtum reſultat, eò quòd hepar uelocius quàm ſtomachus correſpondet duritiei, quam inducunt ſtyptica, &c. & ſic non conferunt magis hepati quàm ſtomacho, &c.

Ad ſextum, Auic. allega. cap. inquit, Phlebotoma, ſi tibi poßibile eſt, ex baſilica: & ſi nõ, ex nigra: & ſi non, ex cephalica: eò quòd directius hepar reſpiciunt. Et hoc etiam habes ex Galeno in cura: igitur magis in brachio, quàm in pede.

De morbo regio.

Icteritia dicta eſt ab ictero aue, quã nos galbulam ſiue ficedulã dicimus, de qua facit men

tionem Martialis, dicens:

Galbula decipitur calamis, & retibus ales
Turget adhuc uiridi cum rudis uua mero.

Dicta est etiam Aurigo à colore auri, uel arcuatus morbus, à cœlestis arcus colore, aut morbus regius, eò quòd morbo affectos apparatu regio & ludis lasciuis uti perutile est. Horatius,

Aut mala quē scabies aut morb⁹ regius urget.

Est autem morbus regius per totum corpus bilis suffusio, quæ interdum nigra, interdum flaua est, ex qua color citrinus uel niger apparet, &c.

Loci consentientes de morbo regio.

Plin. Icteris auis à colore uocatur, quæ si spectetur ab icterico, sanari id malum tradunt, & auem mori. De deductione horũ nominum lege fusius Cornel. Cel. & Aet. ser. 10. ca 17. & neotericos omnes. Galen. lib. finit. med. Aurigo seu morbus regius arcuatúsue est bilis refusio in cutem, quo fit ut superficies tingatur, luteáque fiat, & uitietur cutis, &c. Auicen. decimaquinta tertij, cap. 3, Icteritia

est coloris corporis fœda alteratio ad citrinitatem uel nigredinem tendens, ob cursum humoris citrini & nigri ad cutē sine putrefactione, &c. B. Similis definitio legitur etiam penes Concil. diff. 78. adiungit tamen Auic. sine putrefactione: quia re uera dum bilis putresceret, non icteritiam tantùm, sed febrem tertianam produceret. Vide Aet. ser. 10. cap. 17. & Paul. lib. 3. cap. 50.

De causis morbi regii.

Causæ si extrinsecæ fuerint, tres erunt: scilicet, uirus alicuius animalis, assumptio ciborū icteritiam efficientium, uel bilem generātium & obstruentium, & nimius labor in sole calido. Intrinsecæ uel fiunt ab hepate uel ab aliјs membris. Si ab hepate, uel erit mala intemperies calida uel frigida cum abscessu uel sine abscessu, aut obstructio, aut facultatis attractoriæ uel secernentis imbecillitas. Si à splene, tunc in causa est apostema, uel obstructio, uel mala complexio, uel eius facultatis imbecillitas, & sic de aliјs membris intelligito. Interdū fit per morborū iudicationes, &c.

Loci conſentientes de cauſis morbi regii.

Galen. 5. de loc. affec. cap. ult. *Morbus regius nonnunquam fieri ſolet iecinore nequaquam affecto per morbi iudicationem. Interdum citra morbi iudicationem, dum ſanguis extranea quadam corruptione in bilem uertitur, qualis ferarum morſu fieri ſolet, aut aſſumpto ueneno. Interdum fit ab obſtructione, aut ab inflammatione, aut à ſcirrho iecinoris, aut citra hæc ab ipſa tantùm iecinoris intemperie præter naturam mutata, aut à iecinore ſuo munere non fungente, aut ob ſplenis uitia. Interdum ab attractricis folliculi fel continentis imbecillitate, aut quia folliculus eſt obſtructus, aut quia eius facultas ſecretoria eſt imbecillior. Interdum fit etiam ob obſtructis aut infirmis uaſis, quæ ab ipſo exorta ora ſua in hepar extendunt, &c.*
Auicen. 15. *cap.* 3. *ibi, Icteritia citrina aut fit multitudine generationis choleræ citrinæ, aut propter euacuationis eius prohibitionē, & multitudo eius generatur ab hepate propter cauſas calefacientes, aut propter apo-*

ſtemata in hepate, & in meatu choleræ, aut propter oppilationem retinentem choleram in felle, aut propter caliditatem complexionis choleræ, &c. Lege *fuſius, & tam intrinſecas, quàm extrinſecas cauſas icteritiæ intelliges.* Vide *&* Gordoniũ *&* Arcul. *in proprio cap.* Gal. 4. *apho. com.* 62, Tres *ſunt affectus, quibus morbus regius ſolet aduenire, tumor durus, inflãmatio & obſtructio.* B. Nam *dum ſanguis expurgatur, & bilis à uenis ad meatus bilem recipientes transfertur, ſi trium alterum adſuerit, neceſſe eſt ſanguinem non expurgari, ſed unà cum ipſo bilem per totum corpus differri, unde morbus regius oritur.* Vide Paul. *lib.* 3. *cap.* 50, *&* Auicen. *de oppilationibus hepatis, ibi,* Materia *quæ generat oppilationem aut eſt humor oppilans propter ſuam craßitiem, &c. lege eum fuſius, &c.*

De ſignis morbi regii.

Signa *communia ſunt, pigrities & tumor ad motum grauans, dulceis cibos auerſantur, uariis imaginibus uexantur, pruritus totius corporis adeſt, difficulter exudãt, alba oculo*

rum, & faciei tempora, & malæ pallorem demonstrant, &c. Signa malæ hepatis temperaturæ per ea quæ de imbecillitate hepatis diximus satis nota erunt. similiter & abscessus signa per ea quæ retulimus de inflammatione hepatis, &c. Signa oppilationis sunt grauitas, dolórque sub dextra parte, nullo tumore uel urgente febre percepta: item si egestio flaua non egrediatur, sed alba. Signa imbecillitatis expulsoriæ facultatis sunt, si urina nullo colore infecta excernatur, etiam si nulla grauitas percipiatur. Cognoscitur etiã ex attractoria facultate fieri, si nausea, uomitus, amaritudo oris, nullo apparente in iecore grauitatis sensu adfuerit, & flauus color paulatim & non subitus fiat. Signa ueneni erunt, si nulla prius existente humorum malitia, sed ex homine sano statim icterus euadat: nam absque mora uirus per totum corpus diffunditur. Signa sumpta à crisi sunt, si febres præcesserunt acutæ, & alia quæ crisim indicare solent. Signa quòd per consensum totius corporis fiat erunt ex febribus, quæ tenues sanguinis partes in bilem commu-

tant. Signa quòd fiat à cisti fellis sunt quòd accidit subitò, & egestio est alba, adest amaritudo oris & sitis, & si porus, qui uadit ad stomachum, est oppilatus, tunc urina est colorata, spissa, crocea, egestio tincta crocea, &c.

Signa quòd ex splene fiat, sunt durities splenis, grauitas, & icteritia potius nigra quàm flaua, &c.

Loci consentientes de signis morbi regii.

Aet. ser. 10. ca. 17, Cõmuniter omnibus ictericis adest pigrities & tumor ad motum grauans, &c. Gal. 5. de loc. affect. cap. ult. Si per morbi indiciũ icterus fiat, indiciũ erit, quòd excrementa & urinæ secundũ naturam se habebunt. Si sanguis externa corruptione in bilem uertatur, indiciũ erit totius corporis prasinus siue porraceus color. Si ab obstructione folliculi fellis fiat, signum erit quòd citra febrem morbus regius accidit, urgétque in dextra præcordiorum parte grauitatis quidam sensus. Si uerò ab inflãmatione uel alio abscessu, tunc febris aderit cum biliosis deiectionibus, & in dextra præcordiorũ parte dolor.

Si ab intemperie hepatis humorum corruptio contingat, tunc totum corpus herbis candenti pallore infectis aſsimilatur, interdum plumbeum aut magis fuſcum colorem refert. Si ob ſplenis uitium, tunc colores ueniunt multò nigriores quàm ab hepate, &c. Lege de his 9. de compoſ.med.per loc.cap.1.B.Nota tamen quòd uelle ex colore tantùm affectum ſedem diuinare, eſt malum, ut Galen. refert 5. de loc.affect.cap.cit.de Steſiano exemplum afferens, &c. Lege etiam Auicen.15.tra.1.cap. de ſignis icteritiæ citrinæ, Natura omnia illa nuper à me recitata habet, quæ tu latius uidere poteris: ſi enim omnia in unum congererem, longè à negotio res librum excederet. Vide de his Arcul. & Gord. Paul. & cæteros practicantes. Similiter de icteritia nigra lege Gal.6.de loc.affect.cap. de affect. lienis, & Aet.ſerm.10.cap.17. Vide etiam Auicen. de ſignis oppilationis hepatis, ibi, Signa oppilationis ſunt, &c.

De cura morbi regii.

Morbus regius indicatoriè ex febribus per

fectè solutis eueniens, uisibilis ad cutem trāslata, si multùm crassa, balneis uel rebus discussorijs facilè curabitur, quale est balneū ex aqua dulci, uel ablutio oculorū & totius corporis cum aceto albo calido, & succo citri, in quo bullierint flores camomillæ, &c. Verùm si crassa fuerit, in primis extenuantibus uti oportet, deinde discussorijs. Si à causis primitiuis fiat aurigo, tunc singulæ remoueantur, ut si morsus uiperarum sit in causa, curetur ad externas partes uirus deducendo, & membra principalia tuendo. Si causæ sint per cōsensum à toto, ut in febribus, remoueatur febris cum euacuatione, sectione uenæ & soluentibus pharmacis, deinde infrigidantibus, ne sua caliditate sanguis in bilem conuertatur. Si uerò fuerit caliditas hepatis uel alterius membri, remoue per infrigidantia, cauendo obstructionem, & membra demum roborando.

Cura Arcuati ex multitudine bilis quatuor habet intentiones: Prima est euacuatio, ne dum superfluit bilis, ipsa suæ multiplicationis sit causa, quæ fieri interdum debet

cum ſectione uenæ, interdum cum pharmaco, ut caſsia, manna, rheubarbaro, electuario, de ſuc. roſ. roſ. Meſ. diaprunis ſal. &c. Secunda eſt humoris præparatio, & fit cum acetoſo ſimp. ſyr. de endiuia, uiol. de cichorea, de ſuc. acetoſæ, de agreſta, de limonibus, de acetoſ. citri cũ aquis & decoctis ſimilibus. Tertia intentio eſt diſcraſiæ mẽbri derelictæ remotio: unde in cauſa calida conuenit tale epithema: ℞. aquæ endiuiæ lib. 1. roſ. un. ij. ſandadalorum ſpodij ana. drac. 1. aceti un. 1. ſpicæ ſcrup. 1. Miſce, & cum ſyndone applicetur hepati, uel fiat ceratum ſandalinum. Electuaria ſunt tria ſandali, diarrhodon, troc. de camphora. Quarta intẽtio erit ſex rerum non naturalium ad frigidum & humidum declinantium, de quibus ſatis aliàs diximus, &c. Cura icteritiæ ex obſtructione quatuor etiã intentiones requirit, prima humoris obſtruentis inciſio, extenuatio atque reſeratio, & fit cum ſyrupo biſantino, cum aceto de duabus rad. rhodomelle, oxymelle, ſyrupo de eupatorio, de cichorea, &c. cum aquis fœniculi, apij, cuſcutæ, & eupatorij. Conſulerem tamen in hoc,

ut prius stomachus cum caßia uel pilulis aleophanginis purgaretur, antequam ista exhibeantur. Secunda erit euacuatio, quæ perficitur cum ijs quæ bilem crassam & pituitæ admixtam purgant, utputa cum rheubarbaro, agarico, diaphinicone, diaturbit, & œnæmate acri, quod ad intestina superiora pertingeret. Tertia intẽtio est palliditatis uel fœdi coloris ablatio, & occlusarum uiarum apertio, & fit cum rebus aperientibus & urinam prolicientibus, ut cum decocto apij, fœniculi, asparagi, brusci, petroselini, aqua raphani, uel decocto marrhubij, prasii, cicerum, rub absinthij, centaurij minoris, cuscutæ, uel cum infusione cartami in lacte in ore Auicen. uel cum dialacca, diacurcuma, diacalamento, troc. de rheubarbaro, de eupatorio, &c. Quarta intentio sit circa regimen, quod calidum & aperiens & extenuans instituatur. Curatur Aurigo, si à facultatum siue iecoris, siue folliculi fel continentis imbecillitate fiat, prout de hepatis imbecillitate iam dictum est, &c.

Loci consentientes de cura morbi regii.

Gal. 9. de compos. med. per loc. ca. 1, Icterici qui ratione indicationis febrium fiunt, curantur balneis aquarum potabilium, & olei discussorij affrictu, omniúmque rarefacientiũ cutem, quale anethinum oleum & camomillum. Qui uerò regium morbum ex obturatione incurrũt, per omnia quæcũque strenuè extergent, etiamsi medicamentariam substantiam habeant, & calidæ sint facultatis, curantur. Conueniunt ictericis ex inflammatione hepatis quæcunque inflammationes sanant. Si uerò inflammatio & obturatio simul coincidant, laxantibus, simúlque extergentibus opus erit: fugienda tamen quæcunque medicamentariæ substantiæ & calidæ facultatis existunt, &c. Auic. 15. tra. 1. ca. 6, Scias quòd intẽtio in curatione icteritiæ ad duas res tẽdit, quarum una est, ut remoueatur icteritia cum eo quod resoluit ipsam à cute & ab oculo cũ medicinis lauatiuis & solutiuis educentibus materiam facientem icteritiam. Secunda uertitur ad causam & abscindit eam, & est aut

rectificatio complexionis, aut confortatio uirtutis, aut regimen apostematis, aut apertio apostematis, aut apertio oppilationis, aut euacuatio per phlebotomiam basilicæ, &c. Aet. serm. 10. cap. 18, Secatur uena quibus copia sanguinis unà cum bile in toto corpore abundat, aut quibus dolor uel distensio circa præcordia fuerit. Et de purgatione loquens dixit, Quare in principio purgare non oportet, priusquã per deoppilãtiam bilis attenuetur. Nanque mali causam purgationes in principio datæ præbuerunt, &c. Galen. 5. de loc. affect. cap. ult. Quibus morbus regius citra febrem accidit, urgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, ijs omnibus obstructiones aperiens & cibis & potibus & medicamentis extenuantibus, deinde medicamentum quod bilem ducere poßit exhibens, eorum plurimos una die sanitati restituimus, &c. Lege de his omnibus intentionibus Arcul. Gordonium, Marcum Catin. & cæteros practicantes. De cibo & potu & de alijs sex rebus non naturalibus lege Auicen. 15. cap. 6. ibi: Et cibus qui-

dem ictericorum. Et cap. 7, ibi, Cibi in omnibus illis sint cibi leues. Vide eum fusius. Vide & alios suprà scriptos authores.

Obseruationes in cura.

Auicen. 15. cap. 6, Omnes qui habent icteritiam ex causa calid ;, deuitent iram, & motum primum & balneum, &c.

Conferentia morbo regio.

Conferunt icteritiæ absinthium cum apio uel adiantho, acetosa, acorus, aphodillus, agaricum, aloes, alcacangi, assarum, attriplex, berbena, betonica, ciclamen, calamentum, chamædrys, chamepitys, camomilla, cassia, siliqua, centaurium, cartamum, curcuma, cuscutæ, helleborus, endiuia, eupatoriū, epatica, fœniculum, lactuca asini, lumbrici, lupulus, marrhubium, menta, multipedum aseliuæ, nepita, origanum, peonia, perdix, peucedanum, aqua raphani, rheubarbarum, rosmarinus, rubea tinctorum, aqua salicis, sulphur cum ouo, scariola, scolopendria siue citrach, stercus asini pulli bibitum, tamarindi, tamariscus, urina, urtica, hyssopus. Com-

posita sunt, confectio de rauedseni, de eupatorio Mes. decoctum fumi terræ & coltulæ, diarrhodon Nic. electuarium de psylio, rosatum Mes. diaphinicon, oleum de cartamo, de absinthio, syrupus bisantinus de fumo terræ, de absinthio, de cichorea cum rheubarbaro, oxymel scilliticum, sotira Nicolai, theriaca, triasandali, triphera persica Mes. triphera saracenica Nic. Tro. de rheub. de rosis, de eupatorio, de camphora, uinum scilliticum, pilulæ Indæ de fumo terræ, &c.

De prognosticis morbi regii.

Hippoc. aphor. 4. apho. 62, Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum acciderit, malũ. Et aph. 64. eiusdem lib. Quibus in febribus morb⁹ regius septimo uel nono, uel undecimo, uel quartodecimo superuenerit, bonum, nisi dextrũ hypochondrium obduruerit: si uerò non, bonum. B. Morbum regium in febribus accidere ante septimum, malum ex eo est, quia uel ab inflammatione, uel à duro hepatis tumore, uel ab ipsa obstructione oriri indicat: post septimũ uerò, bonum, nisi ex dictis quispiam affectus hepati acciderit. Vide

tamen pro aphor. isto Hipp. 4. de uic. in morbo ac. com. 81. Hip. aphor. 6. aph. 42, Morbo regio laborantibus, si fiat hepar durum, malum est. Et apho. 5, Qui morbo regio laborāt, non admodum uentosi sunt. B. Quum nec uentris imbecillitate, nec pituitoso humore, à quibus fieri solet ipse flatus, icterici laborant, idcirco flatuosi non esse possunt. Auicē. 15. cap. de ict. In omni oppilatione in meatu hepatis ad fel, aut in meatu fellis ad intestina, quæ est ex incarnatione, aut porro, non speratur sanitas. Et in eo qui habet icteritiam frigidam, qui non curatur, nec resoluitur eius materia, est timor, & pluribus eorū associatur mors subita. Et quando multiplicatur remanentia urinæ albæ cum icteritia, aut parum tinctæ, est deterius, & magis timendū ne cadat habens eam in hydropem. Et ad summam, dum non remouetur apostema, & rectificatur dispositio, non habeas spem in curatione ipsius icteritiæ, &c.

Authores dissentientes circa morbum regium.

A Adserere, icteritiam ante septimum appa

rentem, ſemper eſſe malum indicium.

2 *Adſerere, icteritiam poſt ſeptimum appa rentem abſque tumore hepatis, eſſe bonum ſignum ſimpliciter.*

Confutatio diſſentientium circa morbum regium.

Ad primum reſpõdetur, eſſe uerum, niſi icteritia cum alia euacuatione cõiungatur, utputa cum ſudore uel uentris fluxu: nã tunc eſt bona. & hoc uoluit Gal. in fine com. 62. 4. aph.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd icteritia proueniens in 7. 9. & 11. non eſt iudicanda bona, niſi materiæ concoctio præceſſerit: & hoc uoluit Auic. ubi de ſignis icteritiæ determinat. Vnde, inquit, ſi icteritia accidat in 7. aut 9. cum ſignis laudabilibus, ſine hepatis læſione, tunc erit bona: ſi minus, neutiquã. Igitur non ſimpliciter bona, &c.

De ſplenis affectibus.

Scias quòd omnia morborum genera huic membro accidere poſſunt, ſicuti intẽperies calida, frigida, humida, ſicca, ſiue nuda, ſiue cũ aliquali materia, qualis eſt imbecillitas ſple-

nis aut mala compositio, aut obstructio, quæ nihil aliud est quàm morb⁹ in uijs lienis, prohibens naturalium aut superfluarum humiditatum transitum, quæ per ipsum trãsire naturaliter consueuerunt: aut solutio continui, qualis est dolor, qui est splenis quædam tristis sensatio, nõ per carnem ipsam splenis, sed potius per panniculum eam contegentem facta. Hinc *etiam abscessus plures enumerantur species, ut dura, mollis, biliosa, sanguinea.*

Loci consentientes de splenis affectibus.

Auic.15.T.2.*cap.*1, *Spleni accidunt omnes species ægritudinum, quæ sunt mala complexio, cõpositio, sicuti oppilationes, & solutio continuitatis, & similia, & apostemata cum speciebus suis, &c.* Gal.6.*de loc.aff.ca.* Q*uum itaque splen multa habeat accidẽtia cum hepate cõmunia, illa nulla re differre uidemur, nisi quòd quædã magis, quædã uerò minus alterutri euenire solet, &c.* Lege *de alijs* Arcul.

De causis affectuum lienis.

Cau*sa imbecillitatis splenis est ipsa intẽperies calida, frig. humi. sicca, &c.* Cau*sæ ob-*

ſtructionis ſunt uel cibi craßi & atrabilarij, aut aliquod apoſtema uel flatus craßi obſtruentes. Cauſa doloris eſt ſoluta cõtinuitas ſiue à mala intemperie, ſiue ab apoſtemate, ſiue à flatu craſſo facta. Cauſæ apoſtematum ſplenis procatarcticæ ſunt aër craſſus, uinũ craſſum, & cibi atrabilares. Cauſæ antecedentes & coniunctæ nonnullæ per ſe exiſtunt, aliæ per conſenſum. Per ſe ſunt, uel expultricis imbecillitas, uel attractoriæ fortitudo, aut alteratricis debilitas, aut obſtructio illius uenæ per quam atra bilis ad os ſtomachi defertur. Materia uerò efficiens apoſtema uel eſt ſanguis niger, uel alij humores, quamuis rarò pituita. Per cõſenſum ſunt totius ut in febribus, uel partis ut in hepatis intemperie, aut in uteri menſtrua retinentis, &c.

Loci conſentientes de cauſis affectuum lienis.

Quòd intemperies ſit cauſa imbecillitatis, lege Gal. 5. de loc affe. cap. ult. ibi, Omnium facultatum eſſentia, &c. Et 6. de ſympto. cau. cap. 2. Auic. 15. T. 2. cap. 9, Oppilatio quandoque fit ex uentoſitate, quandoque ex apo-

ſtemate & ab humoribus, ſecundum quod ſci uiſti, &c. Gal.9.de compoſ.med.per loc.ca.2, Splen à natura celerrimè indurari ſolet, ſanguine nimirum in uenis obturato, & ob craſſitiem neque excerni, neque diſcuti facilè potente. Auicen.15.cap.13, Dolor ſplenis aut fit propter uentoſitatē & inflationem, aut propter apoſtema magnum, aut propter ſolutionem continuitatis, aut propter malitiā cōplexionis, &c. De cauſis apoſtematū lege fuſius Arcul.9. almanſ. Alex.lib.3.ca.25, Oboriuntur in liene non rarò, ut dictū eſt, inflammationes, quarum uniuſcuiuſque ſinguli humores poſſunt exiſtere cauſæ ut ſanguis, bilis, &c. Similiter Auic. loc.cit. ubi inquit: Sed phlegmaticum accidit rarò. Lege neotericos omnes, præſertim Arcul. & Gord.

De ſignis affectuum lienis.

Signa temperaturæ calidæ ſunt ſitis, inflatio lienis, corruptio attractoriæ facultatis. Signa frigidæ ſunt, caſus appetitus, faſtidioſa ſatietas, rugitus ac ructus copia, imbecillitáſque attractoriæ facultatis. Signa ſiccæ

ſunt durities corporis, imbecillitas, craſsities ſanguinis, & color nigerrimus. Signa humidæ ſunt, corporis mollities, nigredo ad albedinem decliuis, &c. Signa obſtructionis ſunt grauitas lateris ſiniſtri, diſtentio & dolor, nec adſunt ſigna alicuius abſceſſus. Signa attractoriæ facultatis ſunt totius corporis ex ſanguine purpureo nigrities & obſtructio. Signa retentricis affectæ ſunt, uomitus ſine febre uel alia occaſione. Signa inflammationum lienis cognoſcimus ex dolore, feruore, diſtentione, febre, & ex eo quod ad tumidam duritiem, quæ ſcirrhus dicitur, paulò pòſt deſinit: ijs etiam os fœtet, gingiuæ exeduntur, ulcera in cruribus cicatricem non recipiunt, deinde affecto iecore hydropici fiunt, &c.

Loci conſentientes de ſignis affectuum lienis.

Auic. 15. tra. 2. cap. 2, Calidam ſignificant complexionem ſitis & inflatio in ſiniſtro, & corruptio uirtutis attractiuæ. Frigidã ſignificant debilitas attractionis & caſus appetitus, & iteratio faſtidioſæ ſatietatis, &c. lege

eũ ulterius. De ſignis obſtructionis lege Paul. lib. 3. cap. 49. ibi, At ſi lienem grauitas & diſtentio, & etiam dolor exerceat, meatus obſtructio oſtenditur, &c. De ſignis facultatum lienis loquitur Gal. 6. de loc. affe. cap. 1. ibi, Si alteratrix facultas imbecillis ſit, ſanguis ex iecore in uniuerſum corpus impurus tranſmittitur, quocirca color nigrior euadit. Si uomitione uerò ſanguis melancholicus excernatur, qui per inferiora interdum decedere uidetur, indicium eſt, quòd retentrix facultas imbecillis ſit. At ſi euacuatione ſuppreſſa mœſtitia melancholica ſuperueniat, & cibi auidiſsimè concupiſcãtur, acida maximè exiſtente, quæ ad uentriculum tranſfertur melancholia, expultricem laborare indicium eſt.

De ſignis apoſtematũ lienis loquitur Paul. loc. cit. ibi, Inflammationis notæ ſunt, feruor, dolor, diſtentio. Et paulò poſt, In duritiem occalleſcit, hoc preſsis uitio os fœtet, gingiuæ exeduntur, &c. B. Quur gingiuæ corrodantur ratio eſt, quia uaporis corruptio ad partes gingiuarum aſcendens eas exedit. Lege de

his Auic. de ſignis apoſtematum ſplenis, ibi, Communicant apoſtemata ſplenis in grauedine, magnitudine, &c. Lege etiam Alexan. Tral. lib. 3. cap. 25. Item Arcul. & Gord.

De cura affectuum ſplenis.

Cura complexionis ſimplicis eſt alteratio & regimen contrarium, ita ut cauſa remoueatur. Si uerò fuerit mala intemperies, calida cum humoribus, tunc tres opus erunt intentiones: prima alteratio ſiue humoris digeſtio, quæ fit cum ſyrup. acetoſo ſimpl. ſyrup. uiol. de endiuia, de fumo terræ de lupulis cũ aquis endiuiæ, fumi terræ, lupulorũ, cichorij, &c. Secũda erit euacuatio, quæ fit cũ rheubarbaro, manna, caßia, pilulis aureis aggregatiuis, electuario de ſuc. roſ. &c. Tertia eſt reſolutio debilis cum roboratione mẽbri, ita ut mala intemperies remoueatur: & fit cum zucharo roſ. uiol. triaſandalis, diarrhodone, uel per ea quæ extrinſecus adhibentur, inungendo cum oleo roſaceo, uiolaceo, &c. Temperies uerò frigida curatur cum his quæ humorem pituitoſum præparant, quale eſt oxy-

mel simpl. & compos. scilliticúmque, rhòdomel, syrup. de duabus rad. bisantinus, euacuatio cum agarico, hiera Gal. diaphinicone, &c. Remouetur mala intemperies derelicta cũ electuario diamusc. dul. de baccis lauri, ungendo extrinsecus cum oleo de spica, de ruta, de capparibus, &c. Cura materiæ uentosæ similiter digeritur, euacuatur ac resoluitur, & pro resolutione conueniunt diaciminum, diatrion pipereon, theriaca. Extrinsecus resoluunt, fotus ex anetho, ruta, pulegio, calamento, semine anisorum, cimini, fœniculi, similiter oleum rutaceũ, de capparibus, &c. Cura inflãmationũ, quatenus ad causam antecedentem attinet, euacuatione & reuulsione indiget: quatenus uerò ad causam coniũctam, tunc sicuti in alijs abscessibus in primis repellendum, in morbi incremento repellentibus cum aliquali resolutione utendũ, in statu & declinatione resoluendum, nisi abscessus in suppurationem uertatur, quia tunc suppurantia opus sunt. Euacuatio igitur in causa antecedẽte, si humoris copia cum sanguine abundet, tum à uena communi, tum ab

ea quæ inter annularem & minimum digitum collocatur, sectio fieri debet, uel retentis mẽstruis, uel hæmorrhoidib⁹ à uena in talo pedis. Euacuantur alij humores, præparata prius cum coctione eorum materia, per ea quæ millies dicta sunt. Reuulsio fiet cum enæmate splen reficiente, aut hæmorrhoidarum & menstruorum prouocatione, &c. Cura apostematis duri tres similiter requirit intentiones, prima præparatio humorum cum syrup. de epithymo, fumo terræ, oxymelle, &c. Secunda, euacuatio, quæ fit cum confectione hamech, caßia, myrobalanis indis, epithymo, &c. pilulis indis, de fumo terræ, de lapide lazuli, &c. Tertia est mollificatio & resolutio, quæ perficitur cum unguentis ceratis, cataplasmate, fotu, &c. de quibus plura habes iuxta Arcul. & Gord. Cura facultatum affectarum hismet remedijs perficitur, si modò quidpiam austerum adiungatur, &c. Cura doloris est, ut eius causa remoueatur: quæ si fuerit mala intemperies, calid frig. per contraria remouebis: si flatuosa materia, curam habuisti: si ex inflãmatione,

cura earum cura, & utere anodinis, proue aliàs in alijs doloribus dictum est. Cura obstructionis splenis sit perinde ac de icteritia dictum est, &c.

Loci consentientes de cura affectuum splenis.

Gal.13. *meth. cap.2, Vbi lien phlegmone inuadit, in sinistra manu secanda est uena, siquidem quod euacuandum sit, communis est indicatio.* Et 9. *de cõpos. med. per loc. cap* 2, *Deinde attenuantibus opus est pharmacis, citra manifestam caliditatem, ut ne uehementer incrassescat succus crassus in ipso obturatus. Quò uerò actiones ipsæ conseruentur, ex austeris aliquid his admiscetur, quale etiã adstringentium genus. Ea gratia igitur amara ualde medicamẽta ipsi offerimus, & quædã ex austeris ipsis admiscemus.* Et 13. *meth. cap.*16, *Quotiens obstructio quæ in eum incidit, aut phlegmone potißimum ad scirrhum perueniunt, tum ea quæ obstructiones eximãt, tum quæ dissecent, ualentiora exigit. Nam quale medicamentum iecori est absinthium, tale est lieni capparis cortex; & quale est ie-*

cori eupatorium, tale est spleni scolopẽdrium, &c. Alex. lib 3. cap. 23, Calidiori & siccæ lienis intemperaturæ contrarijs medicamentorum auxilijs, frigorificis & humectantibus subueniendum est: frigidæ uerò & humidæ calorificis & arefacientibus præsidijs succurrere expedit, &c. lege eum fusius: nam ibi plura ad curam facientia intelliges, & demum omne genus eduliorum in morbis splenis congruentium etiam percipies. Lege insuper Arcul. Mar. Cat. & Paul. lib. 3 cap. 49. & Auic. 15. Tra. 2. cap. de cura splen. Item Aet. & Gord. & omnia à me recitata intelliges.

Obseruationes in cura splenis.

Gal. 13. *met. cap* 16, *Valẽtiora tantò magis lieni congruunt, quantò craßiori utitur alimento, &c.*

Auic. 15. *tra.* 2. *cap.* 3, *Est proxima curationibus hepatis, & indiget ut sint medicinæ fortiores & penetrabiliores: penetrare uerò faciunt ea, quæ obseruãt uirtutem super eos, quousque perficiunt operationes suas, &c.*

Obſeruationes de phlebotomia.

Auic.loc.cit.cap.5, Et phlebotomia plurima apoſtemat ſplenem, euacuando ſubtile, & remanendo craſſum: idcirco Razes dixit non multum referre de uena ſecanda, dummodo uulnus illatum longè pateat.

Obſeruationes circa localia in cura ſplenis.

Auic.loc.cit.cap.6, Applicanda in curatione ſeruent latus ſtypticitatis, ſed cum cautela calefactionis uehementis, ne materia ad craßitiem & duritiem feſtinet: nam ambo uiſcera ad duritiem opportuna ſunt, ſed miſceantur cum eis medicinæ, in quibus ſit inciſio aliqua cum caliditate æquali. Et cap.7, Et ſcias quòd res calidæ ualde non ſunt multùm cõuenientes ſpleni, propterea quòd indurant & exiccant, & prohibẽt à reſolutione, &c. Itidem fatetur Paul. & Gal.

Obſeruatio circa medicamenta.

Gal.13.meth.cap.17, Sanè duplex ratio eſt eius medicamentorum uſus, quum partes ſuperiores poſitæ laborant, per ea quæ edun-

tur & bibũtur, inferiores per id quod fit per clysterem infusum, &c. Paul. lib. 3. cap. 49. Cibus cõpetit tenuis, acris, siccus, potio paucißima.

Auic. 15. tra. 2. cap. 7, Omne lac, præter lac camelarum, est malum spleni. Et in administratione ciborum melius est, ut administrentur ante eos balneationes longæ, deinde assumat incisiua, subtiliatiua, & faciẽtia sitim, & sumat in potu uinum mixtũ cum aqua marina & subtili, & regimen per tres dies. Lege Gal. 13. meth. cap. 17. ibi, Scirrho laborantibus cõuenientia medicamenta, &c. lege etiam Alex. Tral. lib. 3. cap. 23. nam fusißimè de omnibus cibis ibi pertractat, &c.

Nocentia spleni.

Nocent spleni lagana, bouinæ carnes, dactyli, ficus, lac, lentes, uinum dulce, crassum, nouum, aqua cruda, frigida, omnia unctuosa, legumina, olera, caseus antiquus salitus, aues aquaticæ; omnes fructus aquosi, omne splẽ, & omnis aër crassus, paludosus, autũnalis, &c.

Conferentia spleni.

Conferunt splenis affectibus frigidis, ab-

ſinthium, acorus, agaricus, apium, ammoniacum, agrimonium, aſſa, ariſtologia, betonica, chamædrys, capparis, caules, cyclamen, cyperus, coſtus, ebulus, hedera, helleborus, epithimū, lapatiū, lapis lazuli, lapis armenus, lentiſcus, liliū, mel, menta, mercurialis, naſturtium, nux moſch. oua, origanum, paſſula, paſtinaca, peonia, politrichū, pulegiū, praſiū, pulmo uulpis, raphanus, ruta, radix capparorum, radix geneſtæ, ſaluia, ſandaraca, ſena, ſerpillū, ſtechas, ſcolopēdriū, ſpica, ſquilla, tamariſcus, urina hominis, urtica, hyſſopus, iris, uinū extinctionis auri, &c. Cōpoſi-*ta calida ſunt diacurcuma, diatriō pipereō, ſyru. de calamento, de ſtæchade, de abſinthio, de fumo terræ, troc. de abſinthio, de capparibus, hiera, &c.* Frigida *ſunt ſimpl. acetum ſcilliticum, aqua chalybeata, bleta, corallus, cornu cerui uſtum, lactuca aſini, morus, myrobalani omnes, uitis, uiola, &c.*

De prognoſticis affectuū ſpleni.

Auic. 15. *tra. 2. cap. 4, Si ſpleneticus inuenit dolorem interiorē, eſt magis ſaluus, quia in ipſo adhuc ſperatur ſenſus. 2. Quādo acci-*

dit fluxus uētris cū sanguine, est melius, quia speratur cū ipso resolutio materiei splenis: si autē perseuerauerit, aduenit ei lubricitas hydropica, & morietur. 3. Qui catarrhum habet, non ei accidit splen. B. Quia humiditatis copia humidā intēperiem arguit, ex qua rarò atra bilis cōtingere solet. 4. Qui habet dolorē in splene suo, & currit ex eo sanguis rubeus, & apparent in corpore eius ulcera alba non lædētia, morietur in die secūdo: & si non, cadit appetitus. 5. Quādoque terminantur apostemata splenis fluxu sanguinis nariū, & propriè ex latere sinistro, & apostematibus apud aures difficilis suppurationis & apertionis propter crassitiem materiei. 6. Et laudabilior urina eorū est crassa, sanguinea, & urina in qua est fæx uiscosa: quādoque significat sanitatē splenis & destructionem eius. Vltimò, inquit, apostemata splenis cōuerti ad iecur, malū: ecōtra uerò, bonū. Hippoc. aphor. 6. aph. 43, Quicūque lienosi difficultate intestinorū capiūtur, iis superueniente longa difficultate intestinorum aqua intercutis aut leuitas intestinorū adue

nit, & moriuntur. Et *apho. 6. aph.* 48, *Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.* Lege *etiam de hac re aphor.* 22. *tertij lib. ibi,* Autumno *uerò, &c. lege etiã* Arcul.

Authores dissentientes circa morbos splenis.

1 *Adserere, materiam in splene posse educi conuenienter per uias urinæ.*

2 *Adserere, omne genus lactis in splenis duritie conferre.*

Confutatio dissentientium circa morbos splenis.

Ad *primum: impugnat* Gal. 13. *meth. cap.* 17, *ubi inquit, gibbum hepatis expurgari per renes, sed lien per intestina: quum per renes euacuari, nulla lieni uacuando uia pateat.*

Ad *secundum respõdetur, quòd lac ex eo, quòd obstructionem inducit, nequaquam cõceditur: uerùm quum lac camelarum à proprietate lieni conferat, idcirco laudatur ab* Auic. *& hanc ob causam non omne genus lactis conceditur, &c.*

De malo habitu.

Malus habitus, quem Græci *καχεξίαν*

dicunt, est præuia quædam ad hydropem dispositio, ex mala hepatis concoctione proueniens, &c.

Loci consentientes de malo habitu.

Paul. lib. 3. cap. 47, Principia aquarum cutem subeuntium uocare Græci καχεξίαν, Latini malum corporis habitum consueuerunt. Aet. ser. 10. cap. 19, Quum corporis habitus in aquositatem diffunditur, καχεξία à Græcis appellatur. Auicen. 14. tra. 2. cap. 3, Quum corrumpitur digestio hepatis, & cõmunicat super ipsum debilitas, in primis accidit dispositio ad hydropem antecedens, & uocatur cachexia, &c.

De causis mali habitus.

Causa ipsius cachexiæ sunt longitudo alicuius morbi, durities splenis uel hepatis, consuetarum excretionum prohibitio, deprauata hepatis siue stomachi alteratio: quæ si omnino corrumpatur, non amplius cachexiã, sed aliquam hydropis speciem efficiet. Denique quæcunq; causæ hydropis esse possunt, dũ leues existãt, omnino cachexiã inducũt, &c.

Loci consentientes de causis mali habitus.

Aet. ser. 10. cap. 19, Hæc affectio utplurimum ex longo morbo congregatur, aut ex uiscere quopiam in scirrhum indurato, maximè hepate, splene, aut à consueta & cohibita excretione aliqua. Auic. 14. *tra. 4. cap. 3,* Fit *à corruptione digestionis, uel ab hepatis imbecillitate, & quandoque accidit propter congregationem aquæ in pulmone, &c.* B. Hãcmet *sententiam habes ex ipso cap. de signis peripneumoniæ, ibi,* Et *quando prolongatur tempus cum peripneumonia, facit incurrere ægrũ in inflammationẽ pedum, &c.*

De signis mali habitus.

Primum corpus albicat uel flauescit ob totius malam intemperiem, concoctiones impediuntur ob hepatis uel uentriculi imbecillitatem, remanet tamen ciborum apperentia à frigido elicita, deinde fastidium & defectus animi accidit ob uenenosam materiam ad cor exhalantem, respiratio rara ob consensum pulmonis uel diaphragmatis, extrema corporis inflantur, præsertim si anasarcam

cachexia præcedat. Vrina & sudor paucus ob aquosam humiditatem retentam, quæ per consueta loca expurgari nequit, testiculi inflantur, dummodo asciten cachexia præcesserit, ulcera adsunt incurabilia ob sanguinis sinceri defectum, &c.

Loci consentientes de signis mali habitus.

Aet.ser.10.ca.19, In hac affectione uniuersa corporis miscella laxior fit ac emollescit, corpúsque totum cum uirore albicat ac inualidum est: nam inter eundum crura uacillant, concoctiones in primis, manente etiã appetitu, impediuntur, fastidium accidit, respiratio fit rara ac debilis, quæ motibus ac actionibus condensatur. Lege Auic. loc. cit. cap.3 ibi, In primis permutatur color corporis & faciei ad albedinem & citrinitatem, & apparet inflatio in palpebris, & facie, & extremitatibus manuũ ac pedũ, &c. Lege fusius, & intelliges cætera à me dicta, &c.

De cura mali habitus.

Cura requirit quatuor intentiones. Prima erit circa regimen, ita ut æger in cibo & po-

tu parcus ſit, non comedat ad ſatietatem, nec niſi celebrata digeſtione: ſitire ac fameſcere in hoc caſu utile: fugienda eſt ciborum multiplicitas, aqua interdicatur, niſi alia cogeret neceßitas. Cibaria igitur in hoc caſu ſint calida, tenuia & exiccantia, præſertim in cauſa frigida, in calida uerò econuerſo. Secunda eſt euacuatio: unde ſi à menſtruis uel hæmorrhoidibus ſuppreßis morbus proueniat, uel ab alia excretione prohibita, fiat ſectio uenæ: ſi uerò à uitiatis humoribus, tūc purgatio ex hiera utilis eſt, uel ex agarico, pilulis de rheubar. hieralogodione, electuario indo, diaphinicone, prout materia exegerit. Tertia intentio eſt humorum præparatio, unde ſi fuerit bilis mixta, conuenit ſyr. biſantinus de endiuia, cum aquis abſinthij cichorij: & in materia non ualde frigida ualet ſyr. de eupatorio acetoſus ſimpl. & in materia craſſa ac uiſcoſa oxymel ſcilliticum, ſyr. de abſinthio, & in materia melancholica ſyr. de epithymo, de hyſſopo, &c. Conueniunt etiam in hac intentione diacurcuma, dialacca, triaſandali, diarrhodon, troc. de roſ. de

absinthio, &c. Quarta intentio est diuersio, quæ fieri potest per uomitum, quia extrahit ab hepate per uenas meseraicas, tum quia ex infimo loco materias eradicat, tũ quia à stomacho & ab adiacentibus partibus optimè auertit. Clysteres etiam laudantur, eò quòd à stomachi fundo euacuant, tũ quia eductio per uẽtrẽ naturalis magis est, q̃ per uomitũ, &c.

Loci consentientes de cura mali habitus.

Aet. serm. 10. cap. 19, Cibi eorum sint simplices, qui facilè concoqui poßint, &c. Lege eum fusius. Auic. loc. cit. cap. 4, Cibus habẽtium cachexiam sit ex eis, in quibus est suauitas & confortatio naturæ, sicut alcubungi, id est perdices, & sint uina eorum odorificata, cũ eis quæ sunt gariophylli, cinnamomum, crocum, &c. & ex fructibus, granata dulcia, & de citonijs parũ nõ nocet, & misceantur cum cibis ea quæ sunt sicut sinapis, porrum, allia, &c. Paul. lib. 3. cap. 47, Victus sit tenuis, siccus, &c. De euacuatione loquitur Aet. loco cit. ibi, Si hæc affectio ex consuetæ excretionis cohibitione contingat,

excretionem irritare expedit, aut uenam incidere, si nihil præpediat: si minus uena incidenda sit, conuenienti purgante pharmaco, & maximè ex hiera oportet, &c. Auicen. loc. cit. Considera an humores sint cholerici, & educantur solutione uentris cum hiera picra: nam educit superfluitates absque humiditatibus innatis, &c. Lege eum fusius. De humorum præparatione lege Arcul. & neotericos: lege etiam Auic. ibi, Et ex eis quæ cōferunt, eis ualde sunt syr. de absinthio in ieiuno, mitridatum & diacurcuma, & dialacca, & diaspermaton, &c. De ultima intentione lege etiam Auic. ibi, Et utatur uomitu ante cibum: est enim regimen bonum eis in principio rei cum raphano infuso in syr. acetoso, & in fine cum helleboro, &c.

Obseruatio in regimine.

Auic. 14. tra. 4. cap. 4, Oportet quòd regimen eorū sit, superfluitates prohibens, &c.

Obseruatio in sectione venæ.

Paul. lib. 3. cap. 47, Iis qui copia uitiosorum humorum laborant, uacuatio sanguinis per uenam noxia est: purgatio autē ex hiera

permultum utilis. Auic. loc. cit. Ante uenæ ſectionẽ præcedant quæ ſanguinem purificant, qualis eſt hiera.

Obſeruationes de ſolutione ventris.

Auic. loc. cit. Primùm humorum qualitates conſiderentur & purgentur: quòd ſi nouiſſimè materia aggregetur, figi eam nõ permittas, ſed reiterata purgatione educes. Secundò, cauendum ne eorum ſtomachi à ſolutiuis lædantur, quare cum ſoluentibus aromatica ſunt admiſcenda. Tertiò, ſex purgationum modos enumerat. Primus, per ea quæ uẽtrem ſoluunt, & obſtructiones aperiunt. Secundus, per clyſteria attenuantia & reſoluentia. Tertius, per moderatum exercitium & per paucitatem potus. Quartus, per balnea cũ aquis non calidis. Quintus, per uomitum ante cibum. Sextus, per cibos exiccantes, aperientes, & attenuantes cum aromaticis, &c.

Conferentia malo habitui.

Conferunt cachexiæ, ſpica, cinnamomum, abſinthium, eupatorium, ſemen urticæ, chamæpitys, urina hominis, helleborus, ſanſucus,

maiorana, cricius, handacocha. Confectio *alcacangi, de rauedseni, conditū de buglossa, diacurcuma, dialacca, diacostum* Mesu. *empl.* Alex. Mes. *omorusia* Auic. *theodoricon magnū* Haly, *theriaca, diatessaron, triphera minor, pilulæ de rheub. de alcacangi* Mes. *troc. de diarrhodon, de rosis, de rheub. de eupatorio, syr. acetosus de diarrhodon, de absinthio, de fumo terræ, de squinanto uiatic.* 5, &c.

De prognosticis mali habitus.

Aet. *ser.* 10. *cap.* 19, Senes *facilè hac affectione capiuntur, maximéque liberātur: pueri uerò facilè pereunt ob uitalis roboris imbecillitatem, aut ex succis ob cutis raritatem facilè transpirantibus.* Qui *in uigore sunt, rarò incidunt, faciléque inde se extricāt: quū uerò malum diutius durat, in aquam inter cutem transit,* &c.

De hydrope.

Hydrops *est morbus à materia intra peritoneum contenta, quæ ab hepatis imbecillitate prouenit factus, ex quo uēter intumescit, & interdum reliqua membra.* Huius *tres sunt*

ſpecies, prima ἀσκίτης, id eſt utricularis: ſecunda eſt τυμπανίτης, id eſt tympania: tertia ὑπόσαρκα & ἀνάσαρκα uel λευκοφλεγματία, id eſt, pituita alba dicitur. Aſcites eſt morbus in quo uēter & crura intumeſcũt, ſuperiores autē partes gracileſcunt ac marceſcunt. Tympanias autem eſt morbus in quo plus flatuoſi ſpiritus inuenitur, & minus humoris, ita ut ſi uenter percutiatur, tympani modo crepitũ elidat. Anaſarca uerò eſt morbus, quo totum corpus albidum redditur, atque humore circunluitur, ex quo ægris pudēda peruertuntur, & febres accidunt, &c.

Loci conſentientes de hydrope.

Auic. 14. T. 4. cap. 5, Hydrops eſt ægritudo materialis, cuius cauſa eſt materia exuberans frigida & ingrediens membra, &c.

Aet. ſer. 10. cap. 20, Hydropis differentiæ tres ſunt: alius enim aſcites ab utre dicitur, alius tympanitis à tympano, tertius ſarcites iuxta carnem, à Græcis λευκοφλεγματίας nominatus, &c. hoc idē ſentit Paul. lib. 3. ca. 48. & Alex. lib. 3. ca 29. ibi, Hic morbus, &c.

Gal.lib.finit.med. Hydrops, *quæ anaſarca, id eſt, per carnem dicitur, eſt quum totũ corpus intumuit œdemate atque humore corpus circunluitur, &c.* Aſcites, *id eſt, utricularius eſt in quo uenter & ſerotum cruráque intumeſcunt, ſuperiores autem partes extenuantur, &c.* Similiter Tympanias *eſt quũ in uentre ſpiritus plus inuenitur, humoris minus, & ſi quis pulſauerit, ſonus exauditur, &c.* Lege *etiam* Gal. *de hac re aphor.* 4. *comment.* 11.

Obiectio.

Qur tres tantùm ſpecies facis, quũ Theodorus *lib.* 5. *quatuor enumeret, ſcilicet anaſarcam, hypoſarcam, tympanitem & aſcitẽ.* Præterea Hippoc. 4 *de uic. in mor. ac. tex* 3. *duas tantùm ſpecies eſſe declarat, una quidem hypoſarca, altera cum inflationibus.*

Reſponſio.

Diſtinctiones interdum dantur penes nomina rerum, interdum uerò penes cauſam efficientem, interdum penes locum læſum. Erũt igitur quatuor ratione nominis, ut Theodorus: *erunt duæ ratione loci: nã aut in omnibus membris continentur, aut tantùm in con-*

cauitate uentris, & sic erunt duæ species ut Hippocra. erunt tamen tres, ut diximus, quia causæ tres sunt, &c.

De causis hydropis.

Causæ efficientes & primitiuæ sunt omnis causa exterior nocumẽtum in digestione imprimens, & imbecillitatem maiorem quàm in cachexia inducens: regimen inordinatum in sex rebus non naturalibus, percußio, casus & offensio super hepar, &c. Causæ *antecedentes sunt mala dispositio hepatis uel aliorum membrorum, quæ prouenit uel à mala intemperie nuda, uel humorali, uel à soluta continuitate, uel ab aliquo abscessu digestionem impediente.* Causæ *per consensum erunt uel à toto, ut in febribus quæ calorem hepatis innatũ imbecillitant, & digestionẽ præpediũt, uel euacuationes superfluæ calorẽ innatũ extinguẽtes, sicuti euacuationes per uentrẽ, per uomitũ, per sudorem, per menstrua, per sanguinis fluxum, &c.* Vel *erunt à membris particularibus, utputa à pulmone, diaphragmate, abscessum uel aquam patiente, uel à stomacho ob malam eius intemperiem, uel à*

ſplene ob eius magnitudinem & duritiẽ, &c. Cauſa coniuncta eſt materia ipſa frigida, membra alterans, & in tumorem attollens cũ imbecillitate hepatis & digeſtionis eius aßiduè illam materiam regenerantis, &c. In anaſarca igitur erit materia pituitoſa, penetrans cum ſanguine per membra. In aſcite erit materia aquoſa citra peritonium contẽta. In tympanite eſt materia uentoſa in illas partes diffuſa, &c.

Loci conſentientes de cauſis hydropis.

De cauſis primitiuis lege neotericos, præcipuè Arcul. *&* Sauonarolam, Gordonium, Platearium, *& reliquos. De cauſis antecedẽtibus lege* Auic. 14. *tra*. 4. *cap*. 4. *ibi, Cauſæ uerò antecedentes ſunt omnes ægritudines hepatis complexionales, inſtrumentales, ſicut paruitas & oppilationes, & apoſtemata calida, frigida, mollia & dura, &c. Lege eum fuſius*. Gal. 5. *de loc. aff. cap*. 7, *In omnibus corporis partibus tum ſupernis tum inferioribus, pituitoſus ſanguis contineri conſpicitur in ijs morbis, quos* Græci *anaſarcas &*

leucophlegmatias nominant: proinde cõsentaneum eſt, ut ob uiſceris refrigerationem cibus iam redditus in ſanguinem tranſmutari non poßit, &c. Et inuenies per conſenſum etiam affici, ibi, Laborans aqua inter cutem moleſtari uidetur uitio exiſtente in liene, uel in ieiuno, uel pulmone, uel renibus, aut tenui inteſtino, aut meſenterio, aut ubi ſanguis plurimus per hæmorrhoidas excernitur, aut ob muliebre profluuium, aut quum retinentur menſtrua, aut aliam ingentem uteri diſpoſitionem, &c. De cauſis particularibus loquitur Aet. ſer. 10. cap. 20. ibi, Aſcites fit quum inter pelliculam peritoneum appellatam, & inteſtina plurima aquoſi humoris collectio fiat. Tympanias, quum flatus aere repleti ac ſuperflui plurimam collectionem facit, &c. Sarcites uerò ab aquoſa pituita ortum habet, &c. Hoc idem ſentit Auicen. 14. tra. 4. cap. 4. ibi, Aſcitis cauſa eſt materia aquoſa effuſa in ſpacium uentris inferioris, &c. Vide Galenum de cauſis hydropis 2. de naturali facult. cap. 7. Item 4. aph. comm. 11. ibi, Quibus tormina, &c. Itẽ 4. de

præsag. ex pulsibus, capite de meninge affecta. Itẽ prognost. 1. tex. 1. ibi, Cuiusuis aquæ intercutis genitura est, ubi sanguificationis officium intercidat, &c. Hippoc. aphor. 7. aphor. 71, À pituita alba aqua intercus superuenit. Vide Gal. in comment. Vide etiã Paul. & Alex. lib. 3. cap. 29.

De signis hydropis.

Signa hydropis in genere octo sunt. Primũ, est uitiatus color iuxta hepatis intemperiem, ut in frigida albus & liuidus, in calida flauus uel rubeus. Secundum, est inflatio oculorum & pedum, ut in anasarca: excipitur tympanias, in quo nullus tumor nisi in uẽtre cernitur. Tertium, sitis inexhausta, quia humor in his locis retentus salsus est & putrefactus. Quartum, ciborum fastidium, scilicet in calida hydrope: nam in frigida appetitus inualescit. Quintum, urinæ paucitas, rubeæ, præsertim in ascite & anasarca, ubi nulla fit separatio sanguinis & bilis. Sextum, febres mites ac tepidæ. Septimum, accidunt ulcera. Octauum, nihil cruentum secerni solet, maximè in ascite & tympania, &c.

Signa particularia Ascitis sunt grauitas sensibilis in uentre: & si percutitur, nullum sonum emittit, sed aqua à latere ad latus cõmota cernitur. Tactus est utris aquæ pleni. Nulla adest membrorum magnitudo, cutis tẽsio, paucitas urinæ, pulsus paruus, frequens, & ad duritiẽ decliuis. Signa hyposarcæ sunt inflatio totius corporis, uelut in defuncto corpore impinguantur membra, & propriè facies, & cùm premitur digito, remanet fouea: nulla adest suminis inflatio aut commotio, ut in ascite & tympanite, fluxus interdũ sanguinolentus, pulsus undosus, latus & lenis. Signa tympanitis, egreditur sumen plurimo exitu, nulla adest grauitas, sed tensio plurima, membra ad ariditatem tendunt, & percusso uentre sentitur sonus utris flatu non aqua pleni: adest ructationis uoluntas, ex qua leuius se habet: pulsus utplurimum uelox & frequens, ad duritiem decliuis, nulla adest inflatio pedum, &c. Signa distinguentia hydropem à prægnante sunt, quia ab umbilico infrà prægnantis uenter extenditur, in hydrope uerò infrà & suprà, &c.

Loci consentientes de signis hydropis.

De signis in genere hydropis lege Auic. 14. tra. 4. cap. 8. ibi, Omnem speciem hydropis sequitur corruptio coloris, &c. lege hunc locum fusius. Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. In anasarca per aluũ nihil cruẽtũ, neque in ascite, neque in tympania excerni solet, sed spatium quod est inter peritoneum & partes ei subiacentes aquoso humore impletur: his uerò qui ex frigidæ aquæ potu hydropici facti sũt, uehemẽtes ciborum appetitus fiunt, &c. De signis particularibus mẽtionem facit Alex. lib. 3. cap. 29. ibi, Quum in uẽtre circa abdomen humores aquosi collecti fuerint, &c. Lege etiã de hac re Auic. 14. cap. 9. ibi, Cum ascite est grauitas sensibilis in uentre, &c. Et cap. 10. loquens de anasarca, inquit, Apparet inflatio in corpore toto sicut accidit corpori mortuo, &c. Et cap. 11, In tympanite egreditur sumẽ plurimum exitu, &c. Vide fusius Arcul. & Sauonarolam. Hipp. prognost. 2. tex. 2. ibi, Si quibus ex inani parte consistit hydrops, &c. Lege etiam fusius Gal. in hoc commẽto, &c.

De curatione hydropis.

In Ascitis cura tres tantùm intentiones insurgunt, quarum prima uersatur circa uitæ regimen, ita ut sex res non naturales ad caliditatem & siccitatem uergant, quum causa ascitis sit frigida & humida. Nã hepar etsi à causa calida primùm molestetur, nihilominus ex imbecillitate & spirituum resolutione tandem frigescit. Diæta igitur sit tenuis, si uires patiantur. Cibaria parentur cũ pipere, caryophyllis, &c. Vinum sit subtile, album, paucæ quantitatis, aquam uitent. Altera intentio est in remouenda causa coniuncta, quæ perficitur cum pharmacis hydragogis, uel cum urinam prolicientibus, uel cũ his quæ insensibiliter aquam resoluunt, ut sunt fomẽta, emplastra, sacculi, cerata, &c. Solutiua fiũt cũ rheub. agarico, cũ succo rad. iridis, ebuli & sambuci, cum soldanella, uel eius succo, cũ electuario, & Mezereõ quæ laureola dicitur, cũ pilulis de serapino, de euphorbio, &c. Diuretica sunt syrup. bisantinus de duabus radicibus, oxymelle, syrup. de absinthio. Fomenta fiunt cum rebus calidis resoluen-

tibus ut saluia, maiorana, rosmarino, menta, absinthio, pulegio, camomilla, origano, folijs lauri, alumine, sulphure, sale, &c. Emplastra, quale est de granis lauri, de stercore caprino &c. Sacculi parantur ex milio, sale, furfure. Vnguenta, quale est illud Agrippæ, & mille alia quæ parari possunt. Conueniunt etiam diacurcuma, dialacca, troc. de rheub. Tertia intentio malam hepatis dispositionem remouet cũ his quæ hepar roborant, aperiũt, ac obstructiones dirimunt, extrinsecus cum ceratis & linimentis ex oleo rutæ camomillino paratis, intrinsecus cum confectionibus iam memoratis, &c. Quòd si per hæc ascites non cessauerit, cute compuncta aqua extrahatur, &c. Anasarca siue hyposarca hisdemet intentionibus indiget: nam præter regimen calidum & siccum etiam causa coniuncta remoueri debet cum medicinis soluentibus & alijs, ut dictum est. Verùm hoc plus habet, ut sectionem uenæ suppreßis hæmorrhoidibus, menstruis, uel si ab aliquo apostemate fieret, & humorũ præparationẽ requirit, quod in ascite minimè dictum est: & hoc

fit cum rhodomelle, ſyru. de duabus rad. de biſantio, oxymelle ſimp. &c. Aduerte tamen quòd ſyrupos in hoc caſu ſimpliciter ſine aquis & decoctis exhiberem, quũ aquæ apud me ſuſpectæ ſint. Laudatur in hoc caſu hiera ſimplex, rheub. agaricus, pilulæ de rheub. Mala autem diſpoſitio hepatis, ſi ab apoſtemate, uel ab obſtructione eius proueniat, quo pacto curanda ſit, ſuprà habuiſti: quæ ſi à mala intẽperie oriatur frigida, tunc damus electuariũ diacurcumæ, dialaccæ, rheub. hepar lupi, abſinthium, eupatoriũ: in calida, diarrhodõ, abſ. triaſand. In cauſa mixta troc. de rheub. cum ſpeciebus diarrhodonis Abbatis. Tympanias uerò perinde ac dictum eſt curanda erit, dummodo ſoluentia pharmaca iã dicta flatuoſum uentum unà cum aquoſo humore reſoluant, unde laudatur diaciminum, diagalãga, diamuſcus, electuarium de baccis lauri, uẽ fotus ex rebus calidis & ſiccis, &c.

Loci conſentientes de cura hydropum.

De regimine uictus loquitur Paul. lib. 3. ca. 48. ibi, Cibus erit ſalſamẽtũ, ſinapi & albia

ex auibus ſylueſtres & ſiccæ magis. Inter olera aſparagus, porrum, ſinapi. Vinum ſit uetus & tenue, potio liberalis uitanda eſt, & aqua in totum, calidioribus acrioribúſque cibis & auxilijs, ubi febris cum hydrope fieret, abſtineatur, &c. Auic. 14. cap. 13, Oportet comedere cum mẽſura, & dimittere aquã, ita ut prohibeatur à uiſione aquæ, ne dicam à potu, quantum poßibile ſit, &c. Lege Alex. de omnibus oleribus, piſcibus, uolucribus, leguminibus, ſiue bellarijs fuſius cap. 30. De curatione per hydragoga loquitur Gal. 7. aph. commẽt. 56. ibi, Curatio hydropis fit per medicamenta aquoſitatem ſoluẽtia, per epithemata, ac per ea quæ ciendi urinam & in uapores talẽ humorẽ ſoluendi facultatẽ habẽt.

Item 14. meth. triplicem innuit curandi rationem, prima ut tumorem in uiſcere contentum ſanemus. 2. ut humiditatem ſoluamus. 3. ut per medicamẽta urinam citemus. Habet etiam, quòd calidior & ſiccior temperies exile corpus reddat, quod fit ex acuta exercitatione, & medicamentis attenuantibus, & uictu, & animi cogitatione, &c. Paul. lib. 3.

ca. 48, Curatio cōmunis ab euacuatione incipit, uerū ascites & tympanias medicamētum aquam educens requirit, anasarcas sanguinis detractionem, modò affectus ex hæmorrhoide uel mēstruis retētis oriatur, &c. Gal. 4. de uic. in mor. ac. tex. 3. ibi, Hydropū duæ sunt naturæ. In comment. Anasarca, inquit, interdum sanguinis detractionē, dum incipit, expostulat, si ex retentione hæmorrhoidarū uel muliebrium, uel ex quapiā quæ ita sit plethorica causa inceperit: tympaniam uerò & ascitē nullus per sanguinis mißionem sanare ausus est, &c. Lege Auic. 14. tra. 4. ca. 13, Similiter Mar. Cat. & Arcul. Gord. & Alex. de cura hydropū in particulari. Gal. 3. de tēper. ca. 3, Medicamē id quod cātharides recipit, hydropicis prodest, tametsi cātharis ipsa uesicā omnino ulcerat: uerùm ubi per ea quæ admiscētur castigata, corpori plurimo humore grauato offertur, & illū & per urinas expellit, &c. Et 14. meth. ca. 13, Harū euacuationem medicamētis quæ digerant molimur, uel chirurgia in ascite, adhibita punctione, quā paracentesin uocant, &c. Lege quomodo

hæc fiat pūctio ex Arcul. & Gulielmo Plac. & ab alijs omnibus qui chirurgiam pertractarunt, &c.

Obſeruationes de euacuatione.

Auic. 14 trac. 4. ca. 13, Primū in aſcite aqua, in anaſarca pituita, in tympanite flatus euacuetur. 2. Soluentia ita ſoluant, ut nihil hepati & uētriculo mali inferāt, ſed ſint leuia. 3. Reiteretur euacuatio, ne materiæ multum congregetur, cauendo ne pro uice ita copioſa ſit, ut uirtutem deijciat. 4. A ſoluentibus ſtatim hepar & uentriculū cum ſtypticitate moderatè aromatica. 5. Prouocetur uomitus ut materia in uentriculo contenta euacuetur. 6. Enemata conueniunt, dummodo cauſam antecedentem & coniunctam euacuare poſſint.

Obſeruationes de ſectione uenæ.

Gal. 4. de uic. in morb. ac. com. 3, Primum ſi expedit in principio fiat: ſecundum non eſt fienda, niſi ſui cauſa fuerit retentio ſanguinis, uel aliqua plethorica cauſa, uel inflammatio hepatis, &c. Auic. loc. cit. Sectio uenæ uitanda eſt, quatenus ſit poſsibile, & ſi tuum

ſit conſilium de phlebotomando, minue prius materias dominantes, &c.

Obſeruationes in attenuantibus & incidentibus medicinis.

Auic *loc. cit. quatuor habet annotatu digna.* Primò, *quòd miſceātur cum rebus, hepar & uentriculum roborantibus.* Secundò, *quòd uarianda ſunt & mutanda, eò quòd natura ab eo quod eſt conſuetū nō patitur.* Tertiò, *ꝙ in puluerē redigantur, ut citius ad partē hepatis gibbā perueniāt.* Quartô, *ꝙ poſt eorum uſum iura pinguia exhibeamus, ne urinarij meatus exhauriantur.* B. *Caue tamen ex hoc textu, ne decipiaris, quū in omni ſpecie hydropis iura ſint ſuſpecta.* In *puluerem, intellige ut* Gal. *craſſiuſculum.* De *obſeruationibus circa uictum, lege fuſius* Alexan. *lib. 3. cap. 30.*

Nocentia ac conferentia hydropi.

Nocēt *hydropi, uſus aceti aſſiduus, bouinæ carnes, lentes cum corticibus, mezereō, aloes, & quicquid hepatis temperiem moleſtat ac corrūpit.* Cōferunt *hydropi abſinthium, agaricus, aniſum, apium, betonica, calamentū, ca*

lamus aromaticus, chamæpitys, chamædrys, cãtharides, electuariũ, cuscutæ, cichoriũ, succus radicis ebuli, helleborus, eupatorium, fœniculus, caricæ, fumus terræ, chebuli, lac asininum, caprinum, lactuca limaciæ, meu, mezereon, myrobalani, myrthus, origanum, pastinaca, perdices, petroselinum, prasium, rheubarbarum, rosmarinus, ruta, sansucus, sambucus, sinapis, scilla, scenoanthos, urina, hypericon, hyssopus, iris. Cõposita sunt, unguentum Agrippæ, confectio alcacangi, dialacca, diacurcuma, diatrion pipereon, emplastrum Aristarchi & Andromachi Mes. pilulæ de rheub. de agarico, theriaca, triphera ferruginea, troc. de lacca, de rheubarbaro, de ligno aloes, unguẽtum Artanitæ mag. confectio de mezereon, de eupatorio Mes. oleũ de cheriua, de mezereon, pilulæ de mezereon, theriaca, diatessaron, &c.

De prognosticis hydropum.

Hip. aph. 3. aph. 22, *Autũno plurimi æstiui morbi, febres quartanæ & erraticæ, & aquæ inter cutem, &c.* Vide Gale. in comment. Et

aph. 4. aph 11, Quibus tormina & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter soluitur, in hydropem siccã firmatur. Et aph. 6. aph. 8, Aqua intercute laborantibus ulcera in corpore facta difficulter sanãtur. B. Quia exiccari expostulant, sed hoc difficillimum ob humiditatis immoderantiam. Et aphor. 6. aph. 27, Quicunque suppurati, aut aquam intercutem patientes, urũtur aut secantur: si pus aut aqua uniuersum effluxerit, omnes moriuntur. B. Eò quòd natura subitaneas mutationes nõ tolerat. Et aphor. 6. aphor. 35, Aqua inter cutem laborantibus tußis superueniens, malum. B. Intellige, nisi à materia à capite in subiectas partes stillante tußis oriatur: nam si aquosa humiditas adeò excreuerit, ut asperas arterias occupet, periculum de suffocatione imminet. Et apho. 6. apho. 43, Quicunque lienosi difficultate intestinorum capiuntur, superueniente aqua intercute moriuntur. Et aphoris. 7. aphoris. 5, In mania dysenteria aut hydrops, uel mentis alienatio, malum. Et aph. 48. eiusdem lib. Aqua intercute laborãs,

si à tussi habeatur, desperatus est. Et aph. 56. eiusdē, Quibus hepar aqua plenū in omētum eruperit, his uēter aqua repletur & moriūtur. B. Quia effluere ad omentū aqua non potest, nisi aliquo modo excedatur, unde mors sequitur, &c. Et aph. 6. aph. 12, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus: si urina non seruatur, periculum est aquam intercutem uel tabē aduenire. Et ap. 14. eiusdē lib. Ab aqua intercute habito, si aqua è uenis in uētrem defluxerit, soluitur morbus. Et prognost. 2 cap. 1, Aqua intercus omnis si ex acuto morbo existit, malum est: non enim sedat febrem, sed dolorem admodum infert ad mortem. B. Eò quòd inuenire remedia, quæ utrique affectioni ualida respōdeant, difficillimum est. Auic. 14. tra. 4. cap. 3. multa habet prognostica: Primò ascites malignior omnibus, deinde hyposarca, deinde tympanitis. Secundò, deterior hydrops illa est, quæ fit cum ægritudine acuta & uehementius timenda, quæ homini tēperaturæ calidæ & siccæ aduenit: non enim sine causa maxima per contrariū suæ cōplexioni ægrotat. Tertiò, hydrops ex duritie splenis magis

salua est, quàm quæ à duritie hepatis prouenit. Quartò, si ex hydrope, dispnœa, & cōstrictio anhelitus contingat, & solutio uentris, propinquā mortē in tribus diebus significat. Quintò, & dicitur quòd quando hydropico descendit sicut caro, prænūciat mortem eius. Sextò, & habenti melancholiā resoluitur melancholia, eò quòd hydrops eā humectat. Septimò, & scias quòd fluxus uētris in hydrope est mortalis. Octauò, dictum est quòd quādo in facie hominis, aut in manu eius sinistra mollities, & in naso pruritus accidit in principio, quòd moritur in secunda uel tertia die. Nonò, & si fuerit apostema durum, tunc non speretur in sanatione hydropis quæ sequitur ipsum: nā etsi aqua euacuetur qualibet euacuatione, redit tamen & replet, &c.

Authores dissentientes circa hydropem.

1 *Adserere, cachexiam non præcedere hydropem quæ paulatim facta sit.*

2 *Adserere, tympaniam ita à frigiditate fieri, sicuti ascitem.*

3 Adſerere, hypoſarcā eſſe aſcite deteriorē.

4 Adſerere, in aſcite hydrope ſemper inciſionem eſſe opportunam.

5 Adſerere, omne genus lactis in aſcite nullo modo competere.

6 Adſerere, tuſsim in hydrope ſemper eſſe ſignum malum.

Confutatio diſſentientium circa hydropem.

Ad primū: Auic. 14. ca. 3, Quando corrumpitur digeſtio hepatis, & antecedit eius debilitas, in primis accidit diſpoſitio ad hydropē antecedēs, quæ uocatur cachexia: ſed ſemper digeſtio hepatis in qualibet ſpecie hydropis corrumpitur, & antecedit eius debilitas: igitur ſemper præcedit cachexia. Et hæc opinio confirmatur à Dino, unde maximè decipiuntur, qui contrarium adfirmant.

Ad ſecūdum: Gal. aph. 4. com. 11, Videtur autem à maiori frigiditate generari aquoſus hydrops, quem aſciten uocant, à minore tympanias: nam humida ſubſtantia in flatuoſum aërem ſine calore aliquo trāſmutari non poteſt, & ſic iſti decipiuntur, qui oppoſitum

astruunt,&c.

Ad *tertium:* Auic. 14. *cap.* 3, A*scites est maligniور omnibus,&c.* Praeterea *illa species est deterior, quae causas & symptomata saeuissima habet: sed ascites est huiuscemodi, cũ adsit sitis uehemens, grauitas, suffocatio & syncopis: igitur erit hyposarca deterior,&c.*

Ad *quartum:* Conciliator *diff.* 199, *refert* ex Gal. *neminem uidisse ex incisione liberatum.* Praeterea Auic. *loc. cit. de incisione myrach,* Scias, *inquit, quòd parum proficit, nisi in corpore forti ualde, quando potens est tolerare sitim & minorationem cibi.* Vnde *non oportet ut audeat fieri, dum poßibilis est alia cura,&c. imò, ut refert* Conciliator, *plerique ex hac incisione moriuntur.*

Ad *quintum:* Auicen. *loc. cit.* Non *respicias ad illud quod dicitur in ipso, ex hoc quòd decipiuntur sophistae, quòd natura lactis est contraria hydropi: imò scias quòd hoc medicamen est iuuatiuum per illud quod est in eo de abstersione, & est conueniens per id quod est in eo de proprietate.* Et *paulò infrà,* Et *scias quòd lac camelarũ & caprarũ* Ara

bicarum est uehementis iuuamenti, &c.

Ad sextum, Gal. aph. 6. com. 35, Neque enim quũ ex alia fit occasione, in homine aquam intercutẽ patiente, tußis est signum exitiale, sed quando ex ipsius morbi ratione, & sic non est perniciosum signum.

De leuitate intestinorum, id est lienteria.

Leuitas intestinorũ, quæ λιεντερία à Græcis dicitur, est celerrima ciborum expulsio, in qua nulla alteratricis facultatis actio cernitur, sed tales cibi quales deuorati sunt secernuntur.

Loci consentientes de leuitate intestinorum.

Galen. aphor. 6. comment. 1, Leuitas intestinorum est uelox exitus eorum quæ comeduntur ac bibuntur, quæ talia deÿciuntur, qualia deuorata fuere, quibus egredientibus nulla mutatio alteratricis facultatis inuenitur, siue in qualitate, siue consistentia, colore & odore, &c. Lege de hac re Gordonÿ definitionem & aliorum neotericorum.

De causis leuitatis intestinorum.

Causæ procatarcticæ ipsius lienteriæ sunt cibi, potus, & pharmaca secũdum qualitatẽ, quantitatẽ, & ordinẽ uentriculũ infestantia, inter quæ aër quoque humidus cõnumeratur. Causæ antecedẽtes & cõiunctæ sunt mala stomachi intemperies, humores uel nimium frigidi, uel mordaces, flatus quoque non sinens stomacho cibum inhærere, unde putrefit & expellitur. Item *ulcera, abscessus, & similia dolorem stomacho inferentia, siue per se, siue per aliorum morborum consensum, ita quòd nec uentriculus ciborum contactum toleret, unde facultas expultrix ad id expellendum irritatur.* Item *stomachi ac intestinorum imbecillitas, ex qua retinere contenta ne exiguo quidem tempore possunt, sed illico, perinde ac si graue aliquod onus deponerent, ea secernunt, &c.*

Loci de causis.

Galen.*apho*.6.*com*.1, *Causa leuitatis intestinorum est triplex: quarũ prima est mala retẽtricis facultatis stomachi intemperies: secunda fit ab humorum mordacitate superfi-*

ciem uẽtriculi exulcerãte: quare cibi & potus quum ad locũ ulceratũ perueniũt, membrũ illos continere non potẽs, absque coctione illos deycit. Tertia est, quũ pituita in uentriculo continetur, quæ cibũ & potũ extra uentriculũ & intestina lubricare facit, &c. Itidẽ adserit aphor. 4. cõment. 12. Auic. 16. tra. 1. cap. 2. præter causas aßignatas enumerat etiã solutiuarũ medicinarũ impreßionẽ in superficie intestinorũ & stomachi. Itẽ imbecillitatẽ digestionis, qua deficiente cibus corrũpitur & expellitur. Itẽ catarrhũ cibũ corrũpentẽ, itẽ ciborũ malã qualitatẽ, quantitatẽ, malitiã sui ordinis, artificiũ, & denique uẽtositatem & inflationẽ lege etiã Auic. 13. cap. de lubricitate stomachi. Itẽ Gal. 6. de sympt. cau. cap. 1. Itẽ 1. de loc. aff. cap. 3. Item 6. de sympt. cau. cap. 2. ubi de nausea loquitur. Itẽ 6. de loc. aff. cap. 1. ibi, Sunt quædam accidentia, quæ haud absurdè intestinis & uẽtriculo simul affectis euenire credũtur, ut lienteria. Vide etiam Paul. lib. 3. cap. 4. Item Marcũ Cat. qui omnes causas ad octogenarium numerum reducit, cap. de Lienteria.

De signis leuitatis intestinorũ.

Signa in genere sunt exitus cibi & potus indigesti, dolor in regione stomachi, & ægritudo eius præcedẽs, sicut nausea, subuersio, uomitus: & hic fluxus ordinẽ non habet, sed quãdocũque cib⁹ sumitur, egreditur, &c. Signa si à medicamine fiat, sunt, dolor & mordacitas stomachi, præcessit pharmacũ, & statim sequutus est fluxus, sapor etiam testatur pharmacũ, &c. Signa intẽperiei frigidæ & humidæ sunt albedo faciei & linguæ, paucitas sitis, tarda digestio, multitudo sputi, non adest grauitas uel nausea stomachi, & existẽte pituita adest dolor stomachi, acetosa eructatio, læditur à frigidis, nausea adest & uomitus. Signa intẽperiei calidæ sunt, oris amaritudo, sitis, uomitus frequẽs, bilis, sapor amarus, & humores calidi per secessum emittuntur, &c. Signa ulcerum sunt uomitus saniei, eructatio, pus redolens, dolor, &c. Signa apostematis sunt, tumor, durities, grauitas, assiduus dolor, febris continua, &c. Signa flatus sunt, quum sentitur flatuosus motus, dolor modò unã, modò alteram stomachi partẽ

molestat, iuuantur si crepitum uel ructum emittant. Signa imbecillitatis facultatum sunt, si imbecillis sit digestiua, egreditur cibus sine digestione, si retentrix uel expultrix, egreditur uelociter. Signa interstinguentia lienteriam stomachi & intestinorum sunt, quia lienteria intestinorum, id est cœliaca paßio habet cibum satis bene eductũ, dolor est in intestinis, & præceßit ægritudo intestinorũ: & econuerso, si fuerit stomachi, &c.

Loci consentientes de signis leuitatis intestinorum.

Paul. lib. 3. cap. 40, Verùm in utroque leuitatis genere celerius quàm in cœliacis, quæ assumpta egerũtur, támque intensa est cruditas, ut alimenti assumpti genus cognoscatur, &c. Lege de his signis Auic. 16. tra. 1. cap. 3. ibi, Fluxus stomachicus non habet ordinem neque horas, in quibus per seipsum crescat, immò est secundum regimen: nam si digestiua est debilis, egreditur sine digestione: si retentiua & expulsiua debilis, egreditur uelociter, &c. lege eum fusius de alijs signis. Itẽ Arcul. & Gord. & Mar. Cat. qui breuiter omnia

lienteriæ signa exponit: lege etiam alios neotericos.

De cura leuitatis intestinorum.

Consideranda est in primis à qua causa hic morbus proueniat: nam si ex parte cibi corrupti, tūc uentrē soluere uel uomitū prouocare utile est. Si uerò ex nimia cibi quantitate assumpta fiat, tunc facta euacuatione paucus cibus exhibeatur, deinde mala stomachi complexio corrigatur: si autem causa fuerit nimia humiditas in uentriculo contenta, tunc medendi insurgunt quatuor intentiones. Prima erit circa uictum: nam cibandi sunt ex chondro, oriza & pane, cum aliquibus adstringentibus, ut malis punicis, pyris, malis cydonijs, uel diacitonite: conueniunt etiam testes gallinacei & pisces saxatiles, &c. 2. Intentio est humoris frigidi præparatio cum rhodomelle, sy. de menta, de absinthio, cum decoctis uel aquis mentæ, absinthij. 3. Intētio est euacuatio, quæ fit per solutionem uentris, ac per uomitum, maximè materia in suprema parte uentriculi contenta, cum pilulis aleophanginis, masticinis, & de

hiera ſimpl. diaphinicone & diacitonite ſolutiuo. 4. Intentio eſt uětriculi roboratio, ac diſcraſiæ derelictæ ablatio: & perficitur cū exterioribus unguentis calefaciētibus, ac ſtypticitatē in ſe habentibus, quale eſt oleū de ſpica, de abſinthio, de maſtice, de menta, de citonijs, item cum emplaſtris & ceratis eandem uim ſeruātibus, ex menta, abſinthio, roſis, ſcenoantho, ſpica, balauſtijs, galanga, cipero, &c. Roboramus etiam cum interioribus electuarijs adhibitis, quale eſt aromaticum roſ. diaciminū, diagalanga, diacitoniten cum ſpeciebus & zacharo. Si uerò cauſa fuerit materia calida, uictus & regimē declinet ad frigidū: digeſtio fiat cum ſyr. roſ. de granatis, de cydonijs, de myrtho. Euacuatio, cum rheubar. aloe lota, hiera ſimpl. Robur denique indimus, ac malam derelictam intemperiem remouemus cum zucharo roſ. diarrhodone Abb. cōfectione de tribus ſandalis, &c. Si uerò cauſa fuerit ulcus, primò oportet abſtergere, deinde cōſolidare, utputa cum rhodomelle, abſtergere & conglutinare cum bolo armeno, &c. Si cauſa fuerit uětoſitas, pri-

mùm fiat euacuatio ac digestio, præsertim si materia fouens sit, deinde resoluatur cum electuario de baccis lauri, uel fomēto, uel unguentis & emplastris ex rebus calidis stomacho conferentibus, &c.

Loci consentientes de cura leuitatis intestinorum.

Mar. Cat. Cura uariatur secundum uarietatem causarum, &c.

Gal. 8. meth. ca. 5, Cibādi sunt fluēte adhuc uentre ex polenta & pane, quem Græci oxylipe uocant, qui mimum aceti habeat: inspergere tamen polētam debebis, ubi scilicet uenter adhuc plus iusto excernit, uel mali punici, uel pyrorum, uel malorum succo citoniorum: si amplius uenter non excernit, sufficit alica ad modum ptisanæ præparata, hoc est, aceti habens pauxillum, similiter gallinacei testiculi, saxatiles ex albo iure pisces, & fructuum aliquis ex his qui adstringunt. Lege de his cibis Paul. AEg. lib. 3. cap. 40. ibi, Si biliosa sit deiectio, &c.

Lege etiā Auic. 13. tra. 5. cap. 7. ibi, Et sit cib⁹, &c. Vide etiā Gal. in lib. de san. tuen-

da,&c. De cura malæ cõplexionis plura habes etiam ex ipſo Auic.in loc.cit.ibi, Quòd ſi cauſa fuerit ex frigore,cũ calefactiuis curẽtur ebibitis: & ſi illic fuerit materia, euacuetur, & adminiſtretur uomitus in omni ſeptimana: & ſi fuerit malitia cõplexionis calidæ cũ materia, oportet ut educatur humor cũ facilitate, &c. lege fuſius, & omnem curam intelliges. Lege etiam Arcul. 9. almans, & ipſum Aet lib.9. cap.51. Item Auic.16. tra. 2.cap.2. de fluxu ſtomachi lubricatiuo, &c.

Obſeruationes in cura.

Marc. Cat.cap.de lien. Medicinæ ſoluentes ſint quæ à lõginquo non attrahant. Auic. 16.tra.2. cap.2, In quibus non ſunt ulcera, fac ut permiſceas ſtyptica fortis ſtypticitatis, cum medicinis calefactiuis in potu & in emplaſtris, & utantur medicinis naturam iuuantibus & confortantibus ſpiritum, ut theriaca magna, &c.

Conferentia leuitati inteſtinorum.

Conferũt lienteriæ, fotus ex balauſtijs, radix bedegar, caſtanea, cupreſſus, aqua uel

uinum extinctionis ferri, fæx uini cum aqua myrthi: cataplasmetur fraxinus, charabe, licium, lini semen, margaritæ, oßifraga, anisum, polygonum, hypocystis, zingiber. Comp. athanasia Nic. *diacitoniten* Nic. *mitridatum* Nic. *cum decocto balaustiarum, miua, michleta, pilulæ stypticæ* Nic. *electuarium inuentionis nostræ,* Mes. *electuarium de myrtho,* Mes. *sufuf de myrtho* Mes. *confectio de seminibus* Mes. *pedes constringere, manus in feruentem aquam mittere.*

De prognosticis leuitatis intestinorum.

Hippoc. *aphor.* 4 *aphor.* 12, *Quorum alui intestinorum leuitate laborant, hyberno tempore suprà purgari malum, &c.*

Et *aphor.* 6. *aphor.* 1, *In longis leuitatibus intestinorum si ructus acidus fiat, qui prius non erat, signum bonum.*

Auic. 16. *tra.* 1 *cap. de causis fluxus, Lienteria quæ fit propter complexionem frigidam & humidam est ducens sua longitudine ad hydropē, & est in summo difficilis curationis, quum confirmatur.* 2. *Facta à uirtu-*

te medicinarum ſoluentium interdum perducit ad dyſenteriam & ulcera inteſtinorum. 3. Inquit Hippoc. quòd omnis fluxus uentris poſt ægritudinem ſubitò eſt malus, ſignificans mortẽ propinquam. 4. Et ſingultus cùm accidit habentibus fluxum uẽtris, eſt ſignificatio mala, ſignificãs ſiccitatẽ facientẽ arefactionẽ. 5. Et Hippoc. dixit, quòd habentibus lubricitatem inteſtinorum uomitus eſt malus, & iudicium occultam habet cauſam, &c. Herculus cap. de lien. Succedẽs fluxibus antiquis, & ad chronicas ægritudines mortalis. Et perſeuerans ex debilitate contentiuæ perducit ad hydropem ſiccam, & tandem ad mortem, &c.

Authores diſſentientes circa leuitatem inteſtinorum.

1 Adſerere cum Eraſiſtrato, muſcoſa & ſanguinolenta cum crudis excrementis excerni.

2 Adſerere, non poſſe inueniri lienteriæ ſpeciem, in qua ſemper adſint acidi ructus.

Confutatio diſſentientium circa leuitatem inteſtinorum.

Ad *primum*: Gal. *aphor. 6. commẽt. 1, Hæc Eraſiſtratus inquit, neſcio qua ductus opinione, adijciens crudis excrementis muſcoſa ac ſanguinolenta: hoc enim nullus appoſuit, neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorũ, neque eorum qui poſterius fuerũt, &c.*

Ad *ſecundum*: Gal. *eodem cõment. Quæcũque à pituita uentriculũ refrigerãte fiũt leuitates inteſtinorũ, ſemper cũ ipſis ſunt acidi ructus, ut caſus quidã, & ſic ſpecies liẽteriæ inuenitur, in qua adſunt iſti ructus acidi.*

De dyſenteria.

Quæ à Græcis δυσεντερία *dicitur, Latini difficultatẽ inteſtinorũ, ſeu tormina uocãt. Eſt autẽ dyſenteria fluxꝰ uẽtris ſanguinolẽtꝰ cum excoriatione & ulcere inteſtinorũ, &c.*

Loci cõſentientes de dyſenteria.

Gal. *lib. fin. med.* Dyſenteria *eſt inteſtinorum ulceratio cum phlegmone & cruentorum fæcique ſimiliũ ſtrigmentorum ſecretione, non ſine alui inteſtinorũmque morſu ac*

cruciatu. Lege etiam Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. ibi, Sane in presentia nomẽ dysenteriæ, &c. Paul. lib. 3. cap. 42, δυσεντερία ἕλκωσίς ἐστι τῶν ἐντέρων. Lege etiam Aet. ser. 9. cap. 43.

De causis dysenteriæ.

Hic affectus uel per se, uel per consensum fieri potest. Per se uel ab externa uel ab interna causa orietur. Ab externa, sicut à frigiditate, ardore, uenenatorum pharmacorum potu, & ab acribus cibis, &c. Ab interna, sicut ab humoribus acribus paulatim erodentibus, sicut à bile, pituita salsa, ab atra bile, exusta, uel ab aliquo abscessu abrupto. Per cõsensum fit totius, ut in fine febrium, uel partis, sicut à crassioribus intestinis, à meseraicis, à gracilioribus, hepate, &c.

Loci consentientes de causis dysenteriæ.

Auic. 16. tra. 1. cap. 2, Et excoriatio est dolor abrasionis ex superficie intestinorũ, quæ aut est à materia cholerica, uel sanguinea acuta, aut uirulenta, aut saniosa, &c. lege

fusius hunc locum. Gal. aphor. 6. comment. 3, Difficultates intestinorũ fiunt ex humoribus acribus intestinorũ, summa primũ infestantibus, deinde progressu temporis se profundentibus, ita ut ulcera putrilagini obnoxia, uentriculo etiam cõpatiẽte efficiãtur, &c. Vide etiam Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. Itẽ 1. de loc. aff. cap. 2. Vbi demonstrat quòd affectus à quapiã causa ortus, non semper remota causa remoueatur, sed permanentẽ habeat dispositionem, afferens de dysenteria exemplum. Hippoc. aphor. 4 aphor. 11, Quibus tormina & circa umbilicũ dolores, &c. Galenus tormina fieri inquit uel propter morsum uehementem, uel spiritum flatuosum qui non habet exitum. B. Nota tamen, quòd tormina siue στρόφοὶ non semper pro dysenteria accipiuntur, sed pro intestinorum torminibus, qui à mordacitate humorum, uel à spiritu flatuoso fieri solent, ut testatur Gal. aph. 5 com 41.

De signis dysenteriæ.

Signa dysenteriæ sunt dolor, uentris punctio, & frequens assellatio, in qua frusta intestinorum cernuntur. Signa ulceris sunt sa-

nies exiens, excoriatio, & fœtidus odor. Locus ulceris pluribus modis cognoſcitur, primùm ex dolore ſupra uel infra umbilicum existente: nam in ſuperioribus dolor magis uehemens eſt, quàm in inferioribus: præterea uomitus, nauſea, & ſingultus interdum uentriculo ex conſenſu patiēte fiunt. Cognoſcitur etiam ex corticibus inteſtinorum exeuntibus: nā tenues & parui ex gracilibus, craſſi uerò & lati ex craſsis inteſtinis deſcendūt. Cognoſcitur etiam ex tēpore: nam quum inter dolorem & aſſellationem prolixum eſt tempus, tunc ex gracilibus: ſi breue, ex craſsis. Cognoſcitur etiam ex qualitate eius quod egreditur: nam à ſuperioribus proueniens eſt magis fœtidum, & ſæpenumero loturæ carnis ſimile. At quod ab inferioribus inteſtinis prouenit, ex dolore infra umbilicum, & ex ſanguine, & ſanie ante fæces exeunte cognoſcitur. Vlcus plurimæ ſordis eſſe deprehenditur à longa ægritudine, & à quantitate eius quod egeritur, & ex dolore non ſenſato. Vlcus ſordidū à corroſiuo ſecernitur ex uirulentia, aquoſitate albida, odore graui: ac

corrosiuũ est uehemẽtis doloris fœtorisq;,colore ad nigredinẽ uergẽte. Signa ulceris profundi sunt sanguis plurimus exiẽs post abrasionẽ intestinorũ,itẽ ægritudo uehemẽs, &c.

Loci consentientes de signis dysenteriæ.

Gal.6. de loc.aff. cap.1, Dysenteria non statim fieri solet,sed protinus ab ipsius initio bilis mordax secernitur,quũ deinde interaneorũ abrasiones sequuntur,postea paululum cruoris simul excerni uidetur, quãdo affectus ipse in dysenteria esse censetur. Considerandũ insuper num per se solæ abrasiones exeant,aut simul cum quopiã pingui excernãtur,quia tunc indicium est in crassis intestinis ulcus cõsistere,&c.lege hunc locum fusius, & omnia signa intelliges. Lege etiam Gal.primo de loc.aff.cap.1.ubi pro exemplo inquit, Quum intestini tunicam per dysenteriam deiectã cõspexeris, &c. Vide etiã Gal. 5.de loc.aff.cap.ult.Item lege Auic.16. cap. 3.ibi, Communia signa sunt dolor, punctura & alchurati, & quòd ulcera cognoscuntur per excoriationem, odorem fœtidum &

per alchurati, id est abrasiones intestinorū, &c. Lege fusius hunc locū, & inuenies quæcunque à me sub breuitate recitata sunt. lege etiam Arcul. & Aet. ser. 9. cap. 43. ibi, Si circa intestina crassa ulceratio contingat, &c.

De cura dysenteriæ.

Requiruntur in cura dysenteriæ quatuor intentiones: prima circa regimen, unde si ulceratio intestinorū à causa calida pendeat, cibaria & aër ad frigidum alteranda erunt: unde comedūtur oua sorbilia, hepar gallinarum, sorbitiones frumentaceæ, & permittentibus febribus etiam lac, oriza, dulciarij panes, amylum, & quæcūque humores obducūt & spissant, & quæ corpora laxata & rarefacta adstringunt & siccant, ut pultes ex alica, ex oriza, milio, &c. conceditur interdum ob stomachi imbecillitatem uinum, cæterùm aqua pluuialis frigida aliàs conuenit. Secunda intentio uersatur circa causam excoriationis, quæ si fuerit à biliosa materia, primùm humores, deinde abrasiones, demum sanguinem educēte, statim non expectata digestione, euacuāda erit, cū myrobalanis citri-

nis & rheubarbaro nō usto ut aliqui, & facta aliquali euacuatione, tunc materiā præparamus cum syr. ros. de citonijs, de endiuia, myrthino cū aquis endiuiæ, plantaginis, acetosæ rosaceæ, &c. & facta digestione iterum euacuamus cū rheub. Et pro roborando hepate epithema paramus cum sandalis, rosis, aqua endiuiæ, rosarum, spodio, &c. Deinde styptica exhibēda sunt. Si uerò causa fuerit sanguis ultra iā prædicta, uena secetur. Tertia intentio est circa excoriationem: quæ si fuerit sine ulcere, tunc lauare & conglutinare opus est. Lauamus cū aqua hordei, uitellis ouorū, & zacharo rubeo per clysterem infusis. Cōglutinamus quotiēscūque in profundo non est immersa excoriatio, sed tātùm superiores partes attingit: & hoc fit cū albumine ouorū, gūmi Arabico, adipe renū caprarū, oleo rosaceo, cum bolo armenio, dragacanto, brodio pingui, uel cum aqua hordei, si lauare simul ac conglutinare quærimus, omnia per clysterem infusa. Si uerò excoriatio cum ulcere iuncta sit, tūc duplex erit intentio, quarū prima erit abstergere ac mū-

dificare, secunda consolidare. Mundificamus cum decocto furfurum fruměti, uel aqua mellis, iure cicerum rub. aqua lactis, urina, lixiuio dulci, uino rub. rhodomelle, uel decocto piscium salitorum & oliuarum, demum cum decocto, troc. de arsenico, &c. Consolidamus postea cum rebus stypticis, quale est decoctū lentiū, rosarū, balaustiarū, cor. granatorum, sumach, coriandrorū: & addimus boli armenij, sanguinis draconis, terræ sigillatæ, thuris an. ℥.I ouorum binos uitellos, ut clystere magis intestinis adhæreat. Quarta intentio est fluxus cohibitio, ne ex superfluo fluxu uirtus prosternatur. Idcirco intrinsecus conueniunt syru. ros. de citonijs, de granatis, troc. de spodio cū semine acetosæ, zucharū ros. triasandali, myua citoniorū cum corallis, spodio, sandalis, &c. quæ nisi profuerint, ad narcotica procedendum, ut cum athanasia, philonio Romano, uel cū suppositorio ex licitio, quod filo complicandum est, ut cùm lubeat, poßit extrahi. Extrinsecus autem prosunt linimenta ex oleo myrtheo, masticino, uel de citonijs, cum aliquo puluere styptico, uel emplastro

de diaphinicone Mes. Proderit *etiam suffumigium siue lauacrum ex uino rub. in quo styptica aliqua incocta sint, lauando manus & pedes, uel fumum in ferro recipiendum, ferro continuè in dicto uino excandescente, &c.*

Loci consentientes de cura dysenteriæ.

Paul. *lib. 3. cap. 42,* Alimentum *erit per initia, oua ex lacte, sorbitiones frumentaceæ per se & cum lacte, lac mediocriter coctum, holera non sunt necessaria, gustare tamen possunt endiuiam coctam, intybum & arnoglossum, &c. poma adstringẽtia, dũmodo carnes reijciantur, cruda esui danda, & aqua potioni frigida, sitque cœlestis, & læso stomacho uinum propinandũ, &c.* B. *lege* Auicen. 16. *tra.* 1. *cap.* 4. *ibi,* Ex *cibarijs eligat frigida & faciẽtia conglutinationem, &c. & 16. tra. 2. cap. 7. ibi,* Et *cùm uolueris cibare, &c.* Lege *etiam fusius* Aet. *ser.* 9. *cap.* 43. *& intelliges sigillatim quæcũque ad*

nictum pertinent, &c. De secunda intentione loquitur Auicen. 16. Tract. 2. cap. 7. ibi, Oportet te considerare quæ sit dispositio causæ facientis excoriationem & ulcera intestinorum, & an fiat uel facta sit à ruptura, à repletione, ab apostemate: & si fiat, præpara in abscindendo eam & constringendo ipsam: & si fuerit necessaria euacuatio propter malitiā humoris fluentis, fac eam cum timore & cautela, &c. Galen. 12 meth. cap. 2, At sanguinis missio, quæ scilicet uires non deiicit, symptoma spectantis medici opus non est, sed eius qui totum affectum adimere studet. B. Intellige, si in toto fuerit repletio, aut si in causa fuerit iecur sanguinem multiplicans, uel sanguis hæmorrhoidarum uel menstruorum retentus, &c. Auic. loc. cit. Et rheubarbaro inest proprietas mirabilis in ulceribus intestinorū, & fluxu excoriatiuo, & propriè quando datur in potu cum aqua arnoglossæ & pauco uino, &c. Lege Auic. loc. cit. cap. 3. de cura ulcerosi, ibi, Et multotiens sanat, &c. & habebis multa pro secunda intentione. Gal. 6 de loc. aff. cap. 1, Si in

superioribus intestinis fuerit ulcus, ab epotis medicamentis petendum est præsidium: si uerò in humilioribus, clysterem submittere magis conuenit. B. Hoc *idem sentit* Auic. *loc. cit. ibi,* Oportet *ut cures id quod est in superioribus intestinis, &c.* De *tertia intentione loquitur fusius* Auic. 16. *Tra. 2. cap. 7. ibi,* Et *non cures in corrosione, nisi de medicinis conferentibus corrosioni, ut sunt mundificatiua, abstersiua cum exiccatione & stypticitate: & quum sciueris quòd ulcera sunt sordida, mundifica cum eis quæ sunt aqua mellis, & fortior aqua salis, aqua oliuarum salita: & si necesse fuerit, administra tro. de* Arse*nico, &c.* Lege Gal. 5. *meth. cap.* 1. *ubi methodum sanandi ulcera demonstrat, quam non inutile foret, si ad hunc locum transferres.* Vide *etiam* 12. *meth. cap.* 1. *ubi habet duplicem curandi uiam, quarum altera uacat symptomati, altera penitus morbo: lege locum fusius, lege etiam de hac re* Arcul. *&* Sauo.

De 4. *intentione loquitur* Auic. *eodem in loco, ibi,* Et *quãdo non cessat dolor, tunc sedeat infirmus in tinpa, in cuius aqua deco-*

cta sint styptica cum aliquanto anethi, fœnu græci & altheæ: & si adeò fortis fiat, ut appropinquet syncopis, non erit excusatio narcoticorum, &c. lege de his Marc. Cat. Gord. & Matthæum de Grado, &c.

Obseruationes circa victum.

Auic. 16. tra. 1. cap. 4, In cibis eorũ oportet ut non sit mordicatio, nec salsedo plurima, nec acetositas plurima nociua quæ uirtutem expulsiuam moueant: quantitas cibi sit pauca. Secundò, cibaria sint actu frigida non sumat in potu nisi infrigidatum: nam frigidum constringit, tepidum uerò resoluit. Tertiò, & rectius est, ut non comedant cibos plurium specierum. Quartò, & scias quid dormire est ex rebus magis iuuatiuis. Quintò, & si cum fluxu fuerit tußis, dimittat id in quo est acetositas uehemens & stypticitas, &c.

Obseruationes circa pharmaca & syrupos.

Marcus Cat. Non exhibeantur solutiua quæ noceant loco ulcerato, ut scamoniata. Auic. loc. cit. Cúmque administras medici-

nas, tũc incipe cum ſingularibus: ſi uerò non ualent, tunc tende ad compoſita. Et ſint reſtrictiuæ, aut exiccatiuæ, aut conſtipatiuæ, aut infrigidatiuæ, aut conglutinatiuæ, &c. Et non oportet ut ſit ſuperfluitas in aſſatione eorum, ne liqueſiat eorum uirtus. B. *Ex his intellige, quòd noua non ſit opinio de non urendo rheubarbaro, ſicuti plures exiſtimarunt, ſed* Auicennæ, *&c.*

Obſeruationes circa narcotica.

Auic. *loc. cit.* In *narcoticis eſt timor, licet quãdoque accidat, ut ſint neceſſaria, & non oportet ut adminiſtrentur, quandiu ab eis excuſatio eſſe po eſt.* Et *quando neceſſaria eſt adminiſtratio, non exhibeantur eis quorum infrigidatur corpus, & debilitatur uirtus, & id apparet in pulſu, &c.* Hoc *idẽ adſerit* Alex. *lib. 3. cap.* 10. *ubi de præpoſtero medicorum imperitorum iudicio facit mentionem* Auicen. Et *ex regimine clyſteriorum eſt, ut clyſter fiat paulatim per uices, & pinguia clyſteria ſedant dolorem ulceris corroſiui, ſed non ſanant.*

Obſeruationes circa curationem.

Auic. 14. cap. 15, Nullus creticus fluxus cohibendus eſt, niſi ſuperfluus fuerit, quia tunc à natura non regulatur, ſed à multitudine humorum, uel ab eorum acredine prouenit. Item nullus fluxus eſt conſtringedus, ni primùm materiam peccantem euacuaueris, uel ſaltem minoraueris. Item fluxus diuerſorum colorum nunquam cohibendus, quia multitudinem humorum ac diuerſitatem ſignificat, ſi uirtus tolerauerit. Item infirmus nõ adeat ſedem, quotiens moleſtatur, ſed retineat, &c.

Conferentia dyſenteriæ.

Simplicia frigida ad dyſenteriam conferentia ſunt, acatia, hypocyſtis, balauſtia, galla, gũmi Arab. lutum Armenum, ſpodiũ, granata, ſumach, berberis, acetoſa, portulacæ ſemen, coriandrũ, plãtago, roſa, myrthus, mora immatura, citonium, glans, aqua chalybeata, camphora, lithargyrium, panicum, milium, phlomos, nenuphar, cornu cerui uſtũ, pyra põtica, papauer, lapis hæmatites, ſanguis draconis, charabæ, agreſta, bleta nigra, corallus,

corigiola, dragacantum, lactuca, licium, lentes, mespila, hordeum, opium, partes animalium, semperuiua, &c. Composita frigida sunt rhob de ribes, de berberis, de citoniis, troc. de charabe, de terra sigillata, de spodio, emplastrum diaphiniconis Mes. electuarium de sorbis, michletæ, diacitonites, diarrhodon Nic. zacharum ros. triasandali, manuschristi, parlatum, &c. Simplicia calida sunt uinum nigrum, stypticum, chalybeatum, thus, ciminũ, anisum, cortex citri, colophonia, laudanum, caseus, coagula, nuclei dactylorum, oriza, acorus, althea, aqua piscium salsorum, butyrũ, bitumen Iudaicum, caro leporis, charta combusta in clysteri, cypressus, fœnugræcum, lignum aloes, mastix, rheubarbarum, adeps caprina, hircina, arietina. Composita sunt theriaca antiqua, & phylonium, athanasia magna Mes. & Nic. troc. de eupatorio, &c.

De prognosticis dysenteriæ.

Hip. aph. 4. aph. 24, Difficultas intestinorũ si ab atra bile inceperit, lethalis est. B. Quia nihil ab ulcerato cãcro differt, uel quia nullũ

pharmacum illi continuò adhærere potest. Pro expositione aphor. huius lege 22. aphor. ibi, Deiectiones nigræ, &c. usque ad 24. Et aphor. 4. aphor. 26, À difficultate intestinorum habito si ueluti carunculæ exeant, lethale est. B. Quia carnem in his concrescere uel cicatricem induci nō speramus. Nota tamen, quòd dysenteria habet triplicem differētiam. Prima, quum pinguia quædam corpora excernuntur. 2. quum ex superficie intestinorum interiore quædam ramēta exeunt. 3. quū intestinorū substātia abraditur, & hæc est incurabilis, &c. Hippoc. aph. 6. aph. 3, In lōgis difficultatibus intestinorum inedia ex fastidio malum, & cum febre peius. B. Intellige si accidat in processu morbi: nam dictum est aph. 7. aph. 6, In morbo diuturno fastidium cibi malum. Et aphor. 6. aphor. 43, Quicunque lienosi difficultate intestinorum capiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aut aqua intercute, aut leuitate intestinorum, moriuntur. Et aph. 2. aph. 14, In profluuijs alui mutationes excrementorū iuuāt, nisi ad mala mutatio fiat, &c. Et aph. 5.

aph.34, Mulieri uterũ gerenti si aluus plurimũ profluat, periculũ est ne abortiatur. Et aph.6.aph.48, Lienosis difficultas intestinorũ aut dysenteria superueniens, bonum. Et aph 7.aph.5, A furore difficultas intestinorũ bonũ. B. Ratione trãsmutationis, quũ à capite ad inferiora humores noxij trãsferantur. Et aph.7.aph.24, A deiectione sincera difficultas intestinorũ malũ. lege etiã aph 30. lib. 7. ibi, Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, &c. Aet. ser.9. cap.43, Dysenteria in colo aut recto cõsistens, facilè curatur: quæ uerò in tenuib⁹ intestinis, maximè in ieiuno, difficilè. Secũdò, quæ post abscessuũ eruptiones fiunt, graues sunt: & quæ cũ inflãmatione oboriuntur, & quæ cum febre & appetitus perditione, pessimæ, quæ pori aspectum habent, súntque nigra, plurima graueolentia: & quæ unà cum excrementis pelliculas cum sordibus mixtas emittunt. Tertiò magis in his deficiunt mulieres quàm uiri, magis senes & pueri quàm iuuenes, &c. Auic.16. tract.1. ca. 2, Primùm magna effusio sanguinis puri post dysenteriam ualde mala, quia ad intima

adeò penetrarunt ulcera, ut uenæ ſcindantur. Secundum, ulcera inteſtinorum perducunt ad hydropem. Tertium, conuulſio, uomitus, ſingultus & conturbatio rationis poſt dyſenteriam, mortem ſignificant. Quartum, in lib. Hippoc. Qui habet dyſenteriam, & apparet poſt eius aurem ſiniſtram ueluti res nigra ſimilis orobo cum uehementi ſiti, moritur in decima, & non tardatur, nec euadit, &c.

Authores diſſentientes circa dyſenteriam.

1 Adſerere, omnem uehementem fluxum in principio morbi factum, eſſe compeſcendum.

2 Adſerere, dyſenteriam à ſanguine deterioris eſſe curæ, quàm à bile.

3 Adſerere, dyſenteriam ab atra bile ſemper eſſe lethalem.

Confutatio diſſentientium circa dyſenteriam.

Ad primum, Damaſcenus in aphor. Si quis per multum tempus neque uomitum, neque ſolutionem uentris habuit, & ei ſubitò eueniet, uidendum ne reſtringere feſtines, quia huic corpus prauis expurgatur humoribus, unde

Auic.16.tertij dixit, fluxum fluxu curari: uerùm si imbecillitas uirium ex fluxu fieret, esset restringendus. uide Concil. differ. 200.

Ad secundum dicimus, quòd deterioris curæ est dysenteria ab atra bile: nam Gal. 4. aphor. commẽt. 24, Quæ ab atra bile fit, insanabilis est: deinde quæ à bile & à pituita salsa, deinde quæ à sanguine.

Obiectio.

Auic. ponit deteriorẽ esse, quæ est per adustionem choleræ amaræ, quàm nigræ: itidem Haly. Abb. in sua praxi, Quomodo igitur deteriorem dicis, quæ ab atra bile fit?

Responsio.

Dico quòd ratione subitæ impreßionis deterior est quæ à bile adusta fit, sed ratione eradicationis deterior est quæ fit ab atra bile. De hac re lege Concil. differentia 101.

Ad tertium respondet Gal. aph. 6. comm. 43. quòd qui durum habent lienem, ijs superueniens dysenteria soluit dispositionẽ. Quare si atra bilis aliunde prouenerit, nec fixam ac permanentẽ causam in intestinis habuerit, salubris est & nõ lethalis: & hãc solutionẽ ha-

bes ab Auic.3.can. cap. de solutione uentris omniũ modorũ, & sic nõ est semper lethalis.

De fluxibus hepaticis.

Omnis fluxus, qui uitio hepatis accidit, hepaticus solet appellari, & eius species sunt nouem, ut chylosa, pituitosa, biliosa, atrabilaris, sanguinea, lotiua, fœtida, uirulenta, & ultima, quando caro hepatis nigra & crassa expellitur. Chylosa est, quando pars chyli uel totus chylus egreditur, & hoc uitio hepatis & non uentriculi. Pituitosa duplex: altera à crassiori pituita, altera ab aquosa. Biliosa uerò etiam uaria & multiplex est iuxta bilis species, sicut flaua, uitellina, prasina, ærugi-nosa, &c. Atrabilaris similiter fluxus niger est, sicuti sanguis niger, aut nigri uini fæx, aut melancholiæ per adustionẽ bilis genitæ, aut melancholiæ naturalis, uel per adustionem præter naturam genitæ. Sanguinea, quã cruentam uocat Gal. interdum retinet proprium colorem, interdum niger est sanguis, interdum paucus aut multus, interdum continuus & interpolatus. Lotiua uerò est fluxus rei aquosæ, quæ tẽdit ad colorem rubeũ,

& est sicuti carnis recẽtis lotura. Fœtida est fluxus rei fœtentis, siue sit humor, siue sanies, siue hepatis substantia corrupta. Virulenta est fluxus rei subtilis, tendentis ad citrinitatem aut rubedinem ad modum uirulẽtiæ. Vltimus est fluxus, ex quo res nigra non facilè diuisibilis egreditur, & est substantia hepatis per putrefactionẽ uel adustionẽ separata.

Loci consentientes de fluxibus hepaticis.

Quòd tot sint species fluxuũ hepatis, quot nuper recitauimus, lege Arcul. & Sauonarolam, & maximè Auic. ubi agit de solutione uentris omnium modorum, & de expulsionibus rerum ex hepate & splene. Galen. 6. de loc. affect. cap. 1, Nonnulli antiquorum præter hanc, quæ ab ulceratione intestinorum fit, dysenteriam, aliam quoque cruentam ob excretorum speciem nominarunt, in qua syncerus interdum & plurimus sanguis, interdũ ueluti limus & fæces ipsius non paruæ quãtitatis excernitur, &c. Lege etiam Gal 2. de loc. aff. cap. 5.

De causis fluxuum hepaticorũ.

Causæ chylosi fluxus sunt quinque. Prima, quum chylus est pluris quantitatis, quàm pro nutriendo corpore deceat. 2. est paruitas hepatis copiam chyli continere non ualentis. 3. est abscessus in meseraicis, uel in cõcauo hepatis. 4. est obstructio attenuatoria aut carnosa, aut coarctatoria harum partium. 5. est imbecillitas attractricis siue retentricis facultatis, &c. Causa pituitosi fluxus est mala complexio frigida hepatis, destruens alteratricẽ siue digestiuam facultatẽ. Causa aquosi fluxus est corruptio alteratricis facultatis, et fortitudo expulsoriæ facultatis. Causa biliosi fluxus est copia bilis genita ab intẽperie hepatis calida, uel regimen calidum, qualis est usus ciborum acrium, amarorum & salsorũ, item ira, & motus in sole, febres ardentes, abscessus calidi, obstructiones cystis fellei, & quæcunque possunt sanguinem adurere & bilem gignere, &c.

Causæ fluxus melancholici sunt sex, mala intemperies hepatis calida adurens, aut frigida congelans. Secunda, ulcus in substantia

hepatis emittens pus nigrũ. Tertia, obstructio hepatis, qua patefacta exeunt denigratæ materiæ, iandiu retentæ. Quarta, fortitudo uirtutis tales fæces separantis ac expellentis. Quinta, imbecillitas facultatis retentoriæ & alteratricis fecalem fluxum inducentes, &c. Causa sanguinei fluxus uel est scissura uenæ, uel copiosa eius multitudo, aut obstructio uenæ chyli, aut abscessus, aut imbecillitas attractricis facultatis. Causa lotiui fluxus, uel est imbecillitas concoctricis facultatis, aut retentoriæ, quæ non adeousque chylum retinet, ut perfectè digeri poßit: aut est imbecillitas secernentis facultatis, non separans aquositatem à sanguine ob hepatis imbecillitatem. Causæ harum imbecillitatum sunt interdum mala intemperies aut abscessus aut obstructio. Causæ fœtidi fluxus sunt longa mora humoris retenti in loco præternaturali, uel ulcus, uel apostema, à quibus sanies malè olens secernitur, interdum ipsius hepatis putrefactio. Causæ fluxus uirulenti est facultas expulsoria humores creticè uel symptomaticè expellens, uel sanguinis ex

aliquo apoſtemate in hepate aut meſeraicis rupto reſudatio. Cauſæ fluxus ſubſtantiæ hepatis ſunt putredines, aduſtiones, ulcera corrodentia ſubſtantiam hepatis.

Loci conſentientes de cauſis fluxuum.

Vide in alios neotericos Arcul. de his fuſiſſimè differentem. Galen. in art. med. cap. 88. de ſignis hepatis patientis. Item de diff. eorũ quæ excernuntur multa habet, quæ ad hunc locum adduci poſſunt. Paul. lib. 3. cap. 42, Iecoraria dyſenteria fieri ſolet, quia iecur alimentum diſtributum non probè conficit, & retentrix eius facultas uel alteratrix imbecillis eſt. Galen. 1. de nat. hum. tex. 41, Fieri, inquit, frequentiſſimè à multa ſanguinis copia in uenis contenta, quæ à natura per uenas perinde execernitur, ac in mulieribus per uterum, & alijs per nares uel mariſcas: uide etiam Galen. 9. de compoſ. med. per loc. cap. 5. Item 2. de loc. affect. cap. 5. Vide inſuper Alex. li 3. de Iecoraria dyſenteria. Itẽ Gord. & alios neotericos.

De signis fluxuum hepaticorum.

Signa fluxus chylosi sunt nota illis qui chylum cognoscunt, & est albus subtilis, ut ptisana hordeacea. Signa quum sit à paruitate hepatis sunt, quia à generatione contractum est hepar, & quòd iuuatur à paucitate cibi. Signa quòd fiant ab apostemate siue ab obstructione, sunt satis nota per ea, quæ dicta sunt de imbecillitate hepatis. Signa fluxus bibiliosi cognoscuntur per colorem & substantiam eius quod egreditur. Signa fluxus pituitosi aquosi, cognoscuntur ex præcedenti regimine, ut ex comestione fructuum, ex potu aquæ superfluo. Signa malæ complexionis hepatis & apostematis, & obstructionis patent ex supradictis. Signa fluxus humoris melancholici cognoscuntur ex colore nigro tendente in rubeum, & interdum est ueluti fæx uini, uel sanguinis nigri congelati. Si est à caliditate, humor magis lucet, magisque fœtet, & præcedit liquefactio humorum, & fluxus uentris uirulentus & febres, &c. Quando fit à frigiditate, adsunt signa in cõtrarium, &c. Si proueniat ab apostemate ru-

pto, primò præcesserint signa apostematis, sicuti grauitas, dolor, & febris continua. Si ab obstructione, præcesserunt signa obstructionis. Signa sanguinei fluxus ex hepate, sunt hepatis nocumenta præcedentia. Si à ruptura uenæ, præcessit casus uel percussio hepatis, sanguinisque copia egreditur, quæ nec facilè, nec statim supprimi potest. Sanguis acutus cognoscitur ex ciborum acredine, & ex eo quod per loca dum transit, mordicat. Obstructio hepatis cognoscitur ex grauitate, tumore, &c. Signa lotiui fluxus cognoscuntur à chylo non probè digesto exeunte simili loturæ carnis. Cognoscitur ab imbecillitate retentricis uel digestiuæ, ex caliditate & frigiditate in hepate contenta: nam à frigiditate debilitatur digestiua siue alteratrix, à caliditate retentrix uirtus. Signa fluxus fœtidi sunt ipse fœtor rei egredientis. Signa uirulenti, sunt signa hepatis calidi sub cute subtili, & signa inflammationis hepatis liquefacientis. Signa substantiæ hepatis exeuntis sunt nota, quoties res exiens similis est hepati, quod nil aliud est quàm sanguinis coagulum, nec diuidi po-

test, nec in aqua ſolui ſicut fruſtum ſanguinis concreti, &c.

Loci conſentientes de ſignis.

Arcul. omnia hæc ſigna habet, & multò plura quàm dixerim, 9. almans. cap. proprio. Gal. 6. *de loc. affe. cap.* 1, *Diſcernitur hæc à uera dyſenteria, quia ab initio tenuis ſanies ſanguinis ab hepate reijcitur, deinde aucto malo craſſus humor fæcibus uini haud abſimilis.* Præterea *in iecinoris excrementis nihil abraſum expellitur, & interim per duos uel tres dies euacuatio ſupprimitur, ſed rurſus redeunte malo excremẽta prioribus multò peiora excernuntur, quod in inteſtinorum ulceribus haudquaquam apparet, &c.* Paul. *lib.* 3. *cap.* 42, *Si retentrix uel alteratrix imbecillis eſt, ſæpe eiuſmodi deſcendunt, ut recens in eis caro lota eſſe uideatur.* Lege Aet. *de hac re.* & Alex. Gord. & *alios neotericos.*

De cura fluxuum hepaticorum.

Fluxus chyloſus, ſi à nimia quantitate chyli proueniat, cibus detur in minori quantitate. Si fuerit nimium craſſus uel uiſcoſus, den

tur attenuantia & incidentia, sicuti ius cicerum & decoctiones apertiuæ cum radic. fœniculi, petroselini, &c. Si fiat ab hepatis paruitate, cibari debet frequentius cum cibis tenuibus, boni nutrimenti & paucarum superfluitatum, sed parum pro uice. Si fiat ab apostemate, tunc fiat diuersio & euacuatio cum sectione uenæ, deinde topica suis temporibus congruentia adhibeantur. Si uerò fiat ab obstructione uel ex debilitate attractoriæ facultatis, tunc tres opus sunt intentiones: prima digestio, quæ fit cum syrup. de duabus radicibus, bisantino, oxymelle simpl. syrupo de eupatorio, de cichorea cum rheub. cum aquis aperientibus, qualis est aqua absinthij, fœniculi, cuscutæ, cichorij: quibus etiam interdum adhibemus syrupum de endiuia, ros. &c. Secunda est euacuatio, quæ fieri poterit cum rheubarbaro, agarico, pilulis de rheubarbaro, de eupatorio. Tertia est malæ complexionis derelictæ in hepate ablatio, quæ perficitur cum cōfectionibus & electuarijs, qualia sunt, diacalamentum, diacinnamomum, theriaca, diacurcuma. Troc. de lacca, de rheubarbaro,

de eupatorio. Et in causa calida, diarrhodon, triansandali cum seminibus frigidis aperientibus, &c. Omnis præterea fluxus hepaticus siue à caliditate, siue à frigiditate productus, quatuor intentionibus curari debet. Primò regimine uitæ, secundò remouendo causam ipsius fluxus, tertiò roborando omnes hepatis facultates, quartò corrigendo symptomata. Regimen in fluxu chyloso erit ex calidis uel frigidis, prout hepatis discrasia requiret: utplurimum tamen ad siccum cum stypticitate aliqua temperata uictus tendat. In fluxu bilioso regimen sit frigidum & humidum cum temperata stypticitate. In fluxu melancholico interdum ad frigidum, interdum ad calidum, interdum ad tenuitatem, interdum ad craßitiem, iuxta longitudinem & breuitatem morbi uictus ordinetur, cum uirtutis robore. In fluxu lotiuo sit ex his uictus qui nutrimentum bonum paucarum superfluitatum inferat, facilisque digestionis, spargatúrque uices. Causa fluxus remouetur in pituitoso fluxu, euacuando primũ humorem pituitosum cum decocto iridis &

myrobalanorum chebulorũ, & educendo per urinam cum dialacca & uino albo, &c. In fluxu cholerico euacuetur per cholagoga cũ decocto prunorum, tamarindorum, myrobala norum cit. rheubarb. &c. In fluxu melancho lico cum myrobalanis Indis, epithimo, sena, in sero decoctis cũ cõfectione hamech. Et si mul titudo sanguinis adfuerit, fiat sectio uenæ, & aperiantur hæmorrhoides & menstrua pro-uocentur: in fluxu lotiuo educatur aquosi-tas multiplicata per secessum, per urinã, per sudorẽ. In fluxu fœtido procedatur, primùm cũ mundificantibus & solutiuis, prout humor corruptus exegerit, utputa cum decocto hor-dei aut hydromelle, oxymelle, &c. Similiter in uirulento mundificetur uirus cum decocto pru norum, tamarindorum, myrobalanorum cit. &c. Roborantur facultates hepatis, & dis-crasia frigida aufertur cum calidis tempera-tis, quales sunt passulæ, phistici, auellanæ, cin namomum, hepar lupi, caro limatiarum, cro-cum, &c. In causa calida cum endiuia, cicho rio, semine sandalis, uino granatorum, aqua plantaginis, portulacæ, cum camphora, &c.

In melancholico cum syrupo de absinthio, de eupatorio, de epithimo, cum diagalanga, dia calamento, theriaca, mithrydato, &c. In lotiuo, cum electuario de passulis Auicen. & *quibuscunque in capite debilitatis hepatis dictis.* Corriguntur *accidentia, ut si adsit excoriatio, cum mundificantibus ac abstergentibus, utputa cum aqua hordei, adipe renum capræ, albumine oui, & uitello, oleo uiolaceo, &c.* Dolor *auferatur cum clysterijs modò abstergentibus, modò anodinis, modò stupefacientibus, prout opportunum uidebitur, &c.*

Loci consentientes de cura fluxuum hepaticorum.

Auicen. *16. tra. 2. cap. 1,* Iam *sciuisti causas fluxus hepatici, & sciuisti curã cuiuscunque causæ: oportet igitur ut redeas ad id, & cures malitiam complexionis eius, & apostemata, & debilitatem, & oppilationem, & repletionem eius, scilicet unumquodque cum eo quod dicitur in capitulo suo: & cùm hæc feceris, iam curasti.* Lege Arcul. Gord. Mar*cum* Cat. Aet. & Paul. AEgin. & *intelliges omnia.*

Obſeruationes in euacuatione.

Marcus Catin. Oportet cauere ne euacuemus cum rebus nocẽtibus hepati, ideo utimur rheubarbaro in infuſione.

Obſeruationes in topicis agendis.

Auicen. 16. trac. 2. cap. de cur. fluxus hepatici, Et multotiẽs linit inſipiens hepar in hac aſſellatione cum inſpiſſantibus ſanguinem & extinguentibus hepar, per hoc quòd ſunt frigida: & in hoc eſt mors & præparatio ad putrefactionem, &c.

Conferentia fluxui hepatico.

Cõferunt fluxui hepatico bolum cypricum potũ, uel per clyſterẽ impoſitum emplaſtrum diaphiniconis, Mes. & quæcunque ſuprà recitauimus, &c.

De prognoſticis fluxuũ hepaticorũ.

De fluxu chyloſo loquitur Arcul. ſic: Fluxus chyloſus niſi pendeat ab apoſtemate, utplurimum curatur. Hippoc. aphor. 7. aph. 56, Quibus hepar aqua plenum in omentum

eruperit, ijs uenter aqua repletur & moriuntur. Arcul. *Fluxus cholericus perducit ad excoriationem & ulcera intestinorum, prout cholera erit magis uel minus acuta ac adusta, & curatur, nisi ab apostemate ortum habuerit.* De *fluxu melancholico lege aph. 4. apho.21. ibi,* Deiectiones *nigræ, qualis est sanguis niger, sponte uenientes, siue cum febre, siue sine febre, peßimæ, &c.* Et *aph. 4. aph. 22,* Morbis *quibuslibet incipientibus si atra bilis uel suprà uel infrà exierit, lethale.* Et *aph. 4. aph. 23,* Quibuscunque *ex morbis acutis aut diuturnis, uel ex uulneribus, siue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, siue uti sanguis niger desubter exierit, postridie moriuntur.* Et *aphoris. 4. aphor. 24,* Difficultas *intestinorum si ab atra bile inceperit, lethalis.* Et *aphorism. 4. aporism. 25,* Sanguis *quidem suprà, qualiscunque fuerit malus, infrà autem bonus est.* Arcul. *Fluxus sanguinis nigri fœtentis & sanguinis rubei est deterior quàm fluxus nigri: alij uerò fluxus si ab humoribus ortũ habeant, utplurimum curantur,*

si ab apostemate uel ulcere, nunquam aut difficulter sanantur.

Authores dissentientes circa fluxum hepaticum.

1 *Adserere, in omni fluxu hepatico conuenire styptica.*

2 *Adserere, in fluxu hepatico tenuē uictum non esse exhibendum.*

3 *Adserere, fluxum hepaticum esse facilis curationis.*

Confutatio dissentientium circa fluxum hepaticum.

Impugnat primùm Auic. 16. *tertij, de cura eius, ubi inquit:* Illud *quod cadit de errore in hoc est, ut dentur illi qui habet fluxum hepaticum oppilatiuum, medicinæ constipatiuæ, addentes in oppilationem, ipsam confortantes ut stringant materiam, & id ad errorem maximum perducit.*

Ad *secundum respondet* Conciliator *differentia* 202. *dicens:* Sunt *quidam modernorum qui in hac passione præcipiunt non esse diætam tenuem exhibendam, cuius contrarium*

indicat Auic. dicens, In assumptione assellationis hepaticæ plurimum est, ut non appropinquet panis, quia hepar non recipit ipsum, imò rectius est, ut sit contentus aqua sanie bis in die, &c. Igitur iuxta Conciliatorem & Auic. tenuis uictus cõuenit, & nõ ecõtra, &c.

Ad tertiũ, Haly abbas. 7. practicæ, Dysenteriæ hepaticæ medela perdifficilis est, & perpauci liberantur ab ea. & subdit, Multi enim parum cognoscunt hepatis debilitatem & eius causam. Galen. 5. de loc. aff. quosdam cognouisse ait, quibus fluxus hepaticus acciderat ex debilitate hepatis, & periisse ex pauca curatione. Præterea authores succinctam huius morbi causam idcirco scribunt, quia parum fidunt de eius salute, & sic potius est incurabilis, quàm curabilis, &c.

De tinesmo, id est intestinali fluxu.

Tinesmus, est mala recti intestini dispositio, in qua egerendi prompta quædam cupiditas cum gemitu ac conatu ægri adest, paucis admodum sequentibus excremẽtis muscosis ac sanguineis. Hic duplex est, uerus &

mendoſus. Verus, quum cauſam ſui recto inteſtino affixam tenet. Mendoſus, quum cauſa non eſt fixa, ſed aliunde ueniens eum producit, ſicuti materia fluens per inteſtina ad anum, &c.

Loci conſentientes de tineſmo.

Gal.lib. fini.med. Tineſmus eſt diſpoſitio recti inteſtini ad partes inferiores pertinens, in qua impetus cupiditatéſque deſidendi plures, ſed paucæ excretiones ſequuntur, &c. Aet. ſer. 9.cap. 43, Tineſmus eſt egerendi promptitudo, quæ differri ac deuitari non poteſt, nihil tamen præterquam pauca cruẽtum aſpectum habentia propellens, &c. Lege de hac re Paul. lib.3. cap.41. Et Galen. 6. de loc.aff.cap.1.ibi, At ulcera quæ recto inteſtino oriuntur, &c. lege etiam Mar.Cat. & Arcul.Auic.16.tra.2.cap.16, Primùm oportet te ſcire indiſpoſitionem tineſmi, an ſit tineſmus uerus, an tineſmus mendoſus, &c.

De cauſis tineſmi.

In genere conſiderandum, num cauſa in lõganone exiſtat uel à ſupernis partibus deſcendat. Si cauſa erit fixa in recto inteſti-

no, tunc erit uel inflammatio, uel ulcus corrodens, uel fistula, uel occultæ hæmorrhoides, uel ragadiæ, uel abscessus durus. Si uerò à supernis partibus defluat, uel erit humor impactus pungens ac stimulans, ut pituitosus, salsus, biliosus, aut atrabilaris adustus: uel erunt cibi acuti, salsi, uiscosi, uel pharmacum acutum mordax, aut suppositoriũ acre, uel mala intẽperies frigida absque alio complexu, &c.

Loci consentientes de causis tinesmi.

Paul. *lib.3.ca.41, Causa tinesmi est inflãmatio in longanone facta cum molli ac laxo tumore, quod œdema uocãt, quæ stercoris insidẽtis suspicionẽ præbet, quod exitũ quærat.* Auic. *16.tra.1, Et causa Zair, id est, tinesmi, aut est apostema calidũ aut durũ, aut mollificatio lacerti, aut tensio ex qua lacertus impeditur ab operatione sua, aut superfluitas salsa, aut baurachia, aut chylus grossus, aut cholera ingrediens, aut frigus adueniens, aut lõgitudo sessionis super durũ, aut craßities fæcis, aut eius durities, aut hæmorrhoides, aut fi*

ſtula, aut ragadiæ, aut rugitus, aut corroſio, aut grauitas ſenſata, &c. lege Arcul. & alios, &c.

De ſignis tineſmi.

Signa quòd adſit tineſmus ſunt deſidendi cupiditas cum conatu ad excernendum, ubi primum pingue, deinde muſcoſum & cruentum egeritur. Signa inflammationis uel abſceſſus ſunt, grauitas, dolórque continuus, qui nec emiſsione ſtercoris remouetur, excrementáque difficulter excernuntur, mollientia & anodina ualde conferunt, alijs in contrarium lædentibus. Signa ulceris ſumuntur à præcedentibus rebus, ut ab humoribus ulcerantibus, ſicut in dyſenteria: aut à fluxu flauo, praſino, & nigro præcedente: aut ex abſceſſu ad uomicam deueniente, aut ex pharmaco exulcerante iam aſſumpto. Signa fiſtulæ & hæmorrhoidarum uel ragadiarum cognoſcentur ex his quæ ſuis in locis dicentur. Signa humorum ſunt, quia ſi à bile efficiatur tineſmus, cognoſcetur ex uictu præcedente, bilem multiplicante, & ex alijs bilem indicantibus, ſicut ex punctione in recto inteſtino, ex flauis

excrementis, & quòd à calidis læditur, &c. Si pituita, cognoscitur à pituitosis excrementis, à pruritu in intestino recto, & ab alijs pituitam indicantibus. Si ab intemperie frigida absque alio complexu, aderit desidendi uolūtas & conatus ad excernendum, sed nihil egreditur, à calidis deinceps iuuatur. Si à flatu incluso, tunc indicium erit, quòd emisso flatu statim tinesmus cessat, & retento augetur, &c.

Loci consentientes de signis tinesmi.

Aet. *serm.* 9. *cap.* 43, In *principio si grauis distensionis sensus circa imum uentrem fiat, & maximè circa partem dextram, coniectare oportet stercorum multitudinem in cæco intestino insitam esse, &c.* Galen. *nulla alia signa ponit præter quædam communia, quæ sunt desidendi cupiditas cum conatu ad excernendum, ubi primò pingue, deinde cruentum egeritur, &c.* Auicen. 16. *cap.* 3. *multa signa affert, ibi:* Tinesmi *autē diuisiones significant id quod egreditur, &c.* Vide *in hoc* Razen 8. *commem.* & Arcul. 9. Almans.

De curatione tinesmi.

Si causa tinesmi fuerit bilis uel pituita salsa, tunc clysterius lauatiuis indiget: sed primùm prohibeatur causa antecedens cum diuersionibus & euacuationibus, deinde causa coniuncta remoueatur cum clystere ex aqua hordacea Zuch. & uitellis ouorum in causa calida parato, aut in frigida, cũ rhodomelle, aqua cicerum, sero caprino, &c. Quòd si ab inflammatione uel ab alio abscessu fieret tinesmus, considerandum num per uiam defluxus fiat, & tũc fluxus causam euacuatione & diuersione, si opus fuerit, amputabimus. Euacuatio fiet per sectionem uenæ uel cum pharmaco leniente. Diuersio fiet cum urinam uel sudorem prouocantibus, cum cucurbitulis, frictionibus, &c. In causa coniũcta si fuerit calida, in principio repellendũ cum anodinis, ut cum oleo rosaceo, myrthino: & in causa frigida, cum oleo camomillino, anethino, sysamino. In augmento repellentibus calida resoluentia & emollientia addantur, quale est oleum liliorum alborum, adeps renum capræ, bdellium, butyrum. Quòd si ab

ulcere fiat tinesmus, tunc eductis primùm si quæ fuerint fæcibus, ulcus abstergatur cum hydromelle, uel rhodomelle: uel si putredo cogat, addatur aqua salsa, uel decoctio aluminis, quibus interdum addi potest unguenti AEgyptiaci uncia una: quo deinde repurgato, tunc his, quæ ad cicatricem perducunt, opus erit. Si uerò fiat à fæcibus siccis, curetur cum emollientibus sæpe reiteratis. Si à mala intemperie frigida, cum calefacientibus tam in uictu, quàm in medicamine exhibitis. Si ab intemperie calida, cum refrigerantibus anodinis. Si à flatu, per ea quæ flatum resoluunt. Quòd si dolor magis urgeat, nec per anodina cessare uelit, tunc urgente necessitate ad soporifera ueniendum, inter quæ laudatur suppositorium de licio, filo tamē appēsum, ut ad libitum possit remoueri, item athanasiæ Nicolai 3.i, &c.

Loci consentientes de cura tinesmi.

Aet. serm. 9. cap. 43, Si impacta fuerit stercorū multitudo in cæco intestino, tollēda erit cum emollientibus clysteribus, ut furfurū deco

cto, fœnugræci, melle, oleo, &c. lege eum fusius. Auic. 16. tra. 2. cap. 16, Si fuerit fæx sicca, cura cum clysteribus lenitiuis. Si fuerit caliditas, indigebis eis quæ sunt caßia, fistula & syrup. uiolaceus. Si fuerit causa frigus aduenienes, cum potionibus & clysteribus calidis, &c. Et si fuerit causa apostema calidum, stude in retinendo id quod currit ad apostema, & curetur in principio sui cum phlebotomia & cũ minoratione cibi, &c. lege eum fusius: lege etiam Arcul. 9. almans. & Marc. Catin. & reliquos practicãtes. Serapio, Cura tenasmonis uertitur ad causam & ad morbũ. Ad causam triplex intẽtio: Prima, prohibitio materiæ imbibitæ in intestino. Secunda, eius resolutio. Tertia, est sedatio acuitatis materiæ, & æquatio malæ complexionis eius, &c. Razes lib. diuis. cap. 72, In fine, inquit, iuuantur habentes tenasmonẽ suppositione collyrij plusquam reliquis curationibus, &c.

Obseruationes in curatione.

Arcul. 9. almãs, Clysteria communiter debent esse paucæ quãtitatis, ut decem uel duo-

decim uncijs: nō enim oportet ut trāſeant ultra inteſtinum rectum, & cum hoc melius retinentur. Item collyria ſint uſque ad digitos ſeptem. Auic. 16. tra. 2. cap. 16, Et ſcias quòd frigus facit tenaſmon in pluribus horis. B. Quia materiam frigidam ſiue calidam impingi illic cogit. Arcul. Sint omnia cibaria humida, inſipida, paucæ dulcedinis, uitētur ſicca, amara, acria, ſalſa, acetoſa, & quæcūque fæcem exiccant & exaſperant. Vide Auic. ibi, Et quum eum cibas, &c.

Inducentia ac cōferentia tineſmo.

Inducunt tineſmū, colocynthis, euphorbiū, ſarcocolla, ſcamoniū. Cōferūt tineſmo adeps porci, capræ clyſterizatus, balauſtia, bdellium, braßica, cauda equina, colophoniæ ſuffumigium, fœnugræcum, ferruginis cum aceto ſuffumigium, gūmi Arab. ius galli ueteris, piſcium, charabe, lac aſini, litium, lini ſemen coctum cum oleo roſ. malua, meu, eneaſma, naſturtium, myrrha cū olibano & croco, oleum perſicorum, origanum, pini cortex, porrum, pſylium, ſauina, ſpica ſtoracis, ſuffumigium

phlomos, therebentina, ruta, confectio de ſtorace Meſ. electuarium nigrum Haly. 16. ant. Micleta Auic. 4. 5. Troc. de Almezereon, de balauſtijs Auic. 8. quinti, &c.

De prognoſticis tineſmi.

Razes 8. com. Tineſmus plurimum fit poſt dyſenteriã, & quod non fit poſt dyſenteriam eſt leuioris curæ: idem adſerit Auic. dicens: Facilius eſt id quod nõ ſuccedit dyſenteriæ. Hip. aph. 1, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐγγενόμενος ἐκτρῶσαι ποιέει. id eſt, Mulierẽ in utero habentẽ tineſmus innatus abortire facit, qui aphor. tantũ in tranſlatione Conſtantini inuenitur, nulla nec à Theodoro, nec à Leoniceno facta mentione. Auic. 16. tra. 1. cap. 2, Et ſingultus quum accidit habẽtibus fluxũ uentris, & propriè habentibus tineſmũ, eſt ſignificatio mala, ſignificans ſiccitatẽ facientẽ arefactionem, &c.

De doloribus in genere.

Altius nunc exordiar de doloribus in genere aliquid demõſtrans, deinde ad morbum colicum me conferam. Dolor eſt triſtis ſenſa-

tio à ſubita ac uiolenta mutatione facta, & tantummodo ad tactũ, & non ad alium ſenſum. Dolorum igitur differentiæ ſumuntur à loco, ut ſi dolor ſit in omnibus inteſtinis, uel in eorum parte. Si uerò ſit in omnibus, tunc erit uel cum motu, uel cum quiete. Si cum motu, erit tertiò: ſi cum quiete, uocabitur nomine generis, dolor. At ſi ſit in parte, uel erit remiſſus, & uocatur ab Auic. punctio, uel intenſus, & in craßis inteſtinis, & erit colica diſpoſitio. Si in gracilibus, erit ileus ſiue uoluolus. Rurſus dolorum ſpecies ſunt ſex, ſcilicet punctoria, grauis, ſtimulans, extenſiua, pulſatilis, & ulceroſa. Punctorius dolor circa membranas potißimùm cõſiſtit. Grauis circa hepar, lien, renes. Stimulãs circa partem oßibus uicinam, & in cute fieri poteſt. Extenſiuus pertinet ad partes, quibus nullæ ſunt arteriæ, ut membranæ, cutis, adenes, quibus nullæ inſunt arteriæ: nam inflammatæ extenſiuo tantùm dolore uexantur. Pulſatilis circa ipſas arterias uel in partibus ipſas continentibus, & in inflammationibus conſiſtit. Vlceroſus non ſolùm ad cutem, ſed ad imas quoque partes

uelut ad ossa extenditur.

Causæ horum sunt, quia punctorius, ulcerosus & stimulans fiunt à bilioso uel pituitoso humore salso, aut à corrupto sanguine, aut à uermibus suis aculeis pungentibus, aut à quopiam ulcere. Grauis uerò extensiuus ac pulsatorius à materia pituitosa, crassa, uel ab atra bile grauante & extendente, uel à flatu incluso, aut à copia alicuius materiæ extendentis, &c.

Loci consentientes de doloribus in genere.

De diff. doloris lege Gal. 12. meth. cap. 7, Item de elementis primo. Item in lib. de placitis Hippoc. & Platonis. Quod ad sensum pertineat, lege Gal. in lib. de cõstit. art. med. cap. 8. Item de inæquali intemperie cap. 3. Item 3. de sympt. diff. cap. 3. De diff. dolorum Auic. Arcul. & plerosque alios practicantes. De speciebus dolorum, lege Gal. 2. de loc. aff. cap. 3. 7. & 8. ubi loquitur de morbo colico.

De dolore colico.

Morbus intestini plenioris, quem Græci

colicon uocãt, nihil aliud est quàm dolor satis intensus in intestinis crassis, maximéque in colo uocato, cum quo ea quæ à natura ad inferiora expelluntur, difficulter exeunt, ut sunt humores, excrementa, uermes, flatus.

Loci consentientes de dolore colico.

Gal. lib. finit. med. Colica dispositio est cõstitutio plenioris intestini diuturna, in qua spatijs temporis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates spirandi, sudores, perfrictionésque adoriuntur. Auicen. 16. Tra. 3. cap. 6, Colica est passio integra, intestinalis, dolorosa, cum qua fit difficilis exitus eius quod egreditur per naturam, &c.

De causis doloris colici.

Causæ uel per se, uel per consensum fiunt. Per se binæ sunt, altera à mala intemperie cal. frig. sicca, non autem humida, quum per se dolorem non efficiat: altera à soluta continuitate. Intẽperies calida dupliciter colicam efficit, uel nimis calefaciendo, uel nimis resoluendo & feces exiccando. Frigida uel obstruendo, uel facultatem expulsoriam

imbecillem reddendo . Soluta continuitas fit ab incisione, exesione, fractione, tensione, & tunc uel ab humore acri, uel multo, uel flatu, uermibus & abscessu. Causæ per cōsensum fiunt uel à uentriculo humores uel flatus aggregante, uel ab hepate, uel liene, materias ad intestina expellente, uel à renibus lapidem patientibus, uel à uesica, aut utero abscessum patiēte, aut à toto, sicuti in febribus, quum ex uenis ad intestina humores extruduntur, &c.

Loci consentientes de causis doloris colici.

Gal. 12. meth. cap. 7, Porrò naturalis notitia nos docet, uitium id corporis ex quo sit doliturum aut continuitatis diuisionem esse, aut alterationem aliquam. Primum illud speculabimur, cuiusnā naturæ esse debeat, quod continuitatem soluit: necesse igitur est quòd sit uel ructio, uel contusio, uel erosio, &c. Et in art. med. cap. de sig. Thorac. Dolor quencunque obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationem ostendit, soluitur cōtinuitas incisione, exesio-

ne, fractione, tensione: alteratur substãtia à caliditate, frigiditate, &c. lege etiã Gal. 2. de loc. aff. cap. 5. Paul. lib. 3. cap. 47, Dolores grauißimi fiũt plures ob causas: uel enim à crasso & pituitoso humore intra uenas subsidente, uel à spiritu craßiori flatuosóque exitum non habente, aut ab intestini inflammatione, uel ab ulceribus ac mordacibus succis infestãtibus, &c. Lege de his Gal. 4. de loc. aff. cap. 7. ibi, Plures sunt dispositiones, quas per uehementes motus dolor comitatur, &c. Et Auic. 16. tra. 3. cap. 8. has causas etiã enumerat, & multi facit obstructionẽ, ex qua fieri colicã asserit. Vide illũ fusius. Vide etiã de causis spiritus flatuosi Gal. 12. meth. cap. ult. ubi à duplici causa fieri inquit, &c.

De signis doloris colici.

Indicia incipiẽtis colicæ sunt, quia primũ minimũ quid excernitur, cõsuetudóq; excernẽdi uariatur, appetitus minuitur: quum uerò ad incrementum tendit, dolores crescunt, aluus siccior euadit, ita ut flatus ne quidem egredi poßit. Vigiliæ sitisq; multiplicãtur, & si quid excernitur, simile bubulo stercori cer-

nitur: quũ uerò ad salutẽ tẽdit, excremẽta ac flatus exire incipiunt, dolor de loco ad locum mutatur, nec adeò frequens est, sed per enæmata remittitur. Si uerò ad mortem tendat, dolor est intẽsissimus, non minuitur, non remittitur, nil excernitur, uomitus ad uomitum succedit, sudor frigidus apparet, &c. Signa distinguẽtia colicam à nephrit sumuntur à quantitate, à loco, à motu, ab exeuntibus, à causis præcedẽtibus, à quantitate: quoniam nephriticus dolor paruũ occupat spacium, colicus quàm maximũ: nam totum uentrem & stomachũ obtinet. A` loco, quoniam nephriticus in renibus, colicus paulò altiori loco continetur. A` motu, quoniã colicus ad plures partes mouetur, nephriticus fixus ac immobilis permanet. Ab exeuntibus, quoniam in colico fæces retinentur, sed non in nephritico, uerùm arenosa materia in urinis apparet. A` causis præcedentibus, quia in colico deijcitur appetitus, nausea & uomitus fiunt grauiores: sed in nephritico non ita, sed præcessit urina arenosa uel crassa. Signa interstinguẽtia colicũ à dolore uteri sunt, quia ad

inferiora, uelut ad pubẽ & coxas dolor uteri, sed colicus ad superiora magis tẽdit: item in dolore uteri præcesserũt mẽsiũ suppreßiones, & si aluus leniatur, ac fæces educãtur, nõ cessat: at colicus habita sede placatur. Item in dolore uteri mulieres suffocari uidentur ex uaporibus eleuatis, quod colicæ non accidit, &c. Signa humorũ colicæ sumũtur ab ætate, regione, tempore, uictu præcedẽte & similibus. Signa pituitosæ colicæ habẽtur, si uictus pituitã generãs, si senilis uel puerilis ætas, si hyems, si regio frigida & humida præcesserunt, si satietas, cruditas, ocium, si adsit grauitas, si obtusus dolor, si lõgioris moræ absq; dubio colicã pituitosam esse cõycies. Caue tamẽ ne interdũ ex siti & inflãmatione & urina rubea decipiaris, tanquã colicã calidã putans, ut inquit Auic. quoniã illud cõmune est omnibus colicis. Signa flatuosæ colicæ sunt, quia præcesserunt causæ flatus, sicut potus aquæ frigidæ, holera, fructus, ructus, extensio, nulla adest grauitas sicut in pituitosa. Interdum etiam inflatio manu percipitur, nec egredientibus humoribus dolor mitescit, eò

quòd in tunicis crassus flatus retinetur. Signa colicæ ab inflammatione sunt, tumor, durities tēsiua, dolor cōtinuus extendens, grauis permanans ac pulsans, febris acuta, sitis, uigilia, & interdum urinæ retētio: similiter cum stercore ob abscessum uias comprimente.

Loci consentientes de signis doloris colici.

Gal. 2. de loc. aff. cap. 5, Protinus affecto colo inflatio quædā & extēsio, & flatus cōplures, & tormina, & excrementa flatibus plena uidebuntur, quæ stercori bubulo similentur: quinetiam cibi tum cupiditas, tū concoctio deterior euadit, &c. Lege Auicen. 16. tra. 3. cap. 7. ubi de signis colicæ absolutæ agit, & inuenies quæcunque à me sub breuitate enarrata sunt. Lege etiam Razen in 9. almans. cap. de doloribus uētris, & ibi etiam Arcul. Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. & 2. ponit signa interstinguentia colicum à nephritico, ibi, Primùm uomitus & nausea urgent, sed grauiores, & magis aßidui dolente colo, &c. Lege etiam Auic. 16. tra. 3. cap. 10. Paul.

lib.3. cap.43, Qui ex humore pituitoso laborant per totum abdomen, ac si pertunderetur colon, in alto excruciātur: adsunt tormina, ructus, nausea, uomitus potissimùm pituitæ, aluus retinetur: præcessit continuus ciborum frigidorum crassique succi usus, satietas, cruditas, ociū, &c. Lege Auic.16. *tra.* 3. *cap.*11. *ibi, Quandoque significat colicam phlegma. antecessio causarum phlegmatis ex satietate nauseatiua, & ex speciebus ciborum, & ætas, & regio, & hora, &c.* Lege Gal.12.*meth.cap.ult. nā multa indicia declarat, dum curam aggreditur.*

De cura doloris colici.

Omnis dolor in genere curā admittit dupliciter: primò remouendo eius causam, qua ablata dolor euanescit, sed quia in ablatione causæ plura requirūtur, ut sunt humorum præparatio, reuulsio, resolutio, & euacuatio, quæ morā ad lōgū tēpus trahūt, idcirco alia insurgit curādi intētio, quæ est doloris remotio cū anodinis ex caliditate ac humiditate temperata constantibus, ex quibus plerunque

mala intẽperies illius membri aufertur, quibus etiam non proficientibus tertia medendi intẽtio oritur, quæ dolorẽ cũ narcoticis mẽbra stupefaciẽdo remouet, alijs præsertim nõ iuuãtibus. Si igitur inducias dederit dolor, ab ablatione causæ incipiemus: si minus, sed intensissimè, ægrũ cruciet, cũ secunda intẽtione procedemus, scilicet cũ anodinis dolorem mitigantibus, quæ tum intrinsecus cum extrinsecus applicari possunt: in quorũ numero laudantur enæmata anodina & lenitiua, sicut ex decocto camomillæ, anethi, melliloti, semine lini, fœnugræci, maluæ, althea cum uncia caßiæ extractæ, & tantundem zuchari cum oleo de semine lini, butyro, &c. Conueniunt etiã iura pinguia cũ croco, aqua decoctionis camomillæ, &c. Extrinsecus cõueniũt inũctiones, cataplasmata, fotus, balnea, quæ parari possunt ex oleis camomillæ, anethi, &c. cataplasmata ex rebus anodinis, &c. quæ omnia nisi contulerint, ad narcotica transeundum, inter quæ debilior est egethea, quæ stupefacit & resoluit, parum ualidior athanasia, ualentius est philonium. À proprietate cu-

rant colicam, stercus lupi, ossa mespilorum, castoreum, lũbrici terrestres puluerizati. Cura colicæ pituitosæ quinque intentiones requirit: prima est uentris lenitio, secunda est humorum digestio, tertia est euacuatio, quarta residui resolutio ac membrorum roboratio, quæ intentiones non solùm in pituitosa, sed etiam in biliosa & melancholica conducũt. Vẽtris igitur lenitio perficitur per lenientia, qualia sunt clysteria cum caßia, zucharo, hiera simpl. &c. Digestio fieri potest cum syr. de duabus rad. bisantino, oximelle simpl. & rhodomelle, modò materia sit uiscosa ac crassa. Euacuatio perficitur cũ hiera simpl. cum diaphinicone, &c. Et nota quòd materia in uijs ductuum existens, absque alia præparatione euacuari debet, iuxta duo carmina à Iacobo Foroiuliensi posita, quæ sunt,

Synocha cum colica phrenesi squinantis & anthrax,
Materias crudas euacuare iubent.

Resolutio residui fit cum oleis rutæ, liliorum alborum, camomillæ, in quibus concocta

ſint cyminum, fœniculum, abrotanum, pulegium, aniſum, &c. uel fiat cũ electuarijs calidis, ut cũ diamuſco, electuario de baccis lauri, aromatico roſ. diagalãga, diacymino, &c. Cibaria ſint in colica lenientia ac roborãtia ob appetitus imbecillitatem, ſintque calidiora & ſicciora in frigidis doloribus, qualia ſunt porra & allia: ſed ab initio morbi ieiunare oportet: in ſequentibus diebus cibaria ſint boni ſucci, uitentur cruditas & ſatietas. In doloribus à materia acri, uictus ſit humidior & frigidior, uitentur acria tam in cibo quàm in potu, uitentur etiam in genere omnia holera, legumina, graueolentia, &c. Conueniunt aqua carnis, uitelli ouorum, medulla panis in uino caricæ & paſſulæ, &c. Cura fæcum ſiccarum perficitur cum lubricantibus ac mollientibus, ut cũ clyſteribus ex camomilla, anetho, althea, uiolis, fœnugræco, cum oleo amygd. dulcium, butyro, &c. uel cum iure galli, in quo coquantur tamarindi, ſebeſten, &c. Cura inflammationis in colica eſt, ut primùm ſanguis mittatur à uena cubiti: ſecundò conſiderandum, num inflamma-

tio ad ſuppurationem uel ad reſolutionem tendat. Si ad reſolutionem, in primis repercutientia in incremento, reſoluentia cum repercuſsiuis & mollientibus, in ſtatu, diſcutiẽtia cum mollientibus conueniunt. Si ad ſuppurationem, tunc ſuppuratio adiuuanda, deinde ad uomitum irritanda. Quæ rupta abſtergentibus primò, & lenientibus, deinde conglutinatione indiget.

Cura flatuoſæ colicæ conſiſtit tantùm in reſoluentibus flatum, qui ſi habeat materiã fouẽtem, frigidam, obſtruẽtem, primò abſtergentibus lenientibúſque clyſterijs, deinde incidentibus ac attenuantibus: & de obſtruentibus indiget; quibus peractis educatur materia fouens, deinde reſoluatur flatus.

Loci conſentientes de cura doloris colici.

De cura in genere lege Arcul. & Mar. Cat. De cura pituitoſæ colicæ lege Galen. 12. meth. cap. 8. ibi, Dolores igitur, quos humor craſſus excitauit, &c. Et de cura bilioſæ, ibi, Sin mordẽs humor ſit qui affligit, &c. Et de cura ex inflammatione facta, ibi in eodem

loco, Si sanguinis abundantia sit, quòd distendat, ueluti in phlegmone fieri solet, protinus ubi uires ægri ualentes fuerint, sanguis mittendus est, &c. Et de cura flatuosæ etiam mentionem facit, ibi, Pari ratione qui ex flatuoso spiritu, &c. Auic. 16. tra. 4. cap. 2. etiam curam habet ibi, Curatio uera est incisio causæ, &c. Lege Paul. & Aet. fusius de hac re. De cibarijs loquitur Auic. 16. tra. 4. cap. 28, & 27. ibi, Colici indigent cibo leniente & roborante ob imbecillitatem appetitus, &c. Lege etiam Paul. lib. 3. ca. 43. ibi, In doloribus frigidis uictus sit calidior & siccior, & per initia morbi à cibo abstinendum: deinde acria assumantur, ut porra & allia, in sequẽtibus sint boni succi, cõcoctu facilia, &c. lege Aet. ser. 9. cap. 30. particularem de uictu mentionem facientem. Lege etiã Razen in diuis ibi, Quũ sedatur dolor, &c.

Obseruationes in uictu.

Auic. 16. tra. 4. cap. 1, In regimine colicæ interdicatur repletio, & si qua sit, per uomitum expellatur, item sitis toleretur, aut si abstinere nequeat, bibat parum, &c.

Obſeruationes in curatione.

Marc. Cat. Oportet aduertere ne differatur cura colicæ, quia eſt dolor intentiſsimus, citò uirtutem proſternens, &c.

Obſeruationes de ſoluentibus pharmacis.

Auic. loc. cit. Cauendum ne in principio pharmacum ualde ſolutiuum exhibeatur: nã humores & ſchibalæ ſunt plures, & fortè penetrare non poſſunt, ſed incipiendũ à lenientibus ac lubricantibus, &c. 2. In tribus caſibus medicamenta ualde ſoluentia exhiberi debent. Primus, ſi materia antecedens in cõiunctam cauſam tranſeat, ut ſi à uenis ad inteſtina. Secundus, ſi humores adeò craßi exiſtant, qui nec clyſterys, uel leui pharmaco educi poßint. Tertius, ſi uſqueadeò uehemẽs ſit obſtructio, ut nullo pacto per prædicta aperiri poßit: item nullo modo hieræ addatur agaricus, nam facit eam retineri & profundari, &c.

Obſeruationes in clyſteribus.

Auic. loc. cit. Debemus eſſe contenti de clyſteribus, quoniam à longinquis partibus non

attrahunt, nec humores commouent, nec febrē excitant, sicut pharmaca solutiua: præterea clysteres absque nocumento reiterari possunt. 2. Si clysteres acuti non soluunt, supersedēdū donec concocta sit materia: quādoque enim hepati, cordi & capiti sua acredine nocent. 3. Non fiant clysteres, si quid crudi fuerit in uentriculo, ne ad inferiora trahatur: & hoc aduerte propter eos, qui in omni colica & in omnibus horis enæmata imponi iubent. Mar. Cat. Si in intestinis causetur excoriatio, non debemus fortia & acuta clysteria administrare: sed loco eorum lauatiua, & dolorem sedātia. 2. Quòd æger se taliter debet situare, ut clysteria declinent ad locum doloris. 3. Quòd reiterāda sunt pluries. 4. Quòd suppositoria debent esse longa ad mensuram septē digitorum, ut uirtus eorum poßit longius cōmunicari, &c.

Obseruationes de narcoticis.

Mar. Catin. Non debemus narcotica à principio approximare, sed quando alia non sufficiunt: quia ex his materia infrigidatur ac incrassatur, si fuerit frigida, si oppilatiua,

magis oppilabitur: si uẽtositas, magis incrassabitur. Hoc *idem sensit Gal.* 12. *meth. cap.* 8. *ibi, Cauendus est magnopere in affectibus qui à crassis & glutinosis humoribus fiunt, &c. Item dixit quod extrinsecus hæc adhibẽtur, & si intrinsecus præbeantur, sint bene rectificata, &c.*

Obseruationes de balneis & fomentis.

Auic. 16. *tra.* 4. *cap* 1, *Cauẽdum ne caput uapores balneorum & fomentationum suscipiat, & hoc cũ frigidis applicitis. Mar. Cat.* Non *debemus uti fortibus calefactiuis, neque fortibus resoluentibus, ubi stet repletio materierum: nam augent dolorem, & materias crassas subtiliant, & in uentositatem conuertunt, nec competit remedium de allio à Gal.* 7. *meth. cap.* 15. *descriptum, nisi sit minorata materia.*

Nocentia & conferentia dolori colico.

Inducunt colicam aqua aluminosa, capita animalium, caseus, usus citri, citonia põtica, cucurbita, faba, fungi, granatũ syluestre, lac

omne, melones, menta, hordeum, pyra, tubera, &c. Conferunt ad colicam *amygdalæ amara & dulces, apium, betonica, calamentum, chamæleonta, cartamus, catapoſia, caſsia, fiſtula, centaurea, colocynthis, enula, eſula, euphorbium, galãga, galerita, auis carduelis, gith, ius galli decrepiti, hyoſciamꝰ, laurus, limaciæ, matricaria, myrobalani, chebuli, naſturtiũ, ozimũ, cyclamẽ, polypodiũ, radix piperis, ruta, ſagapenum, ſiſamus, ſtercus canis, capræ, colũbi, lupi, porci, urtica, aqua mellis ferrea, diaphinicon, electuarium de baccis lauri, diapraſium* Nic. *diacitoniten laxatiuum, diaciminum, electuarium indum, eleſcoph, phylonium* Rom. *oleum de carthamo, laurinum, rutaceum, de piperibus, nardinum, liliorum, pilulæ iliacæ almans. fœtidæ maiores* Meſ. *ſagenea* Auic. *theodoricon magnum* Auic. *theriaca magna, troc. de uiolis, troc. de epithimo.*

De prognoſticis doloris colicis.

Hippoc. *prognoſt. 2. cap. 13,* Dolores *qui cum febre affligunt circa lumbos & inferas ſedes, ſi præcordia attigerint, inferas ſedes*

relinquētes, exitiales admodum sunt: sed considerãda sunt alia signa: nam si quod horũ prauum fuerit, desperandus est æger. B. Intellige de his quæ symptomaticè mouentur ab una parte ad aliam. Hippoc. aphor. 2. apho. 6, Quicunque dolentes parte aliqua corporis dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat. B. Id est, quicunque dolet, & doloris qualitatem non sentit, hic sensu ægrotat: nõ refert si sensum uel γνώμην, uel animã dixeris. Et apho. 6. aphor. 7, Dolores uentris sublimes, leuiores: qui uerò non sublimes, fortiores. B. Nota non secundum corporis longitudinem intelligi Hippoc. sed secundum profunditatem, id est, non secundum infimam & supremam corporis partem, sed secundum exteriorem & interiorem, &c. Et aphor. 6. apho. 40, Quibus dolor circa præcordia fit absque inflammatione, ijs febris superueniens morbum soluit. Et aphor. 7. aphor 26, In forti dolore uẽtris partium extremarum frigiditas, malum. B. Frigiditas fit uel ab inflammatione, uel ob caloris innati defectũ (deficit calor, uel quia extinguitur, uel quia à multitudine suffoca-

tur) uel ob dolorem uehementem medias corporis partes occupantem, ad quē natura cōtracta cum ſanguine partes extremas tanquam exangues relinquit. Et aphor. 7. apho. 22, À uentris dolore diuturno ſuppuratio. Et aphor. 4. aphor. 11, Quibus tormina & circa umbilicum labores & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſoluitur, in aquā intercutem ſiccam firmatur ſiue ἱδρύεται. Gal. 12. meth. cap. ult. Colica quæ à ſiccitate contingit, inſanabilis eſt: cuius rationem poſtea ipſe reddit: lege eum. Auic. 16. tra. 3. cap. 8. & 9, Si colica erit incolumis retentio, non erit uehemens, & dolor mutabitur, & patiens ex adminiſtratione clyſteriorum ob exitum flatus & excrementi quietem inueniet. Si uerò fuerit mortalis, aderunt fortitudo doloris, uomitus, ad uomitum, ſudor frigidus, extremitatum frigus, rationis turbatio, ſpaſmus & retentio excremētorum: & ſi ueſtigium nigrum, uel bothor apparuerint, poſtridie moriuntur, &c.

De ileo.

Ileos, quem Latini uoluulum uocāt, eſt te-

nuium inteſtinorum dolor uehementiſsimus, cum quo excrementorum per ſeceſſum difficilis fit exitus, &c.

Loci conſentientes de ileo.

Gal. *aph.6.com.44, Ileos eſt inteſtinorũ tenuium paſsio, in qua ob intercluſam inferiorem uiam nulla excrementa inferius excernuntur.* Aet. *ſer.9,* Voluulus *eſt inteſtinorum affectio lethalem dolorẽ inferens.* Gal. *6. de loc.aff.cap.1,* Hunc *ileon, id eſt, uoluulũ uocant, nonnulli etiam chordapſon, quum ſcilicet tumor aliquis eminet in tenuiũ inteſtinorum parte, ut uideatur inteſtinũ chordarũ ſimilitudine conuolutum.* B. *Chordapſon ab* Aet. *exponitur inteſtinorum emollitio, quæ fieri dicitur, quoties admota manu durities tactui ſuccumbit: ſed quoniam emollitio, ſi durities adſit, intelligere nequeo, Galeni expoſitio mihi magis placet.* Vocatur *etiam hic morbus à Celſo chordios.*

De cauſa ileos.

Cauſa *ileos eſt inteſtinorũ uel obſtructio, uel retẽtricis facultatis fortitudo & attractricis, uel potio frigida, uel ĩteſtinorũ deſcẽſus in*

ſcrotum. Obſtructio deinde fit uel ab inflãmatione, uel à tumore duro, uel ab alio quopiam abſceſſu, uel ab excrementis ſiccis, uel ab alia inteſtinorum compreſsione facta, aut à ueneni cuiuſpiam potione, &c.

Loci conſentientes de cauſis ileos.

Gal. apho. 6. comment. 44, Viſum eſt antiquioribus medicis, uel ab inflationibus, uel ab aridi ſtercoris obſtructione huiuſcemodi tenuium inteſtinorum affectus oriri. Itidem ait 6. de loc. aff. cap. 1, Vide etiã Gal. 6. de ſympt. cau. ca. 2 ibi, Fit etiam ab humoribus præter naturam adeò inteſtina obſtipantibus, &c. Paul. lib. 3 cap. 44. & Aet. ſer. 9. cap. 28, Fieri uoluulum dicunt inteſtinis unà cum ſtercore in ſcrotum deſcendentibus: item ex plagis quibuſdam, ex frigore uehementi, & ex aceruata frigidæ potione. Auic. 16. tr. 4. cap. 29, Et quandoque accidit propter potionem uenenorum facientium ileos. Interdum fit ex fortitudine uirtutis retentricis, nam gracilia inteſtina ob ſuam gracilitatem magis ad retinẽdũ ſunt parata, quàm craſſa.

Vide Gal. 6. de sympto. cau. cap. 2. ibi, Quẽadmodum stercus per lethales uoluulos, &c. Et Auic. loc. cit. uult quòd ileos ab hisdemet causis fiat, ac dictum est in colica. Haly Abbas lib. 9. cap. de col. enumerat primùm apostema calidum, obstructionem ex fimo sicco uel ex humore crasso, rupturam abdominis, priuationem ciborum, & potum lethiferi medicamenti, &c.

De signis ilei.

Signa ilei sunt dolor supra umbilicum, nihil ex fæcibus ad inferiora descẽdit: Vomitus interdum fæcum, humorum & uermium: ructus inanes, fœtor oris & totius corporis, sequuntur etiam mala symptomata, qualis est tremor cordis, uigiliæ, animi defectus, frigus extremarum partium, sudor frigidus, urinæ difficultas. Signa ueneni sunt imbecillitas uirium, mollificatio & tremor cordis, nec ab alia causa ista fiunt. Signa inflammationis sunt dolor, durities fæcis, tumor, febris, &c. Signa interstinguentia ileum à colica sunt. 1. dolor uehementior quàm in colica. 2. locus ilei supremam umbilici partem occupat, co-

licæ infimam. 3. ileus magis tendit ad uomitum quàm colica, quum ſit ſtomacho propinquior. 4. Ileus non iuuatur à clyſteribus & ſuppoſitorijs, ſicuti colica. 5. In ileo maiora ſunt & grauiora ſymptomata, quàm in colica, ſicuti ſyncopis, triſtitia, &c.

Loci conſentientes de ſignis ilei.

Galen. aph. 7. cõ. 10, *Primùm nihil in ileis ad inferiora deſcendit, & hoc eſt proprium & inſeparabile indicium: uomitus non ſemper adeſt, niſi quando exitiales ſunt, ſi uehementius diſtorqueãtur, aſcendit eis ſtercus & ſingultiunt, quidam deſipiunt & conuelluntur compatiente neruorum principio paßioni uentriculi.* Et 6. de loc. aff. ca. 1, *Dolores uehemẽtißimi in ſublimioribus inteſtinorũ partibus eueniunt grauiter uomitionibus cruciantes, &c.* Aet. ſer. 9. c. 28, *In principio adeſt dolor circunuolutus, uẽtriculi humiditas multa, exolutio, ructus inanes & nihil alleuiantes, murmura inteſtinorum, ſtercoris & flatus perfecta cohibitio: in uigore morbi, omnia ſurſum ferũtur, adeſt uomitus bilis & pi-*

tuitæ, totius corporis frigiditas, spirandi difficultas, &c. De signis distinguentibus inter colicam & ileum lege Auic. 16. tra. 4. cap. 30. ibi, Amplius signa distinctionum colicæ cum signis ileos sumuntur, &c. Lege etiam de signis apostematum, ibi, Et factum ex apostemate, &c. Et nota hic in Auic. quod dicit, Et illic febris non erit, & tamen Gal. aphor. 6. comment. 44. inquit, Quãto maior ac grauior euadit, tanto maiorem febrem effici cõtingit, &c.

De curatione ileos.

Cura perficitur, ut dictum est, in colica per quatuor intentiones. Prima, cum regimine uitæ. 2. cum eius causæ ablatione. 3. cum euacuatione. 4. cum resolutione & roboratione. Victus igitur sit tenuior quàm qui dictus est in colica, sitque boni succi, &c. Ablatio causæ ita erit, ut si uenenum sit, danda erit opera ut uomitus prouocetur propinato calente oleo, uel aliquo iure pingui, demum theriaca exhibeatur, uel quidpiã aliud, prout species ueneni magis requirit. Si uerò in causa fuerit obstructio, procedatur tunc cum

dissecantibus ac attenuantibus pharmacis, deinde purgante pharmaco aluus soluatur. Si fuerit inflammatio, eadem erit cura ac dictum est in colica. Si causa sit descensus intestinorum in scrotum, tunc intestina ad suũ locum compellantur, & resupinato patiente fascia constringatur. Interim sectione uenæ opus est, tum ob uenarum meseraicarum copiam, tum ob uehementißimum dolorem: cætera fiant ac dictum est suprá.

Loci consentientes de cura ilei.

De prima intentione loquitur Aet. *ser.* 9. *cap.*28. *ibi, Cibi sint boni succi, &c.* De *secũda intentione loquitur* Paul. *lib.*3. *cap.*44. *ibi, Qui ueneni causa ileon patiuntur, compellendi sunt ut aquæ calidæ potu euomant, deinde oleo calente propinato, uel iure aliquo pingui, deinde interpositis aliquibus diebus theriaca exhibeatur. Quòd si obstructio discutiatur purgante aliquo pharmaco, aluum inanire confert. Si ex intestini in scrotum descensu ileus accidat, in inguina intestinum compelletur, & fascia supinato patiente ligabitur.* Auic.16.*tract.*4.*cap.*31.

tria notat, primùm q̀ ileos est colica fortior, idcirco in cura properandum, iuxta illud Hipp. Extremis morbis extrema sunt opportuna remedia. 2. quòd id quod bibitur, magis iuuat in ileo, quàm in colica: nec multùm referre, an à bibitis uel à suppositis inchoetur. 3. quòd in ileo magis sectio uenæ conuenit quàm in colica, &c.

Nocentia ac conferentia ileo.

Inducunt ileon argentum uiuum & caro porcina. Cōferunt ileo absinthiū, acorus, agaricus, allium, betonica, chamædrys, chamæpitys, camomilla, centaurea, cyperus, eupatorium, pastinaca, ruta, sauiba, stechas, turbit. Composita sunt, ung. alabastri, aragon, aureum ung. Nic. ung. laxatiuum Nic. marciaton Nic. oleum liliј bibitū, oleum de cherua, confectio phar. Auic 1. lib. 5. confectio Hermetis Auic. diacitoniten Nic. electuarium ducis Nic. phylonium catarcticum imperiale Nic. stomaticum calidum Nic. theriaca magna, pilulæ sine quibus & fœtidæ, &c.

De prognoſticis ilei.

Hippoc.aphor. 6.aphor. 44, *Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente ſatis urina fluxerit.* B. *Quoniam adulterinum ac ſpurium uocauit aphor.* Gal. *idcirco damnatur ab* Auic. *eo quòd cauſam aphor. ignoraret, quaſi id non legerit* Auic. *quod in fine cõmenti inquit* Gal. *quòd ſcilicet ſi ueritatẽ debet habere aphor. oportet multitudinem humorum crudorum unà cum multa frigiditate cauſam arbitrari, quam febris ſuperueniens liquefaciat ac diſſoluat, & per uiam urinæ diſſolutam natura emittat, &c.* Et aphor. 7. aphor. 10, *Ab ileo uomitus, ſingultus, deſipientia uel conuulſio, malum.* B. *Quia inteſtina cogũtur tandem ex ſe cũ moleſtia contra naturam uidentis materiã moleſtantem extrudere, unde ſingultus, uomitus, &c. proueniunt.* Aet. *ſer. 9. ca. 28, Familiaris ileos eſt puerulis, ſed naturalis beneficio humiditatis euadunt: ſenibus uerò ſi accidit, nũquã conualeſcunt, in chordopſo uocato ſubitum inſtat periculum, ut plerunque 3. uel 4. horã*

non excedat. In *inflammatione uerò si suppuratio uel longa mora contingat, periculo non uacat, quanquam sint ex eis qui seruati sint.* Auic. 16. *cap.* 29, Et *deterior ileos est, in quo expellitur per superiora stercus, deinde in quo est sudor fœtidus habens fœtorem stercoris: deinde in quo est anhelitus fœtidus & eructatio fœtida, &c.*

Authores dissentientes circa ileon & colicam.

1 Ad*serere, in colicæ principio conuenire narcotica.*

2 Ad*serere, theriacam nouam esse uenenosam, & non esse exhibendam.*

3 Ad*serere, cum* Auic. *ileon posse generari ex stranguria.*

4 Ad*serere, ileon curari non posse per fluxum urinæ, mediante febre.*

Confutatio dissentientium circa colicam & ileon.

Ad *primum respondet* Conciliator *differētia* 204. *per plures differētias.* Prima, *sumitur à morbo uel ab accidēte, uel à uirium robore: unde nisi symptoma superet morbum*

ſtante uirium robore, quòd nullo modo conueniunt. 2. diff. ſumitur à cauſa morbi, uel à complexione morbi: unde permanẽte uirium robore, & cauſa exiſtẽte frigida cum dolore remiſſo, non conueniunt narcotica, ſed adhibenda ſunt anodina: uerùm ſi ſymptoma eſſet uehementiſsimum, & cauſa eſſet calida, ubi eſſet timor de caſu uirtutis, tunc poſſet, ſed magna cum cautela, exhiberi.

Ad *ſecundum, Gal. 5. meth. cap. 13, Mulieri cùm dormitura eſſet dedi theriacam quatuor menſes antè confectam: habet enim id ætatis adhuc præualentem papaueris ſuccũ, qui in antiquatis ignauus redditur: igitur nõ eſt uenenoſa, & poteſt exhiberi.*

Ad 3. Gal. aphor. 6. *comment.* 44, Aiunt *enim quòd ueſica inflammata anguſtia loci facta ex compreſsione in inteſtinis paſsionem affert, quæ ileos nominatur.* Ego *uerò multos me puto in tota uidiſſe uita, nonnullos tantũ periclitantes, non paucos etiam mortuos, non potẽtes mingere, quorũ nullus factus eſt ileoſus: & ſic tenet quòd ileos non generetur ex ſtranguria.*

Ad quartum respondetur per id quod dictum est ex Gal. in eodem aphor. suprà contra Auic. ibi, Multitudinem humorum, &c.

De renum & vesicæ calculo.

Morbus calculosus, qui à Græcis λιθίασις dicitur, est lapidis generatio ex humoribus uiscidis & immenso calore orta, in qua urinæ excretio retinetur. Id tamen notum est, quod plerique medici attestati sunt, quòd nō solùm in uesica & renibus, sed & in colo, pulmone, fellis folliculo, iuncturis, stomacho & inguinibus lapides oriantur: unde lapides inter se differunt magnitudine, duritie, asperitate, colore, numero, loco & materia agēte, de quibus satis copiosè infrà mentionem faciemus.

Loci consentientes de renum & vesicæ calculo.

Galen. lib. finit. Med. Lithiasis, id est, calcularis morbus, est calculi generatio in renibus & uesica, ex qua urinæ excretio prohibetur. Quòd calculi in partibus enumeratis gignentur, lege Gal. 6. de loc. cap. 1. ibi, Nonnulli à forti excernendi conatu, &c. Et 4. de

loc. aff. cap. ult. ibi, Quidam diuturna tußi uexatus frustum quoddam paruo grandinis grano, &c. Deinde se uidisse lapidem in fellis folliculo attestatur Gentilis, & in iuncturis & stomacho quidã Gilbertus, & in inguinibus Arcul. Aet. ser. 2. cap. 4, Consistunt lapides in renibus iuxta ipsorum uentriculos aut parui aut maiores, interdũ plures & pauciores, magnitudine, forma, colore, asperitate, & multitudine inter se differentes, &c.

De causis renum & vesicæ calculorum.

Causæ initiatrices sunt cibus potúsque crassus ac uiscidus: causæ coniunctæ sunt binæ, quarum altera erit materialis, altera efficiens. Materialis à crasso terreóque humore conficitur. Efficiens est ignea renum aut uesicæ caliditas, quæ tum naturalis, tum aduẽtitia esse potest, ut quæ ab aliqua re calida renibus adnata proueniat. Causæ uerò humores in renibus tardantes erunt, uel expultricis imbecillitas, uel obstructio, quæ tum attenuatoria à superflua ac uiscosa materia,

tum carnoſa ab aliqua carne innata uel ab apoſtemate prouenit, &c.

Loci de cauſis renum & ueſicæ calculorum.

Gal. 2. *de natura humana, tex. 13, Plerique pueri qui plurimùm uoraces ſunt, humorē non modicum aggregant, quem crudum propriè uocamus, qui calculo gignendo in primis opportunus eſt, accedēte calore, tanquā cauſa effectrice.* Itidem *aſſerit 3. aphor. commēt. 26. ibi, Lapis eſt propria paßio puerorum, qui ob edacitatem non paucos humores crudos coaceruant, &c. Auic. 18. cap. 16. tres cauſas calculi aßignat, materiā ſcilicet quæ eſt humiditas uiſcoſa & craſſa, uirtutem agentem, ſicut eſt caliditas ab æqualitate egreſſa, & materiæ retentorem, qui eſt expultricis imbecillitas, quæ ab intemperie uel ab inflammatione & ulceribus oritur, &c.*

Gal. 14. *meth. cap. 4, Similiter & calculi generantur in renibus, aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſoque ſucco: prouenit enim hæc affectio ex ciborum craſſorum ſucco, ſi quis liberalius his utatur, &c.*

Obiectio.

Quur non omnibus hoc uitium contingit, quum utraque causa sit omnibus parata?

Responsio.

Dilucidatur hæc tua dubitatio à Gal. 14. meth. cap. 16. ibi, Siquidem credendũ est quibusdã esse dẽsos admodum renes, uel per angusta in iocinore ora, &c. lege eum, & rem intelliges, &c.

De signis renum & vesicæ calculorum.

Signa generationis calculi sunt urina exiẽs pura & aquosa, in qua non excernuntur arenosa iam prius uisa, sed retinentur. Signa iam generati lapidis sunt dolor, grauitas, urinæ suppreßio, maximè si in utrisque renibus lapis extiterit.

Signa motus lapidis sunt dolor uehemens usque ad inguina communicans ad scrotũ & testes. Vehemẽs inquam ob loci angustiam & sensibilitatem, sed quum iam in uesica lapis fuerit, dolor mitigatur & tandem mingitur. Signa lapidis in uesica sunt pruritus pudendi, ex cuius cõtractione penis intenditur, uri-

na ſupprimitur, nec niſi magna cum difficultate & conamine emittitur. Sunt qui duos longiores digitos ano intromittant eleuatis prius ſurſum uerſus cruribus, & aluo ab excrementis purgata, ut lapidem manifeſtè adeſſe ſentiant. Arena inſuper quæ ſubſidet, ſi rubra uel flaua fuerit, è renibus deſcēdit: ſi alba & cineritia, ex ueſica. Egreditur autem arena, dum confirmari & diſſolui lapidem contingit: quo confirmato, & obſtructione completa, nō amplius arena exit, &c. Item lapis renum eſt rotundus, ueſicæ eſt oblongus, &c.

Loci conſentientes de ſignis calculorum.

De his ſignis lege Auicen. 18. tra. 2. ca. 17, Signorum lapidis in renibus primum eſt urina craſſa, quæ deinde incipit cōuerti ad tenuitatem propter retentionem turbidi, &c. lege locum fuſius. Gal. 1. de loc. aff. ca. 1, Indicia lapidis in ueſica ſunt aquæ ſimilis urina, in qua ſubſident ſabuloſa quædam, laborantes aßiduè pudendum ſcalpunt, idque uel laxum uel intētum præter modum, poſtea de repente urina ſupprimitur. Vide Galen. 6. de

locis affectis, ca. 1. ibi, Nephritici dolores eodem in loco stabiles permanent, &c. Lege fusius. Aetius sermone 2. cap. 4. ibi, Adest loci dolor absque tumore foris apparente, & plura de signis annotatu digna inuenies. Lege etiam Arcul. 9. alm. plura enarrantem. Item Galen. 6. de locis affectis, cap. 1. ubi Hippocratem damnat in illo aphorismo, Quibus in urinis arenosa subsistunt, ijs uesica laborat calculo. Vide insuper Alex. Tra. lib. 3. cap. 34. Item Gord. & alios.

De cura calculorũ renum & vesicæ.

Corpora quæ parata sunt ad calculum præseruatiuam curationem expostulant, at quæ actu ægrotant, curatiua indigent. Præseruatio igitur has in se intentiones requirit: prima, ut materia quæ lapidẽ generat, nullo pacto efficiatur: secunda, ut si quæ facta sit, ne ad renes uel uesicam fluat, sed ad intestina mittatur, hoc efficit: tertia, ut si quid ex hac materia ad renes casu euenerit, ne illic figi ac retineri permittit: quarta, calorem renum qui est causa efficiens, remissiorem efficit. Prima igitur intentio prohibet

omnia crassa & uiscosa tam in cibo quàm in potu, unde panes azymi, caseus, & animalium extremitates, & lacticinia procul absint, similiter uitentur satietates & cruditates, sed attenuatoria sit diæta, urinam ciens, uitentur etiam dulcia, &c. Secunda, qua ex renibus ad intestina materiam diducimus, cõpletur per pharmaca leniẽtia, scilicet cum caßia uel decocto glycyrrhizæ, semine alchechengi, uel per enœmata lubricantia uẽtrem, uel per terebinthum assumptum: nam ualde iuuat. Tertia non permittit figi materiam in renibus, sed eam expellit cum diureticis, ut cũ brodio cicerum rubrorũ, cum decocto glycyrrhizæ, in iure galli decrepiti, cum paritaria in sero lactis decocta, uel cum eius succo, &c. Quarta remouet, ac calorem intensum mitigat cum oleo uiolaceo, nenupharino, amygdalino, dulci, uitando ea quæ euidẽter adstringunt, &c. Curatiua uerò ratio concretũ in uesica uel renibus lapidẽ auferre intẽdit, primò lubricãdo uias cũ caßia, & minuendo materiam per ea quæ frangũt lapidẽ, & urinã prorităt & ora uenarũ referũt, facta in primis se

ctione uenæ, si sanguinis multitudo ob acutos dolores ad partem læsam se cōtulerit. Comminuunt igitur lapidem quædã à proprietate occulta, quædam uerò à manifesta qualitate. Quæ igitur hoc à manifesta qualitate efficiunt, sunt pulegium, calamentum, origanum, saxifragia, radix graminis, amygdal. amar. Item radices petroselini, asparagi, brusci, fœniculi, apij, decoctum cicerum rub. rcort. fabarum & rad. maluarum, &c. Frangunt à proprietate occulta lapis Iudaicus, puluis leporis combusti, uitrum multoties in aqua saxifragiæ extinctum, puluis lapidum cancrorum, limatiarum & mandibularum lucij piscis, Item sanguis hircinus, cortex lauri, & inter composita laudatur Iustinianum litõtriphon dialacca, &c. Competunt etiam clysteres ex decocto maluarum, parietariæ, camomillæ, melliloti, fœnugræci cum butyro, oleo scorpionum, benedicta, caßia, zucharo, uel cum oleo amygdalarum dulcium. Extrinsecus conueniunt omnia mollientia, qualia sunt unguenta ex oleo amygdalino dulci, pinguedine gallinæ, butyro, oleo de scorpionibus, &c.

Similiter & brodia pinguia exhibeantur, &c. Ad roborationem stomachi, qui plerunque imbecillitatem in hoc morbo suscipit, ista conferunt, scilicet oleū de absinthio, de menta unguentū, de absinthio, &c. Si qua uerò opus fuerit digestione, perficietur cum oxymelle simpl. uel composito, cum aquis saxifragiæ, parietariæ, granorum iuniperi, &c. Quòd si delatus ex renibus lapis circa collum uesicæ detineatur, tunc supinatus æger, eleuatisque sursum coxis, adeò concutiatur, donec ex ipso meatu lapis excidat, deinde si minus per urinā exierit, tunc per cautherem instrumentum, uel per ea quæ calculos cōfringunt, amoueatur: quòd si minus per hæc curatio ad uota successerit, tunc per incisionem inter anū & testes in uesicæ collo factum adunco ferro euelletur lapis.

Loci de cura calculorum renum & vesicæ.

De primis intentionibus lege Auic. 18. trac. 2 cap. 18, ibi, Intentiones in curatione sunt abscißio materiæ & prohibitio generationis

ipſius, cum abſciſione cauſæ & rectificatio eius, deinde mundificatio & comminutio, & fractio, & compreſſio, & eradicatio eius, quæ omnia lõgo ſatis ſermone explicat. De uictus ratione lege Aet. ſer. 11. ca. 6. ibi, Deligant cibos, è quibus neque ſatietates, neque cruditates cõtingunt, &c. Gal. 10. de comp. med. per loc. cap 1. Quæ calculoſis auxiliant unica facultate indigent, quæ ſiccare & extergere cũ manifeſta caliditate poſſunt: ſunt autem talia ferè omnia amara, &c. Paul. lib. 3. cap. 45, Medicamentis uti oportet, quæ confringere ſiue ſiccare calculos poſſunt abſque manifeſta caliditate: ſic enim Græcè habet, ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. Vnde uereor ne menda ſit in Paulo, nam quæcũque ab eo in hoc affectu recitantur, ſunt manifeſtè calida, ſicut & in Gal. qui utitur pipere, myrrha, aniſo, dauco, apio, &c. Aet. ſer. 11. cap. 5, Si timor adſit, ne multitudo ſanguinis ob acutos dolores materias ad affectam partem aduocet, ſecanda eſt uena cubiti à latere affecto, nec copia extrahẽda, quum ex hoc futurum non ſit, ut à renibus lapis excidat, &c.

Gal. 1. de loc. aff. ca. 1, Itaque supinato ægro ut crura reliquo corpore sint sublimiora, multifariã ipsum concuties, ut lapis ex meatu recedat, deinde iube ut æger urinã reddere tẽtet: quòd si urina supprimitur, rursus uehemẽtius cõcute, & si sic permãserit, demissa fistula ænea lapidẽ à ceruice uesicæ repelles, &c.

Generantia ac curantia calculos.

Inducunt ac efficiunt lapidem, amylum, caseus, camphora, candrus, farina cum lacte, lac coctum, lagana, porcinæ carnes, triticum coctum. Curant lapidem radix acetosæ, acorus, amygdala amara, anisum, urina porci, apium montanum, abrotanum, aqua mellis & cicerum rubrorũ, batheca, cap. Ven. betonica, chamæleonta, cancer fluuialis cum myrrha, cardui agrestæ, cinis radicis caulis, cicada, ciminũ, cinis testarum, cochlearum, cyperus, condisi, cordumeni, cotula, cubebe, daucus, sion, id est, cresconi, fœniculum syluestre, lac ficus, genista, gumæ cerasorum, prunorum cum uino, graminis semen & radix, lapatiũ, lauri cortex & radix, renes leporis, lũbrici terreni, malua matricaria, semẽ

mellonum, millepeda, stercus muris cum aqua mellis, nigella, polium montanum, porri semen, succus raphani, rubus, saxifragia, sauina, senation, segapenum, serpillum, scolopendria, cinis scorpionum, scenoanthos, fimus turturis & ius, tribulus, uitis aqua cadens, uitrum ustum tritum, succus urticæ, iringi, usnea, hypericon, agaricus. Composita sunt, Adrianum confectio Nic. antidotum hæmagogum, Camerina confectio Haly, confectio conabaris Auicen. I. semen, dialacca magna Mesu. diasulphur Mes. diapiretrum Nic. diaprasium Nic. electuarium Ducis Nic. electuarium cabadij Haly, phylonium Rom. iustirium confectio Nic. Imperialis confectio Auicen. I. semen litōtriphon Nic. miliū solis cum myrtho syluestri, Nephrocatarcticum Nic. oleum benedictum Nic. oleū de granis citri, oleum de cerasis Mes. de piperibus, de scorpionibus, oleum alchechengi, de sauina, petroleum, syr. maior Nic. Theodoricum magnum, theriaca magna, unguentū laxatiuum Nic. Zeneliten cōfectio Auicen. Reseruant à generatione lapidis aqua mellis, cas

ſia ſyringa, geniſta, grana pini maioris comeſta.

De prognoſticis calculorum renum & veſicæ.

Auic.18.*tra*.2.*cap*.16, *In illo in quo eſt ſedimen arenoſum non aggregatur lapis, quoniã materia non eſt coarctata.* Et *ſcias quòd parum accidit puellis & mulieribus, quoniam meatus ueſicæ earũ ad exteriora breuior ac latior eſt & paucorum anfractuum, &c.* Et *ſcias quòd lapis renũ & ueſicæ eſt ex ijs quæ hæreditantur, &c.* B. Quod dicit, *mulieribus non accidere lapidem, mihi nõ placet: nã ſua ratio potius ad facilem expulſionẽ, quàm ad lapidis generationẽ pertinet: ſed fortè ratio potior eſt, quia mulieres calorẽ non uſqueadeò uehemẽtem habẽt, ut materia in lapidem uerti poßit, uel quia ex menſtruis omnia ſuperflua expurgantur, &c.* Hippoc.aphor.6. *aphoriſ*. 6, Renum *& ueſicæ uitia in ſenioribus difficulter ſanantur.* B. Quia *in motu ſemper ſunt, dum contrahuntur & dilatantur, uel quia in ſenibus ob calorem innatum imbecillem, nec aliæ ægritudines lon-*

gè curantur, &c.

Authores dissentientes circa calculum.

1 *Adserere, calculum generari posse à calido temperato.*

2 *Adserere, calculosis dormire super dorsum ualde nocere.*

3 *Adserere, lapidem renum curari posse per incisionem.*

4 *Adserere, diuretica in principio calculi conuenire, nulla facta euacuatione.*

Confutatio.

Primum impugnat Gal. *aphor. 3. coment. 26. dicens, quòd materia crassa, cui uehementia caliditatis accedit, est causa generationis lapidum, &* Auic. *inquit,* Virtus *uerò augens est caliditas quum egressa est ab æqualitate, ubi inquit* Gentilis, *non nisi ab excellenti caliditate lapidem posse generari.*

Ad secundum Auic. 18. *cap.* 16, *Et dormire super dorsum est ex eis quæ lapidi conferunt: nam ad resolutionē materiæ confert : & sic nō semper nocet, imò plerunque iuuat, &c.*

Ad tertium Auic. *loc. cit. Et sunt quidam*

qui laborant extrahere ipſum per inciſionem ilÿ & dorſum, ſed eſt timor magnus in eo qui rationem non habet, quoniam oportet penetrare per muſculos, per dorſum, per oſſa magna, per neruos & arterias, & uenas magnas, in quo caſu accidit ſyncopis, & mors, & ſic cura eſt potius impoßibilis, quàm fieri poſſe putetur.

Ad *quartum reſpondet* Conciliator *diff.* 205. *quòd diuretica non cõueniunt in corpore cacochymo uel pletorico, niſi facta euacuatione & digeſtione.* Item *nec conueniunt in ulcere recẽti, nec ubi fuerit obſtructio, nam ut ipſa calida reſoluũt ac putrificant.* Præ*terea in ardore urinæ non ſunt adhibenda, eò quôd ad locum læſum materias ducunt, & plus ad mingendum ſtimulant, ex quo dolor augetur, &c.*

De inflãmatione, abſceſſu & vlceratione renum.

Dictum *eſt ſæpius, quid inflãmatio, quidue abſceſſus & ulceratio, quare non eſt ut toties à nobis repetatur.* Continet *in ſe omnes hos affectus nomen nephritis iuxta* Gal. 10.

de cōpos.med. per loc.cap.1, Vnde Nephritis lib.fin.med. ita describitur, Nephritis est renū phlegmone cū dolore uehementi, interdū cum meiendi difficultate, ac fibrosis uel arenosis excrementis cum modico sanguine, &c. Variant deinde abscessus tum ab efficiēte materia, tum ex parte locorum, pro quibus uide Auicen. 18.cap.1.

De causis horum affectuum.

Causæ inflammationum renum extrinsecæ sunt, equitationes, percussiones, attritiones, plagæ, pharmacorum potiones, &c. Causæ intrinsecæ sunt uel repletio totius corporis uel membrorum consentientium, uel sanguinis mala qualitas, uel excoriatio lapidis, uel urinæ retētio renes extendens: causa coniuncta est sanguinis calidi influxus. Causæ aliorum abscessuū sunt aliorum humorum influxus, uel multitudo uaporosorum spirituū. Causæ ulcerum sunt quæcūque sunt causæ solutionis continui, sicuti apostema disruptum, uel humores erodentes, biliosi, acres, uel lapis egrediens, & quicquid scindere uel aperire uel erodere has partes potest, &c.

Loci conſentientes de cauſis horum affectuum.

Aet.ſer.2.cap.16, *Renum inflammationes non ſolùm humores corrupti, ſed & plagæ, & pharmacorum potiones, & attritiones, & præſertim continuæ, aquilonares.* Auic. 18. cap.1, *Cauſæ apoſtematis renũ ſunt repletio in toto corpore, aut in membris communicantibus, aut qualitas & quantitas ſanguinis, aut excoriatio lapidis, aut retentio urinæ apud renes extendens.* Gal.aphor. 4. cõment. 75, *Fit magna ex parte à lapide acuto, uel admodum aſpero, aut à dirupto aliquo abſceſſu.* Et in lib.de tumorib. cap.2. Et 2. ad Glauc.cap.6, *Abſceſſus fiunt ab aliorum humorum influxu, & à multitudine uaporoſorum ſpirituum, &c.* Auic.loc.cit. *Cauſæ ulcerum ſunt cauſæ continuitatis ſolutæ & apertionis, &c.*

De ſignis Nephritidum.

Inflammationis renum & ueſicæ indicia ſunt, loci affecti ardor, & cum grauitate dolor, febris cõtinua, mentis alienatio, bilis ſyn-

ceræ uomitus, mingendi impotentia, præsertim existente in uesica inflammatione. At si circa ilia dolores fuerint, & horror inæqualis, & febris inordinata, abscessus in renibus cum loci cruciatu testantur. Signa ulcerum renum uel uesicæ sunt urina crassa cum exiguis carunculis. Dolor in affecto rene, interdum exiguum pus mingitur, interdum sanguis & ramenta. Itē furfuracea urina, squamulæ & grauis odor, cum mictu sanguinis & puris, ulcerationem uesicæ denotant. Cognoscitur affectus esse in renibus uel in uesica per dolorem qui in differentibus locis accidit. Nam si ulcus sit in uesica, dolor erit in pube: si in ilijs & dorso, erit in renibus: si in urinæ meatibus, erit in media regione, &c.

Loci consentientes de signis.

Hippoc. *aphor. 3. aphor. 36, Quibus autem morbo renali laborātibus prædicta accidunt signa, doloresque circa spinæ musculos fiunt, siquidem circa exteriora fient, abscessus quoque exterius futuros expecta: si uerò dolores magis circa interiora loca fiāt,*

etiam abscessus interius futuros expecta. Lege Gal. 6. de loc. aff. cap. 2. ibi, Renem affectum esse cognosces, si dolores cum horrore interpellato varióque infestare uideantur. Hippoc. aphor. 4. aphor. 76, Quibus in urina crassa existente carunculæ paruæ aut ueluti capilli unà exeunt, his à renibus excernitur, &c. Et aphor. 4. aphor. 77, Quibus in urina crassa furfurea quædam simul exeunt, ijs uesica scabie laborat. Et aphor. 4. apho. 75, Si sanguinem aut pus mingat, aut renum, aut uesicæ exulcerationẽ significat. B. Disce in comment. Gal. quomodo renum affectus & uesicæ inter se distinguantur. Vide etiam Auic. 18. tra. 2. cap. 2. ibi, Signa ulcerum. Et Hippoc. aphor. 4. aphor. 81, Si sanguinem aut pus minxerit, aut squamulas, & grauis dolor adsit, uesicæ exulcerationem significat. Vide de his signis Arcul. 9. almans.

De curatione nephritidis.

Cura inflãmationis renũ & uesicæ consistit in ablatione causæ. Causa autẽ est influxus sanguinis, qui si adhuc influit, prohibẽdum est ne influat, diuertendo cum sectione

uenarum, quæ in cruribus circa poplitẽ consistunt, & cum cucurbitulis, frictionibus, &c. Quòd si quidpiam iam fluxum est, per euacuationẽ sanguinis in cubito, deinde inflammationi ipsi per cataplasmata & fotus medẽdum: ita tamen ut si ad resolutionem tendat, cum his quæ pluries dicta sunt, sicut in principio cum reprimentibus, in uigore cum mixtis, in decremento cum resoluentibus, &c. Cura ulcerũ etiam in abstergentibus ac mũdificantibus consistit, deinde cum his quæ cicatricem inducunt ac consolidant, &c.

Loci consentientes de cura nephritis.

Aet. ser. 11. cap. 16, Si inflammationis acumen non remittatur, sed uehementior exurgat dolor, uena cubiti secanda, sanguinis detractione repetita: & si quid inflãmationis relinquatur, ad cataplasmata procedendum, &c. lege eum fusius. Auicen. 18. tra. 2. cap. 3, Initio curationis est abscißio causæ per phlebotomiã ex basilica, si sanguis est uincens: interdum fit incuruatura popilitis, uel ea non ap-

parente, in ſaphena: & ſi ſint cum ſanguine humores acuti, calidi, per ſolutionem uentris, cum caßia fiſtula & aqua caſei. Et de *cura ulcerum lege eum fuſius* 18.*cap*.12.*ibi*, In *curatione ulcerum renum, &c.* Lege de *hac re* Gord. & Arcul *ibi*, Cauſæ *antecedenti hæc conueniunt, digeſtio, euacuatio, & diuerſio, ſed coniunctæ, quæcunque à me dicta ſunt.*

Obſeruationes circa victum in inflammatione.

Auic. loc.cit. Oportet *ut detur in potu aqua dulcis frigida, ſed nō ita frigida ut prohibeas maturationem.* 2. Abſtineat *à carne & dulcibus, aqua calida, & omne calidum nocet eis, & aqua plurima non euacuetur, quin laborare faciat renes ſuos inceſſu & motu.* 3. Et *non eſt ulceribus & apoſtematibus aliquid magis congruum quàm quies.* 4. Et *balnea conueniunt eis, niſi in declinatione apoſtematum calidorum, &c.*

Obſeruationes circa medicamenta.

*Gal.*10.*de cōpoſ.med.per loc.cap.*1, *Quæ*

ad inflãmatas & ulceratas affectiones medicamenta componuntur, medicamentis mitigatorijs opus habent. Quũ uerò impoßibile ſit hæc citò ad regiones renum peruenire, ob id ipſis pharmaca urinam cientia miſcemus, &c. Itidẽ *ait 4 meth.ca.7.ibi, Quoties in ueſica, &c.* Gal.13.*meth.cap.6,* Ne *quum circa ſedem uel aliam huic uicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deijcies, neque cùm in ueſica uel cole uel renibus eſt cœpta, pharmaca quæ urinam prouocent, bibenda dabis.* Itidem *ait* 13.*meth.cap.*11.*ibi,* Si *quum in renibus, &c.* Et 13.*met. cap.*16, Calida *quoque uitanda ſunt, quum renes facillimè in duritiem occalleſcant, &c.*

Aet.*ſer.*2.*cap.*16.*notat non eſſe exhibendum pharmacum purgatiuum, ſed per clyſterem aluum eſſe leniendam, nec multam clyſteris copiam infundendam, ne repleta inteſtina renes comprimant, &c.*

Obſeruationes circa topica.

Auic.19.*tra.*1.*cap.*10, Reprimentia *frigida non longo tẽpore applicanda: nam illud*

nocuum est, & indurant apostemata uelociter. 2. statim, si fieri potest, sedandus est dolor, quũ uesica sit mẽbrum neruosum. 3. quòd simus soliciti in prouocãda urina, quum freq̃uẽtius retineatur in apostemate uesicæ, &c.

De prognosticis nephriticorum.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 2, Atra bile uexatis & renum paßionibus hæmorrhoides superuenientes, bonũ. B. Ob id quòd mala qualitas humorũ euacuatur, &c. Auic. 18. tra. 2. cap. 1, Omnia renum apostemata uelocia sunt ad hoc, ut in lapidem conuertantur. Et quãdo apostema calidum est in rene, & non sit uacuum à febre, deinde accidat cõmixtio rationis, tunc est mortale. Et cap. 10. loquens de ulceribus inquit, Quòd multoties ex ulceribus renũ proueniunt fistulæ, quæ nullo modo sanantur, & ille cuius ren disrumpitur, moritur. Et fen. 19. cap. de ulcer. uesicæ, inquit, quòd difficiliora sunt quàm renum, & ille cuius uesica disrumpitur, moritur secundum plurimum: quòd si scindatur, non incarnatur, nisi in parte carnosa, &c.

De Diabete.

Hunc affectum uocant quidam hydropem matellæ, alij urinæ fluorem, alij dipsacon ab inexplebili siti, alij diabetem, qui nihil aliud est quàm renum affectio, in qua potio statim qualis assumpta est per urinam reijcitur, & rarò accidere solet, &c.

Loci consentientes de diabete.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 2, Diabetes est proprius renum affectus, qui caninæ in ore uentriculi cupiditati proportione respondet, accedente præterea retentricis facultatis imbecillitate. Paul. lib. 3. cap. 43, ὁ διαβήτης ταχεῖα τῶν πινομένων ἐστὶ διέξοδος οὐρουμένων τοιούτων οἷα ἐπόθη. διὸ καὶ διψῶσιν ἀμέτρως, ὅθεν καὶ δίψακος ἐκλήθη τὸ πάθος, *&c. Auic. 19. tra. 1. cap. 17, Est ut egrediatur aqua sicuti bibitur tempore breui, & proportione respondet ad lubricitatem stomachi.*

De causis diabetis.

Causæ sunt uel retentricis facultatis imbecillitas, uel facultatis attractoriæ uehemen

tia. Prima fit à mala intemperie frigida intrinſecus uel extrinſecus adueniente: ſecunda fit à uehementi renum calore nudo uel complexo, attrahens à uenis emulgentibus, & ex eis ad hepar extenditur, & ex hepate ad ſtomachum, & ad omnia membra, unde humiditates membra irrorãtes attrahit, & fit ſitis uehemens, quæ potu non ſedatur, unde δίψακος *dictus eſt, id eſt ſiticulus morbus, &c. Fit etiam à reſolutione lacertorum colli ueſicæ, &c.*

Loci conſentientes de cauſis diabetis.

Auicen. 19. cap. 17, Cauſa diabetis eſt diſpoſitio renum ob imbecillitatem accidentem & dilatantẽ orificia meatuũ, quare fit ut aquoſitas non figatur in renibus. Et quãdoque fit ex frigore, toto corpori uel renibus dominante, aut à potu aquæ frigidæ, aut propter uehementiam attractiuæ, &c. Lege eum diffuſius. Gal. 6. de loc. aff. cap. 2, Fit hic affectus à retentricis facultatis imbecillitate, &c. Vide eum fuſius, & plura intelliges.

De signis diabetis.

Signa quando sit ex caliditate sunt lumborum caliditas, urina multa in principio, sicut lotura carnis recentis, minus tamen infecta & rubea, ac si defectu hepatis id prouenire: deinde processu temporis in qualitate & colore potus egreditur. Si fuerit à frigiditate, tunc circa lũbos percipitur frigus, & urina in principio est quantitatis consuetæ: deinde multiplicatur, & erit sicuti lotura carnis, sed minus tincta, quàm in fortitudine attractricis facultatis. Adest semper sitis, nec ex bibitis satiatur, sed Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ, &c.

Loci consentientes de signis diabetis.

Aet. ser.11. cap.1, *Comitatur sitis pertinax, ex qua nulla ex potu satietas contingit, quare assiduè bibere coguntur, &c.* Vide de hac re Gal.6 de loc.aff.cap.2. Auic. *nullam de signis diabetis mentionem facit, longe tamen fusius* Marc. Cat. cap. *de inuoluntario exitu urinæ, ibi, Adest sitis intensissima, &c.*

De curatione diabetis.

Cura in duabus intentionibus consistit, quarum altera ad ablationem causæ studet, altera ad mēbrorum urinæ roborationem. Si causa igitur fuerit acritudo humorum, euacuatione demitur, deinde renes intrinsecè & extrinsecè cum succo granatorum & limonum infrigidentur. Si causa fuerit frigiditas, ex qua retentrix imbecillis sit, roboranda erit cum calidis stypticis, sicut cum decocto myrthi, sumach, balaustiarum, absinthij, cum uino chalybeato, aut cum puluere tali. ℞. cupularum glandium. ℥. I. thuris myrrhæ ana. ℨ. 5. pelliculæ stomachorum gallinarum. ℨ. iij. Misce, & fiat puluis. Conueniunt etiam Troc. de *spond. cum semine acetosæ* T. *de terra sigillata, de balaustijs cum uino uel aqua absinthij. Si causa fuerit uehemētia attractoriæ facultatis à superflua caliditate innata, tunc expedit infrigidare & stypticare, qua ratione conueniunt syr. de agresta, de acetositate citri, cum aquis portulacæ, lactucæ, & ung. sandalinum comitissæ infrig. Gal. Si causa esset relaxatio*

musculorum colli uesicæ, conueniunt quæcunque de paralitide scripta sunt, qualis est diacorus, acorus cõditus, &c. Sitis remouetur, si dato potu euomatur, & rursus frigidiore dato iterum reuomatur, donec sitis extinguatur, & aquositas à renibus diuertatur. Somnus etiã hac in re cõmẽdatur. Quòd si prædicta morbum omnino non abstulerint, non erit præter rem, si stuporem inducentibus utamur, sicuti lactuca, papauere, uel ceratarum ex succo papauere admota.

Loci consentientes de cura diabetis.

Auic. 19. tra. 2. cap. 18, Diabetes *utplurimùm accidit ex caliditate ignea: quapropter plurimùm curationis eius est infrigidatio & humectatio, &c. lege eum fusius.*

Aet. ser. 11. cap. 1, Scopus *medendi est ut humorũ acredinẽ auferamus, sanguinémque, ac cum eo permixtum humorem serosum ad tardiorem motũ reddamus, & renũ intemperiem reuocemus.* Vide *etiam Aet. ibi,* Victus *sit boni succi mordacitate carens, ut sunt oua sorbilia, alica, carnes porcinæ, ui-*

num ruffum craßius, frigidum, dilutum, item caseus recens sine sale. Vide etiam Paulũ & Marc. Cat.

Obseruationes in cura diabetis.

Auicen. 19. tra. 2. cap. 18, Quæ oportet ipsum uitare est labor dorsi, & assumptio diureticorum, &c.

Obseruationes in euacuatione.

Gal. 7. meth. cap. 13. inquit, quòd euacuatio est renum, thoracis, arteriarum & uenarum, & cordis, & utriusque uesicæ commune quoddam opus, fit tamen euacuatio leniens ut Auicen.

Conferentia diabeti.

Infrigidant renes, ac diabeti conferunt, camphora illinita uel bibita, caßia, siliqua, cucurbitæ conditæ, oleum cucurbitæ, plumbum, &c.

De prognosticis diabetis.

Aet. ser. 11. cap. 1, Si amplius mordẽs caliditas in uisceribus augeatur, uenter superior corrugatur, & uenæ in ipso eleuantur, uniuersúmque habent gracilem habitum, & tabes totius corporis accedit: qui uerò nõ min-

gunt, nec ex eis potus transpirat ob potus satietatem & humoris inundationem. & uesicæ circũtensionẽ, aceruatim uẽtre rũpuntur. B. *Siquis Aet. intelligere uoluerit, supponere habet duas diabetis differentias: alteram, in qua talis potio, qualis assumpta est, per urinam reijcitur, alteram in qua nihil penitus mingitur, nec potus per alia loca transpirat. Qui igitur primo diabete laborant, incurrunt marasmum uel tabẽ, consumpta scilicet omni uenarum humiditate, unde gracilis habitus oritur & tandem mors. Qui uerò non mingunt, nec per alia loca potum excernunt, dum bibere non desinant, uentre rumpuntur.* Vide *Gal. 6. de loc. aff. cap. 2. ad finem: & Auicen. 19. cap. 17, Quandoque perducit ad liquefactionem & ad ethicam, &c.*

De vrinæ stillicidio & eius difficultate.

Mingendi actio bifariam læditur in emittendo scilicet urinam, & in retinendo. Actio emittẽdi urinam, uel abolita est, uel imbecillis, uel deprauata: si abolita, tunc ἰσχουρία *dicitur, & est quũ nullo pacto æger mingere*

poteſt. Si uerò imbecillis fuerit, tunc δυσουρία à Græcis dicitur, à Latinis difficultas urinæ, quæ nil aliud eſt, quàm meiendi deſiderium cum urinæ difficultate, & trifariã cõſideratur: primò, quum tenuiter mingitur: ſecundò, quum in mingendo patiens longã moram occupat: tertiò, quum mingere incipit, & in mingendo perſeuerare non poteſt, ſed plerunque intercipitur. Si uerò actio mingendi fuerit deprauata, tunc excretio urinæ nõ niſi guttatim deſtillabit, & uocatur στραγγουρία à Græcis, à Latinis uerò urinæ ſtillicidium, & eſt excretio urinæ guttatim ſtillãtis.

Loci conſentientes de ſtillicidio vrinæ & diff.

Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 2, At huiuſcemodi ambo ueſicæ morbi unum cõmune ſymptoma, iſchuriam, id eſt urinæ ſuppreßionem. Eſt & aliud ſymptoma, quum nihil penitus urinæ in ueſicã delabitur, abolita nimirũ renum actione, &c. Et aphor. 5. comment. 58, Quãdo aliquis parum & frequenter mingit, hæc paßio urinæ ſtillicidiũ nominatur, &c.

Vide hac de re Alexan.lib.3. cap.38. Item Arcul.9.almans.

De causis stillicidii & difficultatis vrinæ.

Causæ primitiuæ uel sunt extrinsecæ, qualis est casus, percussio, & læsio instrumentorum urinæ: uel non extrinsecæ, sicut sex res non naturales assumptæ, &c. Causa antecedēs est triplex, uel ex parte uesicæ, aut à læsione facultatum eius, aut à dispositione urinæ. Si ex parte uesicæ, tunc læsio aut est in meatu colli uesicæ, aut uirgæ, & tunc uel est aliquis abscessus, uel ulcus, uel scabies, ex quibus dolens timet extra mittere urinam: uel erit quædam obstructio obstruens urinæ meatum. Si uerò à læsionæ eius facultatum, tunc uel erit uirtus sensibilis læsa, quæ nec mordacitatem aut grauitatem urinæ percipit: uel motiua uis uoluntaria læsa, dum musculi relaxātur, & incōtinētia urinæ accidit, uel retētricis & expulsoriæ facultatis imbecillitas, quæ à mala intēperie, aut à defectu spirituū prouenit. Si à dispositione urinæ, tunc urina quātitate aut qualitate pec-

cat: quãtitate, quum ipsa uel nimis sit pauca, uel nimis copiosa, unde expelli non potest: qualitate, quum nimis calida, mordicans, ulcerans, &c. Causa etiam potest esse imbecillitas renum, non ualẽs aquositatem attrahere uel expellere, ob malam intemperiẽ frigidam, aut calidã, aut ob earum obstructionem. Causa per consensum erit ex parte membrorum principalium, sicuti hepatis in sequestratione aquæ deficiẽtis, uel ex parte cerebri spiritum animalem retrahentis, &c. Auic. 19. *tra.* 2. *cap.* 6.

Loci consentientes de causis.

Auic. 19. *tra.* 2. *cap.* 6, Et *fortasse causa est frigus, aut calor de foris, aut percussio, aut retẽtio urinæ plurimæ, &c.* Aut *sit propter causam in meatu colli uesicæ & capitis uirgæ.* Aut *propter causam in uirtute, aut propter causam in instrumento, aut propter causam membri mittentis, aut propter causam in urina, &c.* Gal. *aphor.* 3. *comment.* 16. *& aphor. comment.* 58. *causam esse inquit imbecillitatem retentricis facultatis, quæ ab intẽperie, & aliquo præter naturam tumore*

fieri solet, uel acrimoniā urinæ, quæ etiam à renum paßione, uel à superfluitate serosa ex uenis ad ipsas percolata prouenit. Et stillicidium urinæ fieri inquit, recto intestino & utero inflammationem patiente, & hoc per compatiendi rationem, aut à puro ex renibus ad uesicam euacuato.

Obiectio.

Gal. stranguriam esse quoddam retentricis potentiæ symptoma hîc inquit. Etenim 6. de sympt. cau. reposuit eam inter expultricis potentiæ symptomata.

Responsio.

Soluit dubium Gal. 6. de loc. aff. cap. 1, dum inquit, Humores mordaces omnia intestina & uesicam ad excretionem excitant: qui uerò mordaces non sunt, imbecillitatem intestinorum sequi consueuerunt, quia retinere contenta nec exiguo quidem tempore possunt. Ac si dicat, si à mordacitate humorum stranguria fiat, ad expultricem pertinebit facultatem: si uerò ab imbecillitate, ad retentoriam. lege de his causis Aet. ser. 11. cap. 19. & Paul. &c.

De signis stillicidii ac difficultatis vrinæ.

Stillicidium urinæ, & eius difficultas ex se manifesta sunt. Signa eius causarum erunt (si prouenit à frigore) urinæ tenuitas uel craßities cum albore, & frigus sentietur. Signa ab humorum acrimonia habentur ex urina acri bilem attestante, uel ab habitu ipso, uel à colore, & ab his quæ intemperiem calidam denotant. Signa apostematis sumuntur ex febre, uel quia paulatim fit affectus, & ex dolore loci, & eius extensione & tumore. Signa lapidis & obstructionis per syringam intromissam habebuntur. Signa humoris craßi cognoscuntur ex grauitate sensata & pondere. Signa flatuosi spiritus est tensio sine grauitate loci, quæ interdum permutatur. Signa mollificationis musculi uesicæ sunt egreßiones urinæ absque uoluntate. Signa contracti musculi uesicæ sunt, quia urina retinetur, nec potest educi, nisi cum ualida compreßione. Signa debilitatis sensus sunt, quòd æger mordacitatē urinæ non sentit. Signa expultricis facultatis

læsæ sunt, si ex cōpreßione facilis fiat urinæ eductio. Signa difficultatis urinæ per consensum hepatis & cerebri, sunt eorum ægritudines præcedentes, & quòd non apparent læsiones aliæ in instrumentis urinæ.

Loci consentientes de signis.

De his signis lege Auic. 19.tra. 2.cap. 7. ibi, Signa eius, cuius causa est frigus, est albedo urinæ cum craßitie & tenuitate, & multitudo surgendi ad mingendum, & sensibilitas frigoris, &c. Lege diffusius librū, & plura inuenies. Paul. lib. 3. cap. 45, Si neque ab inflammatione, neque à calculo, sed ab urinæ acrimonia depēdeat, cognosces per signa bilem attestantia. Si uerò à frigido fiat, aderit urinæ tenuitas albórque, & præter alborem craßities, quæ humorem pituitosum denotat. lege Arcul. Alex. & Gor. &c.

De cura stillicidii & differentia vrinæ.

Cura huius morbi consistit tantummodo in eius causarum ablatione, ac in urinæ prouocatione. Inquiratur ergo omni studio eius causa: nam si fuerit à frigore, tunc calefaciē-

do, & regimen calefaciens instituendo facilè curabitur: proderunt interim clysteres ex rebus calidis, inunctiones & fotus calidi prout sermo erit. Si causa erit obstructio colli uesicæ, uel fiat ab apostemate, cura erit apostematis prout millies dictum est: si à materia lapidea, recurratur ad caput calculi. Si à materia pituitosa, saniosa, uel sanguinis coagulatione, tunc intentio erit materiam attenuare cũ incidentibus, attenuantibus ac aperitiuis, scilicet cum syr. bisantino de duabus rad. oxymelle simp. cum aquis fœniculi, apij, &c. deinde urinã prouocare. Prouocatio urinæ multifariã fieri potest: primò leuiter uesicam comprimendo, uel cum suppositorio ex sale gemeo, uel cũ titillatione in capite uirgæ, cum fricatione in collo uesicæ prope anum. Proritant urinam ualidius inunctiones ex oleo scorpionum & liliorum alborum: nam præter quàm quòd calefaciunt, etiam resoluunt ac relaxant. Similiter fotus ex paritaria, ex senecione, cum dictis oleis in sartagine frixis, & pubi admotis, uel ex rebus magis calidis, ut cum calamento, pulegio, sa-

bina. Intrinsecus conueniunt clysteres ex hiera picra, benedicta, caßia, zacharo, & oleis scorpionum. Conueniunt etiam decocta fœniculi, asparagi, brusci, apij, petroselini, uel decoctum iuniperi, sabinæ. Item puluis corticis oui, à quo pullus egressus sit, à suo cortice depurati, ad quātitatem drachmæ unius. Item rubea tinctorum, cātharides, amotis pedibus & alis. Prouocāt etiam urinā dialacca, diacurcuma Iustinianum, & confectio de cineribus scorpionum, &c.

Loci consentientes de cura stillicidii & difficul. vrinæ.

Paul. lib. 3. cap. 45, Si ab acrimonia humorum dependeat, conuenit ptisanæ cremor, pisces, balnea, uictúsque idoneus. Acria uitāda sunt, uinum, exercitium, & tarda commestio. Si uerò à frigida intemperie, conuenit uinum calidum, & cibi qui urinā prouocent: & hæc de regimine. Act. ser. 11. cap. 19, Cōsiderandæ sunt præcedentes causæ: nā si fuerit frigiditas, cum calefacientibus & urinam prouocantibus tollenda est, addito etiam ad

pectinem fotu. Si uerò caliditas præcessit, sicut urina acris & biliosa attestatur, tunc sanè exuberantem humorem uitiosum quàm celerrimè purgare oportet, uitatis interim omnibus salsis & acribus. Quòd si nec acrimonia adhuc auferatur, lac ipsum cum amylo in uesicam deijciatur, &c. Auic. 19. T. 2. cap. 8, Si causa est humor uel sanies, opus est ut curetur cum aperitiuis ac diureticis, &c. Lege eum fusius, lege etiam Arcul. 9. almans. Item Mar. Cat. & rem aptius ac dixerim intelliges.

Conferentia stranguriæ.

Conferunt stranguriæ decoctio acori, cap. Ven. altheæ, allij, amygdala amara, apiũ, cassia lignea, cicera, cyperus, semen cucurbitæ, gladiolus, gramen, chamædrys, assarum, phu, cardamomum, locustæ suffumigium, maiorana, mel, meu, mezereon, millefolium, ruta, serpillum, sisimbrium, asparagus, scilla, terebinthus, porcelliones, uirga pastoris, usnea, rapa satiua, raphan⁹, miliũ panicũ. Cõposita sunt cõfectio alchechẽgi Auic. egezea cõf. Mes. philonium romanũ mitridatũ, oleum amygdal.

de sabina, de oßibus persicorum, oxymel scilliticum, socrita conf. Haly . *theriaca* T. *de absinthio.*

De prognosticis stranguriæ & dysuriæ.

Hippoc.*aphor.6.aphor.6, Renum & uesicæ uitia in senibus difficulter sanantur.* B. *Et hoc aut propter inquietudinem renũ, aut humorum acrimoniam, aut uirtutem senum imbecillem. Nam qui morbi senibus accidũt, longi plerunque ad mortem ipsos concomitãtur.* Auic.19. *tra.2. cap.6,* Expertum *est in pluribus hominibus, & dictum est, qui habet difficultatem urinæ, & aduenit ei postea tenasmos, moritur in septimo, nisi accidat febris, & plurimã prouocationẽ urinæ faciat, &c.* Aet.*ser.2.cap.19, Si acris humor diutius in uesica moretur, partes ipsas corrodit & exulcerat, &c.* Hippo.*aph.3.aph.16,* In *fine,* In *siccitatibus lippitudines, articulorũ dolores, urinæ stillicidia, dysuriæ, &c.* Lege *etiam 22.aph.3, & 31.eiusdẽ, ibi,* Senibus *spirandi difficultas, urinæ stillicidium, dysuriæ siue urinæ difficultates.* Et *apho.5.apho.58,*

Recto intestino aut utero inflammationẽ patiente, urinæ stillicidium accidit, & renibus purulentis urinæ aduenit stillicidiũ. Et aph. 49. lib. 7, Vrinæ stillicidiũ & mingẽdi difficultatem seu dysuriam uini potio & uenæ sectio soluit, incidere ante interiores in talo est bonum, &c.

De vrinæ retentione.

Quæ à Græcis ἰσχουρία dicitur, est exacta prorsus urinæ retẽtio periculũ afferens, &c. Et hoc attestatur Gal. lib. finit. med. ibi, Ischuria est exacta prorsus, &c. Vide etiam Gord. &c.

De causis retentionis vrinæ.

Causæ huius affectus sunt octo, inflãmatio, durities, sanguinis grumus, expultricis resolutio, lapidis procidentia, membrorum cõpaßio, ulceratio & lithiasis, uel alia obstructio. Retinetur etiam urina ob negotiorum importunitatem, uel per somnum, &c.

Loci consentientes de causis retentionis vrinæ.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 3, Ischuria prouenit, quum circa id quod continetur, contrahi

non potest, ut ipsum exprimat: interdum obstructio in inferiori meatu, aut à craßis humoribus, aut impacto lapide: nonnunquã ab inflammatione, uel alio tumore, ut angustior meatus reddatur, uel omnino obstruatur: lege locum hunc fusius, & antedictas causas inuenies, &c. Lege etiam Aet. ser. 2. cap. 21. ibi, Accidit & sanis sæpe urinam ipsorum cohiberi ob negotiorum importunitatem, ac si diutius in cõcionibus foro iudiciario, somnísque mictionẽ retinuerint, &c. Lege Gal. loc. cit. & Auic. & Arcul. & alios modernos.

De indiciis retentionis vrinæ.

Ischuria ex compreßione urinæ statim cognoscitur, sed causarum suppreßionis indicia nõ tamen usquequaq; sunt nota. Signa igitur sunt, quòd ex facultate excretoria hæc fiat, cognoscitur ex compreßione uehementi ex qua urina excernitur. Signa obstructionis erunt, si minus per compreßionem urina excernatur, & tunc obstructio erit à grumo sanguinis, si nulla adsit lapidis nota, & sanguis effluat: uel erit ab abscessu, si pus excernatur, uel inflammationis notæ nõ aderint: uel erit

à caruncula, si ulcus & ulceris indicia præcesserint: uel erit à lapide, si intromissa fistula ænea lapidem remouendo urina euacuetur. Similiter si à craßis humoribus fiat obstructio, cognosces ex uictu præcedente, si in otio educatus, si multis cibis craßis ac uiscidis humores generantibus usus fuerit, &c.

Loci consentientes de signis retentionis vrinæ.

Gal. 1. de loc. aff. cap. 1, *Intueri oportet præterita & præsentia: nam si à resoluta facultate uesicæ ischuria proueniat, tũc hominem ita figurato, ut decliuis sit ceruicis uesicæ positus, ac tumorem præter naturam cõprime, ut urina expellatur: quòd si minꝰ profeceris, tunc facultatẽ non resolutam, sed potius urinæ fistulam obstructam conijce.* Si igitur *obstructio à lapide fiat, &c.* Lege *totum hunc locum, & inuenies quæcunq; à me suprà posita sunt.* Lege *etiam* Gal. 6. de *loc. aff. ca.* 3. *ibi, Nõ fungẽte suo naturali munere uesica, &c.* B. Nota, *ꝙ in omnibus corporis partibus est naturalis quædam uis excretoria, qua excrementa secernũtur, naturalis dicta, eò ꝙ*

uoluntati non obediat, ſed naturaliter agit. Vnde muſculus ceruicem ueſicæ circundans, tanquam uoluntati ipſe obediens, uolentibus nobis eo uſque ab actione quieſcit, donec ueſica ſuo munere fungatur, &c.

De cura retentionis vrinæ.

Quamprimum iſchuriæ cauſam agnoueris, facilis erit cura: nam ſuppreſſionis urinæ cauſas amouere eſt curatio. Si igitur inflammatio cauſa ſit retentionis urinæ, curetur inflammationum curatione: quòd ſi pus uel humor, uel ſanguinis grum⁹ in cauſa ſit, per diſſoluētia pubi admota (uitatis urinā ciētibus, ne maior uel obſtructio uel extēſio circa ueſicā fiat) ſtatim curabis: uel his non cōducētib⁹, ea mittēda ſunt in ueſicā quæ diſſoluūt per ſyringā. Si uerò propter obtuſum ueſicæ ſenſū urina ſupprimatur, irritando excitare eius actionē expedit cū inſeſſionibus aut cimicibus capiti uirgæ admotis. Si cauſa ſit lapis, tūc admota ſyringa lapis excutiēdus eſt, & ſic de ſingulis, prout ſupra de diſtillationis urinæ cura dictum eſt, &c. Aduertēdo etiam quæcunque à Paulo ſuperius de regimine di-

cta sunt, &c.

Loci consentientes de cura retentionis vrinæ.

Aet. ser. 2. ca 21, Si ex inflãmatione urina supprimitur, sectione uenæ curabitur, adhibitis etiã fomẽtis & cataplasmatis, quæ sæpius ad inflãmata dicta sunt: si uerò supprimitur à sanguinis grumo, tũc grumus eo pacto dissoluẽdus, quo de eruptione sanguinis dictum est: si uerò lapis urinã supprimat, à loco excutiẽdus est, &c. Lege Arcul. 9. *almans. ubi de sectione agitur, quæ alijs non iuuantibus in collo uesicæ fieri solet, &c.*

Stranguriæ & ischuriæ conferentia.

Cõferunt strãguriæ & ischuriæ abrotanũ, acorus, agaricus, alliũ, althea, ameos, amygd. amar. anethũ, apiũ, arthemisia, bacca lauri, balsamum, baucia, chamædrys, chamepithys, carpobalsamũ, castoreũ, cẽtaurea, ciminum, cimices, cĩnamomũ, cyper⁹, cypressus, cuscuta, crocus, daucus, eleniũ, epithimũ, fœniculũ, fæx uini usta, filipẽdula auis, furfur tritici, galbanũ, genista, melãthion, iuniperus, caßia,

terebinthus, lapatium, lithospermũ, locustarũ suffumigium, lũbrici terreni, maiorana, matricaria, myrthus, nasturtium, origanum, ocimũ, parietaria, peonia, peucedanũ, cap. Ven. portulaca, raphanus, rapa, satiua, siser, ruta, rosmarinus, saluia, sabina, saxifragia, senapiũ, sepia, serpillũ, siler, sisimbriũ, sinapis, scordeon, asparagus, scenoanthos, stechas, tamarischus, trifolium, betonica, uinum scilliticum, hypericon, hyringus, iris, porrum, cepæ, asphodellus, petroselinũ, iũcus odoratus, calamus odoratus, resina mulei pini, lẽtiscus, hordeum, mel, eruũ, pepo, piper, capparis, centauriũ. Cõposita sunt aureum ung. Nic. diaprasiũ, diapiretrum Nic. Iustinum conf. Nic. etiam mucos mĩgẽtibus, pilulæ diacastoreæ Nic. ung. mellinũ dio. c. antidotũ hemagogũ Nic. &c.

De prognosticis retẽtionis vrinæ.

Hippocrates apho. 4. apho. 80, Si sanguinem mingant, & grumos & stillicidium urinæ habeant, & dolor in imum incidat uentrem & pectinem & fœmen, circa uesicam labor est. B. Intelligit pro labore morbũ: nam

nõ refert siue πονεῖ siue νοσεῖ quis dixerit, & intelligitur de omnibus urinæ instrumẽtis: nã partẽ pro toto, id est pro uesica, totum quod uesicæ annectitur, hic accipit, &c. Et Apho. *4. aph. 82, Quibus in urinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppuratione facta & eruptione, solutio.* B. Hîc *subauditur, quòd ex his tuberculis ischuria fiat, quibus diruptis proculdubio sanatur.* Nota *tamen quòd in antiqua translatione* Galen. *pro ischuria legitur malè strãguria, &c.* Aetius *ser. 2. ca. 24, Quũ non eijciant lotium, subiecta membra mortificantur, neque ita longè pòst moriuntur.*

De vrinæ incontinentia.

Quum urina inuoluntariè excernitur, tunc resolutione uesicam laborare dicimus, &c.

Loci consentientes de vrinæ incontinentia.

Aet. *ser. 2. cap. 24, Quibus resoluta est uesica, ijs uel præter uoluntatem urina excernitur uel supprimitur.* Lege Auic. 19. *cap. 13. de inuoluntario exitu urinæ.* Et Pau. *lib. 3. de urinæ incontinentia.* Lege *etiam cap. 18. ubi de rosolutione, quæ unamquãque particulam*

obsedit, mentionem facit. Lege etiã Arcul. 9. alm. & Sauonarolam, &c.

De causis incontinentiæ vrinæ.

In causa est utplurimũ resolutio musculi, qui ceruicẽ uesicæ ambit, itẽ facultatis retentoriæ imbecillitas, item nimius potus, hepatis imbecillitas segregare aquositatẽ non ualens, itẽ nimia renũ caliditas & superfluũ frigus, acuitas urinæ, & luxatio uertebrarũ spinæ.

Loci consentientes de causis incontinentiæ vrinæ.

Gal. 6. de loc. affe. ca. 3, Si musculus qui uesicam claudit resoluatur, tum inuoluntaria urinæ excretio prouenit, &c. Auic. 19. tra. 2. cap. 13, Fit utplurimum propter superfluitatem frigoris & mollificationẽ lacerti, & debilitatem uirtutis attractiuæ in uesica & renibus, & propter caliditatẽ plurimam attrahentem ad uesicã resudationem à corpore, & propter coarctionem stercoris cõprimentẽ, & propter acuitatem urinæ, &c. Lege Aet. ser. 2, cap. 24 Et Gal. de loc. aff. cap. 3. ibi, Alter luxatis ad extremas partes spinæ uertebris inuitus urinã profudit, nullo infestante uesicam

dolore: coniecimus eius musculi neruum, qui uesicam claudit, esse affectum, proinde spinã curare uoluimus, &c.

De signis incontinentiæ vrinæ.

Nota esse possunt signa tum ex relatione infirmi, tum ex his quæ dicta sunt: nam quotiescũque copia urinæ frequẽter emittitur, & in mictione ardor nõ sentitur, nec sitim æger patitur, nec corporis extenuationẽ, tunc iudica musculũ uesicæ esse resolutũ, à quo excretio inuoluntaria urinæ procedit, &c.

Loci consentientes de signis.

Lege Razem 9. almans. de fluxu urinæ, & Auic. 19. cap 13. ibi, Et scire facile sit ex eis quæ præterierunt, &c.

De cura incontinentiæ vrinæ.

Cura talis sit, qualẽ diximus in cura diabetis, pro quib⁹ lege diffusius Aet. ser. 2. c. 24, & ubi ad eos qui se in somno permingunt remedia scribit, & Auicẽ. ubi de mictu in lecto sermonẽ facit, & est fen. 19. t. 2. cap. 15. Item curam de inuoluntario exitu urinæ, &c.

Cõferẽtia inuolũtario exitui vrinæ.

Cõferunt inuoluntario exitui urinæ & mol

ificationi uesicæ, acetum scilliticum, acorus, calamus aromaticus, chamepithys, ciminum, cinis ungularum apri, cyperus, codeæ, pulmo hædi, helenium, carnes ericy, fœniculum agreste, chubebe, laurus Alexandrina, *cerebrũ coagulum leporis, lignum aloes, mumia, ostraca, grana pini, cortices populi, sisimbrium, scolopẽdria, uesica apri, mures elixæ & comestæ.* Composita, *confectio* Aristomachi Auic. *confectio philosophorum* Auic. ibi, 1. 5. V*inum extinctionis ferri, oleum nardinum, oxymel scilliticum, electuarium piperis* Haly, *tamaricon cõf.* Haly, *trifera magna, trifera de scoria maior* Auic. Tro. *alchechẽgi* Auic. *hiera* Galeni.

De prognostic. incontinẽtiæ vrinæ.

Aet. ser. 2. ca. 24, *Qui præter uoluntatem urinam emittunt, quanto plus eis contingit, cò minus periculo sunt obnoxij.*

De ramicum generibus, id est, de herniis.

Quod ramicem siue herniam Latinè *dicimus,* Græci κήλας *omnes ferè testium tumores uocant, & sunt numero octo.* Primus Hydrocele, *quæ est incocti humoris in parte scro*

ti collectio. Secũdus Enterocele, est intestini in alterũ locũ paulatim uel semel delapsus. Tertius, Hidrẽterocele, & est delapsus intestini, aqueiq; humoris collectus in scroto. Quartus, Cirsocele, & est quorundã uel omniũ uasorũ, quæ testẽ alunt, dilatatio. Quintus, Hydrocirsocele, & est dilatatio uasorum unde aluntur testes, & crudi humoris ĩ scroti aliqua parte collatio. Sextus, Epiplocele, & est omenti lapsus in partẽ scroti. Septimus, Enteroepiplocele, & est intestini & omenti in scroti partem delapsus. Octauus, Sarcocele, id est, carnosus ramex. Inuenitur etiam exõphalos, id est, procidens umbilicus, & est umbilici prominentia diuersis de causis prouenie ns, sed nos de hernia aquosa & intestinali tantùm & inguinali uerba faciemus, &c.

Loci cõsentiẽtes de generib. ramicũ.

Gal. li. de Tum. præter naturã. c. 17, & 18, Induratis testibus σαρκοκήλω nomen imposuere: quũ uerò in testiũ tunicis humor aquosus colligitur, ὑδροκήλω: si uerò omẽtum in testiũ tunicas descẽdat, ἐπιπλοκήλω: si uerò peritoneũ ĩ inguina profluat, βουβωνοκήλω:

ſi circa umbilicū, ἐξόμφαλον, & uide Gal. li. finit. med. Auic. 22. cap. 2. enumerat etiā octo ſpecies herniarū, quæ ſunt uentoſa, aquoſa, ſanioſa, carnoſa, uaricoſa, zirbalis, inteſtinalis, & apoſtemoſa, & hoc ſub rupturæ nomine. Caput deinde aliud facit de umbilici augmēto, quod alij de eminētia inſcribūt, & habet tot ſpecies, quot de herniis nuper diximus. Vn de uentoſa à Græcis dicitur πνευματόμφαλον, carnoſa σαρκόμφαλον, aquoſa ὑδρόμφαλον, Zirbalis ἐπιπλόμφαλον: & eſt omenti in umbilicū decurſus, & ſic de ſingulis. Lege de his fuſius iuxta Aet. ſer. 14. ca. 22. 23. & 24.

De cauſis ramicum.

Cauſæ ſunt intrinſecæ & extrinſecæ, ſicut caſus, percuſsio, plaga, ſaltus, uel quicūque alius motus uiolentus. Cauſæ intrinſecæ ſunt per ſe notæ: nā à flatu flatuoſa in parte abdominis cōtenta, uaricoſa à latitudine uenarū & ab earū imbecillitate prouenit: aquoſa ab aqueo humore in ſcrotū delapſo, & ſic de reliquis. Hæc autem proueniūt peritonei membrana aut nimium extenta aut rupta, &c.

Loci cõſentientes de cauſis ramicũ.

Aet. ſer. 14. cap. 22, Aquoſa hernia interdũ ex occulta, interdũ à manifeſta cauſa cõtingit. Ex occulta, quum aquoſus humor circa partes corpuſculorum, quæ ſcrotũ contexunt ac implicãt, ſanguini admixtus, collectus fuerit: ex manifeſta, quum ex plaga colliſis uel fractis naſis ſanguis affluens in ſubſtantiam aquoſam tranſmutatur. Galen. lib. de Tum. præter naturam ca. 18, Interiori membrana quam Græci περιτόναιον *uocant, uulnerata ac rupta fiunt ramices, &c. Lege hunc locum fuſius. lege etiam Auicen. fen. 22. cap. 2. ibi, Ruptura fit propter ſolutionem paniculi, &c. lege etiam Arcul. & Paul.*

De ſignis ramicum.

Signum commune omnibus rupturis eſt tumor inter abdomen & peritoneum apparẽs. Signa herniæ apoſtemoſæ ſunt ſigna abſceſſuum communia, ſcilicet tumor, durities, grauitas, dolor, & quod paulatim augetur. Signa herniæ zirbalis ſunt, quia paulatim aduenit, non ſentitur, rugitus eſt paruæ quantitatis, nec multùm ad profundum olei ſe ex-

tēdit, nec resupinato ægro ita facilè reuertitur ac intestinalis. Signa enteroceles, id est, intestinalis sunt, facilis reductio, cū resupinatur, rugit dū intromittitur, nisi uel flatus, uel siccæ fæces in causa sint, ne tam citò introducatur: est præterea magnæ molis, accidúntq; dolores uehementißimi, dum oseum extendit, & testiculum comprimit. Signa aquosæ sunt, quòd tactui cedit, & extenditur oseum: cognoscitur etiam per eius splendorem, lenitatem: item quia cum mollitie grauis est, & paulatim fit, nec quocunque æger situetur, interiora petit. Signa flatuosæ sunt, quia redit absque dolore, statim facta compreßione, absque quòd æger resupinetur, etiā percussa resonat: nec adest grauitas, nec lubricitas, sed cum lenitate tendit. Signa sarcoceles, id est, carnosæ sunt, quia cum duritie tumet, & est absque dolore: non augetur, nec minuitur. Signa uaricosæ sunt, quia ipsa est dura, oblonga, ueluti uirga, cuius craßities excedit aliquando craßitiem digiti: cognoscitur etiam ex repletis uenis, &c.

Loci cõſentientes de ſignis ramicũ.

Auic.22.cap.3, Signum autem cõmune rupturis eſt additio apparens, & ſentitur inter ſifach & mirach. Signum herniæ inteſtinalis eſt redditio eius cum uelocitate cũ reſupinatur, & ſenſibilitas rugitus, & propriè quum premitur. Hernia uerò ex zirbo & ſifach cognoſcitur ex aduentu eius paulatim, &c. lege eum fuſius: lege etiam Arcul. 9.alm. Item Aet.ſer.14.cap.22. & plura intelliges.

De curatione ramicum.

Scopus curandi hydrocelem & flatuoſum ramicem eſt, cauſam à qua humor aquoſus uel flatuoſus gignitur, amouere. Quod fiet primò cum phlegmagogis, uel aquoſum humorem educentibus pharmacis ſiue clyſteribus, deinde cum reſoluentibus, ſicuti cum farina fabarum, cimino, emplaſtro de baccis lauri, & ſimilibus: deinceps prohibendum eſt ne noua eodem in loco aqua uel flatus generetur. Prohibent nonnulli extrahendo aquã, alij cũ cauteriis urendo uſque ad epidimin, quem Arabes didimum uocant, ſed reuera in hoc caſu uſtionem ualde timeo: nam ſi epidimis

totus uratur, uereor ne testes corrumpantur. Si minus, certum est quòd per partem non ustam adhuc aqua descẽdet: quare satius mihi uidetur aquã resoluentibus extrahi, quàm urentibus. Cura *enteroceles & epiploceles, id est, herniæ intestinalis & zirbalis in duplici intentione consistit, in reductione scilicet intestinorum ad suum situm, & in retentione in situ suo conuenienti, & in constipatione seu consolidatione rupti ac laxati.* Reducũtur *ad suum situm intestina & omentum, si resupinato patiente cruribus sursum eleuatis leui manu comprimantur, & leuiter agitentur, quibus ob uentum renitẽtibus primum cũ resoluentibus ac discutientibus mollientibúsque flatum succurrimus, ut cum decocto altheæ, camomillæ, melliloti, semine lini, fænugræci, anisi, cimini, cum spongia applicato, uel cum oleis camomillæ, anethi, amygdalarũ dulcium, adhibita interim diligẽtia, ut emollientibus ac unctuosis clysteribus fæces extrahantur.* Retinentur *etiam in suo situ intestina pluribus mediis, primò cum fotu ex aqua uino & aceto decoctionis gallarum, nucum,*

cupreßi & aluminis. Secūdò, cū cerato de pelle arietina, descriptione Gētilis, stringēdo locū in quo eminētia apparet cū angulo, quod uulgò bracheriū dicūt, non mutando id, nisi ad decimumquartum diē. Tertiò, cū potionibus constipantibus, unde aliqui utuntur, scrupulo uno limaturæ chalybis cum uino, in quo hepatica terrestris, gallæ uirides, & nuces cupreßi incoctæ sint. Quartò, cū manuali operatione, sicut cū incisione ac actuali, siue potentiali ustione. Et modum incidendi docet Auic. & Albucasis, & plerique alij, quos uidere poteris. Cura sarcoceles, id est, carnosæ herniæ, eo modo erit perficienda, ac si esset quidā scirrhus. Similiter apostemosum ramicē curabis nō aliter, ac curari solēt alij abscessus: eminentia uerò umbilici eandē ferè curationem requirit, ac de hernijs dictū est, &c.

Loci consentientes de cura ramicum.

Aet. ser. 14. ca. 22, Tutißima itaq; curatio herniarū chirurgia & ustione perficitur, si peritus artifex contingat: potest etiā medicamento scrotū inuri, & consumpto humore &

cicatrice inducta firmari, &c. Gal. meth. 14. c. 13, Quòd humor qui in hydrocelis uisitur, alienus à corporis substãtia tota natura sit, sicuti etiã quæ in ascitis hydropibus continetur aqua, dixisse sufficit, quarũ certè euacuationẽ uel medicamentis quæ digerant molimur, uel chirurgia in hydrocele quidem immisso sypho ne, in asciti adhibita punctione, quã paracen tesin uocant, &c. Vide hac de re Arc. 9. altmans. Auic. & Marc. Cat. Auic. 22. ca. 5, Si ambo ad oseum descendant, possibilis est redu ctio cum resupinatione & qualibet compres sione cum manu. Quòd si addatur ruptura, incipiatur in desiccãdo illud quod dilatatũ est propter humiditatem, & adunãdo quod scissum est, & ingenietur in cõsolidatione eius. Quòd si fiat inobediens ad redeundũ, sedeat æger in aqua calida, & emplastretur ru ptura donec redeat, deinde cõstringatur, &c. De cura sarcoceles lege Gal. 14. meth. c. 17, nam cum scirrhis eum enumerat.

Obseruationes circa regimen.

Auic. 22. c. 4, Regimen uniuersaliter haben tibus rupturam est dimittere repletionem &

motum plurimum, & saltus, & incestum subitum & coitum. Item dimittere cibos inflatiuos, & non multum uti potu aquæ, & dimittere omnes res mollificantes, &c. B. Cõsidera quòd cuiq; ramicis speciei uictus ratio sit in contrarium exhibenda.

Cõferẽtia enterocelis & hydrocelis.

Conferunt enterocelis & hydrocelis barba hirci, bdelliũ, adeps canis cũ alumine scisso, cupreßi folia & nucis, glutẽ de corijs, muscus, herba, plãtago, psyliũ, semen lini cũ resina & myrrha, pẽtaphilon, ruta syluestris, symphitũ, betonica, tritici paleæ, filix herba cum axungia, lenticula in modũ emplastri, peucedanũ, cerotũ de pelle arietina. lege de his in cõsilijs Montagnanæ. Item Gord. Sauo. & Arcul.

De prognosticis ramicum.

Auic. 22. c. 2, Et scias quòd ramex intestinorũ & tribi est ægritudo multũ difficilis, quãtumuis sit parua, & ramex aquæ est ægritudo facilis, & si sit magna: ramex uerò ramicosus ac carnosus difficulter aut nũquã sanatur, & tandẽ oẽs ramices inueterati, ac lõgo tẽpore facti, suspecti sunt, ne testes corrũpãt.

Aet.ser.14.c.24, Cæterũ nosse expedit intestinorũ herniã, qualiscũq; fuerit, semper aquosa deteriorẽ. Gord. Et quũ pertransit septem dies, tunc labia fiunt dura & obturata, quorum unio uidetur impoßibilis, &c.

De gonorrhœa.

Quod seminis profluuium Latinè dicitur, Græcè γονόῤῥοια ἀπὸ τῆς γονῆς, quod est genitale semẽ, & ῥεῖν quod est fluere, appellata est, quæ nil aliud est quàm inuita ac præter uoluntatem & pudendi tensionẽ, seminis excretio. Sunt tamen qui differentiam inter semen & geniturã esse dicant, ut semen tantùm in his esse uelint qui generare adhuc non possunt, econtrà uerò genituram.

Loci consentientes de gonorrhœa.

Gal.6.de loc.aff.ca.5, Gonorrhœa est inuita ac præter uoluntatẽ seminis excretio. Et paulò pòst, significantius dices esse aßiduam seminis excretionem haudquaquam cole extenso. Aet.ser.11. cap.33, Gonorrhœa est seminis excretio præter uoluntatem ac pudendi tentiginem.

De causis gonorrhœæ.

Causæ sunt uel spermatis copia, uel eius tenuitas & acrimonia, uel multitudo eorũ quæ generant sperma, uel erunt imbecillitas retentricis aut facultatis, aut expulsoriæ fortitudo in seminarijs uasis: uel gonorrhœa ex conuulsione contingere potest, aut ex renibus ob eorum adipis liquefactionem, quæ fieri potest à nimio coitus desiderio, aut à multitudine coitus, aut eius cogitatione.

Loci consentientes de causis gonorrhœæ.

Gal. 6. de sympt. cau. ca. 4, Gonorrhœa si pudẽdo non intento euenerit, retentricis facultatis in seminarijs uasis imbecillitatem sequitur. Si uerò intento cole acciderit, conuulsioni quodammodo similis erit affectus, &c. Vide Gal. 6. de loc. aff. ca. 5. ibi, Nam sicut retentio, &c. Vide etiam Aet. 11. ca. 33. ibi, Fit gonorrhœa ex uasorum seminaliũ fluxione, &c. Vide etiã Auic. 20. c. 30. ibi, Causa aut est in spermate, aut in uasis seminalibus, aut in renib9 & lacertis, aut in principijs ex spermate uel ob eius copiam, & tenuitatem, &c.

De signis gonorrhœæ.

Signa quando fit ex multitudine seminis sunt, quia ad copiã coitus nulla corporis imbecillitas siue diminutio sequitur. Signa tenuitatis seminis sunt manifesta inspicienti sperma. Signa mordacitatis seminis sunt, quia in exitu dolor percipitur, adest ardor urinæ, & color eius ad flauitiem decliuis est. Signa imbecillitatis retentricis sunt, quia sine erectione uirgæ semen egreditur: si à cõuulsione hoc malum proueniat, aderit erectio, &c.

Loci consentientes de signis gonorrhœæ.

Auic.20.ca.31, *Illam, in qua causa est spermatis multitudo, non sequitur debilitas & diminutio cum multitudine coitus, &c.* Et *illa quæ fit à tenuitate eius, cognoscitur cum turmis spermatis præsentia.* Et *illa quæ fit propter acuitatem & mordicationem eius, sentitur ipsa in egreßione, &c.* Lege Aet.ser.11. ca.33. & Gal.6.de loc.aff.ca.5.&c.

De cura gonorrhœæ.

Similis erit huic cura, qualis in omni fluxu

parari solet. primò cũ pauco cibo & potu, & si à læsa retentrice gonorrhœa oriatur, cataplasmatis, insessionibus adstringentibus utendum, ex lentisco, rubo, myrtho, acatia, hycisthide paratis. Si fiat à multitudine seminis, euacuetur primũ, deinde sperma exiccetur. Exiccant sperma rad. nenupharis. 5. lactucæ, portulacæ, rutæ, agni, id est casti, folia salicis, ciminum, calamentũ, myrrha, euphorbium, item diaciminũ, &c. Si fiat à tenuitate spermatis, tẽperetur cũ stypticis calefaciẽtibus exiccando, & crassitiem inducẽdo. Si à facultate expulsoria, tunc utẽdum est frigidis & parumper stupefacientibus, &c.

Loci consentientes de cura gonorrhœæ.

Auic. lo. ci. c. 32, Minoretur cibus, fiat euacuatio, & administrentur ea quæ exiccant sperma, & minorant ipsum. Euacuatio tenuitatis eius est cũ eis quibus inest stypticitas, & calefactio cum exiccatiuis permixta, &c. Vide illum fusius. Aet. ser. 11. cap. 33, Primùm in quiete & pauco cibo & aquæ potu affectos obseruare oportet, cibi nõ facilè corrumpan-

tur, nec difficulter permutentur, & resiccandi uim habeant, &c. B. Quòd sint in quiete, intelligendus est Aetius in primo morbi tempore: nam post hoc exercitijs ægros esse committendos ait Paul. quibus totum corpus & affectæ partes firmentur.

Obseruationes circa curam.

Cauẽdum est primùm, ne quum craßitiem tenuitatis genituræ inducere quæras, aliquid in medicamentorum compositione addatur, quod genituram adaugeat, &c.

Conferentia gonorrhoeæ.

Conferunt gonorrhœæ agnus, id est castus, aqua frigida, calamentum, camphora, lac capræ cum melle potatum, castoreum cum succo agni, casticoreũ, hæmatites lapis, eruca, lactucæ semen, nymphea, portulaca, plumbi lamina, semen rutæ, ireos, diaprasium Nicolai, electuarium Sauo.

De prognosticis gonorrhœæ.

Aet. ser. II. ca. 33, Non solùm autem uiris, sed & muliercułis hoc malum accidit, & in fœminis ægrè tollitur, &c.

De priapiſmo.

Priapiſmus eſt genitalis membri tentigo in longum & latum citra ueneris appetentiam aucta, & denominatur à Priapo, quem talem mēbrū habuiſſe ſuapte natura finxerūt homines. Sunt qui hanc affectionem Satyriaſim nominent, à Satyro etiā priapo dictam: ſed quū Pau. diſtincta capita de ſatyriaſi & priapiſmo habeat, deſcribatúrque ab ipſo ἡ σατυρίασις ἐστὶ παλμὸς τοῦ αἰδοίου, &c. fecit ut rem à priapiſmo diſtinctam aliqualiter eſſe dubitarem ob eorum cauſam, de qua infrà fuſius dicitur.

Loci conſentientes de priapiſmo.

Gal. 6. de loc. aff. c. 5, Priapiſmus eſt, cùm coles & in lōgitudine & circulo totus augetur, nullo ſtimulāte ad libidinē deſiderio, aut acquiſito calore, ut quibuſdā accidit, qui ſupini decumbunt. Lege ſimilem deſcriptionem iuxta Galen. 9. de cōpoſ. med. per loc. cap. 9. ibi, Priapiſmus eſt auctio pudendi, &c.

De cauſis priapiſmi.

Cauſæ huius affectus ſunt tres, prima arteriarum ora immodicè patentia: ſecunda, ua

porosus spiritus in fistuloso neruo ortus: tertia, est rei uenereæ abstinentia. Ora arteriarum patent uel ob humorum uitia, uel ob flatuosum spiritum sine ordine & uiolenter euacuatũ: flatuosus uerò spiritus fit ab humore uiscoso crassóque, cum caloris paucitate. Abstinẽtia rei uenereæ accidit ob seminis retenti multitudinem, &c. Satyriasis, de qua superius mẽtionem fecimus, est assidua colis palpitatio, quæ cum uasorum seminis inflammatione, interdum cum intentione accidere solet: quæ si tantũ à flatuoso spiritu fiat, nullo modo à priapismo differre potest.

Loci consentientes de causis priapismi.

Gal. 6. de loc. affect. cap. ult. Fit priapismus uel ob arteriarum ora immodicè patentia, &c. Lege etiã Gal. in lib. de Tum. præter naturam ca. 15. ibi, Pudendorũ tẽsiones præter naturam quæ non desistunt, quidam σατυριασμὸν, quidam πριαπισμὸν nuncuparũt. uide horum differentiam postea, 6. de loc. aff. cap. ult. Vide etiam causas flatuosi spiritus, 14. meth. ca. 7. Itẽ 6. de sympt. cau. ca. 2. De

ſatyriaſi, uide Paul. de prima palpitatione locutũ. De ſecunda fecit mentionẽ Aet. unà cum priapiſmo. Auic. 20. c. 37, Cauſa propinqua tenſionis eſt multitudo uentoſitatis craſſæ in partibus membrorum coitus aut materiæ uẽtoſæ, in ipſo morbo concauo, aut ſuperueniẽs eis ex arterijs aut uaſis ſpermatis.

De indiciis priapiſmi.

Indicia ꝑ ſe ſunt manifeſta ex definitione data, & ex infirmi relatione: lege tamen Gal. 14. meth. ca. 5, In ijs qui ſic ſunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur. quod ubi uiderit quiſpiam, ſtatim intelliget eſſe ex inflammationum genere, &c.

De cura priapiſmi.

Si cauſa fuerit materia flatum efficiens, tunc tres medendi intentiones inſurgunt: prima regimen uictus, ſecunda eſt euacuatio, tertia materiæ diſcuſsio & reſolutio. Regimẽ ſit attenuans abſque manifeſta caliditate. Euacuatio fiet uel per ſanguinis miſsionem, uel per purgationem, tum per uomitum, tum per ea quæ per inferiora ſoluunt. Reſiduum materiæ diſcutitur per frictiones crebras, per

exercitium & balnea ex aquis digerentibus, & per ea quæ unico uerbo calefaciũt & exiccant. Sed *interim per initia si calidior materia fuerit, ea imponenda quæ caloris proportioni respondeant, ut cum cerato rosaceo, infrigidante* Galeni, *cum lamina plũbi, &c.* Digesta *materia tunc ad dissoluentia accedendum sine calefactione uehementi: si autem cum camomilla agno, id est casto, &c.*

Loci consentientes de cura priapismi.

Aet. *ser.* 2. *cap.* 32. *loquens de regimine inquit,* Hac *affectione prehensos, inedia usque ad tres dies adseruare conuenit, utendúmque esse cibis qui leniter attenuare ualeant citra manifestam caliditatem, &c.* Itidẽ ait Gal. 14. *meth. & cap.* 8. & 9. *de compos. med. per loc. cap.* 9. *ibi,* Palàm *est non oportere mẽbra ipsa calefacere, sed refrigerare leniter per ceratũ rosaceũ, &c.* Lege *etiam fusius in meth. cap.* 8. *ibi,* Principiũ *curationis cõmune est, ut totũ corpus ea quam ferre potest euacuatione euacuetur, euacuatio fiet per missionem sanguinis, &c. lege eum fusius, &*

plura à me recitata intelliges, &c.

Obſeruationes in cura.

Aet. ſer. 2. cap. 32. ait cauẽda eſſe quæcũque urinam citare poſſunt, & omnia quæ uenerẽ prouocare ualeãt. Auic. fen. 20. cap. 39, Dimittat coitũ omnino, & cogitationẽ in eo, & cõſyderationẽ ad id quod mouet deſyderiũ, niſi acciderit priapiſmus propter emiſſionẽ coitus: nam tũc coitus eſt curatio, &c.

Prohibentia ſatyriaſim & venerem.

Prohibent ſatyriaſim & uenerem uitex, allium, berbena, camphora, cicuta, cataplaſmata, coriandrum, eruca, ruta, lactuca, menta, fimus muris, & nymphea, ſalicis folia, portulaca, roſa, plumbum, ſtannum, nepita, faba & diaolibanum Nic.

De prognoſticis priapiſmi.

Aet. ſer. 2. cap. 32, Cæterùm dolores eis contingunt, quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris diſtendunt, & ex præcipiti hoc modo affecti pereunt, niſi confeſtim eis auxiliũ feratur: quum uerò moriuntur, uẽter eorũ inflatur, & frigidum exudãt, &c. Auic.

loc.cit.cap.37, Et hoc accidens quando non curatur, peruenit ad tetanum uasorum spermatis, & accidit apostema calidum cum eo, & interficit, &c.

Authores dissentientes circa Venerea.

1 *Adserere, desyderium coitus esse tantùm ex cerebro ob uirtutem imaginatiuam.*

2 *Adserere, gonorrhœam esse paßionem propriam pudendi & expultricis facultatis.*

3 *Adserere, coitũ nec per se, nec per accidẽs ualere in ægritudinibus cerebri pituitosis.*

4 *Adserere, satyriasim esse morbum ridiculosum potius quàm curandum.*

Confutatio dissentientium circa Venerea.

Ad *primũ respõdetur, quòd duplex est desyderiũ, alterũ scilicet animale, quod in cõcupiscẽtia inuenitur: alterũ naturale, ex repletione spermatis, quã euacuare tẽtat natura. Primũ ut quædam cõcupiscentia à corde oritur, licet per cerebrũ postea perficiatur, secũdũ prouenit à iecore, unde* Auic. *Et desyderiũ coit⁹ est ab hepate, &c. igitur nõ tãtũ ex*

cerebro, sed ex alijs etiã mẽbris principalib⁹.

Ad 2. *dicitur, ꝙ iuxta Galeni placitũ gonorrhœa sit paßio per se retẽtoriæ facultatis, & propria uasorũ seminaliũ, sed per accidens expulsoriæ, & secundũ apparentiam ipsius pudendi, & hoc affirmant* Auic. & Sera. *Non erit igitur proprius expultricis nec pudendi affectus, sed per accidens.*

Ad 3. *inquit* Auic. *coitũ maximè præstare ad euacuationẽ & diuersionẽ superfluitatũ, unde in ileo morbo præsertim iuuat, quoniã causam ægritudinis, quæ fit ob amorẽ, remouet, & paratos cadere in ægritudines phlegmaticas ex eius multitudine liberat, si moderatus præcipuè fuerit, &c.*

Ad 4. Auic. Perducit *hominem ad spasmum & tetanum uasorum spermatis, & interficit.* Vnde *morbus hic ualde timẽdus est, & non ridendus, ut aliqui adserunt, &c.*

De suppreßione menstruorum.

Menses *sunt mulierum profluuia, à uitiato humore depẽdentia, eóque dicti sunt, quòd singulo mense accidant.* Tempus *durationis mẽstruorũ multũ mulieribus est à primo usq;*

ad tertiũ diem non paucis à primo usque ad quintũ, alijs ad septimũ, & rarò ad duodecimũ accedit profluendo, incipitque fluere à quartodecimo anno, paucis ante 13, aut 12. nec ultra quinquagesimũ fieri solet: imò à triginta quinque annis præsertim obesis mulieribus solet cessare, &c.

Loci consentientes de suppressione menstruorum.

Gal. 6. de sympt. causis cap. 4, Menses sunt deprauatæ per uterum fluxiones, quæ expurgato per hanc partem uniuerso corpore fiunt. Paul. lib. 3. cap. 60, Mulierum plurimis menses quartodecimo anno fluere incipiunt, paucis ante 13. aut 12. plerisque post 14. erumpunt. Haly Abb. 9. de pass. matri. latitudinem inceptionis menstruorum esse inquit à quarto anno completo usque ad 14. & latitudinẽ desinentiæ à 36. usque ad 50. & hoc idem affirmant Auic. & Arist. 9. de animalibus, & hoc intelligitur de uniuersali durationis tẽpore. Particulare uerò incipit à duobus diebus, & se extendit usque ad septem. Galen. 5. aphor. Tempus menstruatio-

nis durat à 3. die usque ad 8. quòd si ultra citráque fluxerit, talem fluxum præter naturam dicimus, &c.

De causis suppressionis menstruorum.

Menstrua supprimuntur uel per se affecto utero, uel per consensum. Per se afficitur uterus uel ex duritie contracta, uel ex uenarum angustia, uel ratione facultatis expulsoriæ, quæ ob malam intemperiem oriri solet. Supprimuntur rursus, obstructis uasis, quæ ad uterum descendunt, & hoc uel ratione caloris desiccantis, uel ob copiam humorum crassorum, uel ob abscessum, uel carnem additã. Sistuntur etiã menses, si ad alia loca sanguis trãsferatur, uel ob uaria excretionũ genera, &c. Per consensum etiã supprimũtur, uel ratione hepatis sanguinẽ non discernẽtis, uel ratione obstructionis totius corporis, uel aliorũ mẽbrorũ particulariũ, &c.

Loci cõsentientes de causis suppressionis menstruorum.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 4, Suppressionis causa mẽstruorum uel est durities uteri, quæ

uel illico ab origine cõtrahitur, uel post generationẽ: & hoc ratione uteri affecti, qui ex uenarũ angustia, aut ex uasorũ uteri cõpressione, quũ immodicè corpus crassescit, aut ex intẽperie uteri procedit. Detinẽtur etiã menses ob materiã ipsam, quũ crassum fuerit uel uiscosũ quod euacuatur. Supprimũtur rursus obstructis ob huiuscemodi humores, uasis, quæ ad uterũ descendũt, uel ratione uniuersi corporis, &c. lege tu fusius. Aet. ser. 16. c. 51, Sistũtur mẽses quibus sanguis crassus est & uiscosus, & quibus ad alia loca transfertur, uelut per nares & sedẽ. Quin & sanguinẽ ex torace reiectãtibus, uel quibus per uenæ sectionem multus extrahitur, &c. Lege de his causis Gal. aphor. 5. cõment. 57. Item Auic. fen. 21. cap. 25. ibi, Menstrua retinentur aut propter causam propriam, aut communem, &c.

De signis suppressionis menstruorum.

Suppreßio mẽstruorum quæ fit à frigore, cognoscitur grauitate, somno, coloris albedine, pulsus raritate, copia urinæ, & excretione pituitosa. Quæ uerò fit à caliditate, demõ-

ſtratur ex inflatione ac exiccatione uteri, uel ex his quæ uterũ radunt ac mordent: quæ uerò fit à ſiccitate, manifeſtatur ex his quæ præterierũt, præſertim ex extenuatione corporis & uenarũ tenuitate: quæ autem fit ab abſceßib⁹ uel carne addita per obſtetricẽ, cũ ſignis abſceßuũ cognoſcitur. Similiter quæ fit à duritie, uel à cõceptione, per obſtetricẽ uteri ceruicem tangentem cognoſcetur, &c.

Loci conſentientes de ſignis ſuppreſſionis menſtruorum.

De ſignis lege Auic. 21. cap. 27, Illius quæ pẽdet à frigore, ſignũ eſt grauitas ſomni & profũdatio in ipſo, & albedo coloris, uiriditas uenarũ, & raritas pulſus, & multitudo urinæ, & phlegmatica egeſtio, & reliqua. Lege eum uberius. Gal. 6. de loc. aff. cap. de uteri aff. citat aph. 39. lib. 5. ibi, Si mulier quæ neque grauida eſt, neque peperit, lac habet menſtrua, huic defecerunt, & ibi alia indicia ſuppreßionis ponit: nam inquit, Grauitas totum corpus moleſtat. Item faſtidium, ut nulla adſit cibi cupiditas, horror inæqualis. Quòd ſi inæqualitas ſine horrore euenerit,

alienáque cupiat, iube quòd obstetrix uteri ceruicem tangat: nam dictum est ab Hippoc. aphor. 5. aphor 34, Quibus os uteri durũ est, his uteri os cõprimi est necessarium: quòd si citra duritiem clausum sit, eam prægnantem esse conijcies: quòd si clausum sit cum duritie, effectum esse uterum portendit, &c. lege tu fusius. Lege etiã Aet. ser. 16. cap. 54. ibi, Supprimũtur ex frigidiore temperatura, &c. Quod per excrementa corporũ signa habere poßimus, elice ex Gal. 6. de sympt. cau. cap. 4. ibi, Talem semper refert speciem id quod excernitur, quale est id quod in animante redundat, &c.

De cura suppreßionis menstruorum.

Cura retentionis mẽstruorũ duobus scopis indiget: primum in remouẽda causa, alterum in prouocãdis menstruis. Si causa igitur fuerit uehementißimus calor, menstrua cohibẽs, tunc prouocare ea non licet, quum sat sit ab hoc calore superfluitates absumi. Si uerò in causa fuerint longæ ægr tudines præcedẽtes cum imbecillitate uirium, tunc nec prouocan

da sunt, quũ corpus potius reficiẽtibus quàm euacuantibus indigeat. Si uerò causa fuerit materia pituitosa, tunc in medendo opus est, materiã, à qua menstrua corrũpuntur, & à suo naturali ordine mutãtur, præparare, & præparatam euacuare. Præparatur crassa attenuãdo, & obstructa aperiendo cum oxymelle, sy. bisantino de duabus rad. cum aquis fœniculi, apy, cuscutæ. Euacuatur cũ his quæ humorem superfluũ educũt, ut cum agarico, electuario indo, diaphinicone, &c. & si qua mala fuerit intẽperies relicta, tunc his remoueri debet, quæ stomachum & hepar roborãt, quales sunt multæ cõfectiones, &c. Quòd si mẽses retineãtur ab aliquo abscessu, curatur cura apostematũ, ut pluries dictum est. Si causa fuerit pinguedo, tunc adhibitis resoluẽtibus curabitur, cum exercitijs & ieiunijs, &c. Si causa fuerit aliquod ulcus, tunc cura erit impoßibilis: & si quid curæ fuerit, tunc per regimen & frequẽtem uenæ sectionẽ fiet, ut sanguis per tenuem uictum & sanguinis mißionem, qui fluere per intestina consueuerat, discutiatur ac euacuetur. Prouocãt

deinceps menſtrua decoctum quinque rad. cum ſabina, pulegio, calamento, mentaſtro, origano cum ſyr. de duobus uel quinque rad. Prouocant ualenter trochiſci de Razes, caſſia lignea, crocus, cinnamomum, borax aurificum. Item balnea, frictiones & cucurbitulæ poplitibus ac coxarum parti domeſticæ applicitis, item ſaphenæ uenæ inciſio, & peſſaria ex mercuriali & melanthio cum muſco in rara ſyndone, &c.

Loci conſentientes de cura ſuppreſſionis menſtruorum.

De cura lege Aet. ſer. 16. cap. 53. ibi, Quæ ob nimiam caliditatem non purgatur, quàm maximè humectare oportet cum balneis, & uberiore ac humidiore cibo & potu, quæ ob nimiam frigiditatem oppoſitam curationem expoſcunt, &c. Gal. aph. 5. comment. 36, Intentio ſanationis eſt primùm ora uenarum adaperire, quæ ad uterum pertingũt, ſanguinémque extenuare, deinde purgationem adhibere: nam quando craſsi euacuantur humores, tales ſanantur diſpoſitiones, &c. De prouocandis mẽſtruis lege aph. 28. lib. 5. ibi,

Suffitus aromatū muliebria ducit, ſæpius uerò & ad alia utilis eſſet, niſi capitis facerent grauitatē, &c. B. Veritatē nō cōtinet apho. in omni mēſtruorū ſuppreßione: nā ſi detinētur mēſtrua ob uteri inflāmationē, aut tēſionem, aut ob alias ſimiles cauſas, nihil ſuffitus aromatum prodeſſet, ſed ſi ſiſtuntur ratione ſanguinis craßi uel obſtructionis uaſorū aut ſubſtātiæ dēſitatis, uerū eſt, quòd per aromatū ſuffitus mēſes euocātur, quū craſſa extenuat, obſtructa incidēdo reſerat, & obſerata aperit. Quæ uerò ſint aromata docet Ga. eſſe amomū, caßiam, coſtū, cinn. &c. Vide Auic. 21. tr. 3. ca. 28. Vide etiā Arc. & Marc. Cat.

Prouocantia menſtrua.

Prouocant menſtrua abſinthium, acorus, agaricus, agnus caſtus, allium, aloes, amaracum, amygdalæ amaræ, abrotanum, artemiſia, aſſa, ciclamen, calamentum, chamædrys, chamæpithys, camomilla, cantharides, caſtoreum, centaurium, cinnamomum, cupreſſus, cyperus, cucumer agreſtis, naucus, helenium, eupatorium, phaſeoli rub. lens ſylueſtris, galbanum, ammoniacum, iris lupini,

maiorana, cuſcutæ, laurus, laudanum, marrubium, meliſſa, mentaſtrum, matricaria, mercurialis, myrrha, naſturtium, ouum anatis, origanum, ozimum, papauer rub. paſtinaca, peonia, peucedanum, pulegium, raphanus, roſmarinus, rubea tinctarum, ruta, ſambucus, ſaluia, ſaturegia, ſauina, ſerpillum, ſinapis, ſcamonium, ſcilla, ſpica, urtica, uſnea. Compoſita ſunt diacalamentum, diatrion, pipereon, diapraſium, troc. de myrrha, theriaca magna, triphera magna, pilulæ fœtidæ de ſerapino.

De prognoſticis ſuppreſſionis menſtruorum.

Aet. ſer. 16. cap. 52, Suppreſsis menſtruis ſanguinis reiectationis ac ſyderationis periculum imminet, &c. Lege nonnulla etiã iuxta Gal. 6. de loc. affe. cap. 4, Quæ intelligi tam poſſunt de menſtruis quàm de retẽto ſemine. Auic. 21. tra. 3. cap. 26, Suppreſsis menſibus ei cui uirtus ad excernendum eſt potẽs, aſsimilatur utris, & multiplicantur capilli, & naſcitur ei ueluti barba. Quare frangitur forma eius & incraſſatur, deinde moritur, &

interdum prouenit ante mortem ad dispositionem, cum qua non est poßibile ut prouocentur menstrua. Hippoc. aphor. 5. apho. 34, Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum. Et aphor. 57. eiusdem, Si menstrua plura fiant, accidunt morbi: & si non fiant, ex utero morbi contingunt. B. Quasi dixerit, si menstrua detinentur, necesse est processu temporis ipsum uterum pati: lege Gal. comment. Et aphor. 5. aphor. 61, Si mulieri cessent purgationes, neque febris neque rigor superueniat, & fastidia accidant, iudica ipsam in utero habere.

De mensium profluuio & eius causis.

Duplicem hic affectus habet causam, uel ab utero unde emanat, uel ab ipso humore fluente. Prima fit aut ab uteri imbecillitate, aut ab eius uenarum apertione, aut à quopiã ulcere corrodente uel scissura. 2. bifariã fieri contingit, uel ab ipsius sanguinis quantitate uel qualitate. Quantitate uel causa repletionis nimium corpus aggrauantis, unde fit euacuatio, quæ uel naturalis uel non natu-

ralis erit. Naturalis, *quum à natura ita fiat, ut superfluum tantummodo expellatur : non naturalis, quum ob suam multitudinem & dominium immodicè profluat : qualitate, uel causa caliditatis sanguinis uel tenuitatis.* Interdum *etiam superfluunt menstrua causa abortiui fœtus, uel ob partus grãdiores, &c.*

Loci consentientes de causis profluuii menstruorum.

Gal. *aphor.* 5. *comment.* 57, Fit *immodica menstruorum euacuatio, si ora uasorum quæ ad uterum pertingunt, ultra modum aperiãtur, aut si sanguis uel calidior uel tenuior fiat, aut sua multitudine modum naturæ cõuenientem excedat, aut totum corpus aggrauet, &c.* Lege *etiam* Auic. 21. *tract.* 3. *cap.* 2. *ibi,* Superfluitates *quandoque fiunt secundũ semitam ægritudinis, aut propter dispositionem in matrice, aut propter eius debilitatẽ, aut malitiam complexionis, aut propter ulcera & corrosiones, &c.* Lege *etiam* Paul. *lib.* 3. *ibi,* Fit *etiam ob partes grandiores & crebrò ob abortiui fœtus causam, &c.*

De signis profluuii menstruorum.

Signa menstrui ab imbecillitate uteri, aut ab apertione uenarum prouenientis erunt, si sanguis exierit purus, nullum dolorem inferens ab ulcere, si profluat paulatim, & maximo cum dolore prodeat. Consyderetur tamen & quantitas ipsius fluentis sanguinis, & modus delationis: nam amplioribus uasis ruptis magna sanguinis copia statim profluit, minoribus uerò nõ itidẽ. Signa ex quãtitate sanguinis nimium corpus replẽtis sunt. Signa repletionis, ut uenarum latitudo, exuberans faciei & corporis repletio, quæ interdum cum dolore est. Signa, quando fit à mala qualitate, sunt, caliditas, tenuitas, acrimonia & color prauus. Signa immoderatæ euacuationis sunt, color fœdus, pedes tumescunt, concoctio uitiatur, & prosternitur corporis robur, &c.

Loci consentientes de signis profluuii menstruorum.

Auic. 21. tra. 3 cap. 3, Factam à debilitate matricis & apertione uenarum significat exitus sanguinis puri non dolorẽ faciẽs, &c.

lege eum fusius. Gal. 6. de loc. aff. ca. 4, Quũ immodicè euacuantur, sequitur color fœdus, pedes molli tumore attolluntur, corporis robur prosternitur, ciborum tum concoctio, tum cupiditas uitiatur, atque in totum omnia quotquot immoderatam sanguinis euacuationem siue ex hæmorrhoide, siue alio quopiam sanguinis fluore euenientem sequi consueuerunt, accidentia huiuscemodi fœminas infestant, &c. Lege Arcul. & Aet.

De cura profluuii menstruorum.

In superfluo mensium fluxu binæ requiruntur intentiones, quarum altera in remouenda fluxus causa consistit, altera in retinendo fluxum: uerùm in praxi ultimũ quod est in intentione, primum esse debet in exequutione. Si igitur causa multitudinis sãguinis menstrua superfluxerint, tunc sectione uenæ, & uictu tenui, qui sanguinem non adaugeat, succurrendum. Si uerò continui ac calidi sanguinis fluxus accidat, tunc sanguis cum syr. ros. de granatis, de suc. acet. cum aquis acetosæ, portulacæ, plantaginis altaretur: & si quid bilis secũ admixtum sit, eua-

cuetur cum myrobalanis, caßia & rheub. Deinde sanguinis discrasia cum diarrhodone, triasandalis, uel cum epithemate ex aqua ros. plantaginis & unctionibus frigidis remoueatur. Si uasorum apertio in causa sit, per obturationem, & ruptura per conglutinationem, & erosio per renutritionem curabuntur. Si causa fuerit uteri imbecillitas, per aromata styptica, quæ sua proprietate roborant, curabitur: si causa fuerit ulcus, tunc opus sunt duæ intentiones, abstersio scilicet & conglutinatio, &c. Et hæc de prima intentione. Secunda, intentio est sanguinis cohibitio, quæ duobus medijs perfici potest, primo diuersione, ut sanguinem ad alias partes reuocemus: secundo cohibitione, restringendo & uiam intercipiendo per quam sanguis debet fluere. Diuersio igitur fiet per sectionem uenæ hepaticæ uel basilicæ, aut per impositionē cucurbitularū sub manibus ante cibū, uel sub brachijs cum uehementi frictione. Interceptio uiarum per quas sanguis fluit tum intrinsecè tum extrinsecè fieri potest: intrinsecè cum syr. frigidis stypticis, qualis est syr.

roſ. myrthinus de portulaca, cum aquis plantaginis, ſolatri, acetoſæ, quibus adijci poteſt troc. de charabe, de terra ſigillata, de ſpodio, cum ſemine acetoſæ, item pilulis corallorum rub. lapidis hæmatitis, electuar. de ſcoria ferri & triphera ex arte phemonis, &c. V*alent etiam in hoc caſu naſcalia ex coto in ſuc. plāg. immerſo cum bolo armenio ſanguine draconis, &c.* Itē *balnea & inunctiones ex rebus ſtypticis, ut ex roſis cort. granatorū, gallis, ballauſtijs, acatia, hypocyſthide, &c.* Q*uæ omnia quum nihil profecerint, ad narcotica, conſyderata primùm uirtute, refugiēdum, qualis eſt athanaſia* Nic. *& phyloniū.*

Loci conſentientes de cura.

De *cura lege* Auic. 21. *tra.* 3. *cap.* 4. *ibi,* F*acta à multitudine aggrauante corpus, &c.* S*i fiat à bile, euacuetur cum myrobalanis, in quibus eſt uirtus ſtyptica: ſi ab uteri imbecillitate, dentur aromata, &c.* Gal. 7. *de cōpoſ. med. per loc. cap.* 4, O*ſculi uaſorum apertio per obturationem, & ruptura per conglutinationem, & eroſio per renutritionem curatur, &c,* Et *meth.* 5. *cap.* 4. *&* 5, E*xiſtimādā*

est profusionis quantitas: nam si perruptum uas aliquod magnum est, aut uehementer reclusum hiat, utique adstringentibus medicinis opus est, ueluti balaustio, hypocysthide, omphacio, acatia, gallis immaturis & malicorio. Sin *uel exiguum uas est perruptum, & non multus profluit sanguis, tunc aloe, & manna, & pini cortex, & lematum sigillum, lapis hæmatites, & alia similia ex austero uino nigro utilia medicamenta.* Vide *etiam de cucurbitulis ad mamillas applicandis meth.13.cap.19.ibi,* Sic *nanque ad mamillas cucurbitulas imponimus, quum sanguis ex utero profluit.* Itidem *meth.5.cap.3.* Hippo. *aphor.5.aphor.* 50, Mulieri *si uis menstrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone, &c.* De *regimine uictus lege* Aet.*ser.16.cap.64.ibi,* Imperandum *est unius aut alterius diei ieiunium, &c.* Lege *etiam* Auicen.*fen.21.cap.4.ibi,* Cibetur *ipse cum eis quæ sunt uitelli ouorum, &c.*

Sistentia ac supprimentia menstrua.

Sistunt ac supprimunt menstrua acatia,

acetosa, alumen, aizoon, aqua aluminosa, balaustia, barba hirci, bolus armenius, blactæ pisantiæ suffumigium, castanearum cortices, cauda equina, cornu cerui ustum, cicuta, citonia, coagula, consolida, coralli, coriandrũ, lapis hæmatites, hepatica, uinum extinctionis ferri, fimus capræ, gallæ immaturæ, gypsum, gumi arab. glãdes, granatorum cort. & flores hyosciami, charabe, lapis iaspis, lentes, lentiscus, lycium, semen mãdragoræ, margaritæ, mastix, menta, millefolium, myrrha, myrthus, frondes mori, mumia, nymphea, olibanum, oliuæ, polygonium, portulaca, cortices interiores quercus & ulmi, rota, rubri, sanguis draconis, siliquæ AEgyptiæ comestæ, solatrũ, sumach, scoria ferri, uernix, spodium, spica inda, uirga pastorũ, flores uitũ agrestũ, hypocysthidis succus, peunidi acerbi & agrestũ. Compos. sunt conf. alchechengi Auic. 1.5. cõfectio scoriæ. Auic. 3.5. diaolibanum Nic. phylonium Persicum Mes. syr. de myrtho, de portulaca, theodoricon magnum, Triphera minor fenonis, Mes. Troc. de terra sigillata, de charabe, de spodio, de chileta,

athanasia Haly.6.*ant.&c.*

De prognosticis suppressionis menstruorum.

Hip. *aph*.5. *aph*.56, *In fluxu muliebri si cõuulsio & animi defectus aduenerit, malũ.* B.Nã *ad omnẽ immodicã euacuationem, tãquam casus cõmunis, animi defectus accidere solet.* Vnde Gal.*meth*.5.*ca*.5, *Profluere prohibetur ob animi deliquiũ, quod sæpius accidere solet, &c.* Et *aph*.5.*aph*.57, *Si mẽstrua plura fiãt, accidunt morbi: & si nõ fiant, ex utero morbi cõtingunt.* Auic.21.*ca*.2, *Et illud est deterius, quod ex cõplexionis malitia oritur.* Et *quũ superfluit sanguinis fluxus, sequitur debilitas appetitus & digestionis, aut extremitatum inflatio, & coloris malitia, & interdum perducit ad hydropem, &c.*

De doloribus iuncturarum, siue articulari morbo & podagra.

Dolor *iuncturarũ est tristis sensatio earũ à mala intẽperie, uel à soluta continuitate eis accidẽte proueniẽs. Cuius species sunt arthritis, podagra, ischias, gonagra & chiragra,* Morbus *igitur articularis, quẽ Græci ἀρ-*

τεατlὼ uocant, est defluxus humorum ad artus siue iuncturas pedum ac manuum, cum dolore & tumore. Podagra est pedum affectio, ab humore calido uel frigido, dolorem inferens, etiam neruis patientibus. Ischias est coxarum dolor diuturnus ac difficilis, à materia fluente ad uertebras ischiæ, & ligamēta, usque ad poplites & suras. Gonagra est inflammatio genuum cum intenso dolore. Chiragra est manuum dolor, à materia in neruis & tendonibus manuum contenta.

Loci consentientes de dolo. &c.

Gal. lib: sen. med. Arthritis morbus est inflammatio articulis accidens, quæ magnum dolorem neruis patientibus adfert. Et apho. 6. comm. 49. Podagra est inflammatio pedū à fluxione humorum causata. Paul. lib. 3. cap. 77. Coxendix est dolor à natibus inguinibúsque ad genua usque, in plurimis autem ad summū pedem pertingens. Auic. cap. de dolo. iūct. Sciatica est dolor, qui incipit à iūctura anchæ, & descēdit retro ad coxam, & quādoque extenditur usque ad genu & ad calcaneum, &c.

De causis articularis morbi.

Causæ efficientes uel sunt extrinsecæ uel intrinsecæ. Extrinsecæ sunt casus, percußio, propulsus, uel luxatio, labor intēpestiuus, potio frigida insueta, nauseatiua satietas, nimia repletio, & omne quod bonam digestionem impedit, & superfluitates multiplicat. Item consuetarum euacuationum retentio, item mœrores, curæ, & reliqua animi pathemata. Causæ intrinsecæ sunt uel ex parte membri suscipientis, uel ex parte fluentis materiæ. Causa instrumētalis est dilatatio meatuum naturalium accidentalis, quæ fit uel propter membri imbecillitatem, aut propter eius malam intemperiem. Rursus imbecillitas membri uel erit à sui origine, uel propter caloris uehementiam, aut propter motum, uel dolores, uel causas extrinsecas. Causa materialis maiori ex parte erit pituita, sæpe sanguis, rarò bilis, rarißimè omnium atra bilis, &c.

Loci consentientes de causis articularis morbi.

Paul. lib. 3. ca. 78, Cæterùm hoc mali fre-

quenter antecedit improbus labor, uehemens ambulatio, equitatus creber, usus Veneris intēpestiuus, insueta frigidæ potio, &c. Lege eũ fusius, & plura inuenies. Lege etiã Auic. 22. cap. de dol. iuncturarũ, ibi, Et de causis eius sunt cibi generãtes, &c. & paucitas digestionis, quies & demissio exercitij, coitus plurimus, frequẽtia ebrietatis, & retẽtio euacuationum, &c. Lege locum uberius. Lege etiam Gal. 6. aphor. cõm. 28. ubi causam enumerat, quòd multi idcirco laborant, quia patres & auos habuere podagricos, in quib⁹ semẽ erat uitiatũ, atque ideo natis uehementiorẽ fecerunt partiũ imbecillitatem: ubi etiã inquit, quòd necesse est pedes esse natura imbecilliores, si quis podagra corripi debeat, &c.

De signis articularis morbi.

Signa causarũ extrinsecarum habentur ex relatione infirmi. Signa intẽperiei simplicis sunt, quòd dolor eius est sine grauitate, inflatione, & coloris alteratione. Signa intemperiei cũ materia sunt, grauitas, tumor, quorũ absentia nõ semper significat materiæ priua-

tionē, quū fieri poßit ut materia in profundo delitescat. Item permutatio caloris, loci & doloris materiam indicant flatuosam uel humoralem. Signa particularis causæ sumuntur à iuuantibus & nocētibus, item ex calore loci, & ex pulsu, & ab egredientibus, & ex hora doloris, & ex additione eius & repletione. Item ex ætate, consuetudine, & ex regimine præcedente. Signa sanguinis sunt, quia rubescit locus, nisi in profundo lateat, adest tensio, pulsatio, grauitas, regimen sanguinem adaugens, & dispositio corporis sanguinea. Signa bilis sunt, calor intensus, nulla grauitas, paucitas rubedinis, dolor est superficialis, mordicans, urina rubea, pulsus uelox, temperies biliosa, regimen bilem generans. Signa pituitæ, color albus, liuidus, dolor grauās, remissus, tumor magnus cum mollitie, non sentitur calor, urina alba, tēperies pituitosa, regimen pituitam generans, & ætas senectutis. Signa melancholiæ sunt, dolor remissus, profundus, tumor paruus cum duritie, urina remissa, tenuis habitudo extenuata regimen præceßit melancolicum.

Loci consentientes de signis.

Auic 22. tra. 3. cap. de sig. dolorum iunct. Complexio simplex fit parumper raro, & fit in ea dolor sine grauedine absque inflatione, & non est alteratio coloris, &c. De signis *humorum lege* Paulum *lib. 3. cap. 78. ibi,* De*prehendi facile humorum noxam inferentiũ discrimina posse, tum suis coloribus, tum his quæ superueniunt, &c.* Lege *eũ fusius etiã de particularibꝰ causarũ signis.* Lege *etiã* Razẽ *in lib. de iuncturis, & plura intelliges, &c.*

De cura articularis morbi.

Pro *cura articularis morbi siue podagræ quatuor opus sunt intentiones: prima erit auersio, quæ fiet sanguine peccante, cum sectione uenæ per rectam diametrum: aut cum euacuatione, minuendo materiam, sicuti cum pilulis de hermodactylis minoribus cũ rheub. aut cũ uomitu. Secũda est humoris siue calidi, siue frigidi digestio, quæ fit stypticis frigidis in causa calida, ut cũ sy. ros de granatis cum aquis plãtaginis acetosæ, &c.* Et *in causa frigida, cũ rhodomelle, deinde cũ sy. de stechade, cum aquis betonicæ, absinthij & saluiæ*

perficitur. Tertia intentio est præparati humoris omnimodo euacuatio, unde in causa calida cõueniũt pilulæ de her. min. cũ rheu. in frigida pilulæ de hermamai. &c. Quarta est doloris prohibitio, quæ fieri potest in causa calida cũ repcutiẽtib⁹ anodinis, qualis est caßia cũ oleo ros. dissoluta, uel cũ aqua solatri & ros uel cũ medulla panis in lacte cũ uitello oui. Sed si fluxerit omnino materia, tũc anodina simpliciter conueniũt, sicuti camomilla, anethũ, mellilotũ, fœnugræcũ, &c. Vltimo cũ his quæ resoluũt & emolliũt procedendũ, sicut cũ oleo camomillæ & stercore uaccino, aut cũ balneo ex uino & rebus stypticis, &c. Cibaria in causa calida sint frigida & humida, ut ptisana hordeacea, cũ zucharo, cucurbita, attriplices, cucumeres, & similia. Vitẽtur dulcia, acria & salsa: itẽ carnes & uina. In causa frigida uictus sit tenuis, & pro potu sit hydromel. Itidem curatur ac dixi ischias: uerùm quũ in profundo materia lateat, repellẽtib⁹ in prĩcipio nõ utimur, &c.

Loci cõsent. de cura articul. morbi.

De prima intentione loquitur Auicen. 22.

cap.de cur.dolo.iunct. ibi, Cùm autem causa in eis est cum materia, tunc opus ut prohibeatur quod effunditur per attractionem ad contrarium, & per minorationem, &c. In causa sanguinea opus ut administres phlebotomiam ex parte contraria, deinde administres uomitum, &c. Paul. In quibus sanguineus humor redundat, protinus sanguis mitti debet, qui tamen in pituitosis uel atrabilarijs non est detrahendus, &c. Razes in lib.de iunct. Incipimus minuere ex latere opposito, propter duo commoda: quorũ unum est declinare materiam à suo loco, alterũ est retardare cursum materiæ ad locum doloris. Et in lib.diuis. Opus ut non prolongetur phlebotomia in sanguinea, sed fiat cũ incipit dolor & pulsatio, &c. Vide de his etiam Haly Abbatem, Arcul. Mar. Cat. &c. Gal.aphor.6.comment. 28, Non influet humor, si omnino uacans superfluitatibus corpus extiterit: erit enim uacans, si mediocri utatur exercitio, & bene cibum concoxerit: unde & desidiæ & crapulæ eis nocent, &c. Lege de his cibis Razem loc. cit. ibi,

Diæta sit frigida & humida, sicut aqua hordei, & cucurbita, & cucumeres, &c. Lege etiam Alexand. ibi, Vitetur dulcia, acuta, unctuosa, salsa, &c.

Obseruationes in euacuatione.

Mar. Cat. inquit, q̄ in euacuãdo pituitã nõ debemus tantùm phlegmagogis uti, sed etiã cholagogis, quum pituita semper bili admixta sit, alioquin ex se non flueret. Secundo, *quòd euacuantibus debemus styptica admiscere, quia constringendo uias, prohibent materiæ fluxum.* Tertiò, *quòd à principio cum uehementi pharmaco non est euacuandum, quia tunc tenue egrederetur, & quod esset crassum, remaneret, &c.*

Obseruationes circa digestionem.

Sera. super 9. alm. Digestiuum materiæ frigidæ debet esse calidum stypticũ, dũ materia fluit: sed in materia fluxa debet esse subtiliatiuum & incisiuũ. Mar. Cat. *Digestiua non debent esse ualde aperientia, nec quæ neruis & iuncturis noceant, sicut oxymel.*

Obseruationes circa repercussionẽ.

Gilbertus, Vti debemus repercussiuis, do-

nec cesset dolor & apostematis pulsatio, & tūc cessabimus ab eis: quoniam si ulterius usi fuerimus, ingrossabitur materia, & reddetur difficilis dissolutionis. Auic. *Repercußio non oportet ut fiat materia existente fortis effusionis plurimæ resumptionis: nam materiam inobediētem facit, & dolor accidit magnus.*

Obseruationes circa resoluentia.

Haly Abb. *in sua praxi,* Non *oportet uti medicaminibus calefacientibus & subtiliantibus, nisi post digestionem & corporis purgationem: quoniam si aliter fiat, tunc humor aduritur & indurescit, & difficilis fit sanationis.* Auic. Non *oportet ut approximent resolutiua fortia in principio rei ante euacuationem, quoniam faciūt euenire materias plurimas, deinde resoluunt subtile earum, & inspissant residuum, & retinent ipsum, & hoc in materia uiscosa & melancholica.*

Obseruationes circa motum.

Alex. Tra. Non *superabundantem sequantur motum, quoniā nocet, sed utantur eo paulatim absque labore, quoniam motus generat bilem rubeam, & eam attrahit ad articulos.*

Razes in lib. de iunct. Caueant ab ambulatione, equitatione, balneis, retẽtione urinæ & egestionis.

Conferentia doloribus iuncturarum.

Conferunt doloribus iuncturarum resoluẽda quædam ac liquefacienda materiam cõdensatam, ut crocus, mellilotũ, anisum, aloes, mastix, iris, stechas arab. Quædam crassitiem attenuando, & ex profundo attrahendo, sicut caricæ, mel, lentiscus, abrotanum, apium syluestre, calamentum, aristologia, ruta cum melle, urtica, nasturtium, gumi rutæ syluestris, ammoniacum, galbanum, euphorbium, resina terebenthina, costus, castoreũ. Quædam attrahendo & uesicando, ut cepa, allium, lac, ficus, anacardi, sapo, cortex, nouum atramentum, fermentum. Quædam urendo & ulcerando, ut atramẽtum, uitriolum, staphisagria, fermentum, scilla, uernix pini, thapsia, cãtharides. Quædam penetrãdo in profundum, ut aqua uitæ, oleum terebẽthinæ, oleum philosophorum. Quædã leniendo & mollificando, ut adeps anatis, anseris,

uulpis, leonis, ursi, medullæ cruriũ uituli, cerui, asini, æsypus, mucilago, semẽ lini, fœnugræci, althææ, oleum uulpinũ, costinũ, liliorũ, de castoreo, de sinapi, de nuce Rom. cum storace & assa. Quedã euacuando, ut pilulæ fœtidæ, aggregatiuæ de hermodactylis, de serapino, de oppoponaco Mes. pilulæ artetica Nic. pilulæ magistrales, confectio de turbit, &c.

De prognosticis articularis morbi.

Hip. apho. 2. aph. 46, Duobus doloribus simul eundẽ locum infestãtibus uehementior alterũ obscurat. Et aph. 4. aph. 20, Nõ febricitantibus si tormina acciderint, & genuũ grauitas, & lumborũ dolor, purgari inferius oportere significatur. Et aph. 4. ca. 31, Laßitudinẽ habentibus in febribus circa articulos & maxillas potus siue abscessus fiũt. Et aph. 4. apho. 33, Sed si ante morbum aliqua parte doluerint, hic morbus firmatur. Et aphor. 4. aph. 44, Quibus febres lõgæ, ijs tubercula uel dolores in articulis fiunt. Et aph. 4. aph. 45, Quibus tubercula uel in articulis labores fiunt, ij pluribus utuntur cibis. Et aph. 6. apho. 22, Quicũque dolores ex dorso ad cubitũ de-

scēdunt, uenæ sectio soluit. Et aph. 6. aph. 28, Eunuchi neque podagra laborāt, neque calui fiunt. Et aph. 29. eiusdē, Mulier podagra nō laborat, nisi menstrua defecerint. Et aph. 30. eiusdem, Puer podagra nō laborat ante usum uenereorū. Et aph. 49. eiusdē, Quicūque morbi podagrici fiunt, hi sedata in quadraginta diebus inflāmatione finiunt. Et aph. 55. eiusdem, Dolores podagrici uere & autumno magna ex parte mouentur. Et apho. 6. aph. 59, Quibuscūque à coxendicum dolore diuturno molestatis excidit coxa, & rursus incidit, his marcores superueniunt. Et apho. 60, eiusdem, Quibuscunque à coxendicū dolore diuturno molestatis excidit coxa, his crus tabescit, & claudicant, si non urantur. Auicē. loc. cit. Et humores crudi quum retinentur in corpore, nec euacuantur per egestionem uel urinam, nec per artem, non est longinquum quin currere faciant dolores iuncturarum. 2. Et aptiores ad hoc, ut in eis multiplicentur ista, sunt senes, & habētes ægritudines chronicas, & cōualescentes quū non reguntur cū rectificatione. 3. Et aptiora tēpora ad dolores iun

cturarũ sunt uer, propter motum sanguinis & humorũ: & autumnus, propter malitiã humorũ & digestionis. 4. Et cùm succurritur doloribus iũcturarũ, in primis quãdo apparẽt, fit eorum cura facilis. 5. Quòd si cõfirmentur, & consuescant propriè illis qui generati sunt, & humoribus diuersis non curãtur. 6. Et quando apparẽt uarices in habẽtibus dolores iuncturarum & podagram, est eorũ sanatio per eas. 7. Et dicitur qui habet dolorẽ anchæ, & apparet in coxa eius rubedo uehemẽs triũ digitorũ, nõ faciẽs ei dolorẽ, & accidit ei in ea pruritus uehemẽs, & desiderat olera, morietur in 25 die. 8 Et omne mẽbrũ in quo est dolor iũcturarũ macrescit & extenuatur. 9. Et dolores iuncturarũ præter sciaticã & podagrã, quũ curãtur & eradicãtur eorũ materiæ, nõ redeunt uelociter. Razes 12. com. Deterior iũcturarũ dolor erit, quãdo accidit ei, cuius pater uel auus illo laborauerit. Auic. Sunt ægritudines quæ hæreditantur. Razes in lib. prognost. Dolor iũcturarum in iuuentute breuem fore uitam significat, & qui fiunt in superioribus, sunt satis deteriores, &c.

Authores erronei diſſentientes circa articulares morbos.

1 *Adſerere, in principio morbi articularis ſemper eſſe repellendum.*

2 *Adſerere, articulares morbos ad ſaniem poſſe terminari.*

3 *Adſerere, uenæ ſectionē ex pede primùm & non ex manu eſſe committendam.*

Confutatio diſſentientium circa articulares morbos.

Ad primũ reſpondet Auic. cap. de cur. ſci. quòd repercuſſiua & fortiter ſtyptica ſunt in hoc caſu multùm ſuſpecta, quoniam materiam in loco profundo incutiunt, & nocēt nocumento uehementi, & demum fit difficilis eius reſolutio.

Ad ſecundum, Razes in diuiſ. inquit, hoc eſſe eis proprium, quòd per ſaniem non terminantur.

Ad tertium, Auic. loc. cit. Et non fiat primùm phlebotomia ex pede, niſi poſt phlebotomiã in manu, materia ſit ualde pauca, &c.

IOANNIS

BACCHANELLI Regiensis, De cõsensu Medicorum in curandis febribus, Lib. 4.

Febris quid sit,& vnde dicatur.

EBRIS, *quæ à feritate uel à feruore dicitur, est calor præternaturalis, accensus in corde & arterijs, ad alia membra diffusus, naturalibus actionibus incommodãs. Qui calor duplex est, alter natiuus & genuinus, alter uerò acquisititius ac spurius, qui si per totũ corpus diffundatur, febrẽ efficit: si min', lassitudinẽ inducit.*

Loci consentientes de febre.

Alex.lib.5.cap.1, Febris nil aliud est, quàm

immodicè auctus feruor, accensus præter naturã in corde & arterijs, qui secundũ naturã ignis cor possidens corpori uniuerso dominatur. Gal. 2. de mor. cau. ca. 2, πυρετός ἐστι τοῦ παντὸς ζώου θερμότης τις ἄμετρος οὖσα, id est, febris est totius animãtis immodicus calor. Et 1. aph. Febris est cõuersio natiuæ caliditatis ad igneã. Et 3. de diff. mor. c. 5, Vbi calor totum corpus infestat, febris nominatur: si uerò per totum corpus non diffundatur, lassitudo dicitur. Auic. 4 causa, cap. 1, Febris est calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo, mediante sanguine & spiritu per uenas & arterias ad totũ corpus, & inflammatur inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus. Gal. de difficul. respi. ca. 21, Duplex est caloris genus, alterum genuinum & corpori innatum, alterum acquisititium ac spurium.

Obiectio.

Eruntne bini calores distincti, an unus & idem calor naturalis & extraneus. Quòd bini distincti sint, uidetur: nam naturalis tẽperatus est, ut in 2. de fac. nat. & in com. aph.

Qui crescunt, plurimum habent caloris innati: sed in 1 aphor. est mutatus ad igneum, ut in definitione superius allata.

Responsio.

Dicimus unum & eundem calorē esse quò ad substantiam, sed esse diuersos calores quò ad fundamentum: nam aliter fundatur naturalis, quàm præternaturalis, &c. Nota etiam quòd febris est morbus calidus & siccus, calidus ὀνεργεία, siccus uerò potestate: nam febris si in superflua humiditate accendatur, non actu sicca dicetur, sed facultate.

De febrium diuisione.

Febrium aliquæ sunt substantiales, aliquæ accidentales. Substantiales sumuntur à materia, à modo motus, à quātitate. A materia, uel erūt mēbra cōtinentia, ex quibus hectica, aut humores, unde putrida, aut ὁρμῶντα, id est agitātia, siue impellētia, ut spiritus, à quibus ephemera prouenit. A modo mot⁹, quū τρόπος κινήσεως sit ratio motus quo calor mouetur. A quātitate, id est, à remißione & intensione illius caloris. Febres accidētales dicūtur quæcūque oppilationes & inflāmationes siue a-

lios abſceſſus ſequũtur, & nõ ſunt per ſe ægritudines ſicut aliæ. Sumũtur etiã accidẽtales à calore, ut mordaces, mites: aut à colore, ut pallidæ, liuidæ. Febriũ aliæ ſunt breues, aliæ longæ: aliquæ ſalubres, aliquæ inſalubres: aliæ interpolatæ, aliæ cõtinuæ: & harum aliquæ ſunt ſimplices, aliquæ cõpoſitæ. Rurſus interpolatarum tres ſunt, quotidiana, tertiana, quartana. Cõtinuarum quæ à flaua bile proueniũt, duæ ſunt ſpecies: altera ſynoche dicta, altera ſortito generis nomine continua dicitur. Rurſus ſynochæ tres ſunt, quædã à principio uſque ad finem æquales perdurant, quædam augentur, quædam decreſcunt: primæ homotenεæ & acmaſticæ. 2. anabaſticæ & apacmaſticæ. 3. peracmaſticæ dicuntur. Continuarum rurſus nõnullæ ſingulis tertijs diebus inualeſcunt, nonnullæ in quotidianarum figura progrediũtur, & aliæ in quartanarũ forma.

Loci conſentientes de diuiſione febrium.

Gal. 1. de diff. feb. Principales ac propriæ febriũ differẽtiæ ſumũtur ab earũ ſubſtãtia, aliæ uerò ab aliquo accidente, &c. Aet. ſer. 5.

ca.58, Differentiæ huius caloris maioris aut minoris ratione distinguũtur, & iuxta subiectum siue materiam, aut ipsum cordis corpus calore occupãte, aut humores aut aeream substantiam, &c. Alex. lib. 5, Trifariam in summa febres ingruunt, in spiritibus, humoribus, & membris solidioribus: in spiritibus fit febris ἐφήμερα, in humoribus bifariam, aut in uenis, ut καῦσος, si humores cum sanguine computruerint, & quas συνεχεῖς, id est, continuas uocant: aut extra uenas, per diuersas corporis partes putridi humores discurrunt, & febres fiunt, quas Græci τυπικὰς uocant: in membris fiunt febres hecticæ. Auic. Dicamus quòd febres apostematum & oppilationum sunt febres accidentales, & aliæ febres sunt ægritudines, lege Gal. 1. ad Glauconem, cap. 4. de hac re. Auic. ibi, Diuiduntur etiam febres, ut nõnullæ sint acutæ non acutæ, chronicæ non chronicæ, nocturnæ, diurnæ, salubres, & horribilia accidentia habentes, aliæ dimittentes, aliæ inseparabiles, &c. Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Intermittentium tres sunt omnes numero, quotidiana, tertiana, quartana:

quotidiana à pituitæ putredine, tertiana à flaua bile, quartana à nigra. Continuarum quæ à flaua bile proueniũt, duæ sunt species: altera synoche dicta, altera sortito generis nomine continua. B. Itidem ait 2. de cris. ca. 9. Et nota quòd συνεχὴς à continuo feruore dicitur, de qua Gal. 9. meth. ca. 4. mẽtionem facit, & harum uniuersum tempus in una accessione consumitur, &c.

De causis febrium in genere.

Causa febriũ duplex est, extrinseca & intrinseca. Extrinseca fit ab aëre calido uel frigido, à mala qualitate, à corruptione, à motu, & ab otio. Intrinseca diuiditur in causas προκαταρκτικὰς, id est præincipiẽtes, & in προηγουμένας, id est antecedẽtes, & in contẽtiuas siue cõiunctas. Procatarctica est, quæ cùm peractũ est opus, recedit, ut exustio solis uel ictus scorpij. Cõiuncta est quæ quũ adest, præsentem seruat morbum, sublata tollit, ut calculus in uesica. Antecedens uerò à coniuncta prorsus constituitur: nam hac præsente adest affectus, & aucta augetur, & minuta minuitur, & sublata remouetur. Nota tamen

quòd hæ causæ, scilicet præincipientes, coniuncta & antecedens referuntur ad causam efficientem: nam causa materialis in febribus erunt membra, ut in hectica humores, in putrida spiritus: in ephemera causa formalis erit calefacere & adurere corpus, & causa finalis, cuius gratia hæc aguntur, erit sensibilis læsio operationum, &c.

Loci consentientes de causis febrium.

Gal.1.de diff.feb.cap.5, Quum febris sit in corde quædam præternaturalis caliditas, eius causas nũc ostẽdere intẽdimus: nam non unus est tãtùm generationis caliditatis modus, sed aut propter motũ, aut propter putrefactionẽ, uel propter adhæsum alterius caloris, aut propter retẽtionẽ calidi effluxus, aut propter mixtionẽ calidæ substãtiæ fiũt, &c. De alijs causis lege Gal.in lib.de cau.procatarct.& primo meth.ca.8. Vide etiã de causis caliditatis Gal.2. de morb.cau. cap.2. Et nota ꝙ Gal.4.meth. cap.3.inquit, Externæ causæ cognitionẽ nõ nisi ad noscẽdos affect⁹, qui nostrã notitiam fugiunt, utilem esse, &c.

De febrium temporibus.

Tempora febrium bifariam consyderantur, aut quatenus uniuersalia, aut quatenus particularia. Vniuersalia sunt quæ totius morbi, siue febris circuitu absoluuntur.

Particularia sunt quæ paroxysmi siue exacerbationis partem metiũtur. Rursus uniuersalia nõ solùm penes morbi essentiam, sed & penes symptωmata & materiæ alterationem distingũtur: nam sicut morbi principiũ tẽpus dicitur in quo morbus apparet, sic etiã principiũ erit, quum materia cruda nullũ coctionis uestigiũ demõstret, aut quũ sympt. incipiunt. Similiter augmẽtum dicetur, quũ morbus augetur, uel accidẽtia intẽdũtur, uel aliquod indiciũ appareat. Status erit quũ morbus & symptωmata non se mutando in sua dispositione maneãt, aut quũ signa cõcoctionis manifestà uideãtur. Declinatio erit quum non solùm febris declinet, sed & accidentia & materia iam digesta expellitur. Tempora uerò particularia distinguntur circa caloris modum: nam si calor à materia submergatur, in membro erit principium: quum uerò

calor excitatur, erit augmẽtum: at quum intensiori gradũ calefacit, erit status: & quũ remittitur, declinatio seu remissio morbi dicitur. Nonnulli inter initium & incrementum inæqualitatis nomen cõnumerarunt, sicut interuallum ac quietem in declinationis fine, &c. Nota quòd principium morbi interdum uidetur absconditũ, & hoc quum morbi principium adeò breue sit, ut cognosci non poßit, sicuti in synocha, epilepsia & apoplexia, aut quum morbus est paucorũ accidentium, aut quum in prima die morbi concoctionis indicia appareant, &c.

Loci consentientes de febrium temporibus.

Gal. *lib. de totius morb. temporibus, cap. 1. æquiparat morbi tempora ad animantium ætates, unum quidem principium generationi eorum tribuens, alterum incremento, tertiũ uigori, quartum declinationi, quum ægri salui futuri sunt.* Auicen. *4. can. cap. 3, Febriũ horæ sunt sicut reliquarum ægritudinũ, principium, augmentum, status apud ultimum, & declinatio: & sunt quinque particulares cau*

ſæ cuiuſque paroxyſmi, &c. Aet.*ſer.5.cap.2.* *Principium febrilis exacerbationis eſt contractio extremarũ partium omnium, & maximè naſi: augmentũ habet accidẽtium incremẽtum & ceſſat frigiditas: uigor erit ubi calor æqualiter per totum corpus diffunditur, &c. uide illũ fuſius.* Gal. *in lib. de morb. temporibus, ſex tempora enumerat, initij nomen, inæqualitatis, incrementi, ſtatus ſiue uigoris, declinationis & integritatis interuallum ac quietem nominans, &c.* De *his plura in hoc lib. iuxta* Gal. *inuenies. nã ſecat etiam periodum in duas partes, in acceßionem & remißionem ſiue interuallũ.* Et *nota pro iunioribus, quòd periodus idem importat, acſi diceretur, circuitus, & eſt tempus in morbis ex intenſione & remißione conſiſtens.* Ty*pus uerò eſt intenſionum remißionúmque ordine ſuccedens redditio.* Paroxyſmus *& exacerbatio idem importans, & ſunt, ut inquit* Aet. *motus morbi particularis à remißione ad deterius.* De *principijs morbi abſconditi lege* Auic. *lat. 4. can. cap. 3.*

Quomodo ſtatus morbi præcognoſcatur.

Cognoſces morbos fore breues uel prolixos, ab ipſo morbi paroxyſmo: nã paroxyſmi longi longum, breues breuem morbum prænũciãt. Item ab ipſo genere morbi: nam apoplexia, tertiana, breui, paralyſis & quartana longo tempore terminantur. Ab ipſa uirtute debili uel ualida, unde ex debili, breuis, ex ualida, longus erit. Ab ipſa ætate & tempore: nam in ſenio & hyeme, longus: in iuuentute & æſtate, breuis. Ab ipſis accidentibus beruiter uel longo tempore durantibus. Ab ipſis excrementis exeuntibus mutatis: nam in urina nullum apparens cõcoctionis indicium, longum morbum: & econtrà, breuem ſignificat. Nota quòd peracuti morbi quartũ diem non tranſcendunt: acuti uerò plerunque 14. Vocandi erunt morbi acuti, ſi cum ſæuis ſymptωmatibus terminantur. Quare febres ephemeræ non erunt morbi acuti, &c.

Loci conſentientes de præcognitione ſtatus.

Hippoc. aphor. 1. aphor. 12, Acceſſiones &

constitutiones morbi indicabunt & anni tempora & circuitum, ad inuicem incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora interualla fiant. Gal. *non solùm in hoc cōment. sed etiam in* 1. *de crisi* 6 *lib. quomodo quispiam futurum morbi uigorem poßit primò cognoscere, facilè ostendit, quem legere poteris.* Auic 4. *can. cap.* 4. *docet cognoscere statum ex tempore & motu morbi, ex ipsa uirtute, ætate, tempore, pulsu, rigore, à paroxysmo, ab accidētibus ipsis, & ex euacuatione & digestione, &c.* Vide *illum latius de his .*Hippoc. *aphor.* 2. *aphor.* 23, A*cuti morbi in quatuordecim diebus iudicātur.* Et A*uicen.* 4. *can. cap.* 3, Stat*us diuersus est in morbis: morborum enim ualde acutorum status quartum diem non trascendit, nec febres ephemeræ morbi acuti dicuntur, & si propinquus sit earum status, quum hoc non satis sit, sed oportet insuper quòd timorē inducant: acuti uerò absolutè morbi sunt, quorum status* 14. *attingunt, &c.*

Authores dissentientes circa febrem.

1 *Asserere, febrem esse complexionem calidam & siccam.*

2 *Asserere, febrem nõ posse diuidi in morbum & accidens.*

3 *Asserere, in omni morbo esse aßignanda quatuor tempora.*

Confutatio dissentientium circa febrem.

Ad primum respondetur, quòd si cõplexio calida & sicca esset, febris tunc sequeretur, quòd cõplexio biliosa esset febris, quod falsum est: nam febrientes siue pituitosi siue sanguinei sint, remanent semper in eadem complexione ac præditi erant. Præterea idem homo pluries in complexione mutaretur: nam febriens esset biliosus, non febriens pituitosus, quod falsum esse omnes asseuerant.

Ad secũdum Auic. & Concil. differentia 87. tenent, quòd febres sunt accidẽtales, quũ mediatè uel immediatè à morbo depẽdeant: sunt autem morbi, quum nullum morbum sequuntur.

Ad tertium respondet Arcul. morbos qui nullam uarietatem medico sensibilem de se præbēt, & qui in principio generationis contrahuntur, & qui ad mortem terminantur, non habere quatuor tēpora, & sic falsum est quòd in omni morbo sint quatuor tempora.

De febre ephemera.

Febris ephemera nil aliud est quàm calor accēsus in spiritibus, & dicitur ephemera siue diaria, non ex eo quòd duret tantùm per unam diem, sed quia plerunque accidit ut in uno die desinat: perdurare tamen potest usque ad quartum diem, sed raró tertium diem progreditur.

Loci consentientes de febre ephemera.

Gal.aphor.4.comment.55, Febres diariæ omnes ab ipso Hippoc. uocantur, quæcunque sui ratione una die durant: tales uel à tumoribus inguinum, uel à causis manifestis fiunt. De reliquis à me dictis lege Gal. 10. meth. cap.2. ibi, Sanè dicūtur id genus febres omnes diariæ, quia solui una die sunt aptæ, &c. Item 9.meth.cap.1.

Obiectio.

Anceps sum an tantùm in spiritibus calor accẽdatur, quum sanguis & spiritus unà permisceantur, ut uoluit Gal. 6. de usu partium, immò & 2. de diff. febrium cap. 9. tenet à sanguine calefacto fieri ephemeram, quare non solùm in spiritibus, sed etiam in sanguine calor accendetur.

Responsio.

Dicimus utrũque à calore febrili calefieri: sed si aduertamus, quòd primò non in sanguine, sed in spiritibus calor fundatur, dubitatio nulla erit.

De causis febris ephemeræ.

Quũ duplex sit ephemera, uera scilicet & spuria, uera fit tantùm à causis procatarcticis, spuria uerò fit per accidens, uel ex obstructione, uel per ἀντιπερίστασιν, sicut ex cohibitione, &c. Causæ ephemerarum totidem ac suæ species sunt, quæ, teste Auic. enumerantur 21. Nam aliquæ ad animam magis quàm ad corpus pertinent, ut angustia, tristitia, cogitatio, ira, uigiliæ, somnus, quies, timor & gaudium: aliquæ magis spectant ad corpus

quæ iam ad animam, ut motus, quies, euacuatio, dolor, syncopis, fames, sitis, obstructio, satietas nauseatiua, inflammatio, soliditas: aliquæ uerò extrinsecè ueniũt, sicut ab adustione, frigore, soliditate, balneis, &c.

Loci consentientes de causis febris ephemeræ.

Auic. 4. *can. cap. 5,* Omnes *febres diariæ fiũt aut à causis præincipientibus per se calefacientibus: aut per accidens, ut oppilando: aut per antiperistasin, ut cohibendo, &c. lege eum fusius.* Gal. 2. *de cris. cap. 13,* Sunt *autem hæ tãtummodo spiritus passiones absque humorum putredine aut membri inflammatione, nisi inflammatis inguinibus accidant: earũ uerò generationis occasiones sunt uigiliæ, cruditas, tristitia, timor, ira, curæ, deustio, refrigeratio, lassitudo, ebrietas, & quæcũque similia, &c.* Vide Aet. *ser. 5 cap. 58. ibi,* Auspi*cantes ac externè lacessentes causæ, &c.*

De signis febris ephemeræ.

Signa *febrium ephemerarum sumuntur à iocunditate caloris, non incipiunt cum frigore, rigore, somno, uelut putridæ, nec in*

principio calor concentratur. Concoctio in urina primo die apparet: fiunt à primitiuis tantùm causis, pulsus non est diuersus, nec systoles magis se accelerat quàm naturalis, principium paroxysmi leue est ac facile, augmentum non ultra duas horas se extendit, in statu nullum uehemens symptωma uidetur. Declinatio fit cum sudore, ad integritatem desinit, & adhibito balneo nullus horror sentitur. Signa transmutationis ephemeræ in alias febres sumuntur ab ipsa declinatione febris: nam si absque sudore fiat, uel cum sudore, per quem integra recōualescentia non sequatur, iā in alias febres transit: itē si declinatio ultra 24. horas cum symptωmatibus & pulsu non naturali se extenderit, aut si remanserint aliqua symptωmata in sui recessu. Cognoscitur etiam quum in hecticā transmutatur ex signis hecticæ, de quibus infrà latius, aut in synocham, ex uenarum repletione, ex caliditate, inflammatione, rubore faciei, &c. aut in putridas ex horrore, pulsus diuersitate & coarctatione, ex mordaci calore & à uehementia symptωmatum, &c.

Loci consentientes de signis.

Gal. 1. de diff. feb. cap. 7, *Indicia sunt, ut si fiant à procatarcticis causis, & est signum inseparabile, sed non proprium, si concoctio in urinis, si pulsus frequentia à proprietate deficiat, si nullo modo systoles ad celeritatem tendat, si caliditatis adsit suauitas, si cum sudore aut rore, uel optimo aliquo uapore declinatio ad integritatē sequatur: hæc omnia propria & inseparabilia signa sunt, &c.* De reliquis lege Auic. 4. can. cap. 6. Itē Aet. ser. 5. cap. 58. & Paul. lib. 2. ca. 15. Item Gal. 6. de cris. cap. 13. & 1. art. cur. ad Glauc. cap. 2. & 3. lege etiam Arcul. & alios neotericos, &c. De signis trāsmutationis lege Auic. 4. can. cap. 8. Item Gal. 1. de diff. feb. cap. 7.

De cura febris ephemeræ.

Si à causis procatarcticis febres ephemeræ fiant, tunc alteratione sola curātur: si uerò à causis corporeis oriātur, tūc triplex erit intentio. Prima circa causæ ablationē & febris alterationē, ita ut calida frigidis curētur, ut exustio solis cum umbra, & sic duo efficies,

causam remouebis, & malam febris discrasiam per alteratione expelles. 2. Prohibet ne fiat transitus ab hac febre ad alias, meatus aperiendo, uapores resoluẽdo, cum balneis in febris declinatione adhibitis, uel cum oleo quopiã perfricando. Tertia est quæ symptomatibus occurrit, & regimen instituit: ad febrem enim sequitur dolor, sitis, uigiliæ, & ad eius causam syncopis epilepsia, &c. quibus occurritur opportunis præsidijs. Regimẽ uerò nõ solùm febrẽ, sed eius quoque causam respicit. Victus igitur ratio humida ac boni succi in declinatione febris exhibeatur, ijs uinum interdicatur qui ex inflãmatione uel furore febricitã: in uigilijs tamen cõcedendũ: at in reliquis rebus non naturalibus semper contrariũ est offerendũ, sicuti in labore quietem iubemus, in uigilijs somnum, in ira & furore animi iocũdit item, &c. Interdũ cibus modo quodã coacto & irregulari in principio febris est exhibẽdus, ijs præsertim qui ex labore, angustia, fame, & superflua bile febricitant, &c. Ad species ephemerarũ particulares scribẽdo non descendã, si quidẽ rarißimè

opus medici desideratur, ni prius morbus in putridam aut hecticam febrem mutetur, &c.

Loci consentientes de cura ephemerarum.

Aet. ser. 5. cap. 59. usque ad cap. 69. de omnibus febribus ephemeris particularẽ curã pertractat. Similiter Auic. 4. *can. à cap.* 10. *usque ad* 44. *de singulis particularibus mẽtionẽ facit, signa demõstrãdo, causas & curationẽ.* Alexan. *itidẽ agit lib.* 5. *cap.* 1. Paul. *unicum tantùm caput de diarijs habet lib.* 2. *cap.* 15. Gal. 1. *art. cur. ad* Glauc. *ca.* 3, *Omnes hasce febres balneis curare oportet, & ad cõsuetam uictus rationẽ eos perducere, &c.* Et *paulò pòst loquens de uictu, Interdicitur, inquit, uinũ, qui inflãmatione inguinũ laborãt, similiter & furore percitis, cibo insuper humido ac boni succi reficiendi sunt, &c. quòd aliquos cibare oporteat in principio paroxysmi, lege* Auic. 4. *can. cap.* 9. *ibi,* Necesse est *in principio febris cibare qui patiũtur ephemerã ex labore & angustia.* Itidem *ait* Gal. 10. *meth. cap.* 5. *ibi, Quum adhuc inuasura sit febris, uel quum incipit, &c.*

Obſeruationes circa balneum & euacuationem.

Auic.4.can.cap.9, Balneū non cōuenit in quatuor caſibus: primo, quum timetur de caſu putredinis. 2. quū adeſt obſtructio ab humoribus craßis. 3. quum adeſt ſatietas nauſeatiua. 4. quum adeſt catarrhus, &c. Item *dixit, quòd in ephemera, nulla euacuatio cōuenit, niſi adſit materia obſtruēs, aut ſatietas nauſeatiua, aut totius corporis repletio, &c.*

De prognoſticis ephemerarum.

Gal.1.ad Glau.cap.2, Cura harū febrium in promptu eſt: at earum cognitio maiorem exigit diligentiam, & de qua nemo ante nos quantum oportuerit, ſcriptum reliquit, &c. itidem ait Auic. *4.can.cap.5.*

Obiectio.

Gal.1.de diff.feb.cap.7. uidetur contrarium innuere, quum dicat, Nec *earum cognitio eſt difficilis.*

Reſponſio.

Dicimus *hāc eſſe difficilis cognitionis, quū ipſum adhuc perſeuerat principium, ſed facilis, quum iam ad declinationē uenit manife-*

*ſtam.*Hippoc.*aphor.*4 *aphor.*55, Ex *inguinum tumoribus omnes ſebres malæ præter diarias.* Vide *in hac re* Oribaſii *cõment. fuſius.* Auic. 4.*can.cap.*5, Homines *quibus maximè nocent febres ephemeræ, ſunt calidi & ſicci, quia ad hecticã citò perueniũt: aut calidi & humidi, quia in febrem putridam incidunt, &c.*

Authores diſſentientes circa febrem ephemeram.

1 Ad*ſerere, omnem ephemeram eſſe febrem accidentalem.*

2 Ad*ſerere, ephemeram coniungi poſſe cum putrida.*

Confutatio diſſentientium circa febrem ephemeram.

Ad *primũ reſpõdetur, ꝙ ſi ephemeræ ſequerẽtur calorẽ aut dolorẽ alicuius apoſtematis, quòd hoc uerum eſſet, ſed non omnes huiuſcemodi ſunt, igitur non accidentales.*

Ad *ſecundũ dicit* Arcul. *quòd tenenda eſt eorũ pars, qui negãt has febres cõiungi poſſe: nam quotiẽs calor ad humorum putredinem tranſit, non amplius ephemeram efficere po-*

test, sed tantùm putridam.

De febre hectica.

Febris hectica est calor præternaturalis, accẽsus in mẽbris radicalibus siue solidioribus, quæ Græci μέρη στερεὰ *uocant, consumptis tamen in ipsis humiditatibus, cuius species sunt tres, iuxta quatuor humiditates secũdas: quarũ prima uocatur* Nomen *non habens, secũda ros, tertia cãbium, quarta glutẽ, ita tamen ut quoties humiditas prima desinit, & secũda quæ est ros, incipit accẽdi, tunc prima species hecticæ dicitur: quæ si ad cambium, tertiã humiditatẽ peruenerit, tunc erit secũda species, & uocatur ab Auic. dubalen. id est, arefactio siue* μαρασμὸς, *id est tabes: si uerò ad gluten deuenerit, tunc erit tertia species, & uocatur ab Auic. almuchasif, siue curuatura: nam ferè eadem forma uidetur, ac est in decrepitis curua, &c.*

Loci consentientes de febre hectica.

Auicen. 4. can. cap. 1. tra. 3, Cùm *inflammantur membra radicalia & propriè cor, est illud ipsa ægritudo quæ est hectica, se-*

cundum quòd sciuisti, &c. Gal. 2. præd. comment. 60, Quum partes ipsæ corporis solidiores ignitiores euadunt, febres hecticas nominamus. Quòd sint tres species hecticæ, lege etiam Auicen. loc. cit. ubi etiam enumerat humiditates secundas. Lege etiam Gal. 1. de diff. feb. cap. 9, Tabida febris incipit, quum natiua humiditas in unoquoque corpore inspersa in medijs spatijs partium similariũ, ex qua primũ partes nutriuntur, & circa cordis corpus periclitatur: quum uerò iam res eò periculi uenerit, ut nihil iam ex tali humiditate supersit, tunc exquisita talis cõsistit, &c. Et cap. 8. eiusdẽ, Tabida febris non tantùm sicca, sed etiam calida est paßio, &c.

De causis febris hecticæ.

Causæ febris hecticæ uel sunt febres ephemeræ, aut putridæ, aut febres ex partium nobilium inflammationibus ortæ, sicuti ex pulmonis aut thoracis affectibus, præsertim ex empyemate & ptisi, aut febres ardentes cum totius animalis & cordis præsertim siccitate. Interdum causæ sunt errores medicorum, qui uictum nimis tenuem instituunt,

aut aquã frigidã in inflãmatione diaphragmatis prohibẽt, aut quũ ob defectũ animi, uinũ & aquam carnis & diamuscũ iubent, quæ omnia ob sui caliditatem ad hecticã ægrum perducunt, & rarò hectica per se incipit.

Loci consentientes de causis febris hecticæ.

Auic. 4. can. tra. 3. cap. 1, Causæ hecticæ sunt febres ephemeræ, aut putridæ, aut febres inflãmationũ, quia rarò hectica incipiendo accidit, nisi sit causa ualde fortis, &c.

Galen. 1. de diff. feb. cap. 9, Exoritur hæc paßio ipsi cordi nonnũquam per se ipsam sicuti excãdescẽtiis, tristitiis: nõnunquam ex ardentibus febribus: aliquando ex pulmonis & thoracis affectibus, præsertim ex empyemate & ptisi, & ex omnib⁹ diuturnis inflãmationibus nobiliores partes occupãtibus, &c. lege locum fusius. de reliquis lege Auic. 4. can. tra. 3. cap 1. ibi, Fiunt etiam ab aliis, &c.

De indiciis febris hecticæ.

Febrium hecticarũ duo sunt propria indicia: primũ, ꝙ à principio usque ad finẽ sunt æquales, nec acceßionẽ, nec augmẽtũ, nec ui-

gorē, nec remiſsionē habēt: secūdū, ꝙ æger nō ſe febricitare percipit. Reliqua ſigna ſumūtur partim à calore, ſiquidē à comeſtione calor creſcit: item in primo tactu cæteris ardentibus febribus eſt ſuauior, ſed in proceſſu fortior & magis erodens: item pulſus eſt durus, frequens, debilis, fixus, partim ab ipſo corpore mutato: nam oculi ſunt cōcaui, flos uitalis coloris extinctus, adſunt uigiliæ, corpus extenuatur, in urina apparet quædā ſupernatās unctuoſitas, cutis fit arida, ſqualida. Hæc febris ſi aliqua à læſione mēbrorum incipiat, ab eorū arida intēperie, ex qua ſiccitas notabilis prouenit, facilè deprehendes, &c.

Loci conſentientes de indiciis febris hecticæ.

Gal. lib. 3. de præſag. pulſ. cap. de arteria cordis, Febriū hecticarū duo hæc ſūt propria ſigna, ut ſi perpetuò ſibi illæ ſimiles ſint, nec inuaſionē ullam acceſsionis, nec incremētum, nec uigorem, nec remiſsionem habeant, nec ſe febricitare percipiat æger, &c lege Gal. 1. de diff. feb. cap. 9. abūde enim de his ſignis pertractat, ibi, Adeſt oculi cōcauitas, amiſſo eoris

liquore, flos uitalis coloris extinctus, in tota cute squaliditas immoderata, palpebræ dormitātibus similes, &c. lege tu fusius. Auic. 4. can. cap. 2. tra. 3. sumit indicia à pulsu, à tactu, à cibis: nam pulsus, inquit, est durus, frequēs, debilis, fixus, & sic de reliquis. Alex. lib. 5. cap. 22. seorsum de omnibus signis pertractat. quomodo scilicet hectica à diaria putridáque distet, & quomodo hectica in marasmū trāseat, lege eum si lubeat. Vide etiam Auic. de signis adubul, &c.

De curatione hecticæ.

Duplici scopo hecticā curabis, quorū alter sit ad sex res nō naturales, alter ad medicinalia. Primus fiet, si aër in æstate declinet ad frigidū, si uictus sit humidus & frigidus, plus tamen humectās quàm infrigidans, qualis est ptisana hordei, carnes hœdi, perdicū, caponū, qui ex amylo & frumēto nutriti sint, pisces petrosi, cācri fluuiatiles, testudines nemorales, limaciæ & ranæ, oua sorbilia, caseus recēs. Potus sit aqua hordeacea, uel uinū albū olygophoron: absint motus, uigiliæ, superflua repletio & ieiuniū: sit uictus ratio pan-

lò plenior, quàm tenuior ob morbi lõgitudinem, gaudeat æger & lætetur. Circa medicinalia quatuor opus sunt intẽtiones: prima sit in remouẽda causa hecticæ, unde si fuerit causa ulcus in pulmone, primò remoueatur ulcus, nõ neglecta tamẽ hecticæ cura. Si causa fuerit tristitia, inducẽdo lætitiã auferetur. Secũda intẽtio respicit febrẽ quatenus febrẽ hecticã, & tũc infrigidatio & humectatio tã per interiora quàm per exteriora cõpetunt, sicuti est aqua hordeacea cũ cancris fluuialibus decocta, sy. uiol. de papauere, de iuiubis, item electuaria resumptiua ueluti quoddã à Gordonio & à Francisco Pedemontio extat descriptum. Valet etiam lac asininum & muliebre, modò asina & mulier ex rebus frigidis & humidis nutriantur, & dosis erit iuxta Auicẽnæ placitũ à tertiodecimo usque ad uigesimumtertium, & communiter ab uncijs tribus usque ad quatuor: uerum lac præbẽdum non est, quum post eius assumptionem sitis & difficultas spirandi & caloris recepti augeri uideãtur, uel ubi febris putrida hecticæ coniũcta sit. Extrinsecus uerò cõueniũt

unguenta ex oleo uiolaceo nenupharino, ceratum à Francisco Pedemontio descriptum, & epithema facultate frigidum, sed actu tepidum. Tertia intentio est eorũ remotio quæ cum febre hectica copulantur, in quorum numero quum febris putrida adsit, tũc euacuatio non ratione hecticæ, quæ est immaterialis, sed ratione putridæ, ex qua superflua plurima aggregantur, cõuenit: sit tamen pharmacum non ualde soluens, tũ propter uirtutis imbecillitatem, tum quia periculum esset de maxima exiccatione, quæ proculdubio fugiẽda sunt, sed eius loco, pharmaco leni ac lenitiuo utantur. Vltima intẽtio est symptωmatum correctio, & sunt syncopis, tußis, & fluxus uentris. Syncopis tollitur cum aqua carnis, uino granatorum, uitellis ouorum, & uino odorifero: irroretur etiam facies ex aqua ros. mosch. Fluxus uentris ac ipsa tußis emendãtur, ac dictum est suprà, pro quibus recurre ad sua capita.

Loci consentientes de cura hecticæ.

De prima intentione loquitur Galen. 10.

meth.cap.2.ibi, Nutrimentum oportet esse humidum & frigidum, quod hecticis febribus sit conducturum, ut ptisanæ cremor frigidus, &c. Vide Paul. lib. 2. cap. 22. Auerrhois 2. collig. inquit, quòd magis humectatione indiget æger, quàm refrigeratione, &c. De secunda intentione Gal. in art. par. inquit, Vniuscuiusque causam prius abscindere oportet, deinde ad eam, quæ ex ea facta est, ægritudinem deuenire. Auic. 4. can. tra. 3. cap. 4, Intentio curandi febrem hecticam est infrigidatio & humectatio, &c. Itidē ait Aet. ser. 5. cap. 93. ibi, Scopus curationis in humectātibus & refrigerantibus consistit. De exhibendo lacte lege Gal. 10. meth. cap. 2, Item Paul. lib. 2. cap. 22, Et inuenies modum exhibendi, &c. De balneo similiter lege Gal. 10. meth. cap. 10. Et Auic. loc. cit. & Aet. ser. 5. cap. 93.

Obseruationes circa curam.

Auic. loc. cit. Caue tamen in his frigidis ob caloris eorum imbecillitatem, ne multùm in gradu extollantur, alioqui calor eorum suffocaretur.

De prognoſticis hecticæ.

Hip.aph.2.aph.28, Febricitantium non omnino leuiter permanere corpus, & non minui, uel etiam pluſquã ratio expoſtulat, contabeſcere malum: hoc enim morbi longitudinem, hoc uerò imbecillitatẽ ſignificat. Gal.1. de diff.feb.ca.8, Vbi iã febris hectica exquiſitè cõſiſtit, & iam dudũ incœpit, non modò eandẽ curare eſt difficile, ſed etiã impoßibile. Auic.4.can.tr.3.ca.1, Hectica eſt in principio rei difficilis cognitionis & facilis curationis, & finis adubul nõ penitus recipit curationẽ. B. Difficilis eſt cognitionis, quia parũ uel nihil à ſua naturali diſpoſitione corpus permutatur: idcirco poſtea curatur, quoniã uirtutis robur uehementẽ tolerat refrigerationẽ: at quum μαρασμώδης efficitur, in eius curatione fruſtrãtur medici, tũ ob nimiã cõſumptionẽ, tũ ob eorũ imbecillimã uirtutẽ.

Authores diſſentientes circa hecticam febrem.

1 Adſerere, hecticam febrem poſſe abſque alia febre per ſe incipere.

2 Adſerere, in hectica febre fieri mutationẽ

ex ſpecie in aliam ſpeciem.

3 Adſerere, cibum non eſſe cauſam, quur in hectica magis calor appareat, &c.

Confutatio diſſentientium circa febrem hecticam.

Ad primũ, inquit Auic. 4. can. tra. 3. ca. 1, Quòd longinquũ eſt, ut accidat hectica incipiẽdo, & poſſe membra radicalia inflãmari, quin prius humores & ſpiritus nõ inflammẽtur, & ſic non poſſe per ſe incipere, niſi ab alia urgente cauſa dependeat, &c.

Ad ſecũdũ, Arcul. inquit nõ eſſe dicẽdũ eũdẽ calorem numero & æquè intẽſum migrare de ſpecie in ſpeciem, ſicuti patet in exemplo Auic. Nã flãma accẽſa in lychnio primũ abſumit oleũ in lucerna poſitũ, deinde oleũ lychnio imbibitum, demum humiditatẽ coti, & ſic non migrat de ſpecie in ſpeciem.

Ad tertiũ, reſpõdet Gal. 1. de diff. feb. quòd caliditas arida, humido irrorata magis manifeſtatur, eo quòd aliquam partem cibi tenuem in uapores conuertat. Vel ſi magis placet opinio Auerrhois, eo ꝙ caliditas febrilis, quæ non ſentiebatur per cibum aſſumptum,

mutatur ex non ſenſu ad ſenſum apparẽtem: & ſic cauſa efficitur, ut calor magis appareat, &c.

De febrium putridarum diuiſione & numero.

Recitat Gal. 2. *meth. cap.* 7. *quòd tres ſunt febriũ diuiſiones ex humorũ putredine ortæ: prima ex eo, quòd cauſæ ipſius putredinis adſunt uel nõ adſunt.* Secunda *ex eo, quòd per totũ animal aut eius partẽ aliquã eſt diffuſa putredo.* Tertia, *quatenus cũ phlegmone eſt, aut citra hanc.* Enumerat *deinde in lib. contra Lycũ has eſſe febres putridas, quæ numero ſunt nouem, ut ardens, lypiria, hepiala, typhodes peſtilentes, ſemitertiana, quotidiana, tertiana, quartana, de quibus ſeorſum tractabimus, &c.*

De putredinis definitione.

Putredo *iuxta medicorum opinionem, eſt corruptio humoribus contingens propter ebullitionem extranei caloris, &c.*

Loci conſent. de putredinis definit.

Gal. 2. *meth. ca.* 8, Putredo *eſt mutatio totius putreſcentis corporis ſubſtãtiæ ad corru-*

ptelam à calido externo. Arist. 4.meth. Putredo est corruptio propriæ caliditatis ab aliena caliditate in unoquoque humido. B. Nō mirū quum familiaris & natiua caliditas concoctionem adiuuat, externa uerò corrumpit. lege Aet. sermo. 5. cap. 74.

De causis putredinis.

Duplex est causa putredinis, altera ipsam complens, altera præparans. Complens, si intrinseca fuerit, tunc est respirationis priuatio, quæ à multo, crasso, ac uiscido humore meatus cōstipante fiet. Si extrinseca, tūc erit ab aëris mutatione præparatoria, ueluti cibus, qui malè per suā substantiā, qualitatem, tēpus, ordinem & artificiū disponitur: nam substātia eius uel est nimis uiscosa ut anguillæ, aut nimis humida ut fructus, aut renuitur à natura, aut corruptibilis per se est, ut lac. Qualitas in causa erit, ubi cibus plurimæ humiditatis erit particeps. Tēpus erit etiā causa præparatoria, si cibus in tēpore nō opportuno sumatur. Ordo etiā erit causa, ubi crassa & dura tenuibus in comedēdo præponātur. Artificium, si cibaria malè parātur: at in

genere loquendo, omnis putredo á calido & humido fieri potest, &c.

Loci consentientes de causis putredinis.

De causis putredinis lege Auic. 4.*can.tr.* 2.*cap.*1.*ibi*, *Putredo fit á cibo, ab obstructione, aëre, humore: ubi de cibo tanquã de causa præparatoria loquitur: lege eum fusius. Similiter* Aet.*ser.*5.*cap.*74. Et Gal.2.*de cau. morb.ca.*8.*ibi*, *Putredinẽ inducunt aut medicamenta quæ suapte natura putrefacere possunt, aut excrementa in ipso animali genita, aut ea quæ transpirationem impediunt.* Hip. 3.*epidim.á calido & humido putredinẽ fieri dixit: nam si annus, inquit, calidus & humidus fuerit, necesse est ut magna pestilentia succedat.* Vide de hac re Gal. 1. *de temper. cap.*4. Item *de inæquali intemperie cap.* 4. & 7.*ibi*, Non *tantùm quæ inculcata sunt & prospiratu prohibita, sed & putrescunt alia multa, &c.* Vide *etiã* Gal.2.*meth.ca.* 8.&c.

De ratione diuersitatis febrium.

Putredo est aut in uno solo membro tan-

tùm, unde aliquis abſceſſus orietur, & hoc uel ratione imbecillitatis membri, uel eius uehementis caloris, uel eius doloris, &c. aut erit in totius corporis ambitu diffuſa: quæ ſi à maximis uenis ad minimas tranſierit, fiet febris continua: ſi uerò extra uenas in omnes corporis meatus diſtribuatur, tunc erit interpolata. Cauſa interpolationis eſt triplex: prima, quia humor uelociter uel tardè putreſcit. Secũda, quia humor uelociter uel tardè in loco putredinis colligitur. Tertia, quia humor uelociter uel tardè à putredine expurgatur. Pituita igitur quotidianam facit, ex eo quòd uelocius ob ſui humiditatem ad putredinem mouetur, aut citius ob ſui quantitatem colligitur, cuius acceßio durat horas 17. Quartana ratione ſuæ ſiccitatis duos dies interponens tardè putreſcit, & ratione ſuæ paucitatis tardè colligitur. Tertiana uerò inter has ſeruat mediũ, unde ſi fuerit pura, durat 12. horis, ſicuti quartana ſi fuerit à naturali melancholia, durat horis 19. Et pro eius quiete aßignantur horæ 48. & in quotidiana ſex, & in tertiana, 24.

Loci conſentientes de ratione diuerſitatis febrium.

Auic. 4. can. 2. tra. cap. 1, Dupliciter uariatur putredo, uel ratione humorum putreſcentium, aut ratione loci: quia quandoque eſt in uno ſolùm membro, quod quadrifariam contingit, uel ratione ſuæ imbecillitatis, uel ratione uehementis eius loci caliditatis, uel ratione acuitatis & doloris, &c. Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Rationem reddit quur febres interpolatæ, quúrue concluſæ ſint: quã quum in longã orationẽ protrahat, ad illud caput te conferes. Vide etiam 2. de criſibus cap. 3, Quãquã uberius de his pertractet Auic. &c.

De ſignis feb. putridarũ in genere.

Indicia febrium putridarum propria ſunt, quia nulla antecedit cauſa procatarctica: incipiunt cum rigore, horrore, ſed nõ omnes: adeſt inæqualitas pulſuũ, calor mordax, atque tactui moleſtus. Sed propriũ ac inſeparabile eſt indiciũ pulſuũ, ſyſtolæ uelocitas, & urinarũ cruditas, debiliſque concoctio: præcedit etiã primũ morbi inſultũ laßitudo, pigritia, ſomnolẽtia, uigiliæ, ſpirãdi difficultas,

uenarum tensio, sitis, dolor capitis, inquietudo, periodus cum sudore terminatur, &c.

Loci consentientes de signis febrium putridarum.

De *his indicijs loquutus est* Gal. *satis uberius primo de diff. feb. cap. 7. ibi,* Indicia *febrium, quæ humorũ ratione accẽduntur, hæc sunt, primũ non inseparabile, sed propriũ est, quòd nulla ex causis procatarcticis ipsas antecedit: initiũ sumere à rigore propriũ est putridarum, sed nõ inseparabile signũ, &c. Lege locũ fusius, & plura ad hãc rem facientia inuenies: lege insuper* Paul. *lib. 2. cap.* 2. Et Auic. 4. *can. ca. 2, ibi,* Vt *plurimum antecedit almellilotu, cui associatur laßitudo, pigritia, alices, saltus, commotio, somni, uigiliæ, anhelitus, constrictio, uenarum tensio, &c.*

De cura febrium putridarum in genere.

Morbus *quatenus morbus per sui contrariũ auferri exposcit, febris est morbus: igitur per sui cõtrariũ tollenda erit.* Sed *hæc febris minimè tolli potest, ni prius putredo, à qua depẽdet, inhibeatur, quæ nec causa manente*

inhiberi poteſt: igitur primùm erit remouenda putredinis cauſa, mox ipſa febris ſanabitur. Cauſa putredinis erit trāſpirationis prohibitio, quæ uario modo oriri ſolet: nā aut à denſatis exiguis meatibus & constrictis corporibus fiet, aut ab humorū abundantia, aut à craßitie & lentore, quæ ſingula affectiones per ſua contraria remouebuntur, ut denſitas per rarefacientia, constrictio per dilatantia, craßities per incidētia, lentor per detergētia: & ſi totum corpus iam ſingula dictorum occupauerint, etiam toti corpori per contraria eſt occurrendū. Sed quia febris eſt morbus de repletione, idcirco etiam euacuari deſiderat: euacuabitur manu & pharmaco: manu, per ſectionem uenæ, cucurbitulas, hirudines & frictiones: pharmaco purgante per inferiora aut ſuperiora, per urinam & ſudorem. Demū ſymptωmatibus complicitis ſuccurrendum, & norma uiuendi inſtituenda erit, &c.

Loci conſentientes de cura febrium putridarum in genere.

Gal. 2. meth. c. 4. & 5, Febris ſanari nō poteſt, niſi inhibita prius putredo ſit: porrò ea

inhiberi causa manente nō potest, quare submouēda eius causa erit si modò, &c. lege eum fusius, & habebis quæcunque dicta sunt, licet sub alijs uerbis, &c. lege etiam Auic. 4. can. 2. tract. cap. 7. ibi, Scias quòd intentio in medicādo has febres, quandoque uertitur ad partem febris, quare est infrigidare & humectare: interdum ad materiæ partem, &c. De uictu lege fusius in lib. 1. ubi omnes aph. ferè ad propositum accommodauimus.

De febre tertiana pura.

Febris tertiana pura est interpolata febris, à flaua bile pura ac tenui putrescente orta, cuius est de tertio in tertium ægrum affligere, secundum naturam humoris propriam, & in septem periodis, uel antè, iudicatur.

Loci consentientes.

Gal. 2. de diff. feb. ca. 3, Febris tertiana exquisita est, quæ per sensibiles corporis partes delata oritur, cum rigore inuadens, atque ardentis febris similitudinem gerens, & bilis uomitibus, aut deiectionibus, aut sudoribus: uel ex horum quibusdā, uel omnibus soluitur, cuius accessio duodecim ad summum horarum

æquinoctialium spatio finitur. Hippoc. apho. 4. aph. 59, Tertiana exquisita in septenis circuitibus, quod tẽpus longißimũ est, iudicatur.

De causis febris tertianæ puræ.

Febres tertianæ puræ fiunt à flaua bile putrefacta ac mota, & extra uasa lata, præsertim in consistentiũ ætate biliosißima, tẽpore æstiuo, in regione calida & sicca, & in iis præcipuè, qui laboribus, uigiliis, & solis ardore & cibis calidis & siccis, aut immodico pharmacorum calidorum ac exiccantiũ usu, curis, & similibus usi fuerunt, &c.

Loci consentientes de causis febris tertianæ.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 3, Febris hæc à flaua bile per sensibiles corporis partes delata oritur. Et in 1. ca. eiusdem lib. Tertianæ fiũt ab amara bile, & plerunque in corporibus, quorum naturalis habitus ad bilem accedit, in consistentium ætate biliosißima, tempore æstiuo, &c. B. Nota quòd tres sunt febres biliosæ iuxta Auicen. placitum, tertiana, scilicet continua, tertiana periodica, & causon. Periodica rursus diuiditur. nam aut est pura,

aut spuria: pura, quæ à pura bile, cui nullus alter humor admiscetur, oriri solet. lege de his causis Aet. ser. 5. ca. 79. Item Galen. 2. de cris. cap 3. Item Oribas. apho. 4 com. 59. & intelliges febrem interpolatam extra uasa putrefieri. lege etiam Auic. 4. can. ca. 35. Et Galen. 4. apho. com. 59. &c.

De signis febris tertianæ.

Sex sunt ex quibus indicia febris tertianæ sumuntur: primum à modo rigoris, ut incipiat cum horrore & rigore difficili, ita ut pungi ac uulnerari cutis uideatur. Secundum, ab urina & sudore, nam sudor per totum corpus apparet in paroxysmi recessu, urináque fit rubra ac ueluti ignea. Tertium, à caloris qualitate, ut sit causonis calore suauior, ac minus mordens, æqualis tamen quoquo uersus, quia primò acris uideatur, sed paulò pòst à manu remanente uincitur. Quartum, ab ipsis symptomatibus, unde sitis quæ hominem exurit, & uigiliæ adsunt sine capitis grauitate. Quintum, à pulsu, qui est uelox, magnus, non æqualis in diastole & sistole. 6. sumitur ab ætate, regione, tēpore, & à multitudine euen-

tus tertianarum & ad infebricitationem definit. Signa quibus tertiana exquiſita à ſpuria differat, ſunt quatuor: primũ, ꝗ eius acceſſio non tranſcẽdit duodecim horas. Secundũ, exquiſita tertiana in ſeptenis circuitibus iudicatur. Tertium incipit cum rigore breui & intenſo, & terminatur cum ſudore exuberante. Quartum, quia in prima, uel quarta, uel ſeptima uidetur urinæ coctio, quod in ſpuria nequaquam.

Loci conſentientes de ſignis febris tertianæ.

Gal. 2. de criſ. cap. 3, Febris tertiana cognoſcitur, quia æqualem & liberã celeritatẽ habet, neque ullũ adeſt inflãmationis ſignũ, ſitim inuehit, hominẽ exurit, in uigore cõſiſtit, calor æqualis eſt quaque uerſus, poſt potũ plurimus uapor per cutem exhalat, ſudoris nuncius, uomitus bilis adeſt, uenter ſoluitur, & bilioſum mingunt, ſudor apparet uaporoſus, calidus per totum corpus æqualiter ſudans, pulſus uelox, magnus, ad infebricitationem deſinit, & acceſſionis tempus ultra 12. horas non ſe extendit, ſæpius ſeptem horas, interdum ci-

tius & tardius incipit cum rigore, &c. De indicijs per quæ distinguitur à spuria tertiana, lege Auicen. 4. can. ca. 37. tra. 2. Oribas. apho. 4. comment. 59, Sex modis cognoscitur exquisita tertiana, nempe materia, natura, tempore, regione, copia ciborum & temperie, &c. Galen. 2. de diff. feb. enumerat de tertio in tertium accessionem, breue tempus cum rigore inuadens, & per sudores & bilis uomitũ & excrementa biliosa, &c. lege Paulum lib. 2. cap. 18.

De cura febris tertianæ puræ.

In cura febris tertianæ puræ sex opus sunt intẽtiones, quarũ prima uersatur circa regimen sex rerũ non naturalium: secunda erit lenitio uentris ac materiæ in contrarium alteratio: tertia erit euacuatio: quarta urinæ uel sudoris prouocatio: quinta caloris remanentis alteratio, & membrorum roboratio: sexta accidentium correctio. Regimen contrarias omnino qualitates requirit, unde aër sit frigidus & humidus, sicuti & cibi humectare & refrigerare habent, ut ex oleribus attriplex, blitum, lapathum, lactuca, endiuia,

cucurbita, cremor ptisanæ, & sorbitiones alicæ, aqua hordeacea. Caueant à melle, sinapi, salitis, & ab omnibus acribus, item à uinis, præcipuè uetustis: ubi uerò morbus concoqui cœperit, dandum est uinum tenue aquosum: quum uerò morbus soluitur, liberius exhibendum. Secunda intentio est uentris lubricatio & materiæ ulceratio: prima fiet cum clysteribus ex caßia, rhodomelle, & oleo uiolato, uel cum caßiæ simplicis bolo, &c. Alteratio materiæ per refrigerantia & humectantia, ut cum syrup. de endiuia ros. uiol. de agresta, de suc. acet. acetoso simplici cum aquis endiuiæ uiol. &c. Tertia scilicet euacuatio fiet per sectionem uenæ, si sub forma antecedentis causæ materia fuerit sanguini admixta, aut in futuro de admiscenda timeatur: quæ si à sanguine fuerit separata, tunc fiet per pharmaca soluentia, sicuti cum rheubarbaro, cum caßia, diacatholicone, electuario de suc. ros. &c. Quarta eliciet sudorem & urinam non rebus calidis, sed potius id ualentibus frigidis, sicuti cum acetoso simp. cum emulsione scilicet communium frigid. in aquis

endiuiæ acetosæ, aut cum balneis temperatis boni odoris. Quinta erit caloris derelicti alteratio, ac laxorum membrorum roboratio. Relaxantur enim membra tum ob imbecillitatem ex resolutione spirituum acquisitam, tum ex calore febrili, & euacuationibus tam naturaliter, quàm artificialiter factis: his igitur succurritur cum rebus frigidis, roborantibus, siccis, cum Troc. de camphora, syrup. ros. aut cum triasandalis, diarrhodone Abb. zucharo ros. uel cum epithemate tum cordi tum hepati applicito. Sexta remouet accidentia quæ huic febri contingere solent, sicut sunt sitis, uigiliæ, dolor capitis, & asperitas linguæ. Sitis tollitur cum collutione oris multifariam parata, sicuti cũ aquis endiuiæ acetosæ, cum uino granatorum & omphacio, addito zucharo, cum electuariis de uino granatorum, aut cum mucilagine psylij in syndone rara inuoluto, ac in aqua immerso. Vigiliæ remouentur cum unguento populeone, addita cassia odorata, opio & croco: aut cum lotionibus ex rebus somniferis, &c. Dolor capitis tollitur cum cucurbitulis, frictionibus, cum

oxyrrhodino, & pilulæ cap.frig.&c.

Loci conſentientes.

De prima intentione loquitur Galen.1.ad Glauc.cap.9.ibi, Semper oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturam inualuerint, opponere, cũ hoc multò plus iuuet, quàm quomodolibet euacuare. Et paulò pòſt, Cibi humectãtes & refrigerantes omnes exquiſitis tertianis ſunt utiles, quantitas tanta ſit, ut cõcoqui poßit, ex oleribꝰ ſint attriplex, blitũ, lapathũ, malua, lactuca, & cucurbita, & ex aliјs ptiſanæ ſuccus, & alicæ ſorbitiones, ex piſcibus ſaxatiles, ex uolatilibꝰ quæ mollibus cõſtant carnibus. Itẽ teſticuli gallorũ & ſuum pedes & cerebella. Itẽ ouorum ſorbilium uitelli, quia hi facilius quàm pars alba concoquũtur, &c. Lege locũ fuſius, & nota prædictam uictus ratiõẽ tantùm delicioſis eſſe exhibendã, robuſtis uerò qualem nobis monſtrauit Hip. ſcilicet tenuem, &c. lege Paul. lib.2. cap.19. Et Auicen. 4. can. cap.39. De ſecunda intentione loquitur Galenus, & ſimiliter de tertia, primò ad Glauc. cap.9. ibi, Exquiſitam tertianam, quæ ex flaua bile commo-

ta inualescit, quàm maximè fieri potest, refrigerare oportet & humectare, &c. De *cæteris uerò intentionibus lege iuxta Auicen. loc. citato, ubi enumerat lenientia pharmaca, & commendat fieri phlebotomiam quando est poßibile, deinde materiæ adæquationem cum syr. acetoso, & euacuationem. demum resoluentia, &c. lege eum fusius.*

Obseruationes circa victum.

Auicen. loc. cit. Et *non cibes nisi apud has conditiones: prima, nisi aluus primùm soluta sit: secunda, quòd prior cibus sit cõcoctus ante paroxysmi aduentum: tertia, non exhibeatur cibus, nisi in tempore quietis, sicut in declinatione, si poßibile est: quarta, quotiens ad statum properatur, tunc uictum magis attenuare oportet, &c.*

De prognosticis febris tertianæ.

Gal. 1. ad Glauc. ca. 8, Exquisita *tertiana septẽ circuitibus iudicatur, & præter id etiã minimè periculosa.* B. Nota *quòd in febribus intermittẽtibus annumerãtur tantũ acceßiones & nõ dies, unde in tertiana septẽ circuitus 14. dies referũt, in quibus etiam alij acuti*

morbi finiuntur. uide aphor. 4. comment. 59.

Hippoc. apho. 4. aph. 36, Sudores febricitanti si incœperint, boni tertio die. 5. 7. 9. 11. 12. 17. 20. 27. 34. Hi enim sudores indicant morbos: qui uerò non ita fiunt, laborem significant, & morbi longitudinem & recidiuam. Gal. 3. de cris. cap. 3, Tertiana uomitibus & excrementis biliosis & sudoribus toto corpore fluentibus finiri debet, quia humor tenuissimus, si modò ascẽdit, uomitum irritat: si descendit, aluum mouet: si ad meatus, cutis sudorem copiosum ab sui tenuitatem elicit, &c.

Auicen. 4. can. cap. 37, Et quandoque consumitur in uno paroxysmo ob suæ materiæ tenuitatem, &c. B. Gal. 2. de diff. febr. cap. 3, Quatuor causas breuitatis enumerat, quæ sunt humoris quantitas, qualitas, laborantis uigor, & corporis dispositio: ut exempli gratia, si cum pauca quantitate humoris & tenui eius qualitate, uigor cum rara dispositione corporis maior fuerit, tunc morbus erit breuis: sed si multa bilis, crassa, uigoris imbecillitas, & densa corporis dispositio simul fuerit, tunc morbus erit ualde longus, &c.

De febre tertiana notha siue spuria.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 8. enumerans signa exquisitæ tertianæ, inquit: Quibus uerò aliquid horũ deficit, hæ non amplius exquisitæ, sed simpliciter tertianæ nuncupantur, maximè si intermißionẽ μικροτέραν, id est, breuiorem habuerint, acceßione uidelicet in longius tempus protracta: & notat quatuor huius febris differẽtias, prima uocatur simpliciter extensa, quæ ad 24. horas extenditur. Secunda paululũ extẽsa, & durat usque ad horas 30. Tertia dicitur amplius extensa, & durat usque ad horas 36. Quarta uocatur plurimùm extẽsa, & durat usque ad 40. & plures horas, ita ut quotiens magis à pura siue exquisita distabit, totiens magis notha, siue spuria, siue extensa nuncupabitur, &c. Similis sensus est 1. ad Glauc. cap. 8.

De causis febris tertianæ nothæ.

Causa utplurimùm est crassa bilis putrefacta, interdum bilis cum pituita admixta & unita, &c.

Loci consentientes.

De causis lege Auic. 4. can 2. tra. c. 35. ibi,

Tertiana non pura fit à putredine bilis crassæ substãtiæ, ob commixtionem bilis cum phlegmate, commixtione complexionali unita, &c. B. Intellige ita humores misceri, ac si ab utroque una forma perueniret, & in hoc ab emitriteo differt, qui à duabus inuicem distinctis formis efficitur. Et nota quòd Galen. facit differentiam inter duas tertianas & duplicem tertianam: nam duplicis tertianæ causa ab una tantùm minera prouenit, sed duarum tertianarum causa à duabus mineris loco distinctis efficitur.

De signis febris tertianæ nothæ.

Signa sunt sex, grauitas capitis cum dolore tensiuo. Secundum, Accessio durat ob humoris crassitiẽ usque ad 24. uel 30. horas, & tepor eius usque ad 48. Tertium non apparet concoctionis uestigiũ, sed urina est cruda. Quartum, non extenuatur corpus sicuti in tertiana simplici. Quintum, nec cum sudore desinit, nec rigorem interdum habet, nec adest caliditas acris & mordax. Sextum, nulla adsunt sæua accidẽtia, ut dictum est in simplici tertiana, & idem accessionis tempus semper est.

Loci consentientes de signis tertianæ.

De his signis lege Auic. 4.can.2.tract.cap. 37.ibi, In non pura tertiana adest grauitas capitis cum dolore extensiuo, durátque paroxysmus usque ad 24. horas, uel 30. usque ad declinationem, & tunc tepescit donec compleantur 48.horæ, &c.lege eum fusius. Gal. 1.ad Glauc.ca.8. ex historia adolescentis omnia signa huius febris demõstrauit inquiẽs: Vrina cruda admodũ, febris incidit cum horrore, quæ neque in caliditate, neque in pulsibus exquisitæ tertianæ est similis, accessio durat ab aurora tertiæ diei, usque ad auroram quartæ: & semper idem accessionis tempus. lege hunc locum uberius. Et nota quòd non idem accessionis tempus semper est, nisi materia crassa bili dominetur, &c.

De cura febris tertianæ nothæ.

Curãdi intentiones tot erũt, quot dictæ sunt in febre tertiana simpl. Versatur igitur prima circa regimẽ sex rerum non naturalium, unde uictus in primis nõ quotidie, sed alternis dieb' in tẽpore quietis exhibẽdus erit, qui

nō adeò infrigidet & humectet, ut in tertiana simplici, sed aliquatenus calefaciat, incidat, & abstergat, sitque nō tenuis adeò, sed craßior quàm dictū est. Cæteræ uerò res non naturales eadem ferè qualitate fac ut polleant. Secunda quæ est uentris lenitio ac materiæ præparatio, efficietur primò clysteribus ex caßia, hiera picra, oleo camomillino, & sale paratis. Similiter præparatio materiæ cū syr. acet. simp. rhodomelle, syr. de duabus rad. bisantino, cū aquis & decoctis cichorij, boraginis, fœniculi, &c. Tertia erit euacuatio quæ peccante materia cū sanguine fiet per sectionem uenæ, aut corpore existente plethorico, quod ubi à sanguine separatum cognoueris, tunc uomitu uel pharmaco solutiuo euacuabis, utputa cum infusione rheubarbari, agarici, aut cum diaphinicone & caßia, &c. Quarta erit urinæ & sudoris prouocatio, quæ cum hordei decocto, uel petroselini, apij, cichorij, &c. Quinta erit membrorū quæ laxa sunt, roboratio: & fit cum Troc. de ros. de eupatorio, aut aromatico ros. Extrinsecus cū oleo de mastice, de spica, de menta, de absin-

thio, aut cum fotu ex camomilla, absinthio, menta, addendo semper aliquid uini odorife ri, &c. Vltima intentio est quorundam symptωmatum remotio, quæ sunt in appetentia, & somnus profundus, incitatur appetitus cum capparibus cõditis in aceto, aut cum dia citonite, cum zucharo, aut inunctionibus suprà scriptis, &c. Somnus etiã remouetur cum aceto calido, ut refert Auicen. cap. de subet, aut cum lotionibus, & cum his similibus, quæ ægrum expergisci possunt.

Loci consentientes de cura febris tertianæ nothæ.

Gal. 1. ad Glauc. ca. 10, Non oportet cibũ quotidie exhiberi, sed alternis diebus: uictus ratio nõ sit quæ humectet & refrigeret uniuersum corpus, qualis in exquisitis tertianis exhibetur, sed aliquem modum sumat ad calefaciendum & incidẽdum, &c. Post uictum, sectionem uenæ commendat, ibi, Quid si sanguinem mittere oporteat, neque hoc omittendum, sed ab initio statim faciendum. Laudat etiam humorum præparationem ex hyssopo, origano, spica nardi, cum mulsa decoctis, &

post septimum coma absinthij danda est cum oxymelle, solutionem deinde cum his quæ molliter uentrem subducunt, &c. Paul. lib. 2. cap. 20, Vomitus post cibũ ijs utilissimus est, quibus hæc febris in uetustatem incidit. similiter Auic. & Razes 17. cõti. Auic. 4. can. 2. tra. ca. 40, Et quũ uideris urinas eorum crassas, tunc phlebotoma, & post hæc adiuuantia ad digestionem sunt syrup. acetosus, &c. quæcũque à me dicta sunt de alijs inuetionibus, ipse uberius pertractat. Nota tamẽ ex Haly Abb. non concedi in principio huius morbi pharmacum electiuum, nisi materia turgeat, quãquam iuxta Manardum in epistola ad Charandinum uideatur legi contrarium, imò uix inuenies Galen. in omni febre absque concoctione humorum pharmacum solutiuum exhibere, sed in alijs à febre morbis paucos inuenies, quos per pharmacum non expurget, &c.

Obseruationes de humorum concoctione.

Gal. 1. ad Glauc. cap. 10, Ab initio statim uitãda quæ nimis exiccãt & calefaciũt, &c.

Obseruat. circa pharmaca solutiua.

Auic. 4. can. & Arcul. *Rarò & tardè solutiuum exhibendum est, alioqui si importuna fuerit euacuatio, tunc tenues tantùm exoluentur, & crassæ partes remanebunt, &c.*

De prognosticis febris tertianæ nothæ.

Auic. 4. can. ca. 35, *Hæc quidem non pura quandoque prolongatur tẽpore longo, & circiter medietatem anni, & quandoque perducit ad mollitiẽ & magnitudinẽ splenis.* Gal. 1. ad Glauc. ca. 8, *Vidi quandoq; quũ in autũno incœpisset in uere desiisse, tũ quia æger medici præceptis non paruisset, tũ quia læsus ex hyeme esset, lien intumuit, præcordia flatibus fuerant oppleta, & iam subtumida quædam aderat in facie decoloratio, & præsertim circa crura, adeò ut de adolescẽte dubitare nobis cõtigerit, &c.* B. *Prorogationis febriũ causa,* Gal. *teste* 2. *prognost. com.* 25. *est triplex, prima fit propter aliquã partem affectã curatũ difficilẽ. Secunda fit propter humores crassos, crudos, incoctósq;. Tertia, propter aliquod circa ægrũ cõmissũ: idcirco di-*

cebat Auic. *In morbo longo resupinetur æger, & crura curuentur, & tãgantur eius uiscera, & uideatur si qua parte corp' tumuerit, &c.* Hipp. aph. 4. aph. 29, *Quibuscũque in febribus sexto die rigores fiunt, difficile iudicium sequitur.* Et aph. 4. aph. 43, *Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ: quocunque modo intermiserint, periculum abesse significat.* Et aphor. 4. apho. 44, *Quibus febres longæ, his tubercula uel labores in articulis fiunt.* Et aphor. 4. apho. 45, *Quibus tubercula uel in articulis labores ex lõgis febribus fiunt, ij pluribus utuntur cibis.* Et apho. 46. eiusdem, *Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale, &c.* Lege Galen. comment.

Authores dissentientes circa febres tertianas.

1 *Adserere, tertianam febrem cognosci posse per accessionem tãtùm de tertia in tertiã.*

2 *Adserere, solùm humori putrido digestionem conuenire.*

3 *Adserere, omnes fructus nocere febricitantibus cum Auicen.*

4 *Adſerere, nullum in ſebribus uinũ eſſe concedendum.*

Confutatio diſſentientium circa febres tertianas.

Ad primum reſpondet Auicen. 4. can. 2. tract. cap. 36, quòd qui cõſiderat tertianam per paroxyſmum, errat in ea, ſed oportet ut attendat ad ſignificationes alias. Hac etiam de re à Galeno irridetur Theſſalus, qui diatritum in cognoſcendo tertianã expectabat: & 2. de criſ. cap. 3.

Ad ſecundum dicit Gal. 1. de uic. in mor. acut. ubi loquitur de ptiſana ordeacea, quòd nullo modo humori putrido conuenit digeſtio, quum nec ad benignitatem humor reduci poßit, ſed continuò euaporans humidum, quoddam cineritium permaneat: niſi hoc fortè acciderit in continuis febribus, quia tunc humor putridus digeri debet, quum tota materia putreſcere incipiat.

Ad tertium, dicimus propoſitionẽ eſſe ueram, modò de his omnibus fructibus intelligatur, qui ſua humiditate ad corruptionem ſunt proni: ſed quum multi ſint qui ſua humi-

ditate corruptioni resistant, ut granata mala, citrina, pruna, &c. idcirco in febribus conceduntur, quum magis per suam frigiditatem iuuant, quàm per humiditatem putrescibilem noceant.

Ad *quartum* Galen.3. *de uic.in morb. ac. comment.*8, Vinum, *inquit, aquosum maximè febrientibus est idoneum, & id est quod album est colore & substãtia tenui, nullam earum, quæ in cæteris uinis insunt, habens qualitatem, nec austeritatem, nec adstringẽtiam, nec dulcedinem, nec acrimoniam, nec odorem, & quod in* Italia *imbecillum est,* Sabinum, *quod febrientibus administrant, & quòd reperiri potest tale uinũ in* Asia, Cilicia, Phœnicia, Palæstina, Scyro *&* Creta: *unde si multa reperiuntur in* Italia, Asia, Bithynia, *nil mirum, imò quod plus est, miratur cur nil tactum sit de hoc uino ab* Hippocrate, *quum febrientibus plus quàm cætera omnia sit iocundius, &c.*

De febre quotidiana simplici.

Quotidiana *est febris intermittens, à pituita extra uenas putrefacta proueniens, cuius*

est ægrum quotidie per sex horas cum falsa quiete dimittere. Vocatur etiam alio nomine emphemerina.

Loci consentientes de febre quotidiana.

Galen. 2. de diff. feb. cap. 4, Febris *quotidiana exquisita est quæ ex pituitæ putredine ortum habet, per sentientes corporis partes à natura detrusa, &c. lege etiam cap. 7. huius libri.*

De causis febris quotidianæ simpl.

Causæ præcedentes sunt tēperaturæ humidiores, annique tēpora, quies, otium, repletio, balnea statim à cibo. Causæ *antecedentes & coniunctæ sunt ipsa pituita, quæ quū sit quadruplex, acida, dulcis, salsa & uitrea, quæ est acidæ qualitatis particeps, ita quatuor species siue differentia febrium efficiet.*

Loci consentientes de causis febris quomodo.

Galen. 1. ad Glauc. cap. 7, Fiunt *hæ febres ætatibus, naturis, annique statibus & tēperaturis humidioribus, &c. uide latius textū. Itē Auic. ibi,* Fit *febris humidis, quietis, senibus,*

infantibus, nauseatiuam satietatem patientibus & balneantibus se super repletionē, &c. Galen. 2. de diff. feb. cap. 1, Sicut tertianæ à *flaua bile, ita quotidianæ à pituita fiunt.* Et *in lib. de plenit. tres species pituitæ enumerat. & 2. de diff. feb. cap. 64. esse dixit ut salsa, acida, dulcis, uitrea, quæ acidæ etiam qualitatis particeps dicitur.* Vnde Auicen. 4. can. 2. tra. cap. 47. *quatuor species enumerat ibi,* Et *phlegma putridū quandoque est uitreum, quādoque acetosum, quādoque dulce, quandoque salsum.* B. Nota *tamen, si quæ sint aliæ species pituitæ, per has quatuor intelligi: nam crudum & mucilaginosum sub uitreo comprehenditur, sicut insipidum & aquosum sub dulci, & ponticum sub acetoso: gypseum uerò febrem non accendit. lege de his fusius lib. 1. cap. de humoribus.*

De signis febris quotidianæ simpl.

Febris *quotidiana cognoscitur, quia in primis diebus nullū habet uigorem, sed potius in progressu tēporis refrigerationē quandā, ob humoris craßitiē.* Paul. Fit *inæqualis, submer*

ſus, debilis, rarus, in pincipijs uerò particularibus fit frequẽs, ſed nõ adeò uelox nec uehemens, nec magnus ut in tertiana, ſed rarus. Vrina alba, tenuis, deinde fit rubra, nulla adeſt ſitis, niſi à pituita ſalſa aut ualde putrida fiãt, ſudor nõ apparet materia exiſtente craſſa. Os uẽtriculi & hepar malè afficiũtur ob uim concoctoriã imbecillẽ. Præcordia ultra naturalẽ habitũ intumeſcũt ob caloris imbecillitatem. Calor etiam accidit hyberno tempore, & fit principium acceſsionis circa ueſperũ: febris incipit ferè cum ſyncopi, & principiũ uniuerſale durat 18. diebus, & declinationis 64. Calor huius febris in primo tactu eſt debilis, uaporoſus: ſed dum mora fit in tangendo, ſentitur acris & mordax: ſi uerò febris fiat à uitreo & acetoſo phlegmate, multiplicatur ualde frigus, & in uitreo rigor eſt uehementior: quæ uerò fit à ſalſa pituita, ſequitur horror, & non fit uehemens frigus: quæ uerò à dulci, rarò aduenit frigus uel rigor.

Loci conſentientes de ſignis.

De his ſignis fuſiſsimè loquutus eſt Gal. 2.

de cris.cap.5.ibi, Febris quotidiana cognosci tur, quia nō primo statim die cum rigore inuadit, sed processu temporis refrigerationes potius quàm rigores ipsis adueniunt, neq; in pulsibus seruatur ordo uel æqualitas, dū accessiones fiunt, &c. lege locum hunc fusius, & intelliges iam à me pridem dicta. Lege etiam Paul. lib 2. cap. 23. Item Razen 10. almans. Item Auicen.4. can. cap. 48. Item Gal.2.de diff.feb.ca.10. Et primo ad Glauc. cap.7, Vniuscuiusque humoris pituitosi signa etiam diffusè habes ex Auic. loc.cit. Vide etiam Aet.ser.5.cap.85.

De cura febris quotidianæ.

Quinis intentionibus febrē pituitosam curabis, primò cum regimine sex rerū non naturaliū.2.cū humoris craßi incisione.3.euacuatione. 4. cum urinæ prouocatione.5. cū sypmtωmatū remotione & mēbrorū robora tione. Prima intētio perficitur cum attenuātibus cibis & incisorijs, ita ut in primis diebus tenuem exhibeamus uictū, sed in processu temporis craßiorem, & hoc in cura tentatiua. Sint itaque cibi tēperati, ad aliqualem

calorē uergētes, ut panis cōtritus, caro pulli, borago, fœniculū, uinū interdū cōceditur album & lymphatum. In alijs rebus non naturalibus nō uniformis regula dari potest, quū inter salsam & crudā pituitā, inter dulcem & acidam magna quippe adsit differentia. Secūda intētio fiet, si primùm aluum cū clysteri lenimus: deinde humorē crassum incidimus cum oxymelle simp. rhodomelle, uel sy. de duabus rad. uel bisantino cū aquis uel decoctis cap. Ven. fœniculi, petroselini, maratri, apij. Tertia intentio præparari poterit cum agarico, troc. rheub. cōfectione de turbit, diaphinico, el. indo, &c. Quarta intentio quæ est urinæ proritatio, multifariā fieri poterit, tū cū pilulis ex semine urticæ, cuscutæ, tū cū decocto apij, fœniculi, tū cum topicis quæ adhiberi possunt. Quinta intētio duo mala symptomata, quæ huic febri coniungi solent, remouet, sicut est somnolentia quædam profunda in principio paroxysmi, & rigor ualde intēsus. Somnus remouetur cum aceto manibus admoto, uel in angulis oculorū posito. Rigor tollitur cum oleo rutæ, in quo tandiu

uinũ Creticum bullierit, donec cõſumptũ uinum amoueatur, facta inũctione ante rigoris aduentũ circa totã dorſi ſpinam. Roboratur etiam ſtomachus cum oleo maſtichino de ſpica, de abſinthio: aut intrinſecus cum aromatico roſ. diarrhodone Abb. &c.

Loci conſentientes de cura febris quotidianæ.

De *prima intentione loquitur* Gal. 1. *ad* Glauc. *cap.* 12. *ibi*, Et *uniuerſum totius uictus caput ſit ad incidendum efficacius.*

Aui. 4. *can. cap.* 58, Et *fortaſſe cõtẽtus erit aqua hordei in primis diebus, dum ſperatur ſtatus propinquior: & nota ꝙ inſtituitur uictus tenuis, dũ in cognitionẽ febris peruenire uolumꝰ, uel tenuis ratione quartanæ, uel quia proceſſu tẽporis pituita coquitur, & ſanguis efficitur, modò à natura uincatur, ut refert* Gal. 2. *de uic. in morb. ac.* De *alijs intẽtionibus loquitur* Gal. 1. *ad* Glauc. *cap.* 12. *ibi*, Cu*ramus quotidianã cum oxymellite in primis diebus, & his quæ ualidè urinam cient: circa ſtatum habẽda eſt uentriculo ſolicitudo, &c.* Vide *illũ fuſius*, Vide *etiã* Razẽ 10. *almans.*

cap. de cura febris phlegmaticæ, &c.

De prognost. feb. quotidianæ.

Hippoc. *aphor.* 4. *aph.* 63, *Quibus in febribus quotidie rigores fiũt, quotidie febres soluuntur.* Razes 10. *almans, cap. de quot. interpol.* Hæc *febris multis moratur mẽsibus, & mortis suspicionẽ habet.* Et 18. *cõment.* Quotidiana *est periculosa.* Et Auer. 4. *collig.* Deterior *omnibus est quæ ex phlegmate uitreo, & saluior omnium quæ est mũdorum temporum, & quæ est multi sudoris: nam humoris significat tenuitatẽ & corporis rarã texturam: & raro inquit* Auic. *euacuãtur febrientes à læsione stomachi.* B. *Quia quũ locus pituitæ sit stomachus, fieri nõ potest ut si sit febris pituitosa, ꝙ nõ noceat stomacho, sicut tertiana felli & hepati, et quartana spleni, &c.*

De febre quartana.

Febris *quartana utplurimũ periodica, est febris à melãcholia non naturali putrefacta, per adustionẽ bilis genita plerũque eueniens. Cuius est ægrũ de quarto in quartũ diem affligere, & hæc duplex, exquisita & spuria: exquisita fit à naturali melancholia, spuria*

uerò à non naturali, & hæc cap. de hum.

Loci conſentientes de febre quartana.

Cauſæ quartanæ ſunt quæcũque atrã bilẽ generãt, nã ex ſolo humore atrabilari, putrefacto oritur. Putrefit uerò atra bilis ob ſui craßitiẽ, multitudinẽ, aut ob aliquã meatuũ obſtructionem, aut ob facultatis expulſoriæ impotẽtiã, quæ in corpore corrupta expellere nequit, unde ſequitur putrefactio. Fiũt etiam quartanæ ex aliquo hepatis uel ſplenis affectu, uel ſucceßione aliarũ ægritudinũ, &c.

Loci conſentientes de cauſis quartanæ.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 5, *Generatur quartana ex ſolo humore atræ bilis putrefacto: putrefit interdum ob craßitiem, aut multitudinem, aut tenacitatem materiæ inutilis, aut aliquam meatuum obſtructionem, &c.* Auic. 4. can. cap. 64, *Eius cauſæ ſunt que generant melãcholiam, poſtea putrefaciunt eam, &c. Euenit autem utplurimum ex ſucceßione ægritudinum febrium diuerſarum, ex quorum putrefactione quum adduntur & non*

euacuãtur, multiplicatur melãcholia. B. Rarò quartana continua accidit ex eo, quòd quum in uenis atra bilis ad putrefactionem mouetur, tanquam uirtuti dissimilis extramittitur, quæ putrescens intermittentem efficit. Notat Arcul. ex hoc Auic. loco, quòd id uerum nõ sit, quòd putridum à putrido fiat: nam atra bilis ex putredine humorũ generatur, quæ non est putrida, quod etiam confirmatur à Gal. 3. de prognost. comment. 29.

De signis febris quartanæ.

Signa quartanæ uniuersalia sunt, quia ipsa incipit cum pauco frigore, quod augetur & minuitur in eodem paroxysmo, adueniente statu caliditas non est uehemens ut in tertiana, sed maior quàm in pituitosa: præterea quartana paulatim ac insensibiliter à frigore ad calorem se confert, fit etiam plerũque in autũno. Cognoscitur ex uictu præcedẽte, & si homo lienosus sit, si populariter fiãt quartanæ, si urinæ tenues, albæ & aquosæ fuerint. Signa particularia sunt, ut si fiat à sãguine adusto, aderit rubedo urinæ, signa sanguinis præcesserũt, forma, ætas, tẽpus, &

fit post febres sanguineas. Signa bilis adustæ sunt pulsus uelox, frequēs, incipit cū horrore, frigore, siti, sudore, inflāmatione, tēpore, ætate, & febriū cholericarū successione. De signis pituitæ adustæ aliquid in præsentia nō afferā, quū anceps sim, an pituita ita aduri possit, ut in melancholiam conuerti possit, &c.

Loci consentientes de signis quartanæ.

De omnibus signis tā uniuersalibus quàm particularibus loquitur Auic. 4. can. cap. 65. ibi, Signa quartanæ sunt, ꝙ incipit cū paruo frigore, &c. lege eū fusius. Gal. 2. de cris. cap. 4. omnia hæc etiam habet, ibi, Quartana febris cognoscitur, si autūnus frigidā & siccam & inæqualē tēperaturā habuerit, quia tunc quartanarij circuitus frequētiores fiunt, &c. lege locum ultra, de pituita utrū aduri possit, ut atra bilis euadat, lege Manardum.

De cura febris quartanæ.

Quinque in cura intētiones cōueniūt, quarū prima expostulat uictum optimū, non flatuosum, sed uentrē emolliētē. Cauēda est suilla caro, & tenacia edulia, & quæcūque re-

frigerant ac exiccāt: uinū concedatur album, tenue. Cōcedantur inter uolatilia quæ optimi succi sunt, in statu morbi uictus tenuis adhibeatur magis quàm ante & post, sitque calidus & humidus. Secūda intētio est uētris lenitio, ac humoris aliqua præparatio: lenimus cū clysterib⁹ uel alijs leniētibus, at præparamus primū cū acetos. simp. rhodomelle, sy. de epitimo, de fumo terræ, de suc. borag. bisantino cū aquis uel decoctis conueniētibus, ut fumi terræ, lupulorum borag. epitimi, senæ, polypodij. Tertia intentio est euacuatio, quæ parari potest cum sectione uenæ interioris, modò sanguis admisceatur, uel abundare uideatur: aut fiet per pharmacum solutiuum, qualis est infusio senæ in sero caprino, aut decoctū myrobalanorū cheb. & ind. aut cōfectio hamec. pilulæ de fumo terræ, indæ de lapide lazuli, & hoc quum decocta ac præparata fuerit materia: interdum etiam euacuatio fiet per uomitum, per urinas, & sudorem, &c. Quarta intētio roborat mēbra, sicuti cor cū ung. de nenuph. citrino, hepar cū rebus hepaticis, similiter lienē & stomachum

prout suis locis dictum est. Quinta intentio symptomata tollit, perficitque primò remouendo rigorem ualidum & frigus, in ungẽdo spinam dorsi cum oleo rutaceo, costino, cum mithridato & theriaca, &c. Et hæc de febre quartana exquisita. At spuria hisdem et intentionibus curabitur, præter quòd dicta magis ad humiditatem & frigiditatem uergere debet, præsertim si à sanguine adusto, uel à bile adusta prouenerit. Digestio etiam aliter ac dixi fiet, sed cum oxysachara, syr. uiol. acetos. simp. Variabit etiam euacuatio quæ fieri debet cum myrobalanis citrinis & indis, &c. cætera erunt prout dictum est. Cura quartanæ continuæ erit eadem ac dictum de interpolata, nisi quòd infrigidationem requirit maiorem ob aßiduum calorem, item audacius uena secatur, & tenuius cibandum, quum breuioris sit status.

Loci consentientes de cura febris quartanæ.

De prima intentione loquitur Gal. 1. ad Glau. cap. 2. ibi, Victus instituendus est optimus, sine flatibus, ac uentrem emolliens: ar-

cēdi sunt à carnibus porcorum, & ab omnibus edulijs tenacibus & tardè exeuntibus, quæ corpus refrigerant & exiccant. Vide etiam Auic.4.can.cap.68.nam ibi fusius de uictu pertractat. De alijs intentionibus loquitur ad unguem Gal.loc.cit.ibi, Quartana mediocriter ac leniter ab initio tractanda est, nullum forte medicamen aut euacuationē exhibentes, nisi sanguis uehementer abundare uideatur: nam tunc uena secetur interior uel media, quæ est in sinistro cubito: quòd si niger ac crassus sanguis uideatur, audacius mittatur: si flauus & tenuis, statim supprimatur: quū morbus in suo uigore fuerit, prouidendum est uisceribus cum his quæ emolliunt & laxant, deinde medicamentis utendum quæ urinam cient: & si coctionis indicia apparuerint, cum his purgandum quæ humores atros exoluunt, non semel tantùm, sed sæpius si fuerit necessarium: utendum & à cibo uomitibus, & qui nequeunt uomere, per inferiora purgentur. Auic. de his fusius pertractat 4.can.cap.66. Et Razes 10.alm. cap. proprio.

Obſeruationes circa euacuationem.

Auic. 4. can. cap. 66, Quando quartana eſt à melancholia ſanguinea, tunc extrahatur ſanguis ſecundum quantitatem neceſsitatis: & quando non eſt neceſſaria, tunc phlebotomia eſt nociua, quatenus debilitat & ducit contrarium melancholiæ, & quatenus mouet humores ad exteriora, &c. Gal. 1 ad Glauc. cap. 11, Quicunque aliquid ex fortibus medicamentis ab initio exhibuerunt, omnino ante ſtatum, quartanam, quæ erat ſimplex, ſæpius duplicem fecerunt, &c.

Obſeruationes circa victus rationem.

Auic. cap. cit. Prohibeatur in die paroxyſmi à comeſtione: nam rectius eſt ut eueniat febris uentre uacuo, & non occupetur natura, ſed præcipiatur ieiunium, & interdicatur aqua frigida illa die.

De prognoſticis quartanæ.

Hippoc. aphor. 2. aphor. 25, AEſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales lõgæ, & maximè quæ ad hyemem attingunt. Et aphor. 5. aphor. 70, À quartana capti non

admodum conuulsionibus capiuntur: si uerò prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. B. Quia quum duplex sit horum sanatio, excretio scilicet & coctio, hæc duo quartana, excretionem scilicet à rigore & coctionem à calore febrili efficit. Aui. 4. can. cap. 64, Saluior quartana est illa, quæ non accidit ab apostemate splenis: quæ uenit ab apostemate splenis, perducit ad hydropem & perniciem. Quartana quæ salua est, liberat ab ægritudinibus melancholicis, ut ab epilepsia, melancholia, & in ea est securitas à spasmo, & non durat nisi per annum, modò error non accidat. Sunt & quartanæ quæ per 12. annos perdurant, quibus omnibus inimicus est autumnus, &c.

De febribus sanguineis.

Quum duplex sit genus febrium sanguinis, alterum à putrefacto sanguine, alterum à nõ putrefacto, ambo sub uno tantùm nomine synochi continentur: unde dicimus synochum esse febrem acutam, continuam, ex sanguine in uenis putrefacto ortam: altera uerò synochus, id est, continens, est febris acuta ex san-

guine in uenis non putrefacto in multa copia peccãte, id eſt, ſuccis æqualiter adauctis. Harum febrium tres ſunt ſpecies, acmaſtica, epacmaſtica & paracmaſtica, id eſt, in uigore perſeuerantes, creſcentes & decreſcẽtes.

Loci conſentientes de febribus ſanguineis.

Gal. 9. meth. cap. 3, Duplex *eſt genus ſynochi, unum quod ex natura eadem cum diarijs conſtat, alterum eſt ubi in omnibus uaſis ac potiſſimùm maximis æqualiter ſucci putreſcunt.* Auic. 4. *can. cap.* 44. *inquit medium utriuſque ſcilicet ephemeræ & putridæ ſynochum ſapere: nam differt ab ephemera, quia humor eſt qui calefactus eſt: differt à putridis, quia nulla adeſt putredo, &c. Lege de his* Gal. 9. *meth. cap.* 2. *ibi,* Quædam *enim febrium manifeſtam habent putredinis notam, quædam nõ habent.* Lege *etiam* 2. *de criſ. ca.* 6. Et Paul. *lib.* 2. *ca.* 26. *& habebis utranque ſynochi deſcriptionem.* Gal. 2. *de diff. feb. ca.* 2. *&* 9. *meth. ca.* 3 *&* 2. *de criſ. ca.* 6. *tres ſpecies ſynochi demonſtrat, quas* Aet. *ſer.* 5. *cap.* 70. *inquit ſolùm competere febribus à ſan-*

guine non putrido factis, &c.

De causis febrium sanguinearum.

Sex *sunt sanguinearum febrium causæ. prima est obstructio. 2. est repletio. 3. multitudo exercitij non consueti laboriosa. 4. consuetæ euacuationis retentio. 5. aquositas ipsius sanguinis ex comestis fructibus elaborata. 6.* Hu-*moris crassi & crudi copia sanguine admixta, &c.*

Loci consentientes de causis febrium sang.

Paul. *lib. 2. cap. 27,* Continentium *febrium origo ex sanguine est, qui nunc efferuescens, nunc putrefactus obstruitur, &c.* Galen. 9. *meth. cap. 3. inquit, harum febrium in gracili & frigido corpore neutrũ consistere, sed tãtùm in corpulentis qui sanguine abundant. & cap. 4. loquens de iuuene palestræ perito inquit, quòd suspicio erat hãc esse synochon, quæ ex sanguinis abundantia & obstructione præ carnis copia stipatione prouenit, &c.* Lege *de his fusius* Auic. 4. *can. cap.* 44. Et Aet. *ser. 5. cap. 7. ibi,* Conflatur *hæc ob calidi sanguinis copiam, &c.*

De ſignis febrium ſanguinis.

Duodecim ſignis ſynochum cognoſces: primo febris aßidua eſt. 2. rubedo faciei & oculorum. 3. inflatio uenarum temporum & eorum repletio. 4. nullus adeſt rigor uel ſudor. 5. interdum adeſt naſi pruritus, & circa locum cui cucurbitulæ applicantur. 6. ſomnus profundus. 7. loquendi difficultas cum faucium inflammatione. 8. effuſio lachrymarũ. 9. pulſus maximi, uehementes, citati, crebri, non mordaces. 10. urina neque conſiſtentia, & colore à naturali habitu aliena. 11. æſtus intolerabilis. 12. graues uigiliæ, &c.

Loci conſentientes de ſignis febrium ſang.

De his ſignis facit mētionem Auic. 4. can. cap. 45. ibi, Signa febris ſanguineæ ſunt adhærentia febris, rubedo faciei & oculorum, &c. Gal. 9. meth. cap. 4, Vbi ſe inueniſſe febrem admodum calidam dicit, pulſus æquales maximos, celeres & frequentes & uehementes, caloriſque qualitatem, quæ tactum minimè morderet, & urinas συςάσει, id eſt, conſiſtentia, ac colore non multùm à natu-

rali habitu alienus, &c. Lege Paul. lib. 2. cap. 27. ibi, Indicia, &c.

De cura febris sanguineæ.

Cura febris à non putrefacto sanguine, duas tantùm intentiones requirit, quarum prima est euacuatio sanguinis per sectionem uenæ usque ad animi defectum. 2. est febrilis caloris alteratio, quæ fit interdum cum aquæ frigidæ potu. Cura uerò febris à putrefacto sanguine quatuor exposcit intentiones, quarum prima est circa regimen, quod ad frigidũ & siccum ordinari debet, unde in cibãdo primum morbum & uirtutem metire: nam si ultra septimum diem non se morbus extendere uideatur, parum cibabis, exhibendo ptisanam hordeaceam, panem contritum cum seminum melonis expreßione: similiter ualent lactuca, acetosa, endiuia, mala granata, &c. Secunda erit euacuatio, quæ fiet per sectionẽ uenæ, uel per cucurbitulas, uel per pharmaca solutiua, quæ uaria esse debent, prout humorum mixtio cum sanguine diuersa fuerit, unde bilis per cholagoga, sicuti cum myrobalanis citrinis educetur, uel cum rheubarb. cas-

sia, &c. Pituita cũ phlegmagogis ut pluries dictũ est. Tertia intẽtio est causarũ putredinis amotio, quæ adimi solent per sui cõtraria: nã si à frigida causa dẽsum stipatúmue corpus reddatur, tũc per relaxãtia & rarefaciẽtia curabimus. Si ex obstructione, per aperiẽtia: si ex abũdãtia humorũ, per euacuãtia: si ex craßitie, per attenuãtia: si ex tenuitate, p incrassantia, &c. Quarta intẽtio est caloris febrilis alteratio, quæ fieri potest cũ reb⁹ infrigidãtibus & attenuãtibus, præsertim si sanguis crassus existat, ut cũ oxysacharo acetos. simp. sy. de endiuia, uel existẽte tenui cũ sy. de iuiubis, cũ aquis & decoctis acetosæ, portulacæ, &c. Vel aliquo cũ eclegmate, sicuti cũ zucharo ros. triasand. diarrhodone, &c. Correctio accidẽtiũ, sicut dolor capitis, sitis, somni profunditas, fiet, ut pluries dictum est, suis in locis.

Loci consentientes de cura febris sanguineæ.

Gal. 2. meth. cap. ult. loquẽs de uictu, Si cõtinens, inquit, ultra septimũ progreßũ nõ ui-

debitur, prorsus à cibo cõtinẽdus est æger, in uirtutẽ defecturam cõijcias, &c. Auic. 4. can. cap. 46, Cibi sint ex iuiubis, ex lentibus cum aceto, granatis & sumach. B. Intellige sanguine existente tenui. Aet. ser. 5. cap. 7, Curãdi scopus est copiã euacuare, & calorem præternaturalẽ extinguere, &, si qua adest crassities, siccare, & debilitatis partibus antiquã temperiem bonã restituere. De sectione uenæ lege Gal. historiã de libero & seruo, 9. meth. cap. 4. Auic. 4. can. cap. 46, Intẽtio in hac febre est euacuatio plurimi sanguinis usque ad syncopim: & si sanguis fuerit subtilis, incrassandus: si cholericus, infrigidandus: si crassus, attenuandus. B. Cõueniunt Paul. Aet. Gal. & Auic. in extrahendo sanguinẽ usque ad animi deliquium, sed Auerrhois, qui aliàs stimulus medicorum dictus est, 3. sui collig. re probat euidenti ratione Gal. & aliorum in hac sectione uenæ opinionẽ, quæ rationes nõ parui apud me momenti sunt: uide tu eas si lubeat. Gal. loc. cit. synochi cũ putredine curam recitat, ibi, Si putredo æqualiter in omnibus uasis subsistat, aut in maximis, &c.

Obseruationes in cura.

Gal. 9. meth. cap. 4, In *sectione serua uires, item si ciborum cruditas adfuerit, uel secessus superfluitatum in intestinis, uel alius sanguinis fluxus, uel puerilis uel senilis ætas, uel frigidum, uel gracile corpus, uenam non secabis usque ad syncopim, imò naturæ reliquos itidem ait* Auic. & Aet.

De prognosticis febrium sanguinis.

Gal. 3 de cris. ca. 4, Synochi *rarò eueniũt, & ubi nullus sit error, in quarto finiuntur, natura proprijs circuitibus perueniente, &c.* Auic. 4. *can. cap.* 44, Ex *tribus speciebus salutior est epacmastica, deinde homotena, nequior uerò acmastica.* B. Nota *quòd acmastica & homotena idem significant iuxta* Gal. *placitum, quare in nominum significato ipse deceptus est, ita ut intelligere uellet, quòd decrescens est salubrior, sed acmastica uel homotena seruans, scilicet eundem tenorem, est minus mala, & epacmastica quæ augẽdo se semper procedit, cæteris est nequior: quanquam ego crediderim cæteris deteriorẽ,*

quæ ac mastica nominatur, sicuti testari uidetur & ipse Gal.

De causone febre.

Causon siue ardens est febris continua, ardentißima ex flaua bile putrefacta, accensa, putrefacta inquã, ne crederet quispiam, sicuti Auerrhois 7. collig. quòd ex bile non putrida ebulliente fieri posset, ex eo fortè Gal. comment. deceptus, qui est 59. quarti aphoris. ubi inquit, Tertiana febris ab ea quæ ardẽs nominatur, humore faciẽte nõ differt: utraque enim à flaua bile fit. Differũt autẽ, quoniam febris ardens habet in uenis unà cum sanguine bilem plurimam ebulliẽtem, tertiana uerò eandem bilem habet in toto corpore delatam & motam.

Loci cõsentiẽtes de causone.

Aet. ser. 5. cap. 78, Causon siue ardens est febris continua, &c. Gal 4. de uic. in morb. ac. tex. 13, Causon est febris, in qua urens caliditas, sitisque incompreßibilis hominem torquet, &c.

De causis febris causi.

Causæ primitiuæ causi sunt quæcunque

calida & sicca sunt, ut uini potus, salsorum esus, uigiliæ, motus laboriosi, ira, &c. Causæ coniunctæ & antecedentes sunt, flaua bilis putrescens, uel pituita salsa: unde proprium & legitimum causum nominant, qui à bile: improprium & spurium, qui à pituita salsa prouenit. Interdum causa ipsius causi est cerebri inflammatio, &c.

Loci consentientes de causis febris causi.

Hippocrates 4. de uictu in morbis acutis, textu 1, Causus, id est febris ardens, fit, quum uenulæ tempore æstiuo exiccatæ, acres ac biliosas, quæ tenues sunt, trahunt ad se humiditates, quas ἰχῶρας uocant. Et textu 3, Fit causus ob longum iter, longámque sitim, &c. Ex quibus intelligere potes à causis calidis & siccis oriri causum. Si uis deinde scire quomodo uenulæ illæ ad se trahant humiditates, lege Galenum comment. 58. in 4. aphorism. ibi, À febre ardente habito, &c. Aetius serm. 5. cap. 77, Ex flaua bile putrescente incenditur, & alternis diebus

exacerbatur, & quandam habet febris imminutionem siue remißionem. B. Nota quomodo *causus differat à synocho: nam causus à flaua bile, synochus à sanguine.* Causus *habet aliquam imminutionem siue remißionem, sed synochus à primordio usque ad finem, unam tantùm habet exacerbationem, ne fortè, sicuti & ipse* Arcul. *ambas febres in unum confundas.* Vult *enim de mente* Galen.*causon in epacmasticam, homotenam, & paracmasticam diuidi, sicuti synochon, quod nullibi Galen. (quod sciam) somniauit, ne dicam scripserit.* Auic. 4 *can.ca.* 41, *Causon fit secundum duos modos, aut est à cholera, aut à phlegmate salso putrefacto.* Hoc *idem etiam adserit* Galen. 4. *de uic.in mor. ac.comment.* 13. *Galen* 1. *prorrheu. tex.* 18, Febris *ardens tum ob alias causas, tum propter cerebri inflammationem fit, &c.*

De signis causi febris.

Signa *sunt, arida lingua, nigra, appetitus deiectio, uomitus biliosus, uigiliæ, interdum deliria, fluxus sanguinis narium, dolor*

capitis, oculi cōcaui, uentris solutio, inquietudo, sitis uehemens, nisi tussi sicca leuiter irritans adsuerit, &c.

Loci consentientes de signis febris causi.

Auic. 4. *can. ca.* 42, *Signa cholericæ causonis sunt accidētia mala ex uigilijs, inquietudine, adustione, permixtione mentis, &c.* Paulus *lib.* 2. *cap.* 28, *Ardentibus hæc superueniunt, arida lingua, crassa & nigra, uentriculi rosio, deiectiones pallidæ, sitis uehemens, uigiliæ, & nonnunquam delirium, &c.* B. Hæc *omnia eueniunt ex motu bilis: sed efficacius reddit rationes.* Galen. *de his* 4. *de uic. in mor. ac. comment.* 40.

Hippoc. *aphor.* 4. *aphor.* 54, *Quibus plurimum siccæ tusses leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multùm siti infestātur, &c.* Vide *etiam de his signis* Hippoc. 4. *de uic. in mor. ac. tex.* 4. *&c.*

De cura carain febris.

Curatur hæc febris quadrifariam: primò uictus ratione quæ humidis & frigidis constet. 2. *euacuatione, quæ per sectionem ue-*

næ, & alui eiectionem fieri poteſt. 3. cum extinctione caloris febrilis. 4. cum accidentium correctione, quæ omnia fient prout dictum eſt in cura tertianæ interpolatæ, &c.

Loci conſentientes de cura cauſi.

Paul.*lib.2.cap.* 29, Dupliciter *ſolui debet morbus, aut excernẽdo humores bilioſos, aut eos extinguendo.* Excer*nũtur per ſudores, uomitiones & imum uentrem, extingũtur aquæ frigidæ potu, &c.* Auicen. 4. *can.cap.* 43, Cau*ſus curatur cura tertianæ puræ, & ſi indiget euacuatione, feſtina: nã euacuatio melior eſt quàm in tertiana, ſed complementum ſit apud digeſtionem, & non phlebotometur, niſi in urina adſit turbiditas & rubedo, &c.*

De prognoſticis cauſi febris.

Hippoc.*aphor.4.aphor.58,* A *febre ardente habito rigore ſuperueniente ſolutio.* B. Rigor *incitatur à bili per ſenſilia membra, ueluti motu delata, unde aluus ſoluitur, ſudores & uomitus excitantur, & bilis expurgatur.* Hippoc. *aphor.* 4. *aphor.* 48, In

febribus non intermittentibus si partes exteriores frigidæ, interiores uruntur, & sitim habeat, lethale est. B. Intelligitur hoc de causo: nam Galen. 1. prorrhet. tex. 7. quando causus interna quidem urit, externa uerò nec mediocriter calefacit, lethalis est. Hippoc. aphor. 4. aphor. 43, Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ: quocunque autem modo intermiserint, periculum abesse significatur. Et aphor. 4. aphor. 49, In febre non intermittente, si labrum, uel oculus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel non uideat, uel non audiat, iam debili existēte corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima est. Et aphor. 4. aphor. 50, Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi & delirium acciderit, lethale. Et aphor. 6. aphor. 26, Quibus in febribus ardētibus tremores fiunt, delirio soluuntur. Auicen. 4. can. cap. 41, Rarò febris ardens senibus accidit: & si accidat eis, pereunt, quoniam non fit in eis nisi à causa ualde forti. B. Similis sententia habetur ex Galen. aphor. 1. comment. 14. ibi, Senibus

non acutæ febres accidunt, etsi quando rarenter talis accidat febris, qualis iuuenibus, omnino hæc ad ægrotantis interitum terminatur, quoniam indiciũ est, immensam quandam esse causæ febrem facientis magnitudinem, &c. Hippoc 4. *de uic. in mor. ac. tex.* 10. Si *è naribus fluxerit sanguis, soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint iudicatorij, legitimi, cum urinis albis, craßísque, & leuibus subsidentijs, &c.*

De febre epiala.

Epiala, *est febris pituitosa intermittens, à pituita uitrea in locis à corde remotis putrefacta, quæ ex sua propria natura eodem tempore frigus & calorem inducit.* Dicta *est à leni afflictione, sicuti* ἠπίαλος *sonat.*

Loci consentientes de febre epiala.

Galen. 2. de diff. feb. cap. 6, Quando quis febricitat, simul & riget, atque eodem tẽpore in toto corpore utrũque affectũ sentit, ea febris est quæ propriè epiala uocatur. B. Si-

milus sententia est in lib. de inæquali intẽperie, cap. 8. Idem etiam adserit Haly Abb. 6. suæ theoricæ cap. 6. Et Razes 16. continẽtis, cap. 3. Serapio 6. sui breuiarij, Hæc febris non est continua, sed interpolata, durans tribus uel quatuor periodis. B. Nota quòd Serapio & Auicen. in hac febre plurimùm à Galen. discrepant, siquidẽ epialem pro lipyria sumunt: nam quotiens frigus in interioribus, & calor in exterioribus sentitur, epialam esse dicunt. Galen. uerò quotiens uterque affectus unà sentitur: sed ideo errant, quia nomina simul confundunt. Vide Aet. ser. 5. cap. 87. Febris epiala à leni afflictione uocata est, quum simul febricitant & rigent, & utrunque percipiũt eodem tẽpore in omni corporis parte. Paul. lib. 2, ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἁλὸς, ἢ παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, ὅπερ ἐστὶ θερμαίνειν. id est, epiala dicitur per translationem à sale, uel ab epios, quod est molliter, & aleanem quod est calefacere, eò quòd uehementer non urat, sed molliter ac blandè calefacit, &c.

De cauſis epialæ febris.

Cauſa eſt pituita uitrea, partim cruda, partim putrefacta, interdum cum amara bile coniuncta, atque per ſenſilia membra delata ac mota, &c.

Loci conſentientes de cauſis epialæ.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 6, À pituita tantùm uitrea partim putrefacta, partim cruda remanente, unde fit ex putrefacta calor febrilis, & ex cruda frigus pari ratione gignitur. Auic. 4. can. cap. 51, Cauſa eſt phlegma uitreũ in profundo corporis contentum, quod locum infrigidat in quo collocatur, cui ſi accidat putredo, uapor eleuatur, & partes exteriores petens calefacit. Gal. de inæquali intẽperie cap. 8, Si pituitoſus ſuccus, qui eſt frigidus, & quem uitreũ Praxagoras appellat, & amara bilis quæ calida eſt, ſimul abũdãt, ac per ſenſilia mẽbra mouẽtur, nil mirũ eſt utrũque à cubante pari modo ſentiri. Lege Paul. lib. 2. cap. 25. Et Aet. ſer. 5. cap. 87.

De ſignis epialæ febris.

Signa ſunt, quòd unà ſentitur frigus & ca-

lor, urina alba, tenuis, cruda, pulsus rarus, tardus, habita scilicet aliarum febrium ratione, in quibus frequentior esse solet: seruat interdum accessionen tertianam & quartanam ob sui craßitiem & paucitatem: nam humana natura humorē hunc uitreum abundare non sinit. Spatium eius paroxysmi est á quatuor horis usque ad 24. horas, interdum pauca existente matera citius absumitur.

Loci consentientes de signis epialæ.

De his signis lege Auicen. 4. can. cap. 52. ibi, Signa eius sunt quæ prædicta sunt, & urina est frigida, cruda, &c.

De cura febris epialæ.

Eadem cura est, ac in quotidiana dictum est: uerùm calidioribus magisque incidentibus præsidÿs indiget, &c.

Loci consentientes de cura epialæ.

Paul. lib. 2. cap. 25, Hæc febris ex pituita nascens, quum ex quotidianarum genere existat, curationi illarum subÿcitur, à quotidiana tamen differt, quia tanto calidiori-

bus, magíſque incidentibus indiget, quanto frigidior pituita exiſtit.

Obſeruatio in cura.

Auic. 4. can. cap. 60, Caue ne calidioribus in principio medicamentis utaris, ſed incipe cum ſyr. acetoſo, mellino, deinde ad ſy. compoſitos, demum ad ſemina aperitiua & ad infuſionem aloes, & troc. de roſis, ſed os ſtomachi præcipuè inter alia cõfortetur, &c.

De prognoſticis febris epialæ.

Serapio 6. breuia. Hæc febris non multùm permanet, & fortaſſe durat per 20. dies, aut ultra parum, aut minuitur parũ, quia ob humoris paucitatẽ lõgo tẽpore durare nõ poteſt

De febre lipyria.

Lipyria febris eſt ea in qua exteriora & ſuperficies refrigeratur, & profundum uritur, & excretiones detinentur, aſpera ſitientibus lingua eſt, pulſus paruus & obſcurus ob calorem intra ſe receptum.

Loci conſent. de lipyria febre.

Gal. de inæquali intẽperie cap. 8, Lipyria eſt quum intus in ipſis uiſceribus calorem ſentimus, & in extremis partibus uniuerſis

frigus. Itidem ait Auicen. & *omnes practicantes*.

De causis febris lipyriæ.

Causa quur exteriora frigeant, & interiora urantur, est calor ad interiora reuocatus, uel spiritus, quum ad interiora se conferunt, exteriora relinquentes. Vel ideo frigescunt exteriora, quia in externis partibus pituita uitrea continetur, aut quia uapor à putrido humore eleuatus, dum à calore separatur, multoties corpus infrigidat, &c.

Loci consentientes de causis febris lipyriæ.

De his causis lege Auicen. 4. *can.cap*. 53, *ibi, Quia uirtus effunditur ad locum in quo est læsio, idcirco exteriora à calore relinquuntur, &c*. Lege etiam Gal.*aphor*. 4. *cõm*. 48. *ibi, Quia fortis inflammatio in profundiori parte corporis, uel erysipelas euenit, unde totus ex toto corpore sanguis ad patientem locum trahitur, ut fit in principijs accessionum, &c*.

De indiciis febris lipyriæ.

Indicia & eius cura manifesta sunt, quia

curatur ut cætera phlegmatica, & cognoscitur ex descriptione data, &c.

Loci de prognosticis lipyriæ.

Hippoc.*aphor.* 4.*aphor.* 48, *Infebribus non intermittentibus, si partes exteriores frigidæ, interiores uruntur, & sitim habeat, lethale.* Gal. 2. *prognosticorum comment.* 4, *Si caput manus ac pedes frigidi sunt, uẽtre, costisque calentibus, malum. Est etiam cap. quæ possent etiam de lipyria intelligi.*

Authores dissentientes circa febrem lipyriam.

1 *Adserere, lipyriam non esse febrẽ, eò quòd calor extraneus non diffundatur per totum corpus.*

2 *Adserere, lipyriam esse posse febrem interpolatam.*

Confutatio dissentientium circa febrem lipyriam.

Ad *primum respondet* Auicen. 4. *can. cap.* 53, *Et si calor non diffundatur per totum corpus, hoc non prohibet, quin sit fe-*

bris, dummodo calor extraneus aptus, natus sit per totum corpus diffundi, sicuti non repugnat hominem esse risibilem, etsi non rideat.

Ad secundum, Gal. 4. apho. comment. 48. respondet dicens, Nunquid huiuscemodi casus poßit fieri in febre intermittente? ego neque uidi inquit, neque animo capio: uidentur siquidem solis accidere febribus, quæ causones ab incendio nominantur, perniciosis, uel si aliter libeat appellare, κακοηθεστάτοις, uelut lipyrijs, &c.

FINIS.

INDEX EORVM QVAE in libris de Curandis morbis continentur.

FINIS.

